

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

DÂSİTÂN-I MUSTAFÂ
GİRİŞ - İNCELEME - METİN - DİZİNLER - TİPKIBASIM

RECEP ÇOŞKUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN:
PROF. DR. ABDURRAHMAN ÖZKAN

KONYA-2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Recep ÇOŞKUN
	Numarası	148107011011
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı / Türk Dili ve Edebiyatı
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Abdurrahman ÖZKAN
	Tezin Adı	DÂSİTÂN-I MUSTAFÂ GİRİŞ - İNCELEME - METİN - DİZİNLER - TIPKIBASIM

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan DÂSİTÂN-I MUSTAFÂ GİRİŞ - İNCELEME - METİN - DİZİNLER - TIPKIBASIM başlıklı bu çalışma 07/08/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Prof. Dr.	Abdurrahman ÖZKAN	
2	Prof. Dr.	Ufuk Deniz AŞCI	
3	Doç. Dr.	Talip DOĞAN	

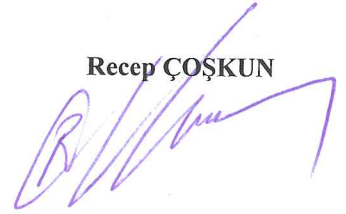
 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	---	---

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Recep ÇOŞKUN		
	Numarası	148107011011		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı / Türk Dili ve Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	DÂSİTÂN-I MUSTAFÂ GİRİŞ - İNCELEME - METİN - DİZİNLER - TIPKIBASIM			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Recep ÇOŞKUN

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Recep ÇOŞKUN		
	Numarası	148107011011		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı / Türk Dili ve Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Abdurrahman ÖZKAN		
	Tezin Adı	DÂSİTÂN-I MUSTAFÂ GİRİŞ - İNCELEME - METİN - DİZİNLER - TIPKIBASIM		

Araştırmamızın evreni Klasik Osmanlı Türkçesi dönemidir. Araştırmamızın örneklemine oluşturan Dâsitân-ı Mustafâ isimli eser; harekeli nesih hatla yazılmış, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Şam'a ticaret için gidişini ve Hz. Hatice ile evliliğini anlatan, 1272 beyitlik manzum bir siyer-i nebidir. Eserin harekeli olarak yazılması dudak uyumunun incelenmesini kolaylaştırmıştır. Eserde Eski Anadolu Türkçesinden farklı olarak, düzleşme veya yuvarlaklaşmaya bağlı oluşan tersine uyumsuzluk görülür. Eserin yazılış tarihiyle ilgili bir bilgiye rastlanmamıştır. Ancak eserde tespit edilen bazı dil özellikleri, bilhassa dudak uyumuyla ilgili örnekler ve bazı eklerin Eski Anadolu Türkçesindeki kullanılışlarına göre farklılıklar sergilemesi, eserin Klasik Osmanlı Türkçesine dönemine ait olduğunu göstermektedir. Çalışmamız Giriş - İnceleme - Metin - Dizinler - Tıpkıbasım bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde eserin müellifi, yazılış tarihi, konusu ve dil özelliklerinden bahsedilmiştir. İnceleme bölümü, eserin yazılış özellikleri ve ses bilgisi özelliklerinden oluşmaktadır. Metin bölümünde metin, çeviri yazılı bir şekilde yeni yazıya aktarılmıştır. Dizinler bölümü, Kelimeler Dizini ve Ekler Dizini olmak üzere iki ayrı dizinden oluşmaktadır. Son bölümde ise çalışma ile ilgili genel değerlendirmenin yapıldığı Sonuç bölümü ve Tıpkıbasım yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dâsitân-ı Mustafâ, Batı Türkçesi, Klasik Osmanlı Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi, Dudak Uyumu, Tersine Uyumsuzluk, Hz. Muhammed, Siyer-i Nebi

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Recep ÇOŞKUN		
	Student Number	148107011011		
	Department	Türk Dili ve Edebiyatı / Türk Dili ve Edebiyatı		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Prof. Dr. Abdurrahman ÖZKAN		
	Title of the Thesis/Dissertation	DÂSİTÂN-I MUSTAFÂ INTRODUCTION - EXAMINATION - TEXT - INDEX - FACSIMİLE		

The universe of our research is the period of Classical Ottoman Turkish. The book *Dâsitân-ı Mustafâ*, which composes examples of our research, is written in vowel point naskh calligraphy. It is a poetical biography of Prophet Muhammad and it has 1272 couplets. It tells the story of Prophet Muhammad's commercial journey to Damascus and his marriage with Hatice. The book is written in vowel point and this makes easier to analyze the book in terms of lip adaptation. In contrast to Old Anatolian Turkish, there is a reverse mismatch in the book because of flattening or rounding. There isn't any information about publishing date of the book. However, some of the language characteristics found in the book -especially lip adaptation and some of the affixes differing in Old Anatolian Turkish according to their usage - reveal that this book belongs to Classical Ottoman Turkish period. Our study consists of Introduction - Examination - Text - Index - Facsimile. In the introduction part, the author, the date of writing, the subject and the language features are discussed. The review part consists of spelling and phonetic features of the book. In the text part, the text is translated into contemporary Turkish. The Index section consists of two separate indexes, the Index of Words and the Index of Affixes. In the last section, there are the Conclusion part where the general evaluation is made and Facsimile.

Keywords: *Dâsitân-ı Mustafâ*, Western Turkish, Classical Ottoman Turkish, Old Anatolian Turkish, Lip Adaptation, Inverse Mismatch, Prophet Muhammad, The biography of Prophet Muhammad (Siyer-i Nebi)

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	iv
KISALTMALAR	vii
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ	viii
GİRİŞ	1
I. Eserin Müellifi ve Telif Tarihi.....	1
II. Eserin Meydana Getirilişi, Adı ve Yazılış Sebebi	2
III. Eserin Nüshaları	2
IV. Eserin Konusu	3
V. Eserin Dili	5
İNCELEME	8
1. YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ	8
1.1. ÜNLÜLERİN YAZILIŞLARI.....	8
1.1.1. /a/ ünlüsü	9
1.1.2. /e/ ünlüsü	9
1.1.3. /ı/ ünlüsü	9
1.1.4. /i/ ünlüsü	10
1.1.5. /o/ ünlüsü	10
1.1.6. /ö/ ünlüsü	10
1.1.7. /u/ ünlüsü	11
1.1.8. /ü/ ünlüsü	11
1.2. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞLARI	11
1.2.1. /ç/ ünsüzünün yazılışı.....	12
1.2.2. /p/ ünsüzünün yazılışı.....	12
1.2.3. /t/ ünsüzünün yazılışı	13
1.2.4. /s/ ünsüzünün yazılışı	13
1.2.5. /n/ ünsüzünün yazılışı.....	14
1.3. BAZI EK VE ŞEKİLLERİN YAZILIŞLARI	15
2. SES BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ.....	17
2.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ.....	17
2.1.1. /i/ > /e/ veya /e/ > /i/ değişmesi.....	17
2.1.2. /u/ > /i/ ve /ü/ > /i/ değişmesi	19

2.1.3. /ı/ > /u/ ve /ı/ > /ü/ değişmesi	19
2.1.4. /u/ > /o/ ve /ü/ > /ö/ değişmesi	20
2.1.5. /e/ > /ö/ değişmesi	20
2.1.6. /ı/ > /i/ değişmesi	20
2.1.7. /u/ > /a/ değişmesi	20
2.1.8. /u/ > /ü/ değişmesi	20
2.1.9. /i/ > /ü/ değişmesi	21
2.1.10. /u/ > /ı/ değişmesi	21
2.1.11. /e/ > /a/ değişmesi	21
2.1.12. /a/ > /e/ değişmesi	21
2.1.13. /a/ > /u/ değişmesi	21
2.1.14. /ö/ > /e/ değişmesi	21
2.1.15. Yabancı kelimelerde ünlü değişimleri	21
2.2. ÜNLÜ UYUMU	22
2.2.1. Dil Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu)	22
2.2.2. Dudak Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu)	24
2.3. ÜNLÜ TÜREMESİ	38
2.4. ÜNLÜ DÜŞMESİ	39
2.5. ÜNLÜ KISALMASI	40
2.6. BİRLEŞME	40
2.7. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ	41
2.7.1. Tonlulaşma	41
2.7.2. Tonsuzlaşma	44
2.7.3. Süreklileşme	45
2.7.4. Dudaksıllaşma	46
2.7.5. Akıcılaşma	46
2.7.6. Yabancı kelimelerde ünsüz değişimleri	46
2.8. ÜNSÜZ DÜŞMESİ	47
2.9. ÜNSÜZ UYUMU	47
2.10. ÜNSÜZ TÜREMESİ	49
2.11. ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ	50
2.12. ÜNSÜZ TEKLEŞMESİ	50
2.13. BENZER HECE DÜŞMESİ	50
METİN	51

DİZİNLER	172
1. KELİMELEER DİZİNİ.....	172
2. EKLER DİZİNİ.....	285
SONUÇ	316
KAYNAKLAR.....	318
TIPKIBASIM.....	322
ÖZ GEÇMİŞ.....	385

ÖN SÖZ

Araştırmamızın evreni Klasik Osmanlı Türkçesi dönemidir. Araştırma ve incelememizin örnekleme manzum bir siyer niteliği taşıyan Dâsitân-ı Mustafâ isimli eserin dil hususiyetleri ve dizininden oluşmaktadır.

Eski Anadolu Türkçesinin dil hususiyetleri XV. yüzyılın ikinci yarısına dek uzanmaktadır. Ancak, İstanbul'un fethinden sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun büyümeye başlamasıyla birlikte Batı Türkçesi farklı bir gelişme göstermiştir. Bu dönem, söz konusu gelişmeler neticesinde, yazı dili bakımından Klasik Osmanlı Türkçesi dönemi olarak adlandırılmaktadır.

XVI. yüzyılda başlayan Klasik Osmanlı Türkçesi Batı Türkçesinin gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Eski Anadolu Türkçesi döneminde dudak uyumu bozulmuştur. Dudak uyumu sürecinin başladığı Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde yazılan harekeli eserler, bu uyumun takibini kolaylaştırmaktadır.

Araştırmamıza konu olan Dâsitân-ı Mustafâ isimli eserde, Klasik Osmanlı Türkçesi dönemine ait dil hususiyetleri tespit edilmiştir. Eser, edebî iddiası olmayıp geniş halk kitleleri için sade bir dille, harekeli olarak yazılmıştır. Eserin harekeli olarak yazılması dudak uyumunun incelenmesini kolaylaştırmıştır.

Çalışmamız *Giriş - İnceleme - Metin - Dizinler - Tıpkıbasım* bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde eserin tespit edebildiğimiz tek nüshası tanıtılmış ve müellifi hakkında bilgi verilmiştir.

İnceleme bölümü, Yazılış Özellikleri ve Ses Bilgisi Özellikleri olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Yazılış Özellikleri bölümünde eserde geçen kelime tabanlarındaki ve eklerdeki ünlülerin yazılışları, bazı ünsüzlerin (/b/ - /p/, /c/ - /ç/, /d/ - /t/, /n/ - /ñ/, /s/ - /ş/) yazılışları, bazı ek ve şekillerin yazılışları incelenmiştir.

Ses Bilgisi Özellikleri bölümünde eserdeki ses özellikleri örnekleriyle birlikte gösterilmiştir. Ses özellikleri verilirken Eski Anadolu Türkçesi ve günümüz Türkiye Türkçesi ile karşılaştırılmış ve yer yer Eski Türkçe dönemine de başvurulmuştur. Yapmış olduğumuz incelemede özellikle dudak uyumu sürecinin gelişimini gösteren önemli örnekler tespit edilmiştir.

Metin bölümünde, metin çeviri yazılı bir şekilde yeni yazıya aktarılmıştır. Çeviri yazılı metin, Dâsitân-ı Mustafâ ismiyle Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi'nde 13775 numarada kayıtlı olan eserden meydana getirilmiştir. Alıntı kelimelerdeki imla hataları veya imla farklılıkları dipnotta gösterilmiştir.

Dizinler bölümü, Kelimeler Dizini ve Ekler Dizini olmak üzere iki ayrı dizinden oluşmaktadır. Kelimeler Dizini'nde eserde geçen bütün kelimeler alfabetik olarak verilmiştir. Birleşik kelimeler iç madde olarak yer almıştır. Farsça kuralla göre yapılmış tamlamalar, tamlamada yer alan kelimelerin kökenine bakılmadan Farsça olarak gösterilmiştir. Özel adlar hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Kelimelerde geçen çekim ekleri alfabetik olarak verilmiştir. Kalıplaşan bazı kelimeler dışında -mA-, -mA, -mAk yapım ekli şekiller de kelimenin altında gösterilmiştir. Eyle-, it-, kıl-, ol- gibi fiillerle oluşturulan birleşik fiiller yalın şekilleriyle iç madde olarak verilmiştir. Kelimelere anlam verilirken tamamen metindeki kullanılışlarına bağlı kalınmıştır. İki şekilli kelimeler ayrı madde başları hâlinde verilmiş ve birbirlerine bk. (bakınız) kısaltmasıyla göndermeler yapılmıştır. Ekler Dizini bölümünde metnimizde geçen bütün yapım ve çekim eklerinin örnekleri alfabetik olarak verilmiştir. Eserde geçen ekler, dizinlerde gösterildiği için çalışmamızda ayrıca şekil bilgisi bölümüne yer verilmemiştir.

Son bölümde ise çalışma ile ilgili genel değerlendirmenin yapıldığı Sonuç bölümü ve Tıpkıbasım yer almaktadır.

Yöntem olarak Prof. Dr. Abdurrahman ÖZKAN'ın *Netâyicü'l-A'mâl ve Menâhicü'l-Ebrâr (Giriş – İnceleme – Metin – Dizinler – Tıpkıbasım)* ile *Mehekkü'l-İlim ve'l- 'Ulemâ (Giriş – İnceleme – Metin – Dizinler – Tıpkıbasım)* isimli eserlerinden faydalanılmıştır.

Bu çalışmada ele alınan konular Dâsitân-ı Mustafâ isimli eserin sunduğu malzemeye sınırlıdır.

İncelemede yer alan veriler ve ortaya çıkan sonuçların Osmanlı Türkçesi döneminin anlaşılmasına katkı sağlayacağını düşünerek böyle bir çalışma yapmayı uygun gördük.

Çalışmamız esnasında akademik bilgilerinden faydalandığım danışmanım Prof. Dr. Abdurrahman Özkan'a şükranlarımı sunarım. Metnin türü ve vezni ile ilgili

görüşlerine başvurduğum Prof. Dr. Mehmet Kırbıyık'a ve manevî desteklerinden dolayı sevgili eşime teşekkür ederim.

Recep ÇOŞKUN

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
age.	: Adı geçen eser
bk.	: Bakınız
C	: Cilt
çev.	: Çeviren
ea.	: Eser adı
EAT	: Eski Anadolu Türkçesi
ed.	: Editör
ET	: Eski Türkçe
Far.	: Farsça
Hız.	: Hazreti
S	: Sayı
s.	: Sayfa
şá.	: Şahıs adı
T.	: Türkçe
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve benzeri
vr.	: Varak
ya.	: Yer adı

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

a	ه, ا	ñ	ئ
ā	آ, ا	o	ا, او, و
b	ب	ö	ا, او, و
c	ج	p	ب, پ
ç	چ, چ	r	ر
d	د	s	س
ḍ	ض	ş	ص
e	ه, ا	š	ث
f	ف	ş	ش
g	گ	t	ت
ġ	غ	ţ	ط
h	ه	u	ا, او, و
ḥ	ح	ū	او, و
ḫ	خ	ü	ا, او, و
ı	ى, ي, اي, ا	v	و
i	ى, ي, اي, ا	y	ى
ī	ى, ي, اي	z	ز
k	ك	ž	ض
ķ	ق	z̄	ذ
l	ل	ẓ	ظ
m	م	,	ء
n	ن	,	ع

GİRİŞ

I. Eserin Müellifi ve Telif Tarihi

Dâsitân-ı Mustafâ isimli eserin kayıtlı olduğu Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi'nde veya eser içerisinde müellif ve yazılış tarihine dair bir bilgi yoktur. Ancak yaptığımız araştırmalar neticesinde eserin, Anadolu sahasında yazılmış ve pek çok kütüphanede farklı isimlerde, farklı nüshaları bulunan manzum bir siyer-i nebî olduğu saptanmıştır. Üzerinde çalışmış olduğumuz Dâsitân-ı Mustafâ isimli eser ile Muhammed isimli bir şair tarafından kaleme alınan Sîretü'n-Nebî adlı eser arasında büyük benzerlikler tespit edilmiştir. Bu benzerliklerden hareketle eserin, Sîretü'n-Nebî isimli eserin farklı bir tarihte, farklı bir müstensih tarafından yazılmış bir bölümü olduğu anlaşılmıştır. Sîretü'n-Nebî isimli eser üzerinde Bayram Özfırat tarafından Eski Türk Edebiyatı alanında bir doktora çalışması yapılmıştır (Özfırat 2016). Çalıştığımız eser ile Sîretü'n-Nebî isimli eser arasında bazı farklılıklar vardır. Sîretü'n-Nebî'den farklı olarak bazı beyitler eklenmiş, bazı beyitler ve bazı kelimeler değiştirilmiştir. Ayrıca dil özellikleri bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklardan hareketle üzerinde çalıştığımız eserin farklı bir müstensih tarafından ileri bir tarihte istinsah edildiği anlaşılmaktadır. Ancak müstensih ve istinsah tarihiyle ilgili bir bilgi yoktur. İncelememiz neticesinde dil hususiyetleri göz önüne alındığında, eserin XVI. yüzyılda istinsah edildiği anlaşılmaktadır.

Sîretü'n-Nebî'nin müellifi Muhammed, XV. yüzyılda yaşamış ve eserini Hasan el-Bekrî'nin Arapça siyerinden hareketle 1467 yılında tamamlamıştır (Özfırat 2016: 65). Özfırat tarafından şairin mahlasının Velî olduğu yönünde bir bilgi verilmiştir (Özfırat 2016: 69). Ancak Dâsitân-ı Mustafâ isimli çalışmamızda Muhammed veya Velî isimleriyle ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Eser, dil ve üslup bakımından dinî-destanî nitelikler taşımaktadır. Eser, bu yönüyle halk meclislerinde söylenen bir siyer-i nebî olarak değerlendirilebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde incelediğimiz eserin bir başka şair tarafından meclislerde okunduğu ve istinsah edildiği söylenebilir.

II. Eserin Meydana GetiriliŖi, Adı ve YazılıŖ Sebebi

ÇalıŖmamıza konu olan *Dâsitân-ı Mustafâ* isimli eser 1272 beyitten oluŖan ve mesnevi nazım Ŗekliyle yazılmıŖ manzum bir siyer niteliği taŖımaktadır. Peygamberimiz Hz. Muhammed'in hayatını halka anlatmak için yazılan bu eserde sade bir dil kullanılmıŖtır. Aruzun "Fâilâtün Fâilâtün Fâilün" ve yer yer "Mefâilün Mefâilün Feülün" kalıplarının kullanıldığı eser, farklı aruz kalıplarının bir arada kullanıldığı eserlere güzel bir örnek teŖkil etmektedir. Aynı zamanda eserin içerisinde iki gazel ve eserin sonunda bulunan bir kaside tespit edilmiŖtir. Hz. Hatice'nin dilinden söylenen bu iki gazelin birincisi 36b/770 - 36b/774 beyitleri arasında aruzun "Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün" kalıbı ile yazılmıŖ, ikinci gazel ise 56a/1196 - 56b/1205 beyitleri arasında aruzun "Mefâilün Mefâilün Feülün" kalıbı ile yazılmıŖtır. 58a/1244 - 60b/1272 beyitleri arasında yer alan kaside de ise aruzun "Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün" kalıbı kullanılmıŖtır.

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Ŗam'a ticaret için gidiŖini ve Hz. Hatice ile evliliğini anlatmak için yazılan eserin son bölümünde Peygamberimiz Hz. Muhammed'in risaletini anlatan eksik bir kaside bulunmaktadır.

III. Eserin Nüshaları

Dâsitân-ı Mustafâ'nın, *Sîretü'n-Neb* isimli eserin farklı tarihte farklı bir müstensih tarafından istinsah edilen bir bölümü olduğu anlaŖılmaktadır. *Sîretü'n-Neb* isimli eserin tespit edilebilen sağlam nüshalardan oluŖturulan tenkitli metni 15633 beyitten oluŖmaktadır (zfırat 2016: 80). Özfırat tarafından yapılan araŖtırmalar neticesinde *Sîretü'n-Neb*'nin 43 nüshası tespit edilmiŖtir (zfırat 2016: 750). Tespit edilen bu nüshalar arasında alıŖmamızın örneklemini oluŖturan *Dâsitân-ı Mustafâ* yer almamaktadır.

Dâsitân-ı Mustafâ, Koyunoğlu Ŗehir Müzesi ve Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu'nda 13775 numarada kayıtlıdır. Eser, harekeli nesih hatla kaleme alınmıŖtır. Cilt ebadı 235x155 mm, yazı ebadı 175x115 mm'dir. Her sayfada 11 satır vardır. 1b/0-60b/11 sayfaları arasında, sırtları deri, kapakları ve mıklebi ebrulu karton ve 60 varaktan ibarettir.

Kırmızı mürekkeple yazılmıŖ,

“Hâzret-i Rasûlün ticârete girdüğü ve evlendüğüdür” (1b/0) sözü ile başlayan eser,

“Çünkü günden güne arttı ümmeti hem şer‘ ü dîn

İns ü cin oldu müşerref hem zemîn ü āsumān” (60b/1272) beytiyle sona ermektedir. Eserin son kısmı eksiktir.

IV. Eserin Konusu

Çalışmış olduğumuz *Dâsitân-ı Mustafâ* isimli eser İslam dininin peygamberi ve son peygamber Hz. Muhammed’in hayatını anlatan bir siyer niteliği taşımaktadır. Eserin konusu Hz. Muhammed’in Hz. Hatice’nin ticaret kervanı ile Şam’a gidişi ve sonrasında Hz. Hatice ile evlenmesi hadiseleri etrafında şekillenmiştir. Mesnevi nazım biçimi ile oluşturulan eserin içeriği şu şekilde sıralanabilir:

1 - 34. beyitler arasında Peygamberimiz Hz. Muhammed methedilmiş, dört halife anılmış, mevlit yazmanın ve söylemenin hikmetlerinden bahsedilmiştir.

35 - 36. beyitlerde Hz. Muhammed’e salatüselam edilmiştir.

37 - 50. beyitler arasında Peygamberimiz Hz. Muhammed’in annesi Hz. Âmine’nin vefatı anlatılmıştır.

51 - 85. beyitler arasında Peygamberimiz Hz. Muhammed’in dedesi Hz. Abdulmuttalip tarafından himaye edildiğinden bahsedilmiştir. Dedesinin ölümünden önce Peygamberimizi amcası Ebu Talip’e emanet edişi anlatılmıştır.

86 - 97. beyitler arasında Ebu Talip’in Hz. Muhammed’i himaye ettiği anlatılmıştır.

98 - 99. beyitlerde Hz. Muhammed’e salatüselam edilmiştir.

100 - 118. beyitler arasında Hz. Muhammed’in büyüyüp evlenme yaşına geldiğinden bahsedilmektedir. Amcası Ebu Talip ile halası Atike, evlenebilmesi için Peygamberimize bir iş bulma çabasındadır.

119. beyitten 152. beyte kadar Peygamberimizin vasıflarından bahsedilmiştir.

153 - 200. beyitler arasında Peygamberimizin yaşadığı bazı sıkıntılar konu edilmiştir.

201 - 206. beyitlerde Hz. Hatice'den övgü ile bahsedilmiştir.

207 beyitten sonra Ebu Talip'in Hz. Hatice ile görüşmesi konu edilmiştir.

260 - 261. beyitlerde Hz. Muhammed'e salatüselam edilmiştir.

262 - 276. beyitler arasında Hz. Hatice'nin rüyası konu edilmiştir. Rüyasında ahir zaman peygamberi Hz. Muhammed ile evleneceği müjdelenmiştir.

277 - 278. beyitlerde Hz. Muhammed'e salatüselam edilmiştir.

279. beyitten sonra Hz Hatice'nin Peygamberimiz Hz. Muhammed'e olan aşkıdan bahsedilmiştir. Devamında ticaret kervanı yola çıkmış ve bu yolda Peygamberimiz Hz. Muhammed'in türlü mucizeler sergilediğine şahit olunmuştur.

461 - 462. beyitlerde Hz. Muhammed'e salatüselam edilmiştir.

463. beyitten sonra da Peygamberimizin yolculuğun devamındaki mucizeleri anlatılmıştır.

516. beyitte Şam yakınlarındaki Busayra isimli yerde bir kiliseden ve burada Hz. Muhammed'in peygamberlik alametlerini fark eden Rahip Buhayra'dan bahsedilmiştir.

568 - 569. beyitlerde Hz. Muhammed'e salatüselam edilmiştir.

570 - 655. beyitler arasında Rahip Buhayra Hz. Muhammed'in yanına varıp onu kiliseye davet ederek ikramlarda bulunur. Burada Peygamberimizin mübarek vücudundaki alametleri görüp tüm keşişlerin Müslüman oluşundan bahsedilmiştir.

656 - 657. beyitlerde Hz. Muhammed'e salatüselam edilmiştir.

658. beyitten sonra kervanın Basra'ya ulaşp tüccarların mallarını sattıkları anlatılmıştır.

689 - 690. beyitlerde Hz. Muhammed'e salatüselam edilmiştir.

691. beyitten sonra kervanın Mekke'ye dönüşü anlatılmıştır.

738 - 739. beyitlerde Hz. Muhammed'e salatüselam edilmiştir.

770 - 774. beyitler Hz. Hatice'nin dilinden Hz. Muhammed'e ithafen bir gazelden oluşmaktadır.

775 - 850. beyitlerde Hz. Hatice'nin Hz. Muhammed'e olan aşkı anlatılmıştır.

851 - 852. beyitlerde Hz. Muhammed'e salatüselam edilmiştir.

853. beyitten sonra Peygamberimizin amcaları Hz. Hatice'yi babasından istemiştir. Babası Huveylid önce Hz. Muhammed'i dervişlikle hakir görmüş ve bu evliliğe rıza göstermemiştir. Daha sonra Hz. Hatice'nin amcası Varka, babasını razı etmiştir.

1048 - 1049. beyitlerde Hz. Muhammed'e salatüselam edilmiştir.

1050. beyitten sonra Hz. Muhammed ile Hz. Hatice'nin düğün hazırlıkları ve evliliği anlatılmıştır.

1130 - 1131. beyitlerde Hz. Muhammed'e salatüselam edilmiştir.

1132. beyitten sonra Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hz. Hatice'den doğan çocukları belirtilmiştir.

1137 - 1241. beyitler arasında Hz. Muhammed'in 40 yaşına geldikten sonra İlahî aşka erişmesi ve Hira dağında vahiy meleği Cebrail'in ilk vahyi indirmesi anlatılmıştır. 1196 - 1205. beyitler Hz. Hatice'nin dilinden Hz. Muhammed'e ithafen bir gazelden oluşmaktadır.

1242 - 1243. beyitlerde Hz. Muhammed'e salatüselam edilmiştir.

Eserin son bölümünde 1244 - 1272. beyitler arasında, Rasulullah'ın risaletinin anlatıldığı tamamlanmamış bir kaside yer almaktadır.

V. Eserin Dili

Eser, geniş halk kitleleri için sade bir dille, harekeli olarak yazılmıştır. Eserin harekeli olarak yazılması dudak uyumunun incelenmesinde kolaylık sağlamıştır. Eserin yazılış tarihiyle ilgili kesin bir bilgi yoktur. Ancak eserde tespit edilen bazı dil özellikleri, bilhassa dudak uyumuyla ilgili örnekler ve bazı eklerin Eski Anadolu Türkçesindeki kullanılışlarına göre farklılıklar sergilemesi, eserin Klasik Osmanlı Türkçesine dönemine ait olduğunu göstermektedir.

Klasik Osmanlı Türkçesi 16. yüzyıldan başlayıp 19. yüzyılın ortalarına kadar devam eden dönemdir (Özkan 1995: 37).

Eski Türkçede bugünkü şekilde tam olmayan düzlük yuvarlaklık uyumu Eski Anadolu Türkçesinde mevcut değildi (Ergin 2004: 72). Eski Anadolu Türkçesinin

sonlarına doğru bazı uyumlu örnekler karşımıza çıksa da Batı Türkçesinde dudak uyumu süreci Klasik Osmanlı Türkçesi devrinin ilk zamanlarında başlamış ve bu dönemin sonunda tamamlanmıştır (Özkan 2015: 43).

Araştırmamıza konu olan Dâsitân-ı Mustafâ isimli eserde bazı eklerde uyuma bağlanma sürecinin yanı sıra tersine uyumsuzluk¹ örnekleri de görülmektedir. Bu durum yazılış tarihi belirsiz olan eserin Klasik Osmanlı Türkçesi devrinde yazılmış olma ihtimalini destekler niteliktedir.

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in hayatını halka anlatmak için yazılan bu eserde sade bir dil ve akıcı bir üslup kullanılmıştır. Bu özelliklerden hareketle eser, meclislerde okunan dinî-destanî mesnevilerden güzel bir örnek teşkil etmektedir. Eserde Türkçe kelime sayısı fazla olmakla birlikte, kullanılan yabancı kelimelerin çoğu halk diline yerleşmiş kelimelerdir. Eser edebî sanatlar bakımından da zengindir. Metnin bazı dil ve imla özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Eserde Eski Anadolu Türkçesinden farklı olarak düzleşmeye veya yuvarlaklaşmaya bağlı olarak yeni uyumsuzluklar görülür:

a. Yuvarlaklaşmaya bağlı yeni uyumsuzluklar: **teklik üçüncü şahıs iyelik eki**: *adunı 29b/620, 'ahdu 45b/963, başuñı 37a/781*; **belirtme hâli eki**: *cānu 25a/522*.

b. Düzleşmeye bağlı yeni uyumsuzluklar: **çokluk birinci şahıs iyelik eki**: *ķamumızuñ 28b/595*; **çokluk ikinci şahıs iyelik eki**: *söziñüze 40b/857*; **-dIK / -dUK sıfat-fiil eki**: *gördigin 43b/927, gördigiñüz 52b/1123*; **-dIr- / -dUr- fiilden fiil yapma eki**: *ķondırdılar 50b/1081*; **geniş zaman teklik üçüncü şahıs eki**: *yitürir 14a/282*; **+IU / +II isimden isim yapma eki**: *ķuyruķlı 29a/606, sevgüliden*; **teklik birinci şahıs iyelik eki**: *ağladuğım 40a/847, didüğimdeñ 35b/751, sözime 40b/858*.

2. Çokluk ikinci şahıs bildirme eki, hem +sIz hem de +sIñUz şeklinde tespit edilmiştir. +sIñUz şekli Osmanlı Türkçesi döneminde görülen bir dil özelliğidir:

Didiler bizdeñ ulusun señ nesebde*

Ki fāzıl dahısıñuz hem ħasebde 20b/423.

¹ Tersine uyumsuzluk meselesi dudak uyumu bölümünde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

3. EAT'de +sIz şeklinde görülen çokluk ikinci şahıs eki, XVI. yüzyıldan itibaren metinlerde +sİñIz şeklinde de kullanılmaya başlamıştır. Metnimizde de bir örneği vardır: *gönderirsiñiz 34a/722*.

4. Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde eklemeye başlayan -(I)yor şimdiki zaman eki, metnimizde de tespit edilmiştir: *geliyor 34a/720 (2)*.

5. EAT'de +Am olarak kullanılan teklik birinci şahıs bildirme eki metnimizde hem geniş hem de dar ünlülü olarak görülür. Ekin dar ünlülü olarak kullanılması Osmanlı Türkçesi etkisini göstermektedir: *derd-mendim 32b/685*, *peyk-i celîlim 55b/1185*.

6. Teklik ikinci şahıs emir çekiminde kullanılan -GIl pekiştirme eki, kalın ünlülü bir kelimedede uyuma uymamaktadır: *tutgil 46a/978*.

7. Bildirme / pekiştirme eki, hem +dUrUr hem +dUr şeklinde kullanılmıştır. 176 örnekte +dUr, 56 örnekte +dUrUr, 1 örnekte de *tırur* şeklinde tespit edilmiştir.

8. Bazı kelimeler ünlü ile başlayan ek almalarına rağmen tonlulaşmamıştır: *artuk+ıdı 27b/572*, *kılıcuñ 18a/368*, *toprakı 18b/380*, *toprak+ıla 18b/383 (2)*.

9. Geçmişten beri dış n'si ile yazılagelmiş kelime ve eklerin metnimizde bazen ikili kullanıldığı bazen de sadece damak n'si ile yazıldığı tespit edilmiştir. Tamamen dış n'si ile yazılması gereken örneklerin 472'sinde dış n'si, 286'sında damak n'si kullanılmıştır. Söz konusu nöbetleşme, bugüne kadar yapılan araştırmalarda örneğine rastlanmamış bir hususiyettir. Eserimizde görülen /n/ > /ñ/ nöbetleşmesi bir imla özelliği veya müellif ya da müstensih'in ağız özelliği olarak değerlendirilebilir. Ancak biz bu hususiyetin bir imla özelliği olduğu kanaatindeyiz.

10. Bazı alıntı kelimeler ünlü uyumuna bağlı olarak aktarılmıştır: *adam* (<ādem: Ar.) 12a/235 (9), *'avrat* (<'avret: Ar.) 52a/1105 (3), *halāyık* (<ḥalā'ik: Ar.) 52b/1117, *ḥasta* (<ḥaste: Far.) 3a/40, *ḥoca* (<ḥ'āce: Far.) 2a/8, *paha* (<bahā: Far.) 49b/1052, *para* (<pāre: Far.) 8a/144, *rāzī* (<rāzī: Ar.) 44a/939, *sarāy* (<serāy: Far.) 17a/341, *şomāt* (<simāt: Ar.) 39a/822, *şāzılık* (<şāzī+lık: Far.+T.) 11a/217, *ṭaya* (<dāye: Far.) 5b/90, *zamān* (<zemān: Ar.) 10a/187.

11. Bazı kelimelerde +I belirtme hâli eki, esreli hemze (◌ı) ile gösterilmiştir: *ecdehāyı 35b/747*, *kişizādeyi 39a/825*, *nāmeyi 14a/276*, *nesneyi 50a/1061*.

İNCELEME

1. YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ

Bilimsel verilerin ışığında izlenebilen tarihî süreçte farklı coğrafyalarda yaşayan Türkler, farklı yazı dilleri ve alfabeler kullanmışlardır. Siyasi yapıların sürekli değişmesi, Türk boylarının göç ettikleri yerlerde tanıdıkları yeni kültürler ve o kültürlerin yazı dilleri, din tercihiine bağlı olarak siyasi ve sosyo-kültürel değişimler; göçler, savaşlar, ekonomik durumlar gibi insani faktörler, Türklerin alfabe tercihlerini ve Türkçenin yazı dilini doğrudan etkilemiştir (Ed. Özkan-Toker-Aşcı 2013: 50).

Türk milletinin tarihî süreç içerisinde birçok alfabe kullanması birtakım imla sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Türklerin kullanmış olduğu alfabelerin çoğu Türkçe sesleri tam olarak verememiştir. Öte yandan, bazen aynı metinde bile kelime ve eklerin yazılışlarında farklılıklar bulunmaktadır. Farklı yazılışların imlâdan mı, yoksa fonolojik sebeplerden mi kaynaklandığını açıklamak pek mümkün değilse de birçok farklı yazılışın bulunması, bu durumun bir imla meselesi olduğunu göstermektedir (Özkan 2018: 33).

Üzerinde çalıştığımız metnin harekeli olarak Arap harfleriyle yazılması ve ünlülerin hareke ile gösterilmesi fonolojik gelişmelerin ve farklı yazılış özelliklerinin ortaya konmasında bize kolaylık sağlamıştır.

Çalışmamızın bu bölümünde Türkçe kelime ve eklerdeki ünlülerin yazılışları ortaya konmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte bazı ünsüzlerin yazılışlarına da bu bölümde yer verilmiştir.

1.1. ÜNLÜLERİN YAZILIŞLARI

Ünlülerin yazılışında çoğu zaman elif (ا), vav (و), ye (ي) gibi ünlü harfleri (huruf-ı imla) ile üstün (أ), ötre (ؤ), esre (ع) gibi harekeler birlikte kullanılmıştır.

1.1.1. /a/ ünlüsü

/a/ ünlüsü için ön seslerde üstünlü elif (ا), medli elif (آ) veya dik üstünlü elif (أ); iç seslerde üstün (آ), üstünlü elif (ا), dik üstünlü elif (أ), üstünlü he (آ), cezm ile birlikte üstünlü he (آ) veya medli elif (آ); kelime sonunda dik üstünlü elif (أ), üstünlü he (آ), cezm ile birlikte üstünlü he (آ) veya medli elif (آ) kullanılmıştır.

اچ aç! 1b/1, آدی adı 5b/93, آغاچ ağaç 26a/537, آل al! 9a/167, آنلار anlar 18b/372, آرکا arka 30b/646, آرایه araya 51b/1096, باقادی baqadı 4A/60, باقر baqar 16a/324, باña baña 4b/66, آña aña 4b/68, برة دة burada 19a/384, دخی dahı 2a/14, إنائمدي inanmadı 23b/487, یغما yağma 36b/771, یاña yaña 26a/545, ساña saña 50b/1074, واردی vardı 20a/407, اولنه olına 6b/113.

1.1.2. /e/ ünlüsü

/e/ ünlüsü ön seslerde üstünlü elif (ا) ile yazılmıştır. İç ses durumunda olan /e/ ünlüsü genellikle üstün (آ) ile karşılanmış, bazı kelimelerde cezm ile birlikte üstünlü he (آ) kullanılmıştır. /e/ ünlüsü kelime sonunda cezm ile birlikte üstünlü he (آ) ile yazılmıştır.

آگدی egdi 37a/781, آگینه egnine 8b/157, آگلر egler 38a/801, آلینه eline 3b/51, آلنه eline 9b/179, آتك etek 18b/380, آي ey 1b/1, آيله كئ eylegil 1b/2, دليہ جك dileyecek 6a/104, نه ne 11a/215, كچسه geçse 32b/683, كلمدك gelmedeñ 53b/1151, كيمزم geymezem 9b/175, آلموزده elimüzde 6a/106, آوه eve 14a/281, كورجك göricek 9a/163, كندوسي kendüsi 49b/1053, آچنده içinde 11b/223, آنجه ince 29a/608, بلي beli 29a/608, لبلري lebleri 29a/608, دكلدür degildür 4b/68, كورجك göricek 9a/163.

1.1.3. /ı/ ünlüsü

/ı/ ünlüsü ön seslerde daima esreli elif ye (ی) yazılmıştır. İç seslerde esre (ی), dik esre (ی) veya dik esreli ye (ی) ile karşılanmıştır. Kelime sonunda ise dik esreli ye (ی) kullanılmıştır.

ايراق ırak 11a/209, ايسيلرده issılarda 10a/188, ايسوزلق issuzluk 24a/493, قلدیلر kıldılar 19b/396, قوندیردیler kondırdılar 51a/1084, قلدیم kıldım 50b/1074, بونی buni 50b/1074, آغزینی ağzını 29a/608, اولمازیدی olmaz-ıdı 8a/146, چوغیدی çoğ+ıdı 8a/148,

1.2.1. /ç/ ünsüzünün yazılışı

Metnimizde /ç/ ünsüzü bazen cim (ç) bazen de çim (ç) ile yazılmıştır. Ön seslerde /ç/ ünsüzünün yazılışında bir düzenlilik bulunmaktadır. Ancak son seste bulunan /ç/ ünsüzünün yazılışında karmaşıklık söz konusudur. Son seslerdeki /ç/ ünsüzü bazı kelimelerde cim (ç) ile, bazı kelimelerde çim (ç) ile, bazılarında ise bazen cim (ç) bazen çim (ç) ile yazılmıştır.

Metnimizde ön seslerde yer alan /ç/ ünsüzü daima çim (ç) harfi ile yazılmıştır: *çağrış- 9b/181, çal- 24b/505, çalın- 44a/931, çek- 18a/365, çekil- 33a/711, çık- 17a/348, çıkar- 16a/323, çigit 24b/506, çok 3b/50, çök- 30b/642.*

İç ve son seslerde bulunan /ç/ ünsüzü bazen cim (ç) bazen de çim (ç) ile yazılmıştır. Metnimizde şu kelimelerdeki /ç/ ünsüzü daima cim (ç) harfi ile yazılmıştır ve bu kelimeler daima /ç/’li okunmuştur: *avuç 19a/393, gerçek 47b/1015.*

Metnimizde şu kelimelerdeki /ç/ ünsüzü daima çim (ç) harfi ile yazılmıştır: *aç- 30b/645, açıl- 44b/948, açlık 23a/471, alçak 30a/632, geçin- 5b/95, geçür- 5a/78, giç- 20b/424, iç 8a/151, iç- 52a/1106, içeri 30a/635, içil- 27a/560, içre 2a/9, içül- 39a/822, için 7b/131, içür- 5b/92, kaç- 12b/244, kaçan 2a/8, kamçı 20a/406, kılıç 18a/368, kiçi 27b/575, küçük 29a/609, niçün 12a/234, pıçak 18a/363, saç- 24b/511, saçıl- 20a/414, seç- 45b/971, şıçra- 18a/365, uç- 23a/477, üçer 50a/1065.*

kılıç kelimesi bir örnekte ünlü ile başlayan bir ek almasına rağmen tonlulaşmamıştır: *kılıçuñ 18a/368.* (bk. Tonlulaşma, /-ç-/ > /-c-/ değişmesi)

Metnimizde bazı kelimelerdeki /ç/ ünsüzü bazen cim (ç) bazen çim (ç) ile yazılmıştır. Bu kelimeler daima /ç/’li okunmuştur: *ağça 37b/787 (3) ~ ağca 6a/107, geç- 14b/289 (18) ~ gecdi 51b/1096, göç- 18b/375 (10) ~ göç- 23a/476, gice 2a/8 (18) ~ giçe 18b/377, önce 20b/420 (2) ~ önce 21a/428 (2), saç 10b/204 (5) ~ sacı 29a/607, sucı 10b/198 (2) ~ suç 2b/28 (4), üç 34b/734 (4) ~ üc 4a/60.*

1.2.2. /p/ ünsüzünün yazılışı

Kelime tabanlarındaki /p/ ünsüzü, genellikle pe (پ) harfi ile karşılanmıştır: *hep 7b/130, kap 18b/378, kapu 30a/633, kapucı 50b/1081, kop- 44b/946, kopar- 23b/492, parla- 22b/465, pıçak 18a/363, yaprak 12b/242, toprak 18b/381.*

Bazı kelimelerdeki /p/ ünsüzü be (ب) harfi ile yazılmıştır: *kapuda* (قَابُودَة) 47b/1012, *hep* (هَب) 43b/927.

Metnimizde -Up zarf-fiil ekinin sonundaki ünsüz daima be (ب) harfi ile yazılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi eserlerinde -Up zarf-fiil ekinin ünsüzünün genellikle be (ب) harfi ile yazılmasını bir imlâ kalıplaşması olarak değerlendirebiliriz.

1.2.3. /t/ ünsüzünün yazılışı

Metnimizde ön seslerde “tek” kelimesi dışındaki /t/ ile başlayan Türkçe kelimeler tamamen kalın ünlülü kelimelerdir. Kalın ünlülü kelimeler bir kelime dışında baştaki /t/ sesini korumuşlardır. /t/ > /d/ değişmesi olmayan /t/’li kelimelerin çoğu günümüz Türkiye Türkçesinde /d/’lidir. Metnimizde Türkçe kelimelerin başındaki /t/ sesi birkaç kelime dışında daima tı (ط) ile yazılmıştır: *tağıl-*, *tal*, *tam* “dam”, *taş* “dış”, *tavar*, *toğ-*, *tokun-*, *toldur-*, *tolu*, *tolu* “yağış çeşidi”, *tolun-*, *tulluk* “dulluk”, *toptolu*, *țamu*, *tañ*, *tañış-*, *Tañrı*, *tanuk*, *tanukluk*, *țara-*, *taş*, *țatlu*, *țin-*, *țoprak*, *țulum*, *tağ*, *țut-*, *toğrı*, *toğru*, *țol-*, *țon*, *țonat-*, *țoy-*, *țur-*.

Metnimizde *Tañrı* “Tanrı” kelimesi te (ت) harfi ile yazılmıştır.

Kalın ünlülü kelimelerde iç ve son seslerde bulunan /t/ sesi genellikle te (ت) harfi ile yazılmıştır. Ancak bazı kelimelerde tı (ط) harfi kullanılmıştır. *oța* “oda” 14b/290, *oțaya* 33b/702.

1.2.4. /s/ ünsüzünün yazılışı

Metnimizde kelime başında /s/ ünsüzü için ince ünlülü kelimelerde sin (س), kalın ünlülü kelimelerde (*saña*, *saçıl-*, *sar-* ve bir yerde *saç* kelimesi hariç) sad (ص) kullanılmıştır: *seç-* 45b/971, *segirt-* 25b/534, *semiz* 33b/705, *sen* 1b/3, *sev-* 3b/43, *sevgüli* 5b/94, *sevin-* 5a/76, *siñek* 53b/1143, *siz* 9b/174, *sök-* 22b/464, *söyle-* 1b/1, *söyleş-* 26a/542, *söyündür-* 10a/192, *söz* 6a/102, *sür-* 27a/562, *sürmelen-* 29a/606, *süt* 26b/550; *saç* 10b/204, *saç-* 24b/511, *sağ* “sağ taraf” 39b/830, *sağ* “sağlam” 35a/744, *sağlık* 48b/1028, *şakın-* 1b/4, *şakla-* 16b/330, *şal-* 18b/380, *şalkum* 24b/508, *şan-* 5a/76, *saña* 4b/68, *şarıl-* 3b/47, *şat-* 9b/179, *şı-* 44b/944, *şıçra-* 18a/365, *şığın-* 21a/432, *şına-* 42b/904, *şol-* 54a/1158, *şoñ* 3b/50, *şor-* 10b/206, *şovuk* 26b/550, *şu* 18b/378, *şun-* 30b/642, *şusuzluk* 19a/388.

Eklerin bünyesinde bulunan /s/ ünsüzü sin (س) ile yazılırken, -sUz ekinin başındaki /s/ ünsüzü iki örnekte sad (ص) ile yazılmıştır: *şuşuz 19a/383, şuşuzlukdañ 19a/388*.

Bazı kelimelerde, kelime içinde sad (ص) harfi kullanılmıştır: *aşşı “kar, kazanç” 31b/666, aşşılı 33b/705, baş- 14b/288, kışa 6a/106, yaşduk 52a/1114*. Metnimizde ıssı “ısı” (24a/493) ve ıssuzlık “ıssızlık” (24a/493) kelimelerindeki /s/ ünsüzleri sin (س) ile yazılmıştır.

1.2.5. /n/ ünsüzünün yazılışı

Metnimizde dış /n/’si nun (ن) harfi ile damak /n/’si ise üç noktalı kef (ك) harfi ile yazılmıştır. Ancak dış /n/’si ile yazılması gereken bazı kelimeler ve ekler hem dış /n/’si hem de damak n’ si ile yazılmıştır. Söz konusu nöbetleşme, bugüne kadar yapılan araştırmalarda örneğine rastlanmamış bir hususiyettir. Eserimizde görülen /n/ > /ñ/ nöbetleşmesi bir imla özelliği veya müellif ya da müstensihin ağız özelliği olarak değerlendirilebilir. Ancak biz bu hususiyetin bir imla özelliği olduğu kanaatindeyiz.

Geçmişten beri dış n’ si (ن) ile yazılagelmiş kelime ve eklerin metnimizde bazen ikili kullanıldığı bazen de sadece damak n’ si (ك) ile yazıldığı tespit edilmiştir:

Kelime / Ek	ن	Kelime /Ek	ك
ben	117	beñ	5
rüşen (Far.)	4	rüşeñ (Far.)	4
sen	78	señ	26
ten (Far.)	4	teñ (Far.)	1
-AldAn (zarf-fiil eki)	-	-AldAñ (zarf-fiil eki)	1
-A-n (teklik birinci şahıs istek eki)	-	-A-ñ (teklik birinci şahıs istek eki)	1
-An (sıfat-fiil eki)	31	-Añ (sıfat-fiil eki)	11
+dAn (ayrılma hâli eki)	28	+dAñ (ayrılma hâli eki)	219

-mAdAn (zarf-fiil eki)	1	-mAdAñ (zarf-fiil eki)	1
+n (belirtme hâli eki)	102	+ñ (belirtme hâli eki)	5
+sIn (teklik ikinci şahıs bildirme eki)	13	+sİñ (teklik ikinci şahıs bildirme eki)	3
-sIn (teklik ikinci şahıs eki)	60	-sİñ (teklik ikinci şahıs eki)	6
+sInUz (çokluk ikinci şahıs bildirme eki)	-	+sİñUz (çokluk ikinci şahıs bildirme eki)	1
-UbAn (zarf-fiil eki)	34	-UbAñ (zarf-fiil eki)	1
-vAn (teklik birinci şahıs eki)	-	-vAñ (teklik birinci şahıs eki)	1
TOPLAM	472	TOPLAM	286

1.3. BAZI EK VE ŞEKİLLERİN YAZILIŞLARI

1.3.1. Bazı kelimelerde +I belirtme hâli eki, esreli hemze (ء) ile gösterilmiştir. Bu durum genellikle sonunda yuvarlak he (ه) bulunan kelimelerde görülmektedir. Metnimizde belirtme ekinin hemze ile yazıldığı örnekler şunlardır: *ecdehāyi 35b/747, kişizādeyi 39a/825, nāmeyi 14a/276, nesneyi 50a/1061.*

1.3.2. Farsça tamlamalarda esre yerine bazen esreli ye (ی) kullanılmıştır.

‘aql-ı hikmet 17b/359, ‘aql-ı kâmil 17b/360, ‘aşk-ı ilāhī 54b/1162, bedr-i māl 13b/263, bedr-i şafā 33a/699, bülbul-i şeydā 38a/806, cān-ı ‘ami 13a/253, cennet-i a‘lā 3a/30 vb.

1.3.3. Bazı Farsça tamlamalarda esre yerine ötre kullanılmıştır.

‘arz-u hāl 6a/114, cān-u ‘amm 35b/754, cān-u cihan 25a/525, Cibrīl-ü emīn 40a/842, hadd-ü zāt 14b/293, hall-ü hāline 6b/113 vb.

1.3.4. Bazen “da/de, dahı, kadar, ki, kim, sonra” gibi kelimeler kendisinden önceki kelimeyle bitişik olarak yazılmıştır.

ben dahı 2b/20 ~ 9a/168, ben de 9a/169, bil kim 2a/15, egüp de 6a/107, sen de 5a/79, söyleyem ki 2b/20, şol kadar 8b/159, ta‘āmdan sonra 52a/1107 vb.

1.3.5. Şeddenin kullanılması: Şedde, Arap yazısında ikiz ünsüzü göstermek için kullanılan bir işarettir. Bu işaret, bazen Türkçe yapılarda da görülür. Metnimizde Türkçe kelime tabanında sonradan oluşan aynı cins iki ünsüz için veya kelime tabanının sonundaki ünsüz ile ek başındaki ünsüzün aynı olması durumunda yan yana bulunan aynı cins ünsüzü karşılamak için bazı örneklerde şedde kullanılmıştır. Kelime tabanı ile ek başındaki aynı ünsüzü göstermek için şeddelerin kullanıldığı örneklerde kelime tabanı Arapça veya Farsça olabilir. Metnimizde şeddelerin kullanıldığı Türkçe yapılarda aynı kelime bazen tek harf, bazen iki harf ile gösterilmiştir:

دِلَّلَر diller 10b/204, دِلَّلَرْدَه dillerde 45b/972, اَللَّيْنِ ellerin 24a/496, كَوُّلَلَر gövüller 1b/7, اِيسْوَزْلِقْ issuzluk 24a/493, قَوْلَلَر kolları 26a/545, طَالَلَر talları 26a/545 vb.

2. SES BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ

2.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

2.1.1. /i/ > /e/ veya /e/ > /i/ değişmesi

/i/ > /e/ veya /e/ > /i/ değişmesi daha çok ilk hecede görülen bir ses hadisesidir. Türkçede ünlüler ile ilgili gelişmeler arasında /i/ > /e/, /e/ > /i/, /i/ > /è/, /e/ > /è/, /è/ > /e/ değişimleri gözlemlendiği için geçmişten bu yana i/e hadisesi oldukça karışıktır. i/e meselesiyle ilgili olarak bugüne kadar çeşitli araştırmalar yapılmış ve bu araştırmalar sonucunda çeşitli görüşler ortaya çıkmıştır (Özkan 2018: 43). Bazı araştırmacılar tarafından bir kelimenin hem /i/’li hem de /e/’li şekillerinin bulunuyor olması dikkate alınarak iki sesin de birleştiği bir kapalı /e/’nin varlığı kabul edilmiş ve bunun sonradan /e/ ve /i/ şeklinde ortaya çıktığı ileri sürülmüştür (Timurtaş 2005: 35).

Arap harfleriyle yazılan Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi dönemine ait eserlerde, kapalı /e/ sesini gösteren belirli bir işaretin olmayışı bu sesin tespitini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle metinlerde bazı kelimelerdeki esre, esreli ye veya ye ile gösterilen bu ses bazı araştırmacılar tarafından kapalı /e/ olarak okunmuş; bazı araştırmacılar tarafından da bu hususta bir belirginlik olmaması nedeniyle metinlerde esre, esreli ye veya ye ile yazılan bu ses yazılışına bağlı kalınarak /i/ şeklinde okunmuştur (Özkan 2015: 36). Türkçede bir kapalı /e/ sesinin varlığı kabul edilmekle birlikte, bu ses tarihî Türk yazı dillerine ait eserlerde pek tespit edilememektedir. Bu bakımdan /i/ sesiyle yazılan şekillerin /e/ sesiyle gösterilmesini doğru bulmamakta, metinlerdeki yazılışın esas alınması gerektiğini düşünmekteyiz. Kelimeler /i/ şeklinde yazılmışsa /i/’li, /e/ şeklinde yazılmışsa /e/’li okunmalıdır (Özkan 2018: 44).

Günümüzde /e/’li olan birçok kelime metnimizde /i/’li olarak kullanılmıştır. Metnimizde kök hecesinde /i/ veya /e/ bulunan kelimeleri standart Türkiye Türkçesindeki kullanılışlarıyla karşılaştırarak şöyle tasnif etmek mümkündür.

a. Hem metnimizde hem de standart Türkiye Türkçesinde /e/’li olan kelimeler:

beg 40a/844, bekle- 33a/698, belür- “belirmek” 54b/1166, ben 2b/20, beñiz 39a/827, beñze- 26b/550, beri 35b/750 ~ berü 37a/778, besle- 4b/65, çek- 18a/365, çekil- 33a/711, deg- 25b/531, degil 48a/1024 (4) ~ degül 8b/154 (10), degme “her bir, herhangi bir” 24b/514, dek 3a/33, del- 36b/774, delü “deli” 47a/1002, delük “delik” 20a/415, deñlü “denli” 2b/22, dere 20a/413, deril- 47b/1011, deve 6b/111, deveci 28a/590, devşür- 24a/501, eg- 37a/781, egin 45b/963, egle- 38a/801, egri 43a/910, egül- 16b/332, ek- 16a/320, el 54b/1164, emgesiz “emeksiz” 52b/1126, er “erkek; koca” 52a/1105, eri- 15b/307, eski 8b/152, etmek “ekmek” 54a/1149, ev 35b/749, evlen- 1b/0, evlendir- 6b/117, eyle- 2a/17, eyt- 16a/322, geçin- 5b/95, geçür- “geçirmek” 5b/92, gel- 3b/41, gelin 6b/117, gerçek 47b/1015, gerek 9b/182, gerek- 46a/978, getir- “getirmek” 4a/52, gez- 24a/495, hep 7b/130, kendi 5a/84, kendü 1b/1, kes- 28b/597, ne 7a/122, nere 28a/588, nesne 9a/163, seç- 45b/971, segirt- 25b/534, semiz 33b/705, sen 1b/3, sev- 3b/43, sevgülü 5b/94, sevin- 5a/76, tek 9a/170, yedi 3a/39, yedür- 5b/92, yeg 47b/1009, yemek 16a/320, yen- 16a/321, yenil- 27a/560, yetiş- 32b/682, yetmiş 32b/682.

b. Bugün standart Türkiye Türkçesinde /i/’li olup metnimizde /e/’li olan kelimeler:

en- “inmek” 8a/145, eyü “iyi” 8b/157 (3), gey- “giymek” 36a/760 (8), geydir- “giydirmek” 33b/712, geyesü “giysi” 9b/175.

c. Metnimizde /i/’li bugün standart Türkiye Türkçesinde ise /e/’li olan kelimeler:

gice “gece” 2a/8 (18) ~ giçe 18b/377, girü “geri” 35a/735, idin- 18a/364 (5), iger “eyer” 52b/1119, ir- “ermek, erişmek” 19a/386, iriş- 13b/269, irte “erte” 23a/480, it- “etmek” 4b/66 (146), vir- 4b/66 ~ viril- 55b/1189, yil 12b/242.

ç. Hem metnimizde hem de standart Türkiye Türkçesinde /i/’li olan kelimeler:

bil- 2a/12, bildür- “bildirmek” 48a/1021, bile 21b/443, bin- 10a/191, biñ 9a/167, bir 1b/3, biraz 24b/509, bir biri 29a/610, biri 23b/484, bit- 43b/925, bitür- “bitirmek” 32a/679, biz 5b/91, dik- 24b/506, dil 29a/608, dile- 3a/40 ~ dilek 27a/563, diñle- 6b/108, diñlen- 22a/454, dip 26a/538, diri 47b/1013, diril- 53a/1132, dirlik 53a/1132, diş 29a/607, diz 39b/830, diz- 38a/802, gibi 2a/9, gider-

9a/172, *gidül-* “gidilmek” 46a/980, *gir-* 41b/880, *git-* 22a/449, *gizle-* 12b/244, *gizli* 38b/814, *iç* 8a/151, *iç-* 52a/1106, *içerü* 30a/635, *içil-* 27a/560, *içür-* 5b/92, *iki* 4b/72, *ikindü* 22a/455, *il* 1b/7, *ile* 2a/16, *ilerü* 5a/74, *ilet-* 40a/848, *in* “ağaç kovuğu” 26a/538, *in-* 21a/435, *inan-* 40b/858 ~ *inandır-* 40b/857, *ince* 29a/608, *incin-* 51b/1098, *incit-* 54a/1159, *incü* 29a/607, *indir-* 33b/703, *iñle-* 17a/343, *ip* 9b/178, *iste-* 28a/586, *iş* 11b/227, *işit-* 11a/217, *işle-* 52b/1125, *it* 19b/403, *kim* 4b/65, *kimesne* 15b/310, *kimse* 20b/417, *kişi* 10a/190, *siñek* 53b/1143, *siz* 9b/174, *şimşek* 22b/465, *yigirmi* 23a/471, *yigit* 8b/155.

d. Günümüz yazı dilinde /e/’li olan bazı kelimeler metnimizde hem /i/’li hem /e/’li şekilleriyle kullanılmıştır:

bel 29a/608 ~ *bil* 36a/764, *beş* 24a/503 ~ *biş* 23b/486, *de-* 27a/565 (10) ~ *di-* 8b/155 (315), *der-* 14b/286 (2) ~ *dir-* 12a/233 (7), *deye* 51b/1099 ~ *deyü* 19b/401 (2) ~ *diyü* 12a/237, *geç-* 14b/289 (19) ~ *giç-* 20b/424, *nece* 16a/323 ~ *nice* 17a/347, *ye-* 24a/500 ~ *yi-* 4a/57, *yer* 20b/417 ~ *yir* 7b/133, *yet-* 6b/116 ~ *yit-* 33b/708, *yetür-* 39a/824 ~ *yitür-* 14a/282.

e. Günümüz yazı dilinde /i/’li olan bazı kelimeler metnimizde hem /i/’li hem /e/’li şekilleriyle kullanılmıştır:

nice 56b/1204 ~ *nece* 5a/83.

2.1.2. /u/ > /i/ ve /ü/ > /i/ değişmesi

Eski Türkçede bazı kelimelerde kullanılan /u/, /ü/ sesleri Batı Türkçesinde /i/ ve /i/ şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

dip (<tüp) 26a/538, *gümiş* (<kümüş) “gümüş” 9a/167 ~ *gümüş* 29a/611, *içün* (<üçün <uçun) “için” 7b/131, *işbu* (<uş bu) “bu, işte bu, şu” 8b/155.

İşte kelimesinde ikili kullanım söz konusudur: *işde* 21b/448 ~ *uşda* 19a/388 (4).

2.1.3. /ı/ > /u/ ve /ı/ > /ü/ değişmesi

Eski Türkçede dudak uyumuna aykırı olan bazı kelimelerin ikinci hecesindeki /ı/ ünlüsü metnimizde dudak uyumuna bağlı olarak /u/ sesine döndüğü örnekler bulunmaktadır.

oķu- (<oķı-) 55a/1179 ~ *oķut-* (<oķıt-) 2b/23, *uyu-* (<udı-) 32a/677.

Bir örnekte her iki kullanım da görülmektedir: *kuru-* 26a/547 ~ *kurı-* 26a/539 ~ *kurı* (<*kurı-ğ*) 26a/537.

Yürü- fiilinde *ı/ü* değişmesi görülür: *yürü-* (<*yorı-*) 21a/430 ~ *yürüt-* (<*yorıt-*) 20b/420.

2.1.4. /u/ > /o/ ve /ü/ > /ö/ değişmesi

Metnimiz Arap harfli olduğu için /o/, /ö/, /u/, /ü/ seslerini ayırt etmek mümkün değildir. Bu nedenle imladan dolayı /u/ > /o/ ve /ü/ > /ö/ değişmesiyle ilgili kesin bir şey söylemek mümkün değildir (Özkan 2015: 38). Metnimizde geçen şu kelimeleri dar ünlülü olarak okumayı tercih ettik: *büyyü-* 6a/103, *büyük* 15a/302, *güzel* 10b/202, *uğra-* 9b/183 ~ *uğur* 51a/1087, *uy-* 21b/447, *uyan-* 12b/245 ~ *uyanık* 33a/700, *yürü-* 21a/430 ~ *yüri-* 21a/428. Şu kelimeyi ise geniş ünlülü okuduk: *boyun* 3b/47.

2.1.5. /e/ > /ö/ değişmesi

Az rastlanan bir ses değişikliğidir. Metnimizde *eyle* kelimesinde ikili kullanım görülür: *eyle* “öyle, o şekilde” 51b/1104 ~ *öyle* “öyle, o şekilde” 37b/786 (3).

2.1.6. /ı/ > /i/ değişmesi

Türkçede /ı/ ünlüsü diğer ünlülere göre daha kısadır. Bu nedenle özellikle kelime başlarında /ı/ > /i/ değişmesi görülür (Özkan 1995: 14). Metnimizde *inan-* fiilini /i/’li olarak okumayı tercih ettik. *inan-* (<*inan-*) 40b/858.

Metnimizde geçen *yorı-* fiilini de /i/’li okumayı tercih ettik. *yüri-* (<*yorı-*) 21a/428.

2.1.7. /u/ > /a/ değişmesi

Metnimizde *orta* kelimesinde /u/ > /a/ değişikliği vardır: *orta* (<*ortu*) “orta, ara” 29a/607.

2.1.8. /u/ > /ü/ değişmesi

içün (<*üçün* <*uçun*) “için” 7b/131.

2.1.9. /i/ > /ü/ değişmesi

Metnimizde *kirpik* kelimesinde görülür. Bu kelimedede ikili kullanım söz konusudur: *kirpük* 36b/774 ~ *kirpik* 36b/771.

2.1.10. /u/ > /ı/ değişmesi

Metnimizde bir kelimedede görülür. Bu kelimedede ikili kullanım söz konusudur: *toğrı* 21a/431 (2) ~ *toğru* 11a/212 (5).

2.1.11. /e/ > /a/ değişmesi

“Ben” ve “sen” zamirleri yönelme hâli almış şekilleri /ñ/ sesinin tesiriyle kalınlaşmıştır. “Tengri” kelimesin ünlüleri de /ñ/ sesinin tesiriyle kalınlaşmıştır.

baña 4b/66, *saña* 4b/68, *Tañrı* 40b/858.

2.1.12. /a/ > /e/ değişmesi

yeñi (<yangı) 9a/164.

2.1.13. /a/ > /u/ değişmesi

Metnimizde *baba* kelimesinde /a/ ve /u/ değişikliği görülür. Kelimedede ikili kullanım söz konusudur:

buba 29b/619 ~ *baba* 3a/38 (8).

2.1.14. /ö/ > /e/ değişmesi

gevde (<gövde <göğde) 20a/414.

2.1.15. Yabancı kelimelerde ünlü değişimleri

Yabancı kökenli kelimelerde görülen farklı yazılışların bir imlâ yanlışı olarak değil, bir ses değişikliği olarak değerlendirilmesi gerekir (Özkan 2015: 39). Metnimizde geçen Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin bazılarında da ünlü değişmesi görülmektedir. Değişmenin görüldüğü bazı kelimeler orijinal olarak da kullanılmıştır.

/e/ > /i/ değişmesi: *kilīsā* (<*kelīsā*: Far.) 30a/631 (Bu kelimedede ikili kullanım vardır).

/ā/ > /e/ değişmesi: *leş* (<*lāşe*: Far.) 47b/1014.

/e/ > /a/ değişmesi: *adam* (<*ādem*: Ar.) 12a/235, *paha* (<*behā*: Far.) 49b/1052, *para* (<*pāre*: Far.) 8a/144 ~ *pāre* 25b/529 (5), *sarāy* (<*serāy*: Far.) 17a/341.

/a/ > /ı/ değişmesi: *kağıd* (<*kāğaz*: Far.) 13b/268.

/u/ > /o/ değişmesi: *şofra* (<*sufre*: Ar.) 39a/822.

/i/ > /ü/ değişmesi: *büryān* (<*biryān*: Far.) 16a/320, *pünhān* (<*pinhān*: Far.) 17a/344. Bu örneklerde /b/ ve /p/ dudak ünsüzlerinin etkisiyle yuvarlaklaşma meydana gelmiştir.

/i/ > /e/ değişmesi: *cehān* (<*cihān*: Far.) 13b/272 ~ *cihān* 7a/121 (Bu kelime ikili kullanım vardır).

/ü/ > /i/ değişmesi: *civān* (<*cevān*: Far.) 15a/301 (4) ~ *cüvān* 30b/638 (3) (Bu kelime ikili kullanım vardır).

/ā/ > /i/ değişmesi: *çehiz* (<*cehāz*: Ar.) 10b/206, *çişnigīr* (<*çāšnīgīr*: Far.) 33b/710.

/e/ > /ı/ değişmesi: *çırāğ* (<*çerāğ*: Far.) 8a/146.

/ū/ > /î/ değişmesi: *melîl* (<*melûl*: Ar.) 53a/1028.

/e/ > /ü/ değişmesi: *pehlüvān* (<*pehlevān*: Far.) 18b/372, *zübān* (<*zebān*: Far.) 15b/307.

2.2. ÜNLÜ UYUMU

2.2.1. Dil Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu)

Fonetik bir özellik olan dil uyumu Türkçenin, Altay dillerinin ve bir kısım Ural dillerinin belirgin niteliğidir (Develi 1995: 27). Metnimizde Türkçe kelime köklerinde ve eklerde, genellikle kalınlık-incelik bakımından ünlü uyumu tamdır.

inan- (<*inan-*) kelimesinin ilk ünlüsünün kalın veya ince olduğunu gösteren bir işaret söz konusu değildir. Ancak kelimenin günümüz yazı dilinde ince ünlü ile başladığı göz önünde bulundurulduğunda kelimenin kalınlık-incelik uyumuna uymadığını ifade edebiliriz: *inan-* 40b/858 (4).

Günümüz yazı dilinde kalınlık-incelik uyumuna uymayan bazı kelimeler metnimizde bu uyuma uymaktadır: *ana*² “anne” 3a/37, *dahı* “dahi” 2a/14, *kanı* “hangi” 38b/816, *hanı* “hani” 22b/640, *kardeş* “kardeş” 43b/926.

+ki aitlik eki, tüm örneklerde ince ünlülü olarak kullanılmıştır: *egnindeki* 29a/605, *elüñdeki* 28b/601, *gökdeki* 39b/830. *gök yüzündeki* 43a/914.

Kalın ünlülü bir kelimedede uyumu bozmuştur: *alnındaki* 15b/306.

-ken zarf-fiil eki, günümüz yazı dilinde olduğu gibi metnimizde de daima ince ünlülüdür: *görür-iken* 35b/755, *oğur iken* 25a/520, *rahminde iken* 3a/37, *söyler-iken* 23a/473 (2), *söyleşürken* 26a/542, *uyurken* 32a/679, *virmiş iken* 1b/6, *yetim iken* 32b/680, *yoğ+iken* 7b/135.

+IIK / +IUK isimden isim yapma eki, ince sıradan bazı alıntı kelimelere kalın sıradan getirilmiştir. Böylece alıntı kelimeler kalınlık-incelik uyumuna uydurulup Türkçeleştirilmiştir. Metnimizde +IIK / +IUK ekini tespit ettiğimiz alıntı kelimeler şunlardır: *bağlılık* 19b/394, *cāzūlukdur* 24b/512, *cāzūluk+durur* 34b/734, *cāzūlukla* 22a/453, *dervīşligim* 9a/165, *dervīşlik* 45b/968, *düşmānlık* 48a/1021, *hūpluğunı* 41b/884, *hürmetsizlik* 30a/626, *mestligi* 46b/994, *şabīlikde* 4b/64, *şazılıkdañ* 11a/217, *şifālıklar* 4a/59. *qavm* kelimesinin diğer örneklerini ince okumayı tercih ettik. Yalnızca bir yerde kalınlık-incelik uyumuna uygun okuduk: *qavumluk* 28b/597.

Bazı alıntı kelimeler kalınlık-incelik uyumuna uydurulmuştur: *adam* (<ādem: Ar.) 12a/235 (9), *avrat* (<avret: Ar.) 52a/1105 (3), *halāyık* (<halā’ik: Ar.) 52b/1117, *hasta* (<haste: Far.) 3a/40, *hoca* (<h’āce: Far.) 2a/8, *paha* (<behā: Far.) 49b/1052, *para* (<pāre: Far.) 8a/144, *rāzī* (<rāzī: Ar.) 44a/939, *sarāy* (<serāy: Far.) 17a/341, *şomāt* (<simāt: Ar.) 39a/822, *şāzılık* (<şāzī+lık: Far.+T.) 11a/217, *ṭaya* (<dāye: Far.) 5b/90, *zamān* (<zemān: Ar.) 10a/187.

-GII teklik ikinci şahıs emir çekiminde kullanılan pekiştirme eki, kalın ünlülü bir kelimedede uyuma uymamaktadır: *ṭutgil* 46a/978.

² Ana kelimesi günümüzde bazı durumlarda “ana” bazı durumlarda “anne” şeklinde kullanılmaktadır.

2.2.2. Dudak Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu)³

Dudak uyumu Türkçenin her devrinde ve her sahasında görülen bir durum değildir. Eski Türkçe devrinde belli ölçüde bulunan bu uyum Oğuz Türkçesinin başlangıcında yoktur. Süreç içerisinde gelişen dudak uyumu 18. yüzyılın sonlarında Batı Türkçesinde tamamlanmıştır (Özkan 2015: 43, 2018: 48).

Eski Türkçede bugünkü şekilde tam olmayan düzlük yuvarlaklık uyumu Eski Anadolu Türkçesinde mevcut değildi (Ergin 2004: 72). Eski Anadolu Türkçesinde eski ve yeni yazı dillerinden farklı olarak pek çok sözcükte yuvarlaklaşma hadisesi görülür. Söz konusu yuvarlaklaşma hadisesi *b, m, p, v* gibi dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırma etkisi ve Eski Türkçede çok heceli kelimelerdeki /ğ/, /g/ ünsüzünün Batı Türkçesinde eriyip kaybolması sonucu meydana gelmiştir (Korkmaz 2013: 92). Birtakım fonetik sebeplerle bozulmuş olan bu uyum, daha sonra yeniden gelişme göstermiştir (Develi 1995: 60). Bu gelişme Klasik Osmanlı Türkçesi devrinde başlamıştır. Ancak gelişmeyle birlikte Eski Anadolu Türkçesinde başlayıp Klasik Osmanlı Türkçesi metinlerinde artan yeni uyumsuzluklar ve düzensizlikler tespit edilmiştir (Özkan 2017: 187). Bu düzensizlikler /I/ sınıfı eklerin düz ünlülü tabanlardan sonra yuvarlaklaşması, /U/ sınıfı eklerin ise yuvarlak ünlülü tabanlardan sonra düzleşmesi sonucunda ortaya çıkmıştır (Develi 1995: 62). Eski Anadolu Türkçesindeki yuvarlak ünlülü eklerin düzleşmesi, düz ünlülü eklerin yuvarlaklaşmaya başlamasıyla meydana gelen yeni uyumsuzluklar *tersine uyumsuzluk* olarak adlandırılır (Özkan 2017: 187).

Eski Anadolu Türkçesinin sonlarına doğru bazı uyumlu örnekler karşımıza çıksa da Batı Türkçesinde dudak uyumu süreci Klasik Osmanlı Türkçesi devrinin ilk zamanlarında başlamış ve bu dönemin sonunda tamamlanmıştır (Özkan 2015: 43).

Batı Türkçesinde dudak uyumu yavaş yavaş gelişme göstermiştir. Batı Türkçesinde dudak uyumunun gelişmesinde birkaç safhadan bahsedilebilir:

³ Bu konuda geniş bilgi için bk. Abdurrahman Özkan, "Mehekkü'l-İlim ve'l-Ulemâ İsimli Eserde Dudak Uyumu", *I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu (23-26 Ekim 2007) Bildirileri*, Isparta 2008, s. 479-496; Abdurrahman Özkan, "Netâyicü'l-A'mâl ve Menâhicü'l-Ebrâr İsimli Eserde Dudak Uyumu", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.36, Konya 2014, s. 1-33; Hayati Develi, *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar*, Ankara 1995, TDK Yayınları, s. 48-60; Yavuz Kartallıoğlu, *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. Yüzyıllar)*, Ankara 2011, TDK Yayınları, s. 95-103.

Uyumsuzluk safhası, düzensizlik safhası, geçiş safhası, uyum safhası (Kartallıoğlu 2011: 102).

Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde kaleme alınmış eserlerde bazı eklerin uyuma girdiği görülürken, bazı eklerde ikili şekiller, bazı eklerde ise yeni uyumsuzluklarla karşılaşmaktadır. Yabancılar tarafından genellikle Latin harfleriyle kaleme alınmış olan ve çeviri yazılı metinler olarak adlandırılan gramer kitaplarında ve sözlüklerde de yeni uyumsuzluklarla karşılaşılır (Kartallıoğlu 2011: 26-38). Standart bir yazı dilinin bulunmaması metinlerde farklı kullanımlara sebebiyet vermiştir.

Çalışmamıza konu olan *Dāsitān-ı Mustafā* isimli eserde dudak uyumuyla ilgili gelişmeleri gösteren örneklerin yanı sıra, dudak uyumu sürecine aykırı olan örnekler de bulunmaktadır. Bazı örneklerde tersine uyumsuzluk görülmektedir. Çalışmamızda dudak uyumu kelime tabanlarında ve eklerde olmak üzere iki başlıkta incelenmiştir.

2.2.2.1. Kelime Tabanlarında Dudak Uyumu

EAT’de bazı kelime tabanlarında yuvarlaklaşma olmuş ve bunun sonucunda dudak uyumu bozulmuştur. Bazı uyumsuzluklar Osmanlı Türkçesi döneminde de devam etmiştir. Metnimizde bazı kelime tabanlarında dudak uyumu bulunmazken bazı kelime tabanlarında ise ikili şekillerle karşılaşılır.

2.2.2.1.1. Dudak uyumu bulunmayan kelime tabanları

altun 10b/206, arşun 50a/1065, avuç 19a/393, ayru 20b/424, delü 47a/1002, devşür- 24a/501, eyü “iyi” 8b/157, getür- 4a/52, geyesü 9b/175, girü 35a/735, hatun 10b/201, için 7b/131, ikindü 22a/455, incü 29a/607, kapu 30a/633, karşı 20b/422, kayur- 54a/1153, kırı 26a/537, kızı 16a/320, niçün 12a/234, şalkum 24b/508, tanuk 48b/1035, yalıñuz 37a/775, yaru 21a/427, yaşduk 52a/1114, yavuz 21a/436, yılduz 51b/1094.

2.2.2.1.2. Dudak uyumu bulunan kelime tabanları

ağır 33b/712, ağız 20a/415, alın 33a/699, altmış 10b/205, aşşı 31b/666, ayır- 16b/328, bağışla- 32b/681, bağır 54a/1149, beñiz 39a/827, bölük 17b/354, buyur- 11b/224, bütün 23a/472, büyük 15a/302, diri 47b/1013, egri 43a/910, eri- 15b/307,

eski 8b/152, gönül 14b/284, göyün 36a/767, göyün- 8b/154, karındaş 6a/102, katı 10a/185, kılıç 12b/247, kişi 10a/190, koru- 12b/242, koyun 42b/897, kurtar- 47b/1008, kurtul- 23a/479, kuyu 18b/382, küçük 29a/609, oku- 55a/1179, okut- 2b/23, öküş 32a/670, pıçak 18a/363, semiz 33b/705, şına- 42b/904, şovuk 26b/550, tağıl- 27a/560, Tañrı 40b/858, tokun- 8a/145, ucuz 31b/667, ulu 3a/38, unut- 37b/794, uşda 9a/167, uyan- 12b/245, uyhu 32a/675 ~ uyku 23a/473, yakın 23a/481, yalın 12b/247, yardım 43b/924, yarlığa- 2b/28, yumşak 29a/611.

2.2.2.1.3. İki şekilli kelime tabanları (ikili şekiller)

İki şekilli kelime tabanları dudak uyumu sürecinin başladığını göstermekle birlikte yeni uyumsuzlukların olduğunu da göstermektedir. İki şekilli kelime tabanları şunlardır:

arı 36a/762 ~ aru 35a/744, baba 3a/38 ~ buba 29b/619, beri 35b/750 ~ berü 37a/778, değil 48a/1024 ~ degül 8b/154, doğru 8b/154 ~ doğru 30a/635, gönder- 13b/267 ~ göndür- 11b/228, gümüş 9a/167 ~ gümüş 29a/611, kendi 5a/84 ~ kendü 1b/1, kirpik 36b/771 ~ kirpük 36b/774, kırı- 26a/539 ~ kuru- 26a/547, muştıla- 49a/1043 ~ muştucu 32a/671, toğrı 21a/431 ~ toğru 11a/212, yüri- 21a/428 ~ yürü- 21a/430.

2.2.2.2. Eklerde Dudak Uyumu

Eski Anadolu Türkçesinde dudak uyumuna uymayan ekler oldukça çoktur. Bu dönemdeki eklerin çoğunluğu yuvarlak ünlülüdür. Bu yuvarlak ünlülü eklerin bir kısmı eskiden beri görülürken, bir kısmı da sonradan oluşmuştur. Dudak uyumu süreci Klasik Osmanlı Türkçesinin başında başlayıp dönemin sonunda tamamlanmıştır. (Özkan 2015: 45)

Metnimizde bazı eklerde belirli ölçüde dudak uyumu sağlanmıştır. Ayrıca bazı eklerin yeni şekillerinde yeni uyumsuzluklar (tersine uyumsuzluklar) meydana gelmiştir. Bu bölüm 3 başlıkta incelenmiştir:

2.2.2.2.1. Yuvarlak ünlülü ekler

2.2.2.2.1.1. +ArU (yön gösterme eki): Ekin ikinci ünlüsü yuvarlaktır ve ünlü uyumuna uymaz: *içerü 30a/635 (5), ilerü 5a/74 (3).*

2.2.2.2.1.2. +cUGAz (isimden isim yapma eki): Ekin sadece yuvarlak ünlülü şekli tespit edilmiştir: *evcügezlerim 45a/955*.

2.2.2.2.1.3. +cUK (isimden isim yapma eki): Ekin sadece yuvarlak ünlülü şekli tespit edilmiştir: *azacuk 29a/610*.

2.2.2.2.1.4. -dUGIncA (zarf-fiil eki): Ek dudak uyumuna bağlı değildir: *geldügince 5a/79, kaldüğınca 45b/972*.

2.2.2.2.1.5. -dU-K (görülen geçmiş zaman çokluk birinci şahıs eki): Ek dudak uyumuna bağlı değildir. EAT'deki durumunu devam ettirmektedir: *bağduğ 20b/419, bulduğ 26b/556, didük 13a/255, geldük 11b/227, gördük 28b/596, koduk 20b/425 vb.*

2.2.2.2.1.6. -dUkCA (zarf-fiil eki): Ek EAT'de olduğu gibi metnimizde de dudak uyumuna bağlı değildir: *oldukça 4a/54*.

2.2.2.2.1.7. -dU-ñ (görülen geçmiş zaman teklik ikinci şahıs eki): Ek EAT'de olduğu gibi yuvarlak ünlülüdür. Dudak uyumuna bağlı değildir: *başduñ 50b/1075, bildüñ 29b/620, bulduñ 44b/943, eyledüñ 42a/887 (2), geldüñ 14b/287, gösterürdüñ 41b/883, güldürdüñ 48a/1021, korkduñ 12b/247, olduñ 3b/46, olmuşduñ 3b/46 vb.*

2.2.2.2.1.8. +dUr (bildirme / pekiştirme eki): +dur eki *tur-* fiilinin geniş zaman çekiminden haploloji yoluyla meydana gelmiştir. Ünlüsü asli şeklindeki gibi yuvarlaktır. Metnimizde 176 örnekte tespit edilmiştir: *arıdur 7b/139, degildür 1b/3, güzeldür 42a/892, irgüriserdür 28a/587, odur 22b/468, oğlandur 28a/591, olacaktür 42b/903, öküştür 32a/670, şolmuşdur 54a/1155, vardur 25b/536, yokdur 4b/68 vb.*

56 örnekte *durur* şeklinde, 1 örnekte de *turur* şeklinde kullanılmıştır: *açılmışdurur 44a/939, bir durur 43a/917, bu durur 29a/605, degül durur 42b/902, doğru durur 43a/911, nice+durur 29a/604, söz durur 42a/888, yaradılmışdurur 15a/295 vb.; yer turur 22a/454*.

2.2.2.2.1.9. +düz (isimden isim yapma eki): *gündüz 8a/142 (8)*.

2.2.2.2.1.10. -GU /  U (fiilden isim yapma eki): EAT’de olduğu gibi metnimizde de yuvarlak ünlülüdür: * ayĐu 24a/498,  ayĐulu 44b/950,  ayĐusu 8a/148, sevgüliden 5b/94, uy u 23a/473.*

2.2.2.2.1.11. -GUN / - un (fiilden isim yapma eki): *azĐunlar  46a/979; ar un 23a/477.*

2.2.2.2.1.12. -g r- (fiilden fiil yapma eki): *irgür 55a/1172, irgüresin 38a/798, irgüreydüm 3b/44, irg rised r 28a/587.*

2.2.2.2.1.13. -mur (fiilden isim yapma eki): *yağmur 22a/458 (3).*

2.2.2.2.1.14. +(I)mUz / +(U)mUz / +mIz ( okluk birinci şahıs iyelik eki): EAT’de ekin ünlüleri yuvarlaktır. Metnimizdeki bazı örneklerde yardımcı ünlülerde düzleşme görülür. Ekin dudak uyumu sürecine girdiği tam olarak söylenemese de yardımcı  nl lerdeki düzleşme ile birlikte uyumun başladığı ifade edilebilir.

15  rnekte +(I)mUz Đeklinde tespit edilmiştir: *All h muz 3a/30, c n muzda 5b/91, dil m zde 6a/106, m l muz 6a/104, Mu ammed m z 54a/1154 vb.*

5  rnekte +(U)mUz Đeklinde tespit edilmiştir: *deyr m zi 30a/628,   cet m z 44a/935, sözümüzi 44b/944, Ő  umuzu 2b/28, üstümüze 15b/314.*

3  rnekte ikili kullanım tespit edilmiştir: *elimüzde 6a/106 ~ elümüzde 6a/104, serverümüz 17b/357 ~ serverümüz 10a/194 (2), seyyid m z 10a/186 (3) ~ seyyid m z 17b/357.*

 nl  ile biten kelime tabanlarına gelen +mUz eki 2 örnekte kullanılmış olup düz ünlü ile biten örnekte uyumsuzdur: *cümlemüze 2b/17, ulumuz 27b/574.* Bir kelimedede tespit edilen +mIz ekinde ise ters uyumsuzluk söz konusudur: * amumuzu  28b/595.*

2.2.2.2.1.15. -(U)  ( okluk ikinci şahıs emir eki): Bütün örneklerde yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır. Yuvarlak ünlülü tabanlarda uyumludur, düz ünlülü tabanlarda ise uyumsuzdur.  nl  ile biten örneklerde de görülür: *a u  43a/911, bil   4b/63 (4), biŐ r   26b/555, buyuru  11b/226 (3), devŐ r   24a/500, dile  42b/903, dime  18b/373, olu  23a/476 vb.*

2.2.2.2.1.16. -ñUz (çokluk ikinci şahıs eki): *didüñüz 40b/854, eylediñüz 40b/854, geldiñüz 49b/1057, iderseñüz 18a/363, kaldıñüz 10a/195 (2), kılar iseñüz 39b/840, kıldıñüz 11b/225 vb.*

2.2.2.2.1.17. +(I)ñUz / +(U)ñUz (çokluk ikinci şahıs iyelik eki): EAT’de yuvarlak ünlülüdür. Metnimizde yuvarlak ünlülü kelime tabanlarından sonra iki kelimedede uyumlu olup bir kelimedede uyumsuzluk gösterir: *göynüñüz 30a/628, kuluñüz 50a/1070; söziñüze 40b/857.*

Bir örnekte yardımcı ünlü iki şekilde kullanılmıştır: *kadriñüz 10b/197 ~ kadriñüzdeñ 10a/195.*

Düz ünlülü kelime tabanlarından sonra uyumsuzdur: *ayağıñüz 14b/288, biriñüz 33a/696, cümleñüz 49a/1039, yemeğüñüz 9b/175, yiriñüz 17b/352 vb.*

2.2.2.2.1.18. -(U)ñUz (çokluk ikinci şahıs emir eki): Bütün örneklerde yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır. Yuvarlak ünlülü tabanlarda uyumludur, düz ünlülü tabanlarda ise uyumsuzdur: *eydüñüz 11a/215, bilüñüz 42b/902 (2), diñleñüz 17b/350, diñüz 23a/478, oluñüz 9a/173 (2) vb.*

2.2.2.2.1.19. +sİñUz (çokluk ikinci şahıs bildirme eki): Bir örnekte tespit edilen ek uyumsuzdur: *dağısıñüz 20b/423.*

2.2.2.2.1.20. -sUn (teklik üçüncü şahıs emir eki): Yuvarlak ünlülü kelime tabanlarından sonra uyumludur: *eylesün 9a/171 (3), gitsün 18b/372, görsün 48b/1036, kıosun 9a/171, olmasun 22a/459, olsun 1b/6 (21), virmesün 38b/812 vb.*

Çokluk üçüncü şahıs çekiminde hem düz ünlülü şekli (-sIn-lAr) hem de yuvarlak ünlülü şekli (-sUn-lAr) tespit edilmiştir. Düz ünlülü şekli uyumludur: *idinsünler 18a/369, tursunlar 52a/1107, yazsunlar 34a/714; istemesinler 48b/1032.*

2.2.2.2.1.21. -UbAn / -UbAñ (zarf-fiil eki): Daima yuvarlak ünlülü kullanılmıştır: *açıluban 33a/701, gelüben 6b/112 (2), gidüben 17a/349, görüben 50b/1079, şunuban 18a/367 (2), varuban 11a/214, öldürübeñ 46b/990.*

2.2.2.2.1.22. -UncA (zarf-fiil eki): *ölünce 5b/91.*

2.2.2.2.1.23. -Up (zarf-fiil eki): Daima yuvarlak ünlülü kullanılmıştır: *açup 31b/661, dönüp 4a/60 (3), durup 47b/1012, egüp 6a/107, eyleyüp 27a/565, kılup 6a/105 (2), koşup 52b/1117 vb.*

2.2.2.2.1.24. -UpdUr (öğrenilen geçmiş zaman eki -teklik üçüncü şahıs-): *görüpdür 22a/451, idüpdür 14a/273, kılupdur 16a/327, olupdur 25b/527, yaradupdur 15a/297.*

2.2.2.2.1.25. -Ur (sıfat-fiil eki): *örür 12b/243.*

2.2.2.2.1.26. -vUz (çokluk birinci şahıs eki): Ek daima yuvarlak ünlülüdür: *alavuz 39a/825, bulavuz 5b/90 (2), evlendirevüz 6b/117 (2), eyleyevüz 49a/1041, idevüz 49b/1060, olavuz 5b/90, virevüz 6b/117 (3), yeyevüz 24a/502.*

2.2.2.2.1.27. -(I)yor (şimdiki zaman teklik üçüncü şahıs eki): Şimdiki zaman eki *-(I)yor* EAT'deki süreklilik bildiren *yoru-* tasvir fiilinin geniş zaman çekiminden haploloji ile ortaya çıkmış ve Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde ekleşmeye başlamıştır. Günümüz Türkiye Türkçesinde de *-(I)yor* olarak kullanılan ek hiçbir zaman dudak uyumuna girmez: *geliyor 34a/720 (2).*

2.2.2.2.2. Düz ünlü taşıyan ekler

2.2.2.2.2.1. -AyIn (teklik birinci şahıs emir eki): *dikeyin 24a/502.*

2.2.2.2.2.2. +cIIAyIn (isimden isim yapma eki): *ancılayın 17a/347 (2), buncılayın 22a/451.*

2.2.2.2.2.3. +ğı / +ki (aitlik eki): *andağı 35b/753, alnındaki 15b/306, egnindeki 29a/605, elüñdeki 28b/601 vb.*

2.2.2.2.2.4. -GII (teklik ikinci şahıs emir çekiminde kullanılan pekiştirme eki): *aldanmağıl 1b/4, bağlamağıl 1b/4, bilgil 3a/37, buyurğıl 37a/779, oturgıl 9b/181, söylegil 7b/138 (4), tutgil 46a/978, urgıl 48b/1030 vb.*

2.2.2.2.2.5. +I / +sI / +U (teklik üçüncü şahıs iyelik eki): Eski Türkçede düz ünlülü olan ek EAT'de de daima düz ünlülü olarak karşımıza çıkar. Klasik Osmanlı Türkçesi ile birlikte ekin yuvarlak ünlülü şekli *+U* eki kullanılmaya başlamıştır: *adı 5b/93, beli 29a/608, boyı 36a/764, bölügi 17b/354, dostına 8b/152, durduğu 8a/146, gözine 12a/233, gözini 23a/473, hālını 33a/693, varacağını 34a/723, babasına 41b/881, kendüsi 16b/335, kamasınıñ 17b/356, kaygısı 8a/148, kelimesin 55b/1191, vefāsı 1b/5, yarusı 21a/427, zehresi 20b/416 vb.*

3. şahıs iyelik eki *+U* şekliyle yuvarlak ünlülü kelime tabanlarında uyuma girmiştir: *boynuna 3b/47, gözüni 32a/675, hulkı 10b/203, oğluna 29b/621, olduğunu*

35b/747, öñünce 32a/676, özüni 14a/282, , üstüne 17a/341, yoluna 16a/326. Düz ünlülü kelime tabanlarına eklendiği bazı örneklerde yuvarlaklaşmaya bağlı olarak tersine uyumsuzluk söz konusudur: *adunı* 29b/620, *'ahdu* 45b/963, *başuñı* 37a/781.

Bazı örneklerde ikili kullanım söz konusudur: *düşini* 54b/1167 ~ *düşünde* 57a/1223, *sözine* 36a/763 ~ *sözüne* 5a/74.

2.2.2.2.2.6. -IcAGAz (zarf-fiil eki): *olıcağaz* 35b/756 (2), *toğıcağaz* 7a/122.

2.2.2.2.2.7. -IcAK (zarf-fiil eki): *bağıcak* 36a/763 (2), *durıcak* 48b/1028, *düşicek* 46a/981, *gidicek* 4b/65, *göricek* 9a/163 vb.

2.2.2.2.2.8. +Im (teklik birinci şahıs bildirme eki): EAT'de +Am olarak kullanılan ek metnimizde düz ünlülü olarak görülür: *derd-mendim* 32b/685, *peyk-i celîlim* 55b/1185.

2.2.2.2.2.9. -IncA (zarf-fiil eki): *deyince* 19b/395, *kılınca* 21b/439, *olınca* 8b/156 (2), *söyleyince* 28a/592 vb.

2.2.2.2.2.10. -IsAr (gelecek zaman eki -teklik üçüncü şahıs-): *bulısardur* 55b/1182, *eyleyiser* 25b/526, *geliser* 14b/294, *göriserdür* 5a/83, *kılısar* 25b/528, *olısar* 2b/29 vb. Ekin birinci ünlüsü bir örnekte yuvarlak ünlülü kullanılmıştır: *koysaram* 47b/1014.

2.2.2.2.2.11. -(I)m (fiilden isim yapma eki): *alım satım* 31b/663.

2.2.2.2.2.12. -mI (soru eki): EAT'de olduğu gibi metnimizde de daima düz ünlülüdür. Dudak uyumuna uymaz: *'ayıb mı* 44b/943, *cân mıdur* 36b/770 (2), *dimedük mi* 34a/722, *doğru mı* 43a/910, *düş midür* 26a/554, *egri mi* 43a/910 vb.

2.2.2.2.2.13. -mİş (öğrenilen geçmiş zaman eki -teklik üçüncü şahıs-): Ek Eski Türkçede olduğu gibi metnimizde de daima düz ünlülüdür. Dudak uyumuna uymaz: *azmış* 34a/723, *belürmiş* 55b/1188, *bulmuş-ıdı* 25a/519, *delmişdür* 36b/774, *görmüş idi* 13b/262, *olmuşdur* 32a/677 vb.

2.2.2.2.2.14. -(I)n (fiilden isim yapma eki): *gelin* 6b/116 (3).

2.2.2.2.2.15. +nI (belirtme hâli eki): Ek daima düz ünlülüdür: *anı* 4a/56 (78), *bunı* 3b/49 (14).

2.2.2.2.2.16. -sIn (teklik ikinci şahıs eki): Metnimizde daima düz ünlülüdür: *ağlarsın 25a/521, alarsın 38a/799, almazsın 13a/253, alursın 37a/784, bilürsın 6b/109, süresin 38a/798, toylayasın 27a/564, uğraşursın 21b/445 vb.*

2.2.2.2.2.17. +sIz (çokluk ikinci şahıs bildirme eki): *kişisiz 11a/215.*

2.2.2.2.2.18. -sIz (çokluk ikinci şahıs eki): *bilürsüz 40a/844, bulasız 23a/479, dersiz 53a/1127, deyesiz 53a/1127, eyleyesiz 2b/24, göndüresiz 40b/861 vb.*

2.2.2.2.2.19. -(I)t- (fiilden fiil yapma eki): Ek bazı durumlarda tonlulaşır: *ağladur 25a/522, eydüñüz 11a/215, eydür 16a/322 (17), eydü vir- 54a/1156, ħorladur 5a/81, incitdi ise 54a/1159, okudañ 2b/23, yükledürler 34a/719.*

2.2.2.2.3. Hem düz ünlü hem de yuvarlak ünlü taşıyan ekler

2.2.2.2.3.1. -AlIm / -AlUm (çokluk birinci şahıs emir eki): EAT'de ekin ikinci ünlüsü daima yuvarlakken metnimizde düz ünlülü şekilleri görülür. Ek dudak uyumu sürecine girmiştir. Ekin düz ünlülü şekli dudak uyumuna uymaktadır. Yuvarlak ünlülü şeklinde ise dudak uyumu yoktur. 8 örnekte düz ünlülü, 41 örnekte yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır: *başlayalım 7a/128, geelim 33a/691, konalım 22a/454, neyleyelim 6a/105, yetürelim 39a/824; diñlenelim 22a/454, direlüm 9b/181, diyelüm 20b/419, okuyalım 26b/556, olalım 20b/420, seçelim 20b/424, turalım 11a/210 vb.* İki kelimedede ikili kullanım söz konusudur: *bilelim 5b/91 (2) ~ bilelüm 11b/226, kılalım 5b/91 (2) ~ kılalum 11b/226 (2).*

2.2.2.2.3.2. -AyIm / -AyUm (teklik birinci şahıs emir eki): EAT'de ikinci ünlüsü genellikle düzdür. Metnimizde 33 yerde düz ünlülü, 16 yerde yuvarlak ünlülü kullanılmıştır. Yuvarlak ünlülü şekli uyumsuzdur: *añdurayım 37b/789, arturayım 35b/751, bitüreyim 50a/1070, eyleyeyim 35b/755; alayım 9a/164, keseyüm 18a/366, olayım 10b/199 vb.* Bazı örneklerde ikili kullanım söz konusudur: *bileyim 37a/779 ~ bileyüm 42b/906, göreyim 3b/41 (4) ~ göreyüm 36a/758, varayım 29b/617 (4) ~ varayım 32a/674 (2), vireyim 4b/70 (6) ~ vireyüm 9a/167 (5).*

2.2.2.2.3.3. +cI / +cU (isimden isim yapma eki): Ek bir örnekte yuvarlak ünlülü kullanılmıştır. Düz ünlülü örneklerde uyumsuzluk vardır: *deveci 28a/590, kapucılar 50b/1081, kullukçılar 27b/575, müzdecı 33a/696, otcılar 9b/180, temāşacı 1b/3 vb.; muştucular 32a/671.*

2.2.2.2.3.4. -dI / -dU (görülen geçmiş zaman eki -teklik üçüncü şahıs-):

Eski Türkçede 3. şahısta daima düz ünlülü olan ek, metnimizde yalnızca bir örnekte yuvarlak ünlülüdür. Ekin sadece /d/’li şekli mevcuttur: *açdı 30b/646, bağladı 54a/1149, bakdı 4a/60, beklerdi 33a/698, belürdi 54b/1166, buyurdi 11b/224, büyüdi 6a/103, doldı 4a/61, dökdi 44b/948, kızardı 37a/782, şakıdı 51b/1094, şehrinden+idi 15a/301 vb.* Yuvarlak ünlülü örnekte tersine uyumsuzluk söz konusudur: *ķandı 39a/822.*

2.2.2.2.3.5. -dIK / -dUK (sıfat-fiil eki):

Eski Türkçede yuvarlak ünlülü olan ek metnimizde de ağırlıkla yuvarlak olarak kullanılmakla birlikte düz ünlülü şekli de kullanılmıştır: *ağladığım 4b/63, dāğladığım 4b/63, sevdigim 3b/43, söyledigin 38a/797, virdigim 38b/810; ağladuğım 40a/847, bindügi 21a/435, didügi 46a/981 vb.* Düz ünlülü kullanılan 2 örnekte tersine uyumsuzluk söz konusudur: *gördigin 43b/927, gördigiñüz 52b/1123.*

2.2.2.2.3.6. -dI-lAr / -dU-lAr (görülen geçmiş zaman çokluk üçüncü şahıs eki):

Ekin düz ünlülü şeklinde uyumsuzluk devam etmektedir: *ağladılar 3b/50, durdılar 11a/214 (5), düşdiler 30b/637, düzdiler 27a/559, ekdiler 16a/320, kıldılar 19b/396, kılmadılar 27b/580, ķodılar 3b/50, ķondılar 17a/349, oldılar 14a/279, oturdılar 28b/582, şaldılar 18b/381, yaydılar 52a/1110, yediler 33a/711, yitdiler 25a/515 vb.*

Bir örnekte dudak uyumuna bağlı olarak yuvarlak ünlülü kullanılmıştır: *döndüler 20b/417.*

2.2.2.2.3.7. -dI-m / -dU-m (görülen geçmiş zaman teklik birinci şahıs eki):

Ekin yuvarlak ünlülü şekli hem düz ünlülü hem de yuvarlak ünlülü kelime tabanlarında görülür. Metnimizde 21 örnekte -dU-m şeklinde kullanılmıştır: *degildüm 48a/1024, dimedüm 24b/512 (2), döndüm 54b/1163, gördüm 12b/248, ķorkdum 12b/249, oldum 3b/42 vb.*

Ekin düz ünlülü şekli (-dI-m) tamamen dudak uyumuna bağlı olarak 19 örnekte geçmiştir: *azdım 32a/678, bağışladım 32b/681, bildim 48a/1025, itmişdim 50a/1068, kıldım 50b/1074, kılmadım 48a/1024 vb.*

Ekin dudak uyumu sürecine girdiği söylenebilir.

2.2.2.2.3.8. -dI-ñUz / -dU-ñUz (görülen geçmiş zaman çokluk ikinci şahıs eki): Zaman eki hem düz ünlülü hem de yuvarlak ünlülü olarak görülür. Ekin şahıs eki daima yuvarlak ünlülüdür. Düz ünlülü şeklinde zaman eki ile şahıs eki arasında uyumsuzluk vardır: *eylediñüz 40b/854, geldiñüz 49b/1057, kaldıñuz 10a/195 (2), şaldıñuz 10a/195 vb.*

Zaman ekinin ve şahıs ekinin yuvarlak olduğu örneklerde ise tersine uyumsuzluk söz konusudur: *didüñüz 40b/854, kılduñuz 11b/225.*

2.2.2.2.3.9. -dIr- / -dUr- (fiilden fiil yapma eki): Eski Türkçede ve EAT'de yuvarlak ünlülü olan ekin metnimizde iki şekli de görülür. Yuvarlak ünlülü şekli uyumsuzdur: *aldurur 46b/990, aındurayım 37b/789, bildür 55a/1179, öldürür 46b/990, yedürdi 5b/92, yedüreym 18a/366, yordurmuşam 39a/829 vb.* Düz ünlülü şekli bir örnek dışında uyumludur: *inandır 40b/857, indirdiler 33b/703.* 1 örnekte tersine uyumsuzluk vardır: *kondırdılar 50b/1081.*

Bazı örneklerde ise ikili kullanım söz konusudur: *evlendirevüz 6b/117 (2) ~ evlendüreym 36a/758, kaldırıp 31a/649 ~ kaldırdı 21a/433 (2), kondırdılar 50b/1081 ~ konduruñ 33b/702.*

2.2.2.2.3.10. -U / -I (fiilden isim yapma eki): Ek çoğunlukla yuvarlak ünlülüdür. Düz ünlülü olduğu kelimelerde dudak uyumu vardır. Ekin yuvarlak ünlülü şekli 6 örnekte uyumlu, 16 örnekte uyumsuzdur: *diri 26a/537, diridür 47b/1013, katı 10a/185, yazılı idi 30a/633; ayru 20b/424, kapu 30a/633, korku 19b/397, tolu 22b/463 vb.*

2.2.2.2.3.11. -I / -U (zarf-fiil eki): Bazı kelimelerde (*dahı, karşı, deyü, diyü* gibi kelimelerde) bu ek kalıplaşmıştır. -I şeklindeki örnekler uyumludur: *alı vir- 6b/117, dahı (92), gönderi var- 27a/562, öğredi vir- 40b/861, tırı gel- 27a/561.* -U şekli uyumsuzdur: *deyü 19b/401 (2), deyü vir- 54a/1159, diyü 12a/237, eydü vir- 54a/1156, isteyü 28a/588, karşı 20b/422 (7) vb.*

2.2.2.2.3.12. +I / +U (belirtme hâli eki): EAT'de daima düz ünlülü olan belirtme hâli eki metnimizde de genellikle düz ünlülüdür: *anları 11a/216, başı 14b/284, başuñı 18a/366, hikmeti 24b/504, kendüyi 14b/286, kuyuyu 26a/547, kürsi 15a/297, muştuluğı 32a/673, suçumuzu 2b/28, Sultānı 26b/556 vb.*

Üç örnekte yuvarlak ünlülü kullanılmıştır: *mülkü 33b/708, şuyu 19a/392*. Bir örnekte yuvarlaklaşmaya bağlı olarak tersine uyumsuzluk söz konusudur: *cānu 25a/522*.

2.2.2.2.3.13. +Uñ / +nUñ / +İñ / +In (ilgi hâli eki): Metnimizde genellikle yuvarlak ünlülü şekilde kullanılmıştır. Düz ünlülü örnekleri de görülür. Ekin yuvarlak ünlülü olarak tespit edilen 210 örneğinden 194'ü düz ünlülü isim tabanlarından sonra, 16'sı yuvarlak ünlülü isim tabanlarından sonra kullanılmıştır: *ağaçlaruñ 26a/543, anuñ 2a/15, Hādīcenüñ 13b/264, hatunuñ 6b/109, otuñ 9b/178, pādişāhlaruñ 54b/1162, senüñ 1b/3 vb.*

İlgi hâli ek 8 yerde düz ünlülü geçmiştir. Düz ünlülü örnekler dudak uyumuna bağlıdır. Ayrıca düz ünlülü 6 örnek dış n'si ile yazılmıştır: *'avratıñdur 51b/1098, eviñ 14a/280; aşhābın 2a/14, bunların 2a/15, cümleñüzün 27b/579, düşmānın 34b/725, kulların 52b/1126, tulumların 22b/464*.

2.2.2.2.3.14. -Ur- / -Ir- (fiilden fiil yapma eki): Ek bir örnek dışında yuvarlak ünlülüdür: *arturayım 35b/751, bitüre 32a/679, geçürdi 5b/92, yetürelim 39a/824, yitürdiler 51a/1092 vb.* Düz ünlülü örnek uyumludur: *bişirüñ 26b/555*.

2.2.2.2.3.15. -Ir / -Ur (geniş zaman teklik üçüncü şahıs eki): EAT'de geniş zaman çekimi -Ur, -Ar, -r ekleriyle yapılmaktaydı. Metnimizde ekin düz ünlülü şekli de görülür. -Ur şekli hem düz ünlülü tabanlarda hem de yuvarlak ünlülü tabanlarda kullanılmıştır: *alur 4b/65, durur 12b/248, egülür 16b/332, eydür 16a/322, gönderür 27b/570, kılrusañuz 12a/231, olur 2a/8, varur 16b/333, yitürür 24a/499 vb.* Metnimizde düz ünlülü 3 örneği vardır. Bu örneklerden biri geniş zaman çokluk 2. şahıs olarak kullanılmıştır: *gönderir imiş 11a/211, gönderirsiñiz 34a/722*. Bir örnekte tersine uyumsuzluk vardır: *yitürir 14a/282*.

2.2.2.2.3.16. -Uz / -Iz (çokluk birinci şahıs eki): 11 yerde yuvarlak ünlülü, 1 yerde düz ünlülü olarak kullanılmıştır. Yuvarlak ünlülü şekli 7 örnekte uyumsuzdur: *bilmezüz 22b/469, bilürüz 17b/356 (2), çıkamazuz 23b/492, kırıluruz 19a/388, ölürüz 19a/388, şatmışuz 31b/668; severiz 48a/1027 vb.*

2.2.2.2.3.17. +im / +üm (birinci şahıs zamirlerinde ilgi hâli eki): İlgi hâli ekinin *ben* ve *biz* zamirlerinde kullanılan m'li şekli 20 defa +im şeklimde, 3 defa

+üm şeklinde kullanılmıştır: *benim 4b/63 (15), bizim 2b/28 (5); benim 9b/182 (2), bizüm 23b/490.*

2.2.2.2.3.18. -(I)K / -(U)K (fiilden isim yapma eki): Eski Türkçede genellikle yuvarlak ünlülü kullanılan ek, EAT'de tamamen yuvarlak ünlüdür. Metnimizde iki örnekte dudak uyumu vardır: *artuğ 5b/94, aruğ 35a/742, ayruğ 29b/624, delüğine 15a/305; konuğluk 52a/1107, uyanıkdı 33a/700 vb.*

2.2.2.2.3.19. -(I)l- / -(U)l- (fiilden fiil yapma eki): Ekin ünlüsü EAT'de genellikle düz, nadiren yuvarlaktır. EAT'de ekin yuvarlak ünlülü örnekleri dudak uyumuna uyarken metnimizde ekte görülen yuvarlaklaşma sonucunda bazı örneklerde yeni uyumsuzluklar görülür. Ekin düz ünlülü 32 örneğinden 1'i dışında diğer örnekleri uyuma bağlıdır: *açıldı 44b/948, añılur 2b/21, ayıldı 46b/994, ayrılam 3b/42, derilürler 51b/1096, dirildi 53a/1132, kırıluruz 19a/388, saçılur 20a/414 vb.* Uyumsuz olan ek 3 örnekte yuvarlak ünlüdür: *dökileñ 36b/774.* Ekin yuvarlak ünlülü şekli hem düz ünlülü tabanlara hem yuvarlak ünlülü tabanlara getirilmiştir. Ekin -(U)l- şekli yuvarlak ünlülü tabanlarda uyumlu (6 örnek), düz ünlülü tabanlarda (3 örnek) uyumsuzdur: *bozula 51b/1098, döküldi 31a/648, egülür 16b/332, gidülür 46a/980, görülmemiş idi 50a/1065 vb.* Ek, bazı fiil tabanlarında hem düz ünlülü hem yuvarlak ünlüdür: *dökileñ 36b/774 ~ döküldi 31a/648, içildi 27a/560 ~ içüldi 39a/822.*

2.2.2.2.3.20. +IU / +II (isimden isim yapma eki): Ek, EAT'de yuvarlak ünlüdür. Metnimizde 56 örnekte yuvarlak ünlülü, 5 örnekte düz ünlülü olarak kullanılmıştır: *adlu 5b/87, dürlü 4a/52, gölgelü 26a/546, görklü 7a/128, şulu 10b/201, tatlu 5b/87; gizli 38b/814, pahalı 33b/712 (2) vb.* Düz ünlülü 2 örnekte uyumsuzluk görülür: *kuyruklu 29a/606, sevgüliden.*

2.2.2.2.3.21. +IHK / +IUK (isimden isim yapma eki): Eski Türkçede uyuma bağlı olarak kullanılan bir ektir. Metnimizde hem düz hem yuvarlak ünlülü kullanılmıştır: *ağçalık 50b/1072, bağıllık 19b/394, dervişligim 9a/165, şifâlıklar 4a/59, varlığım 36b/769; ayruluğı 38b/812, büyüklüğünü 52a/1109, cāzūlukdur 24b/512, tanuğluk 31a/650, yoklukdañ 8b/159 vb.* 3 örnekte uyumsuzluk söz konusudur: *issuzluk 24a/493, kavümlük 28b/597, açluğ+ıla 23a/471.*

2.2.2.2.3.22. +(I)m / +(U)m (teklik birinci şahıs iyelik eki): EAT'de ekin yardımcı ünlüsü daima yuvarlaktır. Metnimizde ek düzleşmeye başlamış ve dudak uyumuna girmiştir. Düz ünlülü şekilleri bazen yuvarlak ünlülü tabanlarda da kullanılmıştır. Bu örneklerin çoğunda kelime tabanı -dUK sıfat-fiil ekiyle genişletilmiştir.

+(U)m şekli 28 örnekte yuvarlak ünlülü tabanlarda kullanılmıştır: *düşümi* 39a/829, *kulum* 50b/1076, *oğlum* 5b/93, *'ömrüm* 3b/44, *özüm* 8b/154 vb. +(U)m şekli 18 örnekte düz ünlülü tabanlarda yer almıştır: *'amūlarumı* 41b/880, *başum* 43b/925, *kardeşum* 12a/229, *kavlümi* 35b/751 *kızum* 45b/969 vb.

Ekin düz ünlülü şekli 53 örnekte uyumludur: *ağladığım* 4b/63, *gözlerim* 5a/75, *mālımdañ* 33a/697, *sevdiğim* 3b/43 vb. Ekin düz ünlülü şekli 7 örnekte uyumsuzdur: *ağladuğım* 40a/847, *didüğimdeñ* 35b/751, *sözime* 40b/858 vb.

Bazı isim tabanlarında hem yuvarlak ünlülü hem de düz ünlülü kullanılması ekin dudak uyumuna bağlanma sürecini göstermektedir: *başıma* 9a/165 ~ *başum* 43b/925, *kardeşımı* 48b/1031 (2) ~ *kardeşum* 12a/229 (2), *kızım* 44a/937 (4) ~ *kızum* 45b/969 (2), *sözime* 40b/858 ~ *sözüm* 1b/7 (7) ~ *sözüme* 52b/1122, *varlığım* 36b/769 ~ *varlığum* 43a/912 (2) ~ *varlığımı* 25b/530.

2.2.2.2.3.23. -(I)n- / -(U)n- (fiilden fiil yapma eki): Bazı fiil tabanlarında yardımcı ünlü almadan eklenen ekin hem yuvarlak ünlülü hem de düz ünlülü örnekleri mevcuttur. Ekte dudak uyumu süreci başlamıştır: *alına* 9b/179, *boyandı* 13b/266, *çalınurdu* 44a/931, *geçindi* 5b/95, *görünmez* 22a/455, *şıgındum* 21a/432, *tolunsa* 2a/8 vb. 1 örnek uyumsuz olarak görülür: *olına* 6b/113.

1 örnekte hem yuvarlak ünlülü hem de düz ünlülü kullanılmıştır: *olına* 6b/113 ~ *olundu* 53a/1132 ~ *olunduğı* 49b/1053 ~ *olunsa* 3a/33 (2).

2.2.2.2.3.24. +(I)ñ / +(U)ñ / +(I)n / +(U)n (teklik ikinci şahıs iyelik eki): Ekin yardımcı ünlüsü 59 örnekte uyumlu, 39 örnekte uyumsuzdur. Metnimizde ekin ünlüsünün düzleşmeye başladığı ve belirli oranda dudak uyumuna girdiği görülmektedir: *aduñ* 29b/622, *beñzin* 54a/1158, *derdüñ* 5a/80, *dostlarıñla* 2a/17, *gözüñ* 25a/521, *hālüñ* 1b/1, *himmetüñ* 27a/561, *kapuñda* 21a/437, *kılduğın* 43a/916, *kılıçuñ* 18a/368, *kızıñ* 47a/1005, *oğlanlarındañ* 5a/80, *sözüñ* 28b/594, *yüziñe* 3b/41 vb.

2.2.2.2.3.25. +sIn / +sUn (teklik ikinci şahıs bildirme eki): Dudak uyumuna bağlıdır. Metnimizde 12 örnekte düz ünlülü, 1 örnekte yuvarlak ünlülü tabanda kullanılmıştır: *dervîşsin 8b/156, hanısın 13a/252, hümāsın 1b/3, kandasın 37a/778, kânısın 13a/252 (2), peygamberisin 31a/650, şādıkşın 4b/72, sensin 4a/53 (2), sultānısın 30a/629, tüvānāsın 19a/391; ulusun 20b/423.*

İki örnekte damak n'si ile yazılmıştır: *başısıñ 4b/71, kişisiñ 4b/71.*

2.2.2.2.3.26. +sIz / +sUz (isimden isim yapma eki): EAT'de ekin ünlüsü yuvarlaklaşmıştır. Metnimizde 7 örnekte +sUz şeklinde yuvarlak ünlülü tespit edilmiştir: *başsuz 47b/1014, gönülsüz 17a/343, gülsüz 17a/343, ıssuzluk 24a/493, öksüz 28a/591, şuşuz 19a/383, şuşuzlukdañ 19a/388.* Metnimizde 6 örnekte +sIz şeklinde düz ünlülü tespit edilmiş ve uyuma uymuştur: *ansız 4a/57 (2), emgesiz 52b/1126, hürmetsizlik 30a/626, ihtiyārsız idi 48a/1023, libāssız 5a/81.*

2.2.2.2.3.27. -(I)ş- / -(U)ş- (fiilden fiil yapma eki): Bazı fiil tabanlarına yardımcı ünlü almadan eklenmiştir. Metnimizde ekin yardımcı ünlüsü bazı örneklerde düz, bazı örneklerde ise yuvarlaktır: *ağlaşurlardı 33a/695, çağrışup 9b/181, devşürdiler 24a/501, görüşdiler 48a/1026, irişdi 13b/269, koşuşup 33b/703, söyleşürken 26a/542, yetişmiş 24b/508 vb.*

2.3. ÜNLÜ TÜREMESİ

Bir ünlünün kelimenin aslında olmayıp daha sonra ortaya çıkması hadisesi ünlü türemesi olarak adlandırılır (Özkan 2015: 40).

Türkçe *azacuk* kelimesinde ünlü türemesi vardır: *azacuk* (<az+cuk) 29a/610.

Metnimizde alıntı kelimelerin bazılarında iç seste ünlü türemesi görülür. Bu kelimeler ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında türeyen ünlüler düşer. Örnekleri şunlardır:

hayıf (<hayf: Far.) 31b/668, *küfür* (<küfr: Ar.) 30a/626, *mühür* (<muhr: Far.) 34b/731, *şükür* (<şükr: Ar.) 5b/89.

Metnimizde iç seste ünlü türemesi olan bazı kelimelerin aynı zamanda asli şekilleri de kullanılmıştır:

'akıl (<'akl: Ar.) 11a/208 ~ *'akl* 14b/285, *'ayıl* (<'ayb: Ar.) 45b/968 ~ *'ayıbla-* 43a/913 ~ *'ayıblu* 47a/996 ~ *'ayb* 48a/1022, *ehil* (<ehl: Ar.) 13a/257 ~ *ehl*

14b/294, fikir (<fıkr: Ar.) 6b/108 ~ fıkr 14b/285, hayır (<ḥayr: Ar.) 2b/24 ~ hayr 32b/683, sehil (<sehl: Ar.) 34b/724, vakit (<vaqt: Ar.) 26a/539 ~ vaqt 30b/645, vaşıf (<vaşf: Ar.) 35b/748 ~ vaşf 36a/762.

Bir kelime de ikili kullanım söz konusudur: *kāribān* (<*kārbān* <*kārvān*: Far.) 17b/352 ~ *kārubān* 17a/340.

Bir kelime de iç seste geniş ünlü türemesi olmuştur: *sehel* (<*sehl*: Ar.) 13a/257 ~ *sehil* 34b/724.

Bir kelime de iç seste hem düz ünlü hem de yuvarlak ünlü türemesi görülür. Aynı zamanda metinde kelimenin asli şekli de kullanılmıştır: *ḫavim* (<*ḫavm*: Ar.) 37a/785 ~ *kavüm* 48a/1027 ~ *ḫavumlık* 28b/597 ~ *ḫavm* 22a/457.

Metnimizde kelime sonunda ünlü türemesi şu örnekte görülür: *ba'zı* (<*ba'z*) 17b/354.

2.4. ÜNLÜ DÜŞMESİ

Türkçede vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi geçmişten bu yana görülen bir ses hadisesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Özkan 2018: 59). Metnimizde kelime ortasında ünlü düşmesi hadisesi görülmektedir. Ünlü düşmesi metnimizde şu örneklerde tespit edilmiştir:

ağız (*ağzı* 20a/415, *ağzına* 20a/408, *ağzında* 12b/242, *ağzındañ* 20a/409, *ağzını* 29a/608), *alın* (*alnı* 33a/699, *alnında* 55b/1188), *bağır* (*bağrı* 37b/725, *bağrına* 54a/1149), *beñiz* (*beñzi* 39a/827, *beñzinde* 12b/246), *beñize-* (*beñzemez* 26a/550, *beñzer* 8b/155, *beñzemiş* idi 15b/313), *besile-* (*besleye* 4b/65), *boyun* (*boynuna* 3b/47), *burun* (*burnı* 20a/415), *çağır-* (*çağrışup* 9b/181), *egin* (*egni* 45b/963, *egnine* 8b/157, *egnüme* 9a/164), *eyit-* (*eydüñüz* 11a/215, *eydür* 16a/322), *göñül* (*göñli* 14b/285, *göñline* 41b/877, *göñlü* 11b/223, *göñlüñ* 45a/952), *göyün* (*göynü* 36a/767, *göynüm* 25a/523, *göynüne* 14b/286), *göyün-* (*göynür* 8b/154), *içün* (*āḥiret+çün* 32b/683, *anuñ+çun* 5b/85, *ḥaḫḫı+çun* 40b/858, *senüñ+çün* 13a/255), *ile* (*anuñla* 13b/265, *bunuñla* 23b/492, *gözümle* 43a/913 vb.), *oğul* (*oğlu* 4a/60, *oğlum* 5b/93, *oğluna* 29b/621), *oğulan* (*oğlandur* 28a/591), *oyuna-* (*oynadı* 16a/327), *üzere* (<*üzre* 16b/335).

i- fiilinin idi, imiş, ise, iken şekillerinde bazı kelimelerde i- fiili düşer: *idi* (bağışlardı 7b/139, dimezdi 17a/344 vb.), *imiş* (dilermiş 45a/958), *ise* (dilerse 8b/160, olursa 16b/334 vb.), *iken* (söyleşürken 26a/542, uyurken 32a/679).

Metnimizde *yalıñuz* kelimesinde ünlü düşmesi görülmez: *yalıñuz* 37a/775.

2.5. ÜNLÜ KISALMASI

Standart Türkiye Türkçesinde pek çok alıntı kelimedeki uzun ünlülerde kısalma gerçekleşmiştir (Özkan 2015: 39). Metnimizde yer alan bazı alıntı kelimelerdeki *elif*, *vav*, *ye* harfleri yazılmamıştır. Bunu ünlü kısalmasının yazıda gösterilmesi olarak değerlendirdik.

Metnimizde geçen bazı alıntı kelimelerdeki uzun ünlüler tamamen kısalmıştır: *iķlīm* (<iķlīm: Ar.) 30a/629, *İncil* (<İncīl: Ar.) 25a/520 ~ *İncīl* 40a/481, *miskīn* (<miskīn: Ar.) 50b/1078, *Rabbī* (<Rabbī: Ar.) 32b/685, *paha* (<behā: Far.) 49b/1052, *peygāmbēr* (<peygāmbēr: Far.) 15a/296, *şāzılık* (<şāzī: Far.) 11a/217.

Örnekteki kelimelerin iki kullanımı vardır: *Cebrā'ıl* 56b/1212 (2) ~ *Cebrā'ıl* 32a/676, *sel* (<sīl: Far.) 22b/460 ~ *sīl* 35b/747 (2), *şıfatlu* (<şıfāt+lu: Ar.+T.) 5b/87 ~ *şıfāt* 7b/133 (3).

ya (<yā: Far.) “ya, veya (bağlaç)”: *ya* 6a/107 (11).

2.6. BİRLEŞME

Ünlüyle biten bir kelime ile ünlüyle başlayan bir kelimenin yan yana gelmesi sonucu ünlülerden biri düşer. Bu ses hadisesi birleşme olarak adlandırılır. Birleşme hadisesi geçici ya da kalıcı olabilir. Ancak birleşme bir kelimenin ünsüz ile bitip diğer kelimenin ünlü ile başladığı durumlarda da görülür (Özkan 2009: 131). Birleşme terimi, farklı kaynaklarda *büzülme*, *kaynaşma*, *ünlü kaynaşması* olarak da adlandırılmaktadır (Vural - Böler 2011: 101-102).

Metnimizde birleşme hadisesinin görüldüğü örnekler şunlardır: *ancaķ* < *an+ca + oķ*: 13a/256; *böyle* < *bu + eyle* 3b/49; *degül*, *degil* < *tag + ol*: *degül* 8b/154 ~ *degil* 48a/1024; *kendüzi* < *kendü + özi*: 12b/244; *kimesne* < *kim + ise + ne* < *kim erse ne*: 15b/310; *kimse* < *kim + ise* < *kim erse*: 20b/417; *nere* < *ne + ara*: 28a/588; *nesne* < *ne + ise + ne* < *ne + erse + ne*: 9a/163; *n'eyle-* < *ne + eyle-*: 20a/405; *niçün* < *ne + içün*: 12a/234; *n'it-* < *ne + it-*: 47a/995; *nitekim* < *ne + teg + kim*: 4a/54;

n'ol- < *ne + ol-*: 37b/796; *öyle* < *o + ile*: 37b/786; *şimdi* < *uş + amtı*: 21b/448; *şol* < *uşol* < *uş + ol*: 19b/399; *şöyle* < *şu + eyle* < *uş + eyle*: 2a/12; *yoksa* < *yok + ise* < *yok + erse*: 18b/374 ~ *yoksa* 17b/358.

2.7. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

2.7.1. Tonlulaşma

2.7.1.1. Ön seste tonlulaşma

2.7.1.1.1. /k-/ > /g-/ değişmesi

Kelime başında /k-/ > /g-/ değişmesi Batı Türkçesinde görülen bir ses hadisesidir. Eski Türkçe döneminde kelime başındaki /k/ sesi Batı Türkçesinde /g/ olarak karşımıza çıkmaktadır. Arap harfli metinlerde bu değişmeyi tespit etmek pek mümkün değildir. Bunun nedeni Arap harfli metinlerde gerek /k/ gerekse /g/ sesinin aynı harfle gösterilmesidir. Metnimizdeki /k/ ve /g/ değişmelerinin tespitinde Osmanlı sahasının ayrımı dikkate alınmış olup diğer ses hadiselerinde olduğu gibi bugünkü yazı dilinin ortaya koyduğu görüntü esas alınmıştır (Özkan 2015: 56).

Eski Türkçede /k/'li olup metnimizde /g/'li olarak kabul ettiğimiz kelimeler şunlardır: *geç-* ~ *giç-*, *geçin-*, *geçür-*, *gel-*, *gelin*, *gerçek*, *gerek*, *gerek-*, *getür-*, *gevde*, *gey-*, *geydir-*, *geyesü*, *geyür-*, *gez-*, *gibi*, *gice* ~ *giçe*, *gider-*, *gidül-*, *gir-*, *girü*, *git-*, *gizle-*, *gizli*, *göç-*, *gök*, *gökcek*, *gölge*, *gölgelü*, *gömlek*, *gönder-* ~ *göndür-*, *göñül*, *göñülsüz*, *gör-*, *göre*, *görklü*, *görül-*, *görün-*, *görüş-*, *göster-*, *göyün*, *göyün-*, *göz*, *gözle-*, *gül-*, *güldür-*, *gümiş* ~ *gümüş*, *gün*, *gündüz*, *güneş*, *günlük*, *gürle-*, *güt-*, *güzel*.

Metnimizde /k/'li olarak kabul ettiğimiz kelimeler şunlardır: *kendi* ~ *kendü* ~ *kendüzi*, *kes-*, *kesme*, *key*, *kez*, *kiçi*, *kim*, *kimesne*, *kimse*, *kirpik* ~ *kirpük*, *kişi*, *kör*, *küçük*, *kül*, *küp*.

2.7.1.1.2. /t-/ > /d-/ değişmesi

Metnimizde ince ünlülü kelimelerde kelime başında /t-/ > /d-/ değişmesi olmuştur. Bu değişmenin görüldüğü ince ünlülü kelimeler *ditre-*, *düken-* ve *dürlü* kelimeleri dışında günümüz Türkiye Türkçesi yazı dilinde de /d/'lidir. Metnimizde /d/'li olarak tespit edilen kelimeler şunlardır: *de-* ~ *di-*, *dede*, *deg-*, *degil* ~ *degül*, *degme*, *dek*, *del-*, *delü*, *delük*, *deñlü*, *der-* ~ *dir-*, *dere*, *deril*, *deve*, *deveci*, *devşür-*, *deye* ~ *deyü* ~ *diyü*, *dik-*, *dil* “dil”, *dile-*, *dilek*, *diñle-*, *diñlen-*, *dip*, *diri*, *diril-*, *dirlik*,

diş, diz, diz-, dök-, dökil- ~ dökül-, dön-, dört, döşe-, döşek, düğüm, düğün, dün, dür-, düş, düş-, düz, düz-, düzelt-; düken-, dürlü. “Tek” kelimesi /t/ ile başlayan ince ünlülü bir kelimedir: *tek* 9a/170 (2).

Kalın ünlülü kelimelerde ise kelime başında /t/ sesi korunmakla birlikte ikili kullanımlar tespit edilmiştir. /t/ > /d/ değişmesi olmayan /t/’li kelimelerin çoğu günümüz Türkiye Türkçesinde /d/’lidir. Metnimizde kelime başında /t/ sesi *Tañrı* kelimesinde *te* (ت) ile diğer kelimelerde ise daima *tı* (ط) ile yazılmıştır. Günümüzde /d/’li metnimizde /t/’li olan kalın ünlülü kelimeler şunlardır: *tağıl-, tal, tam* “dam”, *taş* “dış”, *tavar, toğ-, tokun-, tokuz, toldur-, tolu, tolu* “yağış çeşidi”, *tolun-, tulluk* “dulluk”, *toptolu*.

Kalın ünlülü kelimelerde ikili olarak kullanılan kelimeler *tut-* kelimesinin dışında günümüzde /d/’li olarak kullanılmaktadır. Metindeki örneklerden hareketle kalın ünlülü kelimelerde de /t/ > /d/ değişmesinin başladığını ve geçiş aşamasında olduğu söylenebilir. Metnimizde ikili kullanımın tespit edildiği kelimeler şunlardır: *dağ ~ tağ, dut- ~ tut-, doğru ~ doğru ~ toğrı ~ toğru, dol- ~ tol-, don ~ ton, donat- ~ tonat-, doy- ~ toy-, dur- ~ tur-*.

Şu kelimeler günümüzde de /t/’lidir: *țamu, tañ, tañış-, Tañrı, tanuk, tanukluk, tara-, taş, tatlu, tın-, toprak, tulum*.

dırnağ kelimesi ise Eski Türkçe ve günümüz Türkiye Türkçesi yazı dilinde /t/’li olarak yazılmasına rağmen metnimizde /d/’li yazılmıştır.

Kalın ünlülü *dahı* (<*takı*) “dahi, da/de” kelimesinde /t/ > /d/ değişmesi olmuştur. Da/de bağlacı da /d/’lidir: *da* “dahi, da/de” ~ *de* “dahi, da/de”.

2.7.1.2. Kelime içinde ve sonunda tonlulaşma

Batı Türkçesinde iki ünlü arasında kalan /p/, /ç/, /t/, /k/, /k/ ünsüzleri umumiyetle geçici olarak tonlulaşarak /b/, /c/, /d/, /g/, /ğ/ seslerine dönüşürler. Böylece /ç/ > /c/, /k/ > /ğ/, /k/ > /g/, /p/ > /b/, /t/ > /d/ tonlulaşmaları gerçekleşir. Bu hadise çok heceli tabanların sonunda yaygın olarak görülmekte, tek heceli tabanların sonunda ise az görülmektedir (Özkan 2018: 62).

2.7.1.2.1. /-k-/ > /-ğ-/ , /-k/ > /-ğ/; /-k-/ > /-g-/ , /-k/ > /-g/ değişmesi

Eski Anadolu Türkçesinden itibaren Batı Türkçesinde sık görülen ses olaylarından biri de /k/ ünsüzüyle biten kelime tabanlarına ünlü ile başlayan bir ek ile getirilmesi sonucunda gerçekleşen tonlulaşma hadisesidir. Metnimizde de /k/ ünsüzüyle biten kelime tabanlarına ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde bu ses tonlulaşmıştır:

açluğ+ıla 23a/471, alçağ+ıdı 30a/632, ayağına 9b/184, ayruğuñdur 46a/980, ayruluğı 38b/812, bölügi 17b/354, budacı 50a/1064, büyüklüğünü 52a/1109, çoğı 35a/742, delüğindeñ 20a/415, dervişligim 9a/165, dırnağındañ 24a/497, dileğim 27a/563, göge 19a/390, gögi 7a/119, hūpluğunu 41b/884, kirpigi 36b/771, kulağınca 54b/1160, kuyruğın 21a/434, mestligi 46b/994, muştuluğa 32a/672, parmağın 31a/649, pıçağ+ıla 18a/363, sağlığı+ıla 48b/1028, siñegini 12b/242, şenligine 25a/515, ululuğunu 41b/884, varlığım 36b/769, varlığın 11b/223, yaprağına 37a/782, yaradılalı 47a/998, yaradansın 19a/393, yaradupdur 15a/297, yoğ+ıdı 7b/133, yoğ+iken 7b/135.

toprak kelimesinde ikili kullanım söz konusudur: *toprağa 29b/623 ~ toprağı 20a/410 ~ toprağı 18b/380 ~ toprak+ıla 18b/383 (2).*

Şu örneklerde kelime sonundaki /k/ ünsüzü, ünlü ile başlayan ek geldiği halde tonlulaşmamıştır: *artuğ+ıdı 27b/572, toprağı 18b/380, toprak+ıla 18b/383 (2).*

2.7.1.2.2. /-t-/ > /-d-/ , /-t/ > /-d/ değişmesi

Kelime köklerinde ve /-t-/ eki ile genişlemiş gövdelerde, iki ünlü arasında veya bir ünlü yanında bulunan /t/ ünsüzü geçici olarak tonlulaşmıştır:

ağladur 25a/522, ardınca 18b/373, cigidi 24b/505, eydünüz 11a/215, eydür 16a/322, gidülür 46a/980, gide 11a/209, gidelüm 6a/107, giderem 34a/714, gidicek 24a/502, gidüben 17a/349, güdem 10b/200, horladup 5a/81, idinmezem 18a/370, işidilmemiş 52b/1120, işidicek 41a/871, işidüben 33a/701, işidürseñ 47b/1008, ide 7b/135, idecegimi 41a/867, ider 1b/5, idevüz 49b/1060, ideyim 38b/813, idiserdür 39b/838, idüpdür 14a/273, n'idelüm 13a/253, n'idem 10b/200, okudañ 2b/23, ögredivir- 40b/861, yurduñ 1b/3.

Metnimizde /t/ > /d/ tonlulaşmasının olmadığı örnekler şunlardır: *oŗa* “*oda*” 14b/290

şu kelimelerde kalıcı olarak /t/ ünsüzü /d/ olmuştur: *ad* 5b/93 (18), *budaŗ* 20a/1064 (2), *kendi* (<*kentü*) 5a/84 (5), *kendü* (<*kentü*) 1b/1 (27), *imdi* (<<*amtı*) 8b/158 (6), *şimdi* (<<*uş* + *amtı*) 21b/448 (11), *yedi* (<*yiti*) 3a/39 (2).

İşte kelimesi metnimizde ünsüz benzeşmesine aykırı olarak /d/’li kullanılmıştır: *işde* “*işte*” 21b/448 ~ *uşda* 9a/167 (4).

Bir kelimede ikili kullanım söz konusudur: *süd* 30b/642 ~ *süt* 26b/550.

2.7.1.2.3. /-ŗ-/ > /-c-/ değişmesi

ağacı 50a/1064.

řu kelimelerin iç seslerinde ikili bir kullanım görölür: *gice* 2a/8 ~ *giŗe* 18b/377, *öńce* 20b/420 ~ *öńŗe* 21a/428.

şu kelimelerde ünlü ile başlayan bir ek geldiği hâlde bir örnekte tonlulaşma olmuş, diğer örneklerde olmamıştır: *sacı* 29a/607 ~ *şacı* 10b/204 (4) ~ *şacını* 36a/761, *şucı* 34a/171 ~ *şucını* 32b/686 ~ *şuçum* 48a/1025, *şuçumuzu* 2b/28.

řu örnekte kelime sonundaki /ŗ/ ünsüzü, ünlü ile bařlayan ek geldięi hâlde tonlulařmamıřtır: *kılıŗuń* 18a/368.

2.7.1.2.4. /-p-/ > /-b-/ , /-p/ > /-b/ değişmesi

dibine 26a/538.

2.7.2. Tonsuzlaşma

2.7.2.1. /b/ > /p/ değişmesi

Metnimizdeki bazı kelimeler tonsuzlaşmıştır: *pıŗaŗ* 18a/363, *parmaŗ* 31a/649.

Günümüz Türkiye Türkŗesi yazı dilinde /p/’li olan *pişir-* kelimesi metnimizde asli şeklini koruyarak /b/’li kullanılmıştır: *bişir-* 26b/55.

Farsŗa *ŗub* kelimesinin son sesindeki /b/ sesi metnimizde hem /b/’li hem de /p/’lidir: *ŗüb* 45a/961 ~ *ŗūp* 2b/19 ~ *ŗūpluŗ* 41b/884.

2.7.2.2. /d/ > /t/ değişmesi

Bir kelimeye /d/ > /t/ değişmesi görülür: *iste-* (<izde-) 28a/586 (22).

2.7.3. Süreklileşme

2.7.3.1. /k/ > /h/ değişmesi

Türkçe kelimelerde asli olarak /h/ sesi yoktur. Zaman içinde Türkçe kelimelerde görülen /h/ sesi, /k/ > /h/ değişmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Metnimizdeki örnekleri şunlardır: *dahı* (<tağı) 2a/14 (98), *hatun* (<katun) 10b/201 (31), *yağşıyohsa* (<yoksa < yok ise) 18b/374 (2).

kağı kelimesinde /k/ > /h/ değişmesi olmamıştır: *kağı* 38b/816 (3).

2.7.3.2. /b/ > /v/ değişmesi

Eski Türkçedeki bazı kelimelerin başındaki /b/’ler Batı Türkçesinde /v/ sesine dönüşmüştür. Kelime başında /b/ > /v/ değişikliği olan kelimeler *var*, *var-*, *vir-* kelimeleri ve bunların türemiş şekilleridir. Metnimizdeki örnekleri şunlardır: *var* 7a/122, *var-* 9a/167, *varlık* 36b/769, *vir-* 4b/66, *viril-* 55b/1189.

Kelime içinde ve sonundaki bazı /b/ ünsüzleri de Batı Türkçesinde /v/ ünsüzüne dönüşmüştür. Metnimizdeki örnekleri şunlardır: *ev* (<eb) 35b/749 ~ *evlen-* 1b/0 ~ *evlendir-* 6b/117 ~ *evlendür-* 36a/758, *karavaş* (<kaşa baş) 11a/215, *sev-* (<seb-) 3b/43 ~ *sevgüli* 5b/94 ~ *sevin-* 5a/76, *taşar* 52b/1124, *yavuz* (<yabız) 21a/436.

Eski Anadolu Türkçesinde bildirme ve fiil çekimlerinde kullanılan -vAn, -vUz eklerinde de /b/ > /v/ değişmesi görülür. Bu ekler “ben” ve “biz” zamirlerinden /b/ > /v/ değişmesi sonucunda oluşmuştur. Metnimizdeki örnekleri şunlardır: *bilürveñ* 11a/213, *alavuz* 39a/825, *bulavuz* 5b/90, *evlendirevüz* 6b/117, *eyleyevüz* 49a/1041, *idevüz* 49b/1060, *olavuz* 5b/90, *virevüz* 6b/117, *yeyevüz* 24a/502.

2.7.3.3. /d/ > /y/ değişmesi

/d/ > /y/ değişmesinin metnimizdeki örnekleri şunlardır: *ayağ* (<adağ) 37a/776, *ayır-* (<adır-) 16b/328, *boy* (<bod) 36a/764, *büyü-* (<bedü-) 6a/103, *büyük* (<bedük) 15a/302, *doy-* (<tod-) 10a/188 ~ *toy-* 29a/612, *döy-* 10b/200, *eyü* (<edgü), *gey-* (<ked-<key-) 36a/760, *kağı* (<kağı) 24a/498, *kağur-* (<kağığur- <kağığur-) 54a/1153, *koy-* (<kod-) 5a/81, *kuyruk* (<kudruk) 21a/334, *kuyu* (<kuduğ) 18b/382,

uyan- (<odun-) 12b/245, uyu- (<udı-) 32a/677, uyku (<udıku) 23a/473, yay- (<yad-) 52a/1110.

2.7.4. Dudaksıllaşma

2.7.4.1. /ğ/ > /v/, /g/ > /v/ değişmesi

Metnimizde bir örnekte /ğ/ > /v/ değişmesi olmuştur: *şovuk* (<şoğuk) 26b/550.

Günümüzde /v/'li olan şu kelimedede /g/ > /v/ değişmesi olmamış, asli şekil korunmuştur: *ög-* “övmek” 20a/405.

2.7.5. Akıcılaşma

2.7.5.1. /z/ > /y/ değişmesi

söyle 1b/b, *söyledi* 28a/589, *söylegil* 7b/138, *söylemek* 44b/945, *söylemişsin* 47a/996, *söyler* 2b/21, *söylese* 15b/307, *söyleyem* 2b/19, *söyleyince* 28a/592.

2.7.6. Yabancı kelimelerde ünsüz değişimleri

/b/ > /p/ değişmesi: *paha* (<behā: Far.) 49b/1052, *pahıllık* (<bahıllık: Ar.+T.) 19b/394.

/d/ > /z/ değişmesi: *cāzū* (<cādū: Far.) 19b/404, *dīzār* (<dīdār: Far.) 2b/25

/c/ > /ç/ değişmesi: *çehiz* (<cehāz: Ar.) 10b/206.

/j/ > /c/ ve /j/ > /z/ değişmesi: *ecdehā* (<ejderhā: Far.) 12b/248 ~ *ezdehā* 20a/409.

/ḥ/ > /h/ değişmesi: *ḥāla* (<ḥāla: Ar.) “hala” 6a/101, *ḥalvet* (<ḥalvet: Ar.) 53b/1146, *ḥātır* (<ḥātır: Ar.) 36a/759, *ḥazān* (<ḥazān: Far.) 54b/1163, *ḥizmet* (<ḥizmet: Ar.) 6b/115, *ḥuşuş* (<ḥuşuş: Ar.) 49b/1055

/ḥ/ > /h/ değişmesi: *ḥaşem* (<ḥaşem: Ar.) 52b/1123, *ḥışmet* (<ḥışmet: Ar.) 27b/572, *tuhfe* (<tuhfe: Ar.) 50a/1065

/ẓ/ > /z/ değişmesi: *ḥāzır* (<ḥāzır: Ar.) 4a/60.

/ḥ/ > /k/ değişmesi: *kaftān* (<ḥaftān: Far.) 8b/152.

/ẓ/ > /z/ değişmesi: *şāz* (<şāz: Far.) 35b/753 ~ *şāzılık* 11a/217, *zerre* (<ẓerre: Far.) 3a/31.

2.8. ÜNSÜZ DÜŞMESİ

Kelime veya ekte var olan bir ünsüzün eriyip kaybolması hadisesi ünsüz düşmesi olarak değerlendirmektedir. Bazı kelime ve eklerde asli olarak bulunan /g/ ve /ğ/ sesleri Batı Türkçesinde düşmüştür.

Metnimizde /g/ ve /ğ/ sesleri -ğu (*kayğu* 24a/498 ~ *kaygulu* 44b/950), -gü (*sevgüliden* 5b/94) ve -gür- (*irgüreydüm* 3b/44) eklerinde korunmuştur.

Metnimizde /g/ ve /ğ/ düşmesi dışındaki ünsüz düşmesi örnekleri şunlardır:

/l/ > Ø: *getür-* (<*kel-tür-*) 4a/52, *otur-* (<*oltur-*) 43b/926.

/r/ > Ø: *i-* (<*er-*): *idi* 4a/60, *iken* 1b/6, *imiş* 11a/211, *ise* 8b/161.

/b/ > /w/ > /v/ > Ø, /b/ > Ø: *şu* (<*suv* <*suw* < *sub*) 18b/378, *ol-* (<*bol-*) 37b/790.

/y/ > Ø: *ağaç* (<*yığaç*) 26a/537, *ağla-* (<*yığla-*) 29b/623, *ırak* (<*yırak*) 11a/209, *incü* (*yinçü*) 29a/607

Metnimizde bazı alıntı kelimelerde de ünsüz düşmesi görülür:

/v/ > Ø: *af* (<*afv*: *Ar.*) 48a/1025

/y/ > Ø: *cāriye* (<*cāriyye*: *Ar.*) 38a/805 ~ 33a/700.

2.9. ÜNSÜZ UYUMU

Kelime içinde yan yana gelen ünsüzlerin tonluluk-tonsuzluk bakımından gerçekleşen uyuma ünsüz uyumu denir. Ünsüz uyumu bir bakıma ünsüz benzeşmesidir. Bu başlıkta metinde yer alan kelimelerin kök ve ek birleşmelerinde tonluluk-tonsuzluk açısından ünsüz benzeşmelerini değerlendireceğiz.

Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi dönemlerinde tonluluk-tonsuzluk bakımından ünsüz uyumu yoktur (Özkan 2018: 70). Metnimizde /d/ ile başlayan eklerin tonsuz şekilleri (t'li şekilleri) bulunmamaktadır. +dA, +dAn, +dUr, -dUr-, -dI/dU, -dIK/-dUK, dUKdA, +cA, +cI ekleri başındaki ünsüz bakımından genellikle tek şekillidir. Burada /D/ ve /C/ ses birimleriyle başlayan ekler incelenmiştir.

+dA (bulunma hâli eki)

âhiretde 32b/686, düşde 54a/1151, gökdeki 39b/830, işde 17b/352 (3), konağda 34a/718, sâ'atde 55a/1171 (2), şabîlikde 4b/64, Tevrâtda 14a/273 (3), vakitte 26a/539.

+dAñ (ayrılma hâli eki)

ağlamağdañ 33a/694, atdañ 9b/184, düşdeñ 13b/266, gökdeñ 13b/263, gümüşdeñ 29a/611, Hağdañ 29b/624, halkdañ 28b/599 (3), Kureysdeñ 17a/346, nübüvvetdeñ 54b/1166, sevinmekdeñ 12a/233, şuşuzlukdañ 19a/388, sütdeñ 26b/550, şazılığdañ 11a/217, toprakdañ 19a/393, yoklukdañ 8b/159.

+dUr (bildirme / pekiştirme eki)

bitmişdür 43b/926, cāzūlukdur 24b/512, delmişdür 36b/774, dervîşdür 44b/944 (2), gelmemişdür 26b/552, gelmişdür 11a/212 (2), hācetdür 44a/935, Hağdur 15b/309, işdür 34b/724, kopaçağdur 55b/1183, maşlahatdur 15b/314 (5), melekdür 1b/250, muşîbetdür 10a/185, muştılamışdur 25a/525, olacağdur 42b/903, olmakdur 17b/357, olmuşdur 32a/677 (3), öküşdür 32a/670, sa'ādetdür 43b/922, şolmuşdur 54a/1155, unutmuşdur 37b/794, virmişdür 45a/953, yazılmışdur 14a/273, yokdur 4b/68 (6).

-dUr- /-dIr- (fiilden fiil yapma eki)

ulaşdur 4b/66.

-dI / -dU (görülen geçmiş zaman eki)

açdı 30b/646 (2), akdı 19b/395 (2), bakdı 4a/60 (5), bakduğ 20b/419, başdı 14b/288 (2), batdı 23b/486 (2), bitdi 24b/507, çekdi 18a/365, çıkdı 3b/49 (10), dikdi 24b/506, dimişdi 11b/220 (2), dökdi 44b/948, dutdı 19a/390 (2), dutmuşdı 11b/223, düşdi 9b/184 (6), geçdi 14b/289 (10), gitdi 3b/47 (21), göçdi 18b/375 (4), incitdi ise 54a/1159, irişdi 13b/269 (5), istemişdi 40a/844, işitdi 11a/217 (8), işitdün mi 47b/1015, itdi 5a/84 (15), itdük 54a/1156, itmişdi 51a/1093, kaçdı 12b/244 (2), kalkdı 8b/162 (4), katdı 30b/642, kopdı 12a/232 (3), korkdı 12b/243 (4), korkdum 12b/249, koşdı 12b/250, olmuşdı 11b/219 (2), oturmuşdı 25b/532 (2), öpdı 18a/367 (2), saçdı 24b/511 (2), şatdı 31b/666, segirtti 25b/534 (2), tonatdı 16a/324, tutdı

18a/367 (3), uyanıkdı 33a/700, ürkdi 21a/435, yağmalamışdı 11b/223, yazılmışdı 14b/293, yigitdi 8b/155, yitdi 24b/507 (4).

-dUK (sıfat-fiil eki)

gitdügi 1b/0 (2), işitdügin 43b/927.

-dUKCA (zarf-fiil eki)

oldukça 4a/54. Bu kelime -kç- uyumlu kullanılmıştır.

+cA (eşitlik hâli eki)

aķca 29a/610.

+cAK (isimden isim yapma eki)

gökcek 36a/764.

+cI (isimden isim yapma eki)

kullukçılar 27b/575, otçılar 9b/180, otçuları 12a/237.

+dAş, +cUGAz, +cUK ekleri metnimizde hep tonlu ünsüzlerden veya ünlülerden sonra kullanılmıştır.

2.10. ÜNSÜZ TÜREMESİ

/y/ türemesi

Metnimizde iç seslerde hemze bulunduran bazı Arapça kelimelerde hemzenin düşmesiyle iki ünlü arasında /y/ sesi türemesi görülür. Bu duruma çoğunlukla iç seste uzun /a/’dan sonra hemze bulunan kelimelerde rastlanmaktadır (Duman 1995: 65-69; Özkan 2015: 61-62; Özkan 2018: 72).

Metnimizde /y/ türemesi görülen kelimeler şunlardır: *‘acāyib (<‘acā’ib) 24b/504, ḥalāyık (ḥalā’ik) 52b/1117.*

Bir kelime uzun /i/’nin bir buçuk ünlüye dönüşmesi ile (/ī/ > /iy/) y türemesi gerçekleşmiştir: *meyve (<mīve: Far.) 7a/123.*

/y/ yardımcı sesi de türeme bir sestir. Bu türeme kurallı bir türemedir. Ünlü ile biten kelimelere ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde /y/ türemesi görülür: *deveye 11a/207, Ḥadīceye 33a/700, kelīsāyıldı 25a/516 vb.*

2.11. ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ

Kelime içindeki ünsüzün iki defa söylenmesi hadisesidir. Türkçede aynı cinsten iki ünsüz yan yana bulunmaz. Aşağıdaki örneklerde son sesin düşmesi ile bu ses değerin ünsüze geçmesi sonucunda ikizleşme oluşmuştur:

aşşı (<aşığ) “fayda, kâr” 31b/666 ~ aşşılu 33b/705, ıssı (<ısığ) “ısı” 24a/493.

2.12. ÜNSÜZ TEKLEŞMESİ

Bazı Arapça alıntı kelimelerde sonda bulunan ikiz ünsüzlerden birinin düşmesi hadisesidir. Günümüzde tekleşmiş şekilleriyle kullanılan bu kelimelere ünlü başlayan bir ek getirildiğinde eski çift ünsüzlü duruma döner. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

cin (<cinn: Ar.): cin 7b/130 ~ cinn 7b/132, Hāk ~ hāk (<hakk: Ar.): Hāk 2a/16 ~ hāk 4b/72, Rab (<Rabb: Ar.): Rab 36b/770, şek (<şekk: Ar.) “şüphe” 23a/471, şer (<şerr: Ar.) 18b/374

Aşağıdaki kelimenin ünsüz tekleşmesine uğrayan eksiz şekline rastlanmamıştır:

sırr (<sırr: Ar.): sırdaş 38b/814.

2.13. BENZER HECE DÜŞMESİ

Metnimizde benzer hece düşmesi *tur-* fiilinden oluşan +*dUr* ekinde görülür: *andadur 43b/918, anuñdur 8b/161, birdür 31a/650, oldur 9b/182, uludur 28b/599, viriserdür 5a/83, yazılmışdur 14a/273, yıldur 21b/448, yokdur 4b/68 vb.*

METİN

[1b] (0) Hâzret-i Rasûlün ticârete gitdügi ve evlendügidür

(1) Aç dilüni söyle ey bülbul ‘ayân⁴
Kendü hâlün kendü özine kııl beyân⁵

(2) Ol ezel gülzârını zıkr eylegil
Bundan+ıçun geldügin fikr eylegil

(3) Kim senün yurduñ degildür bu mekân
Bir temâşâcı hümâsın sen hemân

(4) Göñlüni bağlamağıl bu menzile
Key şakın aldanmağıl âb u gile

(5) Kim bu gülzâruñ beğâsı yok+durur
Terk ider seni vefâsı yok+durur

(6) Söyle mühlet virmiş iken rûzigâr
Tâ kıyâmet senden olsun yâdigâr

(7) Kim göñüller şâhı şerhidür sözüm
Cân ili sulţânı medhidür sözüm

[2a] (8) Her kaçan tolunsa gün olur gice
Karañuluk zulmet olur ey hoca

(9) Enbiyâlar içre ol Şâh-ı cihân
Kevkeb içre gün gibi olmuş ‘ayân

⁴ Vezin 1b/1 ile 3a/34 beyitleri arasında “Fâilâtün Fâilâtün Fâilün” şeklindedir.

⁵ Mısra vezne uymamaktadır. Bundan sonraki kısımlarda vezne uymayan mısraların sonuna yıldız işareti koymakla yetinilecektir.

- (10) Her kaçan toğsa güneş olur sürür
‘Ālem içre berķ urur dā’im budur
- (11) Ol Ḥabību’llāh Muḥammed Muṣṭafā
Ol+durur dā’im vireñ ḳalbe ṣafā
- (12) Şöyle bil-kim olmasa Faḥr-i cihān
Berr i baḥr i ay ı güneş āsumān
- (13) Hem Ebū Bekir ‘Ömer ‘Osmān ‘Alī
Ḥaḳ Te‘ālānuñ⁶ bular maḳbūl ḳulı
- (14) Daḫı bunlar Muṣṭafānuñ yāridur
Cümle aşḫābın daḫı envārıdur
- (15) Her ki bunların birine buğz ider
Şöyle bil-kim anuñ ĩmānı gider
- (16) Ḥaḳ buları raḥmet+ile toyladı
Her birisin⁷ raḥmete ġarḳ eyledi
- (17) Ḥürmetine anlaruñ yā Rabbenā
Eyle bizi dostlarıñla āşınā
- (18) Rāzī olsun cümlesindeñ ol Raḥīm
Rızvānu’llāhi ‘aleyhim ecma‘⁸ın
- [2b] (19) Muṣṭafānuñ ḥūp⁸ cemālin söyleyem
Ḥadīce ḫikāyetin şerḫ eyleyem

⁶ Metinde: تَعَالَى

⁷ Metinde: هَرِّيسِيْن

⁸ Metinde: حُوْب

- (20) Ben-dağı bir dāsītān-ı Muştafā
Söyleyem-ki diñleyen bula şafā
- (21) Kim-ki söyler mevlūd-i Faḥr-i Rusul
Añılur meclisinde du‘ā ile ol*
- (22) Ḥaşre deñlü nāmı anuñ yād olur
Dā‘imā rūḥı du‘ādañ şād olur
- (23) Dağı medḥin okudañ olur şāb*
Okuyan diñleyen bulur şevāb*
- (24) Kıluram ben-dağı sizlerdeñ recā
Luṭf idüp eyleyesiz ḥayır du‘ā
- (25) Dilerem-ki Ḥaḳ murādātın vire
Cennet içre dīzārın göstere*
- (26) Cümle müşkil işleri āsān ola
‘Ākıbet yoldaş aña ĩmān ola
- (27) Muştafānuñ ḥürmetine ey Ḥudā
Raḥmet eyle luṭf eyle cümlemüze
- (28) Ger bizim yüz biñde bir suçumuzu
‘Adl idüben yarlıgamazsañ bizi
- (29) Vay bizim ḥālimüze yā Müste‘ān
Kim cehennem bize olısar mekān

- [3a] (30) Fażl iderseñ ey bizim Allāhımız
Cennet-i a‘lā ola vaṭanımız⁹
- (31) Raḥmetüñ deryāsına yok+durur ‘aded*
Zerrece andañ bize eyle meded
- (32) Yā İlāhī dilerem cümlemüzi
‘Ākıbet ĩmān+ıla gönder bizi
- (33) Ger bu ‘ālem ḥalkı dirse şubḥ u şām
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām
- (34) Ger diler iseñ bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-Rasūl-i Muştafā
- (35) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Muḥammed
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Aḥmed
- (36) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Ḥāmid
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Maḥmūd
- (37) Muḥammed Muştafā ol māh-ı tābān
Ana raḥminde iken bilgil ey cān¹⁰
- (38) Babadañ yetim oldı Faḥr-i cihān
Neler kıla görüñ kim ulu Sübhān
- (39) Yedi yaşına giricek Faḥr-i ‘ālem*
Anası ‘ömri daḥı oldı tamām

⁹ Metinde: فطائمر

¹⁰ Vezin “Mefâîlün Mefâîlün Feûlün” şekline dönmüştür.

- (40) Mübārek cismi anuñ oldı Һasta
Diledi rūḥı vāşıl ola dosta
- [3b] (41) Didi-kim yā Muḥammed gel göreyim
Bir kez yüzümi yüziñe süreyim
- (42) Ki senden ayrılam ki çün ey yār*
Beğāyet Һasta oldum şöyle kim var
- (43) Һabībim sevdigim cānım cenānım
Fidā olsun yolına rūḥ-ı revānım*
- (44) Umardım senüñ luṭfuñ göreydim*
Risālātına ‘ömrüm irgüreydüm
- (45) Müyesser olmadı el-ḥükmü li’llāh
Beğāyet rāzī oldum el-ḥamdü li’llāh*
- (46) Atadañ yetīm olmışduñ ey cān*
Anadañ daḥı yetīm olduñ el’ān
- (47) Şarılup boynuna kıldı zārī*
Görenüñ gitdi eldeñ iḥtiyārı
- (48) Didi-kim yā Muḥammed ey yüzi māh
Seni ışmarladım Allāha her gāh
- (49) Bunı böyle deyüben virdi cānı
Semāya çıkdı Һavminüñ fiğānı
- (50) Derilüp bir yere çok ağladılar
Şoñ üçü defn idüp Һabre Һodılar

- (51) Ki ‘Abdi’l-muṭṭalib ceddi Rasūlūñ
Elin eline alup ğonce gülūñ
- [4a] (52) Getürdi evine Fahr-i cihānı
Kılardı aña dürlü ihtirāmı
- (53) Yetim olduğına ağlama ḥabībim*
Ki sensin dertlü cānıma ṭabībim
- (54) Nitekim¹¹ ‘ömrüm olduğça bil ey cān
Ki ḥıfz idüp yerindirmem seni ben
- (55) Rasūlūñ ḥāṭırın kıldı tesellī
Kıla Ḥaḳ aña dīzārın tecellī
- (56) Ayırmayup Aḥmedi hergiz yanındañ*
Severdi anı hem özge cānındañ
- (57) Otursa ṭursa hem ḳomazdı*
Ṭa‘āmı daḥı hīc ansız yimezdi
- (58) Meger kim ol bir ğün pür-ḥasta oldı
İşidüp Mekke uluları geldi
- (59) Ṭurup ḥāṭırın ziyāret eylediler*
Şifālıḳlar vire Allāh didiler
- (60) Kim üç oğlu anda bile idi ḥāzır¹²*
Dönüp oğullarına baḳdı ol pīr

¹¹ Metinde: نَتَكِم

¹² Metinde: حَاضِر

- (61) Hemān-dem gözleri yaş+ıla doldı
Derūnındañ āh idüben nāle kıldı*
- (62) Görüp cümlesi anı kıldı zārī
Çamunuñ gitdi elindeñ ihtiyārı*
- [4b] (63) Didi bilün benim ağladığım bu
Fırāk+ıla ciger dāğladığım bu
- (64) Muḥammed kim yetīm qalmış-ıdı ey cān*
Şabīlikde atadañ hem anadañ
- (65) Gidicek ceddi kim alur civānı
Aluban kim besleye Fahr-i cihānı*
- (66) Ebū Leheb didi-ki luṭf it baña vir*
Anuñ hizmetine beni ulaşdur
- (67) Kemālince aña hürmet kılayım
Bu işi cānıma minnet kılayım
- (68) Didi sendeñ benim yoқdur ümīdüm
Benim saña degildür i'timādım
- (69) Dağı Hamza cihānuñ pehlüvānı
Didi vir baña ol rūḥ-ı revānı
- (70) Anuñ hizmetine yüzler süreyim
Yolına cānımı qurbān¹³ vireyim

¹³ Metinde bu kelime iki defa yazılmıştır.

- (71) Didi sen bir saḥī cevmerd kişisiñ
Daḥı hem pehlüvānlar başısıñ*
- (72) Ki şādıksın sözüñde özüñde ḥaḳ
Kim olsun iki ‘ālemde yüzüñ aḳ
- (73) Velī sen ḥālī olmazsın ğazādañ
Muḥammedi şaḳınuram cefādañ
- [5a] (74) Bu kez ilerü geldi Ebū Ṭālib
Babasınuñ sözüne oldı rāğıb
- (75) Didi ey gözlerim nūrı ata sen
Muḥammedi baña ışmarla eyle iḥsān*
- (76) Bu sözi işidüp sevindi cānı
Şanasın aña virdiler cihānı
- (77) Ebū Ṭālibe didi-kim babası
Vaşiyyet eylerem saña didi atası*
- (78) Muḥammedi alup eve varasıñ
Evüñ şadrına anı geçüresiñ
- (79) Eliñdeñ geldügince eyle ḥızmet
Bulasın Ḥaḳ ıatında sen de ‘izzet
- (80) Ḳamu oğlanlarındañ ḥoş sevesin
Dilerseñ bulasın derdüñ devāsın
- (81) Anı hergiz libāssız ḳoymayasıñ
Ki ḥorladup yetimdür dimeyesıñ

- (82) Anuñ qadrini señ soñra bilesin
Sevinüp şād¹⁴ olup Һandān olasin
- (83) Һudā aña risālet viriserdür
Neceler ol Şafāyı göriserdür
- (84) Aña ışmarladı vü kendi gitdi
Fenā mülkindeñ beķāya rışlet itdi*
- [5b] (85) Yuyup ol pīri qabrine qodılar
Anuñ+çun Һalk-ı ‘ālem ağladılar
- (86) Ebī Tālīb alup geldi Rasūli
Evine getürüp ol pūr-uşūli
- (87) Var idi Һatunı Fāṭıma adlu
Melek şıfatlu idi sözi Һatlu
- (88) Didi ehline kim ne zī-sa‘ādet
Naşīb oldı bize böyle bu kerāmet*
- (89) Eviñe getüresin zī-sa‘ādet
Şükür kim bize virmişler icāzet
- (90) Muḥammed Aḥmede Һaya olavuz
Yarın maḥşerde hem raḥmet bulavuz
- (91) Anı cānımızda minnet bilelim
Ölünce biz aña ‘izzet kılalım

¹⁴ Metinde: شاد

- (92) Alup elini t̄iz şadra geçürdi
Ta‘ām getürüp yedürdi içürdi
- (93) Didi-kim ey gözüm nūrı Muḥammed
Ki oğlum adı ‘Alī senüñ Aḥmed
- (94) Seni artuḵ severem ben ‘Alīdeñ
Daḥı cānımdan artuḵ sevgülideñ
- (95) Muḥammed Muştafā pes t̄urdi anda
Ḥuzūr+ıla geçindi ol vaṭanda
- (96) Ger dilerseñ bula cānuñ şafā*
Vir şalavāt ber-Rasūl-i Muştafā
- [6a] (97) Allāhu zāde Muḥammeden ta‘z̄imen
Şallū ‘aleyhi vesellimū teslīmen¹⁵
- (98) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Eḥad
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Vaḥīd
- (99) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Māhī
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Ḥāşir
- (100) ‘Atike adlu ıarındaşı var idi*
Ebī Ṭālib anı ğāyet severdi
- (101) Muḥammedüñ ḥalası idi ey yār
Ebī Ṭālib evine geldi bil ey yār*

¹⁵ Beytin anlamı: Allah, Muhammed’in şanını yüceltmıştır. Siz de ona (Muhammed’e) tam bir salatüselamda bulunun.

- (102) Didi-kim ey gözüm nûrî qarındaş
Size bir söz diyeñ eyleme fâş*
- (103) Muḥammed büyüdi ve yigit oldı
Anuñ evlenmesinüñ vaḳti geldi
- (104) Velâkin elümüzde mālımız yok
Varup kız dileyecek ḥālımız yok
- (105) Anı fıkı idüp tedbîr idelüm*
Ne kılup neyleyelim nice idelüm*
- (106) Ebî Ṭālib didi-kim elimüzde
Sîm ü zer yok kıṣadur dilimizde
- (107) Ya akça isteyüp kime gidelüm
Kime boyun egüp de kime yalvaralum*
- [6b] (108) ‘Atike didi ey yâr-ı vefādâr
Ki ben bir fikir kıldum diñle ey yâr
- (109) Ḥadîce ḥatunuñ kim kārubānı
Bilürsin Şāma gider her yıl anı
- (110) Ticāret vaḳti geldi diñle ey cān
Münādîler nidā kıldı firāvān¹⁶
- (111) Gelüp yazılalar Şāma gidenler
‘Ulûfe ile at deve yedenler

¹⁶ Metinde: فُرَاوَانُ

- (112) Yarar atlu silāhlu merd civānlar
Gelüben kārübānı bekleyeler
- (113) ‘Ulüfe eyleye hāl-ü hālince
Ri‘āyet olına herkese yolınca*
- (114) Dilerem ben-dağı gidem ol şāha
Ki ‘arż-u hāl idem ol yüzi māha
- (115) Muḥammedi kıoya bir hızmeye ol
Bulavuz ol sebebedeñ müşkile yol
- (116) Mürüvvet kāmı bir ehl-i keremdür
Yetecek deñlü mal virse ne ğamdur
- (117) Anı ol māl+ıla evlendirevüz
Muḥammede gelin alı virevüz
- (118) Murādıñuz nedür söyleñ bilelim
Aña göre tedārikler kılalım
- [7a] (119) Ey ‘ademden ‘ālemi var eyleyen¹⁷
Yeri kı‘im gögi devvār eyleyen
- (120) Luṭfuñ+ıla hālķ idüben ay 1 ğün
Devr iderler bu cihānı ğün-begün
- (121) Her kıaçan toğsa ğüneş olsa ‘ayān
Rüşen olur bu cihān mışl-i cinān

¹⁷ Vezin “Fâilâtün Fâilâtün Fâilün” şekline dönmüştür.

- (122) Pes güneş ٲođıcađaz olur nehār
İşine meşğul olur her ne ki var
- (123) Kāmu meyve ve nebātāt-ı zülāl
Pes güneş nūr+ıla bulurlar kemāl
- (124) Her kaçan ٲolunsa gün olur gice
Kārañuluk zulmet olur ey hoca
- (125) Enbiyālar içre ol Şāh-ı cihān
Kevkeb içre gün gibi olmuş ‘ayān
- (126) Her kaçan ٲođsa güneş olur sürūr
‘Ālem içre berķ urur dā’im budur
- (127) Ol Hābībullāh Muḥammed Muşţafā
Ol+durur dā’im vireñ ķalbe şafā
- (128) Rūḥına görklü şalavāt virelüm
Söze andan başlayalım girelüm
- (129) Şöyle bil-kim olmasa Faḥr-i cihān
Berr i baḥr i ay u güneş āsumān
- [7b] (130) Olmayaydı yevm-i maḥşerde sebeb
Zulmet içre ins ü cin ķalaydı hep
- (131) Anuñ+içün dirler aña bil ey cān
İki cihānuñ güneşidür hemān
- (132) İns ü cinn ü vaḥş i ṭayr vü hem melek
‘Arş ı kürs i ay ı güneş hem felek

- (133) Yir ü gök nār ı cennet yoğ+ıdı*
Anca esmā'ı şıfātı var+ıdı
- (134) Cümleden evvel Ġanī Cebbār idi
Lemyezel vü Bī-zevāl Allāh idi
- (135) Diledi-kim kudretin izhār ide
Mümkinātı yoğ+iken ol var ide
- (136) Evvelā Nūrı Muḥammed Muṣṭafā
Ḥalk idüben 'āleme virdi şafā
- (137) Bu idi çünki yigit oldu Ġmām
Hem yigirmi dört yaşı oldu tamām
- (138) Sīretini ol kerīm Peyğamberüñ
Söylegil ol ḥaḳ ḥabīb-i serverüñ
- (139) İllā günden aydañ arıdur yüzi
Cānlara cānlar bağışlardı sözi
- (140) Gösterürdi günde dürlü mu'cizāt
Ḥall olur ḳatında cümle müşkilāt
- [8a] (141) Kimsenüñ ol evine varmaz idi
Kāfir ile oturup ṭurmaz idi
- (142) Gice gündüz ṭā'ate demsāz idi
'Āşık+ıdı ma'sūḳına demsāz idi*
- (143) Bir keret ḥīc bir yalan söylemedi
Şādıḳu'l-ḳül idi ḥalk içre adı

- (144) Bir para aḳ bulut üstinde ‘ayān
Ṭursa ṭururdu yürüse olur revān*
- (145) Üstine hergiz güneş ṭoḳunmadı
Lācerem gölgesi yire enmedi
- (146) Gice olsa durduḡı yirde ırāḡ
Ḥācet olmaz-ıdı hıç mūm+ıla yaḡ
- (147) Cümle kāfirler şeyāṭın dahı dīv
Düşmān olmuş-ıdı ılurdu mekr-i dīv*
- (148) Gerçi düşmānlar begāyet çoḡ+ıdı
İllā anuñ ayḡusı hıç yoḡ+ıdı
- (149) Ḥāfız+ıdı nāşır+ıdı Ḥaḳ aña
Gice gündüz tā ebed öñden şoña
- (150) Cümle müşkiller aña āsān idi
Şūretā dervīş ulu sultān idi
- (151) Girmiş-idi Ka‘beye bir gün ṭavāf
ılur idi ii şāf u ṭaşı şāf
- [8b] (152) Eski aftān geymiş idi üstine
Söyler-idi kendi rāzın¹⁸ dostına
- (153) Ol Ebū Cehl-i la‘īn anda idi
Çünki gördi Muştafāya ol didi

¹⁸ Metinde: راضين

- (154) Yā Muḥammed ben saña göynür özüm
Bil-ki¹⁹ dogrıdur yalan degül sözüm
- (155) İşbu şüret bu cemāl kim sende var
Saña beñzer bir yigitdi kıanda var
- (156) İllā dervīşsin geyesin yok+durur
Aḥşam olınca yeyesin yok+durur
- (157) Muḥteşimāne eyü ṭonlar saña
Lāyık+ıdı kim geyeydün egnine
- (158) Gelgil imdi nöker olğıl sen baña
Kim eyü ṭonlar vireyim ben saña
- (159) Māl vireyim şol-kadar olğıl ğanī
Ḳurtarayım işbu yoklukdañ seni
- (160) Muştafā daḥı didi-kim ol İlāh
Ḳulına vire dilerse Pādişāh
- (161) Māl anuñdur mülk anuñdur ol virür
Her kime ne lāyık ise ol bilür
- (162) Ğayret itdi ḳalkdı gitdi hem Rasūl
Pes Ebū Ṭālib evine geldi ol
- [9a] (163) ‘Ammusını göricek didi aña
Nesne ḳaldı mı babamdan hīc baña

¹⁹ Metinde: بلكي

- (164) Var+ısa virgil baña kim yeñi ton
Alayum egnüme kim uş bu gün*
- (165) Serzeniş itdi ol Ebū Cehl-i la‘īn*
Başıma dervişligim қақар hemīn
- (166) Didi va’llāhi lā qalīl ü lā keşīr*
Qalmadı nesne babañdañ şöyle bil
- (167) Lākin uşda biñ dirhem gümiş saña
Vireyüm var ne dilerseñ al aña
- (168) Hāmza didi vireyüm uş ben+dağı
Biñ dirhem gümiş yā ibn-i aḥī*
- (169) Didi ‘Abbās biñ dirhem ben de virem
Hem Zübeyr dağı virdi biñ dirhem*
- (170) Ebū Leheb didi-ki ben on biñ dirhem*
Vireyim tek bir kerre qılsun kerem
- (171) Pūt öñinde bir keret secde eylesün*
Lāt öñinde başını yire qosun
- (172) Pes Ebū Ṭālib didi ey oğul ‘amūñ²⁰
Gör ne didi gidergil ğamuñ*
- (173) Muştafā didi ‘amūlar mālīñuz
Yine size selāmet oluñuz*

²⁰ Metinde: عَمَلٌ

[9b] (174) Almazam vallāhi sizdeñ bir dirhem
Siz ne deñlü kılsañuz ger kerem*

(175) Yemezem dañı yemegüñüz sizüñ
Geymezem dañı geyesüñüz sizüñ

(176) Ben elüm+ile küt hāşıl kıluram
Rızķ vireni kim+durur ben bilürem

(177) Ne revādur ki ben beṭāl²¹ olam*
Kim kazandugüñuzdañ alam*

(178) Hemān durdı bir ip aldı eline
Aldı orağ gitdi otuñ yolına

(179) Diler ot dire devşüre eline
Kim anı şata pazarda alına²²

(180) Çün otcılar bakup gördiler anı
Ki ot devşürür ol cānı cihānı

(181) Kāmusı çağrışup feryād iderler
Oturğıl sen biz direlüm diyeler

(182) Ol didi-kim dest-i rencümdeñ gerek
Kim benüm haķķuma oldur yigirek

(183) Anda ‘Abdu’l-Muṭṭalibüñ bir kulu
Gider idi tā ki uğradı yolu

²¹ Metinde: بئال

²² Vezin 9b/179, 9b/180 ve 9b/181. beyitlerde “Mefâîlün Mefâîlün Feûlün” şeklindedir.

- (184) Baḳdı gördi Muṣṭafāyı ot direr
Düşdi atdañ ayağına yüz sürer
- [10a] (185) Didi āh kim bu muṣṭibetdür ḳatı
Ḳalmadı hīc ulularuñ ğayreti
- (186) Seyyidimüz yürümiş ot devşürür
Ḳulları şahrāda at+ıla yürür
- (187) Muṣṭafā didi-kim aña yā Kenān
Bir ḳarāra dā'imā durmaz zamān
- (188) Kim bu ıssılarda ot devşürmege
Doyamaz ṭaşa ṭağa geźmege*
- (189) Her zamān bir nev'a durmaz rūzigār
Dembedem bir dürlü olur āşikār
- (190) Ger şefḳat itdüñ-ise sen baña*
Bir kişi bul ḥizmet idem ben aña
- (191) Pes Kenāna durdı bindi atına
Geldi tiz 'ammūlaruñ ḳatına
- (192) Didi yā seyyid revā mı nūruñı
Söyündürüp yıḳasın ma'mūruñı
- (193) Bilmeyesin faḫluñı hem ḳadrüñi
Görmeyesin faḫluñı şadruñı bedrüñi*
- (194) Seyyidimüz serverümüz Muṣṭafā
Yürümiş ot devşürür çeker cefā

(195) Ğayretiñüz nişe yire şaldıñuz
 Ƙadrüñüzdeñ böyle ğāfil ƙaldıñuz

[10b] (196) Seyyidimüz serverimüz Muştafa
 Yürümiş ot devşürür çeker cefā

(197) Ğayretiñüz nişe yire şaldıñuz
 Ƙadriñüz böyle ğāfil ƙaldıñuz*

(198) Dir Ebū Tālib-ki şuç bizdeñ degül
 Ol işi ol kendüye ƙıldı ƙabül

(199) Pes Kenāna didi kim ol didi baña*
 Bir kişi bul olayum nöker aña

(200) Şöyle kim anuñ devesini güdem
 Andañ artuƙ işe döymezem n'idem

(201) Mekkede var+ıdı bir hātun ulu
 Hūp+ıdı hem ‘āƙıle yüzi şulu

(202) Kendi ‘aşrında anuñ gibi güzel
 Yoğ+ıdı hem hūp+ıdı aña bedel

(203) Hūlƙu görklü²³ hūsnü ğāyet hūp+ıdı
 Ol zamānda ğāyet ol maħbūb+ıdı

(204) Gözleri nergis şacı reyhān+ıdı
 Cān u diller ‘aşƙına hayrān idi

²³ Metinde: كُورْكُلُو

- (205) Kendinüñ adı Ḥadīce-di hemān
Hem daḥı altmış qaravaşı var+ıdı hemān*
- (206) Ger çehizindeñ şorarsañuz nişān
Var+ıdı yüz kırk daḥı altun havān
- [11a] (207) Bākī mālın hem buña eyleñ kıyās
Qoyuna ya deveye ḥod ne kıyās
- (208) Bir ulu ‘aḳıl issi ḳulı var+ıdı*
Tācir+ıdı Meysere idi adı
- (209) Qılını-ıdı yola gitmege yaraḳ
Kim ticāret eyleye gide ırāḳ
- (210) Pes Ebū Tālib didi-kim turalum
Ol Ḥadīce ḥatuna yalvaralum
- (211) Ol ḳulunı yola gönderir imiş
Bir emīn kişi olsa dir imiş*
- (212) Uş Muḥammed toḡru sözlü hem emīn
Hem diyānet buña gelmişdür yaḳīn
- (213) Ben bilürveñ ol ḳabūl eyler bunı
Nice cevherdür hem ol bilür bunı
- (214) Durdılar Ḥamza Zübeyr İbn-i ‘Avām
Varuban durdı daḥı anlar tamām
- (215) Bir qaravaş şordı-kim siz eydünüñ
Ne kişisiz bunda var mı ḳayduñuz

- (216) Gördi ‘Abdu’l-Muṭṭalib oğlanları
Varup didi ḥatunına anları
- (217) Çünkü işitdi Ḥadīce bu sözi
Şazılıkdañ yaş+ıla ṭoldı gözi
- [11b] (218) Didi inşā’allāh şol Muḥammed ḥazreti*
Bile ola görem ol yol devleti
- (219) ‘Āşık olmışdı cemālin görmedin
Şādık olmışdı vişāle irmedin
- (220) Bir ‘ammūsı var+ıdı Varḳa adı
Muşṭafā vaşfin aña dimişdi*
- (221) Dimişdi ol+durur Şāhib-kırān*
Ol+durur peygamberi āḥir zamān
- (222) Hem cemāl-i ḥüsnüni ögmiş-idi
Ol Ḥadīce göñlüni añmış-ıdı
- (223) Cān içinde göñlü dutmışdı maḳām
Varlığın yağmalamışdı ‘aşk tamām
- (224) Tīz buyurdi kim döşek döşediler
Ol uluları okudı geldiler
- (225) Bunlara luṭf+ıla ta‘zīm eyledi
Ḥoş müşerref kılduñuz bizi didi
- (226) Var mıdur ḥācet buyuruñ bilelüm
Ṭāḳat ider-ise ḳulluḳ ḳılalum

(227) Pes Ebū Ṭālib didi-kim ey ‘azīz
Bir iş içün geldük işitesiz*

(228) Bir emīn kişi ister-imişsin kim bula*
Göndüresin Meysere ile bile

[12a] (229) Kardaşum oğlu Muḥammed kim yaḳīn
Ṭoḡru sözlüdür beḡāyet hem emīn

(230) Hem diyānet hem şecā‘at anda var
Aña beñzer bir yigit di qanda var

(231) Ger qabūl qılursañuz siz anı*
Size emīn virelüm biz de anı

(232) Göñli qopdı ḡatunuñ cūş²⁴ eyledi
‘Aqlını ‘aşk eyledi bī-hūş²⁵ eyledi*

(233) Sevinmekdeñ tolar yaşlar gözine
Yine ‘aqlını dirdi kendüzine

(234) Bile niçün gelmedi ol qandadur
Didiler getürelüm yabandadur

(235) Didi adam göndürüñ siz getürüñ
Bunda ol gelince gitmeñ oturuñ

(236) Pes Kenāna qalqdılar ‘Abbās+ıla
Girdiler ol ota girdügi yola

²⁴ Metinde: چوش

²⁵ Metinde: بي خوش

(237) Vardılar otcıları gördiler*
Pes Muḥammed kanda diyü şordılar

(238) Didiler gitdi Hırā tağına ol
Dā'imā varduğı yire yine ol

(239) Anda İbrāhīm Ḥalīlūñ Merķabı
Vardı anda varur-ıdı hem Nebī

[12b] (240) Varur-ıdı anda kılurdı namāz
Gāhi niyāz iderdi dostına gāhü nāz*

(241) Varuban anda gördiler ol Rasūl
Rāḥat olup yatmış idi anda ol

(242) Bir yılan ağzında bir yaprak tırur
Hem yıl ider hem siñegini qorur

(243) Qorqdı 'Abbās aldı hem tır ü kemān
Ya'ni örür bir dağa döndi yılan

(244) Ḥamle kıldı 'Abbāsa döndi yüzün
Qaçdı 'Abbās gizledi tiz kendüzün

(245) Pes uyandı ol Rasūl'ullāh hemān
Gitdi gā'ib oldu ol demde yılan

(246) Gördi 'Abbāsı tutar-ıdı kemān
Qorqusındañ qalmamış beñzinde qan

(247) Didi yā 'ammū nedeñ qorqduñ nedür
Bu yalın kılıç elünde nişedür

(248) Didi gördüm bir ulu tendi ecdehā*
Señ yatarsın ol durur²⁶ yā Muşafā

(249) Korkdum andan-ki bir ziyān ide saña*
Urmağ istedüm hamle kıldı ol baña*

(250) Didi yā ‘ammū sen anı şanma mār
O melekdür baña koşdı Girdigār

[13a] (251) Gice gündüz dā’imā şağlar beni
Kanda olsam ol gelür bekler beni

(252) Didi va’llāhü kerāmet kânısın
Hem diyānet hem mürüvvet hanısın

(253) Tır örü yā cān-ı ‘ami gel gidelüm*
Nesne almazsın çü bizdeñ nidelüm

(254) Uş Hādīce göndürür mālın yola
Bir emīn kişi diler bile ola

(255) Varduk aña biz senüñ+çün söyledük
Ol kabül kıldı neyi kim biz didük

(256) Bir sefer rencidedür ancağ saña
Dağı zahmet yok+durur öñdeñ soña

(257) Muşafā o deñlü sehel ola*
İş kolay olur çü kişi ehil ola*

²⁶ Metinde: اُولُورُ

- (258) Ger bu ‘ālem halkı dirse şubḥ u şām
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām
- (259) Ger dilerseñ bula cānuñ şafā*
Vir şalavāt ber-Rasūl-i Muştafā
- (260) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā ‘Ākıb
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Ṭāhā
- (261) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Yāsīn
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Ṭāhir
- [13b] (262) Meger Ḥadīce bir düş görmiş idi
Mu‘abbirlere anı şormış idi²⁷
- (263) Görür gökdeñ münevver bedr-i māhı
Tamāmet nūr idüp leyl-i siyāhı
- (264) Nüzül idüp iner ol yer yüzine
Konar ol-dem Ḥadīcenüñ dizine
- (265) Anuñla rüşen oldı cümle ‘ālem
Sevinüp şāz olur cinn ü ‘ādem*
- (266) Ḥadīce ol sâ‘at düşdeñ uyandı
Şafādañ misk-i ‘anbere boyandı
- (267) Divīt alup eline yazdı ol-dem
Mu‘abbire hemān gönderdi adam

²⁷ Vezin “Mefâîlün Mefâîlün Feûlün” şekline dönmüştür.

- (268) Düşüni nice gördüğini bir bir
Yazup kâğıda anı kıldı taqrîr
- (269) İrişdi nāme çünki vāşıl oldu
Getürüp mührini okudı bildi
- (270) Kalem alup mu‘abbir ol-dem eline*
Getürdi Allāh adını diline
- (271) Didi peygamber-i āhîr zamāne
Naşîb olasın ol Faḥr-i cihāna
- (272) Gele Mekke de hem ol nūr-ı ekber
Cehān anuñla ola müyesser*
- [14a] (273) Ki Tevrātda yazılmışdur şıfâtı
Anuñ+çun ḥalk idüpdür mümkinâtı
- (274) Daḥı nesli ola İbrāhîm Ḥalîlülñ*
Ḥabîbi ola ol Rabb’ül-celîlülñ
- (275) Olıardur anuñ ismi Muḥammed
Bir adı ola Maḥmūd bir adı Aḥmed*
- (276) Ki nāmeyi Ḥadîce okudı bildi*
Beğāyet cān ı dildeñ rāzî oldu
- (277) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Muṭahhir
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Ṭayyib
- (278) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Seyyid
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Rasûl

- (279) Tırdılar andañ revāne oldılar²⁸
Ol Hādīcenüñ evine geldiler
- (280) Çün kapudañ girdi eve Muştafa
Tıldı eviñ içi nūr+ıla ziyā
- (281) Ol Hādīce şandı ay toğdı eve
Yāhūd güneş nūrıdur tıldı eve
- (282) Bağdı çün gördi Rasūlüñ yüzüni
‘Aklı gider yitürir kendü özünü*
- (283) Gördi kim hüsni melāhat pür-kemāl
Hem leṭāfet hem zārāfet hem cemāl
- [14b] (284) ‘Āşık oldı bir gönül biñ cān+ıla
Kıodı başı yola cān u māl+ıla
- (285) ‘Aklı fikri tārūmār oldı hemīn
Gitdi gönli bī-ķarār oldı hemīn
- (286) Gerçi düşdi ‘aşķ odı göynüne
Ġayret itdi kendüyi derdi yine
- (287) Didi ki hoş geldüñ ey şāhib-cemāl
Merhabā ey seyyid-i şāhib-kemāl
- (288) Çün mübārek ayağūñuz nāgehān
Başdı pür-nūr oldı işbu āsitān

²⁸ Vezin “Fâilâtün Fâilâtün Fâilün” şekline dönmüştür.

- (289) İcāzet oldı çün geçdi oturdı²⁹
Muhammed geldügin Hādīce gördi
- (290) Ki Tivrātı öpüp eline aldı
Ota dīvārınun kurbına geldi
- (291) Hādīce cümle Tivrātı bilürdi
Ne deñlü var+durur anı bilürdi
- (292) Meger Tivrāt içinde görmüş idi
Dağı ‘ālimlere de sormış-ıdı
- (293) Yazılmışdı Muhammedün şıfātı
Haķīkat nice ise hadd-ü zātı
- (294) Cümleden soñra geliser Muhammed
Şefā‘at ehli olısar Muhammed
- [15a] (295) Anuñ yüzi şuyına cümle ‘ālem
Yaradılmış-durur hem cinn ü adam
- (296) Kāmu peygāmbere rehber olısar
Velī nebī aña muhtāc olısar
- (297) Anuñ+çun yaradupdur Haķ cihānı
Ki ‘arşı kürsi hūrı hem cinānı
- (298) Vücūdı Mekke şehrinde gele ol
Kāmu halkı dīne da‘vet kıla ol

²⁹ Vezin “Mefāîlün Mefāîlün Feûlün” şekline dönmüştür.

- (299) Bu ‘ilmi çün okuyup bilmiş-idi
Derūndañ aña müştāk olmış-ıdı
- (300) Anuñ gelecek vakti olduğunu
Muḥammed hem vücūda geldüğini
- (301) Çü Mekke şehrinden+idi ey cān*
Güneş gibi ‘ayān olmış-ıdı o civān*
- (302) Büyük küçük kamu cümle bil anı
Severdi cümlesi Faḥr-i cihānı
- (303) Muḥammed-i emīn dirlerdi aña
Kamu ḥalkuñ katında ḳadri a‘lā
- (304) Anuñ ḳadrini Ḥadīce bilürdi
Gice gündüz ḥayālinde olurdı
- (305) Dīvār delüğine yüzün getürdi
Kim ol sā‘at Ḥabībullahı gördi
- [15b] (306) Tecellī eylemiş alınıdaki nūr
Gördi anı kim Tevrātda mezkūr*
- (307) Ḳaçan-kim söylese maḥbūb zübānı
Erir idi diñleye cismi cānı
- (308) Daḥı kirpükleri ebrū siyāhı
Cünūn ider görenleri kemāhī
- (309) Görür anı ki maḥbūbu Ḥaḳdur*
Anuñ hergiz ciḥānda mişli yokdur

(310) Bilür anı ki bir şāhib-cemāldür
Kimesne anı vaşf itmek muḥāldür

(311) Sevindi didi-kim bu idi maḫşūd
Dilerem-ki müyesser ide Ma‘būd

(312) Du‘āmı yā İlāhī sen ḫabūl it
Ḥabībūn Muştafāya beni ḫul it

(313) Ḥadīce geldi oturdı sarāya
Yüzi beñzemiş idi bedr-i aya

(314) Maşlaḫatdur ger şalarsañuz gölgeñüzi*
Üstümüze gel müşerref ḫıl bizi³⁰

(315) Bu ticāret kim yaraḫlanmış-durur
Yükleri cümle tamām olmış-durur

(316) Sen bu mālūñ üstine olğıl emīn
Māl senüñdür er benim olsun hemīn

[16a] (317) Meysere daḫı saña olsun ḡulām
Uş senüñ emrūñ+ile ḫılsun müdām

(318) Şaḡ selāmet çün gelesin yine señ
İşbu deñlü māl vireyim saña beñ

(319) Muştafā daḫı anı ḫıldı ḫabūl
Çün zarūret vaḫtidür oldı ḫabūl

³⁰ Vezin “Fâilâtün Fâilâtün Fâilün” şekline dönmüştür.

- (320) Pes buyurđı dürlü yemek dökdiler
 uzı büryānına ekker ekdiler
- (321) ün yemek yendi du‘āsın itdiler
 Muafā durđı alanı gitdiler
- (322) Pes Hādīce atun eydür kim saña
 Eski onlar lāyık olmaz egnine
- (323) Durđı bir andūk ıkar ol atun*
 Tīz ıkardı mır-ı hindī bu nece don*
- (324) ems-i dülbend hem arīr gömlek aña
 Virdi onatdı baar düzdi aña
- (325) ünkü girdi ol libāsa Muafā
 Daı artu oldu nūr+ıla afā
- (326) Cilvelendi üreti üsn-i cemāl
 Cān fidā ılur yoluna od ne māl
- (327) Gönlü opdı oynadı ılmaz arār
 ‘Alını üz ‘a ılupdur or i zār
- [16b] (328) Gözleri aldı yüzindeñ ayıramaz*
 Vālīh oldu kendüzini diremez
- (329) ‘Aını ılmadı illā āikār
 Kim begāyet oldu leylā ol nigār
- (330) Ğayret itdi ya’ni alar adını
 Cān içinde ıldı ‘a bünyādını

- (331) Çün deveciler deve getürdiler
Her birine yüklü yükin urdılar
- (332) Her devenüñ kim şeşerlerdi bağın
Egülür öperdi Muḥammed ayağın*
- (333) Sürer idi yire yüzün gözin ol
Pes varur yüke çökerdi dizin ol
- (334) Kağısı ağır olursa key katı
Anı tutardı Muḥammed ḥazreti
- (335) Şanki bir batman gibidür kaldurur
Kendüsi bağlar deve üzre urur
- (336) Ḥāzır³¹ olan didi cümle āferīn
Ḳuvvet ise ancaḳ oldur hemīn*
- (337) Ḥatuna kılğıl beşāret didiler
Devletedür bu işāret didiler
- (338) Ayağuna geldi devlet pür-kemāl
Kendüsi geldi nedür yana ḥod māl
- [17a] (339) Lāyık idi lācerem geldi saña
Bu sa‘ādet Tañrıdañ oldı saña
- (340) Çün yöneldi yoluna kārübān*
Ol Ḥadīce göz yaşın kıldı revān

³¹ Metinde: حَاضِرٌ

- (341) Saray üstüne çıkdı baķa ķaldı
Gözindeñ yaş yerine ķan aķa ķaldı*
- (342) Göñli gitdi kārubān+ıla bile
Ėul gibi kim gide ķanı bile*
- (343) İñil iñil iñler-idi göñülsüz
Figān iderdi bülbul bile gülsüz
- (344) Bu ‘aşķ odı yine pūnhān yanardı
Dimezdi kimseye cānı göyünürdi*
- (345) Yollarını gözler idi gözleri
Muştafā idi dilinde sözleri
- (346) Ol yañadañ Ėamza vü ‘Abbās+ıla
Gidiler anlar daķı yola bile
- (347) Hem Ėureyşdeñ ol Ebū Cehl-i la‘īn
Bir nice ancılayın bile hemīn
- (348) Cümlesi daķı bile çıkdı yola
Kim bu yola daķı gideler bile
- (349) Gidüben bir menzile ķün irdiler
Ėondılar bir gün o yirde tırdılar
- [17b] (350) Bir kişi var+ıdı Ėāş+ıdı adı
Ey ulular diñleñüz imdi didi
- (351) Bu seferde çok zaķmetlü menāziller gelür*
Nice yirlerde işler düşvār olur

- (352) Kāribānuñ başı olsun yiriñüz
Tā her işde bir ola tedbiriñüz
- (353) Didiler kim maşlahatdur ola hoş
Kārubān başı ‘Abbās olsun uş*
- (354) Bir bölügi dir Ebū Cehil gerek
Ba‘zısı dir Țalḥa durur yigirek
- (355) Bir bölügi dir Ebū Sufyān ola
Bir bölügi didiler Ḥusān ola
- (356) Țılmazuz dir Meysere hīc birini
Țamusınuñ bilürüz tedbirini
- (357) Seyyidümüz serverimüz Muşṭafā
Kārubān başı bu olmaḫdur Şafā
- (358) Hep bilürüz rā’ī dilinden anuñ
Yoksa ne gelür ḫalanındañ bunuñ
- (359) Cümle müşkiller buña āsān+durur
‘Aḫl-ı ḫikmet ḫod ma‘den-i kān+durur
- (360) Hep didiler kim Muḫammeddür ulu
Ra’i şāḫib ‘aḫlı kāmildür ulu
- [18a] (361) Rāzī olduḫ didi aña cümlesi
Ol Ebū Cehl-i la’īn adam pisi
- (362) Didi ben işe rāzī olmazam*
Ben anı hergiz muḫaddem ḫılmazam

- (363) Kārubān başı iderseñüz anı
Uş pıçağ+ıla ururam ben beni
- (364) Pes Ben-i Maḥzūm³² didiler biz seni
Baş idindük itmezüz hergiz anı
- (365) Şıçradı Ḥamza yerindeñ haykırur
Çekdi kılıç yalın eyledi tırur
- (366) Didi ey aḥmak keseyüm başuñı
İtlere yedüreyim hem leşüñi
- (367) Tīz Muḥammed şıçradı tıtdı elin
Ḥamzanuñ hem şunuban öpdi elin
- (368) Didi yā ‘amū kılıçuñ kat kına
Sen kaķımağıl Kureyşüñ ehline
- (369) Ceng+ile açma sefer kapusını
Kim kıo ḥalkı baş idinsünler anı
- (370) Ḥamza eydür anı ben baş idinmezem*
Ger olursa ben anuñ+ıla gitmezem*
- (371) Meysere and içdiler ‘Abbās+ıla
Kim anuñla gitmezüz yola bile
- [18b] (372) Ḥamzaya bunlar didiler yā pehlüvān*
Biz duralum gitsün anlar bir zamān

³² Metinde: مَحْزُونٌ

(373) Anlaruñ ardınca bir gün şoñra biz
Göçelüm yok dañı dimeñ buña siz

(374) Yoñsa ceng düşer araya şer düşer
Dökülür kanlar yire başlar düşer

(375) Göçdi gitdi ol Ebū Cehl-i la'īn
Aña uyanlar bile gitdi hemīn

(376) Muştafāya hep uyanlar qaldılar
Gitmediler ol gün anda turdılar

(377) Bir giçe göçdi çü gördi Muştafā
'Ammuları bilesince hoş Şafā

(378) Bir nice menzil³³ merāhil³⁴ geçdiler
Aldılar şu qaplarını qandılar

(379) Pes Ebū Cehl-i la'īn eydür gelüñ
Ben n'idersem siz dañı anı qıluñ

(380) Bir etek toprağı aldı ol la'īn
Geldi anı quyuya³⁵ şaldı le'im

(381) Hep eteklerine topraq aldılar
Cümlesin ol quyuya çün şaldılar

(382) Taş+ıla topraq+ıla tıldı quyu
Şanki anuñ yoğ+ıdı qatre şuyı

³³ Metinde: مَنَزِلْ

³⁴ Metinde: مَرَا حِلْ

³⁵ Metinde: قَوِيَّة

[19a] (383) Kaşdı bu kim Rasûlûñ kavmi gele
Anda şuşuz kıla cümle kırıla

(384) Bir kılına sen burada dur deye
O gelenler bunda n'eyler gör didi

(385) Çünkü ol halk kırıla gelseñ baña
Muştuluk çok māl vireyüm ben saña

(386) Geçdi gitdi ol la'îñ kavmi ile
Çünkü irdi pes Rasûl ol menzile

(387) Gördiler toprak+ıla tolmış kuyu
Kalmamış içinde anuñ bir katre şu*

(388) Didiler âh kim kırıluruz kamu
Uşda şuşuzlukdañ ölürüz³⁶ 'amū

(389) Rasûlu'llâh didi-kim olmañ melûl
Hağ bize şu virmege 'âciz degül

(390) Geldi çâh üzre göge dutdı yüzün
Şu diler sultânına söyler sözün

(391) Didi kim ey Qâdir ü Hayy u Kerîm
Señ tüvânâsın kemâl+ile qadîm

(392) Sen ki hâredeñ şuyu kılursın revân*
Nuţfedeñ adam düzersin uş 'ayân

³⁶ Metinde: "aluruz" olarak yazılan kelime bağlamdan hareketle "ölürüz" olarak değiştirilmiştir.

(393) Señ ‘ademdeñ yaradansın ‘ālemi
Bir avuç topraqdañ itdün Ādemi

[19b] (394) Señ şu virgil bu kıyudañ yā Kerīm
Çün paḥīllıq eyledi bize ol la‘īn*

(395) Muştafā deyince bu sözi hemān
Çıkdı kıyudañ şu aqdı revān*

(396) Her birisi kıldılar biñ āferīn
Korkulardañ kamu oldılar emīn

(397) Didiler yokdur daḥı korku bize
Çünki hemrāh oldı bu cān bize*

(398) Ol la‘īn anda koduḡı kişi*
Çünki gördi bildi hem işbu işi

(399) Didi şol hocam benim aḥmaḡ+durur
Taḥsīn durur didükleri ḥaḡ+durur

(400) Kim buña düşmān olur gümrāh olur
Baḥtlu³⁷ ol kişi kim buña hemrāh olur*

(401) Döndi kul gitdi çünki vardı ol la‘īn*
Ḥāl nice oldı deyü şordı hemīn

(402) Didi ey seyyid senün işün degül
Ol kişiye düşmān olmaḡ ḥaḡ degül

³⁷ Metinde: بَٰحْتُلُوْ

(403) Didi ol it bu nice herze durur
Didi ol ul anda kim beni görür

(404) Ol la' n eydür ulu c z dur ol
Nice za met irdi anda n bize bol

[20a] (405) Ben bilürem neylemek gerek a a
Ey la' n  gme didi anı ba a

(406) Döndi bir  a ba ına urdı anı
 amı ile anda n dönüp t tdı yolu*

(407) Gediler  a  k h u  a r  b diye
Yolları vardı irdi hem n bir v diye*

(408)   nce idi ol Eb  Cehl-i la' n
  n deren   ağzına irdi hem n

(409) Gördi-kim yatur bir ulu ezdeh 
Her nefes a zında n olur kim reh 

(410)  opra ı  ap ara oda yandurur
 a a irse k l gibi u andurur

(411)  amle  ıldı ol la' ne ol hem n
 or dı  a dı hem n-dem ol la' n

(412) Didiler kim n'oldı ey seyyid sa a
Didi kim bir d hiye irdi ba a

(413) Gelmiş işbu yolda bize bir bel 
Bu dere içinde var bir ecdeh 

(414) Bir devedeñ gevdesi yüce durur
Yire ağzındañ ağular saçılır

(415) Meş‘aleler gibi gözleri yanar
Ağzı burnı delüğindeñ ot iner

[20b] (416) Cümlesi kórkdı büzüldi çehresi
Kalmadı hîç birisinüñ zehresi

(417) Varmadı kimse ilerü döndüler
Kondılar ol yerde ol gün kaldılar

(418) Çün Ebū Cehl-i la‘īn dir turalum
Hem gele kona Muḥammed varalum

(419) Saña baķduķ diyelüm biz yaķīn*
Kārubānuñ başı señ olğıl hemīn

(420) Öñce anı yürüdelüm ecdehā
Yesün olalum belāsındañ rehā

(421) Çünkü irdi bir gün anda ol Rasūl
Aya dönmiş yüzi hoş rūşen³⁸ münevver*

(422) Cümlesi karşı varup virdi selām
Dest-i pūs eylediler ol halk-ı tamām*

(423) Didiler bizdeñ ulusun señ nesebde*
Ki fāzıl daḥısıñuz hem ḥasebde³⁹

³⁸ Metinde: رُوشَنُ

³⁹ Vezin “Mefâîlün Mefâîlün Feûlün” şekline dönmüştür.

- (424) Niçün sizdeñ ilerü biz giçelüm
Ya sizi biz niçün ayru seçelüm
- (425) Senüñ haddüne koduk cümle başı
Señ olğıl kārübānuñ cümle başı
- (426) Maşlaḥatdur didi ‘Abbās hoş ola⁴⁰
Ḳondı anlar daḥı anda hep bile

- [21a] (427) Dün yarusı göçdi irdi ġāfile
Hīc birisi yürümez geçmez yola
- (428) Didi ‘Abbās yā Rasūl önçe yürü
Kārībānuñ çünki sensin rehberi
- (429) Didi yā ‘amū bu ḥalk söyler yalan
Yine bir mekr⁴¹ eylemişlerdür tamām
- (430) Yürü derler önçe kim bunlar baña
Bir belā ola dirler bunlar baña
- (431) Kim bulardañ gelmedi bir toğrı söz
Olmadı gönülleri hīc yaña düz
- (432) Lākin Allāha şıgındum bu yola
Uğrayalum her ne gelse hoş ola
- (433) Çün dere içine girdi Muştafa
Nāgehān kaldurdu başın ecdehā

⁴⁰ Vezin “Fâilâtün Fâilâtün Fâilün” şekline dönmüştür.

⁴¹ Metinde: مَكْر

- (434) Yürüdi ağzındañ otlar saçılır
Yir yarılır kıyruğın yire urur
- (435) Ürkdi bindügi devesi Muştafa
İndi yire yayağ oldı ol Şafa
- (436) Didi ey Haq eyü yavuz kim fuzün
Kudretün yedinde cümlesi zebün
- (437) Saña āsān her ne kim düşvār olur
Cümle ‘ucb⁴² ehli kapuñda ħor olur
- [21b] (438) ‘İzzetün ħaqqı ki bu su‘bānı⁴³ baña*
Kıl musaħħar kim muṭī‘am ben saña
- (439) Bu münācātı kılınca Muştafa
Ben qadīm dīvem degülem ezdehā
- (440) Ben Ħalīlu’llāh yüzüni görmişem
Ħizmetinde nice yıllar tırmışam
- (441) Ben şefā‘at istedüm didi baña
Kim şefā‘at Muştafa ider saña
- (442) Ol zamān ki dünyā āħir olısar
Ol benim oğlanlarımdañ geliser
- (443) Kārubān+ıla gele ol bu yola
Nice düşmānlar bile yoldaş ola

⁴² Metinde: عَجَبْ

⁴³ Metinde: سُبْحَانِ

- (444) Señ benim selāmumı virgil aña
Kim şefā‘at eyleye ol şāh saña
- (445) Hem ‘İsā nebī didi daḥı baña
Kim bu yolda uğraşursın sen aña
- (446) Ol+daḥı kıldı vaşiyyet ey imām
Didi bendeñ Muştafāya vir selām
- (447) Ol didi aña uyan nīk-baḥt olur
Kim aña uymasa bed-baḥt⁴⁴ olur*
- (448) Nice yıldur kim bu yolu gözlerem
İşde şimdi rūşen oldı gözlerim
- [22a] (449) Muştafā didi yūri git yoluña
Kim şefā‘at eyleyem yarın saña
- (450) Ġā‘ib oldı ecdehā gitdi hemān
Deng i ḥayrān oldı ol-dem kārübān
- (451) Çün didiler buncılayın mu‘cizāt
Kim görüpdür böyle rūşen beyyināt
- (452) Çün Ebū Cehl-i la‘īn gördi işi
Didi vay kim cāzū durur bu kişi
- (453) Cāzūlukla her ne dilerse kıılır
Daḥı ne işler kıla kim ne bilür

⁴⁴ Metinde: بَرِيختْ

(454) Pes didiler bunda bir gün konalım
Otlı şulu yer tırur diñlenelüm

(455) Çün ikindü oldı bir ebrü siyāh
Çopdı kim görünmez oldı mihr i mäh

(456) Gök katı gürledi berķ oldı ‘ayān
Key katı karañu oldı bu cihān

(457) Muştafa didi-ki yā kavm duralum
Buradañ bir yüce yire gidelüm

(458) Bu bulutlardañ katı yağmur gelür
Bu dere şaħra sulu seller olur

(459) Olmasun andañ size ire ziyān
Ol kavm tiz göçdiler hemān*

[22b] (460) İllā Muş‘ab İbn-i Cemcī göçmedi
Çanı yağmur kandadır ya sel didi

(461) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Nebī
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā ‘Arabī

(462) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Kayyim
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Cāmi‘

(463) Rāvī eydür çünki geçdi ol zamān
Geldi bir tolu yağmur nāgehān*

(464) Şanki tulumların ağzın sökdiler
Gök yüzindeñ yire şuyın dökdiler

- (465) Karañu oldı katı gök gürledi
Yıldırım oynadı şimşek parladı
- (466) Rabbi sellim didiler ol halk kamu
Kanı Muş‘ab gitdi şuya ey ‘amū
- (467) Muştafā ile göçeñ kıtuldılar
Çok sevindiler du‘ālar kıldılar
- (468) Ol Ebū Cehl-i la‘īn dir cāzūdur
İşbu işleri ideñ baña odur
- (469) ‘Āciz⁴⁵ olduk bilmezüz kim n’idelüm
Biz bu cāzūya ne çāre idelüm
- (470) Muştafāya Meysere dutdı yüzi
Dir nazar kıl gör bizim hālimüzi
- [23a] (471) Ger yigirmi gün bu yirde қalavuz
Şek degül kim açluğ+ıla ölevüz
- (472) Cümle fikrūñ toğru sözündür bütün
‘Āciz⁴⁶ olduk bize olğıl rehnümün
- (473) Söyler-iken Meysere bu sözünü
Muştafānuñ uyku aldı gözini
- (474) Pes hemān uyandı ol-dem yine ol
Didi kim yā Meysere olma melül

⁴⁵ Metinde: عَاجِيزٌ

⁴⁶ Metinde: عاجيز

- (475) Bir kiři geldi didi řimdi baňa
Yā Ḥabību'llāh iriřicek taňa
- (476) Buradaň göçüň revān oluň yola
Kim ġā'ibdeň bir ulu aķ kuř gele
- (477) Pes uça öñüñce ol pervāz ide
Arķun arķun řuyuň üstinden gide
- (478) Seň anuň ardınca yüri ey 'Azīz
Fażl-ı bismi'llāhi bi'llāhi diñüz
- (479) Ḥaķ size yol vire bulasız ḥalāř
Ḳurtula saňa uyanlar 'ām u ḥāř
- (480) İrte oldı⁴⁷ göçdiler ol kārübān*
Öñlerince Muřtafā oldı revān
- (481) Çünki sīlūñ yaķınına vardılar
Geldi çıķdı bir ulu kuş gördiler
- [23b] (482) Didi bismi'llāhi bi'llāhi Muřtafā*
Uğradılar şuya göñli ḥoř řafā
- (483) Geçdi bunlar şuyı velī iki kişi*
Kim biri birinüñ idi yoldaşı
- (484) Didi bismi'llāhi yā Allāh ol biri*
Uğradı geçdi şuyı lākin biri

⁴⁷ Beyitteki anlam ve vezin gereği "oldılar" kelimesi "oldı" olarak düzeltilmiştir.

- (485) Tañrısın ańdı bismi'llāh didi*
Çünki başıdı şu içine uğradı
- (486) Batdı şuya nābedīd oldı hemān
Biş devesindeñ belürmedi nişān
- (487) İnanmadı didi pes ol Rasūle
Muḥālif ol-dem oldı pür-uşūle
- (488) Ańdı lātuñ adını ol nāgehān
Batdı ğarḳ oldı şuya ol-dem hemān
- (489) Ol geçenlerüñ ḳamusı oldı şād
Hem Rasūle ḳıldılar çok i'tiḳād
- (490) Hem du'ālar hem şükür eylediler
Kim bizüm hemrāhımızdur didiler
- (491) Ol Ebū Cehl-i la'īn ile Leheb
Didiler kim ol ne cāzūdur 'aceb
- (492) Biz bunuñla çıḳamazuz başa*
Anca fitne ḳopara başlar düşe
- [24a] (493) Bir nice gün çünki anlar gitdiler
Bir ıssuzlıḳ ıssı yirde ḳondılar
- (494) Issıdañ ḳapḳara yanmış toprağı
Bitmemiş anda nebātuñ yaprağı
- (495) Gezdiler bulmadılar şudañ nişān
Pes melül oldı şudañ ol kārübān

- (496) Geldiler yalvardılar Peyğambere
Pes mübârek ellerin urdı yire
- (497) Dırnağındañ çıkdı şu oldı revân
İçdiler getürdiler ol kârubân
- (498) Çok sevindiler du‘âlar kıldılar
Saña uyana ne kıygu didiler
- (499) Bir tabak ħurmâyı ‘Abbās getürür
Muştafānuñ öñine tiz yitürür
- (500) Yedi ħurmâyı hem ol Şâh-ı cihân
Didi çigidin devşürüñ didi hemân*
- (501) Pes devşürdiler çigidin anuñ*
Didi ‘Abbās yâ Rasûla’llâh niçün
- (502) Didi bu yirde dikeyin ben buni
Kim gidicek yeyevüz ħurmâsını
- (503) Didi ħurmâ tiz irişürse hemân
Beş yıl olmadın irişüp virmez yakîn*
- [24b] (504) Didi yâ ‘amû ‘acâyib kudreti
Gel temâşâ eyle señ bu ħikmeti
- (505) Hemân-dem şunuban çigidi aldı
Mübârek ağıznuñ yarına çaldı⁴⁸

⁴⁸ Vezin “Mefâîlün Mefâîlün Feûlün” şekline dönmüştür.

- (506) Anı dikdi ne kim çigit var+ıdı
Birin dikince biri yiter idi
- (507) Tamām oldı gör ne tîz bitdi ħurmā
İrişdi cümle tāze yitdi ħurmā
- (508) Ki yitmiş her çigit ağac olmuş*
Yetişmiş ħurmā şalkımları irmiş
- (509) Hemān-dem döndi ‘Abbās vardı yine
O ħurmādañ biraz derdi ħabına
- (510) Getürdi kārübāna hep yediler
Hezārān āferīn taḥsīn didiler
- (511) Ebū Cehl-i la‘īnün kendü lüşin
Yire saçdı kör oldı itün bilüşin*
- (512) Didi kim bu cāzūlukdur yemezem ben*
Buña ḥaḳ dimedüm dimezem ben*
- (513) Pes Zübeyr eydür ki ey Ḥaḳ arslanı
Gör ki nedür bu işe işbu tunı⁴⁹
- (514) Ḥāmuş ol-kim gözlerin görmez-imiş
Degme göze Ḥaḳ nazar virmez imiş
- [25a] (515) Bir nice gün gice gündüz gitdiler
Şām ilinün şenligine yitdiler

⁴⁹ Vezin “Fâilâtün Fâilâtün Fâilün” şekline dönmüştür.

- (516) Var+ıdı bir yüce yir anda ‘ayān
Hūp kelīsāyıdı ġāyet hūp mekān
- (517) Ol kelīsāda keşīşler çoġ+ıdı
Ulularınıñ adı Falkīr idi
- (518) Hem Buşayra dahı dirlerdi laġab
Key mübārek yir+ıdı şāhib-ṭaleb
- (519) Sāl-ḥurde yir idi hem ‘ömr-i dirāz
Bulmış-ıdı hem ol idi ehl-i rāz
- (520) İncilinde oġur iken ol zār u rāz*
Aġlar-ıdı gözlerindeñ yaş u rübāz*
- (521) Dirler idi niçün aġlarsın ulu
Kim gözün ƙan yaş+ıla olur ƙolu
- (522) Ol didi-ki Muştafā şevƙı beni
Aġladur ‘aşƙı yaƙar cānu vü teni
- (523) Ben Muḥammed ḥasretindeñ aġlaram
Gice gündüz göynüm aña baġlaram
- (524) Ol mübārek zātını görsem direm
Hāk-i pāyına yüzüm sürsem direm
- (525) Ol+durur kim ‘İsā virdi andan nişān*
Muştılamışdur baña ol cān-u cihān*
- [25b] (526) Bu yakında ol zuhūr eyleyiser
‘Ālemi ƙoƙolu nūr eyleyiser

(527) Cümle dirler aña mülk-i cihân*
Şimdi olupdur ol tâze civân*

(528) Kārübān+ıla bu dehre geliser
Mu‘cizātın bunda hāzır kılısar

(529) Ola kim bir gün gele ol kārübān
Bir pāre aķ bulut üstünde ‘ayān

(530) Kim anı muştılar olsa kim baña
Varlıgumı viriserem ben aña

(531) Her gün ol söyler-idi işbu sözi
Yola degerdi keşîşlerüñ gözi

(532) Bir gün oturmışdı Falkîr yine*
Meşgûl idi ol Hābībūñ yüzine

(533) Didiler kim geldi bir hoş kārübān
Bir pāre aķ bulut üstünde ‘ayān

(534) Tîz segirtti tama çıķdı ol hemān
Gördi-kim geldi bir ulu kārübān

(535) Bir pāre aķ bulut üstünde ‘ayān
Tursa turur yürüse olur revān

(536) Didi uşda bir nişān oldı beyān
İllā vardur bir dahı ulu nişān

[26a] (537) Var+ıdı anda bir ağac ķurı*
Muştafā gelince olur bu diri

- (538) Çok neb̄iler ol ağacuñ inine
 ̖onmış-ıdı ol ağacuñ dibine
- (539) ünkü gitdi ‘İsā göge yaķın*
 Bu ağac ol vaķıtde ķurıdı hem̄in*
- (540) Hem anuñ yanında bir cāh var+ıdı
 Ol-zamānda ol-daķı hem ķurıdı
- (541) Didi ‘İsā kim Muħammed geliser
 Bunları ol yine diri ķılısar
- (542) Bunı böyle söyleşürken kārübān
 Geldi irdi ol yire ķondı revān
- (543) Yaş ağaclaruñ dibine ķondılar
 Her biri gölgelere hep ķondılar
- (544) Toğrı geldi Muřtafā tız indi ol
 Ol ķurı ağaç dibine ķondı ol
- (545) Ol ağac uyandı fi’l-ħāl ıalları
 Yitdi dört yaña yayıldı ķolları
- (546) Yitdi yapraķ gölgesi oldu ulu
 Bir ağac yok aña beñzer gölgelü
- (547) Muřtafā gördi ķuyuyu pes hemān
 Kim ķurumuř ķalmamıř řudañ niřān
- [26b] (548) Pes mübārek ađzınuñ yarın hem̄in
 Aldı şaldı ķuyuya ol řāh-ı dīn

- (549) K̄aynadı ūu çıkdı k̄uyudañ revān
Yir yüzine yüridi akdı hemān
- (550) Sütdeñ aq kardañ şovuk şanki zülāl
Lezzetine beñzemez hıc bal maḥāl
- (551) Kārübānuñ kavmi hep geldiler*
Şuların döktiler andañ aldılar
- (552) Didiler kim buña beñzer bir beşer
Gelmemişdür bu cihāna kim irer
- (553) Çün Buḥayrā⁵⁰ bakdı gördi bu işi
‘Aqlı gitdi vālih oldı ol kişi
- (554) ‘Aqlı geldi eydür işbu düş midür
Va‘de vaḳti daḥı irmiş midür*
- (555) Tīz ṭuruñ siz şofraları getürüñ
Devletüñüz irdi siz tīz bişirüñ
- (556) Oḳuyalum işbu kārübānı biz
Kim bularda bulduḳ ol Sulṭānı biz
- (557) Zī-sa‘ādet irdi bize kim bugün
Beñzemez bu güne bayram ne düğün
- (558) Ol keşīşler cümle örü durdılar
Dürlü ni‘metlere bünyād urdılar

⁵⁰ Metinde: بُصَيْرٌ

- [27a] (559) Hūp şīrīn ni‘metleri düzdiler*
Cân içinde oldu çün himmetleri
- (560) Yenildi ve içildi dürlü ni‘met
Du‘ā kılındı ve tağıldı şöhet⁵¹
- (561) Turi gelüp icāzet dilediler
Hemişe himmetün olsun didiler
- (562) Turup Muḥammedi gönderi vardı
Yine tekrār yüzün yirlere sürdi
- (563) Budur sendeñ dileğim yā Muḥammed
Kaçan-kim saña irişür nübüvvet
- (564) Beni de ümmetiñdeñ eyleyesin
Yarın şefā‘atünle toylayasın
- (565) Şükürler eyleyüp dedi-kim ey māh
Murāda irmişem el-ḥamdü li’llāh
- (566) Ger bu ‘ālem ḥalkı dirse şubh u şām
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām⁵²
- (567) Ger dilerseñ bula cānuñ şafā*
Vir şalavāt ber-Rasūl-i Muştafā
- (568) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Muḫtefīn
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Muştafā

⁵¹ Vezin “Mefâîlün Mefâîlün Feûlün” şekline dönmüştür.

⁵² Vezin “Fâilâtün Fâilâtün Fâilün” şekline dönmüştür.

(569) Eşşalātu ve'sselāmu 'aleyke yā Rasūlu'l-Mācīd
Eşşalātu ve'sselāmu 'aleyke yā Rasūlu'l-Raḥīm

[27b] (570) Pes Buḥayrā⁵³ bir keşīş gönderür*
Kārübānı da'vet itmege varur

(571) Kārübānuñ çün içine girdiler
Ol Ebū Cehl-i la'īni gördiler

(572) Qulları vü tonları vü zīneti
Qamusındañ artuq+ıdı hışmeti

(573) Ol durur qavmüñ ulusı şandılar
Mālına qullarına inandılar

(574) Didiler kim ulumuz şaldı bizi
Zīra da'vet itmege geldük sizi

(575) Ulu kiçi hāş u 'ām cümle bile
Qul daḥı qulluqçılar da bile ola*

(576) Pes Ebū Cehl-i la'īn didi bizi
Da'vet itmiş ol Buḥayrā⁵⁴ hem sizi

(577) Maşlaḥatdur tūruñ anda varalum
Maqşūdı bizdeñ nedür biz görelüm

(578) Didiler kim yük qatında kim tūrur
Bu develeri gelince kim görür

⁵³ Metinde: بُصَيْرُهُ

⁵⁴ Metinde: بُصَيْرُهُ

(579) Muşafā dir siz gidūn ben tırayım
Cümleñüzın rahtını ben göreyim

(580) Halk kabūl kılmadılar ol didi yok
Gitmezem sizūnle itmek sözi çok

[28a] (581) Gitdi anlar qaldı anda Muşafā
Yüzi tābān hātırı hurrem şafā

(582) Vardılar deyre⁵⁵ girüp oturdılar
Öñlerine şofralar getürdiler

(583) Pes yemege meşgūl oldu bular*
Señ Buḥayrā⁵⁶ göñlüni gör ne diler

(584) Bir varak dutmış elinde ol tırur
Gāh açar ve gāh bu halka gösterür

(585) Muşafānuñ vaşfiyımış ol varak
Ol anı kılmış-ıdı tã'im sebak

(586) İssini istedi bunda bulamaz
Deng i ḥayrān oldu ḥālin bilemez

(587) Didi kim qanı
Çarḥ murāda irgüriserdür beni

(588) İstedüğim bunda yokdur n'ideyim
Anı isteyü nereye gideyüm

⁵⁵ Metinde: دیر

⁵⁶ Metinde: بُصَيْر

(589) Pes Ebū Cehle dönüben söyledi
Bunda sizdeñ kimse qaldı mı didi

(590) Didi bizdeñ anda kimse qalmadı
Bir deveci var ki bile gelmedi

(591) Öksüz oğlandur qoduq anda anı
Tā ki bekleye bu hāḡuñ yüküni

[28b] (592) Bunı böyle söyleyince nāgehān
İrdi bir yumruq yağrına hemān

(593) Şöyle kim düşdi yüzinüñ üstine
Ḥamza geldi hem dizinüñ üstine

(594) Didi kim ey naḡs-ı ‘arab söyle sözün*
Ya‘ni niçün añlamazsın kendüzin

(595) Faḡrimüzdür serverimüzdür tācımız*
Ḥamumızıñ var aña muḡtācımız

(596) Mu‘cizātın nice kez gördük ‘ayān
Şöyle aḡmaq mı qalursın sen hemān

(597) Ger qavümlıq yoq+ısa ortada hemīn*
Başuñı kesdüm-idi şimdi yaḡīn

(598) Pes Buḡayrā didi yā seyyid amān
Ḥandadur ol ulu kim virdüñ nişān

(599) Ḥamza didi bir yigit vardur bile
Kim bu hāḡdañ ol uludur aḡl+ıla

(600) Gelmedi yükler çatında kaldı ol
Biz ne-deñlü söyledük kılmaz kabûl

(601) Yâ Buḥayrâ bu elüñdeki varak
Ne+durur kim idinürsin sebaḳ*

(602) Didi bu âhir zamân sultânınuñ
Vaşfı durur ol cihānuñ cānınuñ

[29a] (603) Ḥaḳ düzeldeñ gökleri ile yerleri*
Düzmedi ancılayın nîk-aḫteri

(604) Didi ‘Abbās yâ Buḥayrâ söylegil
Nice+durur şüretin şerḥ eylegil

(605) Didi evvel bu durur andañ nişān
Nūr ola egnindeki rüşeñ ‘ayān

(606) Yüzi rengi aḳ kızıl gül gibi*
Sürmelenmiş gözi kıyruḳlı aḫter gibi*

(607) Dişleri incü gibi saçı siyāh
Ḳaddi orta boylu ola yüzi māh

(608) Beli ince lebleri key mu‘tedil⁵⁷
Ağzını ḥod vaşf idemez bu dil

(609) Ayağı küçük ḥarīrdeñ nerm ola
Dili tatlu şoḫbeti key şīrīn ola*

⁵⁷ Metinde: مُعْتَدِلٌ

- (610) Kaşları bir birine ola yakın
Key azacuk yer ola aķca hemîn
- (611) Hem teni dağı gümüşdeñ berrāk ola*
Aķ ħarırdeñ dağı yumşak ola*
- (612) Yüzine bakmağa kimse toymaya
Pāk ola müfsidlere ħiċ uymaya
- (613) Didi ‘Abbās yā Buĥayrā didüĝün
Ķardaşum oĝlu durur söylediĝün
- [29b] (614) Ger dilersin-kim gele deyre anı
Ķo bu faĥri var faķir it sen seni
- (615) Yalvar aña isti‘ānet eylegil
Meskenet birle sözünü söylegil
- (616) Himmetün tā ki şehbāzı hemān*
Ger Ķona pür-nūr ola bu āşiyān
- (617) Rāhib eydür yüzüm üzre varayım
Her Ķademde yire yüzüm süreyim
- (618) Çıķdı deyrdeñ segirtti Ħazrete*
İrdi çün yüz yire urdı ħizmete
- (619) Didi ĥoş geldün ey tayyib ħabīb*
Kim atan buban dedeñ ‘Abdi’l-muĥtalib*
- (620) Didi yā seyyid nedeñ bildün beni
Ya ne bildün atam dedem adını

- (621) Didi ol-kim Meryem oğluna nişān
Virdi bendeñ İncilinde hoş ‘ayān
- (622) Ol didi aduñ senüñ dağı baña
Bunı ruhbān diñledi qaldı taña
- (623) Secde kıldı toprağa urdı yüzın
Ağladı yaş+ıla tıldırdı gözın
- (624) Muştafa men‘ itdi didi kıılmağıl
Haqdañ ayruq kimseye mescüd degül
- [30a] (625) Secde kılañ kendü gibi maḥlūqa
Ḥālķı kılur mesāvī maḥlūqa
- (626) Qatı ḥürmetsizlik olur kıılmağıl
Hem zulumdür hem küfürdür şöyle bil
- (627) Pes Buḥayrā didi yā seyyid meger
Kim qādem rencīde kılasız ol-qadar*
- (628) ‘Ālī göynüñüz anda şalasız*
Deyrümüzi hem münevver kılasız
- (629) Hem ezelden sen sa‘ādet kānisin
Hem ebed iqliminüñ sulṭānısın
- (630) Pes Rasūlu’llāh didi kim müstecāb
Da‘vetüñ oldu saña hem çok şevāb
- (631) Muştafa ruhbān+ıla hem tırdılar
Çün kilīsā qapusına geldiler

- (632) apusı alağ+ıdı deyrũn atı
Kim iinde arşı ‘İsā şureti
- (633) Yazılı idi her ki apudañ gele*
Ya‘ni kim ol şurete secde ıla
- (634) ũnki irişdi apuya Muřafā
apu alkdı yũce didi merħabā
- (635) Muřafā hoş doğru girdi ierũ
Gördi anı amu ħalk ırdı ierũ*
- [30b] (636) Ol keşişler cũmle feryād itdiler
Vālih olup kendũlerden ğitdiler
- (637) Muřafānuñ ayağına dũřdiler
Ĥāk-i pāyin gözlerine sũrdiler
- (638) Didiler budur ħaıat ol cũvān
Kim budur peygamber-i āħir zamān
- (639) Rasũl şadra geũp oturdılar*
Pes buyurđı o a‘ām getũrdiler
- (640) Pes eline aldı rāhib bir adeħ
Ĥamr iũrdi bunları ıldı ferah
- (641) Muřafā men‘ itdi kendũ imedi
Bu ħarāmdur baña imezem didi
- (642) Sũd getũrdi hem aña atdı şeker
Muřafāya şundı dizini öker

(643) Aldı anı Muştafā nūş eyledi
Ol Buḥayrā göynüni hoş eyledi

(644) Çün Buḥayrā didi yā seyyid saña
Var durur bir ḥācetüm luṭf it baña

(645) Şol mübārek arkañı aç göreyim
Vaḳt irişdi maḳşūdıma ireyim

(646) Arka açdı ol-dem Muştafā*
Toldı deyrün içi nūr+ıla ziyā

[31a] (647) İki yağrın ortasında mührini
‘Aḳlı gitdi göricek ruhbān anı

(648) ‘Aḳlı geldi öpdi sürdi gözine
Aḡladı yaşlar döküldi yüzüne

(649) Çün nübüvvet mührini gördi keşîş
Parmağın tîz ḳaldırup ol-dem keşîş

(650) Didi ṭanuḳluḳ virürem birdür İlāh*
Señ Ḥaḳḳuñ peygamberisin ey Şāh*

(651) Ol keşîşler hep Müslimān oldılar
Buldılar dīn ehl-i īmān oldılar

(652) Rasūlu’llāh didi-kim yā ruhbān saña*
Bil ḥarām oldu ṭamu odı saña

(653) Hem saña uyanlara oldu ḥarām
Daḡı kim-ki uysa anlara tamām

- (654) Ger bu ‘ālem halkı dirse şubḥ u şām
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām
- (655) Ger dilerseñ bula cānuñ şafā*
Vir şalavāt ber-Rasūl-i Muşţafā
- (656) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Kāmil
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā İklīl
- (657) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Müddeşşir
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Müzzemmil
- [31b] (658) Kalkup andañ menziline geldiler
Daḥı ol yirde çün ārām kıldılar
- (659) Şoḥbet itdi geldi ol gice keşış
Her ne-kim maḫsūdıdur bildi keşış
- (660) İrte oldı göçdi andañ gitdiler
Tā ki şehr-i Başraya anlar yitdiler*
- (661) Yüklü yükin açup anda şatdılar
Kendüler daḥı yine yük tutdılar
- (662) Muşţafā açmadı ol gün yüküni
Çün Ebū Cehl-i la‘īn gördi anı
- (663) Ta‘ni kıldı didi görgil rāhını
Añlamaz alım şatım kolayını
- (664) Geçdi pāzārı kumāşın şatmadı
Vaḫt+ıla hem yüklerini tutmadı

- (665) Geldi yarındası gün bir kâfile
Şâm ilindeñ ulu tâcirler bile
- (666) Muşafâ açdı kumâşın şatdı bol
Ol şatanlardañ da aşşı itdi ol
- (667) Hem alacağın dahı aldı ucuz
Kim kumâş çok geldi ve oldı ucuz
- (668) Şöyle kim cümle hâsed eylediler
Hayıf niçün şatmışuz biz didiler
- [32a] (669) İşleri çün hâşıl oldı döndiler
Gice gündüz gâh göçüp gâh kondılar
- (670) Söz öküşdür menzil-be-menzil gitdiler*
Mekke şehrine yakıncağ yitdiler
- (671) Bir yire kondılar ârâm itdiler
Her birisi muştucular şaldılar
- (672) Rasûle Meysere didi hemîn*
Muştuluğa yürü sen de yâ Emîn
- (673) Kim Hâdîce muştuluğı çok virür
Ol göriceğ seni dahı bol virür
- (674) Muşafâ didi varayum hoş ola
Pes deveye bindi yürüdi yola
- (675) Aḥşam oldı uyḥu aldı gözünü
Yir duruldı Mekkeye geldi hemîn

- (676) Cebrā'īl devesini öñünce yeder*
Hem Mīkā'īl dahı ardınca gider
- (677) Medh okurlar cümle vuḥūş+ıla tuyūr*
Rasūl hoş fāriğ olmışdur uyur*
- (678) Çün uyur-ıdı dahı uyanmadı
Kendüsini azdım yoldañ şandı*
- (679) Sen uyurken toḡru yola getüre
Nice dürlü müşkil işüñ bitüre
- [32b] (680) Señ yetīm iken saña iḥsān ideñ
İki cihāna seni sulṭān ideñ
- (681) Ümmetüñi hep saña bağışladım
Yā Muḥammed saña iḥsān eyledim
- (682) Ümmetiñdeñ şöyle-kim bir kimsenüñ
'Ömri yetmiş yıla yetişse anuñ
- (683) Geçse 'ömri ḥayr 'amel işlemese
Āḥiret+çün fikr idüp ḡam yemese
- (684) 'Ākıbet suçlarına ikrār eyleyüp*
Cān u dilden tevbe' istiḡfār idüp
- (685) Dise kim yā Rabbi şıḡındum saña
Derd-mendim ya'ni dermān it baña
- (686) Şuçını bağışlayup rahmet kılam
Āḥiretde meskenüñ cennet kılam

- (687) Ger bu ‘ālem halkı dirse şubḥ u şām
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām
- (688) Ger diler iseñ bula cānuñ şafā*
Vir şalavāt ber-Rasūl-i Muştafā
- (689) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā ‘Abdu’llāh
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Ḥabība’llāh
- (690) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Şafiyya’llāh
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Neciyya’llāh
- [33a] (691) Biz gelelim söz evveline*
Gitdi deve yine toĝru yolına
- (692) Ḥaḳ Te‘ālā emr eyledi ey cān
Ol sâ‘at Mekkeye irdi hemân*
- (693) Ḥadīcenüñ diñle imdi ḥālını
Kimseye bildürmedi aḥvālını
- (694) Şöyle kim müştāk ı sergerdān idi
Aĝlamaḳdañ gözleri giryān idi
- (695) Gözlerindeñ dā’imā dökerdi yaş
Aĝlaşurlardı aña ḳul ḳaravaş
- (696) Dir idi-kim müzdecı geldüğini
Müzdeleyüp biriñüz baña bildürse anı*
- (697) Ben anı mālımdañ āzād iderem
Daḥı çok nesne virüp şād iderem

- (698) Şubḥ ı şām beklerdi cāriyyeler*
Gice nevbetle uyur idi bunlar
- (699) Çün irişdi anda ol-dem Muştafā
Ol yüzi gül alnı ay bedr-i şafā
- (700) İki cāriyye uyanıkdı hemān
Ḥadīceye müjdeledi şādumān
- (701) Çün Ḥadīce işidüben şād olur
Açıluban gül yüzi ḥandān olur
- [33b] (702) Emr ider ḥādımlerine⁵⁸ tīz varuñ
Müzdeciyi ḥaş oṭaya konduruñ
- (703) Qoşuşup ḥādım ve bevvāb vardılar
Ta‘zīm+ile oṭaya indirdiler
- (704) Muştafā girdi hemān virdi selām
Didi māluñ sağ selāmet uş tamām
- (705) Muştuluk olsun ki geldi ey ‘azīz
Māluñ aşşılı develerüñ hoş semiz*
- (706) Pes gelüben didi ol ḥatun aña
Muştuluk zāt-ı şerīfündür baña
- (707) Kim fidā olsun yoluna baş u cān
Māl u mülk kıl qaravaş ḥān u māt

⁵⁸ Metinde: حادِمْلَرِیْنَه

- (708) Ger kabûl kıılır iseñ cümle saña
Māl u mülkü sen yitersin hem baña
- (709) Didi-kim kalmadı şekkim yā İlāh
Budur ol iki cihānda pādişāh
- (710) Çişnigīrlere buyurdi ol nigār
Tīz ta‘ām hāzır idūñ didi ey yār
- (711) Pes ta‘ām çekildi anda yediler
Şoñında el-ḥamdü li’llāh didiler
- (712) Bir ağır pahalı kaftān virdiler
Muştafānuñ egnine geydirdiler
- [34a] (713) Didi gider misin ol cānānına
Kārübāna ya sa‘ādet ḥāneye
- (714) Didi-kim ben kārübāna giderem
Nāme yazsunlar gidüp ‘arz iderem
- (715) Nāme yazdı Ḥadīce ol zamān*
Virdiler Muḥammede oldu revān
- (716) Kārübāndañ yaña çün ‘azm eyledi
Derd+ile bir kerre hem Allāh didi
- (717) Ḥaḳ Te‘ālā emri ile bil ey yār
Şuçı şādık olmadañ ol müzdigār
- (718) Ol konaḳda kārübāna irdi ol
Dostları şād oldu düşmānı melûl

- (719) Uyanup kalkmış idi hep təcirān
Yüklerini yükledürler şādumān
- (720) Gördiler kim ol Muḥammed Muştafā
Karşudañ geliyor ol pür-şafā*
- (721) Ebū Cehil Ebū Leheb şād olup
Ta'n iderler kahkaha ile gülüp
- (722) Dimedük mi biz saña yā Meysere
Ya nece adam gönderirsñiz göre*
- (723) Yoldañ azmış bu gice yol bulmamış
Nereye varacağını bilmemiş
- [34b] (724) Geliyor bir haber şoruñ aña*
Bu muşibetler sehil işdür saña
- (725) Meysere bu sözleri işitdi çün
Düşmānın ta'nındañ oldu bağı hūn
- (726) Pes Ebū Bekir dağı oldu melūl
Ol sâ'at içinde irdi pür-uşul
- (727) İre gelüp bunlara virdi selām
Pes selāmın aldı anda hāş u 'ām
- (728) Gördiler egnine geymiş hil'ati
Devlet-i bābında hem tal'ati*
- (729) Şundı Meysereye ol nāmeyi şāh
Gulgule düşdi bu halk içre nāgāh

- (730) Meysere nāmeyi okudı bildiler*
Cümle halk bu işe hayrān kaldılar
- (731) Gördiler bu cevāb Ḥadīcenūn*
Bildiler mühür anuñ haṭ anuñdur
- (732) Ebū Bekir Meysere şād oldılar
Budur Allāhuñ ḥabībi bildiler
- (733) Ebū Cehil Ebū Leheb oldılar
Ḥor⁵⁹ oluban nās katında kaldılar
- (734) Didiler bu cāzūluḡ+durur ‘ayān
Pes üç günlük yolu bir günde revān
- [35a] (735) Varuban hem girü gelmek ola mı
Bunı ‘ālemde kimesne kıla mı
- (736) Ger bu ‘ālem halkı dirse şubḡ u şām
Medḡ olunsa ḡaşre dek olmaz tamām
- (737) Ger dilerseñ bula cānuñ şafā*
Vir şalavāt ber-Rasūl-i Muştafa
- (738) Eşşalātu ve’sselāmu aleyke yā Kelīmūl’lāh
Eşşalātu ve’sselāmu aleyke yā Ḥātemu’l-enbiyā
- (739) Eşşalātu ve’sselāmu aleyke yā Ḥātemu’r-rusul
Eşşalātu ve’sselāmu aleyke yā Müctebā

⁵⁹ Metinde: حور

(740) Kārübān halkı çün oldılar revān
Hoş donatmışlar develer saruban

(741) Şehri kavmi cümle karşı geldiler
Kārübānuñ cümlesine baqdılar

(742) Kim develer çoğı aksak çok aruk
Bir katârda bir semizce sağca yok

(743) Çün Hādīcenüñ devesiñ gördiler
Hoş teferrüc eylediler durdılar

(744) Kolları tâze develer sağ semiz
Rahtı key aru kumaşı hem temiz

(745) Mekke kavmi key ta‘accüb itdiler
Kim hased idüp ta‘aşşub⁶⁰ itdiler

[35b] (746) Meysere pes hatunına söyledi
Her ne-kim görmüş-idi yolda didi

(747) Ecdehāyı sīli söyledi ‘ayān
Hem kuyudañ olduğunu şu revān

(748) Hem keşīşüñ vaşf ı hālın söyledi
Hatunuñ bir derdini biñ eyledi

(749) Muşafā geldi didi hatun baña
Vir icāzet kim varam evdeñ yaña

⁶⁰ Metinde: تَعَصُّوبُ

(750) Pes didi atun ki ey gözüm n r 
Varg l amm  yine t z gelgil beri

(751) Muştuluğ  avl mi hem vireyüm
Ol did gimden  dağı arturayım

(752) Döndi anda n vardı eve Muştafa
Ol Eb  T lib evine ol şafa

(753) Andağ  ‘am lar  hep geldiler
Gördiler pes ş z u urrem oldılar

(754) Pes Eb  T lib didi y  c n-u ‘amm
Ben senün- n çekmişem çok dürlü ęam

(755) Gözlerim görür-iken gelgil seni
Ket- da eyleyeyim ş d it beni

(756) Sen şab h olıcağaz durę l oğ l
Ol adıce atuna varę l oğ l

[36a] (757) avlini virsün sa a al gel ba a
K z dileyüm bir av mde  ben sa a

(758) Maşlaatdur seni evlendüreyüm
Gözlerimiz r şe  olsun göreyüm

(759) T nlacağ  durd  yerinden  Muştafa
G nli r şe   t rı urrem⁶¹ şafa

⁶¹ Metinde:    

(760) Geydi faķır ıonların ĥup egnine
Şūreti beñzerdi ayuñ bedrine

(761) Şaçını ıaradı saçdı misk-i nāb
Gün yüzün gördi utandı āfitāb

(762) Ĥüsniñüñ vaşfı dile gelmez ‘Azīz
Kendü pāk fi‘li arı ıonı temiz

(763) Göz kamaşur baķıcaķ gün yüzine
‘Aķl u cānlar vālih olur sözine

(764) Dili tatlu ĥulķı gökcek ĥoş ĥūyı
Bili ġāyet ince ortadur boyı

(765) Pes Ĥadīcenüñ evine vardı ol
Çünki ıapudañ iıerü girdi ol

(766) Baķdı gördi ol Ĥadīce bir cemāl
Kim melāĥat ĥüsn iıinde pūr-kemāl

(767) ‘Aķlı ġitdi bī-ķarār oldu yine
Cānı göynü tārūmār oldu yine

[36b] (768) Kendü kendüye didi-kim bu cemāl
‘Āķıbet ķılur beni bu pāyimāl

(769) Ger naşīb olur ise vaşlı baña
Baĥşış olsun cümle varlıġım aña

Şi‘r-i Ĥadīcetü’l-Kübrā

- (770) Didi yā Rab bu melek mi yāhūd bir insān mıdur
Yāhūd insān şūretinde bu ‘aceb cān mıdur⁶²
- (771) Gözleri yağma kılar gönüller issin serteser
Kırpigi cāna batar oğlar urur peykān mıdur
- (772) Kimse bilmez leblerinüñ rengini kim nicedür
Fehm idemez kan mıdur ya kana beñzer cān mıdur
- (773) Hāq yaratmadı dahı bunuñ gibi adam belī
Cümle dünyā halkına bu bir ‘aceb sulṭān mıdur
- (774) Gözlerinüñ derdi delmişdür dertlü bağırımı*
Kırpüğimdeñ dökileñ yaşlar mıdur ya kan mıdur
- [37a] (775) Ol Hādīce ḥatuñ anda ol-zamān
Rāvī eydür yalıñuzcaydı hemān
- (776) Muṣṭafā virdi selām hoş aldı ol
Kalkdı ayak üzre ‘izzet kıldı ol
- (777) Pes laṭīf dil virüp avāz+ıla*
Muṣṭafāya söyledi ol nāz+ıla
- (778) Kandasın dündeñ berü ey cān saña
Gel ki müştāk olmışam cāndañ saña
- (779) Hācetüñ var mı buyurgıl bileyim
Cān dilerseñ uşda qurbān kılayım

⁶² Vezin 770-774. beyitler arasında “Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâiün” şeklindedir.

(780) Söyler iken dökülürdi yaşları
Bağrının çoğ+ıdı hem başları*

(781) Muşafā çün gördi gözi yaşını
Utanup egdi mübārek başuñı

(782) Hem kızardı geldi deryā kağına
Şanki jāle düşdi gül yaprağına

(783) Pes didi hatun kim ey Şāh-ı cihān
Rāzını eylemegil bendeñ nihān⁶³

(784) İşbu altun kim virürem ben saña
Mağşūduñ ne ne alursın señ aña

(785) Muşafā didi ‘ammūm didi baña
Kız dileyüm bir kavimdeñ ben saña

[37b] (786) Bu aradañ geçdi eyyām bir zamān
Öyle umarlar Hadīcedeñ ‘ayān

(787) Ya‘ni kim akça ve altun göndere
Pes Muhammedūñ ‘ulūfesiñ vire

(788) Geçdi bir ay kim eşer belürmedi
‘Ulūfesiñ Aḥmedūñ göndermedi

(789) Dir ‘Ātike ey birāder ben varayım*
Ol kerīmeye anı aḥdurayım

⁶³ Metinde: مهان

(790) Dir Ebū Ṭālib ana kim sākin ol
Kimsenüñ haqqın yemez ol öyle bil

(791) Bī-ḳıyās māl-kim şimdi gelmiş-durur
Belki anı deftere almış-durur

(792) Şimdi anlar ḳılur ol mālı hisāb
Varma zinhār anlara virme ‘itāb

(793) Geçdi bir ay yine fāriḡ oldılar
Yine ikisi bir araya geldiler*

(794) Der ‘Ātike zāhir unutmışdur ol
Zīrā ḡāyet şuḡlı var eşḡālī ol

(795) Pes icāzet vir baña kim varayım
Ne sebep olmuş-durur bir göreyim

(796) Dir Ebū Ṭālib ki n’ola varasın
Olmaya zinhār teḳāzā viresin

[38a] (797) Söyledigin sözi söyle rıfḳ+ıla
Ḥāṭıra toḳuna sözüñ kim bile

(798) Hem daḥı bizdeñ selām irgüresin
Ḥāk-i pāyına anuñ yüzler süresin*

(799) Her ne kim iḥsān iderse alasin
Az çok dimeyüp alup gelesin*

(800) Bu yaña geldük Ḥadīce ḥālī ne
Diñle imdi fikri nedür ḳālī ne

(801) Şubh-ı dem fikri hayālî yār ile
Gönlüñ egler idi ol server ile

(802) Gice gündüz uyhu gelmez gözine
Göz yaşı incü dizerdi yüzine

(803) Çeşm-i mesti lācerem giryān idi
Şöyle kim müştāk ı sergerdān idi

(804) Dir idi-kim yā İlāhe'l-'ālemīn
Maḥremim ola Muḥammed Emīn*

(805) Ben za'īfeyi aña itgil naşīb
Kıl beni cāriye aña yā Mücīb

(806) Yanar idi bülbül-i şeydā gibi
Gözleri yaşı aḳar deryā gibi

(807) Gerçi aḡlar şubḥ ı şām nālān ider
İllā kimseye dimez pūnhān ider

[38b] (808) Halka izhār eylemez aḥvālını
Kendü bilür yine kendü ḥālını

(809) Dir eger ben aḳça altun gönderem
Ya'ni kim Muḥammedüñ ḥaḳḳın virem

(810) Virdigim aḳça ile gelin alalar*
Anı kendülere maḥrem kılalar

(811) Beñ dīzārındañ maḥrūm ḳalam*
Tā ebed bu derde yanup yaḳılam

- (812) Hâk baña ol günleri göstermesün
Ayruluğı kimselere virmesün
- (813) Bu işe ben şabr ideyim ne ola
Kim bile kim ‘Ātike bunda gele
- (814) Söz açuban anı sırdaş ideyim
Gizli fikrimi aña fâş ideyim
- (815) Hâk ‘ināyet eyleye tevfiķ ola
Ol Rasūldeñ derdime dermān ola
- (816) Gözler-idi dā’imā yolların ol
Kangı gün gele ‘aceb dir idi ol
- (817) ‘Ātike dahı ‘ayān oldı hemān
Pes sa‘ādet hāneye irdi revān
- (818) Didi bevvāblar Hādīce anaya
Devletüñ devāmda olsun şāniye
- [39a] (819) ‘Ātike geldi sa‘ādet hāneye
Destür ister buluşa Hādīceye
- (820) Pes Hādīce karşı geldi gülerek
‘İzzet i ta‘zīm i ikrām kılarak
- (821) Aldı elini eline ol zamān
Getürüp şadra geçürdi pes hemān
- (822) Ortaya yayıldı çün şofra şomāt
Yenilüp içüldi çün kand-u nebāt

- (823) Dir ‘Ātike söz açup ba‘de’ṭ-ṭa‘ām
Ebī Ṭālib ḥāk-i pāyına selām
- (824) Ne virürse didi yetīme daḥı
Anı ḥarc idüp yetürelim aḥī
- (825) Anuñ ile anı evlendirevüz
Bir kişizādeyi gelin alavuz
- (826) Çün işitdi bu sözi ol māh-ı veş
Şaçı leylādur hemān yüzi güneş
- (827) Kızaruban oldı beñzi lāle-reng
Gül eger görse olur ḥayrānı reng
- (828) Dir ‘Ātikeye hem aya cān-u cihān*
Yoluña olsun fidā cān+ıla teñ
- (829) Didi-ki ben sābıka düş görmişem
Hem düşümi ehline yordurmuşam
- [39b] (830) Gökdeki bedr olmuş ay indi revān
Şağ yanımdaḥ dizime ḵondı hemān
- (831) Nūra ġarḵ oldı cihān ol-dem hemīn
Cennet oldı gūyā kim rüy-i zemīn
- (832) Ta‘bīr itdi bir kişi bu düşümi
Ḥayra yordı giderüp teşvīşümi
- (833) Dir gele peygamber-i āḥir zamān
Kim şerī‘atla ṭola işbu cihān

- (834) Ola ismi hem Muḥammed Muṣṭafā
Ḥātemu'l-enbiyādur kim ol pür-şafā*
- (835) Cümle peygamberlerdeñ ulu ola ol*
Ḥaḳḳa ansız kimse bulmaya yol*
- (836) Ehl-i islām içre ol Maḥmūd ola
Bir adı daḥı Ḥabību'llāh ola
- (837) Vaḳti gelmişdür kim ol ide zuhūr
Anuñ+içün cennet ü ğilmān ü ḥūr
- (838) Ḥaḳ idiserdür seni aña naşīb
Senüñ+ile hem-dem ola ol Ḥabīb
- (839) Dir Ḥadīce 'Ātikeye ne'm-ki var
Ben size cāriye olam baḥtiyār
- (840) Siz de beni kılar iseñüz ḳabūl
Cānıma minnet ḳıluram öyle bil
- [40a] (841) Ol Ḥabību'llāh Muḥammed Muṣṭafā
İncil ü Tevrātda medḥ itmiş Ḥudā
- (842) Gelecek hem aña Cibrīl-ü emīn
Ḳıla da'vet ümmetini ol Emīn
- (843) Dilerem Allāh vire anı baña
Güldüre beni daḥı öñdeñ şoña
- (844) Nice begler istemişdi hoş beni
Siz bilürsiz istemedim anları

- (845) Bu düşü göreli ben umar idim
Benim ola Faḥr-i ‘ālem dir idim
- (846) Bilürem bu mālî mülki fānīdūr
İsterem ol dār-ı ḥuld bâķīdūr
- (847) Anuñ+içündür benim istedüğim
Gice gündüz āh idüp ağladüğim
- (848) Didi-kim ‘Ātikeye tīz varasın
Ebū Ṭālibe ḥaber iletessin
- (849) Ger bu ‘ālem ḥalkı dirse şubḥ u şām
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām
- (850) Ger diler iseñ bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-Rasūl-i Muştafa
- (851) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Münci’llāh
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Müzekkiru’llāh
- [40b] (852) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Nāşīra’llāh
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Maşşūra’llāh
- (853) ‘Ātike çün diñledi bu sözleri
Yaş+ıla tıldı mübārek gözleri
- (854) Didi ey Şāh-ı cihān hoş didüñüz
Gerçi bu sözleri şerḥ eylediñüz
- (855) İllā göynüm hergiz inanmaz aña
Yoḥsa laṭīfe mi idersiz baña

(856) Ağladığım budur ey şāhım benim
Ey saçı leylā yüzi māhım benim

(857) Şıdķ+ıla mı söylersin bu sözi
Ki inandır söziñüze sen bizi

(858) Dir Ḥadīce ‘Ātikeye bil ey cān
Tañrı ḥaķķı-çün bu sözime inan

(859) Bu sözi cān ı gönüldeñ söylerem
Şanma kim lāğ ı laṭīfe eylerem

(860) Didi-kim şimden-girü varuñ hemān
Mekke ulularını cümle ‘ayān

(861) Cem‘ idüben babama göndüresiz
Hem daḥı bunlara ögredi viresiz*

(862) Meskenetle söyleyeler sözlerin
Kim tekebbür kılmayalar özlerin

[41a] (863) Kim eger ol vireyim dimez ise
Tınmayup şabr ideler her ne ise

(864) Diyeler incinme gel ey ihtiyār
Kim Muḥammed Muştafādur baḥtiyār

(865) Cümle ecdādı şerīfler aşıldur
Daḥı İbrāhīm Ḥalīlūñ neslidür

(866) Gerçi bu söz daḥı itmezse eşer
Tınmayup sözi kıllalar muḥtaşar

- (867) İnşā'allāh ben anı rāzī kılarım*
Beñ aña idecegimi hem bilürem
- (868) Bunı işitdi 'Ātike çün hemān
Destūr oldı yoluña olup revān
- (869) 'Ātike irdi Ebū Tālib katına*
Naql ide bu sözleri ol-dem aña
- (870) Dir Ḥadīce sizlere ider selām
Şerh idem her ne-kim söyledi kelām
- (871) Ebū Tālib işidicek şād olur
Ḥamd idüp Allāha şükürler kılar
- (872) Pes hemān-dem oradañ alur revān
Ki Ebū Bekre irişür şādumān
- (873) Cümle bu sözi aña taqrīr ider
Ol-dağı şükr eyleyü tedbīr ider
- [41b] (874) Muşafā işitdi şādān oldı hoş
Cānı meyl eyledi gönlü kıldı cūş
- (875) Kim Ḥadīce gibi bir dağı güzel
'Aşr içinde yoğ+ıdı aña bedel
- (876) Hem şekerdeñ şīrīn idi sözleri
Cānları hayrān iderdi gözleri
- (877) 'Aşq Ḥadīce gönlünü yağan odı
Muşafānuñ gönline dağı kodı

(878) Gönlü şādān oldu ʔoldı şevk+ile
Hurrem oldu hoş şafā vü zevk+ile

(879) Durdı pes ol-dem yerindeñ ol ‘Azīz
Pes Ebū ʔālīb evine vardı tīz

(880) Didi yā ‘amū dur örü gir yola
Hem ʔalan ‘amūlarımı al bile

(881) Ol Ḥadīcenüñ babasına varuñ
Kızın isteñ her ne dirse virüñ*

(882) Pes Ebū ʔālīb dönüp didi aña
Biz her işde ʔanışur-idük saña

(883) Gösterürdüñ her işi aşlı nicedür*
Şimdi n’oldı ‘aḳluña bu söz nedür

(884) Señ bilürsin ḥod Ḥadīce ḥālını
Ḥūpluğunu ululuğunu mālını*

[42a] (885) Ulu begler istediler varmadı
Kimesne ḥīc gözüne göstermedi

(886) Ne diyelüm şimdi varup biz aña
Bir laṭīfe itdi beñzer ol saña

(887) Durdı Ebū Leheb yerindeñ söyledi*
Maşhara mı eyledüñ bizi didi

(888) Bu nicesi söz durur ki söyledüñ
Señ bizi bu ḥalḳa rüsvā eyledüñ

- (889) Señ Ḥadīce ḥatuna irmek saña
Ḥām ṭama‘dur yok heves öñden şoña
- (890) Döndi ‘Abbās didi ey nākes kişi
Ya‘ni lāyık görmedüñ mi bu işi
- (891) Bu Muḥammed hem ḥasīb ü hem nesīb
Hem kerīmdür hem şerīf ü hem ḥasīb
- (892) Hem güzeldür ḥüsn içinde bī-naẓīr
Buña beñzer var mıdur dünyāda bir
- (893) Yir yüzünüñ faḥri durur serveri
Evliyānuñ enbiyānuñ rehberi
- (894) Şer‘ anuñ+durur burāk u tāk anuñ
Cümle ‘ālem luṭfina muḥtāk anuñ
- (895) Evvelindeñ āḥir olunca zamān
Gelmedi gelmez aña beñzer cüvān
- [42b] (896) Ger mübārek ellerini ol yuya
Lāyık olmaz ol Ḥadīce şu kıya
- (897) Māl dilerse vireyüm ben varumı
Naḳdimi kıyun deve kıllarumı
- (898) Ger bu ‘ālem ḥalkı dirse şubḥ u şām
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām
- (899) Ger diler iseñ bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-Rasūl-i Muṣṭafā

- (900) Eşşalātu ve'sselāmu 'aleyke yā Şehīd
Eşşalātu ve'sselāmu 'aleyke yā Meşhūd
- (901) Eşşalātu ve'sselāmu 'aleyke yā Şehīr
Eşşalātu ve'sselāmu 'aleyke yā Şāhid
- (902) Muşţafā didi 'ammūlar bilüñüz
Siz didügüñüz degül durur bu söz
- (903) Siz varuñ anı dileñ ancak hemān
Olacākdur olur ol tütmañ gümān
- (904) Pes Şafīyye Muşţafānuñ 'ammesi
Ol didi-kim ben şınamışam seni
- (905) Muşţafā hergiz yalan söylemedi
Ol Hādīce hem nizā' eylemedi
- (906) Ben varayum bileyüm dañı yigin
Kalkdı geydi tönlerini ol hemīn
- [43a] (907) Hādīce hatunuñ evine vardı
Hemān kim gördi hatun anı durdı
- (908) Karşu geldi gördi 'izzet eyledi
Şordı hālin bildi 'izzet eyledi
- (909) Pes didi ehlen ve sehlen yā 'azīz
Var mıdur hācet buyuruñ anı siz
- (910) Ol didi bir söz işitdim doğru mı
Geldim anı bilmege ya egri mi

- (911) Didi ol söz doğru durur şanmañ yalan*
Siz gerek açuñ gerek idüñ nihān
- (912) Muşafāyı sevmişem ben cān+ıla
Varlīgum virdüm aña cānı bile
- (913) Yā Şafiyye gördüğüm gözümle beñ
Görseyidüñ ‘ayıblamazduñ beni sen*
- (914) Gök yüzündeki melekler çākeri
Yir yüzinde ins ü cinnüñ serveri
- (915) Cān ı dildeñ t̄alib olmuşam aña
Ol dañı rāğıb durur hem bil baña
- (916) Pes Şafiyye didi yā ħatuñ ‘aceb
Olmayasın anı kılduğın t̄aleb
- (917) Kim gök altında yir üstinde hemān
Bir durur ol yok aña beñzer cüvān
- [43b] (918) Andadur hüsn ü şemā’il hem cemāl
Hem behā vü hem z̄arāfet hem kemāl
- (919) Hem melāḫat hem belāḡat k̄anıdur
Hem feşāḫat dürrinüñ ‘ummānıdur
- (920) Pāk-ü dāmen doğru sözlü pehlüvān
Hem diyānet hem seḫāsı bī-kerān
- (921) Mu‘cizātı ħod mu‘ayyen āşikār
Her ‘adūdañ şaḫlar anı Girdigār

(922) Rāzī olduğı anuñ va'llāh saña
Hoş sa'ādetdür yaḥşıdur öñdeñ soña*

(923) Dürdi ḥatun tīz hemān ṭonlarını
Altun incü başda yüzde ...

(924) Cümlesin baḥşīş idüp hem aña
Yardım itgil işbu işde sen baña

(925) Başum üstine didi durdı hemān
Vardı Ebū Ṭālib evine ol-dem revān*

(926) Eydür ey ḳardaş otur tīz ṭuruñ*
İş ḥod bitmişdür siz daḥı varuñ*

(927) Gördigin işitdügin hep söyledi
Cümlesini şāz u ḥurrem eyledi

(928) İllā 'ammūsı Ebū Leheb oda
Yandı oda düşdi cānı bilmez n'ide*

[44a] (929) Durdılar pes cümle 'ammūları*
Muştafā ortalarında ay gibi

(930) Ol Ḥuveylid menziline vardılar
Destūr oldu çün içerü girdiler

(931) Ol oturmışdı içer-idi şarāb
Ḳarşusunda çalınurdu çeng i ribāb*

(932) Bunları gördi çün 'izzet eyledi
Durdı ḳarşu vardı ḥürmet eyledi

(933) Tîz döşekler şaldılar oturdılar
Hem buyurdi kim ta‘âm getürdiler

(934) Çün ta‘âm yendi Ebū Ṭālib söze
Başladı dir geldüğümüz biz size

(935) Hācetümüz var durur kılğıl kabûl
Didi buyuruñ ne hācetdür kim ol

(936) Eydür oldur kim Ḥadīce hatunı
Muştafāya isterüz sendeñ anı

(937) Ol didi-kim bālīga durur kızım
Hem ulu durur aña geçmez sözüm

(938) Çok ulular istediler varmadı
Kimseye hergiz rızā ol virmedi

(939) Didi bunlar bize rāzī durur ol
Andañ açılmış durur işbu yol*

[44b] (940) Ol didi bay kişilere varmadı
Begleri kendüye lāyık görmedi

(941) Şimdi bir dervīşe anı virmezem
Ben bu işi hīc lāyık görmezem

(942) Kim ‘Arab içinde ‘ār olur baña
İsteyenler serzeniş kılur baña

(943) Ḥamza pes kılup didi-kim ey ḥabīs
‘Ayıb mı bulduñ Muştafāya señ ey pis*

- (944) ‘Ār idersiñ ya‘ni dervīşdür didüñ
Hem bizim sözümüzi daḥı şıduñ
- (945) Uş senüñle ben bilem şimden-girü
Daḥı ditmek söylemek şimden-girü
- (946) Pes ҡalanı daḥı ҡalkdılar hemān
Җorқdıлар kim fitne ҡopa nāgehān
- (947) Çün Ḥadīce ḥatuna yitdi ḥaber
Göñli oldı guşşadañ zīr ü zeber
- (948) Dimāğa çıқdı sevdānuñ buḥārı
Açıldı dökdi ҡan gözi buñaldı
- (949) Derd+ile ḥod ol yanardı nihān
İşbu sözi çün işitdi nāgehān
- (950) Cānı oldı ҡayғulu göñlü melül
Oturmadı yerindeñ durdı ol
- [45a] (951) Gözlerine oldı bu dünyā ṭamu
Vardı Varқа ҡatına dir yā ‘amu
- (952) ‘Avrata ṭulluқ mı yegdür yāḥūd er
Varқа eydür er diler göñlüñ meger
- (953) Uş Yemen Ṭā’if ilinüñ begleri
Baña adam virmişdür her biri*
- (954) Җaңғısını dilerseñ digil baña
Kim ҡamusı müşteri+durur saña

- (955) Ol didi bundaň dilerem gitmeyem
İşbu evcügezlerim terk itmeyem
- (956) Eydür imdi Mekkenüň uluları
Müşteridür seň bilürsin bunları
- (957) Ol didi ‘amū bularuň her biri
Ululardur var durur ‘ayıbları
- (958) Varķa didi-kim işitdüm bu sözi
Muştafa için dilemişler sizi
- (959) Ol didi ‘amū dilermiş ol beni
Var+ısa digil sen anuň ‘aybını
- (960) Varķa didi ehl-i pāk fer‘i tavīl
Luṭfı bī-görkölüdür ḥulķı cemīl
- (961) Ḥulķı ḥūb fażlı ‘aẓīm cūdı ‘amīm
Göñli ğāyet arıdur nefsi kerīm
- [45b] (962) Didi ḥatun var+ısa ‘aybı digil
Gizleme anı bendeň sen söylegil
- (963) Didi ol yüzi güneş egni kamer
Gözleri cādū sözi ‘ahdu şeker
- (964) Baķıcaķ bedr-i aya beñzer şüreti*
Cānlara cānlar baķışlar şöḥbeti
- (965) Didi ḥatun bi’llāhi ‘aybı nedür
Atam anam ‘ār idermiş nedür*

- (966) Didi va'llāhi kamu 'aybdañ ol aru*
Cümle noqşāndañ dahı oldur berī
- (967) İllā avladı zī-'ayıblar anı
Ya'ni dervīşdür degül dirler ğani
- (968) Didi hatun dervīşlik 'ayıb hemān
Bende çok māl u mülk hān u mān*
- (969) Varğa eydür kim kızum varur mısın
Hatun eydür maşlahat görür misin
- (970) Didi var kim ol+durur Şāhib-kırān
Ol+durur peygamberi āhir zamān
- (971) Yer yüzi cümle anuñ hükmine geçer*
Hakķı bātıldañ cihānda ol seçer
- (972) Tā kıyāmet kalduğınca rūzigār
Qalısar dillerde aduñ yādigār
- [46a] (973) Hax katında menzilüñ olur ulu
Her dü 'ālemde olasıñ bahtlu
- (974) Didi istemişler atam virmemiş
'Aklı hod yok gözi dahı görmemiş
- (975) Didi şükrāna ne virürsin baña
Kim nikāh idem bu gün anı saña
- (976) Didi yā 'ammū ne-kim gönlüñ diler
Kul qaravaş māl u mülk sīm ü zer

- (977) Varlıgum yā ‘amū yoluna fidā
Tek beni ol Nūrdañ itmegil cüdā
- (978) Varķa eydür māl gerekmez yā kızım
Bir temennā iderem tıtgil sözüm
- (979) Olıcağaz ol kıyāmet günleri
Süriserler tāmuya azğunları
- (980) Ayruğūñdur māl u mülk hān u mān
Bir kefenle gidülür bundañ hemān
- (981) Nefsī nefsi didügi vaķit enbiyā*
Baş kapusına düşicek evliyā
- (982) Baña ol günde şefā‘at eylesün
İstesün Hāk baña rahmet eylesün
- (983) Kim anuñ Allāh katında menzili
Kamu halkdañ yüce durur maḥfili
- [46b] (984) Hem Şefī‘a’l-müznibīn oldur hemīn
Ol+durur maḥbūbu Rabbū’l-‘ālemīn
- (985) Didi yā ‘ammū zaman oldur aña
Kim şefā‘at eyleye yarın saña
- (986) Varķa pes ol-dem yerindeñ durdı ol
Sürdi kardaşı evine vardı ol
- (987) Ol şarāb içerdı virdi içmedi
Key melūl oturdı göñlūñ açmadı

- (988) Didi ardaş niun imezsın şarāb
Ya nedeñ gōñlūñ durur bōyle arāb
- (989) Vara didi bir kişi kim ardaşın
Öldürürler ol işidür mi tışın
- (990) Didi ey ardaş beni öldürür*
Öldürübeñ ya ne nesnem aldurur
- (991) Didi ‘Abdi’l-mutalib oğlanları
Saña düşmān eylemişsin anları
- (992) amza and içmiş kim öldüre seni
Ol aberdür kim melūl itdi beni
- (993) Elindeñ amzanuñ kim alur seni
Ger akıyup pāre pāre ılur seni*
- (994) Çün işitdi opladı bu sözi*
Mestligi açıldı ayıldı gözi
- [47a] (995) Didi ey ardaş günāhım ne durur
amzaya n’itdüm-ki beni öldürür
- (996) Didi bir söz söylemişsin atı*
‘Ayıblu dimişsin Muammed azreti*
- (997) Ger didüñse işbu sözi sen yaın
Vācib olmuş saña ölmeklik hemīn
- (998) Kim yaradılalı işbu kā’ināt
oymadı bir aña beñzer pāk-i zāt

(999) Sevmeyen kişi anı olur le'im
Düşmân olandur aña kelp-ü recim

(1000) Dimedüm kardaş 'ayıblu beñ aña
Kızum isteyü geldiler baña*

(1001) Ben didim dervîşe varmaz kızım*
Serzeniş iderler utanur yüzüm

(1002) Didi dervîş ise n'ola ey delü
Ol neseble aşl+ıla sendeñ ulu

(1003) Mālı yog+ısa nesebdedür 'azîz
Aşlı pāk kendü arı fî'li temiz

(1004) Zâhir ider günde dürlü mu'cizât
Hall olur katında cümle müşkilât

(1005) Rażî olmışdur kızuñ dağı aña
Başuña kaçd eyleme direm saña

[47b] (1006) Kim Benî Hâşimle düşmân olmağıl
Tâkatüñ yoğdur bu işi kılmagıl

(1007) Korkaram-ki bu gice Hamza seni
Öldüre nālân ide kardaş beni

(1008) Söz işidürseñ turup varalum*
Virelüm anı seni kırtaralum

(1009) Hem Hadîce hatuna bundağ yeg er
Yok+durur dünyâda gezseñ serteser

(1010) Pes Huveylid Varğa ile vardılar
Ol Ebî Tâlib evine girdiler

(1011) ‘Ammûsı ‘ammetesi cümlesi anda*
Derilmişdi cümlesi ol vaṭanda

(1012) Bu sözi söyleşürlerdi⁶⁴ anlar*
Durup diñler-idi ƙapuda bunlar

(1013) Ĥamza eydür yâ Muḥammed sen ma‘lûl
Olmağıl bu gün diridür ancağ ol

(1014) Keserem bu gice anuñ başını
Şöyle başsuz ƙoyusaram leşini

(1015) Didi ƙardaş nicedür gördüñ mi işi*
Sözüm gerçek işitdün mi işi*

(1016) Çün Huveylid didi varma dönölüm
Bunlaruñ ƙatına nice varalum

[48a] (1017) Didi ben anları rāzî ƙıluram
Kim kerem ehlidür anlar bilürem

(1018) Pes ƙapuyı ƙağdılar yol virdiler
Varğa ile pes Huveylid girdiler

(1019) Çün Ebû Tâlib görince bunları
Yağşı ikrām itdi gördi anları

⁶⁴ Metinde: شُوَيْلَةُ شَوْلَزْدِي

(1020) Һамза ҡалҡмады didi lā merḥabā
Señ ҡapudañ bizi sürdüñ yā gedā

(1021) Bize düşmānları güldürdüñ emīn
Ya‘ni düşmānlıķ bildürdüñ hemīn*

(1022) Hem Muḥammed Һāzretine ‘ayb didüñ
Ya‘ni baydur ҡızım ol dervīş didüñ

(1023) Pes Һuveylid didi yā seyyid baña
İhtiyārsız idi ol öñdeñ soña

(1024) Kendü kendümde degildüm bilmedim
Her işi böyle taşavvur ҡılmadım

(1025) Çünki bildim ‘özre geldim ben hemān
Luṭf+ıla ‘af ҡıl şuçum yā pehlüvān

(1026) Şöyle didi durdı Һamza pehlüvān
Pes Һuveylid ile görüşdiler hemān*

(1027) Varķa didi yā eyā bağla bizi
Siz ҡavüm ҡabīle ... severiz biz sizi*

[48b] (1028) Şağlığ+ıla durıcaķ yarın şabāḥ
Hāzır⁶⁵ olğıl ҡılalum ‘aḳd-i nikāḥ

(1029) Durdılar hep cümle ikrām itdiler
Bunlara çok dürlü in‘ām itdiler

⁶⁵ Metinde: حَاطِرْ

(1030) Hem Huveylid didi ey seyyid saña
Bir sözüm var kulağ urğıl sen baña

(1031) Qardaşımı ben vekıl itdüm yaqın
Ol Hadice hatuna ancağ hemın

(1032) Her kime virür ise virsün anı
Kimse dağı istemesinler anı

(1033) Varğa didi dilerem bunu hemān
Ka'be'-i sādāt öninde gıl beyān

(1034) Vardılar sādāt öninde söyledi
Ol Huveylid didi yā qavm bilün didi*

(1035) Qardaşımı ben vekıl itdüm bilün
Ol Hadice haqqına tanuğ oluñ

(1036) Her kime ki dilerse virsün ol*
Kime lāyık görür ise görsün ol

(1037) Varğa kaldurdu başını söyledi
Yā Benī Zühre Qureş-i Maḥzūm didi*

(1038) Bu ululardañ Hadice birin ol
Kendüye lāyık görüp kıldı qabul

[49a] (1039) Lākin adını dimezem şimdideñ ben*
Cümleñüz hāzır oluñuz şimdideñ hem*

(1040) Tañla siz bir yere cem‘ oluñ kamu
Ol Hādīce evine gelüñ⁶⁶ kamu

(1041) Tā nikāḥ eyleyevüz anda aña
Dimek olmaz adını bunda saña

(1042) Didi bunı oradañ döndi yine
Geldi girdi ol Hādīce evine

(1043) Muştıladı ḥālī aña söyledi
Key yaraḡ eylegil imdi sen didi

(1044) Kim ulular tañla bunda geliser
Şol işi-kim diler idüñ olısar

(1045) Pes Hādīce ḡatun oldı şādumān
Göñli ḡāyet ḡürrem oldı ol zamān

(1046) Ger bu ‘ālem ḡalkı dirse şubḡ u şām
Medḡ olunsa ḡaşre dek olmaz tamām

(1047) Ger diler iseñ bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-Rasūl-i Muştafā

(1048) Allāhu zāde Muḡammeden ta‘zīmen
Şallū ‘aleyh ve sellimū teslīmen⁶⁷

(1049) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Eḡad
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Vaḡīd

⁶⁶ Metinde: كَلِّ

⁶⁷ Beytin anlamı: Allah, Muhammed’in şanını yüceltmıştır. Siz de ona (Muhammed’e) tam bir salatüselamda bulunun.

[49b] (1050) Dir Ebū Ṭālib Muḥammed ey yār*

Ebū Bekir ḥazretine yūri var

(1051) Şöyle kim bizden selām eyle aña

Bir ağır pahalı bez virsün saña

(1052) Şoñra aña bez pahasın virevüz

Ḥadice içün nişān virevüz*

(1053) Hem daḥı kendüsi ḥāzır olalar

Da‘vet olunduğı demde geleler

(1054) Pes Muḥammed işidüp oldı revān

Geldi Ebū Bekre ol-demde hemān

(1055) Ol-daḥı dükkānda oturmış idi

Bu ḥuşūşa muntazır durmış idi

(1056) Qarşudañ Muḥammedi gördi gelür

Bī-nihāyet sevinüben şād olur

(1057) Şıçrayup dükkānındañ indi hemān

Didi-kim hoş geldiñüz ey nev-civān

(1058) Didi-kim ey yār ḥālīñüz nedür

Hem murādīñüz ve fālīñüz nedür

(1059) Didi-kim ‘ammim size selām kıılır

Dileyüp sizdeñ daḥı ḥācet kıılır

(1060) Viresiz bize bir kıymetlü bez*

Ḥadiceye anı nişān idevüz

[50a] (1061) Didi-ki luṭf eylegil otur hele
İdelüm ol nesneyi eldeñ gele

(1062) Pes Muḥammed şadra geçüp oturur
Gör ol Şiddîk ki ne işler bitürür

(1063) On ṭabaḵ altun bile daḥı gümüş
On ṭabaḵ misk daḥı ḥāzır eylemiş

(1064) Daḥı mercān ağacı hem ey aḥī
Yedi budağı var idi hem daḥı

(1065) Her budağı-ki üçer arşun+ıdı
Böyle tuḥfe şey görülmemiş idi

(1066) Ḥāzır itmiş daḥı on a‘lā ḵumāş
Daḥı bir kaç dāne hem ḵıymetlü ṭaş

(1067) Didi-ki ey nūr-ı ‘aynım Muştafā
Ey benim cān u cihānım Muḥammed pür-şafā*

(1068) Bunca eşvāb kim görür şükür anı
Ḥāzır itmişdim gele deyü seni

(1069) Cümlesi hep yoluña olsun fidā
Ben varup bu ḥızmeti ḵılam edā

(1070) Emriñüzle ben ḵuluñuz varayım
İnşā‘allāh bu işi bitüreyim

(1071) Dir Muḥammed kim eyā rūḥ-ı revān
Bu nice eşvābı virürsin hemān

[50b] (1072) İkiyüz biñ aqçalık vardur aḥī
Şoñra bunı kim ödeyiser daḥı

(1073) Dir Ebā Bekir eyā dostum benüm
Yoluna olsun fidā cānım benim

(1074) Şatmazam ben bunı saña bil ey yār
Cümlesini saña kıldım bergüzār

(1075) Señ ḳadem başduñ bu gün dükkānıma
Kim ḥayāt irdi benim bu tenime

(1076) Ḥamdü li'llāh çünki oldum bermurād
On ḳulum olsun bu gün benden āzād

(1077) Terk idüben bunca eşvābı mālı
On ḳul āzād eyledi hem ol velī

(1078) Āferīnler olsun anuñ şıdḳına
Ṭon geyürdi daḥı hem on miskine

(1079) Pes Muḥammed görüben kıldı ‘aceb
Şad hezārān āferīn olsun aña

(1080) Getürüp eşvābı ḥādimler hemān
Kendü öñince yürüdi şādumān

(1081) Ḥadīcenüñ ḳapusına irdiler
Ḳapucılar çünkim anı gördiler

(1082) Ḳoşuşuban babasına irdiler
Müjde idüp aña ta‘zīm kıldılar

[51a] (1083) Bunlara virdi Ebū Bekir selām
Aldılar cümle selāmın bi't-tamām

(1084) Ebū Bekri oṭaya ḵondırdılar
Geleñ eşvābı iṇerü gönderdiler*

(1085) Çün Ḥadīce gördi bunca dürlü māl
Didi bu Muḥammedüñ olmaḵ muḥāl

(1086) Şek degildür bilürem anı 'ayān
Dir Ebū Bekrūñ ola bu armağan

(1087) Sevinüben kendi mālını virür
Fahır-i 'ālem uğruna fidā ḵılır

(1088) Aldı eşvābı bular ḵıldı ḵabül
Dostlar şād oldı düşmānlar melül

(1089) Mekke ulularını da'vet ḵılır
Cümlesi ol araya ḥāzır olur

(1090) Ol-dem iṇre ḵıldılar 'aḵd-i nikāḥ
Bir araya cem' olup şems+ile māl

(1091) Çünki bir ḵaç gün hem itdiler düğün
Düşmanuñ bağrına urdılar düğüm

(1092) İkinin bir araya getürdiler
Ḥaḵḵı müsteḥaḵḵına yitürdiler

(1093) Ḥadīce zeyn itmişdi bir sarāy*
Kendü daḥı gūyā kim bedr olmuş ay

[51b] (1094) Bir yere cem‘ oldı çün ay ı güneş
Şakıdı yılduz gibi kıl ı karavaş

(1095) Ebî Tâlib ile ‘Âtike şâz olup*
Sevinürler Hakkâ şükürler kılup

(1096) Derilürler bir araya şādumân
Geçdi bu vech+ile eyyâm bir zamân

(1097) Çünki hâsidler bunı hoş gördiler
Her biri bir vech+ile ta‘n itdiler

(1098) ‘Avratıñdur bunca māl+ıla menāl
Bir gün ola incine bozula hâl

(1099) Olacağı bu durur ey bahtiyâr
Deye kandañ geldük-ise anda var

(1100) Bunda senüñ māl ı emlâkin mi var
Ya baña söz deyecek hâliñ mi var

(1101) Çünki düşmāndañ işidür bu sözi
Gāhi gāh maḥzūn olurdı özi

(1102) Çün işidüp āgāh olur*
Mekke ulularını da‘vet kılur

(1103) Tā ki bir şahrāya anlar cem‘ ola
Ehl-i Mekke ulu kiçi hep gele

(1104) Kıldılar eyle münādīler nidā
Pes ta‘ām ḥāzır idüp ol arada

- [52a] (1105) Kāmu Mekke halkı anda geldiler
Er vü ‘avrat cümlesi cem‘ oldılar
- (1106) Cümle bunlar yeyüp içdiler ta‘ām
Küllisi toylandı bunda hās u ‘ām
- (1107) Bunlara gāyet konukluk eyledi
Pes ta‘āmdan-şoñra tursunlar didi
- (1108) Gör ne kılur Hadīce ba‘de’t-ta‘ām
Bir harīr döşek getürdi ol hümām
- (1109) Ol döşek büyüklüğünü bil ey yār
Dört yüz arşun idi hem bil ey yār
- (1110) Mekke şahrāsında anı yaydılar
Halk-ı ‘ālem bu ne hāldür didiler
- (1111) Döşek üzre dökdiler şol deñlü māl
Kimse anı şerh idebilmek muhāl
- (1112) Er boyunca dört küp incü var+ıdı
Dağı her dānesi cevher-dār idi
- (1113) La‘l-i yāķūt her biri kıymetlü taş
Bī-hisāb bī-kıyās zerrīn kumāş*
- (1114) Döşek vü yaşıduķ yorğan bī-şümār*
Cümlesi zerrīn idi bil-kim ey yār
- (1115) Mısr-ı Şāmī tonlar cevherī hep*
Dökdiler ol döşek üzerine bī-hisāb*

[52b] (1116) Baķuban biri birin görmediler
Kimesne bunuñ sırrına irmediler*

(1117) Daķı üç yüz köle beş yüz ĥalāyık
Ėoşup ĥizmet iderler aña lāyık

(1118) Daķı dört yüz deve dürlü hec̣inler
Yarar atlar daķı dürlü ĥatırlar

(1119) Her birinüñ igeri ve kesmesi
Ṣim ü zerdeñ olmış-ıdı cümlesi

(1120) Didi-kim bu deñlü māl bir kimsede
Görüben işidilmemiş dünyāda

(1121) Didiler kimse işidüp görmedi
Kimsenüñ bu sırra ‘aķlı irmedi

(1122) Didi Mekke ulularına bilüñ
Siz benim bu sözüme şāhid oluñ

(1123) Didi bu gördigiñüz ĥaylī ĥaşem
Ėul ĥalāyık māl ı mülk i muĥteşem

(1124) Bu ĥadar deve ĥatır māl tavar*
Hep Muĥammediñdür her ne-ki var*

(1125) Bilüñüz bu işi böyle işledim
Ėamusın Muĥammede baķışladım

(1126) Ėaķ Te‘ālā dileyince faķiri bay ider*
Ėulların ĥāşına emgesiz māl ider*

[53a] (1127) Nice deyesiz Muḥammed faḳīr*
Ya‘ni dersiz māl̄ı yok bedr-i münīr

(1128) Destegīr oldı aña Rabb-i Celīl
Dostları şād oldı düşmānı melīl

(1129) Ger dilerseñ bula cānuñ şafā*
Vir şalavāt ber-Rasūl-i Muştafā

(1130) Eşşalātu ve’sselāmu aleyke yā ‘Arabiyyü
Eşşalātu ve’sselāmu aleyke yā ‘Acemiyyü

(1131) Eşşalātu ve’sselāmu aleyke yā Medeniyyü
Eşşalātu ve’sselāmu aleyke yā Zekiyyü

(1132) Bular hoş ḥāl+ile dirlik dirildi
Nice eyyām bu ḥāl üzre olundı⁶⁸

(1133) Ḥadīceden hem iki oğlu oldı
Biri Ḳāsım birisi Ṭāhir⁶⁹ idi

(1134) Ruḳıyye Ümmü Gülşüm Zeyneb ey yār
Ki kızlar idi Fātımayla bunlar

(1135) ‘Alīnūñ Fātıma oldı naşibi
Ruḳıyye Ümmü Gülşüm ey ḥabibi

(1136) Ki ‘Osmāna virildi ikisi anuñ*
Birisi hem Ebu’l-‘Āşa o cānuñ

⁶⁸ Vezin “Mefâîlün Mefâîlün Feûlün” şekline dönmüştür.

⁶⁹ Metinde: ظاهر

(1137) Rasûlũn yaşı irdi çũnki kırka
Ki ma'lũm ola tã kim iki fırka

[53b] (1138) Geyerdi gãhũ beyãz gãhi aḥmer
Sözi sükker yüzi gül gibi lebi kevşer*

(1139) Mu'ĩn idi aña Rabb-i Kerĩmi
Görenler sũz idi bi'z-zarũrĩ

(1140) Kaçan bir yola uğrasa o server
Koḫardı uç güne dek misk-i 'anber

(1141) Beḡāyet ḥub idi ḥüsni ve ḥulķı
Musahḥar kılmış-ıdı Hãḫ aña cümle ḥalkı*

(1142) Anuñ gölgesi düşmez idi yire
Ḳamu cismi anuñ nũr idi zĩrã

(1143) Şaçı oda düşse yanmaz idi*
Siñek cismine aşlã ḫonmaz idi

(1144) İderdi dã'imã zıkr ile tã'at
Gice ancak uyurdu iki sã'at

(1145) Gehi ḡamḡĩn olurdu gãhi ḥandãn
Gehi ḡuşşalanurdu gãhi şãdãn

(1146) Gehi ḥalvet olup iderdi 'uzlet
Bulurdu rũḥı anuñ Hãḫḫa vuşlat

(1147) 'İbãdet zıkr ü tã'at dã'im işi
Gehi aḫardı durmaz gözi yaşı

(1148) Çıkardı ol Hırā tağına dā'im
Yemezdi bir iki gün olurdu şā'im*

[54a] (1149) Gehi üç günde bir yer etmek i aş
Mübārek bağına hem bağladı taş

(1150) Ki isterdi ol dağda murādını
Murādı ol idi Allāha Hādī

(1151) Risālet gelmedeñ düşde bilürdi
Murādı ne ise ma'lūm olurdu

(1152) Şu resme Hākka t̄alib olmuş-ıdı
Mübārek beñzi gül-veş şolmuş idi

(1153) Görüp Hamza anuñ hālın kayurdu
Varup 'Ātikeye bu hālī şordı

(1154) Ki 'Ātike didi-kim ey qarındaş
Muḥammedimüz yemez oldu etmek vü aş*

(1155) Niçün döndi anuñ qaddi hilāle
Hemān gül beñzi şolmuşdur revāne

(1156) Muḥammeddeñ itdük didi su'ālī
Size eydü virür ne ise hālī

(1157) Didi-kim yā Muḥammed hālīñüz ne
Hilāl olmuşsıñuz aḥvālīñüz ne

(1158) Şol gül beñzin niçün şolmuş hemān*
Niçün olmuş gözinüñ yaşı revān

(1159) Eger kimse seni incitdi ise
Deyü vir baña anı kim ne itdi ise*

[54b] (1160) Neler kılam aña sen bir göresin
Kulağınca idem her bir pāresin

(1161) Didi ‘ammūsına ey yār-ı vefādār*
Ki ben olmamışam hiç kimsedeñ zār

(1162) Baña kār eyledi ‘aşk-ı ilāhī
Kim oldur pādişāhlaruñ İlāhı

(1163) Anuñ ‘aşkı ile döndüm hazāna
Anuñ+çun göz yaşım olmışdur revāne*

(1164) Ki hergiz elde yokdur ihtiyārım
Dükendi kalmadı şabrım kararım

(1165) İşitdi bu sözi ol pehlüvān çün
Didi-kim yarın olsun ferd için

(1166) Görürler idi anda çok kerāmet
Belürdi çün nübüvvetdeñ ‘alāmet

(1167) İder Hax müşkilüñ düşinde ilhām
Hemīn zāhir gibi olurdi ‘ayān

(1168) Hırā tağına varurdi hem ekşer
Olurdi tağ anuñ+ıla münevver

(1169) İderdi tağ üzerinde ‘ibādet
Ki dā’im böyle idinmiş-idi ‘ādet*

(1170) Rasûl'ullah meger günlerde bir gün
Hirâ tağında oturmuş-ıdı çün

[55a] (1171) Buyurdi ol sâ'atde Allâh Hādī
Didi Cebrâ'île kim yâ 'ibādī

(1172) Yüri irgür habībime risālet
Dağı Kurān+ıla kııl aña işāret*

(1173) Dīne da'vet idüben hāş u 'āmı
'Ayān itsün halāl vü harāmı

(1174) Hakkuñ emriyle Cebrâ'ıl indi
Oloğ sâ'atde Hirâ tağına kondı*

(1175) Rasûl'ullâh bakup gördi iner anı*
Begāyet havf idüben korkdı cānı

(1176) Didi ikrâ' didi bilmem kırâ'at
Ben ümmiyem nedür bilmem 'ibādet

(1177) Kim ikrâ' sūresini ta'līm itdi*
Ne-kim Hakk emri anı ma'lūm itdi

(1178) Didi var halkı dīne da'vet eyle
Ne-kim Hakk emri varsa anı söyle

(1179) Oğu Kur'ānı emr i nehyi bildür
Ki ta'līm eyle halka Hakkı bildür

(1180) Ol-kim emrin tutar cennet anuñdur
Şol kim münker işler miñnet anuñdur

(1181) Hakkũn emri ile cennet cehennem
Olurlar her biri ehline hem-dem

[55b] (1182) Senũn yüzũn şuyına yâ Muhammed
Bulısardur kamu ümmetiñ raħmet

(1183) Kopaçağdur âhir yevme'l-kıyâmet
Senũn ola kamu halka şefâ'at

(1184) Nebîler ve velîler halk-ı 'âlem
Şefâ'at uma sendeñ cinn ü âdem

(1185) Ki ben bî-çâre kim peyk-i celîlim
Hakkũn rasûlinũn Cebrâ'iliyem

(1186) Hemîñ ol-dem Cebrâ'îl gâ'ib oldu
Habîbu'llâh tırup evine geldi

(1187) Hadîce görüp anı karşı vardı
Beğâyet şâd Rasûlu'llâhı gördi

(1188) Nübüvvet nûrı alnında belürmiş
Şanasın ay+durur kim şu'le virmiş

(1189) Hadîce didi aña yâ Muhammed
Ki beñzer saña virilmiş risâlet

(1190) Didi-kim yâ Hadîce Hakk Te'âlâ
Risâlet virdi baña Hakk Te'âlâ

(1191) İşidüp nice kıldı şükri Yezdân
Ne deyem baña ta'lîm itdi Qur'ân

(1192) Şehādet kelimesin ta‘līm itdi
Ne-kim buyurdi ise anı tıtdı

[56a] (1193) Meysere itmiş-idi aña ikrār
Şehādet eyleyüben itdi tekrār

(1194) Ki muntazır olmış-ıdum bunca zamān*
Bilüben nā’il oldım şimdi el’ān

(1195) Dir idim yā İlāhī ben görem mi
Risāletine ‘ömri irgürem mi

(1196) Didi-kim görmişem el-ḥamdü li’llāh
Bu güne irmişem el-ḥamdü li’llāh

(1197) Kāmu tācı vü taḥtı milki mālı
Yolına virmişem el-ḥamdü li’llāh

(1198) Muḥammed Muştafā Nūr-ı Hudānuñ
Dīnine girmişem el-ḥamdü li’llāh

(1199) Cehennemdeñ beğāyet ḥavf iderdim
Ḥalāş oldum hele el-ḥamdü li’llāh

(1200) Yarın varılacak cennet-i ‘adna
Bu gündeñ varmışam el-ḥamdü li’llāh

(1201) Kāmu ümmetlerinüñ anasıyam
Ki Faḥr-i ‘ālemi bulmışam el-ḥamdü li’llāh*

(1202) Yarın maḥşerde hem evlādlarım
Şefā‘at iderem el-ḥamdü li’llāh

(1203) Hūdāya ḥamd olsun bī-nihāyet
Ki ḳadre irmişem el-ḥamdü li'llāh

[56b] (1204) Niceler zehrin içerler bu zehrin
Nihāyetine irmişem el-ḥamdü li'llāh*

(1205) Ki ben ṭālibem  okdañ Rabbideñ*
Ki vāşıl olmişam el-ḥamdü li'llāh

(1206) Ger bu ‘ālem ḥalkı dirse şubḥ u şām
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām

(1207) Ger diler iseñ bula cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-Rasūl-i Muşţafā

(1208) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā men Kerremehu’llāh*
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā ‘Azzemehu’llāh*

(1209) Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā men Ekremehu’llāh*
Eşşalātu ve’sselāmu ‘aleyke yā Muḥammed bin ‘Abdi’llāh*

(1210) Ki bir ruhbān var idi adı hem Var a*
Ki nāmı ṭolmiş-ıdı Şām ı Şar a

(1211) Hādıce dedi aña işbu ḥālī
Muḥammeddeñ işitdügi ma ālī

(1212) Hıra ta ında neye irdüğini
Ki Cebrā’îli anda gördüğini

(1213) İşidüp Var a   nkim bildi anı
Didi buldum cihānda rūḥ-ı şānī

(1214) Dedi el-ḥamdü li'llāh toğmıṣ ol mäh
Zirā Tivrāt içinde anı Allāh

[57a] (1215) Kāmu ta'yīn şıfātın söylemişdür
Aña Allāh Ḥabībümdür dimişdür

(1216) Anuñ ümmeti tolısar cihāna
Aña münker olanlar oda yana

(1217) Ki soñra ḥaylī eglendi Cebrā'īl
Belürmedi ki vaḥiy indirmedi bil*

(1218) Ki bir gün Cebrā'īl Allāh selāmın
Getürdi Aḥmede Ḥaḫkuñ kelāmın

(1219) Didi Rabbüñ selām ider saña ey cān*
Melālini gider ol şād ı ḥandān

(1220) Aña Müddeṣsir süresini bildürdi ol*
Nüzül idüp didi ol da'vete meşğül*

(1221) Olasın şimden-girü server*
Ki sensin kāmı cinn ü inse rehber

(1222) Ebū Bekir meger kim ol-zamānda
Ticāretde idi vaḥy indügi demde*

(1223) Ticāret itmek+içün Şāma irdi
Ki anda bir gice düşünde gördi

(1224) İner ay güneş konar dizine*
Muṭī' olurlar ne-kim dirse sözine*

(1225) Libās geydürdi güneş ile aya
Uyanup ‘aşık oldu mehlîkâya

[57b] (1226) Durup ta‘bîr için ruhbāna vardı
Düşin şerh eyleyüp ta‘bîri şordı

(1227) Didi ruhbān aña kandañ gelürsin
Mekānuñ ne yerde kandañ gelürsin

(1228) Didi-kim Mekke şehridür mekânım
Ebū Bekir durur adı vü şanım

(1229) Didi iki cihānuñ serverinüñ
Dağı āhîr zamān peygamberinüñ

(1230) Olıardur anuñ adı Muḥammed
Ki şarḳa ğarba deñlü dola ümmet

(1231) Ȑopısar Mekke şehri içre ol māh
Gelecek vaḳti oldu inşā’allāh

(1232) Cemî‘-i ḥalḳ katında ol uludur
Ḥaḳḳuñ katında ğāyet sevgilüdür

(1233) Anuñ+çun yaradupdur Ḥaḳ cihānı
Dağı ḥūrı ḳuşûrı vü cinānı

(1234) Yazup Tivrāt içinde anı Allāh
Ȑamu ‘ālemlerüñ raḥmānı Allāh

(1235) Dimişdür kim Muḥammed ḥaş ḳulumdur
Ḥabîbümdür begāyet maḳbûlümdür

(1236) Dağı hem ehl-i islāma ola mäh
Veziri olasin seň inşā'allāh

[58a] (1237) İki 'ālemde olasin aña yār
Hemişe olasin yār u vefādār

(1238) Ebū Bekir işitdi vü sevindi
Tesellisin buluban girü döndi

(1239) Dönüp Şāmdañ gelüp hem Mekkeye ol
Olurdı düşüñ fikrine meşgöl*

(1240) Ger bu 'ālem halkı dirse şubh u şām
Medh olunsa haşre dek olmaz tamām

(1241) Ger dilerseñ bula şol cānuñ şafā
Vir şalavāt ber-Rasūl-i Muştafa

(1242) Eşşalātu ve'sselāmu aleyke yā Huccetul'llāh
Eşşalātu ve'sselāmu aleyke yā men Erselehu'llāh

(1243) Eşşalātu ve'sselāmu aleyke yā men Zeyyenehu'llāh
Eşşalātu ve'sselāmu aleyke yā men Şerrefehu'llāh

Faşl-ı risālet Rasūl'ullāh şalla'llāhu 'aleyh

(1244) Çünkü irişdi Muḥammede risālet bil ey cān
Da'vet itmeklige meşgöl oldı Sulţān-ı cihān⁷⁰

(1245) Didi Ebū Bekre Muḥammed muştuluk olsun saña*
[58b] Baña virmişdür risālet luţf idüp ol Müste'an

⁷⁰ Vezin "Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün" şeklindedir.

- (1246) Pes Hırā ʔağında māvākı‘ ne ise şerh idüp
Baña gönderdi risālet Tañrı ھاqqı+çün inan
- (1247) Çün Ebū Bekir işidüp didi aña ey seyyidim*
Çün peygamber olasıñ kanı mu‘cizāt-ı şî‘ān
- (1248) Didi düşüni Ebū Bekrūñ nicesi gördigin
Hem mu‘abbir nicesi anı ta‘bīr itdugin beyān*
- (1249) Çün Ebū Bekir işidüp gördi anda mu‘cize
Şıdķ+ıla ĩmān getürdi oldu Mü‘mīn Müslimān
- (1250) Anuñ ardınca ‘Alī ĩmāna geldi şöyle bil
Dağı Zeyd+ile Zübeyr ‘Osmān getürdiler ĩmān
- [59a] (1251) ‘Abdu’rrahmān Talha hem Şa‘d ibn-i Vakķāş geldiler
Biri Faħhāş şıdķ+ıla ĩmān getürdiler hemān
- (1252) Her biri bir mu‘cizāt görüp Müslimān oldılar
Dağı hem ĩmāna geldi Hamza-i şāhib kırān
- (1253) Ehl-i ĩmān cümlesi otuz toķuz olmış-durur
Gizli iderlerdi ‘ibādet bir mağārada hemān*
- (1254) Duydı Ebū Cehil bu sırrı vardı ‘Ömer ھاtına*
Hażret-i Peygamber içün gör ne söyler ھاltebān
- (1255) Dir imiş indirdi baña Qurānı Cibrīl Emīn
Baña uyuñ benem ol Peygamber-i āħir zamān
- (1256) Siħr+ile dönderdi niceleri hem dīnindeñ ol
[59b] Halkı şayd itmek içün düzmiş-durur fitne i yalān*

(1257) Şimdi anuñ gireñ var dīnine kişi erba'īn
Her birini şerh idüp didi fulān bin fulān*

(1258) Ben saña yüz deve virem bir vaqıyye dahı gümüş*
Öldürüp ol serveri señ bir laḫza virme emān

(1259) Bu sözi 'Ömer işitdi қақыup тұrur hemān
Atına binüp silāhın aldı olup revān*

(1260) Gördi ol maḡārada bunlar namāz kılar қamu
Sūre-i Ṭāhā oқunur diñledi ol pehlüvān

(1261) Dediler kim yā Muḫammed ḥāzır olmışdur 'Ömer
Bu durur қаşdı anuñ kim kese başlar döke қan

[60a] (1262) Qaldırup elin du'ā kıldı Rasūlu'llāh hemīn
Didi yā Rabbi 'Ömerle eyle dīni cāvūdān

(1263) Ol sā'at ditredi 'Ömeriñ eli vü ayağı
Ṭāḫati ṭāḫ oldı beñzi gūyā kim oldı ḥazān

(1264) Didi-kim қалмады şübhem señ rasūlisiñ Ḥaḫḫuñ
Şıdḳ+ıla īmān getürüp dīne geldi ol-zamān

(1265) Dīne girdigin görüp ḡāyet sevindi Muşṭafā
Dahı aşḫāb sevinüp tekbīr itdiler şādumān

(1266) Didi 'Ömer yā Muḫammed nice būnhān olasıñ
Zāhire çık dīne da'vet eyle bu ḫalkı 'ayān

[60b] (1267) Çıkdı andan+şoñra dīni āşikāre eyledi
Luṭf+ıla da'vet ider her birini ol 'Āli-şān

(1268) Dir Ebū Cehil ‘Ömere kim anı ayret yā ‘Ömer*

Ya nice uyduñ aña sen anı bunca ad vü an*

(1269) Dir Ebū Cehle ‘Ömer kim şübhe yodur aña hiç

Ol rasūldür Fahr-i ‘ālemdür aña yodur gümān

(1270) Anı da görmez misiñ bir a bulut dā’im anuñ

Nereye giderse olur üzerine sāyebān

(1271) Her ki ümmet ... aña utarsa sūnnetin*

Bī-gümān anuñ+iündür hūr ı ılmān ı cinān

(1272) ünkü gündeñ güne artdı ümmeti hem er‘ ü dīn

İns ü cin oldu müşerref hem zemīn ü āsumān

DİZİNLER

1. KELİMELER DİZİNİ⁷¹

-A-

‘**Abbās** (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed’in amcası.

‘A. 9a/169, 12b/243, 12b/244, 17b/353, 20b/426, 21a/428, 24a/499, 24a/501, 24b/509, 29a/604, 29a/613, 42a/890

‘A. +a 12b/244

‘A. +ı 12b/246

‘A. +ıla 12a/236, 17a/346, 18a/371

‘**Abdi’l-Muṭṭalib** (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed’in dedesi.

‘A. 3b/51, 11a/216, 29b/619, 46b/991

‘A. +üñ 9b/183

‘**Abdul’lāh** (şa): Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur’an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.

‘A. 32b/689

‘**Abdu’r-raḥmān** (Ar.): İlk sahabelerden Abdurrahman bin Avf.

‘A. 59a/1251

āb u gīl (Far.): Su ve toprak.

ā. +e 1b/4

‘**acāyib** (<‘acā’ib: Ar.): Hayretler içinde bırakan, şaşılacak.

‘a. 24b/504

‘**aceb** (Ar.): 1. Acaba.

‘a. 36b/770, 36b/773, 38b/816, 43a/916

2. Şaşıрма.

‘**a. kı-:** Şaşırmak. 50b/1079

3. Garip, acayip.

‘a. 23b/491

‘**Acemiyyü** (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed’in isimlerinden biridir.

‘A. 53a/1130

‘**āciz** (Ar.): Güçsüz, kudretsiz, çaresiz.

‘a. 19a/389

‘**a. ol-:** Çaresiz kalmak. 22b/469, 23a/472

aç- : 1. Açmak.

a. ! 1b/1, 30b/645

a. -dı 30b/646

a. -ma 18a/369

2. Katlı bir şeyi açmak.

a. -ar 28a/584

3. (Mal) Satmak için sergilemek.

a. -dı 31b/666

a. -madı 31b/662

a. -up 31b/661

4. Bir konudan bahsetmek.

a. -uban 38b/814

a. -up 39a/823

5. Gizli bir şeyi açıklamak.

a. -uñ 43a/911

söz a.

6. Ferahlatmak.

a. -madı 46b/987

açıl- : 1. Açılmak.

a. -dı 44b/948

⁷¹ Dizinde yer alan yabancı kelimelerin kökeni belirtilirken Farsça kurala göre yapılmış tamlamalar, tamlamada yer alan kelimelerin kökenine bakılmadan Farsça olarak gösterilmiştir.

Kelimelere gelen çekim ekleri alfabetik olarak verilmiştir. -mA-, -mĀ-, -mAK yapım ekli şekiller de kelimenin altında gösterilmiştir. Eyle-, it-, kı- gibi yardımcı fiillerle oluşturulan birleşik fiiller yalın şekilleriyle iç madde olarak yer almıştır.

2. Meydana çıkmak, görünür olmak.
a. -miş-durur 44a/939
a. -uban 33a/701
yüzi a.
3. Kendine gelmek.
a. -dı 46b/994
- açluk** : Açlık.
a. (ğ)+ıla 23a/471
- ad** : Ad, isim.
a. 60b/1268
a. +ı 5b/93, 8a/143, 10b/205, 11a/208, 11b/220, 14a/275 (2), 17b/350, 25a/517, 39b/836, 56b/1210, 57b/1228, 57b/1230
a. +ını 13b/270, 16b/330, 49a/1039, 49a/1041
a. +unı 29b/620
a. +uñ 29b/622, 45b/972
a. +ını añ-: Adını zikretmek. 23b/488
- adam** (<âdem: Ar.): Adam, insan, kişi, kimse.
a. 12a/235, 13b/265, 13b/267, 15a/295, 18a/361, 19a/392, 34a/722, 36b/773, 45a/953
- ‘aded** (Ar.): Sayı.
‘a. 3a/31
- Ādem** (şa): Hz. Adem. İlk yaratılan insan ve ilk peygamber.
Ā. +i 19a/393
- ‘adem** (Ar.): Yokluk.
‘a. +den 7a/119
‘a. +deñ 19a/393
- ‘âdet** (Ar.): Alışkanlık, âdet.
‘**â. idin-**: Alışkanlık edinmek. 54b/1169
- ‘adl** (Ar.): Adalet.
‘**a. it-**: Adaletle muamele etmek. 2b/28
- adlu** : Adlı, isimli, adında.
a. 5b/87, 6a/100
- ‘adū** (Ar.): Düşman.
‘a. +dañ 43b/921
- ‘af** (<‘afv: Ar.): Bağışlama, mazur görme.
‘**a. kıl-**: Affetmek. 48a/1025
- āferīn** (Far.): Beğenme, takdir etme duygularını anlatmak için kullanılan söz.
ā. 16b/336, 50b/1079
ā. +ler 50b/1078
ā. kıl-: Takdir etmek. 19b/396
- āfitāb** (Far.): Güneş.
ā. 36a/761
- ağaç** : Ağaç.
a. 26a/537, 26a/539, 26a/544, 26a/545, 26a/546
a. (c)+ı 50a/1064
a. +laruñ 26a/543
a. (c)+uñ 26a/538
a. ol-: (Fidan) Ağaç olmak. 24b/508
- āgāh** (Far.): Haberdar.
ā. ol-: Haberdar olmak. 51b/1102
- ağır** : 1. Ağır, tartıda çok gelen.
a. 33b/712
a. ol-: Ağır olmak. 16b/334
2. Kıymetli, değerli, gösterişli.
a. 49b/1051
- ağız** : 1. Ağız.
a. +ı (ağzı) 20a/415
a. +ında (ağzında) 12b/242
a. +ındañ (ağzındañ) 20a/409, 20a/414, 21a/434
a. +ını (ağzını) 29a/608
a. +ınuñ (ağzınuñ) 24b/505, 26b/548
2. Kapların veya içi boş şeylerin açık tarafı.
a. +ın (ağzın) 22b/464
3. Bir akarsuyun denize veya göle döküldüğü yer.
a. +ına (ağzına) 20a/408
- ağla-** : Ağlamak.
a. -dı 29b/623, 31a/648
a. -dığım 4b/63, 40b/856
a. -dılar 3b/50, 5b/85
a. -duğım 40a/847
a. -ma 4a/53
a. -mağdañ 33a/694
a. -r 38a/807
a. -ram 25a/523
a. -r-ıdı 25a/520
a. -rsın 25a/521

ağlaş- : Ağlaşmak.

a. -urlardı 33a/695

ağlat- : Ağlatmak.

a. (d)-ur 25a/522

ağu : Ağu, zehir.

a. +lar 20a/414

āh (Far.): Feryat.

a. 10a/185, 19a/388

a. it-: Feryat etmek. 4a/61, 40a/847

‘ahd (Ar.): Söz verme, söz.

‘a. +u 45b/963

aḥī (Ar.): Cömert, eli açık kimse.

a. 39a/824, 50a/1064, 50b/1072

āḥir (Ar.): Son.

ā. 11b/221, 42a/895, 55b/1183, 57b/1229

ā. ol-: Ahir zamanda olmak. 21b/442

ā. zamān: Dünyanın son zamanı. 28b/602

āḥiret (Ar.): Ölümünden sonra gidilecek olan âlem, öbür dünya.

ā. 32b/683

ā. +çün 32b/683

ā. +de 32b/686

aḥmak (Ar.): Ahmak, akılsız.

a. 18a/366

a. +durur 19b/399

a. mı 28b/596

Aḥmed (şa): Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur'an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.

A. 3a/35, 5b/93, 14a/275

A. +e 5b/90, 57a/1218

A. +i 4a/56

A. +üñ 37b/788

aḥmer (Ar.): Kırmızı.

a. 53b/1138

aḥşam : Akşam.

a. 8b/156

a. ol-: Akşam olmak. 32a/675

aḥter (Far.): Yıldız.

a. 29a/606

aḥvāl (Ar.): Durum, vaziyet.

a. +ini 33a/693, 38b/808

a. +iñüz 54a/1157

aḥ : 1. Beyaz.

a. 8a/144, 23a/476, 25b/529, 25b/533, 25b/535, 26b/550, 29a/606, 29a/611, 60b/1270

2. Temiz.

a. 4b/72

aḥ : Akmak.

a. -a ḡal-: Akakalmak. 17a/341

a. -ar 38a/806

a. -ardı 53b/1147

a. -dı 19b/395, 26b/549

aḥca : Beyaza çalar, beyazımsı.

a. 29a/610

aḥça : Akçe, para.

a. 6a/107, 37b/787, 38b/809, 38b/810

aḥçalıḡ : Akçe kadar.

a. 50b/1072

‘aḥd-i nikāḥ (Ar.): Nikah kıyma.

‘a. ḡıl-: Nikah kıymak. 48b/1028, 51a/1090

‘Āḡıḡ (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed’in isimlerinden biridir.

‘Ā. 13a/260

‘aḡıbet (Ar.): Sonunda, nihâyetinde.

‘ā. 2b/26, 3a/32, 32b/684, 36b/768

‘aḡıl (<‘aḡl: Ar.): Akıl, fikir, düşünce.

bk. ‘aḡl.

‘a. 11a/208

‘aḡl (Ar.): Akıl, fikir, düşünce. bk. ‘aḡıl.

‘a. 36a/763

‘a. +ı 14b/285, 46a/974

‘a. +ını 12a/232, 12a/233, 16a/327

‘a. +uñ 41b/883

‘a. +ı ḡel-: Akli başına gelmek. 26a/554, 31a/648

‘a. +ı ḡit-: Aklini yitirmek, kendini kaybetmek. 14a/282, 26a/553, 31a/647, 36a/767

‘a. -ı ḡikmet: Hâkim olan akıl. 17b/359

‘a. +ı ir-: İdrak etmek. 52b/1121

‘a. -ı kāmīl: Akli başında, olgun. 17b/360

‘āḡıle (Ar.): Akli başında.

‘ā. 10b/201
aḵṣaḵ : Hafifçe topallayan, aksayan.
 a. 35a/742
al- : 1. Bir şeyi tutup elinde bulundurmak.
 a. ! 36a/757
 a. -am 9b/177
 a. -dı 9b/178 (2), 12b/243, 14b/290, 18b/380, 24b/505, 26b/548, 30b/640, 30b/643, 39a/821, 51a/1088, 59b/1259
 a. -dılar 18b/378, 18b/381, 26b/551
 a. -up 3b/51, 5b/92, 13b/267, 13b/270
 2. Satın almak.
 a. ! 9a/167
 a. -acağın 31b/667
 a. -ayum 9a/164
 a. -dı 31b/667
 a. -ursın 37a/784
 3. Almak, kabul etmek.
 a. -asın 38a/799
 a. -dı 34b/727, 37a/776
 a. -dılar 51a/1083
 a. -mazam 9b/174
 a. -mazsın 13a/253
 a. -up
selāmın a.
 4. Beraberinde götürmek.
 a. ! 41b/880
 a. -uban 4b/65
 a. -up 5a/78, 5b/86
 a. -ur 4b/65
 5. Bir kimse ile evlenmek, evlendirmek.
 a. -alar 38b/810
 a. -avuz 39a/825
a. -ı vîr-: Alıvermek. 6b/117
 6. Kaplamak, sarmak.
 a. -dı 23a/473, 32a/675
gözini uyku a.
 7. Kayıt altına almak.
 a. -mış-durur 37b/791
deftere a.
 8. (Yol) Almak.
 a. -ur 41a/872
revān a.
 9. Kurtarmak.

a. -ur 46b/993
elindeñ a.
a‘lā (Ar.): 1. Yüksek.
 ‘a. 15a/303
 2. Pek güzel.
 ‘a. 50a/1066
‘alāmet (Ar.): Alâmet, belirti.
 ‘a. 54b/1166
alçaḵ : Alçak, yere yakın.
 a. (ğ)+ıdı 30a/632
aldan- : Yanılmak, kanmak.
 a. -mağıl 1b/4
aldur- : Aldırmak.
 a. -ur 46b/990
‘ālem (Ar.): Kâinat, evren, dünya.
 ‘ā. 2a/10, 3a/33, 7a/126, 13a/258, 13b/265, 15a/295, 42a/894, 27a/566, 31a/654, 32b/687, 35a/736, 40a/849, 42b/898, 49a/1046, 58a/1240
 ‘ā. +de 4b/72, 35a/735, 46a/973, 58a/1237
 ‘ā. +e 7b/136
 ‘ā. +i 7a/119, 19a/393, 25b/526
 ‘ā. +lerūñ 57b/1234
iki ‘ā.
alım satım : Alışveriş, ticaret.
 a. 31b/663
alın : Alın.
 a. +ı (alın) 33a/699
 a. +ında (alınında) 55b/1188
 a. +ındaki (alınıdaki) 15b/306
alın- : (Satın) Alınmak.
 a. -a 9b/179
‘Alī (şa): Hz. Ali, İslâm’ın dördüncü halifesi.
 ‘A. 2a/13, 5b/93, 58b/1250
 ‘A. +deñ 5b/94
 ‘A. +nüñ 53a/1135
‘ālī (Ar.): Yüce, ulu.
 ‘ā. 30a/628
‘ālim (Ar.): Alim, bilgin.
 ‘ā. +lere 14b/292
‘Āli-şān (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed için “Şanı ve şerefi büyük, çok değerli” anlamında kullanılan bir isim.
 ‘Ā. 60b/1267
Allāh (Ar.): Allah, Tanrı, Yaratan.

- A. 4a/59, 13b/270, 23b/484, 34a/716, 40a/843, 46a/983, 55a/1171, 56b/1214, 57a/1215, 57a/1218, 57b/1234 (2)
A. +a 3b/48, 21a/432, 41a/871, 54a/1150
A. idi 7b/134
A. +ımız 3a/30
A. +uñ 34b/732
- alt** : Alt.
a. +ında 43a/917
- altmış** : Altmış.
a. 10b/205
- altun** : Altın.
a. 10b/206, 37a/784, 37b/787, 38b/809, 43b/923, 50a/1063
- ‘ām** (Ar.): Halk tabakası.
‘ā. 23a/479
- amān** (Ar.): Yardım dileği.
a. 28b/598
- ‘amel** (Ar.): Dînî emirleri yerine getirmek için yapılan iş.
‘a. **işle-**: Dînî emirlere göre hareket etmek. 32b/683
- ‘amīm** (Ar.): Herkese ait, umumî.
‘a. 45a/961
- ammā** (Ar.): Ama.
a. 35b/750
- ‘amme** (Ar.): Hala.
‘a. +si 42b/904
- ‘ammete** (Ar.): Hala.
‘a. +si 47b/1011
- ‘ammi** (Ar.): Amca.
‘a. +m 49b/1059
- ‘ammū** (Ar.): Amca. *bk.* ‘amū.
‘a. 12b/247, 12b/250, 46a/976, 46b/985
‘a. +lar 42b/902
‘a. +ları 18b/377, 44a/929
‘a. +larının 10a/191
‘a. +m 37a/785
‘a. +sı 11b/220, 43b/928, 47b/1011
‘a. +sına 54b/1161
‘a. +sını 9a/163
- ‘amū** (Ar.): Amca. *bk.* ‘ammū.
‘a. 18a/368, 19a/388, 21a/429, 22b/466, 24b/504, 41b/880, 45a/951, 45a/957, 45a/959, 46a/977
‘a. +lar 9a/173
‘a. +ları 35b/753
‘a. +larımı 41b/880
‘a. +ñ 9a/172
- añ-** : Anmak, zikretmek.
a. -dı 23b/485, 23b/488
a. -mış-ıdı 11b/222
adını a.
- ana** : Anne.
a. 3a/37
a. +dañ 3b/46, 4b/64
a. +m 45b/965
a. +sı 3a/39
a. +sıyam 56a/1201
a. +ya 38b/818
- aña** : Ona.
a. 2b/26, 4a/52, 4a/55, 4b/67, 5a/76, 5a/83, 5a/84, 5b/91, 6b/118, 7b/131, 8a/149, 8a/150, 9a/163, 9a/167, 10a/187, 10a/190, 10b/199, 10b/202, 11b/220, 12a/230, 13a/255, 15a/299, 15a/303, 16a/324, 18a/361, 18b/375, 20a/405, 21b/444, 21b/445, 21b/447 (2), 25a/523, 25b/527, 25b/530, 26a/546, 28b/595, 29b/615, 30b/642, 33a/695, 33b/706, 34b/724, 36b/769, 37a/784, 38a/805 (2), 38b/814, 39b/838, 40a/842, 40b/855, 41a/867, 41a/869, 41a/873, 41b/875, 41b/882, 42a/886, 42a/895, 43a/912, 43a/915, 43a/917, 43b/924, 44a/937, 46b/985, 47a/998, 47a/999, 47a/1000, 47a/1005, 49a/1041, 49a/1043, 49b/1051, 49b/1052, 50b/1079, 50b/1082, 52b/1117, 53a/1128, 53b/1139, 53b/1141, 54b/1160, 55a/1172, 55b/1189, 56a/1193, 56b/1211, 57a/1215, 57a/1216, 57a/1220, 57b/1227, 58a/1237, 58b/1247, 60b/1268, 60b/1269, 60b/1271
- anca** : Sadece, yalnızca, ancak.
a. 7b/133, 23b/492

ancak : 1. Fakat, ama, lakin, ne var ki.

a. 13a/256, 47b/1013

2. Sadece, yalnızca.

a. 16b/336, 42b/903, 48b/1031, 53b/1144

ancılayın : Onun gibi, o kadar.

a. 17a/347, 29a/603

and : Yemin.

a. iç-: Yemin etmek. 18a/371, 46b/992

anda : 1. Orada, o yerde.

a. 4a/60, 5b/95, 9b/183, 12a/230, 12a/239 (2), 12b/240, 12b/241 (2), 18b/376, 19a/383, 19b/398, 19b/403, 20b/421, 20b/426, 24a/494, 25a/516, 26a/537, 27b/577, 28a/581, 28a/590, 28a/591, 30a/628, 31b/661, 33a/699, 33a/711, 34b/727, 37a/775, 47b/1011, 49a/1041, 51b/1099, 52a/1105, 56b/1212, 57a/1223, 58b/1249

a. +dur 43b/918

a. +ğı 35b/753

a. idi 8b/153

2. Onda.

a. 54b/1166

andan : Ondan. *bk. andañ*

a. 7a/128, 12b/249, 25a/525, 60a/1267

andañ : 1. Ondan. *bk. andan*.

a. 3a/31, 14a/279, 19b/404, 20a/406, 22a/459, 26b/551, 29a/605, 44a/939

2. Oradan.

a. 31b/658, 31b/660, 35b/752

a. artuğ: Ondan başka. 10b/200

añdur- : Hatırlatmak.

a. -ayım 37b/789

anı : Onu.

a. 4a/56, 4a/62, 5a/78, 5a/81, 5b/91, 6a/100, 6a/105, 6b/109, 6b/117, 9b/179, 9b/180, 12a/231, 12b/250, 13b/262, 13b/268, 14b/291, 15a/302, 15b/306, 15b/309, 15b/310 (2), 16a/319, 16b/334, 18a/362, 18a/363, 18a/364, 18a/369,

18a/370, 18b/379, 18b/380, 20a/405, 20a/406, 20b/420, 24b/506, 25b/530, 28a/585, 28a/588, 28a/591, 29b/614, 30a/635, 30b/643, 31a/647, 31b/662, 33a/696, 33a/697, 37b/789, 37b/791, 38b/810, 38b/814, 39a/824, 39a/825, 40a/843, 41a/867, 42b/903, 43a/907, 43a/909, 43a/910, 43a/916, 43b/921, 44a/936, 44b/941, 45b/962, 45b/967, 46a/975, 47a/999, 47b/1008, 48b/1032 (2), 49b/1060, 50a/1068, 50b/1081, 51a/1086, 52a/1110, 52a/1111, 54a/1159, 55a/1175, 55a/1177, 55a/1178, 55b/1187, 55b/1192, 56b/1213, 56b/1214, 57b/1234, 58b/1248, 60b/1270

añıl- : Anılmak, hatırlanmak, zikredilmek.

a. -ur 2b/21

añla- : Anlamak.

a. -maz 31b/663

a. -mazsın 28b/594

anlar : Onlar.

a. 11a/214, 17a/346, 18b/372, 20b/426, 24a/493, 28a/581, 31b/660, 37b/792, 47b/1012, 48a/1017, 51b/1103

a. +a 31a/653, 37b/792

a. +ı 11a/216, 40a/843, 46b/991, 48a/1017, 48a/1019

a. +uñ 2a/17, 18b/373

ansız : Onsuz.

a. 4a/57, 39b/835

anuñ : Onun.

a. 2a/15, 2b/22, 3a/40, 4b/66, 4b/70, 5a/82, 6a/103, 8a/148, 10b/200, 14a/275, 15a/295, 15a/300, 15a/304, 15b/309, 17b/358, 18b/382, 19a/387, 23a/478, 24a/501, 26a/540, 32b/682, 34b/731, 38a/798, 39a/825, 42a/894 (2), 43b/922, 45a/959, 45b/971, 46a/983, 47b/1014, 50b/1078, 53a/1136, 53b/1142 (2), 53b/1146,

- 54a/1153, 54a/1155, 54b/1163, 57a/1216, 57b/1230, 58b/1250, 59b/1257, 59b/1261, 60b/1270
a. +dur 8b/161 (2), 34b/731, 55a/1180 (2)
a. +durur 42a/894
a. +ıla 18a/370, 54b/1168
a. +la 13b/265, 13b/272, 18a/371
a. +çun: Onun için. 5b/85, 14a/273, 15a/297, 54b/1163, 57b/1233
a. gibi: Onun gibi. 10b/202
a. +içün: Onun için. 7b/131, 39b/837
a. +içündür: Onun içindir. 40a/847, 60b/1271
‘ār (Ar.): 1. Utanma.
‘ā. it-: Utanmak. 44b/944, 45b/965
2. Utanç.
‘ā. ol-: Utanç olmak. 44b/942
ara : Yer.
a. +da 51b/1104
a. +dañ 37b/786
a. +ya 18b/374, 51a/1089, 51a/1090, 51a/1092, 51b/1096
‘Arab (Ar.): Arap kavmi.
‘A. 44b/942
‘Arabī (şa): “Arap kavmine mensup olan” anlamında kullanılan peygamberimiz Hz. Muhammed’in isimlerindendir.
‘A. 22b/461
‘Arabiyyü (şa): “Arap kavmine mensup olan” anlamında kullanılan peygamberimiz Hz. Muhammed’in isimlerindendir.
‘A. 53a/1130
ārām (Far.): Dinlenme.
ā. it-: Dinlenmek. 32a/671
ā. kıl-: Dinlenmek. 31b/658
ardınca : Hemen arkasından, ardı sıra.
a. 18b/373, 23a/478, 32a/676, 58b/1250
arı : Temiz, tertemiz, pak. *bk. aru*
a. 36a/762, 47a/1003
a. +dur 7b/139, 45a/961
arğa : Sirt.
a. 30b/646
a. +ñı 30b/645
arķun : Yavaş, sakin.
a. arķun: Yavaş yavaş. 23a/477
armağan : Armağan, hediye.
a. 51a/1086
arslan : Aslan.
a. +ı 24b/513
‘arş (Ar.): İslâm inancına göre göğün en yüksek katı.
‘a. 7b/132
‘a. +ı 15a/297
arşun : Uzunluk ölçüsü.
a. +ıdı 50a/1065
a. idi 52a/1109
art- : Artmak, çoğalmak.
a. -dı 60b/1272
artuķ : Fazla; başka.
a. 5b/94, 10b/200, 16a/325
a. +ıdı 27b/572
artur- : Artırmak.
a. -ayım 35b/751
aru : Temiz, tertemiz, pak. *bk. arı*
a. 35a/744, 45b/966
aruķ : Zayıf, güçsüz.
a. 35a/742
‘arz (Ar.): Sunma, takdim etme.
‘a. it-: Sunmak, takdim etmek. 34a/714
‘arz-u ħāl (Far.): Durumunu sunma, arz etme.
‘a. it-: Durumunu arz etmek. 6a/114
āsān (Far.): Kolay.
ā. 21a/437
ā. +durur 17b/359
ā. idi 8a/150
ā. ol-: Kolay olmak. 2b/26
aşhāb (Ar.): Sahābe.
a. 60a/1265
a. +ın 2a/14
āsītān (Far.): Eşik.
ā. 14b/288
aşl (Ar.): 1. Gerçek.
a. +ı 41b/883
2. Soy, neseb.
a. +ı 47a/1003
a. +ıdur 41a/865

- a. +ıla 28b/599, 47a/1002
aşlā (Ar.): Hiçbir vakit, kesinlikle.
a. 53b/1143
‘aşr (Ar.): Dönem, devir, zaman.
‘a. 41b/875
‘a. +ında 10b/202
aşşı : Kâr, kazanç.
a. it-: Kâr etmek. 31b/666
aşşılı : Kazançlı, kârlı.
a. 33b/705
āsumān (Far.): Gökyüzü, semâ.
a. 2a/12, 7a/129
aş : Yemek.
a. 54a/1149, 54a/1154
‘āşık (Ar.): Bütün bağlılığı ve sevgisi Allah’a olan kimse.
‘ā. +ıdı 8a/142
‘ā. ol-: Aşık olmak. 11b/219, 14b/284, 57a/1225
āşikār (Far.): Açık, meydanda.
ā. 43b/921
ā. kıl-: Belli etmek. 16b/329
ā. ol-: Meydana çıkmak, belli olmak. 10a/189
āşikāre (Far.): Açık, meydanda.
ā. eyle-: Gizli bir şeyi açıklamak. 60a/1267
āşinā (Far.): Dost, yakın.
ā. eyle-: Dost eylemek, yakınlaştırmak. 2a/17
āşiyān (Far.): Mesken, oturulan yer.
ā. 29b/616
‘aşk (Ar.): Aşk.
‘a. 11b/223, 12a/232, 14b/286, 16a/327, 16b/330, 17a/344, 41b/877
‘a. +ı 25a/522, 54b/1163
‘a. +ına 10b/204
‘a. +ını 16b/329
‘a. -ı ilāhī (Far.): İlâhî aşk. 54b/1162
at : At, bir binek hayvanı.
a. 6b/111
a. +dañ 9b/184
a. +ıla 10a/186
a. +ına 10a/191, 59b/1259
a. +lar 52b/1118
ata : Baba.
a. 5a/75
a. +dañ 3b/46, 4b/64
a. +m 29b/620, 45b/965, 46a/974
a. +n 29b/619
a. +sı 5a/77
‘Ātike (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed’in halası.
‘Ā. 6a/100, 6b/108, 37b/789, 37b/794, 38b/813, 38b/817, 38b/819, 39a/823, 39a/828, 40b/853, 41a/868, 41a/869, 51b/1095, 54a/1154
‘Ā. +ye 39a/828, 39b/839, 40a/848, 40b/858, 54a/1153
atlu : Atlı.
a. 6b/112
āvāz (Far.): Yüksek sesle bağırma, feryat.
ā. +ıla 37a/777
avla- : Etrafını kuşatmak.
a. -dı 45b/967
‘avrat (<‘avret: Ar.): Kadın.
‘a. 52a/1105
‘a. +a 45a/952
‘a. +ıñdur 51b/1098
avuç : Avuç.
a. 19a/393
ay : 1. Ay, kamer.
a. 2a/12, 7a/120, 7a/129, 7b/132, 14a/281, 33a/699, 39b/830, 44a/929, 51a/1093, 51b/1094, 57a/1224
a. +a 15b/313, 20b/421, 45b/964, 57a/1225
a. +dañ 7b/139
a. +durur 55b/1188
a. +uñ 36a/760
2. Ay, yılın on iki bölümünden her biri.
a. 37b/788, 37b/793
āyā (Far.): Şaşıрма, sorma, ümit ve istek ifade eder.
ā. 39a/828
ayağ : Ayak.
a. 37a/776
a. (ğ)+ı 29a/609, 60a/1263
a. (ğ)+ın 16b/332
a. (ğ)+ına 9b/184, 30b/637
a. (ğ)+uñuz 14b/288

- a. (ğ)+una gel-:** Kısmet karşısına çıkıvermek. 16b/338
- ‘ayān (Ar.):** Belli, açık, meydanda.
 ‘a. 1b/1, 8a/144, 19a/392, 25a/516, 25b/533, 25b/535, 28b/596, 29a/605, 29b/621, 34b/734, 35b/747, 37b/786, 40b/860, 51a/1086, 60a/1266
- ‘a. it-:** Açıklamak. 55a/1173
- ‘a. ol-:** Belli olmak, açıkça meydana çıkmak. 2a/9, 7a/121, 7a/125, 15a/301, 22a/456, 25b/529, 38b/817, 54b/1167
- ‘ayb (Ar.):** Noksan, kusur, eksiklik.
bk. ‘ayib.
 ‘a. 48a/1022
 ‘a. +dañ 45b/966
 ‘a. +ı 45b/962, 45b/965
 ‘a. +ını 45a/959
- ‘ayib (<‘ayb: Ar.):** Noksan, kusur, eksiklik. *bk. ‘ayb.*
 ‘a. 45b/968
 ‘a. +ları 45a/957
 ‘a. mı 44b/943
‘a. bul-: Birinin bir kusurunu tespit etmek. 44b/943
- ‘ayibla- :** (<‘ayb+la-: Ar.+T.): Ayıplamak.
 ‘a. -mazduñ 43a/913
- ‘ayblu (Ar.+T.):** Kusurlu. *bk. ‘ayblu.*
 ‘a. 47a/1000
- ‘ayblu (<‘ayb+lu: Ar.+T.):** Kusurlu. *bk. ‘ayblu.*
 ‘a. 47a/996
- ayıl- :** Kendine gelmek.
 a. -dı 46b/994
- ayır- :** Uzaklaştırmak, ayırmak.
 a. -amaz 16b/328
 a. -mayup 4a/56
- ayrıl- :** Ayrılmak, ayrı düşmek.
 a. -am 3b/42
- ayru :** Ayrı.
 a. 20b/424
- ayruḳ :** 1. Başka.
 a. 29b/624
 2. Fazlalık.
 a. (ğ)+uñdur 46a/980
- ayruluk :** Ayrılık.
 a. (ğ)+ı 38b/812

- az :** Az.
 a. 38a/799
- az- :** Yolunu şaşırarak.
 a. -dım 32a/678
 a. -mış 34a/723
yoldañ a.
- azacuḳ :** Azıcık.
 a. 29a/610
- āzād (Far.):** Hür.
ā. eyle-: Esir, köle ve cariyeye hürriyetini geri vermek.
 50b/1077
ā. it-: Esir, köle ve cariyeye hürriyetini geri vermek.
 33a/697
ā. ol-: Hür olmak. 50b/1076
- azḡun :** Doğru yoldan ayrılmış, sapkın.
 a. +ları 46a/979
- ‘azīm (Ar.):** Büyük, ulu.
 ‘a. 45a/961
- ‘azīz (Ar.):** 1. Saygı duyulan kimse.
 ‘a. 11b/227, 33b/705, 43a/909, 47a/1003
 2. Peygamberimiz Hz. Muhammed.
 ‘A. 23a/478, 36a/762, 41b/879
- ‘azm (Ar.):** Kesin karar vererek bir yere yönelme.
‘a. eyle-: Kesin karar vererek bir yere yönelmek. 34a/716
- ‘Azzemehu’llāh :** Salāt ve selām Sen’in üzerine olsun, Ey Allah’ın yücelttiği zât!” anlamında peygamberimiz Hz. Muhammed için söylenen söz.
 ‘A. 56a/1208
- B-**
- bāb (Ar.):** Makam.
 b. +ında 34b/728
- baba :** Baba, ata. *bk. buba.*
 b. +dañ 3a/38
 b. +ma 40b/860
 b. +mdan 9a/163
 b. +ñdañ 9a/166
 b. +sı 5a/77
 b. +sına 41b/881, 50b/1082
 b. +sinuñ 5a/74

ba'de (Ar.): Sonra.

b. -t-ta'ām: Yemekten sonra.
39a/823, 52a/1108

bādiye (Ar.): Çöl.

b. 20a/407

bağ : Bağ.

b. +ın 16b/332

bağışla- : 1. İhsan etmek, bahşetmek.

b. -dım 32b/681, 52b/1125

b. -r 45b/964

b. -rdı 7b/139

2. Bağışlamak, affetmek.

b. -yup 32b/686

bağla- : 1. Bağlamak.

b. -dı 54a/1149

b. -r 16b/335

2. Bir şey veya bir kimse ile
diğer bir şey veya kimseyi
mânevî bağla birleştirmek.

b. ! 48a/1027

b. -mağıl 1b/4

b. -ram 25a/523

gönlünü b.

bağır : 1. Bağır, karın boşluğu.

b. +ına (bağırına) 54a/1149

2. Yürek, gönül.

b. +ına (bağırına) 51a/1091

b. +ınuñ (bağırınıñ) 37a/780

b. +ı hūn ol-: Çok ızdırap
çekmek, yüreği parça parça
olmak. (bağrı) 34b/725

b. +ımı del-: İztırap vermek,
çok müteessir etmek. 36b/774
(bağrımı)

bağlılık (<bağl+lık: Ar.+T.):
Cimrilik, hasislik.

b. eyle-: Cimrilik etmek.
19b/394

bağır (Ar.): Deniz.

b. 2a/12, 7a/129

bağış (Far.): Armağan, hediye.

b. it-: Hediye etmek. 43b/924

b. ol-: Hediye olmak. 36b/769

bahtiyār (Far.): Mesut, mutlu.

b. 39b/839, 40b/864, 51b/1099

bahtlu (<baht+lu: Far.+T.): Talihli.

b. 19b/400

b. ol-: Talihli olmak. 46a/973

bağ- : Bakmak.

b. -a kal-: Bakakalmak.
17a/341

b. -dı 4a/60, 9b/184, 14a/282,
26a/553, 36a/766

b. -dılar 35a/741

b. -duğ 20b/419

b. -ıcağ 36a/763, 45b/964

b. -mağa 29a/612

b. -uban 52b/1116

b. -up 9b/180, 55a/1175

bağar : Ayna.

b. 16a/324

bāqī (Ar.): 1. Ebedi.

b. +dür 40a/846

2. Kalan kısım veya meblağ.

b. 11a/207

bal : Bal.

b. 26b/550

bālīga (Ar.): Büluğa ermiş kadın,
olgun kadın.

b. durur 44a/937

baña : Bana.

b. 4b/66, 4b/69, 5a/75, 8b/158,

9a/163, 9a/164, 10a/190,

10b/199, 12b/249, 12b/250,

19a/385, 20a/405, 20a/412,

21a/430 (2), 21b/438, 21b/441,

21b/445, 22b/468, 23a/475,

25a/525, 25b/530, 29b/622,

30b/641, 30b/644, 32b/685,

33a/696, 33b/706, 33b/708,

35b/749, 36a/757, 36b/769,

37a/785, 37b/795, 38b/812,

40a/843, 40b/855, 43a/915,

43b/924, 44b/942 (2), 45a/953,

45a/954, 46a/975, 46a/982 (2),

47b/1000, 48b/1030, 51b/1100,

54a/1159, 54b/1162, 55b/1190,

55b/1191, 58b/1245,

58b/1246, 59a/1255 (2)

baş- : Basmak.

b. -dı 14b/288, 23b/485

b. -duñ 50b/1075

Başra (ya): Diğer adıyla Busra, Şam
civarında bulunan bir kasaba. *bk.*
şehr-i Başra, Buşayra

B. +ya 31b/660

baş : 1. Baş, kafa.

b. 33b/707, 46a/981

- b. +ı 14b/284 , 20b/425
 b. +ın 21a/433
 b. +ına 20a/406
 b. +ını 9a/171, 47b/1014, 48b/1037
 b. +lar 18b/374
 b. +uña 47a/1005
 b. +uñı 18a/366, 28b/597
 b. +uñı (3. teklik şahıs iyelik + belirtme hâli) 37a/780
b. +a çıkama-: Üstesinden gelememek, hükmü altına alamamak. 23b/492
b. +ıma kaç-: Bir kimseyi onun kusurunu yüzüne vurarak üzme. 9a/165
b. +lar düş-: Başlar kesilmek. 23b/492
b. +lar kes-: Adam öldürmek. 59b/1261
b. +suz koy-: Başını kesmek, canını almak. 47b/1014
b. +um üstine: Peki efendim. 43b/925
yola b. ko-
 2. Bir topluluğu yöneten kimse, reis.
 b. +ı 17b/353, 17b/357, 18a/363, 20b/425
 b. +ısıñ 4b/71
b. idin-: Birini önder olarak kabul etmek. 18a/364, 18a/369, 18a/370
 3. Ön, ileri taraf.
 b. +ı 17b/352, 20b/419
 4. Yara.
 b. +ları 37a/780
başla- : Başlamak.
 b. -dı 44a/934
 b. -yalım 7a/128
bat- : Batmak.
 b. -ar 36b/771
 b. -dı 23b/486, 23b/488
şuya b.
bâtıl (Ar.): Doğru ve sahih olmayan, hak karşıtı.
 b. +dañ 45b/971
batman (Far.): Aşağı yukarı 11,5 kg. a eşit (9 okka) ağırlık ölçüsü.
 b. 16b/335
bay : Varlıklı, zengin.
 b. 44b/940
 b. +dur 48a/1022
b. it-: Zengin etmek. 52b/1126
bayram : Büyük sevinç, sevinç vesilesi.
 b. 26b/557
ba'zı (<ba'z: Ar.): Bazı.
 b. +sı 17b/354
bed-baht (Far.): Bahtsız, talihsiz.
b. ol-: Bahtsız olmak. 21b/447
bedel (Ar.): Karşılık, yerine.
 b. 10b/202, 41b/875
bedr (Ar.): Dolunay.
 b. 39b/830, 51a/1093
 b. +ine 36a/760
 b. +üñi 10a/193
b. -i ay: Ayın on dördü, dolunay. 15b/313, 45b/964
b. -i mäh: Ayın on dördü, dolunay. 13b/263
b. -i münir: Parlak dolunay. 53a/1127
b. -i şafâ: Berrak ay. 33a/699
beg : Bey.
 b. +ler 40a/844, 42a/885
 b. +leri 44b/940, 45a/953
beğâyet (Ar.): Son derece, fazlasıyla.
 b. 3b/42, 3b/45, 8a/148, 12a/229, 14a/276, 16b/329, 53b/1141, 55a/1175, 55b/1187, 56a/1199, 57b/1235
behâ (Ar.): Güzellik, zarafet.
 b. 43b/918
beķâ (Ar.): Ebediyet, ebedîlik.
 b. +ya 5a/84
 b. +sı 1b/5
bekle- : 1. Beklemek.
 b. -rdi 33a/698
 b. -yeler 6b/112
 2. Korumak.
 b. -ye 28a/591
 b. -r 13a/251
bel : Bel. *bk. bil.*
 b. +i 29a/608
belâ (Ar.): Bela, musibet.
 b. 20a/413
 b. +sındañ 20b/420

b. ol-: Başına bir bela gelmek.
21a/430

belāḡat (Ar.): Etkili ve güzel söz söyleme.
b. 43b/919

belī (Ar.): Kabul ve tasdik manasında bir kelime.
b. 36b/773

belki (Far.): Belki.
b. 37b/791

belür- : Belirmek.
b. -di 54b/1166
b. -medi 23b/486, 37b/788, 57a/1217
b. -miş 55b/1188

ben : Ben, birinci şahıs zamiri. *bk. beñ*
b. 2b/20, 2b/24, 4a/54, 5b/94, 6b/108, 6b/114, 8b/154, 8b/158, 9a/168, 9a/169, 9a/170, 9b/176 (2), 9b/177, 10a/190, 11a/213, 18a/362 (2), 18a/363, 18a/370 (2), 18b/379, 19a/385, 20a/405, 21b/438, 21b/439, 21b/440, 21b/441, 24a/502, 24b/512 (2), 25a/523, 25b/530, 27b/579 (2), 33a/697, 34a/714, 35b/754, 36a/757, 37a/784, 37a/785, 37b/789, 38a/805, 38b/809, 38b/813, 39a/829, 39b/839, 40a/845, 41a/867, 42b/897, 42b/904, 42b/906, 43a/912, 44b/941, 44b/945, 47a/1001, 48a/1017, 48a/1025, 48b/1031, 48b/1035, 49a/1039, 50a/1069, 50a/1070, 50a/1070, 54b/1161, 55a/1176, 55b/1185, 56a/1195, 56b/1205, 59b/1258
b. +de 45b/968
b. +den 50b/1076
b. +deñ 21b/446, 29b/621, 37a/783, 45b/962
b. +em 59a/1255
b. +i 4b/66, 13a/251 (2), 15b/312, 18a/363, 19b/403, 25a/522, 27a/564, 28a/587, 29b/620, 35b/755, 36b/768, 38a/805, 39b/840, 40a/843, 40a/844, 43a/913, 45a/959,

46a/977, 46b/990, 46b/992, 47a/995, 47b/1007
b. +im 4b/63, 4b/68 (2), 15b/316, 19b/399, 21b/442, 21b/444, 40a/845, 40a/847, 40b/856 (2), 50a/1067, 50b/1073, 50b/1075, 52b/1122
b. +üm 9b/182, 50b/1073

beñ : Ben, birinci şahıs zamiri. *bk. ben*
b. 16a/318, 38b/811, 41a/867, 43a/913, 47a/1000

Benī Hāşim : Peygamber efendimizin dedesi Hāşim bin Abdi Menāf'ın soyundan gelenler.
B. +le 47b/1006

Benī Maḥzūm : Kureyş kabilesinin en itibarlı kollarından biri.
B. 18a/364

beñiz : Yüz, yüzün rengi.
b. +i (beñzi) 39a/827, 54a/1155, 60a/1263
b. +in (beñzin) 54a/1158
b. +inde (beñzinde) 12b/246
b. +i şol-: (beñzi) Yüzünün rengi sararmak. 54a/1152, 54a/1155

Benī Zühre : Kureyş kabilesinin Hz. Peygamber'in annesinin mensup olduğu kolu.
B. 48b/1037

beñze- : Benzemek.
b. -mez 26b/550, 26b/557
b. -miş idi 15b/313
b. -r 42a/886, 45b/964, 55b/1189
b. -rdi 36a/760
b. -r (sıfat-fiil) 8b/155, 12a/230, 26a/546, 26b/552, 36b/772, 42a/892, 42a/895, 43a/917, 47a/998

ber (Far.): “Üzerine, üzeri” anlamında bir ön ek.
b. 3a/34, 5b/96, 13a/259, 27a/567, 31a/655, 32b/688, 35a/737, 40a/850, 42b/899, 49a/1047, 53a/1029, 58a/1241

bergüzār (Far.): Hediye, armağan.
b. kıl-: Hediye etmek.
50b/1074

beri : Beri, bu tarafa, bu yana. *bk. berü*
b. 35b/750
berī (Ar.): Arınmış, tertemiz olan.
b. 45b/966
berķ (Ar.): Şimşek.
b. 22a/456
b. ur-: Şimşek çakmak. 2a/10,
7a/126
bermurād (<ber+murād: Far.+Ar.):
Muradına eren.
b. ol-: Muradına ermek.
50b/1076
berr (Ar.): Kara, toprak.
b. 2a/12, 7a/129
berrāk (Ar.): Işıltılı, parlak.
b. ol-: Parlak olmak. 29a/611
berü : Beri, bu tarafa, bu yana. *bk. beri*
b. 37a/778
besle- : Beslemek, yetiştirmek.
b. -ye 4b/65
beş : Beş. *bk. biş*
b. 24a/503
beşāret (Ar.): Sevinç, memnuniyet.
b. kıl-: Sevinmek, memnuniyet
duymak. 16b/337
beşer (Ar.): İnsan.
b. 26b/552
beş yüz : Beş yüz.
b. 52b/1117
beṭāl (Ar.): İşsiz.
b. ol-: İşsiz olmak,
çalışmamak. 9b/177
bevvāb (Ar.): Kapıcı.
b. 33b/703
b. +lar 38b/818
beyān (Ar.): Anlatma, söyleme,
açıklama.
b. 58b/1248
b. ğıl-: Açıklamak, söylemek.
b. kıl-: Açıklamak, söylemek.
1b/1
b. ol-: Açık olmak. 25b/536
beyāz (Ar.): Beyaz, ak.
b. 53b/1138
beyyināt (Ar.): Deliller.
b. 22a/451
bez (<bezz: Ar.): Kumaş.
b. 49b/1051, 49b/1052,
49b/1060

bī-ṣāre (Ar.): Aciz, zavallı.
b. 55b/1185
bī-görkölü (Far. + T.): Gösterişten
uzak, mütevazı.
b. +dür 45a/960
bī-gümān (Far.): Şüphesiz.
b. 60b/1271
bī-hisāb (Far.+Ar.): Sayısız, pek çok.
b. 52a/1113, 52a/1115
bī-hūş (Far.): Akli başında olmayan,
şaşkın.
b. eyle-: Aklını başından
almak, şaşırtmak. 12a/232
bī-ḳarār (Far.+Ar.): Kararsız.
b. ol-: Kararsız olmak.
14b/285, 36a/767
bī-kerān (Far.): Sonsuz, sınırsız.
b. 43b/920
bī-ḳıyās (Far.+Ar.): Ölçüsüz.
b. 37b/791, 52a/1113
bil : Bel. *bk. bel.*
b. +i 36a/764
bil- : 1. Bilmek.
b. ! 2a/12, 2a/15, 4a/54, 6a/101,
7a/129, 7b/131, 9a/166,
15a/302, 30a/626, 31a/652,
34a/717, 37b/790, 39b/840,
40b/858, 43a/915, 50b/1074,
52a/1109 (2), 52a/1114,
57a/1217, 58a/1244, 58b/1250
b. -di 13b/269, 14a/276,
19b/398, 56b/1213
b. -e 38b/813
b. -elim 6b/118
b. -elüm 11b/226
b. -em 44b/945
b. -emez 28a/586
b. -eyim 37a/779
b. -gil 3a/37
b. ! -ki 8b/154
b. -mem 55a/1176 (2)
b. -memiş 34a/723
b. -mez 36b/772, 43b/928
b. -mezüz 22b/469
b. -miş-idi 15a/299
b. -üben 56a/1194
b. -üñ 4b/63, 48b/1034,
48b/1035, 52b/1122
b. -üñüz 42b/902, 52b/1125

- b. -ür 8b/161, 11a/213, 15b/310, 22a/453, 38b/808
 b. -ürdi 14b/291 (2), 15a/304, 54a/1151
 b. -ürem 9b/176, 20a/405, 40a/846, 41a/867, 48a/1017, 51a/1086
 b. -ürsin 6b/109, 45a/956
 b. -ürsüz 40a/844
 b. -ürüz 17b/356, 17b/358
 b. -ürveñ 11a/213
 2. Takdir etmek, değerlendirmek.
 b. -esin 5a/82
 b. -meyesin 10a/193
 3. Kabul etmek, addetmek, saymak.
 b. -elim 5b/91
 4. Tanımak.
 b. -dün 29b/620 (2)
 5. Öğrenmek.
 b. -di 31b/659, 43a/908
 b. -diler 34b/730
 b. -eyüm 42b/906
 b. -mege 43a/910
 6. Anlamak, idrak etmek.
 b. -diler 34b/731, 34b/732
 b. -dim 48a/1025
 b. -medim 48a/1024
ḳadrini b. ḳadrüñi b.
 7. Yeterlilik bildiren yardımcı fiildir.
 b. -mek 52a/1111
ide b.

bildür- : 1. Bildirmek, haber etmek.

- b. -di 57a/1220
 b. -dün 48a/1021
 b. -se 33a/696
 2. Anlatmak.
 b. ! 55a/1179 (2)
 b. -medi 33a/693

bile : 1. Bile, dahi.

- b. 21b/443
 2. İle, birlikte, beraber.
 b. 4a/60, 11b/218, 11b/228, 12a/234, 13a/254, 17a/342 (2), 17a/343, 17a/346, 17a/347, 17a/348 (2), 18a/371, 18b/375, 20b/426, 27b/575 (2), 28a/590,

- 28b/599, 31b/665, 38a/797, 41b/880, 43a/912, 50a/1063
 b. +since 18b/377
b. ola: Birlikte. 11b/218, 13a/254

bi'llāhi (Ar.): “Allah için.” anlamında yemin sözü.

- b. 45b/965

bin- : Binmek.

- b. -di 10a/191, 32a/674
 b. -dügi 21a/435
 b. -üp 59b/1259

biñ : Bin.

- b. 9a/167, 9a/168, 9a/169 (2), 14b/284, 19b/396, 35b/748

bī-naẓīr (Far.+Ar.): Benzersiz, eşsiz.

- b. 42a/892

bī-nihāyet (Far.+Ar.): Sonsuz, aşırı.

- b. 49b/1056, 56a/1203

bir : Bir.

- b. 1b/3, 2b/20, 3b/41, 3b/50, 4a/58, 4b/71, 6a/102, 6b/108, 6b/115, 6b/116, 8a/143, 8a/144, 8a/151, 8b/155, 9a/171, 9b/174, 9b/178, 9b/183, 10a/187, 10a/190, 10b/199, 10b/201, 11a/208, 11a/211, 11a/215, 11b/220, 11b/227, 11b/228, 12a/230, 12b/242, 12b/243, 12b/248, 12b/249, 13a/254, 13a/256, 13b/262, 14a/275 (2), 14b/284, 15b/310, 16a/323, 16b/335, 17a/347, 17a/349 (2), 17b/350, 17b/352, 17b/354, 17b/355 (2), 18b/373, 18b/377, 18b/378, 18b/380, 19a/384, 19a/387, 19a/393, 20a/407, 20a/409, 20a/412, 20a/413 (2), 20a/414, 20b/421, 21a/429, 21a/430, 21a/431, 22a/454, 22a/455, 22a/457, 22b/463, 23a/475, 23a/476, 23a/481, 24a/493 (2), 24a/499, 25a/516, 25b/529, 25b/533 (2), 25b/534, 25b/535, 25b/536 (2), 26a/537, 26a/540, 26a/546, 26b/552, 27b/570, 28a/584, 28a/590, 28a/592, 28b/599, 30b/640, 30b/644,

31b/665, 32a/671, 32b/682,
33b/712, 34a/716, 34b/724,
34b/734, 35a/742 (2), 35b/748,
36a/757, 36a/766, 36b/770,
36b/773, 37a/785, 37b/786,
37b/788, 37b/793, 37b/795,
39a/825, 39b/832, 39b/836,
41b/875, 42a/886, 42a/892,
43a/910, 44b/941, 46a/978,
46a/980, 46b/989, 47a/996,
47a/998, 48b/1030, 49a/1040,
49b/1051, 49b/1060, 51a/1093,
51b/1096, 51b/1097, 51b/1103,
52a/1108, 52b/1120, 53b/1140,
54a/1149, 54b/1160, 56b/1210,
57a/1223, 59a/1252, 59a/1253,
59b/1258 (2), 60b/1270

b. durur 43a/917

b. +dür 31a/650

b. araya cem' ol-: Bir yerde toplanmak. 51a/1090

b. araya deril-: Bir yerde toplanmak. 51b/1096

b. araya gel-: Aynı yerde toplanmak. 37b/793

b. araya getür-: Birleştirmek, evlendirmek. 51a/1092

b. bir: Tek tek. 13b/268

b. dürlü: Bir türlü. 10a/189

b. gün: Bir gün. 25b/529, 25b/532, 51b/1098, 57a/1218

b. iki: Birkaç. 53b/1148

b. kaç: Birkaç. 20a/406, 50a/1066, 51a/1091

b. nev'a: Bir türlü, bir miktar. 10a/189

b. nice: Birkaç, birçok, pek çok. 25a/515

b. yere cem' ol-: Bir yerde birleşmek. 51b/1094

b. zamān: Bir süre, biraz. 18b/372

birāder (Far.): Erkek kardeş.

b. 37b/789

biraz : Biraz.

b. 24b/509

bir biri : Birbiri.

b. +ne 29a/610

biri : Biri, birisi, herhangi biri.

b. 23b/484 (2), 24b/506, 53a/1133, 59a/1251

b. +n 24b/506, 48b/1038

b. +ne 2a/15

b. +ñüz 33a/696

b. +si 53a/1133, 53a/1136

biri biri : Birbiri.

b. +n 52b/1116

b. +nüñ 23b/483

birle : İle.

b. 29b/615

bismi'llāh (Ar.): "Allah'ın adı ile" anlamında bir dua.

b. 23b/485

bismi'llāhi (Ar.): "Allah'ın adı ile" anlamında bir dua.

b. 23b/484

b. bi'llāhi (Ar.): "Allah'ın adı ve zatı ile" anlamında bir dua.

b. 23a/478, 23b/482

biş : Beş. *bk. beş*

b. 23b/486

bişir- : Pişirmek.

b. -üñ 26b/555

bī-şūmar (Far.): Sayısız, pek çok.

b. 52a/1114

bit- : Hallolmak.

b. -mişdür 43b/925

bit- : Filizlenip topraktan dışarıya çıkmak.

b. -di 24b/507

b. -memiş 24a/494

bi't-tamām (Ar.): Tamamıyla, eksiksiz.

b. 51a/1083

bitür- : Bitirmek.

b. -e 32a/679

b. -eyim 50a/1070

b. -ür 50a/1062

biz : Biz.

b. 5b/91, 9b/181, 12a/231, 13a/255 (2), 18a/364, 18b/372, 18b/373, 20b/419, 20b/424 (2), 22b/469, 23b/492, 26b/556 (2), 27b/577, 28b/600, 31b/668, 33a/691, 41b/882, 42a/886, 44a/934, 48a/1027

b. +den 49b/1051

- b. +deñ 10b/198, 13a/253, 20b/423, 27b/577, 28a/590, 34a/722, 38a/798
- b. +e 2b/29, 3a/31, 5b/88, 5b/89, 19a/389, 19b/394, 19b/397 (2), 19b/404, 20a/413, 23a/472, 26b/557, 44a/939, 48a/1021, 49b/1060
- b. +i 2a/17, 27b/574, 27b/576 (5), 40b/857, 42a/887, 42a/888, 48a/1020, 48a/1027
- b. +im 2b/28, 2b/29, 3a/30, 22b/470, 44b/944
- b. +üm 23b/490
- Bî-zevāl** (Far.+Ar.): “Geçici olmayan, baki” anlamında Allah’ın sıfatlarındanr.
- b. 7b/134
- bi’z-żarūrī** (Ar.): Zaruri olarak, ister istemez.
- b. 53b/1139
- bol** : Bol, çok.
- b. 19b/404, 31b/666, 32a/673
- boy** : Boy.
- b. +ı 36a/764
- b. +unca 52a/1112 *bk. er b.*
- boyan-** : Bürünmek, kaplanmak.
- b. -dı 13b/266
- boylu** : Boylu.
- b. 29a/607
- boyun** : Boyun.
- b. +una (boynuna) 3b/47
- b. eg-:** Boyun eğmek. 6a/107
- bozul-** : İyi ve düzenli olmaktan çıkmak.
- b. -a 51b/1098
- bölük** : Kısım.
- b. (g)+i 17b/354, 17b/355 (2)
- böyle** : Böyle, böylece, bu şekilde.
- b. 3b/49, 5b/88, 10a/195, 10b/197, 22a/451, 26a/542, 28a/592, 46b/988, 48a/1024, 50a/1065, 52b/1125, 54b/1169
- bu** : 1. Bu (işaret sıfatı).
- b. 1b/3, 1b/4, 1b/5, 3a/33, 4b/67, 5a/74, 5a/76, 5b/88, 7a/120, 7a/121, 8b/155, 10a/185, 10a/188, 11a/217, 12b/247, 13a/258, 15a/299, 15b/315, 15b/316, 16a/323, 16b/337, 17a/339, 17a/344, 17a/348, 17b/351, 19b/394, 19b/395, 19b/397, 19b/403, 20a/413, 21a/429, 21a/432, 21b/438, 21b/439, 21b/443, 21b/445, 21b/448, 22a/452, 22a/456, 22a/458 (2), 22b/469, 23a/471, 23a/473, 24a/502, 24b/504, 24b/513, 25b/526, 25b/528, 26a/539, 26b/552, 26a/553, 26b/557, 27b/578, 28a/584, 28a/591, 28b/599, 29a/608, 29b/614, 29b/616, 34a/723, 34b/724, 34b/725, 34b/729, 34b/730, 34b/731, 36b/768, 37b/786, 38a/800, 38b/811, 38b/813, 39a/826, 39b/832, 40a/845, 40a/846, 40b/853, 40b/854, 40b/857, 40b/858, 40b/859, 41a/866, 41a/869, 41a/873, 41b/883, 42a/888, 42a/890, 42a/891, 42b/902, 44b/941, 45a/951, 45a/958, 46b/994, 47b/1006, 47b/1007, 47b/1012, 47b/1014, 48b/1038, 49b/1055, 50a/1069, 50a/1070, 50a/1071, 50b/1075, 51a/1086, 51b/1096, 51b/1101, 52b/1120, 52b/1121, 52b/1122, 52b/1123, 52b/1122, 52b/1124, 52b/1125, 53a/1132, 54a/1153, 54b/1165, 56b/1204, 27a/566, 31a/654, 32b/687, 35a/736, 40a/849, 42b/898, 49a/1046, 58a/1240, 59a/1254, 59b/1259, 60a/1266
2. Bu (işaret zamiri).
- b. 4b/63 (2), 17b/357, 19a/383, 24b/512, 26a/537, 28b/601, 28b/602, 30b/641, 34b/734, 36b/768, 36b/770 (2), 36b/773, 42a/888, 51a/1085, 52a/1110
- b. +dur 2a/10, 7a/126, 27a/563, 30b/638 (2), 33b/709, 34b/732, 40b/856
- b. durur 29a/605, 51b/1099, 59b/1261
- b. idi 7b/137, 15b/311

- b. +ña 11a/207, 11a/212, 17b/359, 18b/373, 19b/400 (2), 24b/512, 26b/552, 42a/892
b. +nda 11a/215, 12a/235, 19a/384, 22a/454, 25b/528, 28a/586, 28a/588, 28a/589, 38b/813, 49a/1041, 49a/1044, 51b/1100, 52a/1106
b. +ndañ 45a/955, 46a/980, 47b/1009
b. +ndan+içün 1b/2
b. +nı 3b/49, 11a/213 (2), 24a/502, 26a/542, 28a/592, 29b/622, 35a/735, 41a/868, 48b/1033, 49a/1042, 50b/1072, 50b/1074, 51b/1097
b. +nuñ 17b/358, 36b/773, 52b/1116
b. +nuñla 23b/492
- buba** : Baba. *bk. baba.*
b. +n 29b/619
- budağ** : Dal.
b. (ğ)+ı 50a/1064, 50a/1065
- bu gün** : Bugün.
b. 9a/164, 26b/557, 46a/975, 47b/1013, 50b/1075, 50b/1076
b. +deñ 56a/1200
b. +e 56a/1196
- buğz** (Ar.): Kin, nefret, düşmanlık.
b. it-: Düşmanlık etmek, kin beslemek. 2a/15
- buhār** (Ar.): Buhar.
b. +ı 44b/948
- Buḥayrā** (şa): Busayra'da manastırda yaşayan bir rahip.
B. 26a/553, 27b/570, 27b/576, 28b/583, 28b/598, 28b/601, 29a/604, 29a/613, 30a/627, 30b/643, 30b/644
- bul-** : 1. Bulmak.
b. ! 10a/190, 10b/199
b. -a 11b/228
b. -amaz 28a/586
b. -duk 26b/556
b. -dum 56b/1213
b. -madılar 24a/495
b. -mamış 34a/723
b. -mış-ıdı 25a/519
2. Kavuşmak.
b. -mışam 56a/1201
3. Bazı isimlerle birleşik fiiller yapar.
b. -a 2b/20, 3a/34, 5b/96, 13a/259, 27a/567, 31a/655, 32b/688, 35a/737, 40a/850, 42b/899, 49a/1047, 53a/1029, 58a/1241
b. -asın 5a/79, 5a/80
b. -asız 23a/479
b. -avuz 5b/90, 6b/115
b. -dılar 31a/651
b. -duñ 44b/943
b. -ısdur 55b/1182
b. -maya 39b/835
b. -uban 58a/1238
b. -ur 2b/23
b. -urdu 53b/1146
b. -urlar 7a/123
‘ayıb *b. devāsın b. dīn b. ḥalāş b. ‘izzet b. kemāl b. nişān b. rahmet b. şafā b. şevāb b. tesellī b. vuşlat b. yol. b.*
- bular** : Bunlar. *bk. bunlar*
b. 2a/13, 28b/583, 51a/1088, 53a/1132
b. +da 26b/556
b. +dañ 21a/431
b. +ı 2a/16
b. +uñ 45a/957
- buluş-** : Buluşmak.
b. -a 39a/819
- bulut** : Bulut.
b. 8a/144, 25b/529, 25b/533, 25b/535, 60b/1270
b. +lardañ 22a/458
- buñal-** : Bunalmak, darlanmak.
b. -dı 44b/948
- bunca** : Bu kadar, pek çok.
b. 50a/1068, 50b/1077, 51a/1085, 51b/1098, 56a/1194, 60b/1268
- buncılayın** : Bunca, bu kadar.
b. 22a/451
- bunlar** : Bunlar. *bk. bular*
b. 2a/14, 18b/372, 21a/430 (2), 23b/483, 33a/698, 44a/939,

- 47b/1012, 52a/1106, 53a/1134, 59b/1260
 b. +a 11b/225, 34b/727, 40b/861, 48b/1029, 51a/1083, 52a/1107
 b. +ı 26a/541, 30b/640, 44a/932, 45a/956, 48a/1019
 b. +ın 2a/15
 B. +uñ 47b/1016
- bura** : Bura.
 b. +da 19a/384
 b. +dañ 22a/457, 23a/476
- burāk** (Ar.): Peygamberimiz Hz. Muhammed'in, üzerine binerek miraca çıkması için emrine verilen semavî binek.
 b. 42a/894
- burun** : Burun.
 b. +ı (burnı) 20a/415
- Buşayra** (ya): Diğer adıyla Busra, Şam civarında bulunan bir kasaba.
bk. Başra
 B. 25a/518
- buyur-** : Buyurmak, emretmek.
 b. -dı 11b/224, 16a/320, 30b/639, 33b/710, 44a/933, 55a/1171
 b. -dı ise 55b/1192
 b. -ğıl 37a/779
 b. -uñ 11b/226, 43a/909, 44a/935
- bülbül** (Far.): Sesinin güzelliği ile tanınmış olan ötücü kuş.
 b. 1b/1, 17a/343
 b. -i şeydā: Divane bülbül. 38a/806
- bünhān** (<pinhan: Far.): Gizli. *bk. pünhān.*
 b. **it-**: Gizlemek. 38a/807
 b. **ol-**: Gizlenmek. 60a/1266
- bünyād** (Far.): 1. Temel, asıl.
 b. +ını 16b/330
 2. Düzen.
 b. **ur-**: Düzen kurmak. 26b/558
- büryān** (<biryān: Far.): Kebap.
 b. +ına 16a/320
- bütün** : Bütün, tam, eksiksiz.
 b. 23a/472
- büyü-** : Büyümek, yetişkin olmak.
 b. -di 6a/103
- büyük** : Büyük; yaşlı.
 b. 15a/302
- büyüklik** : Bir cismin boy veya hacim bakımından ölçüsü.
 b. (g)+ini 52a/1109
- büzül-** : Buruşmak.
 b. -di 20b/416
çehresi b.
- C-**
- cādū** (Far.): Çok güzel ve iri göz.
 c. 45b/963
- cāh** (Ar.): Makam.
 c. 26a/540
- Cāmi'** (Ar.): "Birbirine benzeyen ve birbirinin zıddı olan bütün varlıkları, dağınık şeyleri bir araya toplayan" anlamında Allah'ın en güzel isimlerindendir.
 C. 22b/462
- cān (I)** (Ar.): Cin.
 c. mîdur 36b/770
- cān (II)** (Far.): 1. Can, ruh.
 c. 10b/204, 11b/223, 14b/284, 33b/707, 37a/779, 50a/1067
 c. +ı (belirtme hâli) 43a/912
 c. +ı 15b/307, 36a/767, 41b/874, 43b/928, 44b/950, 55a/1175
 c. +ıla 14b/284, 39a/828, 43a/912
 c. +ım 50b/1073
 c. +ımdan 5b/94
 c. +ımı 4b/70
 c. +ındañ 4a/56
 c. +lar 7b/139, 45b/964
 c. +ları 41b/876
 c. +lara 7b/139, 45b/964
 c. mîdur 36b/772
 c. +u 25a/522
 c. +uñ 3a/34, 5b/96, 13a/259, 27a/567, 31a/655, 32b/688, 35a/737, 40a/850, 42b/899, 49a/1047, 53a/1029, 58a/1241
 c. **fidā kııl-**: Canını feda etmek. 16a/326

- c. ı dilden:** İçtenlikle, samimiyetle. 14a/276, 43a/915
- c. u dilden:** İçtenlikle, samimiyetle. 32b/684
- c. ı gönülden:** İçtenlikle, samimiyetle. 40b/859
2. Gönül.
- c. 1b/7, 16b/330, 27a/559
- c. +a 36b/771
- c. +dañ 37a/778
- c. +ı 5a/76
- c. +ıma 4a/53, 4b/67
- c. +lar 36a/763
- c. +ı göyün-:** Canı yanmak. 17a/344
3. Sevgili, dost, kardeş.
- c. 3a/37, 3b/46, 4a/54, 4b/64, 6b/110, 7b/131, 15a/301, 19b/397, 33a/692, 37a/778, 40b/858, 57a/1219, 58a/1244
- c. +ım 3b/43
- c. +ınuñ 28b/602
- c. +uñ 53a/1136
- c. -ı ‘ami:** Sevgili amcam. 13a/253
- c. +ıma minnet kıl-:** Bir şeyi kendisine lütuf olarak kabul etmek. 39b/840
- c. +ımızda minnet bil-:** Bir şeyi kendisine lütuf olarak kabul etmek. 5b/91
- c. +ı vir-:** Can vermek, ölmek. 3b/49
- c. -u ‘amm:** Amcasının sevgilisi. 35b/754
- c. -u cihān:** Cihanın sevgilisi. 25a/525, , 39a/828
- cānān** (Far.): Allah, Tanrı.
- c. +ına 34a/713
- cāriye** (<cāriyye: Ar.): Cariye. *bk. cāriyye.*
- c. kıl-:** Cariye yapmak. 38a/805
- c. ol-:** Cariye olmak. 39b/839
- cāriyye** (Ar.): Cariye. *bk. cāriye.*
- c. 33a/700
- c. +ler 33a/698
- cāvūdān** (Far.): Daimî, bakî.
- c. eyle-:** Bakî kılmak. 60a/1262
- cāzū** (<cādū: Far.): Büyücü.
- c. +dur 19b/404, 22b/468, 23b/491
- c. +durur 22a/452
- c. +ya 22b/469
- cāzūluḡ** (<cādū+luḡ: Far.+T.): Büyücülük.
- c. +dur 24b/512
- c. +durur 34b/734
- c. +la 22a/453
- Cebbār** (Ar.): “Dilediğini cebir yoluyla yapan, kayıtsız şartsız herkese cebredecek güçte olan, hiç kimse tarafından kendisine cebir olunamayan” anlamında Allah’ın en güzel isimlerinden biridir.
- C. idi 7b/134
- Cebrā’īl** (Ar.): Dört büyük melekten biri, Allah’ın vahyini peygamberlere ulaştırmakla görevli olan melek.
- C. 32a/676, 55a/1174, 55b/1186, 57a/1217, 57a/1218
- C. +e 55a/1171
- Cebrā’īl** (Ar.): Dört büyük melekten biri, Allah’ın vahyini peygamberlere ulaştırmakla görevli olan melek.
- C. +i 56b/1212
- C. +iyem 55b/1185
- cedd** (Ar.): Dede, büyükbaba.
- c. +i 3b/51, 4b/65
- cefā** (Ar.): Eziyet, sıkıntı.
- c. +dañ 4b/73
- c. çek-:** Sıkıntı yaşamak. 10a/194, 10b/196
- cehān** (<cihān: Far.): Cihan, dünya.
- bk. cihān.*
- c. 13b/272
- cehennem** (Ar.): Cehennem.
- c. 2b/29, 55a/1181
- c. +deñ 56a/1199
- cem’** (Ar.): Toplama.
- c. it-:** Toplamak. 40b/861
- c. ol-:** Toplanmak. 49a/1040, 51a/1090, 51b/1094, 51b/1103, 52a/1105
- bir araya c., bir yere c.*
- cemāl** (Ar.): Yüz güzelliği.

- c. 8b/155, 14a/283, 16a/326, 36a/766, 36b/768, 43b/918
c. +in 2b/19, 11b/219
c. -i ḥüsn: Yüz güzelliği. 11b/222
cemî (Ar.): Bütün, cümle.
c. -i ḥalk: Bütün insanlar. 57b/1232
cemîl (Ar.): Güzel.
c. 45a/960
cenān (Ar.): Gönül.
c. +ım 3b/43
ceng (Far.): Savaş; kavga.
c. 18b/374
c. +ile
cennet (Ar.): Cennet.
c. 2b/25, 7b/133, 39b/837, 55a/1180, 55a/1181
c. kııl-: Cennet yapmak. 32b/686
c. ol-: Cennete benzemek. 39b/831
cennet-i ‘adn (Far.): Peygamberlere, sıddıklara, şehitlere mahsus cennet.
c. +a 56a/1200
cennet-i a‘lā (Far.): En yüksek cennet.
c. 3a/30
cevāb (Ar.): Cevap.
c. 34b/731
cevher (Ar.): Kıymet, değer.
c. +dür 11a/213
cevher-dār (Ar.+Far.): Cevheri olan.
c. idi 52a/1112
cevherī (Ar.): Değerli taşlarla işlenmiş olan.
c. 52a/1115
cevmerd (<cevānmerd: Far.): Cömert, eli açık.
c. 4b/71
Cibrīl (Ar.): Dört büyük melekten biri.
C. emîn: 59a/1255
C. -ü emîn: 40a/842
ciger (Far.): Bağır, iç.
c. dāğla-: Çok acı çekmek, çok üzülmek. 4b/63
cihān (Far.): Dünya, yeryüzü. *bk. cehān.*
c. 7a/121, 22a/456, 39b/831, 39b/833
c. +a 26b/552, 32b/680, 57a/1216
c. +da 15b/309, 33b/709, 45b/971, 56b/1213
c. +ı 5a/76, 7a/120, 15a/297, 57b/1233
c. +ım 50a/1067
c. +uñ 4b/69, 7b/131, 28b/602, 57b/1229
iki c.
cilvelen- (<cilve+len-: Ar.+T.): Görünmek, tecelli etmek.
c. -di 16a/326
cin (<cinn: Ar.): Gözle görünmez mahluk, cin.
c. 7b/130
cinān (Ar.): Cennetler.
c. 60b/1271
c. +ı 15a/297, 57b/1233
cinn (Ar.): Gözle görünmez mahluk, cin.
c. 7b/132
c. +uñ 43a/914
c. ü ādem: Cin ve insan. 13b/265, 15a/295, 55b/1184
c. ü ins: Cin ve insan. 57a/1221
cism (Ar.): Vücut, beden.
c. +i 3a/40, 15b/307, 53b/1142
c. +ine 53b/1143
civān (<cevān: Far.): Genç. Peygamberimiz Hz. Muhammed için kullanılan “genç, yakışıklı” anlamında bir sıfat.
c. 15a/301, 25b/527
c. +ı 4b/65
c. +lar 6b/112
cūd (Ar.): Cömertlik.
c. +ı 45a/961
cūş (Far.): Coşma.
c. eyle-: Coşmak. 12a/232
c. kııl-: Coşmak. 41b/874
cüdā (Far.): Ayır, uzak.
c. it-: Ayırmak. 46a/977
cümle (Ar.): Bütün, hep, her şey.
c. 2a/14, 2b/26, 7b/140, 8a/147, 8a/150, 13b/265, 14b/291, 15a/295, 15a/302,

- 15b/315, 16b/336, 17b/359, 19a/383, 20b/425 (2), 21a/437, 23a/472, 24b/507, 25b/527, 26b/558, 27b/575, 30b/636, 31b/668, 32a/677, 33b/708, 34b/730, 35a/741, 36b/769, 36b/773, 39b/835, 40b/860, 41a/865, 41a/873, 42a/894, 44a/929, 45b/966, 45b/971, 47a/1004, 48b/1029, 51a/1083, 52a/1106, 53b/1141
 c. +den 7b/134
 c. +deñ 14b/294
 c. +müze 2b/27
 c. +müzi 3a/32
 c. +ñüz 49a/1039
 c. +ñüzin 27b/579
 c. +si 4a/62, 15a/302, 17a/348, 18a/361, 20b/416, 20b/422, 21a/436, 47b/1011 (2), 50a/1069, 51a/1089, 52a/1105, 52a/1114, 52b/1119, 59a/1253
 c. +sin 18b/381, 43b/924
 c. +sindeñ 2a/18
 c. +sine 35a/741
 c. +sini 43b/927, 50b/1074
- cünün** (Ar.): Cezbeye kapılma hali.
 c. **it-**: Cezbeye getirmek. 15b/308
- cüvân** (Far.): Genç. Peygamberimiz Hz. Muhammed için kullanılan “genç, yakışıklı” anlamında bir sıfat.
 c. 30b/638, 42a/895, 43a/917
- Ç-**
- çağırış-** : Çağırarak, seslenmek.
 ç. -up 9b/181
- çāh** (Far.): Kuyu.
 ç. 19a/390
- çāk** (Far.): Yırtık.
 ç. 20a/407
- çāker** (Far.): Kul, köle.
 ç. +i 43a/914
- çal-** : Sürmek.
 ç. -dı 24b/505
- çalın-** : (Müzik aleti) Çalınmak.
 ç. -urdu 44a/931
- çāre** (Far.): Çare.
- ç. it-**: Çare bulmak. 22b/469
- çarh** (Far.): Talih, baht.
 ç. 28a/587
- çehiz** (<cehāz: Ar.): Çeyiz.
 ç. +indeñ 10b/206
- çehre** (Far.): Yüz.
 ç. **+si büzül-**: Korkudan yüzü buruşmak. 20b/416
- çek-** : 1. (Kılıç) Çekmek.
 ç. -di 18a/365
 2. (Dert, sıkıntı) Çekmek.
 ç. -er 10a/194, 10b/196
 ç. -mişem 35b/754
ceḡā ç. ḡam ç.
- çekil-** : Bir yerden bir yere taşınmak, nakledilmek.
 ç. -di 33a/711
- çeng** (Far.): Saz.
 ç. 44a/931
- çeşm-i mest** (Far.): Sarhoş göz.
 ç. +i 38a/803
- çık-** : 1. Bir yerden çıkmak, ayrılmak.
 ç. -dı 17a/348, 29b/618
 2. Yüksek bir yere çıkmak.
 ç. -ardı 53b/1147
 ç. -dı 17a/341, 25b/534, 44b/948
 3. (Göge) Ulaşmak, yükselmek.
 ç. -dı 3b/49
 4. Akmak.
 ç. -dı 19b/395, 24a/497
 5. Ortaya çıkmak.
 ç. ! 60a/1266
 ç. -dı 23a/481, 26b/549, 60a/1267
- çıkār-** : Çıkarmak.
 ç. ! 16a/323
 ç. -dı 16a/323
- çigit** : Çekirdek.
 ç. 24b/506, 24b/508
 ç. (d)+i 24b/505
 ç. (d)+in 24a/500, 24a/501
- çirāḡ** (<çerāḡ: Far.): Işık.
 ç. 8a/146
- çişnigir** (<çāšnigir: Far.): Eskiden saray ve konaklarda mutfak işlerinden sorumlu olan kimse.
 ç. +lere 33b/710

çok : Çok.

ç. 3b/50, 17b/351, 19s/385,
22b/467, 23b/489, 24a/498,
26a/538, 27b/580, 30a/630,
30b/639, 31b/667, 32a/673,
33a/697, 35a/742, 35b/754,
38a/799, 44a/938, 45b/968,
48b/1029, 54b/1166
ç. +dañ 56b/1205
ç. (ğ)+ı 35a/742
ç. (ğ)+ıdı 8a/148, 25a/517,
37a/780

çök- : Çökmek, ayakları üstünde oturmak.

ç. -er 30b/642
ç. -erdi 16b/333
dizini ç.

çü (Far.): Çünkü.

ç. 13a/253, 13a/257, 15a/301,
18b/377

çün (Far.): 1. Çünkü; ne zaman ki, ...-
dığında.

ç. 3b/42, 9b/180, 14a/280,
14a/282, 14b/288, 14b/289,
15a/299, 16a/318, 16a/319,
16a/321, 16b/331, 17a/340,
17a/349, 18b/381, 19b/394,
20a/408, 20b/418, 21a/433,
22a/451, 22a/452, 22a/455,
26a/553, 27a/559, 27b/571,
29b/618, 30a/631, 30b/644,
31a/649, 31b/658, 31b/662,
32a/669, 32a/678, 33a/699,
33a/701, 34a/716, 34b/725,
35a/740, 35a/743, 37a/781,
39a/822 (2), 39a/826, 40b/853,
41a/868, 44a/930, 44a/932,
44a/934, 44b/947, 44b/949,
46b/994, 47b/1016, 48a/1019,
51a/1085, 51b/1094, 51b/1102,
54b/1165, 54b/1166,
54b/1170, 58b/1247 (2),
58b/1249

çünkü (<çün ki: Far.): 1. Çünkü, zira.

ç. 7b/137, 8b/153, 11a/217,
13b/269, 16a/325, 19a/385,
19a/386, 19b/397, 19b/398,
19b/401, 20b/421, 21a/428,
22b/463, 24a/493, 26a/539,

48a/1025, 50b/1076, 51a/1091,
60b/1272

2. ...ınca, ...dığında (zaman ifade eder).

ç. 23a/481, 23b/485, 30a/633,
36a/765, 51b/1097, 51b/1101,
53a/1137, 58a/1244

çünkü (<çün+kim: Far.+T.): Çünkü.

ç. 50b/1081, 56b/1213

-D-

da : Dahi, da/de (bağlama edatı). *bk. de.*

d. 27b/575, 31b/666, 60b/1270

dağ : Dağ. *bk. tağ*

d. +a 12b/243

d. +da 54a/1150

dāğla- (<dāğ+la-: Far.+T.: Acı ve ızdırıp çektirmek.

d. -dığım 4b/63

ciger d.

dahı : 1. Dahi, da/de; bile.

d. 2a/14, 2b/20, 3a/39, 3b/46,
4a/57, 8b/160, 9a/168, 9a/169,
9b/175 (2), 10b/206, 11a/214,
16a/317, 16a/319, 17a/346,
17a/348 (2), 18b/373, 18b/379,
20b/426, 21b/446, 25a/518,
25b/536, 26a/540, 26a/554,
27b/575, 29a/611 (2), 29b/622,
31b/661, 31b/667, 32a/676,
32a/678, 34b/726, 35b/751,
38a/798, 38b/817, 39a/824,
39b/836, 40a/843, 40b/861,
41a/866, 41a/873, 41b/877,
43a/915, 43b/926, 44b/944,
44b/946, 45b/966, 46a/974,
47a/1005, 48b/1032, 49b/1053,
49b/1055, 49b/1059, 50a/1063
(2), 50a/1064 (2), 50a/1066
(2), 50b/1078, 51a/1093,
52a/1112, 52b/1117, 52b/1118
(2), 55a/1172, 57b/1229,
59a/1252, 59b/1258

d. +sıñuz 20b/423

2. Ayrıca, bundan başka.

d. 2a/14, 2b/23, 2b/24, 4b/69,
4b/71, 5b/94, 6b/114, 8a/147,
10b/205, 13a/256, 14a/274,

- 14b/292, 15b/308, 16a/325,
19b/397, 21b/445, 22a/453,
31a/653, 31b/658, 32a/673,
33a/697, 36b/773, 41a/865,
41b/875, 42b/906, 44b/945,
50b/1072, 57b/1233,
57b/1236, 58b/1250, 60a/1265
- dāhiye** (Ar.): Musibet, bela.
d. 20a/412
- dā'im** (Ar.): Sürekli, devamlı.
d. 2a/10, 2a/11, 7a/126, 7a/127,
53b/1147, 53b/1148,
54b/1169, 60b/1270
- dā'imā** (Ar.): Her zaman, sürekli,
devamlı.
d. 2b/22, 10a/187, 12a/238,
13a/251, 33a/695, 38b/816,
53b/1144
- dāne** (Far.): Adet, tane.
d. 50a/1066
d. +si 52a/1112
- dār-ı huld** (Far.): İçinde ebedî
kalınacak cennet.
d. 40a/846
- Dāsītān-ı Muştafā** (Far.):
Peygamberimiz Hz. Muhammed'in
hayatını anlatan bir hikâye,
destan; aynı zamanda eserin adı.
D. 2b/20
- da'vet** (Ar.): 1. Davet, çağırma.
d. +ün 30a/630
d. eyle-: Davet etmek.
55a/1178
d. it-: Davet etmek. 27b/570,
27b/574, 27b/576, 55a/1173,
58a/1244, 60b/1267
d. olun-: Davet edilmek.
49b/1053
2. Peygamberlerin insanları
hak dine çağırması.
d. +e 57a/1220
d. kıl-: Davet etmek, çağırmaq.
40a/842, 51a/1089, 51b/1102
- de** : Dahi, da/de (bağlama edatı). *bk. da.*
d. 5a/79, 6a/107, 9a/169,
12a/231, 14b/292, 27a/564,
32a/672, 39b/840
- de-** : Demek, söylemek. *bk. di-*
d. -di 27a/565, 56b/1214,
56b/1211, 56b/1214
d. -diler 59b/1261
d. -r 37b/794
d. -rler 21a/430
d. -rsiz 53a/1127
d. -yecek 51b/1100
d. -yem 55b/1191
d. -yesiz 53a/1127
d. -yince 19b/395
d. -yüben 3b/49
d. -yü vir-: Söyleyivermek.
54a/1159
- dede** : Dede.
d. +m 29b/620
d. +ñ 29b/619
- defn** (Ar.): Defin, gömme.
d. it-: Defnetmek, gömmek.
3b/50
- defter** (Ar.): Defter.
d. +e al-: Kayır altına almak.
37b/791
- deg-** : İlişmek, takılmak.
d. -erdi 25b/531
- degil** : Değil, yok. *bk. degül.*
d. +düm 48a/1024
d. +dür 1b/3, 4b/68, 51a/1086
- degme** : Her bir, herhangi bir.
d. 24b/514
- degül** : Değil. *bk. degil.*
d. 8b/154, 10b/198, 19a/389,
19b/402 (2), 23a/471, 29b/624,
45b/967
d. durur 42b/902
d. +em 21b/439
- dehr** (Ar.): Dünya, cihan.
d. +e 25b/528
- dek** : Dek, kadar. *bk. güne d., haşre d.*
d. 3a/33, 13a/258, 53b/1140,
27a/566, 31a/654, 32b/687,
35a/736, 40a/849, 42b/898,
49a/1046, 58a/1240
- del-** : İztırap vermek.
d. -mişdür 36b/774
bağrımı d.
- delü** : Deli.
d. 47a/1002
- delük** : Delik.
d. (g) +indeñ 20a/415

- d. (g) +ine 15a/305
- dem** (Far.): An, vakit.
d. 13b/264, 13b/267, 13b/270, 22a/450, 23a/474, 23b/487, 23b/488, 30b/646, 31a/649, 33a/699, 39b/831, 41a/869, 41b/879, 43b/925, 46b/986 *bk. ol-dem*
d. +de 12b/245, 49b/1053, 49b/1054, 57a/1222
- dembedem** (Far.): Daima.
d. 10a/189
- demsāz** (Far.): Dost.
d. idi 8a/142 (2)
- deng** (Far.): Şaşkın.
d. 22a/450, 28a/586
- deñlü** : Denli, kadar. *bk. şol d.*
d. 2b/22, 6b/116, 9b/174, 13a/257, 14b/291, 16a/318, 52a/1111, 52b/1120, 57b/1230
- der-** : Toplamak. *bk. dir-*
d. -di 14b/286, 24b/509
kendüyi d.
- derd** (Far.): Ders, sıkıntı.
d. +e 38b/811
d. +i 36b/774
d. +ile 34a/716, 44b/949
d. +ime 38b/815
d. +ini 35b/748
d. +ün 5a/80
- derd-mend** (Far.): Dertli, sıkıntılı.
d. +im 32b/685
- dere** : Dere.
d. 20a/413, 21a/433, 22a/458
d. +nün 20a/408
- deril-** : Derilmek, toplanmak.
d. -mişdi 47b/1011
d. -üp 3b/50
d. -ürler 51b/1096
bir araya d.
- dermān** (Far.): Çare, deva.
d. **it-**: Çare olmak. 32b/685
d. **ol-**: Çare olmak. 38b/815
- dertlü** (<derd+lü: Far.+T.): Dertli, sıkıntılı.
d. 4a/53, 36b/774
- derūn** (Far.): Yürek, iç.
d. +dañ 15a/299
d. +ındañ 4a/61
- dervīş** (Far.): Derviş.
d. 8a/150, 48a/1022
d. +dür 44b/944, 45b/967
d. +e 44b/941, 47a/1001
d. ise 47a/1002
d. +sin 8b/156
- dervīşlik** (dervīş+lik: Far.+T.): Dervişlik.
d. 45b/968
d. (g)+im 9a/165
- deryā** (Far.): 1. Deniz.
d. 37a/782, 38a/806
2. Bir şeyin bolluğunun sınırsız derecede olduğunu anlatır.
d. +sına 3a/31
- dest** (Far.): El.
d. +ümdeñ 9b/182
d. **-i pūs eyle-** (<dest-būs:Far.): El öpmek. 20b/422
d. **-i renc** (Far.): El ile yapılan iş, el emeği.
- deste-gīr** (<dest-gīr: Far.): Yardımcı.
d. **ol-**: Yardım etmek. 53a/1128
- destūr** (Far.): Müsaade, izin.
d. **iste-**: Müsaade istemek. 39a/819
d. **ol-**: Müsaade edilmek. 41a/868, 44a/930
- devā** (Ar.): Çare, derman.
d. **+sın bul-**: Çare bulmak. 5a/80
- devām** (Ar.): Devam.
d. **+da ol-**: Devam etmek, devamlı olmak. 38b/818
- deve** : Deve, bir binek hayvanı.
d. 6b/111, 16b/331, 16b/335, 33a/691, 42b/897, 52b/1118, 52b/1124, 59b/1258
d. +deñ 20a/414
d. +ler 35a/740, 35a/742, 35a/744
d. +leri 27b/578
d. +lerün 33b/705
d. +nün 16b/332
d. +si 21a/435
d. +siñ 35a/743
d. +sindeñ 23b/486
d. +sini 10b/200, 32a/676

- d. +ye 11a/207, 32a/674
- deveci** : Deveci, deveyi güden kimse.
d. 28a/590
d. +ler 16b/331
- devlet** (Ar.): Saadet, mutluluk.
d. 16b/338
d. +edür 16b/337
d. +i 11b/218
d. +ün 38b/818
d. +ünüz 26b/555
2. Ululuk, büyüklük.
d. -i bāb: Ululuk makamı, en yüce makam. 34b/728
- devr** (Ar.): Devir, dönme.
d. it-: Kendi eksenini etrafında dönmek. 7a/120
- devşür-** : Toplamak, dermek.
d. -diler 24a/501
d. -e 9b/179
d. -mege 10a/188
d. -ün 24a/500
d. -ür 9b/180, 10a/186, 10a/194, 10b/196
- devvār** (Ar.): Daima dönen.
d. eyle-: Daima dönmesini sağlamak. 7a/119
- deye** : Diye. *bk. deyü, diyü*
d. 51b/1099
- deyr** (Ar.): Kilise, manastır.
d. +deñ 29b/618
d. +e 28b/582, 29b/614
d. +ümüzi 30a/628
d. +ün 30a/632, 30b/646
- deyü** : Diye. *bk. deye, diyü*
d. 19b/401, 50a/1068
- dırnağ** : Tırnak.
d. (ğ)+ındañ 24a/497
- di-** : Demek, söylemek. *bk. de-*
d. ! 8b/155, 12a/230
d. -di 3b/41, 3b/48, 4b/63, 4b/66, 4b/68, 4b/69, 4b/71, 5a/75, 5a/77 (2), 5b/88, 5b/93, 6a/102, 6a/106, 6b/108, 8b/153, 8b/160, 9a/163, 9a/166, 9a/168, 9a/169, 9a/170, 9a/172 (2), 9a/173, 9b/182, 10a/185, 10a/187, 10a/192, 10b/199 (2), 11a/210, 11a/216, 11b/218, 11b/225, 11b/227, 12a/235, 12b/247, 12b/248, 12b/250, 13a/252, 13b/271, 14b/287, 15b/311, 16b/336, 17b/350, 18a/361, 18a/362, 18a/366, 18a/368, 19a/384, 19a/389, 19a/391, 19b/399, 19b/402, 19b/403 (2), 20a/405, 20a/412, 20b/426, 21a/428, 21a/436, 21b/441, 21b/445, 21b/446, 21b/447, 22a/449, 22a/452, 22a/457, 22b/460, 23a/474, 23a/475, 23b/482, 23b/484, 23b/485, 23b/487, 24a/500 (2), 24a/501, 24a/502, 24a/503, 24a/504, 24b/512, 25a/522, 25b/536, 26a/541, 27b/576, 27b/580, 28a/589, 28a/590, 28b/594, 28b/598, 28b/599, 28b/602, 29a/604, 29a/605, 29a/613, 29b/619, 29b/620, 29b/621, 29b/622, 29b/624, 30a/627, 30a/630, 30a/633, 30b/641, 30b/644, 31a/650, 31a/652, 31b/663, 32a/672, 32a/674, 33b/704, 33b/706, 33b/709, 33b/710, 34a/713, 34a/714, 34a/716, 35b/746, 35b/749, 35b/750, 35b/754, 36b/768, 36b/770, 37a/783, 37a/785 (2), 38b/818, 39a/824, 39a/829, 40a/848, 40b/854, 40b/860, 41b/880, 41b/882, 42a/887, 42a/890, 42b/902, 42b/904, 43a/909, 43a/910, 43a/911, 43a/916, 43b/925, 44a/935, 44a/937, 44a/939, 44b/940, 44b/943, 45a/955, 45a/957, 45a/958, 45a/959, 45a/960, 45b/962, 45b/963, 45b/965, 45b/966, 45b/968, 45b/970, 46a/974, 46a/975, 46a/976, 46b/985, 46b/988, 46b/989, 46b/990, 46b/991, 47a/995, 47a/996, 47a/1002, 47b/1015, 47b/1016, 48a/1017, 48a/1020, 48a/1023, 48a/1026, 48a/1027, 48b/1030, 48b/1033, 48b/1034 (2), 48b/1037, 49a/1042,

49a/1043, 49b/1057, 49b/1058,
49b/1059, 50a/1061, 50a/1067,
51a/1085, 52a/1107, 52b/1120,
52b/1122, 52b/1123, 54a/1154,
54a/1156, 54a/1157, 54b/1161,
54b/1165, 55a/1171, 55a/1176
(2), 55b/1189, 55b/1190,
56a/1196, 56b/1213, 57a/1219,
57b/1227, 57b/1228,
57b/1229, 58a/1245, 58a/1248,
59b/1257, 60a/1262, 60a/1264,
60a/1266
d. -diler 4a/59, 12a/234,
12a/238, 16b/337 (2), 17b/353,
17b/355, 17b/360, 18a/364,
18b/372, 19a/388, 19b/397,
20a/412, 20b/423, 22a/451,
22a/454, 22b/466, 23b/490,
23b/491, 24a/498, 24b/510,
25b/533, 26b/552, 27a/561,
27b/574, 27b/578, 30b/638,
31b/668, 33a/711, 34b/734,
52a/1110, 52b/1121, 57a/1220,
58b/1247
d. -dim 47a/1001
d. -dügi 46a/981
d. -dügimdeñ 35b/751
d. -dügün 29a/613
d. -dügünüz 42b/902
d. -dük 13a/255
d. -dükleri 19b/399
d. -dün 44b/944, 48a/1022 (2)
d. -dünse 47a/997
d. -dünüz 40b/854
d. -gil 45a/954, 45a/959,
45b/962
d. -medük mi 34a/722
d. -medüm 24b/512, 47a/1000
d. -mek 49a/1041
d. -meñ 18b/373
d. -meyesiñ 5a/81
d. -meyüp 38a/799
d. -mez 38a/807
d. -mezdi 17a/344
d. -mezem 24b/512, 49a/1039
d. -mez ise 40b/863
d. -mişdi 11b/220, 11b/221
d. -mişdür 57a/1215, 57b/1235
d. -mişsin 47a/996

d. -ñüz 23a/478
d. -r 10b/198, 17b/354 (2),
17b/355, 17b/356, 20b/418,
22b/468, 22b/470, 27b/579,
37b/796, 38b/809, 39a/823,
39a/828, 39b/833, 39b/839,
40b/858, 41a/870, 44a/934,
45a/951, 50a/1071, 50b/1073,
51a/1086, 60b/1268, 60b/1269
d. -rem 25a/524 (2), 47a/1005
d. -r idi 33a/696, 38a/804,
38b/816
d. -r idim 40a/845, 56a/1195
d. -r imiş 11a/211, 59a/1255
d. -rler 7b/131, 21a/430,
25b/527, 45b/967
d. -rlerdı 15a/303, 25a/518
d. -rler idi 25a/521
d. -rse 41b/881, 57a/1224
d. -se 32b/685
d. -yeler 9b/181, 40b/864
d. -yelüm 20b/419, 42a/886

dik- : Kök salıp yetişmesi için toprağa
yerleştirmek.

d. -di 24b/506
d. -eyin 24a/502
d. -ince 24b/506

dil (I) : Tat alma organı, konuşmaya
yarayan organ, dil.

d. 29a/608
d. +i 29a/609, 36a/764
d. +imüzde 6a/106
d. +inde 17a/345
d. +ine 13b/270
d. +lerde 45b/972
d. +üñi 1b/1
d. +e gel-: Konuşmak. 36a/762
d. vir-: Konuşma gücü
vermek. 37a/777

dil (II) (Far.): Gönül.

d. +deñ 14a/276, 32b/684
d. +inden 17b/358
d. +ler 10b/204
cān ı d. cān u d.

dile- : Dilemek, istemek, arzu etmek.

d. -di 3a/40, 7b/135
d. -diler 27a/561
d. -mişler 45a/958
d. -ñ 42b/903

- d. -r 9b/179, 13a/254, 19a/390, 28b/583, 37b/789, 37b/790, 45a/952, 46a/976, 49b/1050
d. -rem 2b/25, 3a/32, 6b/114, 15b/311, 40a/843, 45a/955, 48b/1033
d. -r idüñ 49a/1044
d. -r iseñ 3a/34, 27a/567, 31a/655, 32b/688, 35a/737, 40a/850, 42b/899, 49a/1047, 53a/1029, 58a/1241
d. -rmiş 45a/958
d. -rse 8b/160, 22a/453, 42b/897, 48b/1036
d. -rseñ 5a/80, 5b/96, 9a/167, 13a/259, 37a/779, 45a/954
d. -rsin 29b/614
d. -yecek 6a/104
d. -yince 52b/1126
d. -yüm 36a/757, 37a/785
d. -yüp 49b/1059
icâzet d. kız d.
- dilek** : Dilek.
d. (g)+im 27a/563
- dimāğ** (Ar.): Akıl.
d. +a 44b/948
- dīn** (Ar.): Din.
d. +i 60a/1262, 60a/1267
d. +indeñ 59a/1256
d. +ine 56a/1198, 59b/1257
d. bul-: İman etmek. 31a/651
d. +e da‘vet eyle-: Bir dini kabul etmeye çağırarak.
55a/1178, 60a/1266
d. +e da‘vet kıl-: Bir dini kabul etmeye çağırarak.
15a/298, 55a/1173
d. +e gel-: Bir dini kabul etmek. 60a/1264
d. +e gir-: Bir dine tabi olmak.
60a/1265
- diñle-** : Dinlemek.
d. ! 6b/108, 6b/110, 33a/693, 38a/800
d. -di 29b/622, 40b/853, 59b/1260
d. -ñüz 17b/350
d. -r-idi 47b/1012
d. -ye 15b/307
- d. -yen 2b/20, 2b/23
- diñlen-** : Dinlenmek.
d. -elüm 22a/454
- dip** : Bir şeyin bulunduğu yere bitişen en alt kısmı veya bunun hemen yanı başı.
d. (b)+ine 26a/538, 26a/543, 26a/544
- dir-** : Dermek, toplamak. *bk. der-*
d. -di 12a/233
d. -e 9b/179
d. -elüm 9b/181
d. -emez 16b/328
d. -er 9b/184
d. -se 3a/33, 13a/258, 27a/566, 31a/654, 32b/687, 35a/736, 40a/849, 42b/898, 49a/1046, 58a/1240
- dirāz** (Far.): Uzun.
d. 25a/519
- dirhem** (Ar.): Eski para çeşidi, gümüş sikke.
d. 9a/167, 9a/168, 9a/169 (2), 9a/170, 9b/174
- diri** : Diri, canlı.
d. +dür 47b/1013
d. kııl-: Diriltmek. 26a/541
d. ol-: Dirilmek. 26a/537
- diril-** : Yaşamak, ömür sürmek.
d. -di 53a/1132
dirlik d.
- dirlik** : Yaşam, hayat.
d. diril-: Hayat geçirmek, ömür sürmek. 53a/1132
- diş** : Diş.
d. +leri 29a/607
- dit-** : Direnmek, karşı koymak, ısrar etmek.
d. -mek 44b/945
- ditre-** : Tirtemek.
d. 60a/1263
- dīv** (Far.): 1. Şeytan. *bk. mekr-i dīv*
d. 8a/147
2. Dev.
d. +em 21b/439
- dīvār** (Far.): Duvar.
d. 15a/305
d. +ınuñ 14b/290
- divīt** (Ar.): Yazı yazma aracı.

d. 13b/267
diyānet (Ar.): Din.
 d. 11a/212, 12a/230, 13a/252, 43b/920
diyü : Diye. *bk. deye, deyü*
 d. 12a/237
diz : Diz.
 d. +ime 39b/830
 d. +in 16b/333
 d. +ine 13b/264, 57a/1224
d. +ini çök-: Diz çökmek.
 30b/642
diz- : Dizmek.
 d. -erdi 38a/802
dīzār (<dīdār: Far.): Cemal, yüz, çehre.
 d. +ın 2b/25, 4a/55
 d. +ındañ 38b/811
doğrı : Doğru. *bk. doğru, toğrı, toğru.*
 d. +dur 8b/154
doğru : Düz. *bk. doğru, toğrı, toğru.*
 d. 30a/635, 43b/920
 d. durur 43a/911
 d. mı 43a/910
dol- : 1. Dolmak. *bk. tol-*.
 d. -dı 4a/61
 2. Yayılmak.
 d. -a 57b/1230
don : Elbise. *bk. ton.*
 d. 16a/323
donat- : Süslemek, giydirip kuşatmak.
bk. tonat-
 d. -mıslar 35a/740
dost (Far.): 1. Dost.
 d. +lar 51a/1088
 d. +ları 34a/718, 53a/1128
 d. +um 50b/1073
 2. Hakiki sevgili, Allah.
 d. +a 3a/40
 d. +ına 8b/152, 12b/240
 3. Allah'ın sevgili kulu.
 d. +larıñla 2a/17
doy- : Doymak, tatmin olmak. *bk. toy-*
 d. -amaz 10a/188
dök- : 1. Sıvı şeyleri yere boşaltmak.
 d. -diler 22b/464, 26b/551
 2. Herkesin görebileceği şekilde yaymak.
 d. -diler 52a/1111, 52a/1115

3. (Yemek) İkram etmek.
 d. -diler 16a/320
 4. (Gözyaşı) Dökmek.
 d. -di 44b/948
 d. -erdi 33a/695
gözlerindeñ yaş d.
 5. (Kan) Dökmek.
 d. -e 59b/1261
dökil- : Dökülmek, akmak. *bk. dökül-*
 d. -eñ 36b/774
dökül- : Dökülmek, akmak. *bk. dökil-*
 d. -di 31a/648
 d. -ür 18b/374
 d. -ürdi 37a/780
dön- : 1. Geri gelmek.
 d. -di 12b/243, 12b/244, 19b/401, 20a/406, 24b/509, 35b/752, 49a/1042, 58a/1238
 d. -diler 32a/669
 d. -düler 20b/417
 d. -elüm 47b/1016
 d. -miş 20b/421
 d. -üp 4a/60, 20a/406, 58a/1238
 2. Yönelmek.
 d. -di 42a/890
 d. -üben 28a/589
 d. -üp 41b/882
 3. Benzemek, ... gibi olmak, benzer hal almak.
 d. -di 54a/1155
 d. -düm 54b/1163
dönder- : Birini yolundan vazgeçirmek.
 d. -di 59a/1256
dört : Dört.
 d. 52a/1112
d. yaña: Her tarafa. 26a/545
dört yüz : Dört yüz.
 d. 52a/1109, 52b/1118
döşe- : Bir şeyi bir yere sermek.
 d. -diler 11b/224
döşek : Yünle doldurulmuş minder.
 d. 11b/224, 52a/1108, 52a/1109, 52a/1111, 52a/1114, 52a/1115
 d. +ler 44a/933
döy- : Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek.

d. -mezem 10b/200
du‘ā (Ar.): Dua, Allah’a yakarış.
 d. 2b/21
 d. +dañ 2b/22
 d. +lar 23b/490
 d. +mı 15b/312
d. eyle-: Dua etmek. 2b/24
d. kıl- : Dua etmek. 60a/1262
d. kılın-: Dua edilmek. 27a/560
d. +lar kıl-: Dualar etmek. 22b/467, 24a/498
d. +sın it-: Bir şeyin duasını yapmak. 16a/321
dur- : 1. Durmak. *bk. tur-*.
 d. -dı 11a/214
 d. -dılar 35a/743
 d. -ıcağ 48b/1028
 d. -up 47b/1012
 2. Sona ermek, kesilmek.
 d. -maz 53b/1147
 3. Ayağa kalkmak, harekete geçmek.
 d. -alum 22a/457
 d. -dı 9b/178, 10a/191, 16a/323, 36a/759, 41b/879, 42a/887, 43a/907, 43b/925, 44a/932, 44b/950, 46b/986, 48a/1026
 d. -dılar 11a/214, 44a/929, 48b/1029
 d. -gıl 35b/756
 d. -up 57b/1226
 4. Kalmak, beklemek.
 d. ! 19a/384
 d. -alum 18b/372
 d. -dı 16a/321
 d. -mış idi 49b/1055
 5. Bir noktada kalmak, karar kılmak.
 d. -maz 10a/187, 10a/189
 6. Bir yerde bulunmak.
 d. -duğı 8a/146
 7. Hareketsiz durmak.
 d. -ur 12b/248
 8. Yardımcı fiil olarak zarf-fiil eki almış fiillerle birlikte kullanılarak birleşik fiil yapar.
 d. ! 41b/880

d. -dılar 26b/558
örü d.
durul- : Durulmak, aydınlanmak.
 d. -dı 32a/675
dut- : 1. Tutmak. *bk. tut-*
 d. -mış 28a/584
 d. -mışdı 11b/223
 2. Karşısına getirmek.
 d. -dı 19a/390
 3. Yönelmek.
 d. -dı 22b/470
yüzi d.
duy- : Duymak, işitmek.
 d. -dı 59a/1254
dü (Far.): İki.
 d. 46a/973
düğüm : Düğüm.
d. ur-: Dügümlemek.
 51a/1091
düğün : Dügün.
 d. 26b/557
d. it-: Dügün yapmak.
 51a/1091
düken- : Tükenmek.
 d. -di 54b/1164
dükkān (Far.): Dükkan.
 d. +da 49b/1055
 d. +ıma 50b/1075
 d. +ındañ 49b/1057
dülbend (Far.): Tülbent.
 d. 16a/324
dün : Dün.
 d. 21a/427
 d. +deñ 37a/778
dünyā (Ar.): Dünya, cihan.
 d. 21b/442, 36b/773, 45a/951
 d. +da 42a/892, 47b/1009, 52b/1120
dür- : Dürmek, katlamak.
 d. -di 43b/923
dürlü : Türlü, çeşitli.
 d. 4a/52, 7b/140, 10a/189, 16a/320, 26b/558, 27a/560, 32a/679, 35b/754, 47a/1004, 48b/1029, 51a/1085, 52b/1118
 (2)
dürr (Ar.): İnci.
 d. +inüñ 43b/919
düş : Rüya.

- d. +de 54a/1151
d. +deñ 13b/266
d. +i 40a/845
d. +in 57b/1226
d. +inde 54b/1167
d. midür 26a/554
d. +ümi 39a/829, 39b/832
d. +üñ 58a/1239
d. +üni 13b/268, 58b/1248
d. gör-: Rüya görmek.
13b/262, 39a/829,
d. +ünde gör: Rüyasında
görmek. 57a/1223
- düş-** : 1. Düşmek.
d. -di 28b/593, 37a/782
d. -e 23b/492
d. -er 18b/374
d. -icek 46a/981
d. -se 53b/1143
2. (Attan) İnmek.
d. -di 9b/184,
3. Bir şey bir yerde var olmaya
başlamak, belirlemek.
d. -di 14b/286, 34b/729
gülgüle d.
4. Ugramak, düşar olmak.
d. -di 43b/928
5. Vaki olmak, olabilmek.
d. -er 18b/374 (2)
6. Eğilmek.
d. -diler 30b/637
başlar d.
7. (Gölge) Düşmek.
d. -mez idi 53b/1142
- düşmān** (Far.): Hasım, düşman.
d. +dañ 51b/1101
d. +ı 34a/718, 53a/1128
d. +ın 34b/725
d. +lar 8a/148, 21b/443,
51a/1088
d. +ları 48a/1021
d. +uñ (düşmanūn) 51a/1091
d. eyle-: Düşman etmek.
46b/991
d. ol-: Düşman olmak. 8a/147,
19b/400, 19b/402, 47a/999,
47b/1006
- düşmānlık** (<Far + T.): Hasımlık,
düşmanlık.
- d. 48a/1021
düşvār (Far.): Zor, güç.
d. ol-: Zor olmak, güç olmak.
17b/351, 21a/437
- düz** : Doğru.
d. 21a/431
- düz-** : 1. Hazırlamak.
d. -diler 27a/559
2. Yaratmak.
d. -eldeñ 29a/603
d. -ersin 19a/392
d. -medi 29a/603
3. Giydirmek, süslemek.
d. -di 16a/324
4. (Yalan) Söylemek.
d. -miş-durur 59b/1256
- E-**
Ebā Bekir (şa): Hz. Ebu Bekir,
İslâm'ın ilk halifesi.
E. 50b/1073
- ebed** (Ar.): Sonu olmayan gelecek
zaman.
e. 8a/149, 38b/811
e. iklimi: Ahiret hayatı,
ölümden sonraki yaşam.
30a/629
- Ebī Tālib** (şa): Peygamberimiz Hz.
Muhammed'in on iki amcasından
biridir. 5b/86
E. 5b/86, 6a/100, 6a/101,
6a/106, 11a/210, 39a/823,
47b/1010, 49b/1050, 51b/1095
- ebūr (I)** (Far.): Kaş.
e. 15b/308
- ebūr (II)** (<ebr: Bulut. <ebrī: Far.):
Bulut gibi.
e. 22a/455
- Ebū Bekir** (şa): Hz. Ebu Bekir,
İslâm'ın ilk halifesi.
E. 2a/13, 34b/726, 34b/732,
49b/1050, 51a/1083, 57a/1222,
58a/1238, 58b/1247, 58b/1249
E. durur 57b/1228
E. +e (Ebū Bekre) 41a/872,
49b/1054, 58a/1245
E. +i (Ebū Bekri) 51a/1083
E. +üñ (Ebū Bekrūñ) 51a/1086,
58b/1248

Ebū Cehil (şa): İslâm'ın ve peygamberimiz Hz. Muhammed'in düşmanlarından biri.

E. 17b/354, 34a/721, 34b/733, 59a/1254, 60b/1268

E. +e (Cehle) 28a/589, 60b/1269

E. -i la'īn: Lanetlenmiş Ebu Cehil. 8b/153, 9a/165, 17a/347, 18a/361, 18b/375, 18b/379, 20a/408, 20b/418, 22a/452, 22b/468, 23b/491, 24b/511, 27b/571, 27b/576, 31b/662

Ebu'l-Āş (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed'in kızı Zeyneb'in kocasıdır.

E. +a 53a/1136

Ebū Leheb (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed'in on iki amcasından biridir.

E. 4b/66, 9a/170, 34a/721, 34b/733, 42a/887, 43b/928

Ebū Sufyān (şa): Mekke'nin fethi sırasında Müslüman olmuş sahabi.

E. 17b/355

Ebū Tālib (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed'in on iki amcasından biridir.

E. 5a/74, 8b/162, 9a/172, 10b/198, 11b/227, 35b/752, 35b/754, 37b/790, 37b/796, 41a/869, 41a/871, 41b/879, 41b/882, 43b/925, 44a/934, 48a/1019

E. +e 5a/77, 40a/848

ecdād (Ar.): Atalar.

e. +ı 41a/865

ecdehā (<ejderhā: Far.): Büyük yılan. *bk. ezdehā*

e. 12b/248, 20a/413, 20b/420, 21a/433, 22a/450

e. +yı 35b/747

edā (Ar.): Üzerine düşeni yerine getirme.

e. kıl-: Üzerine düşeni yerine getirmek. 50a/1069

eg- : Eğmek.

e. -di 37a/781

e. -üp 6a/107

eger : Eğer.

e. 38b/809, 39a/827, 40b/863, 54a/1159

egin : Sırt, arka.

e. +i (egni) 45b/963

e. +indeki (egnindeki) 29a/605

e. +ine (egnine) 8b/157, 16a/322, 33b/712, 34b/728, 36a/760

e. +üme (egnüme) 9a/164

egle- : Oyalamak.

e. -r idi 38a/801

göñlüñ e.

eglen- : Durmak, beklemek.

e. -di 57a/1217

egri : Yanlış, hatalı.

e. mi 43a/910

egül- : Eğilmek.

e. -ür 16b/332

Eḥad (Ar.): "Tek, bir" anlamında Allah'ın güzel isimlerinden biri.

E. 6a/98, 49a/1049

ehil (<ehl: Ar.): Ehil, usta. *bk. ehl.*

e. ol-: Bir işte maharetli olmak. 13a/257

ehl (Ar.): 1. Sahip. *bk. ehl.*

e. +i 14b/294, 21a/437

e. +idür 48a/1017

e. -i ĩmān: İman edenler. 59a/1253

e. -i ĩmān ol-: İman etmek. 31a/651

e. -i islām: İslama inanan. 39b/836, 57b/1236

e. -i kerem: Kerem sahibi, cömert. 6b/116

e. -i Mekke: Mekke halkı. 51b/1103

e. -i pāk: Ayıp ve noksandan arınmış. 45a/960

e. -i rāz: Sır sahibi. 25a/519

2. Bir topluluğun halkından olanlar.

e. +ine 18a/368, 55a/1181

3. Maharetli, becerikli.

e. +ine 39a/829

4. Karı kocadan her biri, eş.

e. +ine 5b/88

ehlen ve sehlen (Ar.): Arapça'da "Hoş geldin, nasılsın?" anlamında hatır sorma sözü.

e. 43a/909

ek- : Dökmek, serpiştirmek.

e. -diler 16a/320

ekber (Ar.): En büyük.

e. 13b/272

Ekremehu'llāh : Peygamberimiz Hz.

Muhammed için kullanılan bir söz.

E. 56a/1209

ekşer (Ar.): Genellikle.

e. 54b/1168

el : El (organ).

e. +de 54b/1164

e. +i 60a/1263

e. +imüzde 6a/106

e. +in 3b/51, 18a/367, 60a/1262

e. +inde 28a/584

e. +ine 3b/51, 9b/178, 9b/179, 13b/267, 13b/270, 14b/290, 30b/640, 39a/821

e. +ini 5b/92, 39a/821

e. +lerin 24a/496

e. +lerini 42b/896

e. +üm+ile 9b/176

e. +ümüzde 6a/104

e. +ünde 12b/247

e. +ündeki 28b/601

e. +deñ gel-: Olabildiği, yapabildiği kadar yapmak.

50a/1061

e. +deñ git- : Yok olmak.

3b/47

e. +indeñ al-: Kurtarmak.

46b/993

e. +iñdeñ gel-: Gücü yetmek.

5a/79

e. +indeñ git: Yok olmak.

4a/62

el'ān (Ar.): Şimdi, şu anda.

e. 3b/46, 56a/1194

el-ḥamdü li'llāh (Ar.): Allah'a hamd olsun.

e. 3b/45, 27a/565, 33b/711,

56a/1196 (2), 56a/1197,

56a/1198, 56a/1199, 56a/1200,

56a/1201, 56a/1202, 56a/1203,

56b/1204, 56b/1205, 56b/1214

el-ḥükmü li'llāh (Ar.): Hüküm, hakimiyet Allah'ındır.

e. 3b/45

emān (Ar.): İnsaf.

e. vir-: İnsaf etmek. 59b/1258

emgesiz : Emeksiz, zahmetsiz.

e. 52b/1126

emīn (Ar.): 1. Emin, güvenilir.

e. 11a/211, 11a/212, 11b/228,

12a/229, 12a/231, 13a/254,

48a/1021

e. ol-: Güvenilir olmak.

15b/316, 19b/396

2. Peygamberimiz Hz.

Muhammed.

E. 32a/672, 40a/842

emlāk (Ar.): Mülkler.

e. +in mi 51b/1100

emr (Ar.): Emir, buyruk.

e. 55a/1179

e. +i 34a/717, 55a/1177,

55a/1178, 55a/1181

e. +in 55a/1180

e. +iñüzle 50a/1070

e. +iyle 55a/1174

e. +üñ+ile 16a/317

e. eyle-: Emretmek. 33a/692

e. it-: Emretmek. 33b/702

en- : İnnek.

e. -medi 8a/145

enbiyā (Ar.): Nebîler, peygamberler.

e. 46a/981

e. +lar 2a/9, 7a/125

e. +nuñ 42a/893

envār (Ar.): Nurlar, ışıklar.

e. +ıdur 2a/14

er : 1. Erkek.

e. 52a/1105

2. Zevce, koca.

e. 15b/316, 45a/952 (2),

47b/1009

3. Adam, insan.

e. boyunca: İnsan

büyükliğünde. 52a/1112

erba'in (Ar.): Kırk.

e. 59b/1257

eri- : Erimek.

e. -r idi 15b/307
Erselehu'llāh : Peygamberimiz Hz. Muhammed.

E. 58a/1242

eşer (Ar.): 1. İz, işaret, nişan.

e. 37b/788

2. Tesir.

e. it-: Tesir etmek. 41a/866

eski : Eski.

e. 8b/152, 16a/322

esmā' (Ar.): Adlar, isimler.

e. +ı 7b/133

eşşalātu ve'sselāmu 'aleyke (Ar.): "Salat ve selam senin üzerine olsun." anlamında peygamberimiz Hz. Muhammed anılınca söylenen dua.

e. 3a/35 (2), 3a/36 (2), 6a/98 (2), 6a/99 (2), 13a/260 (2), 13a/261 (2), 14a/277 (2), 14a/278 (2), 22b/461 (2), 22b/462 (2), 27a/568 (2), 27a/569 (2), 31a/656 (2), 31a/657 (2), 32b/689 (2), 32b/690 (2), 35a/738 (2), 35a/739 (2), 40a/851 (2), 40b/852 (2), 42b/900 (2), 42b/901 (2), 49a/1049 (2), 53a/1130 (2), 53a/1131 (2), 56b/1208 (2), 56b/1209 (2), 58a/1242 (2), 58a/1243 (2)

eşvāb (Ar.): Giyecel, elbise.

e. 50a/1068

e. +ı 50a/1071, 50b/1077, 50b/1080, 51a/1083, 51a/1088

eşgāl (Ar.): İşler, meşguliyetler.

e. +ı 37b/794

etek : Etek.

e. 18b/380

e. +lerine 18b/381

etmek : Ekmek.

e. 54a/1149, 54a/1154

ev : Ev.

e. +deñ 35b/749

e. +e 5a/78, 14a/280, 14a/281 (2), 35b/752

e. +iñ 14a/280

e. +ine 4a/52, 5b/86, 6a/101, 8a/141, 8b/162, 14a/279,

35b/752, 36a/765, 41b/879, 43a/907, 43b/925, 46b/986, 47b/1010, 49a/1040, 49a/1042, 55b/1186

e. +iñe 5b/89

e. +üñ 5a/78

evlād (Ar.): Bir kimsenin kendi neslinden gelenler.

e. +larıma 56a/1202

evlen- : Evlenmek.

e. -dügüdür 1b/0

e. -mesinüñ 6a/103

evlendir- : Evlendirmek. *bk. evlendir-*

e. -evüz 6b/117, 39a/825

evlendür- : Evlendirmek. *bk. evlendir-*

e. -eyüm 36a/758

evliyā (Ar.): Evliya, veliler.

e. 46a/981

e. +nuñ 42a/893

evvel (Ar.): Önce, öncelikle.

e. 7b/134, 29a/605

e. +indeñ 42a/895

e. +ine 33a/691

evvelā (Ar.): İlk önce, ilk olarak.

e. 7b/136

ey : Hitap edatı, ey.

e. 1b/1, 2a/8, 2b/27, 3a/30, 3a/37, 3b/42, 3b/46, 3b/48, 4a/54, 4b/64, 5a/75, 5b/93, 6a/101 (2), 6a/102, 6b/108 (2), 6b/110, 7a/119, 7a/124, 7b/131, 9a/172, 11b/227, 14b/287 (2), 15a/301, 17b/350, 18a/366, 19a/391, 19b/402, 20a/405, 20a/412, 21a/436, 21b/446, 22b/466, 23a/478, 24b/513, 27a/565, 28b/594, 29b/619, 31a/650, 33a/692, 33b/705, 33b/710, 34a/717, 35b/750, 37a/778, 37a/783, 37b/789, 40b/854, 40b/856 (2), 40b/858, 40b/864, 42a/890, 43b/926, 44b/943 (2), 46b/990, 47a/995, 47a/1002, 48b/1030, 49b/1050, 49b/1057, 49b/1058, 50a/1064, 50a/1067 (2), 50b/1074, 51b/1099,

52a/1109 (2), 52a/1114,
53a/1134, 53a/1135, 54a/1154,
54b/1161, 57a/1219, 58a/1244,
58b/1247

eyā (Far.): Ey, hey.

e. 48a/1027, 50a/1071,
50b/1073

eyle : Öyle.

e. 51b/1104

eyle- : Eylemek, etmek, yapmak,
kılmak (yardımcı fiil).

e. ! 2a/17, 2b/27, 3a/31, 5a/75,
5a/79, 24b/504, 49b/1051,
55a/1178, 55a/1179, 60a/1262
e. -di 2a/16, 11b/225, 12a/232
(3), 18a/365, 19b/394, 30b/643
(2), 33a/692, 34a/716,
35b/748, 41b/874, 43a/908 (2),
43b/927, 50b/1077, 52a/1107,
54b/1162, 60a/1267

e. -diler 4a/59, 20b/422,
23b/490, 31b/668, 35a/743,
44a/932 (2)

e. -dim 32b/681

e. -diñüz 40b/854

e. -dün 42a/887, 42a/888

e. -gil 1b/2, 29a/604, 29b/615,
49a/1043, 50a/1061

e. -me 6a/102, 47a/1005

e. -medi 42b/905

e. -megil 37a/783

e. -mez 38b/808

e. -miş 15b/306, 50a/1063

e. -mişlerdür 21a/429

e. -mişsin 46b/991

e. -ñ 11a/207

e. -r 11a/213

e. -rem 5a/77, 40b/859

e. -sün 9a/171, 46a/982 (2)

e. -ye 6b/113, 11a/209,
21b/444, 38b/815, 46b/985

e. -yem 2b/19, 22a/449

e. -yen 7a/119 (2)

e. -yesin 27a/564

e. -yesiz 2b/24

e. -yevüz 49a/1041

e. -yeyim 35b/755

e. -yiser 25b/526 (2)

e. -yüben 56a/1193

e. -yüp 27a/565, 32b/684,
41a/873, 57b/1226

*aşikâre e. âşinā e. bahillik e.
bî-hüş e. cāvūdān e. cūş e.
dest-i pūs e. devvār e. dīne
da'vet e. du'ā e. emr e. fāş e.
ğarķ e. ḥased e. ḥāzır e.
ḥizmet e. hoş e. ḥurrem e.
ihsān e. ikrār e. 'ināyet e.
isti'ānet e. izhār e. 'izzet e.
kabūl e. kār e. kaşd e. ket-
hūdā e. kıyās e. konukluk e.
lāğ ı latīfe e. lutf e. mashara
e. meded e. mekr e. meyl e.
nihān e. nikāh e. nūr e. nūş e.
raḥmet e. rūsvā e. secde e.
selām e. şefā'at e. şehadet e.
şerḥ e. şükür e. şükürler e.
ta'zīm e. tecellī e. teferrüc e.
temāşā e. ticāret e. 'ulūfe e.
vaşiyyet e. yalın kılıç e. yaraķ
e. zikr e. ziyāret e. zuhūr e.*

eyt : Söylemek, demek.

e. (d)-ünüz 11a/215

e. (d)-ür 16a/322, 18a/370,
18b/379, 19b/404, 22b/463,
24b/513, 26a/554, 29b/617,
37a/775, 43b/926, 44a/936,
45a/952, 45a/956, 45b/969 (2),
46a/978, 47b/1013

e. (d)-ü vir-: Söyleyivermek.
54a/1156

eyü : İyi, beğenilecek, makbûle
geçecek nitelikleri olan.

e. 8b/157, 8b/158, 21a/436

eyyām (Ar.): Günler.

e. 37b/786, 51b/1096,
53a/1132

ezdehā (<ejderhā: Far.): Büyük yılan.
bk. ecdehā

e. 20a/409, 21b/439

ezel (Ar.): Başlangıcı olmayan geçmiş
zaman, başlangıcı tasavvur
edilemeyen zaman.

e. 1b/2

e. +deñ 30a/629

-F-

Fahhāş (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed döneminde yaşamış bir kişi.

F. 59a/1251

fahṛ (Ar.): İftihar, iftihar kaynağı.

f. +i 29b/614

f. +i durur 42a/893

f. +imüzdür 28b/594

Fahṛ-i ‘ālem (şa): Âlemin, kâinâtın övünme sebebi olan peygamberimiz Hz. Muhammed.

F. 3a/39, 40a/845, 51a/1087

F. +dür 60b/1269

F. +i 56a/1201

Fahṛ-i cihān (şa): Âlemin, kâinâtın övünme sebebi olan peygamberimiz Hz. Muhammed.

F. 2a/12, 3a/38, 7a/129

F. +a 13b/271

F. +i 4a/52, 4b/65, 15a/302

faḳīr (Ar.): Fakir.

f. 36a/760, 53a/1127

f. +i 52b/1126

f. it-: Muhtaç etmek. 29b/614

fāl (Ar.): Durum.

f. +iñuz 49b/1058

Falkīr (şa): Şam’da yaşamış Hristiyan bir keşiş. *bk. Buşayra*

F. 25b/532

F. idi 25a/517

fānī (Ar.): Ölümlü, baki olmayan.

f. +dür 40a/846

fāriğ (Ar.): Gürültüden uzak, rahat.

f. ol-: Rahatlamak. 32a/677, 37b/793

fāş (Far.): Meydana çıkmış, açığa vurulmuş, duyulmuş.

f. eyle-: Gizli bir şeyi açığa çıkarmak, duyurmak. 6a/102

f. it-: Gizli bir şeyi açığa çıkarmak, duyurmak. 38b/814

Fāṭıma (I) (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed’in kızıdır.

F. 53a/1135

F. +yla 53a/1134

Fāṭıma (II) (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed’in amcası Ebu Talib’in eşi.

F. 5b/87

fāzıl (Ar.): Fazilet sahibi, erdemli.

f. 20b/423

faẓl (Ar.): Cömertlik, lütuf.

f. +i 45a/961

f. +uñı 10a/193 (2)

f. -ı bismi’llāhi bi’llāhi:

“Allah’ın adıyla ve zatının lütfuyla” anlamında bir dua. 23a/478

f. it-: Cömertlik etmek, lütfetmek. 3a/30

fehṁ (Ar.): Anlama.

f. it-: Anlamak. 36b/772

felek (Ar.): Gökyüzü, semâ.

f. 7b/132

fenā (<fenā’: Ar.): Ölümlü, geçici.

f. 5a/84

fer’ (Ar.): Asıl, soy, kök.

f. +i 45a/960

ferah (Ar.): Sevinç.

f. kıl-: Sevindirmek. 30b/640

feryād (Far.): Yüksek sesle bağırma.

f. it-: Yüksek sesle bağırmak, seslenmek. 9b/181, 30b/636

feşāḥat (Ar.): Güzel ve açık konuşma, iyi söz söyleme kabiliyeti.

f. 43b/919

fırka (Ar.): Topluluk, cemaat.

f. 53a/1137

fidā (Ar.): Bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçme.

f. 46a/977

f. kıl-: Feda etmek. 16a/326, 51a/1087 *bk. cān fidā kıl-*

f. ol-: Bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçmek. 3b/43, 33b/707, 39a/828, 50a/1069, 50b/1073

fiğān (Far.): Feryat, haykırış.

f. +i 3b/49

f. it-: Feryat etmek. 17a/343

fikir (<fikr: Ar.): Fikir, düşünce. *bk. fikr.*

f. kıl-: Fikretmek. 6b/108

fikr (Ar.): Fikir, düşünce. *bk. fikir.*

f. +i 14b/285, 38a/800, 38a/801

f. +imi 38b/814

f. +ine 58a/1239

f. +uñ 23a/472

f. it-: Fikretmek, düşünmek.
6a/105, 32b/683

fi'l (Ar.): Davranış.
f. +i 36a/762, 47a/1003

fi'l-hāl (Ar.): O anda.
f. 26a/545

firāk (Ar.): Üzüntü, hüzn.
f. +ıla 4b/63

firāvān (Far.): Çok, aşırı.
f. 6b/110

fitne (Ar.): Karışıklık, fesat.
f. 59b/1256

f. kop-: Fitne çıkmak. 44b/946

f. kopar-: Karışıklık çıkarmak,
fitneye yol açmak. 23b/492

fulān (Ar.): Filan.
f. bin fulān: Filan oğlu filan.
59b/1257

fuzūn (Far.): Fazla, çok.
f. 21a/436

-G-

gāfil (Ar.): Gaflet içinde bulunan.
g. kal-: Gaflet içinde olmak.
10a/195, 10b/197

gāfile (Ar.): Habersiz.
g. 21a/427

gāh (Far.): Bazen, ara sıra, gāh, kāh.
g. ... g. ... 28a/584, 32a/669

gāhi (Far.): Bazen.
g. 12b/240

g. ... gāh ...: Bazen, ara sıra.
51b/1101

gāhü (<gāhi: Far.): Bazen.
g. 12b/240

g. ... gāhi ...: Bazen, ara sıra.
53b/1138

gā'ib (Ar.): Kayıp.
g. +deñ 23a/476

g. ol-: Kaybolmak. 12b/245,
22a/450, 55b/1186

gam (Far.): Kaygı, tasa, keder.
g. +dur 6b/116

g. +uñ 9a/172

g. çek-: Dert, sıkıntı çekmek.
35b/754

g. ye-: Kaygılanmak,
tasalanmak. 32b/683

gamgīn (<gam+āgīn: Far.): Gamla dolu.

g. ol-: Gamla dolu olmak.
53b/1145

ganī (Ar.): 1. Zengin.
g. 45b/967

g. ol-: Zengin olmak. 8b/159

2. "Hiçbir şeye ve hiçbir kimseye muhtaç olmayan, kullarının bütün ihtiyâcını karşılayan, mutlak zengin" anlamında Allah'ın en güzel isimlerinden biridir.
G. 7b/134

garb (Ar.): Batı.
g. +a 57b/1230

garķ (Ar.): 1. Suya batma.
g. ol-: Suya batmak, dibe çökmek. 23b/488

2. Bir şeyle aşırı derecede dolmuş olma.
g. eyle-: Bol bol vermek, ... ile doldurmak, +e boğmak. 2a/16

g. ol-: Bir şey ile dolup taşmak.
39b/831

gāyet (Ar.): Pek, çok, pek çok, oldukça.
g. 6a/100, 10b/203 (2),
25a/516, 36a/764, 37b/794,
45a/961, 49a/1045, 52a/1107,
57b/1232, 60a/1265

gayret (Ar.): Gayret, çaba.
g. 60b/1268

g. +i 10a/185

g. +iñüz 10a/195, 10b/197

g. it-: Gayret etmek. 8b/192,
14b/286, 16b/330

gazā (Ar.): Savaş.
g. +dañ 4b/73

geç- : 1. Geçmek. *bk. giç-*
g. -di 14b/289, 19a/386,
23b/483, 23b/484, 31b/664

g. -diler 18b/378, 20a/407

g. -enlerüñ 23b/489

g. -mez 21a/427

2. (Zaman) Geçmek, bitmek.
g. -di 22b/463, 37b/786,
37b/788, 37b/793, 51b/1096

g. -se 32b/683

- ‘ömri g.*
3. Belli bir yerde yer almak, oturmak.
g. -üp 30b/639, 50a/1062
şadra g.
4. Etki etmek.
g. -mez 44a/937
sözüm g.
5. Hükmü altına girmek.
g. -er 45b/971
hükmine g.
geçin- : Yaşamını sürdürmek.
g. -di 5b/95
geçür- : Belli bir yerde yer almasını sağlamak, oturtmak.
g. -di 5b/92, 39a/821
g. -esiñ 5a/78
şadra g.
gedā (Far.): Dilenci, yoksul, fakir.
g. 48a/1020
gehi (Far.): Bazen.
g. 53b/1146, 53b/1147, 54a/1149
g. ... gāhi ...: Bazen ara sıra.
53b/1145 (2)
gel- : 1. Ulaşmak, varmak, gelmek.
g. ! 3b/41, 13a/253, 15b/314, 24b/504, 36a/757, 37a/778, 40b/864
g. -di 4a/58, 5a/74, 5b/86, 6a/101, 6a/103, 6b/110, 8b/162, 10a/191, 14b/290, 15b/313, 16b/338 (2), 17a/339, 18b/380, 19a/390, 23a/475, 23a/481, 25b/533, 25b/534, 26a/542, 26a/544, 28b/593, 31a/648, 31b/659, 31b/665, 31b/667, 32a/675, 33b/705, 35b/749, 37a/782, 39a/819, 39a/820, 43a/908, 49a/1042, 49b/1054, 55b/1186
g. -diler 11b/224, 14a/279, 24a/496, 26b/551, 30a/631, 31b/658, 35a/741, 35b/753, 37b/793, 47a/1000, 52a/1105, 58b/1251
g. -dim 43a/910, 48a/1025
g. -diñüz 49b/1057
g. -dügimüz 44a/934
g. -dügün 14b/289
g. -dügini 33a/696
g. -dük 11b/227, 27b/574, 38a/800
g. -dük-ise 51b/1099
g. -dün 14b/287
g. -e 19a/383, 20b/418, 21b/443, 23a/476, 25b/529, 29b/614, 30a/633, 38b/813, 38b/816, 39b/833, 50a/1068, 51b/1103
g. -ecek 15a/300, 57b/1231
g. -ecek (gelecek zaman) 40a/842
g. -eler 49b/1053
g. -elim 33a/691
g. -eñ 51a/1084
g. -enler 19a/384
g. -esin 16a/318, 38a/799
g. -gil 8b/158, 35b/750, 35b/755
g. -ince 12a/235, 26a/537, 27b/578
g. -iser 14b/294, 21b/442, 25b/528, 26a/541, 49a/1044
g. -iyor 34a/720, 34b/724
g. -medeñ 54a/1151
g. -medi 12a/234, 21a/431, 28a/590, 28b/600
g. -mek 35a/735
g. -memişdür 26b/552
g. -mişdür 11a/212, 39b/837
g. -miş-durur 37b/791
g. -se 21a/432
g. -señ 19a/385
g. -üben 6b/112, 33b/706
g. -ün 18b/379, 49a/1040
g. -üp 6b/111, 58a/1238
g. -ür 13a/251, 17b/358, 49b/1056
g. -ürsin 57b/1227 (2)
2. Dünyaya gelmek.
g. -dügün 1b/2
g. -e 13b/272, 15a/298
g. -medi 42a/895
g. -mez 42a/895
3. Yeter olmak.
g. -dügince 5a/79
4. Var olmak, doğmak.

g. -düğini 15a/300
 5. Karşısına çıkmak.
 g. -ür 17b/351
 6. İsabet etmek.
 g. -miş 20a/413
 7. Ortaya çıkmak.
 g. -ür 22a/458
 8. Başlamak.
 g. -di 22b/463
 9. (Akli) Gelmek.
 g. -di
 10. (İsimlerin yönelme hâliyle)
 Etmek yardımcı fiili yerine
 kullanılır.
 g. -di 58b/1250, 58b/1252,
 60a/1264
 g. -mez 36a/762
dile g. dine g. ĩmāna g.
 11. Süreklilik bildirir.
 g. -üp 27a/561, 34b/727
'aklı g. ayağına g. bir araya
g. eliñdeñ g. ire g. ıurı g.
vücūda g.

gelin : Gelin.

g. 6b/117, 38b/810, 39a/825

ger : Eğer.

g. 2b/28, 3a/33, 3a/34, 5b/96,
 9b/174, 10a/190, 10b/206,
 12a/231, 13a/258, 13a/259,
 15b/314, 18a/370, 23a/471,
 28b/597, 29b/614, 29b/616,
 33b/708, 36b/769, 42b/896,
 46b/993, 47a/997, 27a/566,
 31a/654, 32b/687, 35a/736,
 40a/849, 42b/898, 49a/1046,
 58a/1240, 27a/567, 31a/655,
 32b/688, 35a/737, 40a/850,
 42b/899, 49a/1047, 53a/1029,
 58a/1241

gerçek : Gerçek, doğru.

g. 47b/1015

gerçi (Far.): ... ise de, gerçi, her ne kadar.

g. 8a/148, 14b/286, 38a/807,
 40b/854, 41a/866

gerek : 1. Gerek.

g. 9b/182, 17b/354, 20a/405
 g. ... g. ... : Gerek ... gerek ...
 43a/911

gerek- : Gerekmek.

g. -mez 46a/978

getür- : 1. Getirmek.

g. -di 4a/52, 13b/269, 15a/305,
 24b/510, 30b/642, 52a/1108,
 57a/1218

g. -diler 16b/331, 24a/497,
 28b/582, 30b/639, 44a/933,
 51a/1092

g. -e 32a/679

g. -elüm 12a/234

g. -esin 5b/89

g. -üñ 12a/235, 26b/555

g. -üp 5b/86, 5b/92, 13b/269,
 39a/821, 50b/1080

g. -ür 24a/499

bir araya g.

2. Bazı fiillerle birlikte birleşik
 fiiller oluşturur.

g. -di 58b/1249

g. -diler 58b/1250, 58b/1251

g. -üp 60a/1264

ĩmān g.

gevde : Gövde, beden.

g. +si 20a/414

gey- : Giymek.

g. -di 36a/760, 42b/906

g. -esin 8b/156

g. -erdi 53b/1138

g. -eydũñ 8b/157

g. -mezem 9b/175

g. -miş 34b/728

g. -miş idi 8b/152

geydir- : Giydirmek.

g. -diler 33b/712

geydür- : Giydirmek.

g. -di 57a/1225

geyesü : Elbise, giyecek.

g. +ñüz 9b/175

geyür- : Giydirmek.

g. -di 50b/1078

gez- : Gezmek, dolaşmak.

g. -diler 24a/495

g. -mege 10a/188

g. -señ 47b/1009

ğıl- : Kılmak, yapmak, etmek.

ğ. ! 48b/1033

beyān ğ.

ġilmān (Ar.): Cennette hizmet eden delikanlılar.

ğ. 39b/837, 60b/1271

gibi : Gibi.

g. 2a/9, 7a/125, 10b/202, 15a/301, 17a/342, 20a/410, 20a/415, 29a/606, 29a/607, 30a/625, 36b/773, 38a/806 (2), 41b/875, 44a/929, 51b/1094, 53b/1138, 54b/1167
g. +dür 16b/335

gice : Gece, karanlık. *bk. giçe*

g. 2a/8, 7a/124, 8a/142, 8a/149, 13a/251, 15a/304, 25a/515, 25a/523, 31b/659, 33a/698, 34a/723, 47b/1007, 47b/1014, 53b/1144, 57a/1223

g. gündüz: Gece gündüz, durmadan. 32a/669, 38a/802, 40a/847

g. ol-: Gece olmak. 8a/146

giç- : Geçmek. *bk. geç-*

g. -elüm 20b/424

giçe : Gece. *bk. gice*

g. 18b/377

gider- : Ortadan kaldırmak, yok etmek.

g. ! 57a/1219

g. -gil 9a/172

g. -üp 39b/832

gidül- : Gidilmek.

g. -ür 46a/980

gil (Far.): Toprak. *bk. āb u gil*

g. 1b/4

gir- : 1. Girmek.

g. ! 41b/880

g. -di 14a/280, 30a/635, 33b/704, 36a/765, 49a/1042

g. -diler 27b/571, 44a/930, 47b/1010, 48a/1018

g. -miş-idi 8a/151

g. -üp 28b/582

2. Ulaşmak, erişmek, vâsıl olmak.

g. -icek 3a/39

3. Başlamak.

g. -elüm 7a/128

4. Giyinmek.

g. -di 16a/325

5. Sulu bir şeyin içine batmak, dalmak.

g. -di 21a/433

libāsa g.

6. Bir dine tabi olmak.

g. -digin 60a/1265

g. -eñ 59b/1257

g. -mişem 56a/1198

Girdigār (Far.): Allah, Tanrı.

G. 12b/250, 43b/921

girü : Geri.

g. 35a/735, 58a/1238

giryān (Far.): Ağlayan.

g. idi 33a/694, 38a/803

git- : 1. Gitmek.

g. ! 22a/449

g. -di 8b/162, 9b/178, 12a/238, 12b/245, 14b/285, 17a/342, 18b/375 (2), 19a/386, 19b/401, 22a/450, 22b/466, 26a/539, 28a/581, 31a/647, 33a/691, 36a/767

g. -diler 12a/236, 16a/321, 17a/346, 24a/493, 25a/515, 31b/660, 32a/670

g. -dügi 1b/0, 12a/236

g. (d)-e 11a/209, 17a/342, 23a/477

g. (d)-eler 17a/348

g. (d)-elüm 6a/107, 13a/253, 22a/457

g. (d)-em 6b/114

g. (d)-enler 6b/111

g. (d)-er 6b/109, 32a/676

g. (d)-erem 34a/714

g. (d)-er idi 9b/183

g. (d)-er misin 34a/713

g. (d)-erse 60b/1270

g. (d)-eyüm 28a/588

g. (d)-icek 24a/502

g. -mediler 18b/376

g. -mege 11a/209

g. -meñ 12a/235

g. -meyem 45a/955

g. -mezem 18a/370, 27b/580

g. -mezüz 18a/371

g. -sün 18b/372

g. (d)-üben 17a/349

g. (d)-üñ 27b/579

- g. -üp 34a/714
 2. Yok olmak, elden çıkmak.
 g. -di 3b/47, 4a/62, 26a/553
 g. -diler 30b/636
 g. (d)-er 2a/15, 14a/282
 3. Ölmek.
 g. -di 5a/84
 g. -(d)icek 4b/65
 'aklı g. eldeñ g. elindeñ g.
 imānı g. kendülerdeñ g.
- gizle-** : Gizlemek, saklamak.
 g. -di 12b/244
 g. -me 45b/962
- gizli** : Gizli, saklı.
 g. 38b/814, 59a/1253
- gönçe** (Far.): Henüz açmamış çiçek.
 g. 3b/51
- göç-** : Hareket etmek, göçmek.
 g. -di 18b/375, 18b/377,
 21a/427, 31b/660
 g. -diler 22a/459, 23a/480
 g. -elüm 18b/373
 g. -eñ 22b/467
 g. -medi 22b/460
 g. -ün 23a/476
 g. -üp 32a/669
- gök** : Gökyüzü, sema.
 g. 7b/133, 22a/456, 22b/465,
 43a/917
 g. +deki 39b/830
 g. +deñ 13b/263
 g. (g)+e 19a/390, 26a/539
 g. (g)+i 7a/119
 g. +leri 29a/603
g. yüzi : Gökyüzü, sema.
 22b/464
- gökcek** : Güzel, şirin, hoş, latif.
 g. 36a/764
- gök yüzü** : Gökyüzü.
 g. +ndeki 43a/914
- gölge** : Gölge.
 g. +lere 26a/543
 g. +ñüzi 15b/314
 g. +si 8a/145, 26a/546,
 53b/1142
- gölgeli** : Gölgeli.
 g. 26a/546
- gömlek** : Gömlek.
 g. 16a/324
- gönder-** : Göndermek. *bk. göndür-*
 g. ! 3a/32
 g. -di 13b/267, 58b/1246
 g. -diler 50b/1084
 g. -e 37b/787
 g. -em 38b/809
 g. -ir imiş 11a/211
 g. -irsiñiz 34a/722
 g. -medi 37b/788
 g. -ür 27b/570
g. -i var- : Uğurlamak. 27a/562
- göndür-** : Göndermek. *bk. gönder-*
 g. -esin 11b/228
 g. -esiz 40b/861
 g. -ün 12a/235
 g. -ür 13a/254
- gönül** : Gönül.
 g. 14b/284
 g. +i (gönli) 14b/285, 17a/342,
 23b/482, 36a/759, 44b/947,
 45a/961, 49a/1045
 g. +iñe (gönline) 41b/877
 g. +ler 1b/7, 36b/771
 g. +leri 21a/431
 g. +ü (gönlü) 11b/223,
 41b/874, 41b/878, 44b/950
 g. +ün (gönlün) 45a/952,
 46a/976, 46b/988
 g. +üni (gönlünü) 11b/222,
 28a/583, 41b/877
g. +i kop- : Birdenbire
 heyecanlanmak. 12a/232
 (gönli)
g. +ü kop- : Birdenbire
 heyecanlanmak. 12a/232
 (gönlü)
g. +ün aç- : Gönlünü
 ferahlatmak. 46b/987
g. +ün egle- : Kendini
 oyalamak. 38a/801
g. +ün bağıla- : Candan
 bağlanmak, gönül vermek.
 (gönlünü) 1b/4
- gönülsüz** : İstemedi.
 g. 17a/343
- gör-** : 1. Görmek.
 g. ! 9a/172, 19a/384, 22b/470,
 24b/507, 24b/513, 28a/583,
 50a/1062, 52a/1108, 59a/1254

g. -di 8b/153, 9b/184, 11a/216,
12b/246, 14a/282, 14a/283,
14b/289, 15a/305, 15b/306,
18b/377, 19b/398, 20a/409,
22a/452, 25b/534, 26a/547,
26a/553, 30a/635, 31a/649,
31b/662, 36a/761, 36a/766,
37a/781, 43a/907, 43a/908,
44a/932, 48a/1019, 49b/1056,
51a/1085, 55a/1175, 55b/1187,
58b/1249, 59b/1260
g. -digin 43b/927, 58b/1248
g. -digiñüz 52b/1123
g. -diler 9b/180, 12a/237,
12b/241, 19a/387, 23a/481,
27b/571, 34a/720, 34b/728,
34b/731, 35a/743, 35b/753,
50b/1081
g. -dügini 13b/268, 56b/1212
g. -dügüm 43a/913
g. -dük 28b/596
g. -düm 12b/248
g. -dün mi 47b/1015
g. -eli 40a/845
g. -em 11b/218
g. -em mi 56a/1195
g. -enler 53b/1139
g. -enleri 15b/308
g. -enün 3b/47
g. -esin 54b/1160
g. -eydim 3b/44
g. -eyim 3b/41, 30b/645,
37b/795
g. -eyüm 36a/758
g. -icek 9a/163, 31a/647,
32a/673
g. -ince 48a/1019
g. -iserdür 5a/83
g. -medi 52b/1121
g. -medin 11b/219
g. -memiş 46a/974
g. -meyesin 10a/193
g. -mez-imiş 24b/514
g. -mez misiñ 60b/1270
g. -mişem 21b/440
g. -miş idi 14b/292, 35b/746
g. -se 39a/827
g. -sem 25a/524
g. -seyidün 43a/913

g. -üben 50b/1079, 52b/1120
g. -üp 4a/62, 54a/1153,
55b/1187, 59a/1252, 60a/1265
g. -üpdür 22a/451
g. -ür 13b/263, 15b/309,
19b/403, 50a/1068
g. -ür-iken 35b/755
g. -ürler idi 54b/1166

düş g.

2. Şahit olmak, müşâhede etmek.

g. -gil 31b/663

g. -ün 3a/38

3. Anlamak, idrak etmek.

g. -elüm 27b/577

g. -mediler 52b/1116

4. Gözetlemek, ilgilenmek.

g. -eyim 27b/579

g. -ür 27b/578

5. ...olarak kabul etmek.

g. -diler 51b/1097

g. -medi 44b/940

g. -medün mi 42a/890

g. -mezem 44b/941

g. -sün 48b/1036

g. -üp 48b/1038

g. -ür ise 48b/1036

hoş g. lāyık g.

6. Sezmek, hissetmek.

g. -ür misin 45b/969

7. Bir zamana erişmek.

g. -mişem 56a/1196

8. (Rüya) Görmek.

g. -di 57a/1223

g. -mişem 39a/829

g. -miş-idi 13b/262

göre (I) : Göre.

g. 6b/118

göre (II) : Gör, bak, baksana.

g. 34a/722

görklü : Güzel, iyi, mübarek.

g. 7a/128, 10b/203

görül- : Görülmek.

g. -memiş idi 50a/1065

görün- : Görünmek.

g. -mez 22a/455

görüş- : Görüşmek.

g. -diler 48a/1026

göster- : Göstermek.

g. -e 2b/25
 g. -medi 42a/885
 g. -mesün 38b/812
 g. -ür 28a/584
 g. -ürdi 7b/140
 g. -ürdün 41b/883
göyün : Gönül.
 g. +ü (göynü) 36a/767
 g. +üm (göynüm) 25a/523, 40b/855
 g. +üne (göynüne) 14b/286
 g. +üñüz (göynüñüz) 30a/628
g. +üni hoş eyle-: Gönlnü hoş etmek. (göynüni) 30b/643
göyün- : Yanmak, dertlenmek, içlenmek.
 g. -ür (göynür) 8b/154
 g. -ürdi 17a/344
cāmı g.
göz : Göz.
 g. 36a/763
 g. +e 24b/514
 g. +i 11a/217, 25b/531, 29a/606, 44b/948, 46a/974, 46b/994
 g. +in 16b/333, 29b/623
 g. +indeñ 17a/341
 g. +ine 12a/233, 31a/648, 38a/802
 g. +leri 4a/61, 10b/204, 16b/328, 17a/345, 20a/415, 33a/694, 36b/771, 40b/853, 41b/876, 45b/963
 g. +lerim 21b/448, 35b/755
 g. +lerimiz 36a/758
 g. +lerindeñ 25a/520
 g. +lerine 30b/637, 45a/951
 g. +lerinüñ 36b/774
 g. +ümle 43a/913
 g. +üñ 25a/521
 g. +üne 42a/885
g. +ini uyku al-: Uykusu gelmek. 23a/473, 32a/675 (gözünü)
g. +inüñ yaşı: Gözünün yaşı. 54a/1158
g. +i yaşı: Göz yaşı. 37a/781, 53b/1147

g. +lerim nûrı: Çok sevilen kimseler için kullanılan sevgi ifadesidir. 5a/75
g. +lerindeñ yaş dök-: Ağlamak. 33a/695
g. +leri yaşı: Göz yaşı. 38a/806
g. +üm nûrı: Çok sevilen kimseler için kullanılan sevgi ifadesidir. 5b/93, 6a/102, 35b/750
gözle- : Birini beklemek.
 g. -rem 21b/448
 g. -r idi 17a/345, 38b/816
yolı g. yolların g. yollarını g.
göz yaşı : Gözyaşı.
 g. 38a/802
 g. +m 54b/1163
 g. +n 17a/340
ğulām (Ar.): Köle, hizmetkâr.
ğ. ol-: Hizmetkâr olmak. 16a/317
ğulgule (Far.): Her ağızdan bir ses çıkmasından meydana gelen karışık gürültü.
ğ. düş-: Her ağızdan bir ses çıkmasından meydana gelen karışık gürültü başlamak. 34b/729
ğuşşa (Ar.): Gam, keder, üzüntü, tasa.
 g. +dañ 44b/947
ğuşşalan- (<ğuşşa+lan-: Ar.+T.): Kederlenmek.
 g. -urdi 53b/1145
güyā (Far.): Güya, sanki.
 g. 39b/831
g. kim: Güya, sanki. 51a/1093, 60a/1263
gül (Far.): Gül.
 g. 29a/606, 33a/699, 33a/701, 37a/782, 39a/827, 53b/1138, 54a/1155, 54a/1158
 g. +üñ 3b/51
g. -veş: Gül gibi. 54a/1152
gül- : Gülmek.
 g. -erek 39a/820
 g. -üp 34a/721
güldür- : 1. Mutlu etmek.
 g. -e 40a/843

2. Küçük düşürmek.
g. -dün 48a/1021
gülsüz : Gülsüz.
g. 17a/343
gülzār (Far.): Gül bahçesi, gülşen, gülistan.
g. +ını 1b/2
g. +uñ 1b/5
gümān (Far.): Şüphe.
g. 60b/1269
g. **ıtut-**: Şüphe etmek. 42b/903
gümüş : Gümüş. *bk. gümüş*
g. 9a/167, 9a/168, 50a/1063, 59b/1258
gümrah (Far.): Doğru yoldan sapmış.
g. **ol-**: Doğru yoldan sapmak. 19b/400
gümüş : Gümüş. *bk. gümüş*
g. +deñ 29a/611
gün : 1. Gün, zaman.
g. 4a/58, 8a/151, 17a/349, 18b/373, 18b/376, 20b/417, 20b/421, 22a/454, 23a/471, 24a/493, 25a/515, 31b/662, 38b/816, 51a/1091, 53b/1148
g. +de 7b/140, 34b/734, 46a/982, 47a/1004, 54a/1149
g. +e 26b/557
g. +leri 38b/812, 46a/979

g. **-begün**: Her gün, gün aşırı. 7a/120
g. **+deñ güne**: Gün geçtikçe. 60b/1272
g. **+e dek**: Güne kadar. 53b/1140
g. **+lerde bir gün**: Günlerden bir gün. 54b/1170
2. Güneş, güneş ışığı.
g. 2a/9, 7a/120, 7a/125, 36a/761, 36a/763
g. +den 7b/139
3. Aydınlık.
g. **ol-**: Aydınlık olmak. 2a/8, 7a/124
günāh (Far.): Günah, suç.
g. +ım 47a/995
gündüz : Gündüz.

g. 8a/142, 8a/149, 13a/251, 15a/304, 25a/515, 25a/523, 32a/669
güneş : Güneş.
g. 2a/10, 2a/12, 7a/121, 7a/122, 7a/123, 7a/126, 7a/129, 7b/132, 8a/145, 14a/281, 15a/301, 39a/826, 45b/963, 51b/1094, 57a/1224, 57a/1225
g. +idür 7b/131
günlük : Günlük.
g. 34b/734
gürle- : (Gök) Gürlemek.
g. -di 22a/456, 22b/465
güt- : (Hayvan) Gütme.
g. (d)-em 10b/200
güzel : Güzel.
g. 10b/202, 41b/875
g. +dür 42a/892

-H-
haber (Ar.): Haber.
h. 34b/724, 44b/947
h. +dür 46b/992
h. **ilet-**: Bir durumu bildirmek. 40a/848
habīb (Ar.): 1. Sevgili, dost.
h. +i 34b/732
h. +ime 55a/1172
2. Peygamberimiz Hz. Muhammed.
H. 39b/838
H. +i 14a/274
H. +im 3b/43, 4a/53
H. +ümdür 57a/1215, 57b/1235
H. +uñ 15b/312, 25b/532
h. **-i server**: Peygamberlerin önderi. 7b/138
habībī (Ar.): Sevgilim, dostum.
h. 53a/1135
Habību'llāh (şa): Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur'an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.
H. 2a/11, 7a/127, 23a/475, 32b/689, 39b/836, 40a/841, 55b/1186
H. +ı 15a/305

ḥabīs (Ar.): Kötü, fesat.

ḥ. 44b/943

ḥācet (Ar.): İhtiyaç.

ḥ. 11b/226, 43a/909

ḥ. +dür 44a/935

ḥ. +üm 30b/644

ḥ. +ümüz 44a/935

ḥ. +ün 37a/779

ḥ. kıl-: İhtiyaç bildirmek.
49b/1059

ḥ. ol-: İhtiyaç olmak. 8a/146

ḥadd (Ar.): Mertebe, derece.

ḥ. +üne 20b/425

ḥadd-ü zāt (Far.): Asıl, esas.

ḥ. +ı 14b/293

Hādī (Ar.): “Kendisine ulaşan doğru yolu gösterici, hidâyet edici” anlamında Allah’ın en güzel isimlerindendir.

H. 54a/1150, 55a/1171

Ḥadīce (<Ḥadīce: şa): Hz. Hatice, peygamberimiz Hz. Muhammed’in ilk eşi.

H. 2b/19, 6b/109, 11a/210, 11a/217, 11b/222, 13a/254, 13b/262, 13b/266, 14a/276, 14a/281, 14b/289, 14b/291, 15a/304, 15b/313, 16a/322, 17a/340, 32a/673, 33a/701, 34a/715, 35b/756, 36a/766, 37a/775, 38a/800, 38b/818, 39a/820, 39b/839, 40b/858, 41a/870, 41b/875, 41b/877, 41b/884, 42a/889, 42b/896, 42b/905, 43a/907, 44a/936, 44b/947, 47b/1009, 48b/1031, 48b/1035, 48b/1038, 49a/1040, 49a/1042, 49a/1045, 49b/1052, 51a/1085, 51a/1093, 52a/1108, 55b/1187, 55b/1189, 55b/1190, 56b/1211

H. +deñ 37b/786, 53a/1132

H. -di 10b/205

H. +nüñ 13b/264, 14a/279, 33a/693, 34b/731, 35a/743, 36a/765, 41b/881, 50b/1081

H. +ye 33a/700, 39a/819, 49b/1060

ḥādīm (Ar.): Hizmetçi.

ḥ. 33b/703

ḥ. +ler 50b/1080

ḥ. +lerine 33b/702

ḥāfız (Ar.): Koruyan, muhafaza eden.

ḥ. +ıdı 8a/149

Ḥaḳ (<ḥaḳḳ: Ar.): Allah, Tanrı. *bk.*

Ḥaḳḳ

H. 2a/16, 2b/25, 4a/55, 5a/79, 8a/149, 15a/297, 19a/389, 21a/436, 23a/479, 24b/513, 24b/514, 29a/603, 36b/773, 38b/812, 38b/815, 39b/838, 46a/973, 46a/982, 53b/1141, 54b/1167, 55a/1177, 55a/1178, 57b/1233

H. +dañ 29b/624

H. +dur 15b/309

ḥaḳ (<ḥaḳḳ: Ar.): 1. Doğru, gerçek.

ḥ. 4b/72, 7b/138, 19b/402, 24b/512

ḥ. +ı (ḥaḳḳı) 45b/971

ḥ. +ı+çun (ḥaḳḳı) 40b/858

ḥ. +durur 19b/399

2. Bir işin maddi-manevi karşılığı.

ḥ. +ı (ḥaḳḳı) 21b/438, 51a/1092

ḥ. +ı+çun (ḥaḳḳı) 58b/1246

ḥ. +ın (ḥaḳḳın) 38b/809

ḥ. +uma (ḥaḳḳuma) 9b/182

ḥ. +ın ye-: Hakkı olan bir şeyi vermemek. 37b/790

3. Hak.

ḥ. (ḥaḳḳına) +na 48b/1035

ḥaḳīkat (Ar.): Gerçek, asıl.

ḥ. 14b/293, 30b/638

ḥāk-i pāy (Far.): Ayağın bastığı toprak.

ḥ. +ın 30b/637

ḥ. +ına 25a/524, 38a/798, 39a/823

Ḥaḳḳ (Ar.): Allah, Tanrı. *bk. Ḥaḳ*

H. +a 39b/835, 51b/1095, 53b/1146, 54a/1152

H. +ı 55a/1179

H. +uñ 31a/650, 55a/1174, 55a/1177, 55b/1185, 57a/1218, 57b/1232, 60a/1264

Ḥaḳ Te‘ālā : Allahuteala.

- H. 33a/692, 34a/717, 52b/1125, 55b/1190 (2)
 H. +nuñ 2a/13
- hāl** (Ar.): Hâl, durum, vaziyet.
 h. 19b/401, 51b/1098, 53a/1132
 h. +dür 52a/1110
 h. +i (belirtme hâli) 49a/1043, 54a/1153, 56b/1211
 h. +i 38a/800, 54a/1156
 h. +ile 53a/1132
 h. +imüz 6a/104
 h. +imüze 2b/29
 h. +imüzi 22b/470
 h. +in 28a/586, 35b/748, 43a/908, 54a/1153
 h. +ini 33a/693, 38b/808, 41b/884
 h. +iñ mi 51b/1100
 h. +iñüz 49b/1058, 54a/1157
 h. +üñ 1b/1
h. (l)-ü hālince: Gücü yettiğince. 6b/113
- hāla** (<hāla: Ar.): Hala, babanın kız kardeşi.
 h. +sı idi 6a/101
- halāl** (Ar.): Helal.
 h. +ı 55a/1173
- halāş** (Ar.): Kurtulma, kurtuluş.
h. bul-: Kurtulmak. 23a/479
h. ol-: Kurtulmak. 56a/1199
- halāyık** (<halā'ık: Ar.): Kadın köle.
 h. 52b/1117, 52b/1123
- Hālık** (Ar.): Yaratıcı, Yatan.
 H. +ı 30a/625
- hālī** (Ar.): Boş.
 h. ol-: Boş olmak. 4b/73
- Halīlu'llāh** (şa): Hz. İbrahim.
 H. 21b/440
- halk** (Ar.): 1. Yaratma, yaratılma.
h. it-: Yaratmak. 7a/120, 7b/136, 14a/273
 2. Halk, insanlar, yaratılmış olanlar.
 h. 8a/143, 19a/385, 21a/429, 22b/466, 27b/580, 30a/635, 34b/729, 34b/730
 h. +a 28a/584, 38b/808, 42a/888, 55a/1179, 55b/1183
- h. +dañ 28b/599, 46a/983
 h. +ı (belirtme hâli) 3a/33, 13a/258, 15a/298, 18a/369, 55a/1178, 27a/566, 31a/654, 32b/687, 35a/736, 40a/849, 42b/898, 49a/1046, 58a/1240, 59b/1256, 60a/1266
 h. +ı 35a/740, 52a/1105
 h. +ına 36b/773
 h. +uñ 15a/303, 28a/591
- h. -ı 'ālem** (Far.): Bütün insanlar. 5b/85, 52a/1110, 55b/1184
- h. - tamām** (Far.): Bütün insanlar. 20b/422
 3. Yaradılmış olanlar.
 h. +ı 53b/1141
- hall** (Ar.): Bir işin zor taraflarını çözmek.
h. ol-: Çözümlemek. 7b/140, 47a/1004
- halvet** (<halvet: Ar.): Yalnız başına kalma, tenhaya çekilme.
h. ol- : Yalnız başına kalmak, tenhaya çekilmek. 53b/1146
- hām** (Far.): Olgunlaşmamış, ham.
h. tama': (<tama'-ı hām: Far.) Olmayacak istek. 42a/889
- hamd** (Ar.): Hamd, şükür.
h. it-: Hamd etmek, şükretmek. 41a/871
h. ol-: Şükür olmak. 56a/1203
- hamdü li'llāh** (Ar.): Allah'a hamd olsun.
 h. 50b/1076
- Hāmid** (şa): Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur'an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.
 H. 3a/36
- hamle** (Ar.): Saldırma.
h. kıl-: Saldırmak. 12b/244, 12b/249, 20a/411
- hamr** (Ar.): Şarap.
 h. 30b/640
- hāmuş** (Far.): Susmuş, sessiz.
h. ol-: Susmak. 24b/514

Ḥamza (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed'in on iki amcasından biridir.

Ḥ. 4b/69, 9a/168, 11a/214, 17a/346, 18a/365, 18a/370, 28b/593, 28b/599, 44b/943, 46b/992, 47b/1007, 47b/1013, 48a/1020, 48a/1026, 54a/1153
Ḥ. +nuñ 18a/367, 46b/993
Ḥ. +ya 18b/372, 47a/995

Ḥ. -i şāḥib kūrān: Dünya ve âhiret saâdetine nâil olan Hz. Hamza. 59a/1252

ḥan : Sultan.

ḥ. +ı 17a/342

ḥ. +ısın 13a/252

ḥandān (Far.): Şen, neşeli.

ḥ. ol-: Sevinmek. 5a/82, 33a/701, 53b/1145, 57a/1219

ḥāne (Far.): Ev.

ḥ. +ye 34a/713, 38b/817, 38b/819

sa'âdet ḥ.

ḥān u mān (Far.): Ev bark.

ḥ. 33b/707, 45b/968, 46a/980

ḥarāb (Ar.): Perişan.

ḥ. durur 46b/988

ḥarām (Ar.): Haram.

ḥ. +dur 30b/641

ḥ. +ı 55a/1173

ḥ. ol-: Yasak olmak. 31a/652, 31a/653

ḥarc (Ar.): Bir iş için harcanan para.

ḥ. it-: Bir parayı bir iş için harcamak. 39a/824

ḥāre (Far.): Çok sert taş.

ḥ. +deñ 19a/392

ḥarîr (Ar.): İpek.

ḥ. 16a/324, 52a/1108

ḥ. +deñ 29a/609, 29a/611

ḥāş (Ar.): 1. Hususi, özel.

ḥ. 33b/702

2. Seçkin kimse.

ḥ. 57b/1235

ḥ. +ına 52b/1125

ḥāş u 'ām (Ar.): Bütün herkes.

ḥ. 23a/479, 27b/575, 34b/727, 52a/1106

ḥ. +ı 55a/1173

Ḥāş (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed zamanında yaşamış bir kişi.

Ḥ. +ıdı 17b/350

ḥaseb (Ar.): Asalet.

ḥ. +de 20b/423

ḥased (Ar.): Kıskanma.

ḥ. eyle-: Kıskanmak. 31b/668

ḥ. it-: Kıskanmak. 35a/745

ḥāşıl (Ar.): Olan, meydana çıkan, netice.

ḥ. kıl-: Elde etmek, edinmek. 9b/176

ḥ. ol-: Neticelenmek. 32a/669

ḥasīb (Ar.): Soyu temiz.

ḥ. 42a/891(2)

ḥāsīd (Ar.): Kıskanç, hased eden kimse.

ḥ. +ler 51b/1097

ḥasret (Ar.): Hasret, özlem.

ḥ. +indeñ 25a/523

ḥasta (<ḥaste: Far.): Hasta.

ḥ. ol-: Hasta olmak, hastalanmak.

3a/40, 3b/42, 4a/58

ḥaşem (<ḥaşem: Ar.): Bir kimsenin yanında bulunan adamları.

ḥ. 52b/1123

Ḥāşir (şa): "İnsanları kıyamet günü arkasına toplayan" anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in sıfatlarından biri. 6a/99

ḥaşr (Ar.): Kıyâmet.

ḥ. +e dek: Kıyamete kadar. 3a/33, 13a/258, 27a/566, 31a/654, 32b/687, 35a/736, 40a/849, 42b/898, 49a/1046, 58a/1240

ḥ. +e deñlü: Kıyamete kadar. 2b/22

ḥaṭ (Ar.): Yazı.

ḥ. 34b/731

Ḥātemu'l-enbiyā (şa): Peygamberlerin sonuncusu peygamberimiz Hz. Muhammed.

Ḥ. 35a/738

Ḥ. +dur 39b/834

Hâtemu'r-rusul : Peygamberlerin sonuncusu peygamberimiz Hz. Muhammed.

H. 35a/739

hâtır (<hâtır: Ar.): 1. Hâl, durum, vaziyet.

h. +ı 36a/759

h. +ın 4a/59

2. Gönül, duygu, his.

h. +a 38a/797

h. +ı 28a/581

h. +ın 4a/55

hatun : Hatun, kadın; eş, zevce.

h. 10b/201, 16a/322, 16/323,

33b/706, 35b/749, 35b/750,

37a/775, 37a/783, 43a/907,

43a/916 (hatuñ), 43b/923,

45b/962, 45b/965, 45b/968,

45b/969, 49a/1045

h. +a 11a/210, 16b/337,

35b/756, 42a/889, 44b/947,

47b/1009, 48b/1031

h. +ı (belirtme hâli) 44a/936

h. +ı 5b/87

h. +ına 11a/216, 35b/746

h. +uñ 6b/109, 12a/232,

35b/748, 43a/907

havân (<hâven: Far.): Çukur kap.

h. 10b/206

havf (Ar.): Korku.

h. **it-**: Korkmak. 55a/1175,

56a/1199

hayâl (Ar.): Hayal.

h. +ı 38a/801

h. +inde 15a/304

hayât (Ar.): Hayat, can.

h. 50b/1075

hayıf (<hayf: Far.): Üzülme, hayıflanma.

h. 31b/668

hayır (<hayr: Ar.): Hayırlı.

h. 2b/24

haykır- : Çok yüksek sesle bağırarak.

h. -ur 18a/365

haylî (Far.): Oldukça fazla, çokça.

h. 52b/1123, 57a/1217

hayr (Ar.): Hayırlı.

h. 32b/683

h. +a yor-: Bir olayı güzel bir şekilde tefsir etmek. 39b/832

hayrân (Ar.): 1. Bir şeyi, bir kimseyi çok beğenen.

h. +ı 39a/827

h. idi 10b/204

h. it-: Kendisine hayran bırakmak. 41b/876

2. Şaşkın.

h. kal-: Şaşırmak. 34b/730

h. ol-: Şaşırmak. 22a/450, 28a/586

Hayy (Ar.): “Bütün varlıkların hayat kaynağı, ebedî ve hakîkî hayat sâhibi” anlamında Allah’ın en güzel isimlerindendir.

H. 19a/391

hazân (<hazân: Far.): Sonbahar.

h. +a 54b/1163

h. ol-: Sonbahar gibi solgun ve durgun olmak. 60a/1263

hâzır (<hâzır: Ar.): Hazır, bulunan, mevcut olan.

h. idi 4a/60

h. eyle-: Hazırlamak. 50a/1063

h. it-: Hazır etmek. 33b/710,

50a/1066, 50a/1068, 51b/1104

h. kıl-: Hazır etmek. 25b/528

h. ol-: Bir yerde bulunmak.

16b/336, 48b/1028, 49a/1039,

49b/1053, 51a/1089, 59b/1261

hazret (Ar.): 1. Saygı ifade eden bir söz.

h. +ı 11b/218, 16b/334

2. Peygamberimiz Hz. Muhammed.

H. +e 29b/618

3. Kat, huzur.

h. +ine 49b/1050

Hazret-i Peygamber (şa): Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur’an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.

H. 59a/1254

Hazret-i Rasûl (şa): Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur’an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.

H. +ün 1b/0
hec̄in (Ar.): Çok hızlı giden,
 susuzlupa dayanıklı binek devesi.
 h. +ler 52b/1118
hele (Far.): Öncelikle.
 h. 50a/1061
hem (Far.): 1. Üstelik, ayrıca, hem.
 h. 2a/13, 4a/56, 4a/57, 4b/64,
 4b/71, 5b/90, 7b/132 (2),
 7b/137, 8b/162, 9a/169,
 10a/193, 10b/201, 10b/202,
 10b/205, 11a/207, 11a/212 (2),
 11a/213, 11b/222, 12a/229,
 12a/230 (2), 12a/239, 12b/242
 (2), 12b/243, 13a/252,
 13b/272, 14a/283 (3), 15a/295,
 15a/297, 15a/300, 16a/324,
 17a/347, 18a/366, 18a/367,
 19b/398, 20b/418, 20b/423,
 21b/445, 23b/489, 23b/490 (2),
 24a/500, 25a/518, 25a/519 (2),
 26a/540 (2), 27b/576, 28b/593,
 29a/611, 30a/628, 30a/630,
 30a/631, 30b/642, 31a/653,
 31b/664, 31b/667, 32a/676,
 33b/708, 34a/716, 34b/728,
 35a/735, 35a/744, 35b/747,
 35b/748, 35b/751, 37a/780,
 37a/782, 38a/798, 39a/828,
 39a/829, 39b/834, 40a/842,
 40b/861, 41a/867, 41b/876,
 41b/880, 42a/892, 42b/905,
 43a/915, 43b/924, 44a/933,
 44a/937, 44b/944, 46b/984,
 47b/1009, 48a/1022, 48b/1030,
 49a/1039, 49b/1052, 49b/1058,
 50a/1066, 50b/1077, 50b/1078,
 51a/1091, 52a/1109, 53a/1132,
 53a/1136, 54a/1149, 54b/1168,
 56a/1202, 56b/1210, 57b/1236,
 58a/1239, 58b/1248, 59a/1251,
 59a/1252, 59a/1256
 2. Hem ... hem ... şeklinde
 tekrarlanarak aynı göreve sahip
 sözleri, cümleleri eşitlik,
 pekiştirme, birlikte olma veya
 karşıtlık anlamlarıyla bağlar.
 h. ... hem ... : 30a/626,
 30a/629, 42a/891, 43b/918,

43b/919, 43b/920, 50a/1064
 (2), 60b/1272
hemān (Far.): 1. Hemen.
 h. 9b/178, 12b/245, 13b/267,
 19b/395, 20a/407, 22a/450,
 22a/459, 23a/474, 23b/486,
 23b/488, 24a/500, 24a/503,
 25b/534, 26a/547, 26b/549,
 28a/592, 28b/596, 29b/616,
 33a/692, 33a/700, 33b/704,
 37a/775, 38b/817, 39a/821,
 39a/826, 39b/830, 40b/860,
 41a/868, 42b/903, 43a/907,
 43a/917, 43b/923, 43b/925,
 44b/946, 45b/968, 46a/980,
 48a/1025, 48a/1026, 48b/1033,
 49b/1054, 49b/1057, 50a/1071,
 50b/1080, 54a/1155, 54a/1158,
 59a/1251, 59a/1253, 59b/1259
h. -dem (Far.+Far.): O anda,
 hemen. 4a/61, 20a/411,
 24b/505, 24b/509, 41a/872
 2. Ancak, sadece.
 h. 1b/3, 7b/131, 10b/205 (2)
hemdem (Far.): Arkadaş, dost.
h. ol-: Arkadaş olmak, dost
 olmak. 39b/838, 55a/1181
hemīn (Far.): Hemen, her zaman.
 h. 9a/165, 14b/285 (2),
 15b/316, 16b/336, 17a/347,
 18b/375, 19b/401, 20a/408,
 20a/411, 20b/419, 26a/539,
 26b/548, 28b/597, 29a/610,
 32a/672, 32a/675, 39b/831,
 42b/906, 46b/984, 47a/997,
 48a/1021, 48b/1031, 54b/1167,
 55b/1186, 60a/1262
hemīše (Far.): Daima, her zaman.
 h. 27a/561, 58a/1237
hemrāh (Far.): Yol arkadaşı, yoldaş.
 h. +ımızdur 23b/490
h. ol-: Yoldaş olmak. 19b/397,
 19b/400
hep : Hep, her zaman, daima.
 h. 7b/130, 17b/358, 17b/360,
 18b/376, 18b/381, 20b/426,
 24b/510, 26a/543, 26b/551,
 31a/651, 32b/681, 34a/719,
 35b/753, 43b/927, 48b/1029,

- 50a/1069, 51b/1103, 52a/1115, 52b/1124
- her** (Far.): Her.
 h. 2a/8, 2a/1, 6b/109, 10a/189, 16b/332, 17b/352, 20a/409, 24b/508, 29b/617, 41b/882, 41b/883, 43b/921, 46a/973, 48a/1024, 50a/1065, 52a/1112
her bir: Her bir. 54b/1160
h. gāh: Her vakit, daima. 3b/48
h. gün: Her gün. 25b/531
h. kaçan: Her ne zaman, her ne vakit. 7a/121, 7a/124, 7a/126
h. ki: Kim ki. 2a/15, 30a/633, 60b/1271
h. kime 8b/161, 48b/1032, 48b/1036
h. ne: Her ne. 21a/432, 22a/453, 40b/863, 41b/881
h. ne ki: Her ne. 7a/122, 52b/1124
h. ne kim: Her ne. 21a/437, 31b/659, 35b/746, 38a/799, 41a/870
- her biri** : Her biri, ayrı ayrı hepsi.
 h. 26a/543, 45a/953, 45a/957, 51b/1097, 52a/1113, 55a/1181, 59a/1252
 h. +ne 16b/331
 h. +ni 59b/1257, 60b/1267
 h. +nüñ 52b/1119
 h. +si 19b/396, 32a/671
 h. +sin 2a/16
- hergiz** (Far.): Hiçbir vakit, asla.
 h. 4a/56, 5a/81, 8a/145, 15b/309, 18a/362, 18a/364, 40b/855, 42b/905, 44a/938, 54b/1164
- herkes** (Far.): Herkes.
 h. +e 6b/113
- herze** (Far.): Boş söz, hezeyan.
 h. +durur 19b/403
- heves** (Ar.): İstek, arzu.
 h. 42a/889
- hezārān** (Far.): Binlerce, bin kere. *bk. şad*
 h. 24b/510, 50b/1079
- hıfz** (Ar.): Koruma, saklama, muhafaza etme.
- h. it-**: Korumak, saklamak, muhafaza etmek. 4a/54
- hîc** (Far.): Hiç, asla. *bk. hîç*
 h. 4a/57, 8a/148, 9a/163, 10a/185, 21a/431, 26b/550, 42a/885, 44b/941
- hîc bir** : Hiçbir.
 h. 8a/143
- hîc biri** : Hiçbiri. *bk. hîç biri*
 h. +ni 17b/356
 h. +si 21a/427
- hîc kimse** : Hiç kimse.
 h. +deñ 54b/1161
- hîç** (Far.): Hiç, asla. *bk. hîc*
 h. 8a/146, 29a/612
- hîç biri** : Hiçbiri. *bk. hîç biri*
 h. +sinüñ 20b/416
- hikāyet** (Ar.): Hikāye.
 h. +in 2b/19
- hikmet** (Ar.): 1. Hâkimlik, bilgelik.
 h. 17b/359
 2. Bir şeyin oluşundaki akıl erdirilemeyen sebep.
 h. +i 24b/504
- hilāl** (Ar.): Ayın yeni doğduğu zaman ilk üç günlük yay şeklindeki durumu.
 h. +e 54a/1155
h. ol-: Şekli hilale benzemek. 54a/1157
- hil'at** (Ar.): Kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan.
 h. +i 34b/728
- himmet** (Ar.): Çalışma, gayret.
 h. +leri 27a/559
 h. +üñ 27a/561, 29b/616
- Hirā** (ya): Mekke'de bulunan, Peygamberimiz Hz. Muhammed'e ilk vahyin indiği dağ.
 H. 12a/238, 53b/1148, 54b/1168, 54b/1170, 55a/1174, 56b/1212, 58b/1246
- hısāb** (Ar.): Hesap.
h. kıl-: Hesap yapmak. 37b/792
- hışmet** (<hışmet: Ar.): Hürmet.
 h. +i 27b/572
- hizmet** (<hizmet: Ar.): Birinin işini görme, bakımını üstlenme, iş.

- h. +e 6b/115, 29b/618
 h. +i 50a/1069
 h. +ine 4b/66, 4b/70
h. eyle-: Hizmet etmek. 5a/79
h. +inde t̃ur-: Birinin hizmetinde çalışmak. 21b/440
h. it-: Hizmet etmek. 10a/190, 52b/1117
hoca (<h'āce: Far.): Üstat, efendi, hoca.
 h. 2a/8, 7a/124
 h. +m 19b/399
hod (Far.): Da, de, dahi; bizzat, kendi.
 h. 11a/207, 16a/326, 16b/338, 17b/359, 29a/608, 41b/884, 43b/921, 43b/926, 44b/949, 46a/974
hopla- : Bulunduğu yerden havaya doğru sıçramak.
 h. -dı 46b/994
hor (Far.): Değersiz, bayağı.
 h. 16a/327
h. ol-: Değersiz olmak. 21a/437, 34b/733
horlat- (hor+la-t-: Far.+T.+T.): Küçük düşürmek.
 h. (d)-up 5a/81
hoş (Far.): Hoş, güzel, iyi.
 h. 5a/80, 11b/225, 14b/287, 18b/377, 20b/421, 23b/482, 25b/533, 29b/621, 30a/635, 32a/677, 33b/705, 35a/740, 35a/743, 36a/764, 37a/776, 40a/844, 40b/854, 41b/874, 41b/878, 43b/922, 53a/1132
h. eyle-: Hoşnut etmek. 30b/643
h. geldiñüz: Hoş geldiniz. 49b/1057
h. geldüñ : Hoş geldin. 29b/619
h. gör-: Müsamaha ile karşılamak. 51b/1097
h. ol-: İyi olmak, güzel olmak. 17b/353, 20b/426, 21a/432, 32a/674
hüb (Far.): Hoş, güzel, iyi. *bk. hūp*
 h. 45a/961
Huccetu'llāh : Peygamberimiz Hz. Muhammed.
 H. 58a/1242
Hudā (Far.): Allah, Tanrı.
 H. 2b/27, 5a/83, 40a/841
 H. +ya 56a/1203
hulq (Ar.): Huy, ahlāk, tabiat.
 h. +ı 36a/764, 45a/960, 45a/961, 53b/1141
 h. +u 10b/203
hūn (Far.): Kan.
 h. 34b/725
bağrı h. ol-
hūp (<hūb: Far.): Hoş, güzel, iyi. *bk. hūb*
 h. 2b/19, 10b/201, 25a/516 (2), 27a/559, 36a/760
 h. +ıdı 10b/201, 10b/202, 10b/203
 h. idi (hūb) 53b/1141
hūpluk (<hūb+luk: Far.+T.): Güzellik.
 h. (ğ)+unı 41b/884
hūr (Ar.): Cennet kızı.
 h. 39b/837, 60b/1271
 h. +ı 15a/297, 57b/1233
hurmā (Far.): Hurma.
 h. 24a/503, 24a/507 (2), 24a/508
 h. +dañ 24a/509
 h. +sını 24a/502
 h. +yı 24a/499, 24a/500
hurrem (Far.): Sevinçli, şen.
 h. 28a/581, 36a/759
h. eyle-: Sevindirmek. 43b/927
h. ol-: Sevinmek. 35b/753, 41b/878, 49a/1045
Husān (şa): Bir kimse.
 H. 17b/355
huşūş (<huşūş: Ar.): Husus, iş.
 h. +a 49b/1055
Huveylid (şa): Hz. Hatice'nin babası.
 H. 44a/930, 47b/1010, 47b/1016, 48a/1018, 48a/1023, 48a/1026, 48b/1030, 48b/1034
hūy (Far.): Yaradılış, mizaç.
 h. +ı 36a/764
huzūr (Ar.): Huzur.
 h. +ıla 5b/95

hüküm (Ar.): Hakimiyet.

h. +ine geç-: Hükümü altına girmek. 45b/971

hümā (Far.): Devletkuşu, zümrütüanka.

h. +sın 1b/3

hümām (Ar.): Bir işe iyice sarılıp o işi başarmak için çaba gösteren, himmeti çok, gayretli kimse.

h. 52a/1108

hürmet (Ar.): Hatır, şeref, saygı.

h. +ine 2a/17, 2b/27

h. eyle-: Saygı göstermek. 44a/932

h. kıl-: Saygı göstermek. 4b/67

hürmetsizlik (<Ar. + T. + T.): Saygısızlık.

h. ol-: Saygısızlık olmak. 30a/625

hüsn (Ar.): Güzellik, iyilik.

h. 14a/283, 36a/766, 42a/892, 43b/918

h. +i 53b/1141

h. +inüñ 36a/762

h. +ü 10b/203

h. +üni 11b/222

h. -i cemāl: Güzel yüz. 16a/326

-İ-

ı (Far.): Ve. *bk. i, u, ü.*

1. 7a/120, 7b/132 (2), 7b/133, 14a/276, 33a/694, 35b/748, 38a/803, 51b/1094, 51b/1100, 56b/1210, 57a/1219, 60b/1271 (2)

ırak : Uzak.

1. 11a/209

ışmarla- : Emanet etmek.

1. ! 5a/75

1. -dı 5a/84

1. -dım 3b/48

ıssı : Isı, sıcak, sıcaklık.

1. 24a/493

1. +dañ 24a/494

1. +larda 10a/188

ıssızlık : İssiz, تنها, boş.

1. 24a/493

-İ-

ı (Far.): Ve. *bk. ı, u, ü.*

i. 2a/12 (2), 7a/129 (2), 7b/132 (2), 14a/283, 16a/327, 22a/450, 22a/455, 39a/820 (2), 44a/931, 54a/1149, 59b/1256

i- : 1. İmek fiili, ek fiil (İsimlerle kullanılan şekilleri):

i. -di 4a/60, 5b/87 (2), 6a/100, 6a/101, 7b/134 (2), 7b/137, 8a/142 (2), 8a/143, 8a/150 (2), 8b/153, 10b/204, 11a/208, 15b/311, 17a/345, 20a/408, 23b/483, 25a/517, 25a/519, 25b/532, 30a/633, 33a/694 (2), 38a/803 (2), 41b/876, 48a/1023, 50a/1064, 52a/1109, 52a/1112, 52a/1114, 53a/1133, 53a/1134, 53b/1139 (2), 53b/1141, 53b/1142, 54a/1150, 56b/1210, 57a/1222

i. -ken 3a/37, 32b/680

i. -se 8b/161, 14b/293, 16b/336, 40b/863, 47a/1002, 54a/1151, 54a/1156

2. İmek fiili, ek fiil (Fiillerle birleşik çekim yapan şekilleri):

i. -di 8a/141 (2), 8a/151, 9b/183, 12b/241, 13b/262 (2), 14b/292, 15b/307, 15b/313, 16b/333, 17a/345, 24b/506, 25a/521, 33a/696, 33a/698, 34a/719, 35b/746, 38a/801, 38a/804, 38a/806, 38b/816, 49b/1055 (2), 53b/1142, 53b/1143 (2), 54a/1152, 54b/1166

i. -dim 40a/845 (2), 56a/1195

i. -dün 49a/1044

i. -ken 1b/6, 25a/520, 37a/780

i. -miş 11a/211 (2), 24b/514, 59a/1255

i. -se 36b/769, 40b/863, 48b/1032, 48b/1036

i. -señ 3a/34, 33b/708, 27a/567, 31a/655, 32b/688, 35a/737, 40a/850, 42b/899, 49a/1047, 53a/1029, 58a/1241

i. -señüz 39b/840

- ‘ibādet** (Ar.): İbadet.
 ‘i. 53b/1147, 55a/1176
‘i. it-: İbadet etmek. 54b/1169, 59a/1253
- ‘ibādī** (Ar.): Kullarım.
 ‘i. 55a/1171
- ibn-i aḥī** (Far.): Erkek kardeşin oğlu.
 i. 9a/168
- İbrāhīm Ḥalīl** (şa): Hz. İbrahim peygamber.
 İ. +ün 12a/239, 14a/274, 41a/865
- icāzet** (Ar.): Müsaade, izin.
i. dile-: İzin istemek. 27a/561
i. ol-: Müsaade olmak. 14b/289
i. vir-: Müsaade etmek, izin vermek. 5b/89, 35b/749, 37b/795
- iç** : 1. İç.
 i. +i 8a/151, 14a/280
 i. +inde 11b/223, 14b/292, 16b/330, 19a/387, 20a/413, 27a/559, 30a/632, 34b/726, 36a/766, 41b/875, 42a/892, 56b/1214, 57b/1234
 i. +ine 21a/433, 23b/485, 27b/571
 2. (Topluluklarda) Ara.
 i. +inde 44b/942
- iç-** : 1. İçmek.
 i. -diler 52a/1106
 i. -erdi 46b/987
 i. -er-idi 44a/931
 i. -erler 56b/1204
 i. -medi 30b/641, 46b/987
 i. -mezem 30b/641
 i. -mezsin 46b/988
 2. (And) İçmek.
 i. -diler 18a/371, 24a/497
 i. -miş
and i.
- içerü** : İçeri.
 i. 30a/635 (2), 36a/765, 44a/930, 51a/1084
- içil-** : İçilmek. *bk. içil-*
 i. -di 27a/560
- içre** : İçinde, arasında.
 i. 2a/9 (2), 2a/10, 2b/25, 7a/125 (2), 7a/126, 7b/130, 8a/143, 34b/729, 39b/836, 51a/1090, 57b/1231
- içül-** : İçilmek. *bk. içil-*
 i. -di 39a/822
- içün** : İçin.
 i. 7b/131, 11b/227, 45a/958, 49b/1052, 57a/1223, 57b/1226, 59a/1254, 59b/1256
- içür-** : İçirmek, içecek ikram etmek.
 i. -di 5b/92, 30b/640
- idin-** : Edinmek.
 i. -dük 18a/364
 i. -mezem 18a/370
 i. -miş-idi 54b/1169
 i. -sünler 18a/369
 i. -ürsin 28b/601
‘ādet i. baş i.
- iger** : Binek hayvanlarının sırtına konan nesne, eyer.
 i. +i 52b/1119
- iḥsān** (Ar.): Bahşetme, verme.
i. eyle- : Bahşetmek, vermek. 5a/75, 32b/681
i. it- : Bahşetmek, vermek. 32b/680, 38a/799
- iḥtirām** (Ar.): Saygı, hürmet.
i. +ı kıl- : Saygı göstermek. 4a/52
- iḥtiyār** (Ar.): Yaşlı kimse.
 i. 40b/864
- iḥtiyār** (Ar.): İrade.
 i. +ı 3b/47, 4a/62
 i. +ım 54b/1164
- iḥtiyārsız** (Ar.+T.): Elinde olmadan, gayri ihtiyari.
 i. idi 48a/1023
- iki** : İki, 2.
 i. 4b/72, 7b/131, 23b/483, 31a/647, 33a/700, 53a/1133, 53a/1137, 53b/1144
 i. +si 37b/793, 53a/1136
 i. +sin 51a/1092
i. ‘ālem: İslam inancına göre bu dünya ve ebedî olan öteki dünya. 58a/1237
i. cihān: İslam inancına göre bu dünya ve ebedî olan öteki dünya. 32b/680, 33b/709, 57b/1229

ikindü : İkindi.

i. 22a/455

iki yüz biñ : İki yüz biñ.

i. 50b/1072

İklîl (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Zebur'da geçen ismidir. Baştaçı anlamına gelmektedir.

İ. 31a/656

iklîm (<iklîm: Ar.): Ortam.

i. +inüñ 30a/629

ikrâ' (Ar.): 1. Peygamberimiz Hz. Muhammed'e gelen "Oku." anlamında ilk vahiydir.

i. 55a/1176

2. Alak Suresi.

i. 55a/1177

ikrām (Ar.): Kıymet ve hürmet etme.

i. it-: Hürmet etmek. 48a/1019, 48b/1029

i. kıl-: Hürmet etmek. 39a/820

ikrār (Ar.): Kabul etme, tasdik etme.

i. eyle-: Kabul etmek, tasdik etmek. 32b/684

i. it-: Kabul etmek, tasdik etmek. 56a/1193

il : Yurt, diyâr.

i. +i 1b/7

i. +indeñ 31b/665

i. +inüñ 25a/515, 45a/953

İlāh (Ar.): Allah, Yaratan, Tanrı.

İ. 8b/160, 31a/650, 33b/709

İ. +ı 54b/1162

İlähe'l-'âlemîn : Alemlerin Rabbi.

İ. 38a/804

İlāhî (Ar.): Ey Allah'ım.

İ. 3a/32, 15b/312, 56a/1195

ile : 1. İle (Çekim edatı).

i. 2a/16, 2b/21, 6b/111, 8a/141, 9b/176, 11b/228, 19a/386, 20a/406, 22b/467, 23b/491, 34a/717, 34a/721, 38a/801 (2), 38b/810, 39a/825, 48a/1026, 54b/1163, 55a/1181

2. İle (Bağlama edatı).

i. 29a/603, 47b/1010, 48a/1018, 51b/1095, 53b/1144, 57a/1225

ilerü : İleri, ön.

i. 5a/74, 20b/417, 20b/424

ilet- : Götürmek, ulaştırmak.

i. -esin 40a/848

haber i.

ilhām (Ar.): Allah tarafından gönle verilen ilâhi düşünce.

i. it-: Gönle ilâhi düşünce vermek. 54b/1167

illā (Ar.): 1. Özellikle, bilhassa.

i. 7b/139, 16b/329, 25b/536

2. Fakat, ancak, sadece.

i. 8a/148, 8b/156, 22b/460, 38a/807, 40b/855, 43b/928, 45b/967

'ilm (Ar.): İlim.

'i. +i 15a/299

İmām (şa): Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur'an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.

İ. 7b/137, 21b/446

İmān (Ar.): Allah'ın birliğini, melekleri, mukaddes kitapları, peygamberleri, kıyâmet gününü, kaderi, ölümden sonra dirilmeyi kalp ile tasdik ve dil ile ikrar etme.

İ. 2b/26

İ. +ıla 3a/32

İ. +a gel-: İman etmek. 58b/1250, 58b/1252

İ. getür-: İman etmek. 58b/1249, 58b/1250, 58b/1251, 60a/1264

İ. +ı git-: İmanını kaybetmek. 2a/15

imdi : Şimdi.

i. 8b/158, 17b/350, 33a/693, 38a/800, 45a/956, 49a/1043

in : Ağaç kovuğu.

i. +ine 26a/538

in- : 1. İnnek.

i. -di 21a/435, 26a/544, 39b/830, 49b/1057, 55a/1174

i. -er 13b/264, 20a/415, 55a/1175

2. Gökyüzünden yeryüzüne inmek.

i. -er 57a/1224

3. (Vahiy) İnnek.

i. -dügi 57a/1222

in‘ām (Ar.): İhsan.

i. it-: İhsan etmek. 48b/1029

inan- : İnanmak.

i. ! 40b/858, 58b/1246

i. -dılar 27b/573

i. -madı 23b/487

i. -maz 40b/855

inandır- : İlandırmak.

i. ! 40b/857

‘ināyet (Ar.): Lutuf, ihsan.

‘i. eyle-: Lutfetmek, ihsan etmek. 38b/815

ince : İnce.

i. 29a/608, 36a/764

İncil (<İncıl: Ar.): Dört kutsal kitaptan

Hız. İsa’ya indirileni.

i. (İncıl) 40a/841

i. +inde 25a/520, 29b/621

incin- : Gücüne gidip üzölmek.

i. -e 51b/1098

i. -me 40b/864

incit- : İncitmek, kalbini kırmak.

i. -di ise 54a/1159

incü : İnci.

i. 29a/607, 38a/802, 43b/923, 52a/1112

indir- : 1. İndirmek.

i. -diler 33b/703

2. (Cebail) Allah’ın emirlerini peygamberlere iletmek.

i. -di 59a/1255

i. -medi 57a/1217

iñil iñil : İnleye inleye.

i. 17a/343

iñle- : İnlemek.

i. -r-idi 17a/343

ins (Ar.): İnsan.

i. +e 57a/1221 *bk. cinn ü ins*

i. ü cin: 7b/130, 7b/132, 43a/914, 60b/1272

insān (Ar.): İnsan.

i. 36b/770

i. midur 36b/770

inşā’allah (Ar.): “Allah nasip ederse” anlamında dilek sözü.

i. 11b/218, 41a/867, 50a/1070, 57b/1231, 57b/1236

ip : İp.

i. 9b/178

ir- : 1. Erişmek, ulaşmak.

i. -di 19a/386, 19b/404,

20a/407, 20a/408, 20a/412,

20b/421, 21a/427, 26a/542,

28a/592, 29b/618, 33a/692,

34a/718, 34b/726, 38b/817,

41a/869, 50b/1075, 53a/1137,

57a/1223

i. -diler 17a/349, 50b/1081, 50b/1082

i. -düğini 56b/1212

i. -e 22a/459

i. -e gelüp 34b/727

i. -eyim 30b/645

i. -medin 11b/219

i. -mek 42a/889

i. -mişem 27a/565, 56a/1196,

56a/1203, 56b/1204

i. -se 20a/410

2. Ermek, olgunlaşmak.

i. -miş 24b/508

3. Gelmek, gelip çatmak.

i. -di 26b/555

i. -er 26b/552

i. -miş midür 26b/554

murāda i. vişāle i.

4. Kavramak, anlamak.

i. -medi 52b/1121

i. -mediler 52b/1116

‘aklı i. sırrına i.

irgür- : Ulaştırmak, eriştirmek.

i. ! 55a/1172

i. -em mi 56a/1195

i. -esin 38a/798

i. -eydüm 3b/44

i. -iserdür 28a/587

iriş- : 1. Erişmek, ulaşmak.

i. -di 13b/269, 30a/633,

33a/699, 58a/1244

i. -icek 23a/475

i. -ür 27a/563, 41a/872

2. Ermek, olgunlaşmak.

i. -di 24b/507

i. -üp 24a/503

i. -ürse 24a/503

3. Gelip çatmak.

i. -di 30b/645

irte : Bir sonraki günün sabahı.

i. ol-: Sabah olmak. 23a/480, 31b/660

‘İsā (şa): Hz. İsa.

‘İ. 21b/445, 25a/525, 26a/539, 26a/541, 30a/632

İslām (Ar.): İslām dini.

İ. +a 57b/1236 *bk. ehl-i islām*

ism (Ar.): İsim, ad.

i. +i 14a/275, 39b/834

issi : Sahip, sahibi.

i. 11a/208

i. +n 36b/771

i. +ni 28a/586

iste- : İstemek.

i. -di 28a/586

i. -diler 42a/885, 44a/938

i. -dügim 28a/588, 40a/847

i. -düm 12b/249, 21b/441

i. -medim 40a/844

i. -mesinler 48b/1032

i. -mişdi 40a/844

i. -mişler 46a/974

i. -ñ 41b/881

i. -r 39a/819

i. -rdi 54a/1150

i. -rem 40a/846

i. -r-imişsin 11b/228

i. -rüz 44a/936

i. -sün 46a/982

i. -yenler 44b/942

i. -yü 28a/588, 47a/1000

i. -yüp 6a/107

destür i.

isti‘ānet (Ar.): Yardım isteme.

i. eyle-: Yardım istemek. 29b/615

istiğfār (Ar.): Tövbe etme.

i. it-: Tövbe etmek. 32b/684

iş : Amel, eylem, iş.

i. 11b/227, 13a/257, 43b/926

i. +de 17b/352, 41b/882, 43b/924

i. +dür 34b/724

i. +e 10b/200, 18a/362, 24b/513, 34b/730, 38b/813

i. +i (belirtme hâli) 4b/67, 10b/198, 19b/398, 22a/452, 26a/553, 41b/883, 42a/890,

44b/941, 47b/1006, 47b/1015 (2), 48a/1024, 49a/1044, 50a/1070, 52b/1125

i. +i 53b/1147

i. +ine 7a/122

i. +ler 17b/351, 22a/453, 50a/1062

i. +leri 2b/26, 32a/669

i. +leri (belirtme eki) 22b/468

i. +ün 19b/402, 32a/679

işāret (Ar.): İşaret.

i. 16b/337

i. kıl-: İşaret etmek. 55a/1172

işbu : Bu, işte bu, şu.

i. 8b/155, 8b/159, 14b/288, 19b/398, 20a/413, 22b/468, 24b/513, 25b/531, 26b/554, 26b/556, 37a/784, 39b/833, 43b/924, 44a/939, 44b/949, 45a/955, 47a/997, 47a/998, 56b/1211

i. deñlü: İşte bu kadar. 16a/318

işde : İşte.

i. 21b/448

işidil- : İşitilmek, duyulmak.

i. -memiş 52b/1120

işit- : İşitmek, duymak.

i. -di 11a/217, 34b/725, 39a/826, 41a/868, 41b/874, 44b/949, 46b/994, 54b/1165, 58a/1238, 59b/1259

i. -dim 43a/910

i. -dügi 56b/1211

i. -dügin 43b/927

i. -düm 45a/958,

i. -dün mi 47b/1015

i. -esiz 11b/227

i. (d)-icek 41a/871

i. (d)-üben 33a/701

i. (d)-üp 4a/58, 5a/76, 49b/1054, 51b/1102,

52b/1121, 55b/1191,

56b/1213, 58b/1247, 58b/1249

i. (d)-ür 51b/1101

i. (d)-ür mi 46b/989

i. (d)-ürseñ 47b/1008

söz i.

işle- : Etmek, yapmak.

i. -di 52b/1125

- i. -mese 32b/683
i. -r 55a/1180
‘amel i.
- it** : Köpek.
i. 19b/403
i. +lere 18a/366
- it-** : Etmek.
i. ! 4b/66, 15b/312 (2), 29b/614, 30b/644, 32b/685
i. -di 5a/84, 8b/162, 9a/165, 14b/286, 16b/330, 29b/624, 30b/641, 31b/659, 31b/666, 39b/832, 42a/886, 46b/992, 48a/1019, 55a/1177 (2), 55b/1191, 55b/1192, 56a/1193
i. -di ise 54a/1159
i. -diler 16a/321, 30b/636, 32a/671, 35a/745 (2), 48b/1029 (2), 51a/1091, 51b/1097, 60a/1265
i. -dügün 58b/1248
i. -dük 54a/1156
i. -düm 48b/1031, 48b/1035
i. -dün-ise 10a/190
i. (d)-e 7b/135 (2), 12b/249, 15b/311, 23a/477, 39b/837, 41a/869, 47b/1007
i. (d)-e bil-: İdebilmek. 52a/1111
i. (d)-ecegimi 41a/867
i. (d)-eler 40b/863
i. (d)-elüm 6a/105 (2), 22b/469, 50a/1061
i. (d)-em 6b/114, 10a/190, 41a/870, 46a/975, 54b/1160
i. (d)-emez 29a/608, 36b/772
i. (d)-eñ 22b/468, 32b/680 (2)
i. (d)-er 1b/5, 2a/15, 12b/242, 15b/308, 21b/441, 33b/702, 38a/807 (2), 41a/870, 41a/873 (2), 47a/1004, 52b/1126 (2), 54b/1167, 57a/1219, 60b/1267
i. (d)-erdi 12b/240, 17a/343, 41b/876, 53b/1144, 53b/1146, 54b/1169
i. (d)-erdim 56a/1199
i. (d)-erem 33a/697 (2), 34a/714, 46a/978, 56a/1202
i. (d)-er-ise 11b/226
i. (d)-erler 7a/120, 9b/181, 34a/721, 47a/1001, 52b/1117
i. (d)-erlerdi 59a/1253
i. (d)-ermiş 45b/965
i. (d)-erse 38a/799
i. (d)-erseñ 3a/30
i. (d)-erseñüz 18a/363
i. (d)-ersin 44b/944
i. (d)-ersiz 40b/855
i. (d)-evüz 49b/1060
i. (d)-eyim 38b/813, 38b/814 (2)
i. -gil 38a/805, 43b/924
i. (d)-iserdür 39b/838
i. -mege 27b/570, 27b/574
i. -megil 46a/977
i. -mek 15b/310, 27b/580, 59b/1256
i. -mek+içün 57a/1223
i. -meklige 58a/1244
i. -meyem 45a/955
i. -mezse 41a/866
i. -mezüz 18a/364
i. -miş 27b/576, 40a/841, 50a/1066
i. -mişdi 51a/1093
i. -mişdim 50a/1068
i. -miş-idi 56a/1193
i. -sün 55a/1173
i. (d)-üben 2b/28, 4a/61, 7a/120, 7b/136, 40b/861, 50b/1077, 55a/1173, 55a/1175
i. (d)-ün 33b/710, 43a/911
i. (d)-üp 2b/24, 3b/50, 4a/54, 6a/105, 13b/263, 13b/264, 32b/683, 32b/684, 35a/745, 39a/824, 40a/847, 41a/871, 43b/924, 50b/1082, 51b/1104, 57a/1220, 58b/1245, 58b/1246, 59b/1257
i. (d)-üpdür 14a/273
2. Yaratmak, var etmek.
i. -dün 19a/393
‘adl i. āh i. ‘ār i. ārām i. ‘arz i. ‘arz-u du‘āsın i. aşşı i. ‘ayān i. āzād i. bahşış i. bay i. buğz i. cem‘ i. cüdā i. cünün i. çāre i. da‘vet i. defn i. dermān i. devr i. dügün i.

eşer i. fakîr i. fâş i. fazl i. fehm i. feryâd i. fiğân i. fikr i. gayret i. hâl i. halk i. hamd i. harc i. hased i. havfi. hayrân i. hazır i. hıfz i. hizmet i. 'ibâdet i. ihsân i. ikrâm i. ikrâr i. ilhâm i. in'âm i. istiğfâr i. izhâr i. kabûl i. kul i. latîfe mi i. lutf i. ma'lûm i. medh i. melûl i. men' i. müjde i. müyesser i. nakl i. nâlân i. naşîb i. nice i. nihân i. nikâh i. nişân i. niyâz i. nûr i. nüzü'l i. pervâz i. pünhân i. rihlet i. şabr i. şayd i. selâm i. serzenîş i. sırdaş i. şohbet i. sulţân i. şâd i. şefâ'at i. şefkat i. şerh i. ta'accüb i. ta'aşşub i. tâ'at i. ta'bîr i. tâkat i. takrîr i. ta'lîm i. ta'n i. tedbîr i. tekbîr i. tekrar i. temennâ i. terk i. var i. vâsf i. vekîl i. yardım i. yıl i. zâhir i. zeyn i. zîkr i. ziyân i. zühûr i.

'itâb (Ar.): Azarlama.

'i. vir-: Azarlamak. 37b/792

i'tikâd (Ar.): İnanma.

i. kıl-: İnanmak. 23b/489

i'timâd (Ar.): Güven.

i'. +ım 4b/68

izhâr (Ar.): Gösterme.

i. eyle-: Belli etmek, göstermek. 38b/808

i. it-: Göstermek. 7b/135

'izzet (Ar.): Kıymet, itibar, şeref.

'i. +ün 21b/438

'i. bul-: Değer görmek. 5a/79

'i. eyle-: Saygı göstermek. 43a/908 (2), 44a/932

'i. kıl-: Saygı göstermek. 5b/91, 37a/776, 39a/820

-J-

jâle (Far.): Çiy, su damlası.

j. 37a/782

-K-

Ka'be (Ar.): Bütün müslümanların kıblesi ve ziyâret yeri olan Mekke

şehrindeki mukaddes binâ, beytullah.

K. +ye 8a/151

K. -i sādāt: Kâbe'nin ileri gelenleri. 48b/1033

ķabr (Ar.): Kabir, mezar.

ķ. +e 3b/50

ķ. +ine 5b/85

ķabûl (Ar.): Kabul.

ķ. eyle-: Kabul etmek. 11a/213

ķ. it-: Kabul etmek. 15b/312

ķ. kıl-: Kabul etmek. 10b/198, 12a/231, 13a/255, 16a/319, 27b/580, 28b/600, 33b/708, 39b/840, 44a/935, 48b/1038, 51a/1088

ķ. ol-: Kabul olmak. 16a/319

ķaç- : Kaçmak.

ķ. -dı 12b/244, 20a/411

ķaçan : Ne zaman, ne vakit.

ķ. 2a/8, 2a/10, 7a/121, 7a/124, 7a/126, 53b/1140

ķ. -kim: Ne zaman ki. 15b/307, 27a/563

ķadar : Kadar.

ķ. 8b/159, 52b/1124

ķadd (Ar.): Boy.

ķ. +i 29a/607, 54a/1155

ķadeh (Ar.): İçki bardağı.

ķ. 30b/640

ķadem (Ar.): Adım.

ķ. 50b/1075

ķ. +de 29b/617

ķ. rencide kıl-: Zahmet buyurmak. 30a/627

ķadîm (Ar.): 1. Başlangıcı olmayan, ezeli.

ķ. 19a/391

2. Geçmiş uzun zamana dayanan, eski.

ķ. 21b/439

ķâdir (Ar.): "Tam ve mutlak kudret sâhibi olan, istediğini dilediği gibi yapmaya gücü yeten" anlamında Allah'ın en güzel isimlerindendir.

ķ. 19a/391

ķadr (Ar.): Değer, kıymet.

ķ. +e 56a/1203

ķ. +i 15a/303

1. +ini 15a/304
 2. +iñüz 10b/197
 3. +üñüzdeñ 10a/195
ķ. +ini bil-: Değerini bilmek.
 5a/82
ķ. +üñi bil-: Deęerini bilmek.
 10a/193
ķāfile (Ar.): Kāfile.
 ķ. 31b/665
ķāfir (Ar.): Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve Allah'tan getirdiklerine inanmayan yâhut bunlardan birini inkâr eden kimse.
 k. ile 8a/141
 k. +ler 8a/147
ķaftān (<ħaftān: Far.): Kaftan.
 ķ. 8b/152, 33b/712
ķaę : Dağ yamacı.
 ķ. +ına 37a/782
ķāęıd (<ķāęaz: Far.): Kağıt.
 k. +a 13b/268
ķahķaha (Ar.): Yüksek sesle gülmek.
 ķ. 34a/721
ķā'im (Ar.): Ayakta duran.
 ķ. 7a/119
ķā'ināt (Ar.): Kainat, âlem, evren.
 k. 47a/998
ķaķ- : İtmek.
 ķ. -ar 9a/165
 ķ. -dılar 48a/1018
ķaķı- : Öfkelenmek, kızmak.
 ķ. -mağıl 18a/368
 ķ. -yup 46b/993, 59b/1259
ķāl (Ar.): Söz, laf.
 ķ. +i 38a/800
ķal- : 1. Olduğu yerde durmak.
 ķ. -avuz 23a/471
 ķ. -dı 16b/328, 28a/581, 28b/600
 ķ. -dılar 18b/376, 20b/417
 ķ. -dı mı 28a/589
 ķ. -madı 28a/590
 2. Var durumda olmak, mevcut bulunmak.
 ķ. -an 41b/880
 ķ. -aydı 7b/130
 ķ. -madı 10a/185, 20b/416, 33b/709, 54b/1164, 60a/1264
 ķ. -mamış 12b/246, 19a/387, 26a/547
ķ. şübhem ķ.
 3. Olmak.
 ķ. -am 38b/811
 ķ. -dılar 34b/730
 ķ. -dıñuz 10a/195, 10b/197
 ķ. -mış-ıdı 4b/63
ķ. ħayrān ķ. mahrūm ķ. ģāfil ķ. şekkim ķ. yetīm ķ.
 4. Birinden diğerine geçmek, intikal etmek.
 ķ. -dı mı 9a/163
 ķ. -madı 9a/166
 5. Muhtaç olmak.
 ķ. -a 19a/383
 6. Hâli değişmeyip durumu aynen devam etmek.
 ķ. -dılar 34b/733
 ķ. -ursın 28b/596
 7. Var olmaya devam etmek, bitmeden sürmek.
 ķ. -duğınca 45b/972
 ķ. -ısar 45b/972
 8. Süreklilik bildirir.
 ķ. -dı 17a/341 (3)
ķ. aķa ķ. baķa ķ. taña ķ.
ķalan : Geri kalan, öteki, başka.
 ķ. +ı 16a/321, 44b/946
 ķ. +ındañ 17b/358
ķalb (Ar.): Kalp, gönöl.
 ķ. +e 2a/11, 7a/127
ķaldır- : Bulunduğu yerden yukarıya doğru hareket ettirmek. *bk. ķaldur-*
 ķ. -up 31a/649, 60a/1262
ķaldur- : 1. Bulunduğu yerden yukarıya doğru hareket ettirmek. *bk. ķaldır-*
 ķ. -dı 21a/433, 48b/1037
 2. Bulunduğu seviyeden daha yüksek bir seviyeye çıkarmak.
 ķ. -ur 16b/335
ķalem (Ar.): Kalem.
 ķ. 13b/270
ķalil (Ar.): Az.
 ķ. 9a/166
ķalk- : 1. Kalkmak.
 ķ. -dı 8b/162, 37a/776, 42b/906
 ķ. -dılar 12a/236, 44b/946

- k. -madı 48a/1020
 k. -mış idi 34a/719
 k. -up 31b/658, 44b/943
 2. Yükselmek.
 k. -dı 30a/633
kaltebān (Far.): Namussuz, yalancı.
 k. 59a/1254
kamaş- : (Gözler) Kamaşmak.
 k. -ur 36a/763
kamçı : Kamçı.
 k. 20a/406
kamer (Ar.): Ay.
 k. 45b/963
kāmil (Ar.): 1. Olgun.
 k. +dür 17b/360
 2. “Noksansız, kamil”
 anlamında peygamberimiz Hz.
 Muhammed’in
 sıftalarındandır.
 K. 31a/656
kamu : Herkes, bütün, hep.
 k. 5a/80, 7a/123, 15a/296,
 15a/298, 15a/302, 15a/303,
 19a/388, 19b/396, 22b/466,
 30a/635, 45b/966, 46a/983,
 49a/1040 (2), 52a/1105,
 53b/1142, 55b/1182,
 55b/1183, 56a/1197, 56a/1201,
 57a/1215, 57a/1221, 57b/1234,
 59b/1260
 k. +mızıñ 28b/595
 k. +nuñ 4a/62
 k. +sı 9b/181, 23b/489,
 45a/954
 k. +sın 52b/1125
 k. +sındañ 27b/572
 k. +sınuñ 17b/356
kan : Kan.
 k. 12b/246, 17a/341, 25a/521,
 44b/948
 k. +a 36b/772
 k. +lar 18b/374
 k. mıdur 36b/772, 36b/774
k. dök- : Adam öldürmek.
 59b/1261
kān (Far.): Kaynak.
 k. +durur 17b/359
 k. +ı 6b/116
 k. +ıdur 43b/919
 k. +ısın 13a/252, 30a/629
kan- : Daha fazlasına ihtiyaç
 hissettirmeyecek kadar yemek veya
 içmek sûretiyle doymak.
 k. -dılar 18b/378
kand (Ar.): Şeker, şeker kamışının
 donmuş suyu.
k. -u nebāt (Far.): Bitkilerden
 yapılmış içecek, şerbet.
 39a/822
kanda : Nerede.
 k. 8b/155, 12a/230, 12a/237,
 13a/251
 k. +dur 12a/234, 22b/460,
 28b/598
 k. +sın 37a/778
kandañ : Nereden.
 k. 51b/1099, 57b/1227 (2)
kanğı : Hangi.
 k. 38b/816
 k. +sı 16b/334
 k. +sını 45a/954
kanı : Hani, nerede?
 k. 22b/460, 22b/466, 28a/587,
 58b/1247, 60b/1268 (2)
kap : İçine sıvı veya katı herhangi bir
 madde konan şey.
 k. (b)+ına 24b/509
 k. +larını 18b/378
kapkara : Çok kara, simsiyah.
 k. 20a/410, 24a/494
kapu : Kapı.
 k. 30a/633
 k. +da 47b/1012
 k. +dañ 14a/280, 30a/633,
 36a/765, 48a/1020
 k. +ñda 21a/437
 k. +sı 30a/632
 k. +sına 30a/631, 46a/981,
 50b/1081
 k. +sını 18a/369
 k. +ya 30a/633
 k. +yı 48a/1018
kapuçı : Hizmetçi.
 k. +lar 50b/1081
kar : Kar.
 k. +dañ 26b/550
kār (Far.): Tesir.
k. eyle-: Tesir etmek. 54b/1162

qarañu : Karanlık.

q. ol-: Karanlık olmak.
22a/456, 22b/465

qarañuluk : Karanlık.

q. 2a/8

qarār (Ar.): 1. Karar verme yetisi.

q. +ım 54b/1164

2. Ölçü, derece.

q. +a 10a/187

q. kıl-: Durmak. 16a/327

qaravaş : Cariye, hizmetçi.

q. 11a/215, 33a/695, 33b/707, 46a/976, 51b/1094

q. +ı 10b/205, 11a/215

qardaş : Kardeş.

q. 43b/926, 46b/988, 46b/990, 47a/995, 47a/1000, 47b/1007, 47b/1015

q. +ı 46b/986

q. +ımı 48b/1031, 48b/1035

q. +ın 46b/989

q. +um 12a/229, 29a/613

kāribān (<kārbān <kārvān: Far.):

Kervan. *bk. kārūbān*

k. +uñ 17b/352, 21a/428

qarındaş : Kardeş.

q. 6a/102, 54a/1154

q. +ı 6a/100

qarşu : Karşı.

q. 20b/422, 30a/632, 35a/741, 39a/820, 43a/908

q. +dañ 34a/720, 49b/1056

q. +sında 44a/931

q. var-: Karşılamak. 44a/932, 55b/1187

kārūbān (<kārbān<kārvān: Far.):

Kervan. *bk. kārūbān*

k. 17a/340, 17b/353, 17b/357, 18a/363, 22a/450, 23a/480, 24a/495, 24a/497, 25b/529, 25b/533, 25b/534, 26a/542, 35a/740

k. +a 24b/510, 34a/713, 34a/714, 34a/718

k. +dañ 34a/716

k. +ı 6b/109

k. +ı (belirtme eki) 6b/112, 26b/556, 27b/570

k. +ıla 17a/342, 21b/443, 25b/528

k. +uñ 20b/419, 20b/425, 26b/551, 27b/571, 35a/741

qāşd (Ar.): 1. Niyet.

q. +ı 19a/383, 59b/1261

2. Zarar vermeye teşebbüs etme.

q. eyle-: Zarar vermeye teşebbüs etmek. 47a/1005

Qāşım (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed'in oğlu.

Q. 53a/1133

qaş : Kaş.

q. +ları 29a/610

qat : Huzur, yan.

q. +ına 10a/191, 41a/869, 45a/951, 47b/1016, 59a/1254

q. +ında 5a/79, 7b/140, 15a/303, 27b/578, 28b/600, 34b/733, 46a/973, 46a/983, 47a/1004, 57b/1232 (2)

qat- : Koymak.

q. ! 18a/368

q. -dı 30b/642

qatār (Ar.): Birbiri arkasına sıralanmış hayvan veya taşıt dizisi.

q. +da 35a/742

qatı : Çok, pek, pek çok.

q. 10a/185, 16b/334, 22a/456 (2), 22a/458, 22b/465, 30a/626, 30a/632, 47a/996

qatır : Katır.

q. 52b/1124

q. +lar 52b/1118

qatre (Ar.): Damla.

q. 18b/382, 19a/387

qavl (Ar.): Söz.

q. +ini 36a/757

q. +ümi 35b/751

qavim, (<qavm: Ar.): Kavim, kabile. *bk. qavm, qavüm.*

q. +deñ (qavimdeñ) 37a/785

qavm (Ar.): Kavim, kabile. *bk. qavim, qavüm.*

q. 22a/457, 22a/459, 48b/1034

q. +ı 19a/383, 26b/551, 35a/741, 35a/745

q. +ı ile 19a/386

- ķ. +inũñ 3b/49
ķ. +ũñ 27b/573
ķavumlķ (<ķavm+lķ: Ar.+T.): Aynı kabileye mensup olma durumu.
ķ. 28b/597
ķavũm (<ķavm: Ar.): Kavim, kabile.
bk. ķavim, ķavm.
ķ. 48a/1027
ķ. +deñ (ķavũmdeñ) 36a/757
ķayd (Ar.): Kayıt.
ķ. +ũñuz 11a/215
ķayķu : Kayķı, endiķe.
ķ. 24a/498
ķ. +sı 8a/148
ķayķulu : Kayķılı, endiķeli.
ķ. **ol-**: Kayķılanmak. 44b/950
ķayna- : Yerden fıķırmak.
ķ. -dı 26b/549
ķayur- : Őzũlmek, kayķılanmak.
ķ. -dı 54a/1153
ķayyim (<ķayyũm: Ar.): “Kendi zâtı ile kâim olan, varlıķında ve varlıķının devâmında her ķey kendisine muhtaķ olduķu halde kendisinin hiķbir ķeye ihtiyaķı olmayan, bũtũn mahlũkâtı var kılıp varlıķını devam ettiren” anlamında Allah’ın en gũzel isimlerindendir.
ķ. 22b/462
ķazan- : (Rızķ) Kazanmak.
ķ. -duķũñuzdañ 9b/177
ķefen (Ar.): Kefen.
ķ. +le 46a/980
ķelâm (Ar.): Sũz.
ķ. 41a/870
ķ. +ın 57a/1218
ķelime (Ar.): Sũz, ķelam.
ķ. +sin 55b/1192
ķelĩmul’llâh : Hz. Musa aleyhisselam.
ķ. 35a/738
ķelĩsâ (Far.): Hıristiyanların ibâdet yeri. *bk. ķilĩsâ*
ķ. 30a/631
ķ. +da 25a/517
ķ. +yıldı 25a/516
ķelp (Ar.): Kũpek.
ķ. **-ũ recĩm**: Taşlanmıķ kũpek.
47a/999
ķemâhĩ (Ar.): Olduķu gibi.
ķ. 15b/308
ķemâl (Ar.): Mũkemmek, tam, noksansız.
ķ. 43b/918
ķ. +ile 19a/391
ķ. +ince 4b/67
ķ. **bul-**: Olgunlaşmak. 7a/123
ķemân (Far.): Yay.
ķ. 12b/243, 12b/246
ķenân (ķa): Peyķamberimiz Hz. Muhammed’in dedesi Abdulmuttalib’in hizmetkarıdır.
ķ. 10a/187, 12a/236
ķ. +a 10a/191, 10b/199
ķendi : Kendi, kendisi. *bk. ķendũ.*
ķ. 5a/84, 8b/152, 10b/202, 51a/1087
ķ. +nũñ 10b/205
ķendũ : Kendi, kendisi. *bk. ķendi.*
ķ. 1b/1 (2), 14a/282, 24b/511, 30a/625, 30b/641, 36a/762, 36b/768, 38b/808 (2), 47a/1003, 48a/1024, 50b/1080, 51a/1093
ķ. +ler 31b/661
ķ. +lere 38b/810
ķ. +mde 48a/1024
ķ. +si 16b/335, 16b/338, 49b/1053
ķ. +sini 32a/678
ķ. +ye 10b/198, 36b/768, 44b/940, 48b/1038
ķ. **+lerdeñ git-**: Kendilerini kaybetmek. 30b/636
ķ. **+yi der-**: Kendini toparlamak, kendine gelmek. 14b/286
ķendũzi (<ķendũ+ũzi): Kendisi.
ķ. +n 12b/244, 28b/594
ķ. +ne 12a/233
ķ. +ni 16b/328
ķerâmet (Ar.): Harikulade hal.
ķ. 5b/88, 13a/252, 54b/1166
ķerem (Ar.): Lũtuf.
ķ. 48a/1017
ķ. +dũr 6b/116
ķ. **ķıl-**: Lũtfetmek. 9a/170, 9b/174

keret (<kerre: Ar.): Defa, kez, kere.

k. 8a/143, 9a/171

kerīm (Ar.): Ulu, şerefli, cömert.

k. 7b/138, 45a/961

k. +dür 42a/891

2. “Vâdini yerine getiren, çok verici, lutuf ve ihsânı bol, kendisine sığınanı geri çevirmeyen” anlamında Allah’ın en güzel isimlerindendir.

K. 19a/391, 19b/394

kerīme (Ar.): Cömert hanım.

k. +ye 37b/789

kerre (Ar.): Defa, kez, kere.

k. 9a/170, 34a/716

Kerremehu’llāh : “Salât ve selâm Sen’in üzerine olsun, Ey Allah’ın keremli kıldığı zât!” anlamında peygamberimiz için söylenen söz.

K. 56b/1208

kes- : Kesmek.

k. -düm-idi 28b/597

k. -e 59b/1261

k. -erem 47b/1014

k. -eyüm 18a/366

keşir (Ar.): Çok.

k. 9a/166

kesme : At eyeri üstüne örtülen örtü.

k. +si 52b/1119

keşîş (Far.): Manastırda münzevî bir hayat yaşayan, hiç evlenmemiş hıristiyan papazı.

k. 27b/570, 31a/649, 31b/659

k. +ler 25a/517, 26b/558, 30b/636, 31a/651

k. +lerün 25b/531

k. +ün 35b/748

ket-hüdā (Far.): meslek erbâbının işlerine bakmak üzere esnaf arasından seçilip hükûmetçe tâyin edilen kimse.

k. eyle-: meslek erbâbının işlerine bakmak üzere esnaf arasından seçilip hükûmetçe tâyin edilen kimse. 35b/755

kevkeb (Ar.): Yıldız.

k. 2a/9, 7a/125

kevşer (Ar.): Cana can katan.

k. 53b/1138

key : 1. Çok, pek, pek çok.

k. 16b/334, 22a/456, 25a/518, 29a/608, 29a/609, 29a/610, 35a/744, 35a/745, 46b/987, 49a/1043

2. İyice, hakkıyla.

k. 1b/4

kez : Defa, kere, sefer.

k. 3b/41, 5a/74, 28b/596

kıl- : Yapmak, etmek, kılmak.

ķ. ! 15b/314, 21b/438, 22b/470, 38a/805, 48a/1025, 55a/1172

ķ. -a 3a/38, 4a/55, 15a/298, 22a/453, 30a/633, 40a/842

ķ. -alar 38b/810, 41a/866

ķ. -alım 5b/91, 6b/118

ķ. -alum 11b/226, 48b/1028

ķ. -am 32b/686 (2), 50a/1069, 54b/1160

ķ. -a mı 35a/735

ķ. -añ 30a/625

ķ. -ar 59b/1260

ķ. -arak 39a/820

ķ. -aram 41a/867

ķ. -ar iseñüz 39b/840

ķ. -asız 30a/627, 30a/628

ķ. -ayım 4b/67 (2), 37a/779

ķ. -ardı 4a/52

ķ. -dı 3b/47, 4a/55, 4a/61, 4a/62, 6b/110, 10b/198, 12b/244, 12b/249, 13a/255, 13b/268, 16a/319, 16b/330, 17a/340, 20a/411, 21b/446, 29b/623, 30b/640, 31b/663, 37a/776, 41b/874, 48b/1038, 50b/1079, 51a/1088, 55b/1191, 60a/1262

ķ. -dılar 19b/396, 22b/467, 23b/489, 24a/498, 31b/658, 51a/1090, 51b/1104

ķ. -dım 50b/1074

ķ. -duğın 43a/916

ķ. -dum 6b/108

ķ. -duñuz 11b/225

ķ. -ğıl 16b/337, 44a/935

ķ. -ınca 21b/439

ķ. -ısar 25b/528, 26a/541

k. -madı 16b/329
 k. -madılar 27b/580
 k. -madım 48a/1024
 k. -mağıl 29b/624, 30a/626, 47b/1006
 k. -mayalar 40b/862
 k. -maz 16a/327, 28b/600
 k. -mazam 18a/362
 k. -mazuz 17b/356
 k. -mış-ıdı 11a/209, 53b/1141
 k. -sañuz 9b/174
 k. -sun 9a/170, 16a/317
 k. -uñ 18b/379
 k. -up 6a/105, 51b/1095
 k. -updur 16a/327
 k. -ur 16a/326, 22a/453, 30a/625, 36b/768, 36b/771, 37b/792, 41a/871, 44b/942, 46b/993, 49b/1059 (2), 51a/1087, 51a/1089, 51b/1102, 52a/1108
 k. -uram 2b/24, 9b/176, 39b/840, 48a/1017
 k. -urdu 8a/147, 12b/240
 k. -ur idi 8a/151
 k. -ur iseñ 33b/708
 k. -ursañuz 12a/231
 k. -ursın 19a/392
 ‘aceb k. ‘af k. āferīn k. ‘akd-i nikāh k. ārām k. āşikār k. bergüzār k. beşāret k. cān fidā k. canıma minnet k. cariye k. cennet k. cūş k. dīne da ‘vet k. diri k. du ‘ālar k. edā k. feraḥ k. fikir k. hācet k. ḥamle k. ḥāşıl k. ḥāzır k. ḥisāb k. ḥürmet k. ihtirāmı k. ikrām k. i ‘tikād k. ‘izzet k. kabūl k. kadem rencīde k. karār k. kerem k. kulluk k. kurbān k. maḥrem k. mekr-i dīv k. minnet k. muhtaşar k. mukaddem k. musaḥḥar k. münevver k. müşerref k. nāle k. namāz k. nazar k. ne k. nidā k. pāre pāre k. pāyimāl k. raḥmet k. rāzī k. recā k. revān k. mesāvī k. secde k. selām k. serzeniş k. şükürler

k. takrīr k. taleb k. ta‘n k. taşavvur k. tavāf k. ta‘zīm k. tecellī k. tedārikler k. tekebbür k. tesellī k. vaşıyyet k. yağma k. yarak k. zārī k.

kılıç : Kılıç.

k. 12b/247, 18a/365 bk. yalın kılıç.

k. +uñ 18a/368

kılın- : Edilmek, yapılmak.

k. -dı 27a/560

du‘ā k

kın : Çakı, bıçak, kılıç vb. kesici âletlerin kılıfı.

k. +a 18a/368

kırā‘at (Ar.): Okuma.

k. 55a/1176

kırıl- : Helāk olmak, çok sayıda ölmek.

k. -a 19a/383, 19a/385

k. -uruz 19a/388

kırk : Kırk.

k. +a 53a/1137

kışa : Kısa.

k. +dur 6a/106

kıyāmet (Ar.): Dünyanın sonu, kıyamet.

k. 1b/6, 45b/972, 46a/979

kıyās (Ar.): Karşılaştırma.

k. 11a/207

k. eyle- : Karşılaştırmak. 11a/207

kıymetlü (<kıymet+lü: Ar.+T.): Kıymetli, değerli.

k. 49b/1060, 50a/1066, 52a/1113

kız : Kız.

k. +ım 44a/937, 46a/978, 47a/1001, 48a/1022

k. +lar idi 53a/1134

k. +um 45b/969, 47a/1000

k. +uñ 47a/1005

k. +ın iste- : Kız istemek. 41b/881

k. dile- : Kız istemek. 6a/104, 36a/757, 37a/785

kızar- : Kızarmak.

k. -dı 37a/782

k. -uban 39a/827

kızıl : Kızıl.

ķ. 29a/606

ki : 1. Ki (bağlama edatı).

k. 2a/15, 2b/20, 2b/21, 2b/25, 3b/42 (2), 3b/51, 4a/54, 4a/58, 4b/66, 4b/72, 5a/81, 6b/114, 8b/154, 9a/170, 9b/177, 9b/180, 10b/198, 12b/249, 14a/273, 14a/276, 14b/287, 14b/290, 15a/297, 15b/309, 15b/310, 15b/311, 19a/392, 20b/423, 21b/438, 21b/442, 22a/457, 24b/508, 24b/513 (2), 25a/522, 28a/590, 33b/705, 35b/750, 37a/778, 37b/796, 39b/839, 40b/857, 42a/888, 47a/995, 47b/1007, 48b/1036, 49b/1059, 50a/1062, 50a/1065, 50a/1067, 53a/1134, 53a/1137, 54b/1164, 54b/1169, 55a/1179, 55b/1189, 56a/1194, 56a/1201, 56a/1203, 56b/1205, 56b/1210 (2), 56b/1212, 57a/1217 (2), 57a/1218, 57a/1223, 57b/1230
2. Ki, ki o (bağlama zamiri).
k. 4a/53, 5b/93, 6b/108, 41a/872, 53a/1136, 54a/1150, 54a/1154, 54b/1161, 55b/1185, 56b/1205, 57a/1221

kiçi : Küçük.

k. 27b/575, 51b/1103

kim : 1. Ki (bağlama edatı).

k. 1b/3, 1b/5, 1b/7, 2a/12, 2a/15, 2b/29, 3a/38, 3b/41, 3b/42, 3b/48, 4a/60, 4b/63, 4b/72, 5a/77, 5b/88, 5b/89, 5b/93, 6a/102, 6a/106, 6b/109, 7a/129, 7b/135, 8b/155, 8b/157, 8b/158, 8b/160, 9a/164 (2), 9b/177, 9b/179, 9b/182 (2), 10a/185, 10a/187, 10a/188, 10b/199, 11a/209, 11a/210, 11a/215, 11b/224, 11b/227, 12a/229, 13a/255, 14a/283, 15a/305, 15b/306, 15b/311, 15b/315, 16a/322, 16b/329, 16b/332, 17a/342, 17a/348, 17b/353, 17b/360, 18a/369, 18a/371, 19a/383, 19a/388,

19a/389, 19a/391, 19b/400 (2), 19b/403, 20a/409 (2), 20a/412 (2), 21a/430, 21a/431, 21a/436, 21b/438, 21b/441, 21b/444, 21b/445, 21b/448, 22a/449, 22a/451, 22a/452, 22a/455, 22b/469, 23a/471, 23a/474, 23a/476, 23b/483, 23b/490, 23b/491, 24a/502, 24b/512, 24b/514, 25a/521, 25a/525, 25b/529, 25b/530, 25b/533, 25b/534, 26a/541, 26a/547, 26b/552 (2), 26b/556, 26b/557, 27b/574, 27b/578, 28a/587, 28b/594, 28b/598, 28b/599, 28b/601, 29b/614, 29b/619, 29b/621, 30a/627, 30a/630, 30a/632, 30a/633, 30b/638, 31a/652, 31b/667, 32a/673, 32b/685, 33a/696, 33b/707, 33b/709, 34a/714, 34a/720, 35a/742, 35a/745, 35b/749, 36a/766, 36b/768, 36b/772, 37a/783, 37a/784, 37b/787,i 37b/788, 37b/790, 37b/791, 37b/795, 38a/797, 38a/804, 38b/809, 38b/813, 39b/831, 39b/833, 39b/834, 39b/837, 40a/848, 40b/859, 40b/860, 40b/862, 40b/863, 40b/864, 41b/875, 42b/904, 43a/907, 43a/917, 44a/933, 44a/935, 44a/936, 44a/937, 44b/942, 44b/943, 44b/946, 45a/954, 45a/958, 45b/969, 45b/970, 46a/975, 46a/976, 46a/983, 46b/985, 46b/989, 46b/992 (2), 47a/998, 47b/1006, 48a/1017, 49a/1044, 49a/1044, 49b/1057, 49b/1058, 49b/1059, 50a/1068, 50a/1071, 50b/1075, 52a/1114, 52b/1120, 54a/1154, 54a/1157, 54a/1159, 54b/1165, 55a/1171, 55a/1177, 55a/1180 (2), 55b/1185, 55b/1188, 55b/1190, 56a/1196, 57a/1222, 57b/1228, 57b/1235, 59b/1261, 59b/1261, 60a/1264, 60b/1268, 60b/1269

2. Kim (soru zamiri).
 k. 4b/65 (2), 11b/228, 21b/447,
 22a/453, 25b/530, 27b/578 (2),
 38b/813, 46b/993, 50b/1072,
 54b/1161
 k. +durur 9b/176
 k. +e 6a/107 (3), 8b/161,
 48b/1036
k. ki: Her kim, kim ki. 2b/21,
 31a/653
kimesne : Kimse, kişi.
 k. 15b/310, 35a/735, 42a/885,
 52b/1116
kimse : Kimse, kişi.
 k. 20b/417, 28a/589, 28a/590,
 29a/612, 36b/772, 39b/835,
 48b/1032, 52a/1111, 52b/1121,
 54a/1159
 k. +de 52b/1120
 k. +lere 38b/812
 k. +nüñ 8a/141, 32b/682,
 37b/790, 52b/1121
 k. +ye 17a/344, 29b/624,
 33a/693, 38a/807, 44a/938
kirpik : Kirpik. *bk. kirpük.*
 k. (g)+i 36b/771
kirpük : Kirpik. *bk. kirpik.*
 k. (g)+imdeñ 36b/774
 k. +leri 15b/308
kişi : Kişi, insan.
 k. 10a/190, 10b/199, 11a/211,
 11b/228, 13a/254, 13a/257,
 17b/350, 19b/398, 19b/400,
 22a/452, 23a/475, 23b/483,
 26a/553, 39b/832, 42a/890,
 46b/989, 47a/999, 59b/1257
 k. +lere 44b/940
 k. +siñ 4b/71
 k. +siz 11a/215
 k. +ye 19b/402
kişizāde (<kişi+zāde: T.+Far.): Soylu,
 asil kimse.
 k. +yi 39a/825
ko- : Koymak bırakmak.
 k. ! 18a/369, 29b/614
 k. -dı 14b/284, 41b/877
 k. -dılar 3b/50, 5b/85
 k. -duğı 19b/398
 k. -duķ 20b/425, 28a/591
 k. -mazdı 4a/57
 k. -sun 9a/171
yola başı k.
koķ- : Kokmak.
 k. -ardı 53b/1140
kol : 1. Kol.
 k. +ları 35a/744
 2. Ağaç dalı.
 k. +ları 26a/545
kolay : Kolay.
 k. +ını 31b/663
k. ol-: Kolay olmak. 13a/257
kon- : 1. Uçmasına son verip bir yerde
 durmak.
 k. -dı 55a/1174
 k. -maz idi 53b/1143
 2. Konaklamak.
 k. -a 20b/418, 29b/616
 k. -alım 22a/454
 k. -ar 13b/264
 k. -dı 20b/426, 26a/542,
 26a/544, 39b/830
 k. -dılar 17a/349 (2), 24a/493,
 26a/543 (2), 32a/669, 32a/671
 k. -mış-ıdı 26a/538
 3. Hareketini bir yerde
 sonlandırıp durmak.
 k. -ar 57a/1224
konak : Konaklanan yer.
 k. +da 34a/718
kondır- : Misafiri oturtup ağırlamak.
bk. kondur-
 k. -dılar 50b/1084
kondur- : Misafiri oturtup ağırlamak.
bk. kondır-
 k. -uñ 33b/702
konukluk : Misafirlik.
k. eyle-: Ziyafet vermek,
 misafir e dip ağırlamak.
 52a/1107
kop-: 1. Ortaya çıkmak, zuhur etmek.
 k. -a 44b/946
 k. -açakdur 55b/1183
 k. -dı 22a/455
 k. -ısar 57b/1231
fitne k.
 2. Harekete geçmek.
 k. -dı 12a/232, 16a/327
göñli k.

ķopar- : Ortaya ıkarmak, başlatmak.
ķ. -a 23b/492

fitne ķ.

ķorķ- : Korkmak.

ķ. -aram 47b/1007

ķ. -dı 12b/243, 20a/411,
20b/416, 55a/1175

ķ. -dılar 44b/946

ķ. -dum 12b/249

ķ. -duń 12b/247

ķorķu : Korku.

ķ. 19b/397

ķ. +lardań 19b/396

ķ. +sındań 12b/246

ķoru- : Korumak.

ķ. -r 12b/242

ķoř- : Bir işle ok ilgilenmek.

ķ. -up 52b/1117

ķoř- : Bir şeyile gevlendirmek.

ķ. -dı 12b/250

ķořuř- : Koşturmak, koşuşmak.

ķ. -uban 50b/1082

ķ. -up 33b/703

ķoy- : 1. Koymak, bırakmak.

ķ. -mayasıń 5a/81

ķ. -usaram 47b/1014

2. Yerleştirmek.

ķ. -a 6b/115

3. Doldurmak.

ķ. -a 42b/896

4. Meydana getirmek.

ķ. -madı 47a/998

ķoyun : Koyun.

ķ. 42b/897

ķ. +a 11a/207

ķle : Kle.

k. 52b/1117

ķr : Kr, görmeyen.

k. ol- : Kr olmak. 24b/511

ķudret (Ar.): 1. Kuvvet, g.

ķ. +ın 7b/135

ķ. +uń 21a/436

2. Allah'ın her şeye kdir
olması, dilediği her şeyi yapması
şeklinde tecell eden sıfatı, kinatta
zhir olan g.

ķ. +i 24b/504

kh (Far.): Dağ.

k. 20a/407

ķul : Allah tarafından yaratılmış olan
insan, abd.

ķ. +ı 2a/13

ķ. +ına 8b/160

ķ. +ların 52b/1126

ķ. +umdur 57b/1235

2. Kle, hizmetçi.

ķ. 17a/342, 19b/401, 19b/403,
27b/575, 33a/695, 33b/707,
46a/976, 50b/1077, 51b/1094,
52b/1123

ķ. +ı 9b/183, 11a/208

ķ. +ına 19a/384

ķ. +ları 10a/186, 27b/572

ķ. +larına 27b/573

ķ. +larumı 42b/897

ķ. +um 50b/1076

ķ. +unı 11a/211

ķ. +uńuz 50a/1070

ķ. it- : Hizmetçi yapmak.
15b/312

ķulaķ : Kulak.

ķ. (ğ)+ınca 54b/1160

ķ. ur- : Dikkatle dinlemek.
48b/1030

ķulluķ : Kulluk.

ķ. ķıl- : Kulluk etmek. 11b/226

ķulluķcı : Hizmetkr.

ķ. +lar 27b/575

ķumř (Ar.): Kumaş.

ķ. 31b/667, 50a/1066,
52a/1113

ķ. +ı 35a/744

ķ. +ın 31b/664, 31b/666

ķur'an (Ar.): Kur'an-ı Kerim.

ķ. 55b/1191

ķ. +ı 55a/1179, 59a/1255

ķ. +ıla 55a/1172

ķurb (Ar.): Yakın.

ķ. +ına 14b/290

ķurbn (Ar.): Bir uğurda kendini fed
eden kimse.

ķ. ķıl- : Bir uğurda bir şeyi fed
etmek. 37a/779

ķ. vir- : Bir uğurda bir şeyi fed
etmek. 4b/70

ķureyř : Peygamber Efendimiz Hz.
Muhammed'in mensup olduğu

Mekke'nin en güçlü Arap kabilesidir.
 K. +deñ 17a/347
 K. +üñ 18a/368
Ḳureyş-i Maḥzûm : Kureyş'in en itibarlı kollarından biri.
 K. 48b/1037
ḳurı : Kuru.
 k. 26a/537, 26a/544
ḳurı- : Kurumak. *bk. ḳuru-*
 k. -dı 26a/539, 26a/540
ḳurtar- : Kurtarmak.
 k. -alum 47b/1008
 k. -ayım 8b/159
ḳurtul- : Kurtulmak.
 k. -a 23a/479
 k. -dılar
ḳuru- : Kurumak. *bk. ḳurı-*
 k. -mış 26a/547
ḳuşûr (Ar.): Kasırlar, köşkler.
 k. +ı 57b/1233
ḳuş : Kuş.
 k. 23a/476, 23a/481
ḳût (Ar.): Rızık.
 k. 9b/176
ḳuvvet (Ar.): Kuvvet, güç.
 k. ise 16b/336
ḳuyruk : Kuyruk.
 k. (ğ)+ın 21a/434
ḳuyruklu : Kuyruklu.
ḳ. aḥter: Kuyruklu yıldız.
 29a/606
ḳuyu : Su kuyusu.
 k. 18b/382, 19a/387
 k. +dañ 19b/394, 19b/395,
 26b/549, 35b/747
 k. +ya 18b/380, 18b/381,
 26b/548
 k. +yı 26a/547
ḳuzı : Kuzu.
 k. 16a/320
küçük : 1. Küçük.
 k. 29a/609
 2. Yaşça küçük.
 k. 15a/302
küfür (<küfr: Ar.): Allah'a şirk
 koşma.
 k. +dür 30a/626
kül : Kül.

k. 20a/410
küllî (Ar.): Bütün, hep.
 k. +si 52a/1106
küp : Küp, toprak kap.
 k. 52a/1112
kürs (Ar.): Arşın altında bulunan, yeri
 ve gökleri kapsayan sekizinci felek.
 k. 7b/132
 k. +i 15a/297
-L-
lā (Ar.): Yok.
 l. 48a/1020
l. ḳalīl ü lā keşīr: Hiç yok.
 9a/166
lācerem (Ar.): Şüphesiz, besbelli.
 l. 8a/145, 17a/339, 38a/803
lāğ (Far.): Şaka, latife.
l. i latīfe eyle-: Şaka yapmak.
 40b/859
lağab (Ar.): Lakap, takma ad.
 l. 25a/518
lahza (Ar.): An.
 l. 59b/1258
la'īn (Ar.): Lanetli, lanetlenmiş kimse.
 l. 8b/153, 9a/165, 17a/347,
 18b/380, 19a/386, 19b/394,
 19b/398, 19b/401, 19b/404,
 20a/405, 20a/408, 20a/411,
 20b/418 *bk. Ebū Cehil*
 l. +e 20a/411
 l. +i 27b/571
 l. +nüñ 24b/511
lākin (Ar.): Ama, fakat, ancak.
 l. 9a/167, 21a/432, 23b/484,
 49a/1039
lāle-reng (Far.): Lale renginde,
 pembe.
 l. 39a/827
la'l-i yāḳūt (Far.): Kırmızı renkli
 yakut.
 l. 52a/1113
lāt (Ar.): İslâm'dan önce Arapların
 Kabe'de bulunan putlarından biri.
 l. 9a/171
 l. +uñ 23b/488
laṭīf (Ar.): Hoş, nazik, yumuşak.
 l. 37a/777
latīfe (Ar.): Şaka.

- l. it-:** Şaka yapmak. 40b/855, 42a/886
- lāyık** (Ar.): Yaraşır, münasip.
 l. 52b/1117
 l. ise 8b/161
 l. +ıdı 8b/157
 l. idi 17a/339
l. gör-: Uygun olduğunu düşünmek. 42a/890, 44b/940, 44b/941, 48b/1036 (2), 48b/1038
l. ol-: Layık olmak. 16a/322, 42b/896
- leb** (Far.): Dudak.
 l. +i 53b/1138
 l. +leri 29a/608
 l. +lerinüñ 36b/772
- Leheb** (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed'in amcası, aynı zamanda düşmanı.
 L. 23b/491
- le'im** (Ar.): Alçak, aşağılık kimse.
 l. 18b/380
l. ol-: Alçak, aşağılık kimse olmak. 47a/999
- Lemyezel** (Ar.): "Baki" anlamında Allah'ın sıfatlarından.
 l. 7b/134
- leş** (<lāşe:Far.): Leş, ceset.
 l. +ini 47b/1014
 l. +üñi 18a/366
- le'tāfet** (Ar.): Güzellik, hoşluk.
 l. 14a/283
- leyl** (Ar.): Gece.
l. -i siyāh: Karanlık gece. 13b/263
- leylā** (Ar.): Karanlık gece gibi siyah.
 l. 40b/856
 l. +dur 39a/826
- leylā** (Ar.): Çok aşık kimse.
l. ol-: Çok aşık olmak. 16b/329
- lezzet** (Ar.): Lezzet, tat.
 l. +ine 26b/550
- libās** (Ar.): Elbise.
 l. 57a/1225
l. +a gir-: Giyinmek. 16a/325
- libāssız** (<libās+sız: Ar.+T.): Elbisesiz.
 l. 5a/81

- luṭf** (Ar.): İyilik, lütuf.
 l. +ı 45a/960
 l. +ıla 11b/225, 48a/1025, 60b/1267
 l. +ına 42a/894
 l. +uñ 3b/44
 l. +uñ+ıla 7a/120
l. eyle-: İyilik etmek, lütfetmek. 2b/27, 50a/1061
l. it-: İyilik etmek, lütfetmek. 2b/24, 30b/644, 58b/1245

-M-

- Ma'būd** (Ar.): Allah.
 M. 15b/311
- ma'den** (Ar.): Maden.
m. -i kân: Madenin kaynağı. 17b/359
- mağara** (Ar.): Mağara.
 m. +da 59a/1253, 59b/1260
- māh** (Far.): 1. Ay, kamer.
 m. 3b/48, 22a/455, 29a/607, 51a/1090, 56b/1214, 57b/1231
 m. +a 6b/114
 m. +ı 13b/263
 m. +ım 40b/856
 2. Sevgili.
 m. 27a/565
m. -ı tābān: Ay gibi parlak yüzlü. 3a/37
m. -ı veş: Yüzü aya benzeyen, ay gibi güzel kadın. 39a/826
yüzi m.
 3. Yol gösterici, aydınlık.
m. ol-: Aydınlık olmak, önder olmak. 57b/1236
- maḥāl** (Ar.): Yer, mekân.
 m. 26b/550
- maḥbūb** (Ar.): Muhabbet edilen, sevilen, sevgili.
 m. 15b/307
 m. +ıdı 10b/203
 m. +u 15b/309, 46b/984
- maḥfil** (Ar.): Cenabıhakk'ın huzuru.
 m. +i 46a/983
- Māhī** (şa): "Küfür kendisiyle mahvedilen" anlamında peygamberimiz Hz. Muhammed'in sıfatlarından biri.

M. 6a/99
mahlūk (Ar.): Yaratıcı tarafından yaratılmış.
 m. +a 30a/625 (2)
Maḥmūd (şa): Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur'an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.
 M. 3a/36, 14a/275, 39b/836
maḥrem (Ar.): Eş.
 m. +im 38a/804
m. kı-: Eş yapmak. 38b/810
maḥrūm (Ar.): İstedğini elde edemeyen.
m. ḳal-: İstedğini elde edememek. 38b/811
maḥşer (Ar.): Ahiret hayatında bütün insanların dünyada yaptıklarının hesabını Allah huzurunda vermek üzere tekrar dirilip toplanacakları yer.
 m. +de 5b/90, 56a/1202
maḥzūn (Ar.): Üzgün.
m. ol-: Üzgün olmak. 51b/1101
maḳāl (Ar.): Sözl. laf.
 m. +i 56b/1211
maḳām (Ar.): Yer, mekân.
 m. 11b/223
maḳbūl (Ar.): Üstün, değerli, müteber.
 m. 2a/13
 m. +ümdür 57b/1235
maḳşūd (Ar.): Amaç, gaye, maksat.
 m. 15b/311
 m. +ı 27b/577
 m. +ıdur 31b/659
 m. +ıma 30b/645
 m. +uñ 37a/784
māl (Ar.): Mal, mülk, varlık, servet.
 m. 6b/116, 8b/159, 8b/161, 15b/316, 16a/318, 16a/326, 16b/338, 19a/385, 37b/791, 42b/897, 46a/978, 51a/1085, 51b/1100, 52a/1111, 52b/1120, 52b/1124, 52b/1126
 m. +ı (belirtme hâli) 37b/792, 40a/846, 50b/1077, 56a/1197

m. +ı 47a/1003, 52b/1123, 53a/1127
 m. +ıla 6b/117, 14b/284, 51b/1098
 m. +ımdañ 33a/697
 m. +ımuz 6a/104
 m. +ın 11a/207, 13a/254
 m. +ına 27b/573
 m. +ımı 41b/884, 51a/1087
 m. +ıñuz 9a/173
 m. +uñ (ilgi hâli) 15b/316
 m. +uñ 33b/704, 33b/705
m. u mülk: Mal mülk. 33b/707, 33b/708, 45b/968, 46a/976, 46a/980
ma'lūl (Ar.): Hasta.
m. ol-: Hasta olmak. 47b/1013
ma'lūm (Ar.): Herkes tarafından bilinen.
m. it-: Bildirmek. 55a/1177
m. ol-: Bilinmek. 53a/1137, 54a/1151
ma'mūr (Ar.): Bayındır durumda olan, meskûn.
 m. +uñı 10a/192
Mañşūra'llāh (şa): "Allah'ın yardımıyla zafere ulaşan" anlamında peygamberimiz Hz. Muhammed'in isimlerindendir.
 M. 40b/852
mār (Far.): Yılan.
 m. 12b/250
maşhara (Ar.): Rezil.
m. eyle-: Rezil etmek. 42a/887
maşlahat (Ar.): Hayırlı, hayır getiren, fayda sağlayan.
 m. 45b/969
 m. +dur 15b/314, 17b/353, 20b/426, 27b/577, 36a/758
ma'sūḳ (Ar.): Aşkla sevilen, âşık olunan kimse.
 m. +ına 8a/142
māvāḳı' (Ar.): Olan, vuku bulan şey.
 m. 58b/1246
meclis (Ar.): Sohbet etmek amacıyla bir araya gelmiş dost ve arkadaş topluluğu.
 m. +inde 2b/21
meded (Ar.): Yardım.

- m. eyle-:** Yardım etmek.
- Medeniyyü** (şa): “Medineli olan” anlamında peygamberimiz Hz. Muhammed’in isimlerinden biri.
M. 53a/1131
- medh** (Ar.): Övme, övgü, senâ.
m. +idür 1b/7
m. +in 2b/23
- m. it-:** Övmek. 40a/841
- m. oku-:** Övmek. 32a/677
- m. olun-:** Övülmek. 3a/33, 13a/258, 27a/566, 31a/654, 32b/687, 35a/736, 40a/849, 42b/898, 49a/1046, 58a/1240
- meger** (Far.): Meğer.
m. 4a/58, 13b/262, 14b/292, 30a/627, 45a/952, 54b/1170, 57a/1222
- mehlikā** (<meh+likā: Far.+Ar.): Ay yüzlü güzel kadın.
m. +ya 57a/1225
- mekān** (Ar.): Yurt, yer.
m. 1b/3, 25a/516
m. +ım 57b/1228
m. +uñ 57b/1227
- m. ol-:** Yurt, yer olmak. 2b/29
- mekr** (Ar.): Hile.
m. eyle-: Hile yapmak. 21a/429
m. -i dīv kıl-: Şeytan hilesi yapmak. 8a/147
- Mekke** (ya): Arabistan’da içinde Müslümanların kiblesi olan Kâbe’nin bulunduğu ve peygamberimiz Hz. Muhammed’in doğduğu şehrin adı.
M. 4a/58, 15a/298, 15a/301, 32a/670, 35a/745, 40b/860, 51a/1089, 51b/1102, 52a/1105, 52a/1110, 52b/1122, 57b/1228, 57b/1231
M. +de 10b/201, 13b/272
M. +nüñ 45a/956
M. +ye 32a/675, 33a/692, 58a/1239
- melāḥat** (Ar.): Güzellik.
m. 14a/283, 36a/766, 43b/919
- melāl** (Ar.): Hüzn, keder.
m. +ini 57a/1219
- melek** (Ar.): Melek.
m. 5b/87, 7b/132
m. +dür 12b/250
m. +ler 43a/914
m. mi 36b/770
- melīl** (<melūl: Ar.): Üzgün, mahzun.
m. 53a/1128
- melūl** (Ar.): Üzgün, mahzun.
m. 34a/718, 44b/950, 46b/987, 51a/1088
- m. it-:** Üzmek. 46b/992
- m. ol-:** Üzgün olmak. 19a/389, 23a/474, 24a/495, 34b/726
- men** (Ar.): O kimse ki.
m. 56b/1208, 56b/1209, 58a/1242, 58a/1243 (2)
- men’** (Ar.): Engelleme.
m. it-: Engellemek, reddetmek. 29b/624, 30b/641
- menāl** (Ar.): Mal mülk.
m. 51b/1098
- menāzil** (Ar.): Konaklama yerleri, merhaleler.
m. +ler 17b/351
- menzil** (Ar.): 1. Konak yeri.
m. 18b/378
m. +e 17a/349, 19a/385
m. +i 46a/983
m. +ine 31b/658, 44a/930
m. +üñ 46a/973
- m. -be-menzil:** Konaktan konağa uzun bir yol. 32a/670
2. Dünya, cihân.
m. +e 1b/4
- merāḥil** (Ar.): Menziller, konaklar.
m. 18b/378
- mercān** (Ar.): çok sayıda parlak kırmızı çiçekler açan ve sıcak bölgelerde süs bitkisi olarak da yetiştirilen ağaçcik.
m. 50a/1064
- merd** (Far.): Yiğit, cesur.
m. 6b/112
- merḥabā** (Ar.): Övülen, yüceltilen kimse veya şeye hitap sözü olarak kullanılır.
m. 14b/287, 30a/634, 48a/1020
- Merḳab** (ya): Merkap, Orta Doğu’da Akdeniz kıyısında bir şehir.

M. +ı 12a/239
Meryem (şa): Hz. İsa'nın annesi Hz. Meryem.
 M. 29b/621
mesāwī (Ar.): Kötülükler, fenalıklar.
m. kı-: Kötülükler yapmak.
 30a/625
mescūd (Ar.): Huzûrunda secdeye varılan, kendisine secde edilen.
 m. 29b/624
mesken (Ar.): Oturulan, ikâmet edilen yer, ev.
 m. +üñ 32b/686
meskenet (Ar.): Acizlik.
 m. 29b/615
 m. +le 40b/862
mestlik (<mest+lik: Far.+T.): Sarhoşluk.
 m. (g)+i 46b/994
meş'ale (Ar.): Meşale.
 m. +ler 20a/415
meşgûl (Ar.): Meşgul.
 m. idi 25b/532
m. ol-: Meşgul olmak. 7a/122, 28b/583, 57a/1220, 58a/1238, 58a/1244
Meşhûd (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed'e dünyaya teşrifinden ve risaletinden önce meleklerce ve enbiya hazerâtının dilinde nübüvvet ve risaletlerine şehâdet edilmiş olduğundan dolayı verilen bir isim.
 M. 42b/900
mevlūd-i fahr-i Rusul (Far.): Peygamberimiz Hz. Muhammed'in hayatındaki önemli olayları anlatan ve onu öven şiir.
 m. 2b/21
meyl (Ar.): Meyil.
m. eyle-: Meyletmek. 41b/874
Meysere (şa): Hz. Hatice'nin hizmetçisi.
 M. 16a/317, 17b/356, 18a/371, 22b/470, 23a/473, 23a/474, 32a/672, 34a/722, 34b/725, 34b/730, 34b/732, 35b/746
 M. idi 11a/208, 11b/228, 56a/1193

M. +ye 34b/729
meyve (<mīve: Far.): Meyve.
 m. 7a/123
mezkûr (Ar.): Sözü edilen, zikrolunan.
 m. 15b/306
mısr (Ar.): Ülke.
m. -ı hindî: Hint ülkesine ait.
 16a/323
m. -ı şāmî: Şam şehrine ait.
 52a/1114
miḥnet (Ar.): Sıkıntı, zorluk.
 m. 55a/1180
mihr (Far.): Güneş.
 m. 22a/455
Mikā'il (Ar.): Dört büyük melekten kulların rızıklarını taksim etmekle görevli olanı.
 M. 32a/676
milik (Ar.): Mülk.
 m. +i 56a/1197
minnet (Ar.): Bir şeyi kendine borç bilme, lütuf, kerem.
 m. 5b/91 39b/840
m. kı-: Borçlu hissetme.
cânıma m. kı-
misk (Ar.): Güzel koku.
 m. 50a/1063
m. -i 'anber (Far.): Güzel koku. 53b/1140
 m. +e 13b/266
misk-i nāb (Far.): Halis koku.
 m. 36a/761
miskin (<miskīn: Ar.): Zavallı, aciz.
 m. +e 50b/1078
mişl (Ar.): Eş, benzer.
 m. +i 15b/309
m. -i cinān: Cennetler gibi.
 7a/121
mu'abbir (Ar.): Rüya tabir eden kimse.
 m. 13b/270, 58b/1248
 m. +e 13b/267
 m. +lere 13b/262
mu'ayyen (Ar.): Belli, belirli.
 m. 43b/921
mu'cizāt (Ar.): Mucizeler, olağanüstü olaylar.

- m. 7b/140, 22a/451, 47a/1004, 59a/1252
m. +ı 43b/921
m. +ın 25b/528, 28b/596
m. -ı şî'ân (Far.): Mucizevî hadiseler. 58b/1247
mu'cize (Ar.): Mucize, olağanüstü olay.
m. 58b/1249
muḥāl (Ar.): İmkansız.
m. 51a/1085, 52a/1111
m. +dür 15b/310
muḥālif (Ar.): Muhalif, karşı çıkan.
m. ol-: Karşı çıkmak. 23b/487
Muḥammed (şa): Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur'an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.
M. 3a/35, 3b/41, 3b/48, 4b/63, 5b/90, 5b/93, 6a/103, 8b/154, 11a/212, 11b/218, 12a/229, 12a/237, 14a/275, 14b/289, 14b/294 (2), 15a/300, 16b/332, 16b/334, 18a/367, 20b/418, 25a/523, 26a/541, 27a/563, 42a/891, 47b/1013, 49b/1050, 49b/1054, 50a/1062, 50a/1067, 50a/1071, 50b/1079, 53a/1127, 54a/1157, 55b/1182, 55b/1189, 57b/1230, 57b/1235, 58a/1245, 59b/1261, 60a/1266
M. +deñ 54a/1156, 56b/1211
M. +dür 17b/360
M. +e 6b/117, 34a/715, 52b/1125, 58a/1244
M. +i 4b/73, 5a/75, 5a/78, 6b/115, 27a/562, 49b/1056
M. +imüz 54a/1154
M. +iñdür 52b/1124
M. +üñ 6a/101, 14b/293, 37b/787, 38b/809, 51a/1085
M. bin 'Abdi'llāh: Peygamberimiz Hz. Muhammed. 56b/1209
M. Emīn: Peygamberimiz Hz. Muhammed. 38a/804
M. -i Emīn: Peygamberimiz Hz. Muhammed. 15a/303
- M. Ḥazreti :** Peygamberimiz Hz. Muhammed. 47a/996, 48a/1022
Muḥammed Muṣṭafā (şa): Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur'an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.
M. 2a/11, 3a/37, 5b/95, 7a/127, 7b/136, 34a/720, 39b/834, 40a/841, 56a/1198
M. +dur 40b/864
muḥtāc (Ar.): İhtiyacı olan.
m. 42a/894
m. +ımuz 28b/595
m. ol-: İhtiyacı olmak. 15a/296
muḥtaşar (Ar.): Kısa, öz.
m. kıl-: Kısa yapmak. 41a/866
muḥteşem (Ar.): Muhteşem, gösterişli.
m. 52b/1123
muḥteşimāne (muḥteşim+āne: Ar.+Far.): İhtişamlı, gösterişli.
m. 8b/157
mu'īn (Ar.): Yardımcı.
m. idi 53b/1139
muḥaddem (Ar.): Önde olan, üstün.
m. kıl-: Üstün kabul etmek. 18a/362
mūm (Far.): Mum.
m. +ıla 8a/146
muntazır (Ar.): Bekleyen.
m. 49b/1055
m. ol-: Beklemek. 56a/1194
murād (Ar.): Dilek, arzu.
m. +a 28a/587
m. +ı 54a/1150, 54a/1151
m. +ımı 54a/1150
m. +iñuz 6b/118, 49b/1058
m. +a ir-: İsteğine kavuşmak. 27a/565
murādāt (Ar.): Dilekler, arzular.
m. +ın 2b/25
Muṣ'ab (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed'in ilk ticaret yolculuğu sırasında selde kaybolan bir kimse.
M. 22b/466
M. İbn-i Cemcī 22b/460

musahhar (Ar.): Ele geçirilmiş, zapt edilmiş.

m. kıl-: Ele geçirilmiş kılmak.
21b/438, 53b/1141

muşibet (Ar.): Bela, felaket, sıkıntı.

m. +dür 10a/185

m. +ler 34b/724

Muṣṭafā (şa): Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur'an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.

M. 8b/160, 9a/173, 10a/187, 10a/194, 10b/196, 11b/220, 12b/248, 13a/257, 14a/280, 16a/319, 16a/321, 16a/325, 17b/357, 18b/377, 19b/395, 21a/433, 21a/435, 21b/439, 21b/441, 22a/449, 22a/457, 23a/480, 23b/482, 25a/522, 26a/537, 26a/544, 26a/547, 27a/568, 27b/579, 28a/581, 29b/624, 30a/631, 30a/634, 30a/635, 30b/641, 30b/643, 30b/646, 31b/662, 31b/666, 32a/674, 32b/681, 33a/699, 33b/704, 35b/749, 35b/752, 36a/759, 37a/776, 37a/781, 37a/785, 41b/874, 42b/902, 42b/905, 44a/929, 45a/958, 50a/1067, 60a/1265

M. idi 17a/345

M. ile 22b/467

M. +nuñ 2a/14, 2b/19, 2b/27, 23a/473, 24a/499, 28a/585, 30b/637, 33b/712, 41b/877, 42b/904

M. +ya 8b/153, 15b/312, 18b/376, 21b/446, 22b/470, 30b/642, 37a/777, 44a/936, 44b/943

M. +yı 9b/184, 43a/912

muştıla- : Müjdelemek.

m. -dı 49a/1043

m. -mışdur 25a/525

m. -r 25b/530

muştucu : Müjdeci.

m. +lar 32a/671

muştuluk : İyi ve muştulu haber getirene verilen armağan, bahşiş.

m. 19a/385, 33b/705, 33b/706

m. (ğ)+a 32a/672

m. (ğ)+ı 32a/673, 35b/751

m. ol-: Müjde olmak. 58a/1245

Muṭahhir (Ar.): Şirkten, kötülükten, günahattan ve her türlü manevi kirden insanları temizleyen Allah.

M. 14a/278

mu'tedil (Ar.): Orta hâlde, orta kararda olan.

m. 29a/608

muṭī' (Ar.): İtaat eden, tabi olan.

m. +am 21b/438

m. ol-: Tabi olmak. 57a/1224

mübārek (Ar.): Kutlu, mukaddes.

m. 3a/40, 14b/288, 24a/496, 24b/505, 25a/518, 25a/524, 26b/548, 30b/645, 37a/781, 40b/853, 42b/896, 54a/1149, 54a/1152

Müciḅ (Ar.): "İstekleri karşılayan, ihtiyaçlara cevap veren, duâ ve niyazları kabul eden" anlamında Allah'ın en güzel isimlerindendir.

M. 38a/805

Müctebā (şa): "Seçkin, seçilmiş kişi" anlamında peygamberimiz Hz. Muhammed'in isimlerindendir.

M. 35a/739

müdām (Ar.): Devamlı, sürekli.

m. 16a/317

Müddeṣsir (şa): "İlk vahiy geldiğinde yakalandığı sıtma nedeniyle örtülere bürünen." anlamında peygamberimiz Hz. Muhammed'in sıfatlarındandır.

M. 31a/657, 57a/1220

müfsid (Ar.): Bozguncu, fesatçı, fitneci.

m. +lere 29a/612

mühlet (Ar.): Bir işin yapılması için verilen belirli süre.

m. vir-: Belli bir süre belirlemek. 1b/6

mühür (<muhr: Far.): İmza.

m. 34b/731

m. +ini 13b/269

2. Damga, iz.

m. +ini 31a/647, 31a/649

müjde (Far.): Müjde, muştı.

m. it-: Müjdelemek. 50b/1082

mülk (Ar.): Alem, dünya.

m. 8b/161, 33b/707

m. +i (belirtme hâli) 40a/846

m. +i 52b/1123

m. +indeñ 5a/84

m. +ü 33b/708

m. -i cihân: Dünya mülkü. 25b/527

māl u m.

mü'mîn (Ar.): İman sahibi kimse, Müslüman.

m. ol-: İman etmek. 58b/1249

mümkinât (Ar.): Mümkün olan, olabilir veya kabul edilebilir şeyler.

m. +ı 7b/135, 14a/273

münacât (Ar.): Allah'a yalvarıp yakarma, duâ ve niyazda bulunma.

m. +ı 21b/439

münādî (Ar.): Bir haberi yüksek sesle duyuran kimse, tellal.

m. +ler 6b/110, 51b/1104

Münci'llâh (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed'in "İnsanların azaptan kurtulmasına ve dünyâ ve âhiret saadetlerine sebep olan" anlamında isimlerindendir.

M. 40a/851

münevver (Ar.): Aydınlık, nurlu.

m. 13b/263, 20b/421

m. kııl-: Aydınlatmak, nurlandırmak. 30a/628

m. ol-: Aydınlanmak, nurlanmak. 54b/1168

münker (Ar.): 1. İnkâr olunan.

m. 57a/1216

2. Dine uygun olmayan, caiz olmayan şey.

m. 55a/1180

mürüvvet (Ar.): Cömertlik.

m. 6b/116, 13a/252

Müslimân (Ar.): Müslüman.

M. ol-: Müslüman olmak. 31a/651, 58b/1249, 58b/1252

Müste'ân (Ar.): Allah (Kendisinden yardım istenen, yardım dilenen).

M. 2b/29, 58b/1245

müstecâb (Ar.): Olumlu, müspet cevap alınan, kabul edilen.

m. 30a/630

müsteḥakk (Ar.): Hak etmiş, layık.

m. +ına 51a/1092

müşerref (Ar.): Şerefli.

m. kııl-: Şerefliendirmek. 11b/225, 15b/314

m. ol-: Şereflenmek. 60b/1272

müşkil (Ar.): Zor, güç, çetin; zorluk.

m. 2b/26, 32a/679

m. +e 6b/115

m. +ler 8a/150, 17b/359

m. +ün 54b/1167

müşkilât (Ar.): Güçlükler, zorluklar.

m. 7b/140, 47a/1004

müşṭāk (Ar.): Hasretini çeken, gönülden isteyen.

m. 33a/694, 38a/803

m. ol-: Hasretini çekmek, gönülden istemek. 15a/299, 37a/778

müşterî (Ar.): Talip, istekli.

m. +durur 45a/954

m. +dür 45a/956

müyesser (Ar.): Nasip olan.

m. it-: Nasip etmek. 15b/311

m. ol-: Nasip olmak. 3b/45, 13b/272

müzdecî (<müjde+ci: Far.+T.): Müjdeli haber getiren.

m. 33a/696

m. +yi 33b/702

müzdele- (<müjde+le-: Far.+T.): Müjdeli haber vermek.

m. -di 33a/700

m. -yüp 33a/696

müzdigâr (<müzd-gâr: Far.): Mükafatlandırın.

m. 34a/717

Müzekkiru'llâh (Ar.): Mü'minleri ve bütün beşeriyeti tehlikeli şeylerden halâs edip iki cihan saadetine nâil olma yolunu tâlim ettiğinden, Kur'an-ı Kerim'de müzekkir diye isimlendirilmiştir.

M. 40a/851

Müzzemmil (şa): "İlk vahiy geldiğinde yakalandığı sıtma

nedeniyle elbisesine bürünen” anlamında peygamberimiz Hz. Muhammed’in sıfatlarındandır.
M. 31a/657

-N-

nābedīd (Far.): Meydanda olmayan, görünmez.

n. ol-: Yok olmak, kaybolmak.
23b/486

nāgāh (Far.): Birdenbire, ansızın.
n. 34b/729

nāgehān (Far.): Birdenbire, ansızın.
n. 14b/288, 21a/433, 22b/463, 23b/488, 28a/592, 44b/946, 44b/949

naḥs-ı ‘arab (Far.): Uğursuz Arap.
n. 28b/594

nā’il (Ar.): İstedigine erişen.
n. ol-: İstedigine ulaşmak.
56a/1194

naḫd (Ar.): Para.
n. +imi 42b/897

nākes (Far.): Aşağılık, bayağı, alçak.
n. 42a/890

naql (Ar.): Aktarma.
n. it-: Aktarmak. 41a/869

nālān (Far.): İnleme.
n. it-: İnletmek. 38a/807, 47b/1007

nāle (Far.): İnleme, inilti.
n. kıl-: İnlemek. 4a/61

nām (Far.): Şan, ün.
n. +ı 2b/22, 56b/1210

nāme (Far.): Mektup.
n. 13b/269, 34a/714, 34a/715
n. +yi 14a/276, 34b/729, 34b/730

namāz (Far.): Namaz.
n. kıl-: Namaz kılmak.
12b/240, 59b/1260

nār (Ar.): Cehennem.
n. 7b/133

nās (Ar.): İnsanlar, halk.
n. 34b/733

nāşır (Ar.): Yardım eden, yardımcı.
n. +ıdı 8a/149

naşīb (Ar.): Nasip, kısmet.

n. +i ol-: Bir kimsenin bir kimseye eş olması. 53a/1135

n. it-: Nasip etmek. 38a/805, 39b/838

n. ol-: Nasip olmak, kısmet olmak. 5b/88, 13b/271, 36b/769

Nāşīra’llāh (Ar.): Allah’ın isimlerinden biri olup “yardım eden” anlamındadır.

N. 40b/852

nāz (Far.): Naz.

n. 12b/240

n. +ıla 37a/777

naẓar (Ar.): Bakma.

n. 24b/514

n. kıl-: Bakmak. 22b/470

ne : 1. Ne (soru zamiri).

n. 7a/122, 9a/172, 17b/358, 28a/583, 37a/784 (2), 37b/795, 39a/824, 42a/886, 44a/935, 46a/975, 46a/976, 54a/1159, 55b/1191, 59a/1254

n. +dür 6b/118, 12b/247, 16b/338, 24b/513, 27b/577, 38a/800, 38b/813, 41b/883, 45b/965 (2), 55a/1176

n. +durur 28b/601, 47a/995

n. ise 54a/1151, 54a/1156, 58b/1246

n. +ler 3a/38, 54b/1160

n. +m 39b/839

n. +ye 56b/1212

n. +yi 13a/255

2. Ne (soru sıfatı).

n. 5b/88, 6b/116, 8b/161, 9b/177, 11a/207, 11a/215, 16a/326, 22a/453, 22b/469, 23b/491, 24a/498, 24b/507, 46b/990, 50a/1062, 57b/1227

3. Nasıl, ne şekilde (zarf).

n. 9a/167, 22a/453, 29b/620, 38a/800 (2), 52a/1110, 54a/1157 (2)

n. +dür 49b/1058 (2)

4. Ne... ne bağlacı.

n. 26b/557

n. deñlü: Ne kadar. 9b/174, 14b/291, 28b/600

- n. kııl-:** Ne yapmak. 6a/105, 52a/1108
n. kim: Her ne, her ne kadar. 24b/506, 55a/1177, 55a/1178, 55b/1192, 57a/1224
- nebāt** (Ar.): Bitki.
 n. 39a/822 *bk. ḵand-u nebāt*
 n. +uñ 24a/494
- nebātāt** (Ar.): Bitkiler.
n. -ı zülāl: Tatlı bitkiler. 7a/123
- nebī** (Ar.): 1. Peygamber.
 n. 15a/296, 21b/445
 n. +ler 26a/538, 55b/1184
 2. Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa.
 N. 12a/239, 22b/461
- nece** : Nice, çok, birçok.
 n. 16a/323
 n. +ler 5a/83
 2. Nasıl.
 n. 34a/722
- Neciyya'llāh** (şa): Hz. Nuh aleyhisselam.
 N. 32b/690
- nedeñ** : 1. Neden, niçin.
 n. 12b/247, 46b/988
 2. Nasıl.
 n. 29b/620
- nefes** (Ar.): Nefes, soluk.
 n. 20a/409
- nefs** (Ar.): Öz, kendi.
 n. +i 45a/961
- nefsī nefsi** (Ar.): “Ben, ben” anlamındaki bu söyleyiş yalnız kendini, kendi yararını, kendi kurtuluşunu düşünme hâlini ifâde eder.
 n. 46a/981
- nehār** (Ar.): Gündüz, gün.
n. ol-: Gündüz olmak. 7a/122
- nehy** (Ar.): Yasak.
 n. +i 55a/1179
- nere** : Nere.
 n. +ye 28a/588, 34a/723, 60b/1270
- nergis** (Far.): Edebiyatta göze benzetilen bir çiçek.
 n. 10b/204
- nerm** (Far.): Yumuşak.
n. ol-: Yumuşak olmak. 29a/609
- neseb** (Ar.): Soy.
 n. +de 20b/423
 n. +dedür 47a/1003
 n. +le 47a/1002
- nesīb** (Ar.): Soyu temiz, asil.
 n. 42a/891
- nesl** (Ar.): Nesil, soy.
 n. +i 14a/274
 n. +idür 41a/865
- nesne** : Şey, nesne, eşya.
 n. 9a/163, 9a/166, 13a/253, 33a/697
 n. +m 46b/990
 n. +yi 50a/1061
- nev'a** (Ar.): Türlü, miktar.
 n. 10a/189
- nevbet** (Ar.): Nöbet.
 n. +le 33a/698
- nev-civān** (Far.): Delikanlı, genç.
 n. 49b/1057
- n'eyle-** : Ne yapmak.
 n. -mek gerek 20a/405
 n. -r 19a/384
 n. -yelim 6a/105
- nice** : 1. Çok, pek çok, birçok.
 n. 17a/347, 17b/351, 18b/378, 19b/404, 21b/440, 21b/443, 21b/448, 24a/493, 28b/596, 32a/679, 40a/844, 50a/1071, 53a/1132, 55b/1191, 60a/1266
 n. +ler 56b/1204
 n. +leri 59a/1256
 2. Nasıl.
 n. 11a/213, 13b/268, 19b/403, 47b/1016, 53a/1127, 60b/1268
 n. +durur 29a/604
 n. +dür 36b/772, 41b/883, 47b/1015
 n. ise 14b/293
n. it-: Ne yapmak, nasıl yapmak. 6a/105
n. ol-: Nasıl olmak. 19b/401
- nicesi** : Nasıl.
 n. 42a/888, 58b/1248 (2)
- niçün** : Niçin.

- n. 12a/234, 20b/424 (2), 24a/501, 25a/521, 28b/594, 31b/668, 46b/988, 54a/1155, 54a/1158 (2)
- nidā** (Ar.): Bağırma, çağırma.
n. kıl-: Bağırma, çağırma. 6b/110, 51b/1104
- nigār** (Far.): “Güzel yüzlü” anlamında Hz. Hatice için kullanılmış bir söz.
n. 16b/329, 33b/710
- nihān** (Far.): Gizli, saklı.
n. 44b/949
n. eyle-: Gizlemek, saklamak. 37a/783
n. it-: Gizlemek, saklamak. 43a/911
- nihāyet** (Ar.): Son.
n. +ine 56b/1204
- nikāh** (Ar.): Nikah.
n. eyle-: Nikah kıymak. 49a/1041
n. it-: Nikah kıymak. 46a/975
- nīk-aḥter** (Far.): Talihli, bahtı güzel.
n. +i 29a/603
- nīk-baht** (Far.): Talihli, mutlu.
n. ol-: Mutlu olmak. 21b/447
- ni‘met** (Ar.): Allah’ın kullarına bağışı olma yiyecek-içecek.
n. 27a/560
n. +lere 26b/558
n. +leri 27a/559
- nişān** (Far.): İşaret.
n. 10b/206, 23b/486, 25b/536 (2), 26a/547, 29a/605
n. bul-: İşaret bulmak. 24a/495
n. it-: Nişan hediyesi vermek. 49b/1060
n. vir-: Haber vermek. 25a/525, 28b/598, 29b/621
n. vir-: Nişan hediyesi vermek. 49b/1052
- nişe** : Niçin, nasıl.
n. 10a/195, 10b/197
n. +dür 12b/247
- n’it-** : Ne etmek.
n. -düm 47a/995
n. (d)-e 43b/928
n. (d)-elüm 13a/253 (2)
n. (d)-em 10b/200
- n. (d)-ersem 18b/379
n. (d)-eyim 28a/588
- nitekim** : Gerçekten, nasıl ki, nitekim.
n. 4a/54
- niyāz** (Far.): Dua, yakarma.
n. it-: Dua etmek, yakarmak. 12b/240
- nizā‘** (Ar.): Anlaşmazlık.
n. eyle-: Anlaşmazlık etmek. 42b/905
- noḳṣān** (Ar.): Eksiklik, kusur.
n. +dañ 45b/966
- n’ol-** : Ne olmak.
n. -a 37b/796, 47a/1002
n. -dı 20a/412, 41b/883
- nöker** : Birinin yanında bulunan, maiyetinde olan kimse, hizmetçi.
n. ol-: Birinin yanında bulunmak, maiyetinde olmak, hizmetçi olmak. 8b/158, 10b/199
- nūr** (Ar.): Işık; manevi ışık.
n. 15b/306, 29a/605
n. +a 39b/831
n. +ı 5a/75, 5b/93, 6a/102, 55b/1188
n. +ıdur 14a/281
n. +ıla 7a/123, 14a/280, 16a/325, 30b/646
n. idi 53b/1142
n. +uñı 10a/192
n. eyle-: Alemleri aydınlatmak. 25b/526
n. -ı ‘aynım: Sevgilim. 50a/1067
n. -ı ekber: En büyük nur. 13b/272
n. it-: Aydınlatmak, nurlandırmak. 13b/263
2. Hz. Peygamberimiz için kullanılan bir sıfat.
N. +dañ 46a/977
N. +ı 7b/136
- Nūr-ı Hudā** : Hidayet verici olan Allah’ın nuru peygamberimiz Hz. Muhammed.
N. +nuñ 56a/1198
- nūş** (Far.): İçme.
n. eyle-: İçmek. 30b/643

nuṭfe (Ar.): Meni, bel.

n. +deñ 19a/392

nübüvvet (Ar.): Peygamberlik.

n. 27a/563, 31a/649, 55b/1188

n. +deñ 54b/1166

nüzül (Ar.): İnme.

n. it-: İnmek. 13b/264,
57a/1220

-O-

o : 1. O (teklik üçüncü şahıs zamiri).

o. 12b/250, 19a/384

o. +dur 22b/468

2. O (sıfat).

o. 15a/301, 17a/349, 24b/509,
53a/1136, 53b/1140

o. deñlü: O kadar. 13a/257

oğlan : Çocuk, evlat.

o. +dur 28a/591

o. +ları 11a/216, 46b/991

o. +larımdañ 21b/442

o. +larındañ 5a/80

oğul : Çocuk, evlat.

o. 9a/172, 35b/756 (2)

o. +larına 4a/60

o. +u (oğlu) 4a/60, 12a/229,
53a/1133

o. +u durur (oğlu) 29a/613

o. +um (oğlum) 5b/93

o. +una (oğluna) 29b/621

oğ : Ok.

o. +lar ur-: Oklar atmak.
36b/771

oğu- : 1. Okumak.

o. ! 55a/1179

o. -dı 13b/269, 14a/276,
34b/730

o. -r iken 25a/520

o. -yan 2b/23

o. -yup 15a/299

2. Çağırarak.

o. -dı 11b/224

o. -yalum 26b/556

3. Söylemek, demek.

o. -rlar 32a/677

medh o.

oğun- : Okunmak.

o. -ur 59b/1260

oğut- : Okutmak.

o.(d) -añ 2b/23

ol : 1.O (sıfat).

o. 1b/2, 2a/9, 2a/11, 2a/18,

3a/37, 4a/60, 4b/69, 5a/83,

5b/85, 5b/86, 5b/95, 6b/114

(2), 6b/115, 6b/117, 7a/125,

7a/127, 7b/138 (2), 8b/160,

9b/180, 10b/198, 10b/203,

11b/218, 11b/222, 11b/224,

12a/236, 12b/241, 12b/245,

13b/266, 13b/271, 13b/272,

14a/279, 14a/281, 16a/323,

16a/325, 16b/329, 17a/340,

17a/346, 17a/347, 18a/361,

18b/375, 18b/376, 18b/380,

18b/381, 19a/385, 19a/386 (2),

19b/394, 19b/398, 19b/400,

19b/401, 19b/402, 19b/403 (2),

19b/404, 20a/408, 20a/411 (2),

20b/417 (2), 20b/421, 20b/422,

21a/435, 21b/442, 21b/444,

22a/459, 22b/463, 22b/468,

23a/480, 23b/484, 23b/487,

23b/488, 23b/489, 23b/491,

24a/495, 24a/497, 24a/500,

25a/517, 25a/524, 25a/525,

25b/527, 25b/529, 25b/532,

26a/538, 26a/539, 26a/540,

26a/542, 26a/544, 26a/545,

26b/548, 26a/553, 26b/556,

26b/558, 27b/571, 27b/576,

28a/585, 28b/598, 30a/633,

30b/636, 30b/638, 30b/643,

31a/651, 31b/658, 31b/659,

31b/662, 31b/666, 33b/706,

33b/710, 34a/713, 34a/717,

34a/718, 34a/720, 34b/729,

35b/751, 35b/752, 35b/756,

36a/766, 37a/775, 37b/789,

37b/792, 38b/812, 39b/838,

40a/841, 40a/842, 40a/846,

41b/881, 42b/896, 42b/905,

43a/911, 44a/930, 46a/977,

46a/979, 46a/982, 46b/992,

47b/1010, 47b/1011, 48b/1031,

48b/1034, 48b/1035, 49a/1040,

50a/1061, 50b/1077, 51a/1089,

51b/1103, 52a/1108, 52a/1109,

52a/1115, 54b/1165, 55a/1171,

56b/1214, 57b/1231,
58b/1245, 59a/1255, 59b/1258,
59b/1260 (2), 60b/1267

o. +dahı 21b/446

o. dem: O an. 12b/245,
13b/264, 13b/267, 13b/270,
22a/450, 23a/474, 23b/487,
23b/488, 30b/646, 31a/649,
33a/699, 39b/831, 41a/869,
41b/879, 43b/925, 46b/986,
49b/1054. 51a/1090, 55b/1186

o. kadar: O kadar. 30a/627

o. sâ'at: O zaman, o an.
13b/266, 15a/305, 33a/692,
34b/726, 60a/1263

o. zamân: O zaman, o an.
34a/715, 37a/775, 39a/821,
49a/1045, 57a/1222, 60a/1264
2. O (zamir).

o. 2b/21, 4a/58, 6b/115,
7b/135, 8a/141, 8b/153 (2),
8b/161 (2), 8b/162, 9a/165,
9b/182, 10b/198, 10b/199,
10b/203, 11a/210, 11a/211,
11a/213 (2), 12a/234, 12a/235,
12a/238 (2), 12b/241, 12b/248,
12b/249, 13a/251, 13a/255,
13b/264, 14a/274, 15a/298 (2),
16b/333 (2), 19b/404, 20a/411,
21b/442, 21b/443, 21b/447,
23a/474, 23a/477, 23b/491,
25a/519, 25a/520, 25a/522,
25b/526, 25b/531, 25b/534,
26a/540, 26a/541, 26a/544 (2),
27b/580, 28a/584, 28a/585,
28b/599, 28b/600, 28b/602,
29b/621, 29b/622, 31b/666,
32a/673, 33a/699, 33b/709,
34a/718, 34a/720, 35b/752,
36a/765 (2), 37a/776 (2),
37a/777, 37b/790, 37b/794 (2),
38a/801, 38b/815, 38b/816 (2),
39a/826, 39b/834, 39b/835,
39b/836, 39b/837, 40b/863,
41a/873, 41b/879, 42a/886,
42b/896, 42b/903, 42b/904,
43a/910, 43a/915, 43a/917,
44a/931, 44a/935, 44a/937,
44a/938, 44a/939, 44b/940,

44b/949, 44b/950, 45a/955,
45a/957, 45a/959 (2), 45b/963,
45b/966, 45b/971, 46b/986 (2),
46b/987, 46b/989, 47a/1002,
47b/1013, 48a/1022, 48a/1023,
48b/1036 (2), 48b/1038,
49a/1042, 49b/1055, 50a/1062,
53b/1148, 54a/1150, 55a/1180,
57a/1220, 57b/1232, 58a/1239,
59a/1256, 60b/1269

o. +dur 9b/182, 16b/336,
44a/936, 45b/966, 46b/984,
46b/985, 54b/1162

o. +durur 2a/11, 7a/127,
11b/221 (2), 25a/525, 27b/573,
45b/970 (2), 46b/984

o. idi 54a/1150

ol- : 1. Olmak.

o. ! 37b/790, 57a/1219,
57a/1220

o. -a 2b/26 (2), 3a/40, 11b/218,
13a/254, 13a/257 (2), 13b/272,
14a/274 (2), 14a/275, 17b/352,
17b/353, 17b/355 (2), 20b/426,
21a/430, 21a/432, 21b/443,
25b/529, 29a/605, 29a/607,
29a/609 (2), 29a/610 (2),
29a/611 (2), 29a/612, 29b/616,
32a/674, 38a/804, 38b/813,
38b/815 (2), 39b/834, 39b/835,
39b/836 (2), 39b/838, 40a/845,
51a/1086, 51b/1098, 51b/1103,
53a/1137, 55b/1183, 57b/1236

o. -acağı 51b/1099

o. -acağdur 42b/903

o. -alar 49b/1053

o. -alum 20b/420

o. -am 9b/177, 39b/839

o. -a mı 35a/735

o. -an 16b/336

o. -andur 47a/999

o. -anlar 57a/1216

o. -asın 5a/82, 13b/271,
46a/973, 57a/1221, 57b/1236,
57b/1237, 58a/1237

o. -asıñ 58b/1247, 60a/1266

o. -avuz 5b/90

o. -ayum 10b/199

o. -dı 3a/38, 3a/39, 3a/40, 4a/58, 5a/74, 5b/88, 6a/103, 7b/137 (2), 12b/245, 13b/265, 13b/269, 14a/276, 14b/284, 14b/285 (2), 14b/288, 14b/289, 16a/319, 16a/325, 16b/328, 16b/329, 19b/397, 19b/401, 21a/435, 21b/448, 22a/450 (2), 22a/455 (2), 22a/456 (2), 22b/465, 23a/480 (2), 23b/486, 23b/487, 23b/488, 23b/489, 24a/495, 24a/497, 24b/507, 24b/511, 25b/536, 26a/546, 26a/553, 27a/559, 28b/583, 28a/586, 30a/630, 31a/652, 31a/653, 31b/660, 31b/667, 32a/669, 32a/675, 34a/715, 34a/718, 34b/725, 34b/726, 36a/767 (2), 38b/817, 39a/827, 39b/831 (2), 41a/868, 41b/874, 41b/878 (2), 44a/930, 44b/947, 44b/950, 45a/951, 49a/1045 (2), 49b/1054, 51a/1088, 51b/1094, 53a/1128 (2), 53a/1132, 53a/1135, 54a/1154, 55b/1186, 57a/1225, 58a/1244, 58b/1249, 60a/1263 (2), 60b/1272

o. -dılar 14a/279, 19b/396, 31a/651 (2), 34b/732, 34b/733, 35a/740, 35b/753, 37b/793, 52a/1105, 58b/1252

o. -dım 56a/1194

o. -duğı 43b/922

o. -duğına 4a/53

o. -duğını 15a/300

o. -duğumı 35b/747

o. -duķ 18a/361, 22b/469, 23a/472

o. -dum 3b/42, 3b/45, 50b/1076, 56a/1199

o. -duñ 3b/46

o. -ğıl 8b/158, 8b/159, 15b/316, 20b/419, 20b/425, 23a/472, 48b/1028

o. -ıcağaz 35b/756, 46a/979

o. -ısar 2b/29, 14b/294, 15a/296 (2), 21b/442, 49a/1044

o. -ıyardur 14a/275, 57b/1230

o. -ma 23a/474

o. -madañ 34a/717

o. -madı 3b/45, 21a/431

o. -mağıl 47b/1006, 47b/1013

o. -maķ 19b/402, 51a/1085

o. -maķdur 17b/357

o. -mamışam 54b/1161

o. -mañ 19a/389

o. -masun 22a/459

o. -maya 37b/796

o. -mayasın 43a/916

o. -mayaydı 7b/130

o. -maz 3a/33, 13a/258, 16a/322, 42b/896, 49a/1041, 27a/566, 31a/654, 32b/687, 35a/736, 40a/849, 42b/898, 49a/1046, 58a/1240

o. -mazam 18a/362

o. -maz-ıdı 8a/146

o. -mazsın 4b/73

o. -mış 2a/9, 7a/125, 24b/508, 39b/830, 47a/997, 51a/1093, 54a/1158

p. -mışam 37a/778, 43a/915, 56b/1205

o. -mışdı 11b/219 (2)

o. -mıřduñ 3b/46

o. -mışdur 32a/677, 47a/1005, 54b/1163, 59b/1261

o. -mış-durur 15b/315, 37b/795, 59a/1253

o. -mış-ıdı 8a/147, 15a/299, 15a/301, 52b/1119

o. -mış-idum 56a/1194

o. -mıřsiñuz 54a/1157

o. -sa 7a/121, 8a/146, 25b/530

o. -sun 1b/6, 2a/18, 3b/43, 4b/72, 15b/316, 16a/317, 17b/352, 17b/353, 27a/561, 33b/705, 33b/707, 36a/758, 36b/769, 38b/818, 39a/828, 50a/1069, 50b/1073, 50b/1076, 50b/1078, 50b/1079, 54b/1165, 56a/1203, 58a/1245

o. -uñ 23a/476, 48b/1035, 49a/1040, 52b/1122

o. -uñuz 9a/173, 49a/1039

o. -uban 34b/733

o. -up 5a/82, 12b/241, 30b/636,
34a/721, 41a/868, 51a/1090,
51b/1095, 53b/1146, 59b/1259
o. -updur 25b/527

o. -ur 2a/8 (2), 2a/10, 2b/22 (2),
2b/23, 7a/121, 7a/122 (2),
7a/124 (2), 7a/126, 7b/140,
8a/144, 10a/189, 13a/257,
13b/265, 17b/351, 19b/400 (3),
20a/409, 21a/437 (2), 21b/447
(2), 22a/458, 25a/521,
25b/535, 26a/537, 30a/626,
33a/701 (2), 36a/763, 39a/827,
41a/871, 42b/903, 44b/942,
46a/973, 47a/999, 47a/1004,
49b/1056, 51a/1089,
51b/1102, 60b/1270

o. -urdu 15a/304, 51b/1101,
53b/1145, 53b/1148,
54a/1151, 54b/1167,
54b/1168, 58a/1238

o. -ur ise 36b/769

o. -urlar 55a/1181, 57a/1224

o. -ursa 16b/334, 18a/370

2. Varlık kazanmak, meydana
gelmek, vuku bulmak,
gerçekleşmek, olmak.

o. -a 3a/30

o. -dı 17a/339

3. Bulunmak, var olmak,
mevcut olmak.

o. -masa 2a/12, 7a/129

o. -sa 11a/211

o. -sam 13a/251

4. (Zaman bildiren kelimelerle)
Yaklaşmak; tamamlanmak.

o. -dı 57b/1231

o. -ınca 8b/156, 42a/895

o. -madın 24a/503

vak̄ti o.

*‘āciz o. ağac o. āgāh o. ağır
o. āh̄ir o. aḥṣam o. ‘ār o.
āsān o. ‘āşik o. āşikār o.
‘ayān o. āzād o. bağrı ḥūn o.
baḥşış o. baḥtlu o. bed-baḥt
o. belā o. bermurād o. berrāk
o. beṭāl o. beyān o. bī-ḡarār
o. būnhān o. cārīyye o. cem ‘*

*o. cennet o. dermān o. deste-
gīr o. destūr o. devāmda o.
diri o. dūşmān o. dūşvār o.
ehil o. ehl-i īmān o. emīn o.
fāriğ o. fidā o. ġā’ib o.
ġamgīn o. ġarḡ o. ġice o.
ġulām o. ġümrah o. ġūn o.
ḡācet o. ḡalāş o. ḡālī o. ḡall
o. ḡalvet o. ḡamd o. ḡandān
o. ḡarām o. ḡāşıl o. ḡasta o.
ḡayrān o. ḡazān o. ḡāzır o.
hemdem o. hemrah o. hilāl o.
ḡor o. ḡoş o. ḡurrem o.
ḡürmetsizlik o. irte o. ḡabūl
o. ḡarañu o. ḡayġulu o. ḡolay
o. ḡör o. lāyık o. le’īm o.
leylā o. māh o. maḡzūn o.
ma’lūl o. ma’lūm o. mekān o.
melūl o. meşġul o. muḡālif o.
muḡtāc o. muntazır o.
muştuluk o. muṭī’ o. Mü’min
o. münevver o. Müslimān o.
müştāk o. müyesser o.
nābedīd o. nā’il o. naşīb o.
naşībī o. nehār o. nerm o.
nice o. nīk-baḥt o. nöker o.
pāk o. pūr-nūr o. rāġib o.
rāḡat o. rāzī o. rehā o. rehber
o. rehnümün o. revān o.
revāne o. rūşen o. şabāḡ o.
şādık o. şafā o. sā’im o.
sāyebān o. sebeb o. sehel o.
selāmet o. seller o. şevāb o.
sūrūr o. şāb o. şād o. şādān
o. şādumān o. şāhid o. şāz o.
şirīn o. ṭālib o. tamām o.
ṭanuk o. tārumār o. tevfiḡ o.
ṭolu o. ucuz o. ulu o. vācib o.
vālih o. vāşıl o. yād o.
yādigār o. yakın o. yetīm o.
yigit o. yoldaş o. yumşak o.
zīr ü zaber o. ziyān o. zūlmet
o.*

olın- : Edilmek. bk. olun-

o. -a 6b/113

ri ‘āyet o

olok : O.

o. sā‘at: O anda, o dakikada.
55a/1174

olun- : Edilmek. *bk. olin-*

o. -dı 53a/1132

o. -duğı 49b/1053

o. -sa 3a/33, 13a/258, 27a/566,
31a/654, 32b/687, 35a/736,
40a/849, 42b/898, 49a/1046,
58a/1240

da'vet o. medh o.

on : On.

o. 50a/1063 (2), 50a/1066,
50b/1076, 50b/1077, 50b/1078

on biñ : On bin.

o. 9a/170

ora : Ora, orası.

o. +dañ 41a/872, 49a/1042

orağ : Orak, ekin biçme aleti.

o. 9b/178

orta : 1. Orta.

o. +da 28b/597

o. +larında 44a/929

o. +sında 31a/647

o. +ya 39a/822

2. Ne çok fazla ne çok az olan,
mutedil.

o. 29a/607

o. +dur 36a/764

'Osmān (şa): Hz. Osman, İslâm'ın
üçüncü halifesi.

'O. 2a/13, 58b/1250

'O. +a 53a/1136

ot (I) : Ot, ilaç yapımında kullanılan
bitki.

o. 9b/179, 9b/180, 9b/184,
10a/186, 10a/188, 10a/194,
10b/196

o. +a 12a/236

o. +uñ 9b/178

ot (II) : Ateş.

o. 20a/415

o. (d)+a 20a/410, 43b/928 (2),
53b/1143, 57a/1216

o. (d)+ı (belirtme hâli) 41b/877

o. (d)+ı 14b/286, 17a/344,
31a/652

o. +lar 21a/434

oña : Oda.

o. 14b/290

o. +ya 33b/702, 51a/1084

otcı : İlaç yapan kimse.

o. +lar 9b/180

o. +ları 12a/237

otlu : Otluk.

o. 22a/454

otur- : Oturmak.

o. ! 43b/926, 50a/1061

o. -dı 14b/289, 15b/313,
46b/987

o. -dılar 28b/582, 30b/639,
44a/933

o. -ğıl 9b/181

o. -madı 44b/950

o. -mısdı 25b/532, 44a/931

o. -mış-ıdı 54b/1170

o. -mış idi 49b/1055

o. -sa 4a/57

o. -uñ 12a/235

o. -ur 50a/1062

o. -up tur- : Konuşmak
görüşmek, dostluk kurmak.
8a/141

otuz tokuz : Otuz dokuz.

o. 59a/1253

oyna- : 1. Hareket etmek, kıyıldamak.

o. -dı 16a/327

2. (Yıldırım) Düşmek.

o. -dı 22b/465

yıldırım o.

-Ö-

öde- : Ödemek.

ö. -yiser 50b/1072

ög- : Övmek, methetmek.

ö. -me 20a/405

ö. -miş-idi 11b/222

ögret- : Bilgilendirmek.

ö. (d)-i vir- :
Bilgilendirivermek. 40b/861

öksüz : Öksüz.

ö. 28a/591

öküş : Çok, fazla.

ö. +dür 32a/670

öl- : Ölmek.

ö. -evüz 23a/471

ö. -meklik 47a/997

ö. -ünce 5b/91

ö. -ürüz 19a/388

öldür- : Öldürmek.

ö. -e 46b/992, 47b/1007

ö. -übeñ 46b/990
 ö. -üp 59b/1258
 ö. -ür 46b/990, 47a/995
 ö. -ürler 46b/989
‘Ömer (şa): Hz. Ömer, İslâm’ın ikinci halifesi.
 ‘Ö. 2a/13, 59a/1254, 59b/1259, 59b/1261, 60a/1266, 60b/1268, 60b/1269
 ‘Ö. +e 60b/1268
 ‘Ö. +iñ 60a/1263
 ‘Ö. +le 60a/1262
‘ömr (Ar.): Hayat, yaşama süresi.
 ‘ö. +i (belirtme hâli) 56a/1195
 ‘ö. +i 3a/39, 32b/682
 ‘ö. +üm 3b/44, 4a/54
‘ö. -i dirâz: Yaşlı. 25a/519
‘ö. +i geç-: Ömrü bitmek. 32b/683
öñ : 1. Ön.
 ö. +ince 50b/1080
 ö. +inde 9a/171 (2), 48b/1033, 48b/1034
 ö. +ine 24a/499
 ö. +lerine 28b/582
 ö. +ünce 32a/676
 ö. +ünce 23a/477
 2. Başlangıç.
ö. +den şöña: Baştan sona kadar, tamamen. 8a/149, 13a/256, 40a/843, 42a/889, 43b/922, 48a/1023
öñce : Önce. *bk. öñçe*
 ö. 20b/420
 ö. idi 20a/408
öñçe : Önce. *bk. öñce*
 ö. 21a/428, 21a/430
öñlerince : Önlerinden.
 ö. 23a/480
öp- : Öpmek.
 ö. -di 18a/367, 31a/648
 ö. -erdi 16b/332
 ö. -üp 14b/290
ör- : Ayağa kalkmak, kalkmak.
 ö. -ür 12b/243
ö. -ü dur-: Dik durmak, ayağa kalkmak. 26b/558, 41b/880
ö. -ü tur-: Dik durmak, ayağa kalkmak. 13a/253

öyle : Öyle.
 ö. 37b/786, 37b/790, 39b/840
öz : Öz, kendi (dönüşlülük zamiri).
 a. +i 51b/1101
 ö. +ine 1b/1
 ö. +lerin 40b/862
 ö. +üm 8b/154
 ö. +üñde 4b/72
ö. +üni yitür-: Kendini kaybetmek. 14a/282
özge : Bir başka, değişik.
 ö. 4a/56
‘özü (Ar.): Özü.
 ‘ö. +e 48a/1025
-P-
pādişāh (Far.): 1. Sultan.
 p. 33b/709
 p. +laruñ 54b/1162
 2. Allah, Yaratıcı, Tanrı.
 P. 8b/160
paha (<bahā: Far.): Değer, kıymet, fiyat.
 p. +sın 49b/1052
pahalı : Fiyatı yüksek olan.
 p. 33b/712, 49b/1051
pāk (Far.): Halis, saf, temiz.
 p. 36a/762, 47a/1003
p. -i zāt: Temiz asıllı, aslı temiz. 47a/998
p. ol-: Halis olmak. 29a/612
p. -ü dāmen: Namuslu, iffetli. 43b/920
para (<pāre: Far.): Parça.
 p. 8a/144
pāre (Far.): Parça.
 p. 25b/529, 25b/533, 25b/535
 p. +sin 54b/1160
p. pāre kıl-: Paramparça etmek. 46b/993
parla- : Parlamak, (şimşek) çıkmak.
 p. -dı 22b/465
şimşek p.
parmak : Parmak.
 p. (ğ)+ın 31a/649
pāyimāl (Far.): Perişan edilmiş.
p. kıl-: Perişan etmek. 36b/768
pazar (bāzār: Far.): Pazar, alış veriş yeri.

p. +da 9b/179
 p. +ı 31b/664
pehlüvān (<pehlevān: Far.):
 Kahraman, yiğit.
 p. 18b/372, 43b/920, 48a/1025,
 48a/1026, 54b/1165, 59b/1260
 p. +ı 4b/69
 p. +lar 4b/71
pervāz (Far.): Uçma.
 p. **it-**: Uçmak. 23a/477
pes (Far.): Bundan böyle, ondan
 sonra.
 p. 5b/95, 7a/122, 7a/123,
 8b/162, 9a/172, 10a/191,
 10b/199, 11a/210, 11b/227,
 12a/236, 12a/237, 12b/245,
 16a/320, 16a/322, 16b/333,
 18b/379, 19a/385, 22a/454,
 23a/474, 23a/477, 23b/487,
 24a/495, 24a/496, 24a/501,
 24b/513, 26a/547, 26b/548,
 27b/570, 27b/576, 28b/583,
 28a/589, 28b/598, 30a/627,
 30a/630, 30b/639, 30b/640,
 32a/674, 33b/706, 33a/711,
 34b/726, 34b/727, 34b/734,
 35b/746, 35b/750, 35b/753,
 35b/754, 36a/765, 37a/777,
 37a/783, 37b/787, 37b/795,
 38b/817, 39a/821, 41b/879 (2),
 41b/882, 42b/904, 43a/909,
 43a/916, 44a/929, 44b/943,
 44b/946, 46b/986, 47b/1010,
 48a/1018 (2), 48a/1023,
 48a/1026, 49a/1045, 49b/1054,
 50a/1062, 50b/1079, 51b/1104,
 52a/1107, 58b/1246
peygamber (Far.): 1. Peygamber,
 nebi.
 p. 58b/1247
 p. +e 15a/296
 p. +ı 11b/221
 p. +inüñ 57b/1229
 p. +isin 31a/650
 p. +lerdeñ 39b/835
p. -i āhir zamān: Ahir zaman
 peygamberi, son peygamber
 Hz. Muhammed. 30b/638,
 39b/833, 45b/970, 59a/1255

p. -i āhir zamāne: Ahir zaman
 peygamberi, son peygamber
 Hz. Muhammed. 13b/271
 2. Hz. Peygamberimiz
 Muhammed Mustafa.
 P. +e 24a/496
 P. +üñ 7b/138
peykān (Far.): Okun ucundaki sivri
 demir, temren.
 p. mıdır 36b/771
peyk-i celīl (Far.): Dört büyük
 melekten biri olan Cebrail.
 p. +im 55b/1185
pıçak : Bıçak.
 p. (ğ)+ıla 18a/363
pīr (Far.): Önder denmeye lâyık,
 tecrübeli, üstad.
 p. 4a/60
 p. +ı 5b/85
pis : Kötülenmek istenen,
 beğenilmeyen, kıymet verilmeyen
 kimse veya şeyler için küçümseme
 sözü olarak kullanılır.
 p. 44b/943
 p. +ı 18a/361
pūt (Far.): Eski dinlerde, kendisine
 tapınılan bir ilâhı veya ilâhların
 bâzı niteliklerini temsil etmek
 üzere yapılmış resim ve heykel.
 p. 9a/171
pūnhān (<pinhān: Far.): Gizli. *bk.*
būnhān.
 p. 17a/344
pūr-ḥasta (Far.+Ar.): Çok hasta.
pūr-ḥ. ol-: Çok hasta olmak.
 4a/58
pūr-kemāl (Far.+Ar.): Mükemmel.
 p. 14a/283, 16b/338, 36a/766
pūr-nūr (Far.+Ar.): Çok nurlu, çok
 aydınlık.
p. ol-: Çok nurlu olmak, çok
 aydınlık olmak. 14b/288,
 29b/616
pūr-şafā (Far.+Ar.): Çok huzurlu.
 p. 34a/720, 39b/834, 50a/1067
pūr-uşūl (Far.+Ar.): Büsbütün;
 usulünce.
 p. 34b/726
 p. +e 23b/487

p. +i 5b/86

-R-

Rab (<Rabb: Ar.): Cenâbıhak, Allah, Tanrı.

R. 36b/770

R. +üñ (Rabbüñ) 57a/1219

Rabbenâ (Ar.): Allah'ımız.

R. 2a/17

Rabbi (<Rabbî: Ar.): Ey Rabbim.

R. 32b/685, 60a/1262

Rabb-i Celîl : Ululuk ve celal sahibi Allah.

R. 53a/1128

Rabb-i Kerîm : Kerem sahibi Allah.

R. +i 53b/1139

Rabbi Sellim : Arapça bir dua.

r. 22b/466

Rabbü'l-Âlemîn : Bütün âlemlerin sahibi ve efendisi olan Allah.

R. 46b/984

Rabb'ül-Celîl : Ululuk ve celal sahibi Allah.

R. +üñ 14a/274

râğîb (Ar.): İstekli.

r. durur 43a/915

r. ol-: İstekli olmak. 5a/74

râh (Far.): Usul, tarz.

r. +ını 31b/663

râhat (Ar.): Rahat.

r. ol-: Dinlenmek. 12b/241

Râhib (şa): Rahip Buhayra.

R. 29b/617, 30b/640

Rahîm : Allah (Âhirette mümin kullarına acıyan, merhamet eden).

R. 2a/18

rahm (Ar.): Çocuğun içinde olduğu ve doğuncaya kadar büyüüp geliştiği anne karnındaki kısım.

r. +inde 3a/37

rahmân (Ar.): Esirgeyen, bağışlayan Yaratan, ilâh.

r. +ı 57b/1234

rahmet (Ar.): Allah'ın yarattıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi.

r. +e 2a/16

r. +ile 2a/16

r. +üñ 3a/31

r. bul-: Allah'ın merhametine nail olmak. 5b/90, 55b/1182

r. eyle-: Allah'ın yarattıklarına merhamet etmesi. 2b/27, 46a/982

r. kıl-: Rahmet etmek. 32b/686

raht (Far.): Yola çıkarken alınan eşyâ, yol malzemesi.

r. +ı 35a/744

r. +ını 27b/579

râ'î (Ar.): Gören.

r. 17b/358, 17b/360

rasûl (Ar.): 1. Rasul, peygamber.

r. +dür 60b/1269

r. +inüñ 55b/1185

r. +isiñ 60a/1264

2. Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur'an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.

R. 8b/162, 12b/241i 14a/278, 19a/386, 20b/421, 21a/428, 30b/639, 32a/677

R. +deñ 38b/815

R. +e 23b/487, 23b/489, 32a/672

R. +i 5b/86

R. +üñ 3b/51, 4a/55, 14a/282, 19a/383, 53a/1137

R. -i Muştafâ (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed. 3a/34, 5b/96, 13a/259, 27a/567, 31a/655, 32b/688, 35a/737, 40a/850, 42b/899, 49a/1047, 53a/1029, 58a/1241

Rasûla'llâh (şa): Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur'an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.

R. 24a/501

Rasûl'ullâh (şa): Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur'an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.

R. 12b/245, 19a/389, 30a/630, 31a/652, 54b/1170, 55a/1175, 60a/1262

- R. +ı 55b/1187
Rasûlu'l-Mâcîd (şa): Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur'an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.
 R. 27a/569
Rasûlu'l-Raḥîm (şa): Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur'an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.
 R. 27a/569
rāvî (Ar.): Rivâyet eden, anlatan, nakleden kimse.
 r. 22b/463, 37a/775
râz (Far.): Sır.
 r. 25a/519, 25a/520
 r. +ın 8b/152
 r. +ını 37a/783
râzî (<râzî: Ar.): Razı olma, rıza gösterme.
 r. durur 44a/939
r. kıl-: Razı etmek. 41a/867, 48a/1017
r. ol-: Razı olmak. 2a/18, 3b/45, 14a/276, 18a/361, 18a/362, 43b/922, 47a/1005
recâ (Ar.): İstek, dilek, dileme.
r. kıl-: Dilemek, rica etmek. 2b/24
recîm (Ar.): Taşlama, taş tutma. *bk. kelp-ü recîm*
 r. 47a/999
rehâ (Far.): Kurtulma.
r. ol-: Kurtulmak. 20a/409, 20b/420
rehber (Far.): Rehber, kılavuz, yol gösteren.
 r. 57a/1221
 r. +ı 21a/428, 42a/893
r. ol-: Rehber olmak, kılavuz olmak. 15a/296
rehnümün (Far.): Rehber, kılavuz.
r. ol-: Rehber olmak. 23a/472
rencîde (Far.): İncinmiş, gönü kırılmış.
 r. +dür 13a/256
reng (Far.): Renk.
 r. 39a/827
 r. +ı 29a/606
 r. +ını 36b/772
resm (Ar.): Tarz, üslup, şekil.
 r. +e 54a/1152
revâ (Far.): Münasip, uygun, layık.
 r. +mı 10a/192
 r. +dur 9b/177
revân (Far.): 1. Yürüyen, giden.
 r. 19b/395, 26a/542, 34b/734, 38b/817, 39b/830, 43b/925
r. al-: Yol almak. 41a/872
r. ol-: Yola koyulmak, gitmek. 8a/144, 23a/476, 23a/480, 25b/535, 34a/715, 35a/740, 35b/747, 41a/868, 49b/1054, 59b/1259
 2. Akan.
 r. 26b/549
r. kıl-: Akıtmak. 17a/340, 19a/392
r. ol-: Akmak. 24a/497, 54a/1158
revâne (Far.): 1. Yürüyen, giden.
r. ol-: Yola koyulmak, gitmek. 14a/279
 2. Akan.
 r. 54a/1155
r. ol-: Akmak. 54b/1163
reyḥân (Far.): Edebiyatta saça benzetilen bir çiçek.
 r. +ıdı 10b/204
rıfḳ (Ar.): Yumuşaklık, nezaket.
 r. +ıla 38a/797
rıḥlet (Ar.): Göç, sefer.
r. it-: Ölme, vefat etme, dünyadan ahirete göçme. 5a/84
rızâ (Ar.): Razı olma.
r. vir-: Razı olmak. 44a/938
rızḳ (Ar.): Allah taradından herkese takdir edilen nimet.
 r. 9b/176
Rızvānu'llāhi 'aleyhim ecma'in (Ar.): Allahü Teâlâ'nın rızâsı onların üzerine olsun.
 R. 2a/18
ri'âyet (Ar.): İtaat etme, uyma.
r. olun-: İtaat edilmek. 6b/113
ribâb (<rebâb: Far.): Saz.
 r. 44a/931

risālāt (<risālet: Ar.): Peygamberlik.
r. +ına 3b/44

risālet (Ar.): Peygamberlik.
r. 54a/1151, 55a/1172,
58a/1244, 58b/1246
r. +ine 56a/1195
r. vir-: Peygamberlik vermek.
5a/83, 55b/1190, 58a/1245
r. viril-: Peygamberlik
verilmek. 55b/1189

rūḥ (Ar.): İnsanda vücutta ayrı bir
varlık olarak kabul edilen öz, tin,
can kuşu.

r. +ı 2b/22, 3a/40, 53b/1146
r. +ına 7a/128

ruhban (Ar.): 1. Rahipler.
r. 29b/622, 31a/647, 31a/652
r. +ıla 30a/631
2. Rahip.
r. 56b/1210, 57b/1227
r. +a 57b/1226

rūḥ-i revān (Far.): Sevgili.
r. 50a/1071
r. +ı 4b/69
r. +ım 3b/43

rūḥ-i sānī (Far.): İkinci ruh.
r. 56b/1213

Ruḳıyye (şa): Peygamberimiz Hz.
Muhammed'in kızıdır.
R. 53a/1134, 53a/1135

rūṣen (Far.): Aydınlık. *bk. rūṣeñ.*
r. 22a/451
r. ol-: Aydınlanmak. 7a/121,
13b/265, 21b/448

rūṣeñ (Far.): Aydınlık. *bk. rūṣen.*
r. 20b/421, 29a/605, 36a/759
r. ol-: Aydınlanmak. 36a/758

rūy-i zemīn (Far.): Yeryüzü.
r. 39b/831

rūzigār (<rūzgār: Far.): Dünyanın
içinde bulunduğu zaman, vakit.
r. 1b/6, 10a/189, 45b/972

rüsvā (Far.): Rezil.
r. eyle-: Rezil etmek. 42a/888

-S-

sa'ādet (Ar.): Saadet, mutluluk.
s. 17a/339, 30a/629
s. +dür 43b/922

s. ḥāne: Peygamberimiz Hz.
Muhammed'in evi. 34a/713,
38b/817, 38b/819

s. kāmı: Mutluluk kaynağı.
30a/629

sā'at (Ar.): 1. Saat.
s. 53b/1144
2. Zaman, an.
s. 13b/266, 15a/305
s. +de 55a/1171, 55a/1174

ṣabāḥ (Ar.): Sabah.
ş. 48b/1028

ş. ol-: Sabah olmak. 35b/756

sābıḳa (Ar.): Geçmişte.
s. 39a/829

ṣabīlik (ṣabī+lik: Ar.+T.): Çocukluk.
ş. +de 4b/64

ṣabr (Ar.): Sabır.
ş. +ım 54b/1164
ş. it-: Sabretmek. 38b/813,
40b/863

şaç : Saç.
ş. +ı 10b/204, (sacı) 29a/607,
39a/826, 40b/856, 53b/1143
ş. +ını 36a/761

şaç- : Saçmak, dağıtmak.
ş. -dı 24b/511, 36a/761

saçıl- : Saçılmak, etrefa dağılmak.
s. -ur 20a/414, 21a/434

şad (Far.): Yüz.
ş. hezārān: Yüz binlerce.
50b/1079

sādāt (Ar.): Bir yerin ileri gelenleri.
s. 48b/1034

şādıḳ (Ar.): Sadakatli, doğru.
ş. +sın 4b/72

ş. ol-: Sadakatli olmak.
11b/219, 34a/717

Şādıḳu'l-kūl (şa): Peygamberimiz
Hz. Muhammed'in halk arasındaki
adı.

Ş. idi 8a/143

Şa'd ibn-i Vaḳḳāş (şa): İlk
sahabelerdendir.
Ş. 59a/1251

şadr (Ar.): Evin baş köşesi.
ş. +ına 5a/78
ş. +uñı 10a/193

- ş. +a geç-:** Baş köşeye geçip oturmak. 30b/639, 50a/1062
- ş. +a geçür-:** Baş köşeye oturtmak. 5b/92, , 39a/821
- şāf** (Ar.): Temiz, hâlis.
ş. 8a/151 (2)
- şafā** (Ar.): Gönül şenliği, huzur, safa.
ş. 23b/482, 28a/581, 36a/759, 41b/878, 27a/567, 31a/655, 32b/688, 35a/737, 40a/850, 42b/899, 49a/1047, 53a/1029, 58a/1241
ş. +dañ 13b/266
- s. bul-:** Huzur bulmak. 2b/20, 3a/34, 5b/96, 13a/259
- s. ol-:** Huzur olmak. 16a/325
- ş. vir-:** Huzur vermek. 2a/11, 7a/127, 7b/136
2. Peygamberimiz Hz. Muhammed.
Ş. 17b/357, 18b/377, 21a/435, 35b/752
Ş. +y1 5a/83
- Şafiyya'llāh** (şa): Hz. Adem aleyhisselam.
Ş. 32b/690
- Şafiyye** (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed'in halası.
Ş. 42b/904, 43a/913, 43a/916
- şağ (I)** : Sağ yön.
ş. 39b/830
- şağ (II)** : Sağlam, sağlıklı.
ş. 35a/744
s. +ca 35a/742
- ş. selāmet:** Sağ ve sağlam bir şekilde, başına kötü bir şey gelmeden. 16a/318, 33b/704
- şağlık** : Sağlık.
ş. (ğ)+1a 48b/1028
- sahī** (Ar.): Cömert, eli açık.
s. 4b/71
- şāhib** (Ar.): Sahip.
ş. 17b/360
- şāhib-cemāl** (Ar.): Yakışıklı, güzel kimse.
ş. 14b/287
ş. +dür 15b/310
- şāhib-kemāl** (Ar.): Kemal sahibi, olgun kimse.
- ş. 14b/287
- Şāhib-kırān** (Ar.): 1. Dünya ve ahiret saadetine nâil olan peygamberimiz Hz. Muhammed.
Ş. 11b/221, 45b/970
- şāhib-ṭaleb** (Ar.): Arzu edilen.
ş. 25a/518
- şahrā** (Ar.): Çöl.
ş. 20a/407, 22a/458
ş. +da 10a/186
ş. +sında 52a/1110
ş. +ya 51b/1103
- şā'im** (Ar.): Oruç tutan kimse, oruçlu.
ş. ol-: Oruçlu olmak. 53b/1148
- şakın-** : Saklamak, muhafaza etmek.
ş. ! 1b/4
ş. -uram 4b/73
- sākin** (Ar.): Sakin.
s. ol-: Sakin olmak. 37b/790
- şakla-** : 1. Gizlemek.
ş. -r 16b/330
2. Muhafaza etmek, korumak.
ş. -r 13a/251, 43b/921
- şal-** : 1. Bırakmak, salıvermek, terk etmek.
ş. -dı 18b/380, 26b/548
ş. -dılar 18b/381
ş. -diñuz 10a/195, 10b/197
2. Göndermek.
ş. -dı 27b/574
ş. -dılar 32a/671
3. Yaymak.
ş. -arsañuz 15b/314
4. Serbest bırakmak.
ş. -asız 30a/628
5. Kapalı bir eşyayı yere açmak.
ş. -dılar 44a/933
- şalavāt** (Ar.): Hz. Muhammed'e saygı bildirmek için okunan dua.
ş. vir-: Hz. Muhammed'e saygı bildirmek için dua etmek.
3a/34, 5b/96, 7a/128, 13a/259, 27a/567, 31a/655, 32b/688, 35a/737, 40a/850, 42b/899, 49a/1047, 53a/1029, 58a/1241
- sāl-ḥurde** (Far.): Çok eski.
s. 25a/519
- şalkum** : Salkım.

- ş. +ları 24b/508
şan : Unvan.
 ş. 60b/1268
 ş. +ım 57b/1228
şan- : Sanmak, zannetmek.
 ş. -asın 5a/76, 55b/1188
 ş. -dı 14a/281, 32a/678
 ş. -dılar 27b/573
 ş. -ma 12b/250, 40b/859
 ş. -mañ 43a/911
saña : Sana. (sen zamirinin yönelme hali)
 s. 4b/68, 5a/77, 8b/154, 8b/155, 8b/157, 8b/158, 9a/167, 12b/249, 13a/256, 16a/317, 16a/318, 16a/322, 17a/339 (2), 19a/385, 20a/412, 20b/419, 21a/437, 21b/438, 21b/441, 21b/444, 22a/449, 23a/479, 24a/498, 27a/563, 30a/630, 30b/644, 31a/652 (2), 31a/653, 32b/680, 32b/681 (2), 32b/685, 33b/708, 34a/722, 34b/724, 36a/757 (2), 37a/778, 37a/784, 37a/785, 41b/882, 42a/886, 42a/889, 43b/922, 45a/954, 46a/975, 46b/985, 46b/991, 47a/997, 47a/1005, 48b/1030, 49a/1041, 49b/1051, 50b/1074 (2), 55b/1189, 57a/1219, 58a/1245, 59b/1258
şandūk (Ar.): Sandık.
 ş. 16/323
şāniye (Ar.): Saniye.
 s. 38b/818
şanki (Far.): Sanki.
 ş. 16b/335, 18b/382, 22b/464, 26b/550, 37a/782
sar- : Bir şeyi üzerine başka bir şey dolayarak onunla kaplamak, sargı, örtü vb. şeylerin içine almak, örtmek.
 s. -uban 35a/740
sarāy (<serāy: Far.): Saray.
 s. 17a/341, 51a/1093
 s. +a 15b/313
şarıl- : Kucaklamak, sarılmak.
 ş. -up 3b/47
şat- : Satmak.
 ş. -a 9b/179
 ş. -anlardañ 31b/666
 ş. -dı 31b/666
 ş. -dılar 31b/661
 ş. -madı 31b/664
 ş. -mazam 50b/1074
 ş. -mışuz 31b/668
şayd (Ar.): Aldatma.
 ş. **it-**: Aldatmak. 59b/1256
sāyebān (Far.): Gölgelek.
 s. **ol-**: Gölgelek olmak. 60b/1270
sebak (Ar.): Ders.
 s. 28a/585, 28b/601
sebeb (Ar.): Sebep.
 s. +deñ 6b/115
 s. **ol-**: Sebep olmak. 7b/130, 37b/795
secde (Ar.): Secde, yere kapanma.
 s. **eyle-**: Secde etmek, yere kapanmak. 9a/171
 s. **kıl-**: Secde etmek. 29b/623, 30a/625, 30a/633
seç- : 1. Ayırt etmek.
 s. -er 45b/971
 2. Farklı görmek, ayrı tutmak.
 s. -elüm 20b/424
sefer (Ar.): Yolculuk.
 s. 18a/369
 s. +de 17b/351
 2. Kez, defa.
 s. 13a/256
segirt- : Koşar gibi yürümek, hızlı hızlı gitmek.
 s. -di 25b/534, 29b/618
seḥā (Ar.): Cömertlik.
 s. +sı 43b/920
sehel (<sehl: Ar.): Kolay.
 s. **ol-**: Kolay olmak. 13a/257
sehil (<sehl: Ar.): Kolay.
 s. 34b/724
sel (<sīl: Far.): Sel.
 s. 22b/460
 s. **+ler ol-**: Sel olmak. 22a/458
selām (Ar.): Selam.
 s. 38a/798, 39a/823
 s. +ın 57a/1218
 s. +umı 21b/444
 s. **eyle-**: Selam söyle. 49b/1051

- s. +ın al-:** Selamını almak. 34b/727, 51a/1083
- s. it-:** Selam söylemek. 41a/870, 57a/1219
- s. kıl-:** Selam söylemek. 49b/1059
- s. vir-:** Selam vermek. 21b/446, 33b/704, 34b/727, 37a/776, 51a/1083
- selāmet** (Ar.): Sağlıklı olma, esenlik. s. 16a/318, 33b/704
- s. ol-:** Esen olmak. 9a/173
- şag s.*
- semā** (Ar.): Gökyüzü. s. +ya 3b/49
- semiz** : Besili, yağlı. s. 33b/705, 35a/744
- s. +ce 35a/742
- sen** : Sen. s. 1b/3, 4b/71, 4b/73, 5a/75, 5a/79, 8b/158, 9b/181, 10a/190, 12b/250, 15b/312, 15b/316, 18a/368, 19a/384, 19a/392, 21b/445, 28b/596, 29b/614, 30a/629, 32a/672, 32a/679, 33b/708, 35b/756, 40b/857, 43a/913, 43b/924, 45a/959, 45b/962, 47a/997, 47b/1013, 48b/1030, 49a/1043, 54b/1160, 60b/1268
- s. +de 8b/155
- s. +den 1b/6, 3b/42
- s. +deñ 4b/68, 27a/563, 44a/936, 47a/1002, 55b/1184
- s. +i 1b/5, 3b/48, 4a/54, 5b/94, 8b/159, 18a/364, 29b/614, 32a/673, 32b/680, 35b/755, 36a/758, 39b/838, 46b/992, 46b/993 (2), 47b/1007, 47b/1008, 50a/1068, 54a/1159, 42b/904
- s. +sin 4a/53, 21a/428, 57a/1221
- s. +ün 1b/3, 3b/44, 5b/93, 16a/317, 19b/402, 20b/425, 29b/622, 51b/1100, 55b/1182, 55b/1183
- s. +ün+çün 13a/255, 35b/754
- s. +üñdür 15b/316
- s. +ün+ile 39b/838
- s. +ünle 44b/945
- señ** : Sen. s. 5a/82, 12b/248, 16a/318, 19a/391, 19a/393, 19b/394, 20b/419, 20b/423, 20b/425, 21b/444, 23a/478, 24b/504, 28b/583, 31a/650, 32b/680, 37a/784, 41b/884, 42a/888, 42a/889, 44b/943, 45a/956, 48a/1020, 50b/1075, 57b/1236, 59b/1258, 60a/1264
- sergerdān** (Far.): Perişan. s. idi 33a/694, 38a/803
- serteser** (Far.): Baştan başa. s. 36b/771, 47b/1009
- serzeniş** (Far.): Sitem. **s. it-:** Sitem etmek. 9a/165, 47a/1001
- s. kıl-:** Sitem etmek. 44b/942
- server** (Ar.): Efendi, önder. s. 38a/801, 53b/1140
- s. +i 42a/893, 43a/914, 59b/1258
- s. +imüz 17b/357
- s. +imüzdür 28b/595
- s. +inün 57b/1229
- s. +ümüz 10a/194, 10b/196
- s. +ün 7b/138
- s. ol-:** Önder olmak. 57a/1221
- sev-** : Sevmek. s. -digim 3b/43
- s. -erdi 4a/56, 6a/100, 15a/302
- s. -erem 5b/94
- s. -eriz 48a/1027
- s. -esin 5a/80
- s. -meyen 47a/999
- s. -mişem 43a/912
- sevāb** (Ar.): Sevap, mükâfat, hayır. **ş. bul-:** Sevap kazanmak. 2b/23
- ş. ol-:** Sevap olmak. 30a/630
- sevdā** (Ar.): Aşk. s. +nuñ 44b/948
- sevgilü** : Sevgili. *bk. sevgüli* s. +dür 57b/1232
- sevgüli** : Sevgili, yar. *sk. sevgilü* s. +deñ 5b/94
- sevin-** : Sevinmek.

- s. -di 5a/76, 15b/311, 58a/1238, 60a/1265
s. -diler 22b/467, 24a/498
s. -mekdeñ 12a/233
s. -üben 49b/1056, 51a/1087
s. -üp 5a/82, 13b/265, 60a/1265
s. -ürler 51b/1095
- seyyid** (Ar.): 1. Efendi, önder.
s. 10a/192, 19b/402, 20a/412, 28b/598, 29b/620, 30a/627, 30b/644, 48a/1023, 48b/1030
s. +im 58b/1247
s. +imüz 10a/186, 10a/194, 10b/196
s. +ümüz 17b/357
2. Peygamberimiz Hz. Muhammed.
S. 14a/278
- s. -i şāhib-kemāl:** Kemal sahibi Efendimiz Hz. Muhammed. 14b/287
- şı-** : Hiçe saymak.
ş. -duñ 44b/944
- şıçra-** : İleriye doğru atılmak.
ş. -dı 18a/365, 18a/367
ş. -yup 49b/1057
- şiddik** (şa): Hz. Ebubekir.
Ş. 50a/1062
- şidk** (Ar.): 1. Doğruluk, gerçeklik.
ş. +ıla mı 40b/857
ş. +ına 50b/1078
2. Sadakat, içtenlik.
ş. +ıla 58b/1249, 59a/1251, 60a/1264
- şifāt** (Ar.): Bir şeye ait olan özellikler, vasıflar.
ş. +ı 7b/133, 14a/273, 14b/293
ş. +ın 57a/1215
- şifatlu** (<şifāt+lu: Ar.+T.): Yüzlü.
ş. idi 5b/87
- şığın-** : Sığınmak, güvenmek.
ş. -dum 21a/432, 32b/685
- şına-** : Sınamak, denemek.
ş. -mışam 42b/904
- sırdaş** (<sırr+daş: Ar.+T.): Sırdaş.
s. it-: Sırdaş yapmak. 38b/814
- sırr** (Ar.): Sır.
s. +a 52b/1120
- s. +ı 59a/1254
s. +ına ir-: Bir işin sırrını kavramak. 52b/1116
- sihr** (Ar.): Sihir, büyü.
s. +ile 59a/1256
- sıl** (Far.): Sel.
s. +i 35b/747
s. +üñ 23a/481
- silāh** (Ar.): Silah.
s. +ın 59b/1259
- silāhlu** (<silāh+lu: Ar.+T.): Silahlı.
s. 6b/112
- şim** (Far.): Gümüş.
s. 6a/106, 46a/976, 52b/1119
- siñek** : Sinek.
s. 53b/1143
s. (g)+ini 12b/242
- şiret** (Ar.): Bir kimsenin ahlâkı, karakteri.
s. +ini 7b/138
- siyāh** (Far.): Siyah; karanlık. *bk. leyl-i siyāhı*
s. 22a/455, 29a/607
s. +ı 13b/263, 15b/308
- siz** : Siz.
s. 9b/174, 11a/215, 12a/231, 12a/235, 18b/373, 18b/379, 26b/555 (2), 27b/579, 39b/840, 40a/844, 42b/902, 42b/903, 43a/909, 43a/911, 43b/926, 48a/1027, 49a/1040, 52b/1122
s. +deñ 9b/174, 20b/424, 28a/589, 49b/1059
s. +e 6a/102, 9a/173, 12a/231, 22a/459, 23a/479, 39b/839, 44a/934, 49b/1059, 54a/1156
s. +i 20b/424, 27b/574, 27b/576, 45a/958, 48a/1027
s. +lerdeñ 2b/24
s. +lere 41a/870
s. +üñ 9b/175 (2)
s. +üñle 27b/580
- şofra** (<sufre: Ar.): Sofra.
ş. 39a/822
ş. +lar 28b/582
ş. +ları 26b/555
- şohbet** (Ar.) : Sohbet.
ş. 27a/560
ş. +i 29a/609, 45b/964

ş. it-: Sohbet etmek. 31b/659
şol- : Rengi sararmak.
 ş. -miş 54a/1158
 ş. -mişdur 54a/1155
 ş. -miş idi 54a/1152
beñzi ş.
şomāt (<simāt: Ar.): Sofra.
 ş. 39a/822
şoñ : Son.
 ş. 3b/50
 ş. +a 8a/149, 13a/256
 ş. +ında 33a/711
şoñra : Sonra.
 ş. 5a/82, 14b/294, 18b/373,
 49b/1052, 50b/1072, 52a/1107,
 57a/1217, 60a/1267
şor- : Sormak.
 ş. -arsañuz 10b/206
 ş. -dı 11a/215, 19b/401,
 43a/908, 54a/1153, 57b/1226
 ş. -dılar 12a/237
 ş. -miş-ıdı 14b/292
 ş. -miş idi 13b/262
 ş. -uñ 34b/724
şovuk : Soğuk.
 ş. 26b/550
sök- : Sökmek.
 s. -diler 22b/464
söyle- : Söylemek, demek.
 s. ! 1b/1, 1b/6, 28b/594,
 38a/797, 55a/1178
 s. -di 28a/589, 35b/746,
 35b/747, 35b/748, 37a/777,
 41a/870, 42a/887, 43b/927,
 48b/1034, 48b/1037, 49a/1043
 s. -digin 38a/797
 s. -digüñ 29a/613
 s. -dük 13a/255, 28b/600
 s. -dün 42a/888
 s. -gil 7b/138, 29a/604,
 29b/615, 45b/962
 s. -medi 8a/143, 42b/905
 s. -mek 44b/945
 s. -mişdür 57a/1215
 s. -mişsin 47a/996
 s. -ñ 6b/118
 s. -r 2b/21, 19a/390, 21a/429,
 59a/1254
 s. -rem 40b/859

s. -r-ıdı 8b/152, 25b/531
 s. -r-ıken 23a/473, 37a/780
 s. -rsin 40b/857
 s. -se 15b/307
 s. -yeler 40b/862
 s. -yem 2b/19, 2b/20
 s. -yince 28a/592
söyleş- : Söyleşmek, konuşmak,
 sohbet etmek.
 s. -ürken 26a/542
 s. -ürlerdi 47b/1012
söyündür- : Söndürmek.
 s. -üp 10a/192
söz : Söz, kelâm.
 s. 6a/102, 21a/431, 32a/670,
 33a/691, 41a/866, 41b/883,
 42b/902, 43a/910, 43a/911,
 47a/996, 51b/1100
 s. durur 42a/888
 s. +e 7a/128, 44a/934
 s. +i (belirtme eki) 5a/76,
 11a/217, 19b/395, 25b/531,
 27b/580, 38a/797, 40b/857,
 40b/859, 41a/866, 41a/873,
 44b/949, 45a/958, 47a/997,
 47b/1012, 51b/1101,
 54b/1165, 59b/1259
 s. +i 5b/87, 7b/139, 45b/963,
 46b/994, 53b/1138
 s. +ime 40b/858
 s. +in 19a/390
 s. +ine 36a/763, 57a/1224
 s. +ini 23a/473
 s. +iñüze 40b/857
 s. +leri (belirtme hâli) 40b/853,
 40b/854, 41a/869
 s. +leri 17a/345, 34b/725,
 41b/876
 s. +lerin 40b/862
 s. +üm 1b/7 (3), 47b/1015,
 48b/1030
 s. +üme 52b/1122
 s. +ümüzi 44b/944
 s. +üñ 28b/594, 38a/797
 s. +üñde 4b/72
 s. +üñdür 23a/472
 s. +üne 5a/74
 s. +üni 29b/615

- s. aç-:** Bahsetmek, söz etmek.
38b/814, 39a/823
- s. işit-:** Söz dinlemek, öğüt almak. 47b/1008
- s. +üm geç-:** Sözü dinlenir olmak, istediğini yaptırmak. 44a/937
- s. +üm tut-:** Birinin dediğini yapmak. 46a/978
- sözlü :** (Doğru) Sözlü.
s. 11a/212, 43b/920
s. +dür 12a/229
- şu :** 1. Su.
ş. 18b/378, 19a/387, 19a/389, 19a/390, 19b/394, 19b/395, 23b/485, 24a/497, 26b/549, 35b/747, 42b/896
ş. +dañ 24a/495 (2), 26a/547
ş. +ların 26b/551
ş. +ya 22b/466, 23b/482, 23b/486
ş. +y1 18b/382
ş. +y1 (belirtme hâli) 23b/483, 23b/484
ş. +yın 22b/464
ş. +yu 19a/392
ş. +yuñ 23a/477
ş. +ya bat-: Suyun içinde dibe çökmek. 23b/488
2. Hatırına, hürmetine.
ş. +yına 15a/295, 55b/1182
yüzi ş. yüziñ ş.
- su'âl (Ar.):** Soru.
s. +i 54a/1156
- su'bân (Ar.):** Büyük yılan, ejderha.
s. +i 21b/438
- şubh (Ar.):** Sabah.
ş. -ı dem: Sabahleyin. 38a/801
ş. ı şām: Sabah akşam, her an. 33a/698, 38a/807
ş. u şām (Ar.): Sabah akşam, her an. 3a/33, 27a/566, 31a/654, 32b/687, 35a/736, 40a/849, 42b/898, 49a/1046, 58a/1240
- şuç :** Suç, günah, hata.
ş. 10b/198
ş. +ı (şucı) 34a/717
ş. +ını 32b/686
- ş. +larına 32b/684
ş. +um 48a/1025
ş. +umuzu 2b/28
- Sultân (Ar.):** 1. Sultan.
s. mıdur 36b/773
2. Allah, Tanrı.
S. +ına 19a/390
3. Manevî saltanatı sebebiyle 'en yüce' anlamında peygamberimiz Hz. Muhammed için kullanılan bir unvan.
S. +ı (belirtme hâli) 26b/556
S. +ı 1b/7
S. +ınuñ 28b/602
S. +ısın 30a/629
S. idi 8a/150
S. -ı cihan: Hz. Muhammed. 58a/1244
s. it-: Sultan yapmak. 32b/680
- şulu :** 1. Suyu olan, suyu bol.
ş. 22a/454, 22a/458
2. Taze.
ş. 10b/2014
yüzi ş.
- şun- :** 1. Sunmak, ikram etmek.
ş. -dı 30b/642, 34b/729
2. Uzanmak.
ş. -uban 18a/367, 24b/505
- süre (Ar.):** Sure.
s. +sini 55a/1177, 57a/1220
S. -i Tāhā: Taha suresi. 59b/1260
- şüret (Ar.):** Yüz, çehre, surat.
ş. 8b/155
ş. +e 30a/633
ş. +i 16a/326, 30a/632, 36a/760, 45b/964
ş. +in 29a/604
ş. +inde 36b/770
- şüretā (Ar.):** Dış görünüşe göre, görünüşte.
ş. 8a/150
- şuşuz :** Susuz.
ş. 19a/383
- şuşuzluk :** Susuzluk.
ş. +dañ 19a/388
- süz (Far.):** Yanık.
s. idi 53b/1139

Sübhān (Ar.): Allah (Her türlü kusurdan, noksandan, beşeri nitelik ve zaatlardan uzak olan).

S. 3a/38

süd : Süt. *bk. süt*

s. 30b/642

sükker (Far.): Şeker.

s. 53b/1138

sünnet (Ar.): Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gereken sözleriyle örnek iş ve davranışlarının tamamı.

s. +in tüt-: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in sünnetine uygun davranmak. 60b/1271

sür- : 1. Sürmek, değdirmek, dokundurmak.

s. -di 27a/562

s. -diler 30b/637

s. -er 9b/184

s. -er idi 16b/333

s. -esin 38a/798

s. -eyim 3b/41, 4b/70, 29b/617

s. -sem 25a/524

yüz s. yüzün s. yüzler s. yüzüm s.

2. Yürümek, ilerlemek.

s. -di 46b/986

3. (Cehenneme) Atmak.

s. -iserler 46a/979

4. Kovmak, uzaklaştırmak.

s. -dün 48a/1020

sürmelen- : (Gözleri) Sürmelenmek.

s. -miş 29a/606

sürür (Ar.): Sevinç.

s. ol-: Neşeli olmak. 2a/10, 7a/126

süt : Süt. *bk. süd*

s. +deñ 26b/550

-Ş-

şāb (Ar.): Genç, delikanlı.

ş. ol-: Genç olmak. 2b/23

şād (Far.): Sevinçli, mutlu.

ş. 55b/1187, 57a/1219

ş. it-: Sevindirmek, mutlu etmek. 33a/697, 35b/755

ş. ol-: Sevinmek, mutlu olmak. 2b/22, 23b/489, 33a/701,

34a/718, 34a/721, 34b/732, 41a/871, 49b/1056, 51a/1088, 53a/1128

şādān (Far.): Sevinçli, mutlu.

ş. ol-: Sevinmek, mutlu olmak. 41b/874, 41b/878, 53b/1145

şādumān (<şād+mān: Far.): Sevinçli, neşeli.

ş. 33a/700, 34a/719, 41a/872, 50b/1080, 51b/1096, 60a/1265

ş. ol-: Sevinmek, mutlu olmak. 49a/1045

şāh (Far.): 1. Padişah, hükümdar.

ş. 21b/444

ş. +a 6b/114

ş. +ı 1b/7

ş. +ım 40b/856

2. Peygamberimiz Hz. Muhammed.

Ş. 31a/650, 34b/729

Ş. -ı cihān: Peygamberimiz Hz. Muhammed. 2a/9, 7a/125, 24a/500, 37a/78

Ş. -ı cihān: Cihan sultanı. 40b/854

Ş. -ı dīn: Peygamberimiz Hz. Muhammed. 26b/548

şāhid (Ar.): Şahit, tanık.

ş. ol-: Şahit olmak. 52b/1122

2. Peygamberimiz Hz. Muhammed'in bir vasfı.

Ş. 42b/901

şakı- : Parlamak.

ş. -dı 51b/1094

şām (I) (Far.): Akşam. *bk. şubh u şām*

ş. 13a/258

Şām (II) (ya): Şam, bugünkü Suriye'nin başkenti. Eski adıyla Dımışk.

Ş. 25a/515, 31b/665, 56b/1210

Ş. +a 6b/109, 6b/111, 57a/1223

Ş. +dañ 58a/1239

şarāb (Ar.): Şarap, alkollü içki.

ş. 44a/931, 46b/987, 46b/988

Şark (Ar.): 1. Doğu.

ş. +a 57b/1230

2. Asya ülkeleri.

Ş. +a 56b/1210,

şāz (<şāz: Far.): Sevinçli, memnun.

- ş. 35b/753, 43b/927
ş. ol-: Sevinmek. 13b/265, 51b/1095
şāzılık (<şāzī+lık: Far.+T.): Sevinçli olma hâli.
 ş. +dañ 11a/217
şecā'at (Ar.): Yiğitlik, cesaret.
 ş. 12a/230
şefā'at (Ar.): Şefaati.
 ş. 14b/294, 21b/441, 55b/1183, 55b/1184
 ş. +üñle 27a/564
ş. eyle-: Şefat etmek. 21b/444, 22a/449, 46a/982, 46b/985
ş. it-: Şefaati etmek. 21b/441, 56a/1202
Şefī'a'l-müznibīn (şa): Günahların affı için şefāat eden peygamberimiz Hz. Muhammed.
 Ş. 46b/984
şefkat (Ar.): Esirgeme, acıma duygusuyla karışık sevgi.
ş. it-: Bir kimseyle esirgeyici bir sevgi göstererek ilgilenmek. 10a/190
şehādet (Ar.): Şahitlik etme.
ş. eyle-: Kelime-i şehādet getirmek. 56a/1193
ş. kelimesi: Kelime-i şehādet. 55b/1192
şehbāz (Far.): Yiğit, gösterişli, şanlı kimse.
 ş. +ı 29b/616
Şehīd (Ar.): "Hem meydanda hem gizli olan olayları bilen, her yerde her işi gören" anlamında Allāh'ın en güzel isimlerindendir.
 Ş. 42b/900
Şehīr (şa): Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur'an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.
 Ş. 42b/901
şehr (Ar.): Şehir.
 ş. +i 35a/741, 57b/1231
 ş. +idür 57b/1228
 ş. +inde 15a/298
 ş. +inden+idi 15a/301
 ş. +ine 32a/670
ş. -i Başra: Basra şehri. 31b/660
şek (<şekk: Ar.): Şüphe.
 ş. 23a/471, 51a/1086
ş. +im kalma-: Şüphesi ortadan kalkmak, emin olmak. 33b/709 (şekkim)
şeker (Far.): Şeker.
 ş. 30b/642, 45b/963
 ş. +deñ 41b/876
şekker (<şeker: Far.): Şeker.
 ş. 16a/320
şemā'il (Ar.): Dış görünüş.
 ş. 43b/918
şems (Ar.): Güneş.
 ş. +ile 51a/1090
ş. -i dülbend: Güneşte kullanılan tülbent. 16a/324
şenlik : Bir yerin bayındır ve meskûn olması ve bunun sonunda ortaya çıkan canlılık, kalabalık.
 ş. +(g)ine 25a/515
şer (<şerr: Ar.): Kötülük, fenalık.
 ş. 18b/374
şer' (Ar.): Din, İslām şeriatı.
 ş. 42a/894
ş. ü dīn: Din ve şeriat. 60b/1272
şerh (Ar.): Bir metni ayrıntılara inerek açıklama.
 ş. +idür 1b/7
ş. eyle-: Açıklamak. 2b/19, 29a/604, 40b/854, 57b/1226
ş. it-: Açıklamak. 41a/870, 52a/1111, 58b/1246, 59b/1257
şerī'at (Ar.): Din.
 ş. +la 39b/833
şerīf (Ar.): Şerefli.
 ş. 42a/891
 ş. +ler 41a/865
 ş. +üñdür 33b/706
Şerrefehu'llāh : Salāt ve selām Sen'in üzerine olsun, Ey Allah'ın şerefliendirdiği zât!
 Ş. 58a/1243
şeş- : (Bağ) Çözmek.
 ş. -erlerdi 16b/332
şevk (Ar.): Sevinç, neşe.
 ş. +ile 41b/878

şey (Ar.): Şey, eşya.

ş. 50a/1065

şeyātīn (Ar.): Şeytanlar.

ş. 8a/147

şifāh (şifā+lık: Ar.+T.): İyilik, şifa.

ş. **+lar vir-:** İyilik vermek, şifa vermek. 4a/59

şimden-girü : Bunda sonra.

ş. 40b/860, 44b/945 (2), 57a/1221

şimdi : Şimdi.

ş. 21b/448, 23a/475, 25b/527, 28b/597, 37b/791, 37b/792, 41b/883, 42a/886, 44b/941, 56a/1194, 59b/1257
ş. **+deñ** 49a/1039 (2)

şimşek : Şimşek.

ş. **parla-:** Şimşek çakmak. 22b/465

şirīn (Far.): Hoşa gidecek, iç açıcı, tatlı.

ş. 27a/559

ş. idi 41b/876

ş. **ol-:** Şirin olmak. 29a/609

şol : O, şu.

ş. 19b/399, 30b/645, 49a/1044, 54a/1158, 55a/1180

ş. **deñlü:** O denli, o kadar. 52a/1111

ş. **+kadar:** O kadar. 8b/159

şöyle : Şöyle, şu şekilde.

ş. 2a/12, 2a/15, 3b/42, 7a/129, 9a/166, 28b/596, 30a/626, 47b/1014, 48a/1026, 58b/1250
ş. **kim:** Şöyle ki. 10b/200, 28b/593, 31b/668, 32b/682, 33a/694, 38a/803, 49b/1051

şu : Şu.

ş. 54a/1152

şuğl (Ar.): İş, meşgale.

ş. +ı 37b/794

şu'le (Ar.): Işık, parıltı.

ş. 55b/1188

şübhe (Ar.): Şüphe.

ş. 60b/1269

ş. **+m kalma-:** Şüphesi ortadan kalkmak. 60a/1264

şükrān (Ar.): Teşekkür.

ş. +a 46a/975

şükür (<şükr: Ar.): Verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme, şükür.

ş. 5b/89, 50a/1068

ş. +i 55b/1191

ş. **eyle-:** Şükretmek. 23b/490, 41a/873

ş. **+ler eyle-:** Şükürler etmek. 27a/565

ş. **+ler kıl-:** Şükürler etmek. 41a/871, 51b/1095

-T-

tā (Far.): Ta, +e dek, +e değın, +e kadar.

t. 1b/6, 8a/149, 17b/352, 38b/811, 45b/972, 49a/1041

t. **ki:** 1. İçin; sonunda, nihayet. 9b/183, 29b/616, 31b/660, 51b/1103

t. **kim:** Sonunda, nihayet. 53a/1137

2. Öyle ki. 28a/591

ta'accüb (Ar.): Şaşma, hayret etme.

t. **it-:** Şaşırmak, hayret etmek. 35a/745

ta'am (Ar.): Yemek, aş.

t. 5b/92, 30b/639, 33b/710, 33a/711, 44a/933, 44a/934, 51b/1104, 52a/1106

t. **+dan** 52a/1107

t. +ı 4a/57

ta'aşşüb (Ar.): Bir kimseye veya bir şeye aşırı düşkünlük ve tutkuyla bağlılık.

t. **it-:** Bir kimseye veya bir şeye aşırı düşkünlük ve tutkuyla bağlılık göstermek. 35a/745

tā'at (Ar.): İbadet.

t. 53b/1147

t. +e 8a/142

t. **it-:** İbadet etmek. 53b/1144

tabak (Ar.): Tabak.

t. 24a/499, 50a/1063 (2)

tābān (Far.): Parlak, ışıklı. bk. *māh-ı tābān*

t. 3a/37, 28a/581

tabīb (Ar.): Doktor, hekim.

t. 29b/619

- ta'bir** (Ar.): Yorma, yorumlama.
 t. 57b/1226
 t. +i 57b/1226
t. it-: Yorumlamak. 39b/832, 58b/1248
- tac** (Far.): 1. Hükümdarlık alameti.
 t. 42a/894
 t. +ı 56a/1197
 2. Başa tac yapılacak kadar muhterem ve aziz kimse.
 t. +ımız 28b/595
- tacir** (Ar.): Ticaretle uğraşan kimse, tüccar.
 t. +idi 11a/208
 t. +ler 31b/665
- tacirān** (Ar.): Tüccarlar.
 t. 34a/719
- tağ** : Dağ. *bk. dağ.*
 t. 54b/1168, 54b/1169
 t. +a 10a/188
 t. +ına 12a/238, 53b/1148, 54b/1168, 55a/1174
 t. +ında 54b/1168, 56b/1212, 58b/1246
- tağıl-** : Sona ermek.
 t. -dı 27a/560
- Tāhā** (Ar.): Kur'ân-ı Kerîm'in 20. suresidir.
 T. 13a/260
- Tāhir (I)** (şa): Hz. Muhammed (571-632). Kendisine Kur'an-ı Kerim indirilen İslam dininin peygamberi ve son peygamberdir.
 T. 13a/261
- Tāhir (II)** (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed'in oğludur.
 T. idi 53a/1133
- taḥsîn** (Ar.): Övme, takdir etme.
 t. +durur 19b/399
- taht** (<taht: Far.): Hükümdarlık makamı.
 t. +ı 56a/1197
- Tā'if** (ya): Mekke'ye 150 km uzaklıkta bir şehir.
 T. 45a/953
- tākāt** (Ar.): Güç, kuvvet.
 t. +üñ 47b/1006
- t. it-:** Gücü yetmek, imkânı olmak. 11b/226
- t. +i tāk ol-:** Takati kesilmek. 60a/1263
- taḥrîr** (Ar.): Sözle anlatma.
t. it-: Anlatmak. 41a/873
t. kıl-: Anlatmak. 13b/268
- tal** : Ağaç dalı.
 t. +ları 26a/545
- tal'at** (Ar.): Güzel yüz.
 t. +i 34b/728
- ṭaleb** (Ar.): İstek, dilek.
t. kıl-: İstemek. 43a/916
- Talha** (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed'in sahabelerinden Talha bin Ubeydullah.
 T. 59a/1251
 T. durur 17b/354
- ṭalib** (Ar.): Talip, isteyen.
 t. +em 56b/1205
t. ol-: Talip olmak. 43a/915, 54a/1152
- ta'lim** (Ar.): Öğretme.
t. eyle-: Öğretmek. 55a/1179
t. it-: Öğretmek. 55a/1177, 55b/1191, 55b/1192
- ṭam** : Dam, çatı.
 t. +a 25b/534
- ṭama'** (Ar.): Çok beğenip istemek. *bk. ḥām ṭama'*
 t. +dur 42a/889
- tamām** (Ar.): Tamam, tam.
 t. 11a/214, 11b/223, 21a/429, 31a/653, 33b/704, 27a/566, 31a/654, 32b/687, 35a/736, 40a/849, 42b/898, 49a/1046, 58a/1240
t. ol-: Tamamlanmak. 3a/33, 3a/39, 7b/137, 13a/258, 15b/315, 24b/507
- tamāmet** (Ar.): Tamamıyla, tamamen.
 t. 13b/263
- ṭamu** : Tamu, cehennem.
 t. 45a/951
 t. +ya 46a/979
t. odr: Cehennem ateşi. 31a/652

tañ (I) : Güneş doğmadan önceki alacakaranlık, fecir.

ṭ. +a 23a/475

tañ (II) : Hayret, şaşma, şaşırma.

ṭ. +a **kal-**: Şaşakalmak, donakalmak. 29b/622

ta'n (Ar.): Yermek, kötüleme.

ṭ. +ındañ 34b/725

ṭ. **it-**: Yermek, kötülemek. 34a/721, 51b/1097

ṭ. **kıl-**: Yermek, kötülemek. 31b/663

tañş- : Danışmak.

ṭ. -ur-idük 41b/882

tañla : Sabahleyin, sabah vakti.

ṭ. 49a/1040, 49a/1044

tañlacaḳ : Sabahleyin erkenden, şafakla birlikte.

ṭ. 36a/759

Tañrı : Tanrı, Allah.

T. 40b/858, 58b/1246

T. +dañ 17a/339

T. +sın 23b/485

tanuḳ : Tanık, şahit.

ṭ. **ol-**: Şahit olmak. 48b/1035

tanuḳluḳ : Tanıklık, şahitlik.

ṭ. **vir-**: Şahitlik etmek. 31a/650

tara- : Taramak.

ṭ. -dı 36a/761

tārumār (Far.): Perişan, karmakarışık.

t. **ol-**: Perişan olmak, karmakarışık olmak. 14b/285, 36a/767

taşavvur (Ar.): Düşünce.

t. **kıl-**: Düşünmek. 48a/1024

taş (I) : Dış.

ṭ. +ı 8a/151

taş (II) : Taş.

ṭ. 50a/1066, 52a/1113, 54a/1149

ṭ. +a 10a/188, 20a/410

ṭ. +ıla 18b/382

tatlu : Hoş, tatlı.

ṭ. 5b/87, 29a/609, 36a/764

tavāf (Ar.): Ka'benin etrafını dolaşma.

ṭ. **kıl-**: Ka'benin etrafını dolaşmak. 8a/151

tavar : İnek, özellikle koyun keçi gibi hayvanların ortak adı.

ṭ. 52b/1124

ṭavīl (Ar.): Uzun, köklü, eskiye dayanan.

ṭ. 45a/960

ṭaya (<dāye: Far.): Dadı.

ṭ. **ol-**: Dadı olmak. 5b/90

ta'yīn (Ar.): Belli etme.

t. 57a/1215

ṭayr (Ar.): Kuş.

ṭ. 7b/132

Ṭayyib (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed'in isimlerindendir.

Ṭ. 14a/277, 29b/619

tāze (Far.): 1. Taze.

t. 24b/507

2. Dinç görünümlü.

t. 35a/744

3. Genç.

t. 25b/527

ta'zīm (Ar.): Saygı gösterme.

t. +ile 33b/703

t. **eyle-**: Saygı göstermek. 11b/225

t. **kıl-**: Saygı göstermek. 39a/820, 50b/1082

tecellī (Ar.): Görünme, görünür olma.

t. **eyle-**: Görünmek, görünür olmak. 15b/306

t. **kıl-**: Görünmek, görünür olmak. 4a/55

tedārīk (Ar.): Hazır etme.

t. +ler **kıl-**: Hazırlıklar yapmak. 6b/118

tedbīr (Ar.): Tedbir, önlem.

t. +ini 17b/356

t. +iñüz 17b/352

t. **it-**: Tedbir almak, önlem almak. 6a/105, 41a/873

teferrūc (Ar.): Ferahlama.

t. **eyle-**: Ferahlamak. 35a/743

tek : Tek, sadece, yalnız.

t. 9a/170, 46a/977

teḳāzā (Ar.): Azarlama.

t. **vir-**: Azarlamak. 37b/796

tekbīr (Ar.): İslâm dininde Allah'ın büyüklüğünü belirtmek için söylenen "Allāhu ekber" sözü.

t. it-: İslâm dîninde Allah'ın büyüklüğünü belirtmek için söylenen "Allâhu ekber" sözünü söylemek. 60a/1265

tekebbür (Ar.): Kibirlenme.

t. kııl-: Kibirlenmek. 40b/862

tekrâr (Ar.): Tekrar.

t. 27a/562

t. it-: Tekrar etmek. 56a/1193

temâşâ (Far.): Seyretme, izleme.

t. eyle-: Seyretmek, izlemek. 24b/504

temâşâcı (<temâşâ+cı: Far.+T.): Seyreden kimse, seyirci.

t. 1b/3

temennâ (Ar.): Arzu, istek, temenni.

t. it-: Arzu etmek. 46a/978

temiz : Temiz.

t. 35a/744, 36a/762, 47a/1003

ten (Far.): 1. Ten. *bk. teñ*

t. +i 25a/522, 29a/611

2. Vücut, beden.

t. -di 12b/248

t. +ime 50b/1075

teñ (<ten: Far.): Vücut, beden. *bk. ten*

t. 39a/828

terk (Ar.): Bırakma, bırakıp gitme.

t. it-: Terk etmek, bırakıp gitmek. 1b/5, 45a/955, 50b/1077

tesellî (Ar.): Sıkıntısını, acısını unutturmaya çalışma, avutma.

t. +sin 58a/1238

t. kııl-: Sıkıntısını, acısını hafifletmek. 4a/55

teşvîş (Ar.): İnsanın zihnini meşgul eden şey.

t. +ümi 39b/832

tevbe' (Ar.): Tövbe.

t. 32b/684

tevfîk (Ar.): Allah'ın yardımı.

t. ol-: Allah'ın yardım etmesi. 38b/815

Tevrât (Ar.): Dört kutsal kitaptan Hz. Musa'ya indirileni.

T. 14b/292, 56b/1214, 57b/1234

T. +da 14a/273, 15b/306, 40a/841

T. +ı 14b/290, 14b/291

țin- : Bir şey söylemek.

țin. -mayup 40b/863, 41a/866

ținş : Bireyin ötesinde bir varlığı olan.

țin. +ın 46b/989

ticâret (Ar.): Ticâret.

t. 6b/110, 15b/315

t. +de idi 57a/1222

t. +e 1b/0

t. eyle-: Ticaret yapmak. 11a/209

t. it-: Ticaret yapmak. 57a/1223

tîr (Far.): Ok.

t. ü kemân: ok ve yay. 12b/243

tîz (Far.): Hızlıca, hemen.

t. 5b/92, 10a/191, 11b/224, 12b/244, 16a/323, 18a/367, 22a/459, 24a/499, 24a/503, 24b/507, 25b/534, 26a/544, 26b/555 (2), 31a/649, 33b/702, 33b/710, 35b/750, 40a/848, 41b/879, 43b/923, 43b/926, 44a/933

toğ- : Güneş veya ay ufuktan yükselerek görünmek, doğmak.

țin. -dı 14a/281

țin. -ıcağaz 7a/122

țin. -mış 56b/1214

țin. -sa 2a/10, 7a/121, 7a/126

toğrı : Doğru. *bk. doğrı, doğru, toğrı*

țin. 21a/431, 26a/544

toğru : Doğru. *bk. doğrı, doğru, toğrı*.

țin. 11a/212, 12a/229, 23a/472, 32a/679, 33a/691

toğun- : 1. Dokunmak.

țin. -madı 8a/145

2. Tesir etmek.

țin. -a 38a/797

tol- : 1. Dolmak. *bk. dol-*.

țin. -dı 14a/280, 14a/281, 18b/382

țin. -mış 19a/387

2. (Gözü) Yaşlanmak.

t. -ar 12a/233

țin. -dı 11a/217, 40b/853

3. Kaplamak, sarmak.

țin. -a 39b/833

țin. -dı 30b/646, 41b/878

4. Yayılmak.
 t. -mış-ıdı 56b/1210
 t. -ısar 57a/1216
oldur- : Doldurmak.
 t. -dı 29b/623
olu (I) : Dolu.
 t. **ol-** : Dolu olmak. 25a/521
olu (II) : Bir yağış çeşidi olan dolu.
 t. 22b/463
olun- : Ay dolunay durumuna gelmek.
 t. -sa 2a/8, 7a/124
on : Elbise, kılık kıyafet. *bk. don.*
 t. 9a/164, 50b/1078
 t. +ı 36a/762
 t. +lar 8b/157, 8b/158, 16a/322, 52a/1115
 t. +ları 27b/572
 t. +ların 36a/760
 t. +larını 42b/906, 43b/923
onat- : Giydirip kuşatmak, süslemek.
bk. donat-
 t. -dı 16a/324
oprak : Toprak.
 t. 18b/381
 t. (ğ)+a 29b/623
 t. +dañ 19a/393
 t. (ğ)+ı (belirtme hâli) 20a/410
 t. +ı (belirtme hâli) 18b/380
 t. (ğ)+ı 24a/494
 t. +ıla 18b/382, 19a/387
opolu : Tamamen.
 t. 25b/526
oy- : Tatmin olmak. *bk. doy-*
 t. -maya 29a/612
oyla- : Nimetlendirmek, yedirip içirmek.
 t. -yasın 27a/564
 t. -dı 2a/16
oylan- : Yedirilip, içirilmek.
 t. -dı 52a/1106
tuhfe (<tuhfe: Ar.): Hediye.
 t. 50a/1065
tulluk : Dulluk.
 t. mı 45a/952
tulum : İçine su konan deri kap.
 t. +ların 22b/464
tun : Taraf, gizli yer.
 t. +ı 24b/513

ur- : 1. Durmak. *bk. dur-*
 t. -dı 30a/635
 t. -sa 8a/144, 25b/535
 t. -ur 12b/242, 25b/535
 t. -urdu 8a/144
 2. Ayakta durmak, kıyam etmek, ayağa kalkmak.
 t. -alum 11a/210
 t. -dılar 14a/279, 30a/631
 t. -ı gel- 27a/561
 t. -maz idi 8a/141
 t. -sa 4a/57
 t. -uñ 26b/555, 27b/577, 43b/926
 t. -up 4a/59, 27a/562, 47b/1008, 55b/1186
 t. -ur 18a/365, 28a/584, 59b/1259
 3. Oturmak, ikâmet etmek.
 t. -dı 5b/95
 t. -dılar 17a/349
 4. Beklemek.
 t. -alum 20b/418
 t. -ayım 27b/579
 t. -dılar 18b/376
 t. -sunlar 52a/1107
 t. -ur 27b/578
 5. Birinin emrinde bulunmak.
 t. -mışam 21b/440
 6. Yardımcı fiil olarak zarf-fiil eki almış fiillerle birlikte kullanılarak birleşik fiil yapar.
 t. ! 13a/253
izmetinde t. oturup t. örü t.
ut- : 1. Tutmak. *bk. dut-*
 t. -ardı 16b/334
 t. -ar-ıdı 12b/246
 t. -dı 18a/367
 2. (Yer bildiren kelimelerle) Takip etmek, izlemek.
 t. -dı 20a/406
 3. Gereğini yerine getirmek.
 t. -ar 55a/1180
 t. -arsa 60b/1271
 t. -dı 55b/1192
 t. -gil 46a/978
sözüm t. sünnetin t.
 4. Yardımcı fiil olarak kullanılır.

- ʔ. -dılar 31b/661
 ʔ. -madı 31b/664
 ʔ. -mañ 42b/903
*gümān ʔ. yolu ʔ. yük ʔ.
 yüklerini ʔ.*
ʔuyūr (Ar.): Kuşlar.
 ʔ. 32a/677
tüvānā (Far.): Güçlü.
 t. +sın 19a/391
- U-**
- u** (Far.): Ve. *bk. ı, i, ü.*
 u. 7a/129, 7b/132, 8a/151,
 10b/204, 13a/258, 19a/391,
 20a/407, 25a/520 (2), 32b/684,
 33b/707 (3), 35b/753, 36a/763,
 42a/894, 43b/927, 50a/1067
‘uch (Ar.): Kibir, gurur.
 ‘u. 21a/437
ucuz : Ucuz.
 u. 31b/667
u. ol-: Ucuz olmak. 31b/667
uç- : Uçmak.
 u. +a 23a/477
uğra- : 1. Uğramak.
 u. -dı 9b/183
 u. -sa 53b/1140
 2. Maruz kalmak.
 u. -yalum 21a/432
 3. İçinden geçmek.
 u. -dı 23b/482, 23b/485
 u. -dılar 23b/482
uğraş- : Kavuşmak.
 u. -ursın 21b/445
uğur : Yol.
 u. +una (uğruna) 51a/1087
ulaşdur- : Ulaştırmak, eriştirmek.
 u. ! 4b/66
ulu : Çok büyük, yüce; toplumun
 saygı duyulan büyüğü.
 u. 3a/38, 8a/150, 10b/201,
 11a/208, 12b/248, 17b/360 (2),
 19b/404, 20a/409, 23a/476,
 23a/481, 25a/521, 25b/534,
 25b/536, 28b/598, 31b/665,
 42a/885, 46a/973, 47a/1002,
 51b/1103
 u. +dur 28b/599, 57b/1232
 u. durur 44a/937
 u. +lar 17b/350, 44a/938,
 49a/1044
 u. +lardañ 48b/1038
 u. +lardur 45a/957
 u. +ları 4a/58, 45a/956
 u. +ları (belirtme hâli) 11b/224
 u. +larına 52b/1122
 u. +larını 40b/860, 51a/1089,
 51b/1102
 u. +larınuñ 25a/517
 u. +laruñ 10a/185
 u. +muz 27b/574
 u. +sı 27b/573
 u. +sun 20b/423
u. kiçi: Büyük küçük, herkes.
u. ol-: Büyük olmak. 26a/546,
 39b/835
‘ulūfe (Ar.): Maaş.
 ‘u. 6b/111
 ‘u. +sin 37b/788
 ‘u. +siñ 37b/787
‘u. eyle-: Maaş vermek.
 6b/113
ululuğ : Büyüklük.
 u. (ğ)+unı 41b/884
um- : Ummak, ümit etmek.
 u. -a 55b/1184
 u. -ardım 3b/44
 u. -ar idim 40a/845
 u. -arlar 37b/786
‘ummān (Ar.): Okyanus.
 ‘u. +ıdur 43b/919
unut- : Unutmak.
 u. -mışdur 37b/794
ur- : 1. Vurmak.
 u. -dı 20a/406, 24a/496
 u. -mağ 12b/249
 u. -ur 21a/434
 2. (Şimşek) Çakmak.
 u. -ur 2a/10, 7a/126
berğ u.
 3. Yükleme.
 u. -dılar 16b/331
 u. -ur 16b/335
yükin u.
 4. Yaralamak.
 u. -uram 18a/363
 5. Koymak, yerleştirmek.
 u. -dılar 26b/558

6. Değdirmek.
u. -dı 29b/618, 29b/623
yüz yire u.
7. Fırlatmak, atmak.
u. -ur 36b/771
ohlar u.
8. Bağlamak.
u. -dılar 51a/1091
düğüm u.
9. Yardımcı fiil olarak kullanılır.
u. -ğıl 48b/1030
kulağ u.
- uş** : İşte.
u. 9a/164, 9a/168, 11a/212, 13a/254, 16a/317, 17b/353, 18a/363, 19a/392, 33b/704, 44b/945, 45a/953
- uşandur-** : Parçalamak.
u. -ur 20a/410
- uşda** : İşte.
u. 9a/167, 19a/388, 25b/536, 37a/779
- utan-** : Utanmak.
u. -dı 36a/761
u. -up 37a/781
u. -ur 47a/1001
- uy-** : 1. Tâbi olmak.
u. -an 21b/447
u. -ana 24a/498
u. -anlar 18b/375 (3)
u. -anlara 31a/653
u. -duñ 60b/1268
u. -masa 21b/447
u. -sa 31a/653
u. -uñ 59a/1255
2. Davranışlarını, hareket ve fikrini karşısında mevcut kimse veya şeye göre ayarlamak.
u. -maya 29a/612
- uyan-** : Uyanmak.
u. -dı 12b/245, 13b/266, 23a/474, 26a/545
u. -madı 32a/678
u. -up 34a/719, 57a/1225
- uyanık** : Uyumayan.
u. -dı 33a/700
- uyhu** : Uyku. *bk. uyku.*
- u. 32a/675, 38a/802
gözünü u. al-
- uyku** : Uyku. *bk. uyhu.*
u. 23a/473
gözünü u. al-
- uyu-** : Uyumak.
u. -r 32a/677
u. -rdı 53b/1144
u. -r-ıdı 32a/678
u. -r idi 33a/698
u. -rken 32a/679
- ‘uzlet** (Ar.): Bir köşeye çekilip insanlardan uzak, yalnız yaşama.
‘u. it-: Bir köşeye çekilip insanlardan uzak, yalnız yaşamak. 53b/1146
- Ü-**
ü (Far.): Ve. *bk. ı, i, u.*
ü. 7b/130, 7b/132 (2), 7b/133, 13b/265, 15a/295, 19a/391, 39b/837 (2), 40a/841, 42a/891 (2), 46a/976, 52b/1119, 53b/1147, 43b/918
- üç** : Üç, 3.
ü. 4a/60, 34b/734, 53b/1140, 54a/1149
ü. +ü 3b/50
- üçer** : Üçer.
ü. 50a/1065
- üç yüz** : Üç yüz.
ü. 52b/1117
- ümîd** (Far.): Umut.
ü. +üm 4b/68
- ümme** (Ar.): Bir peygambere îman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tâbi olanların meydana getirdiği topluluk.
ü. 57b/1230, 60b/1271
ü. +i 57a/1216, 60b/1272
ü. +iñ 55b/1182
ü. +iñdeñ 27a/564, 32b/682
ü. +ini 40a/842
ü. +lerinüñ 56a/1201
ü. +üñi 32b/681
- ümme** (Ar.): Okuma yazması olmayan.
ü. +yem 55a/1176

Ümmü Gülşüm (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed'in kızıdır.

Ü. 53a/1134, 53a/1135

ürk- : Ürmek, korkmak.

ü. -di 21a/435

üst : Üst.

ü. +inde 8a/144, 25b/533, 25b/535, 43a/917

ü. +inden 23a/477

ü. +ine 8a/145, 8b/152, 15b/316, 28b/593 (2)

ü. +ümüze 15b/314

ü. +ünde 25b/529

ü. +üne 17a/341

üzer : Üst, üzeri.

ü. +ine 52a/1115, 60b/1270

üzre : Üzerine, üzerinde.

ü. 16b/335, 19a/390, 29b/617, 37a/776, 52a/1111, 53a/1132

-V-

vācib (Ar.): Yapılması gerekli olan.

v. ol-: Yapılması gerekli olmak, şart olmak. 47a/997

va'de (Ar.): Zaman.

v. 26b/554

vādi (Ar.): Vadi.

v. +ye 20a/407

Vahīd (Ar.): "Tek, asla ortağı ve benzeri olmayan" anlamında Allah'ın güzel isimlerinden biri.

V. 6a/98, 49a/1049

vaḥiy (<vaḥy: Ar.): Vahiy. *bk. vaḥy*

v. 57a/1217

vaḥş (Ar.): Yabani hayvan.

v. 7b/132

vaḥy (Ar.): Vahiy. *bk. vaḥiy*

v. 57a/1222

vaḥıyye (Ar.): Okka.

v. 59b/1258

vaḳit (<vaḳt: Ar.): Vakıt, zaman. *bk. vaḳt.*

v. 46a/981

v. +de 26a/539

vaḳt (Ar.): Vakıt, zaman. *bk. vaḳit.*

v. 30b/645

v. +ıla 31b/664

v. +i 15a/300, 26b/554

v. +idür 16a/319

v. +i gel-: Zamanı gelmek. 6a/103, 6b/110, 39b/837

v. +i ol-: Zamanı gelmek. 57b/1231

vālih (Ar.): Şaşmış kimse.

v. ol-: Şaşmak. 16b/328, 26a/553, 30b/636, 36a/763

va'llāh (Ar.): "Allah'a yemin olsun ki." anlamında kullanılan yemin sözü.

v. 43b/922

va'llāhi (Ar.): "Allah'a yemin olsun ki." anlamında kullanılan yemin sözü.

v. 9a/166, 9b/174, 45b/966

va'llāhü (Ar.): "Allah'a yemin olsun ki." anlamında kullanılan yemin sözü.

v. 13a/252

var : 1. Mevcut, var.

v. 7a/122, 8b/155 (2), 12a/230 (2), 20a/413, 28a/590, 28b/595, 37b/794, 39b/839, 48b/1030, 51b/1099, 51b/1100 (2), 52b/1124, 59b/1257

v. +dur 25b/536, 28b/599, 50b/1072

v. +durur 14b/291, 30b/644, 44a/935, 45a/957

v. +ıdı 7b/133, 10b/201, 10b/205, 10b/206, 11a/208, 11b/220, 17b/350, 24b/506, 25a/516, 26a/537, 26a/540, 52a/1112

v. +ısa 9a/164, 45a/959, 45b/962

v. idi 5b/87, 6a/100, 50a/1064, 56b/1210

v. mı 11a/215, 37a/779

v. mıdur 11b/226, 42a/892, 43a/909

v. +sa 55a/1178

2. Mal, varlık.

v. +umı 42b/897

v. eyle-: Var etmek, yaratmak. 7a/119

v. it-: Yaratmak. 7b/135

var- : 1. Varmak, ulaşmak, gitmek.

v. ! 9a/167, 29b/614, 49b/1050, 55a/1178
 v. -acağımı 34a/723
 v. -alum 20b/418, 27b/577, 47b/1008, 47b/1016
 v. -am 35b/749
 v. -asın 37b/796, 40a/848
 v. -asıñ 5a/78
 v. -ayım 29b/617, 37b/789, 37b/795, 50a/1070
 v. -ayum 32a/674, 42b/906
 v. -dı 12a/239, 19b/401, 20a/407, 24b/509, 35b/752, 36a/765, 41b/879, 43a/907, 43b/925, 44a/932, 45a/951, 46b/986, 55b/1187, 57b/1226, 59a/1254
 v. -dılar 12a/237, 23a/481, 28b/582, 33b/703, 44a/930, 47b/1010, 48b/1034
 v. -duğı 12a/238
 v. -duķ 13a/255
 v. -ğıl 35b/750, 35b/756
 v. -ma 37b/792, 47b/1016
 v. -madı 20b/417
 v. -maz idi 8a/141
 v. -mışam 56a/1200
 v. -uban 11a/214, 12b/241, 35a/735
 v. -uñ 33b/702, 40b/860, 41b/881, 42b/903, 43b/926
 v. -up 6a/104, 11a/216, 20b/422, 42a/886, 50a/1069, 54a/1153
 v. -ur 16b/333, 27b/570
 v. -urdı 54b/1168
 v. -ur-ıdı 12a/239, 12b/240
 2. Bir şeye dikkat çekmek için kullanılır.
 v. ! 3b/42
 3. Kadının bir erkekle evlenmeyi kabul edip onunla evlenmesi.
 v. ! 45b/970
 v. -madı 42a/885, 44a/938, 44b/940
 v. -maz 47a/1001
 v. -ur mısın 45b/969
 4. Birleşik fiil yapar.

v. -dı 27a/562
 gönderi v.
varaķ (Ar.): İki sayfadan ibaret üzeri yazılı yaprak.
 v. 28a/584, 28a/585, 28b/601
varıl- : Ulaşılmak, gidilmek.
 v. -acaķ 56a/1200
Varka (şa): Hz. Hatice'nin amcası.
 V. 11b/220, 45a/951, 45a/952, 45a/958, 45a/960, 45b/969, 46a/978, 46b/986, 46b/989, 47b/1010, 48a/1018, 48a/1027, 48b/1033, 48b/1037, 56b/1210, 56b/1213
varlık : Varlık.
 v. (ğ)+ım 36b/769
 v. (ğ)+ın 11b/223
 v. (g)+um 43a/912, 46a/977
 v. (ğ)+umı 25b/530
vaşıf (<vaşf: Ar.): Vasıf, sıfat.
 v. 35b/748
 v. +ı 36a/762
 v. +ı durur 28b/602
 v. +ın 11b/220
 v. +ıyımış 28a/585
v. it-: Sıfatlandırmak. 15b/310, 29a/608
vāşıl (Ar.): Ulaşma, varma.
v. ol-: Ulaşmak, varmak.
 3a/40, 13b/269, 56b/1205
vaşıyyet (Ar.): Bir kimsenin ölümünden sonra yapılmasını istediğı şey.
v. eyle-: Öldükten sonra ne yapılmasını istediğini bildirmek. 5a/77
v. kıl-: Vasiyet etmek.
 21b/446
vaşl (Ar.): Sevdiğine kavuşma, vuslat.
 v. +ı 36b/769
vaţan (Ar.): Yurt, yer, mekân.
 v. +da 5b/95, 47b/1011
 v. +ımız 3a/30
vay : Üzölme, hayıflanma bildiren edat, eyvah.
 v. 2b/29, 22a/452
ve (Ar.): Ve, hem, ayrıca, bir de.
 v. 1b/0, 6a/103, 7a/123, 27a/560, 31b/667, 33b/703,

- 37b/787, 49b/1058, 52b/1119,
53b/1141, 55b/1184
- vech** (Ar.): Biçim, şekil.
v. +ile 51b/1096, 51b/1097
- vefā** (Ar.): Bağlılık ve sadâkat.
v. +sı 1b/5
- vefādār** (<vefa+dār: Ar.+Far.):
Vefalı. *bk. yār-u vefādār*
v. 58a/1237
- vekīl** (Ar.): Vekil.
v. **it-**: Birini vekil tayin etmek.
48b/1031, 48b/1035
- velākin** (Ar.): Lakin, fakat.
v. 6a/104
- velī (I)** (Ar.): Allah'ın dostu, seçkin kulu.
v. 15a/296, 23b/483, 50b/1077
v. +ler 55b/1184
- velī (II)** (Far.): Ama, fakat, lakin, şöyle ki.
v. 4b/73
- veş** (Far.): Gibi. *bk. gül-veş*
v. 54a/1152
- vezīr** (Ar.): Vezir.
v. +i 57b/1236
- vir-** : 1. İhsan etmek, vermek.
v. ! 4b/66, 4b/69, 21b/446
v. -di 9a/169, 16a/324,
20b/422, 37a/776, 46b/987,
51a/1083, 55b/1190
v. -digim 38b/810
v. -diler 5a/76, 33b/712,
34a/715, 48a/1018
v. -e 2b/25, 4a/59, 8b/160,
23a/479, 37b/787, 40a/843
v. -düm 43a/912
v. -elüm 12a/231
v. -em 9a/169, 38b/809,
59b/1258
v. -eni 9b/176
v. -esiz 49b/1060
v. -evüz 49b/1052 (2)
v. -eyim 8b/158, 8b/159,
9a/170, 16a/318, 40b/863
v. -eyüm 9a/167, 9a/168,
19a/385, 35b/751, 42b/897
v. -gil 9a/164, 19b/394,
21b/444
v. -iserdür 5a/83
v. -iserem 25b/530
v. -mege 19a/389
v. -mesün 38b/812
v. -mez imiş 24b/514
v. -mişdür 45a/953, 58a/1245
v. -se 6b/116
v. -sün 36a/757, 49b/1051
v. -üñ 41b/881
v. -üp 33a/697
v. -ür 8b/161, 32a/673 (2),
51a/1087
v. -ürem 37a/784
v. -ürse 39a/824
v. -ürsin 46a/975, 50a/1071
2. Hâsıl etmek, ortaya çıkarmak.
v. -mez 24a/503
v. -miş 55b/1188
3. Tezlik fiili.
v. ! 54a/1159
v. -esiz 40b/861
v. -evüz 6b/117
v. -ür 54a/1156
alı v. deyü v. eydü v. ögredi v.
4. Biriyle evlendirmek.
v. -elüm 47b/1008
v. -memiş 46a/974
v. -mezem 44b/941
v. -sün 48b/1032, 48b/1036
v. -ür ise 48b/1032
5.(Yardımcı fiil) Vermek.
v. ! 3a/34, 5b/96, 13a/259,
35b/749, 37b/795, 27a/567,
31a/655, 32b/688, 35a/737,
40a/850, 42b/899, 49a/1047,
53a/1029, 58a/1241
v. -di 3b/49, 7b/136, 25a/525,
29b/621, 33b/704, 34b/727
v. -dün 28b/598
v. -elüm 7a/128
v. -eñ 2a/11, 7a/127
v. -esin 37b/796
v. -eyim 4b/70
v. -me 37b/792, 59b/1258
v. -medi 44a/938
v. -mişem 56a/1197
v. -miş-iken 1b/6
v. -mişler 5b/89
v. -üp 37a/777

- v. -ürem 31a/650
cān v. dil v. emān v. icāzet v.
'itāb v. kurbān v. mühlet v.
nişān v. rızā v. risālet v. şafā
v. şalavāt v. selām v.
şifālīklar v. tanukluk v.
tekāzā v.
- viril-** : 1. Verilmek.
v. -miş 55b/1189
risālet v.
2. Evlendirilmek.
v. -di 53a/1136
- vişāl** (Ar.): Kavuşma.
v. +e **ir-**: Kavuşmak. 11b/219
- vuḥūş** (Ar.): Yabani hayvanlar.
v. +ıla 32a/677
- vuşlat** (Ar.): Sevdigine kavuşma.
v. **bul-**: Sevdigine kavuşmak.
53b/1146
- vü** (Far.): Ve.
v. 5a/84, 7b/134, 17a/346,
25a/522, 27b/572 (2), 41b/878,
43b/918, 52a/1105, 52a/1114,
54a/1154, 55a/1173, 56a/1197,
57b/1228, 57b/1233, 58a/1238,
60a/1263, 60b/1268
- vücūd** (Ar.): Vücut, beden.
v. +ı 15a/298
v. +a **gel-**: Doğmak. 15a/300
- Y-**
- ya** (Far.): Ya (bağlaç).
y. 6a/107, 11a/207, 22b/460,
29b/620, 34a/713, 34a/722,
36b/772, 36b/774, 43a/910,
46b/988, 46b/990, 51b/1100,
60b/1268
- yā** (Ar.): Ey, hey.
y. 2a/17, 2b/29, 3a/32, 3a/35
(2), 3a/36 (2), 3b/41, 3b/48,
6a/98 (2), 6a/99 (2), 8b/154,
9a/168, 10a/187, 10a/192,
12b/247, 12b/248, 13a/253,
13a/260 (2), 13a/261 (2),
14a/277 (2), 14a/278 (2),
15b/312, 18a/368, 18b/372,
19b/394, 20b/424, 21a/428,
21a/429, 22a/457, 22b/461 (2),
22b/462 (2), 23a/474, 23a/475,
23b/484, 24a/501, 24b/504,
27a/563, 27a/568 (2), 27a/569
(2), 28b/598, 28b/601,
29a/604, 29a/613, 29b/620,
30a/627, 30b/644, 31a/652,
31a/656 (2), 31a/657 (2),
32a/672, 32b/681, 32b/689 (2),
32b/690 (2), 33b/709, 34a/722,
35a/738 (2), 35a/739 (2),
35b/754, 36b/770, 38a/805,
40a/851 (2), 40b/852 (2),
41b/880, 42b/900 (2), 42b/901
(2), 43a/909, 43a/913, 43a/916,
45a/951, 46a/976, 46a/977,
46a/978, 46b/985, 47b/1013,
48a/1020, 48a/1023, 48a/1025,
48a/1027, 48b/1034, 48b/1037,
49a/1049 (2), 53a/1130 (2),
53a/1131 (2), 54a/1157,
55a/1171, 55b/1182, 55b/1189,
55b/1190, 56a/1195, 56b/1208
(2), 56b/1209 (2), 58a/1242
(2), 58a/1243 (2), 59b/1261,
60a/1262, 60a/1266, 60b/1268
- yaban** : İnsan yaşamayan ıssız yer.
y. +dadur 12a/234
- yād** (Far.): Anma, hatırlama.
y. **ol-**: Anılmak, hatırlanmak.
2b/22
- yādigār** (Far.): Anı, hatıra.
y. 45b/972
y. **ol-**: Hatıra kalmak. 1b/6
- yağ** : Yağ.
y. 8a/146
- yağma** (Far.): Yağma, ele geçirme.
y. **kıl-**: Ele geçirmek. 36b/771
- yağmala-** (<yağma+la-: Far.+T.): Ele
geçirmek.
y. -mışdı 11b/223
- yağmur** : Yağmur.
y. 22a/458, 22b/460, 22b/463
- yağrın** : Sırt.
y. 31a/647
y. +ına 28a/592
- yaḥşı** : Güzel, iyi.
y. 48a/1019
y. +dur 43b/922
- yāhūd** (Far.): Veya.

- y. 14a/281, 36b/770 (2), 45a/952
- yağ-** : Yakmak.
y. -an 41b/877
y. -ar 25a/522
- yağıl-** : Acı çekmek.
y. -am 38b/811
- yakın** : 1. Yakın.
y. +ına 23a/481
y. ol- : Yakın olmak. 29a/610
2. Zaman bakımından yakın.
y. +da 25b/526
- yakıncağ** : Pek yakın, çok yakın.
y. 32a/670
- yakîn** (Ar.): Kesin ve sağlam bilgi, şüphesiz.
y. 11a/212, 12a/229, 20b/419, 24a/503, 26a/539, 28b/597, 47a/997, 48b/1031
- yalan** : Yalan.
y. 8a/143, 8b/154, 21a/429, 42b/905, 43a/911, 59b/1256
- yalın** : Sade.
y. kılıç : Elinde kılıç kınından çıkmış vaziyette. 12b/247
y. kılıç eyle- : Elinde kılıç kınında çıkmış vaziyette olmak. 18a/365
- yalıñuz** : Yalnız.
y. +caydı 37a/775
- yalvar-** : Yalvarmak.
y. ! 29b/615
y. -alum 6a/107, 11a/210
y. -dılar 24a/496
- yan** : Yan, kat, huzur, beraber.
y. +ımda 39b/830
y. +ında 26a/540
y. +ında 4a/56
- yan-** : 1. Yanmak.
y. -a 57a/1216
y. -ardı 17a/344
y. -maz idi 53b/1143
2. Parlamak.
y. -ar 20a/415,
3. (Toprak) Sıcaktan yanmak.
y. -mış 24a/494
4. Acı içinde olmak, ızdırap çekmek.
y. -a 16b/338
- y. -ardı 44b/949
y. -ar idi 38a/806
y. -dı 43b/928
y. -up yağıl- : Dert çekmek. 38b/811
- yaña** : Yana, taraf, tarafa.
y. 21a/431, 26a/545, 34a/716, 35b/749, 38a/800
- yañadañ** : Taraftan, yönden.
y. 17a/346
- yandur-** : Yakmak.
y. -ur 20a/410
- ya'ni** (Ar.): Yani, sözün kıyası.
y. 12b/243, 16b/330, 28b/594, 30a/633, 32b/685, 37b/787, 38b/809, 42a/890, 44b/944, 45b/967, 48a/1021, 48a/1022, 53a/1127
- yapraq** : Yaprak.
y. 12b/242, 26a/546
y. (ğ)+ı 24a/494
y. (ğ)+ına 37a/782
- yar** : Ağız suyu.
y. +ın 26b/548
y. +ına 24b/505
- yār** (Far.): Sevgili, dost.
y. 3b/42, 6a/101 (2), 6b/108, 33b/710, 34a/717, 38a/801, 49b/1050, 49b/1058, 50b/1074, 52a/1109 (2), 52a/1114, 53a/1134, 58a/1237
y. +ıdur 2a/14
y. -ı vefādār (Far.): Vefalı dost. 6b/108, 54b/1161
y. -u vefādār : Vefalı dost. 58a/1237
- yaradıl-** : Yaratılmak.
y. -alı 47a/998
y. -mış-durur 15a/295
- yarak** : Hazırlık.
y. eyle- : 49a/1043
y. kıl- : Hazırlık yapmak. 11a/209
- yaraqlan-** : Hazırlanmak.
y. -mış-durur 15b/315
- yarar** : Faydalı, işe yarayan.
y. 6b/112, 52b/1118
- yarat-** : Yaratmak, halk etmek.
y. (d)-ansın 19a/393

- y. -madı 36b/773
y. (d)-updur 15a/297, 57b/1233
yardım : Yardım.
y. **it-**: Yardım etmek. 43b/924
yarıl- : (Yer) Yarılmak.
y. -ur 21a/434
yarın : Yarın, gelecek zaman.
y. 5b/90, 22a/449, 27a/564, 46b/985, 48b/1028, 54b/1165, 56a/1200, 56a/1202
yarındası : Ertesi.
y. **gün**: Ertesi gün. 31b/665
yarlığa- : Suç bağışlamak, mağfiret etmek, affetmek.
y. -mazsañ 2b/28
yarı : Yarı.
y. +sı 21a/427
yaşduk : Yastık.
y. 52a/1114
Yāsīn (Ar.): Kur'ân-ı Kerîm'in 36. suresidir.
Y. 13a/261
yaş (I) : Doğuştan itibaren geçen ve yıl birimiyle ölçülen zaman.
y. +ı 7b/137, 53a/1137
y. +ına 3a/39
yaş (II) : 1. Yaş, yeşil.
y. 26a/543
2. Göz yaşı.
y. 17a/341, 25a/520, 33a/695
y. +ıla 4a/61, 11a/217, 25a/521, 29b/623, 40b/853
y. +ını 37a/781
y. +lar 12a/233, 31a/648
y. +ları 37a/780
y. +lar mıdur 36b/774
gözi y. gözlerindeñ y. dök-
yat- : Yatmak, uyumak.
y. -mış idi 12b/241
y. -ur 20a/409
y. -ursın 12b/248
yavuz : Kötü, fena.
y. 21a/436
yay- : Yaymak, sermek.
y. -dılar 52a/1110
yayağ : Yürüyerek giden, yaya.
y. 21a/435
yayıl- : 1. Yayılmak.
y. -dı 26a/545
2. (Sofra) Serilmek.
y. -dı 39a/822
yaz- : Yazmak.
y. -dı 13b/267, 34a/715
y. -sunlar 34a/714
y. -up 13b/268, 57b/1234
yazıl- : 1. Yazılmak.
y. -mışdı 14b/293
y. -mışdur 14a/273
2. Bir yere kaydını yaptırmak.
y. -alar 6b/111
yazılı : Yazılı, yazılmış.
y. idi 30a/633
ye- : 1. Yemek. *bk. yi-*
y. -di 24a/500
y. -diler 24b/510, 33a/711
y. -esin 8b/156
y. -mege 28a/583
y. -mez 54a/1154
y. -mezdi 53b/1148
y. -mezem 9b/175, 24b/512
y. -r 54a/1149
y. -sün 20b/420
y. -yevüz 24a/502
y. -yüp 52a/1106
2. (Yardımcı fiil) Etmek.
y. -mese *bk. gam y.*
3. Hakkı olan bir şeyi vermemek.
y. -mez 37b/790
hakkın y.
yed (Ar.): El.
y. +inde 21a/436
yed- : Çekmek, yedekte götürmek.
y. -enler 6b/111
y. -er 32a/676
yedi : Yedi sayısı.
y. 3a/39, 50a/1064
yedür- : Yedirmek, yiyecek ikram etmek.
y. -di 5b/92
y. -eyim 18a/366
yeg : Daha iyi.
y. 47b/1009
y. +dür 45a/952
yemek : Yemek, aş.
y. 16a/320, 16a/321
y. (g)+ünüz 9b/175
Yemen (ya): Yemen ülkesi.

- Y. 45a/953
yen- : (Yemek) Yenmek.
 y. -di 16a/321, 44a/934
yeñi : Yeni.
 y. 9a/164
yenil- : (Yemek) Yenmek.
 y. -di 27a/560
 y. -üp 39a/822
yer : 1. Yer, mekân. *bk. yir.*
 y. +de 20b/417, 57b/1227
 y. +e 3b/50, 49a/1040, 51b/1094
 y. +indeñ 18a/365, 36a/759, 41b/879, 42a/887, 44b/950, 46b/986
 y. +ine 17a/341
 y. +turur 22a/454
bir y. cem' ol-
 2. Yer, arz.
 y. +i 7a/119
 y. +leri 29a/603
 3. Vücudun herhangi bir bölümü.
 y. 29a/610
yerindir- : Üzmek, müteessir etmek.
 y. -mem 4a/54
yer yüzi : Yeryüzü. *bk. yir yüzi*
 y. 45b/971
 y. +ne 13b/264
yet- : Yetmek, kâfi gelmek. *bk. yit-*
 y. -ecek 6b/116
yetim (Ar.): Babası ölmüş kimse.
 y. +dür 5a/81
 y. +e 39a/824
 y. iken 32b/680
y. kal- : Babasız kalmak. 4b/63
y. ol- : Babasız kalmak. 3a/38, 3b/46 (2), 4a/53
yetiş- : 1. Erişmek, ulaşmak.
 y. -se 32b/682
 2. Olgunlaşmak, büyümek.
 y. -miş 24b/508
yetmiş : Yetmiş.
 y. 32b/682
yetür- : İdare edip yetirmek, denk getirmek.
 y. -elim 39a/824
yevm'e'l-kıyāmet (Ar.): Kıyamet günü.
 y. 55b/1183
yevm-i mahşer (Far.): Mahşer günü, hesap günü.
 y. +de 7b/130
Yezdān (Far.): Allah.
 Y. 55b/1191
yık- : Yıkmak.
 y. -asın 10a/192
yıl : Yıl, sene.
 y. 6b/109, 24a/503
 y. +a 32b/682
 y. +dur 21b/448
 y. +lar 21b/440
yılan : Yılan.
 y. 12b/242, 12b/243, 12b/245
yıldırım : Yıldırım.
y. oyna- : Yıldırım düşmek.
 22b/465
yılduz : Yıldız.
 y. 51b/1094
yi- : Yemek. *bk. ye-*
 y. -mezdi 4a/57
yigin : Üstün.
 y. 42b/906
yigirek : Daha iyi.
 y. 9b/182, 17b/354
yigirmi : Yirmi.
 y. 23a/471
yigirmi dört : Yirmi dört.
 y. 7b/137
yigit : Yiğit, delikanlı, genç adam.
 y. 8b/155, 12a/230, 28b/599
y. ol- : Delikanlı olmak, genç adam olmak. 6a/103, 7b/137
yil : Yel, rüzgar.
y. it- : Yellemek. 12b/242
yine : Yine, tekrar.
 y. 9a/173, 12a/233, 12a/238, 14b/286, 16a/318, 17a/344, 21a/429, 23a/474, 24b/509, 25b/532, 26a/54, 27a/562, 31b/661, 33a/691, 35b/750, 36a/767 (2), 37b/793 (2), 38b/808, 49a/1042
yir : Yer, arz. *bk. yer.*
 y. 7b/133, 21a/434, 25a/516, 43a/917

- y. +de 8a/146, 17a/349, 23a/471, 24a/493, 24a/502, 31b/658
y. +e 8a/145, 9a/171, 10a/195, 10b/197, 12a/238, 16b/333, 18b/374, 20a/414, 21a/434, 21a/435, 22a/457, 22b/464, 24a/496, 24b/511, 29b/617, 29b/618, 32a/671, 53b/1142
y. idi 25a/519
y. +idi 25a/518
y. +iñüz 17b/352
y. +lerde 17b/351
y. +lere 27a/562
y. durul-: Sabah olup yeryüzü aydınlanmak. 32a/675
- yir yüzi :** Yeryüzü.
y. +nde 43a/914
y. +ne 26b/549
y. +nüñ 42a/893
- yit- :** 1. Yetmek, kâfi olmak. *bk. yet-*.
y. -ersin 33b/708
2. Ulaşmak.
y. -di 26a/545, 44b/947
y. -diler 25a/515, 31b/660, 32a/670
3. Olgunlaşmak.
y. -di 24b/507, 26a/546
y. -er idi 24b/506
y. -miş 24b/508
- yitür- :** 1. Yitirmek, kaybetmek.
y. -ir 14a/282
2. Ulaştırmak.
y. -diler 51a/1092
y. -ür 24a/499
özünü y.
- yohsa :** Yoksa. *bk. yoksa.*
y. 18b/374, 40b/855
- yok :** 1. Yok, mevcut değil.
y. 6a/104 (2), 6a/106, 26a/546, 35a/742, 42a/889, 43a/917, 46a/974, 53a/1127
y. +dur 4b/68, 15b/309, 19b/397, 28a/588, 47b/1006, 54b/1164, 60b/1269 (2)
y. +durur 1b/5 (2), 3a/31, 8b/156 (2), 13a/256, 47b/1009
y. (ğ)+ıdı 7b/133, 8a/148, 10b/202, 18b/382, 41b/875
- y. (ğ)+ısa 47a/1003
y. +ısa 28b/597
y. (ğ)+iken 7b/135
2. Olmaz, hayır.
y. 18b/373, 27b/580
- yokluk :** Yoksulluk.
y. +dañ 8b/159
- yoksa :** Yoksa. *bk. yohsa.*
y. 17b/358
- yol :** 1. Yol.
y. 34a/723, 48a/1018
y. +a 11a/209, 11a/211, 12a/236, 13a/254, 17a/346, 17a/348 (2), 18a/371, 21a/427, 21b/443, 23a/476, 23a/479, 25b/531, 32a/674, 32a/679, 44a/939, 53b/1140
y. +da 20a/413, 21b/445, 35b/746
y. +ı 9b/183
y. +ı (belirtme hâli) 21b/448, 34b/734
y. +ına 9b/178, 33a/691
y. +ları 20a/407
y. +una 17a/340
y. +uña 22a/449, 41a/868
y. +a gir-: Yola koyulmak. 41b/880
y. +dañ az-: Yoldan çıkmak, yolunu şaşırmak. 32a/678, 34a/723
y. +ı tut-: Bir yolda gitmeye başlamak. 20a/406
y. +ların gözle-: Birinin gelmesini merakla beklemek. 38b/816
y. +larını gözle-: Birinin gelmesini merakla beklemek. 17a/345
2. Uğur, amaç.
y. +a 21a/432
y. +ına 3b/43, 4b/70, 56a/1197
y. +una 16a/326, 33b/707, 46a/977, 50b/1073
y. +uña 39a/828, 50a/1069
y. +a başı ko-: Uğrunda ölecek kadar bağlı olmak. 14b/284
3. Vasıta.
y. 11b/218

4. İmkān, çare.
y. bul-: İmkān bulmak, çare bulmak. 6b/115, 39b/835
yoldaş : Yol arkadaşı.
 y. +ı idi 23b/483
y. ol-: Yol arkadaşı olmak. 2b/26, 21b/443
yolınca : Gerektiği gibi.
 y. 6b/113
yor- : Yormak, yorumlamak.
 y. -dı 39b/832
hayra y.
yordur- : Yorumlatmak.
 y. -mışam 39a/829
yorgan : Yorgan.
 y. 52a/1114
yönel- : Yönelmek.
 y. -di 17a/340
yu- : Yakamak.
 y. -ya 42b/896
 y. -yup 5b/85
yumruk : Yumruk.
 y. 28a/592
yumuşak : Yumuşak.
y. ol-: Yumuşak olmak. 29a/611
yurt : Yurt, vatan.
 y. (d)+uñ 1b/3
yüce : 1. Yüksek.
 y. 22a/457, 30a/634
 2. Yüce, büyük, mertebesi üstün olan.
 y. durur 20a/414, 46a/983
 3. Büyük.
 y. 25a/516
yük : Yük, eşya.
 y. 27b/578
 y. +e 16b/333
 y. +in 31b/661
 y. +ler 28b/600
 y. +leri 15b/315
 y. +lerini 34a/719
 y. +üni 28a/591, 31b/662
y. tut-: Yükünü yüklemek, bağlamak. 31b/661
y. +in ur-: Yük yüklemek. 16b/331
y. +lerini tut-: Yükünü yüklemek, bağlamak. 31b/664

yüklet- : Yükleme işini yaptırmak.
 y. (d)-ürler 34a/719
yüklü : Yüklü, yüklenmiş.
 y. 16b/331, 31b/661
yüri- : Yürümek. *bk. yürü-*
 y. ! 21a/428, 22a/449, 23a/478, 49b/1050, 55a/1172
 y. -di 50b/1080
 y. -miş 10a/186
 2. (Su) Yürümek.
 y. -di 26b/549
yürü- : Yürümek, gitmek. *bk. yürü-*
 y. ! 21a/430, 32a/672
 y. -di 21a/434, 32a/674
 y. -mez 21a/427
 y. -miş 10a/194, 10b/196
 y. -ür 10a/186
 y. -se 8a/144, 25b/535
yürüt- : Yürütmek.
 y. (d)-elüm 20b/420
yüz (I) : Yüz, surat, çehre.
 y. +i 7b/139, 15b/313, 20b/421, 28a/581, 29a/606, 29a/607, 33a/699, 39a/826, 45b/963, 53b/1138
 y. +in 12b/244, 15a/305, 16b/333, 19a/390, 27a/562, 29b/623, 36a/761
 y. +indeñ 16b/328
 y. +ine 25b/532, 29a/612, 36a/763, 38a/802
 y. +iñe 3b/41
 y. +inüñ 28a/593
 y. +üm 47a/1001
 y. +ümi 3b/41
 y. +üne 31a/648
 y. +üni 14a/282, 21b/440
y. +i açıl-: Güzelliği, parlaklığı ortaya çıkmak. 33a/701
y. +i dut-: Yönelmek. 22b/470
y. +i mäh: Ay yüzlü. 3b/48, 6b/114, 40b/856
y. +i şulu: Güzel; haya sahibi. 10b/201
y. +i suyına: Bir kimsenin hürmetine, hatırına, sayesinde. 15a/295
y. +ler sür-: Huzurunda yere kapanmak. 4b/70, 38a/798

- y. sür-:** Huzurunda yere kapanmak. 9b/184
y. +üm sür-: Huzurunda yere kapanmak. 25a/524, 29b/617
y. +üm üzre: Yüzü yere bakar vaziyette. 29b/617
y. +üñ aķ ol-: Ayıbı, günahı olmamak. 4b/72
y. +üñ şuyına: Bir kimsenin hürmetine, hatırına, sayesinde. 55b/1182
y. yire ur-: Huzurunda yere kapanmak. 29b/618
 2. Yüzey.
 y. +indeñ 22b/464
yüz (II) : Yüz, rakamla 100.
 y. 59b/1258
yüz biñ : Yüz bin.
 y. +de bir: Her yüz binde bir, süreklı. 2b/28
yüz kırķ : Yüz kırķ.
 y. 10b/206
- Z-**
zāhir (Ar.): 1. Meydanda olan, görünen, açık.
 z. 54b/1167
z. +e çık-: Meydana çıkmak. 60a/1266
z. it-: Meydana çıkarmak, ortaya koymak. 47a/1004
 2. Elbette.
 z. 37b/794
zaḥmet (Ar.): Sıkıntı, güçlük, zorluk.
 z. 13a/256, 19b/404
zaḥmetlū (<zaḥmet+lū: Ar.+T.): Zahmetli, zor, güç.
 z. 17b/351
za‘īfe (Ar.): Güçsüz.
 z. +yi 38a/805
zamān (<zemān: Ar.): Zaman, vakit.
 z. 10a/187, 10a/189, 11b/221, 18b/372, 21b/442, 22b/463, 37b/786, 42a/895, 46b/985, 51b/1096, 56a/1194, 57b/1229
 z. +da 10b/203, 26a/540, 57a/1222
zār (Far.): 1. Ağlayan, inleyen.
 z. 25a/520, 54b/1161
 2. Zayıf, dermansız.
 z. 16a/327
zarāfet (Ar.): İncelik, zariflik.
 z. 14a/283, 43b/918
zārī (Far.): Ağlama, inleme.
z. kıl-: Ağlamak. 3b/47, 4a/62
zarūret (Ar.): Mecburiyet, zorunluluk.
 z. 16a/319
zāt (Ar.): Bir şeyin ta kendisi, maddi varlığı.
 z. +ını 25a/524
z. -ı şerīf: Çok yüksek bir şeref sahibi olan zat. 33b/706
zebūn (Far.): Güçsüz, zayıf, aciz.
 z. 21a/436
zehr (Far.): Zehir.
 z. +in 56b/1204
 z. +in 56b/1204
zehre (Far.): Cesaret.
 z. +si 20b/416
Zekiyyū (şa): “Ümmetini günahlardan temizleyen” anlamında peygamberimiz Hz. Muhammed’in isimlerinden biri.
 Z. 53a/1131
zemīn (Ar.): Yer.
z. ü āsumān: Yer ve gök. 60b/1272
zer (Far.): Altın.
 z. 6a/106, 46a/976
 z. +deñ 52b/1119
zerre (<zerre: Ar.): Çok küçük parçacık.
 z. +ce 3a/31
zerrīn (Far.): Altından yapılmış.
 z. 52a/1113
 z. idi 52a/1114
zevk (Ar.): Zevk.
 z. +ile 41b/878
Zeyd (şa): İlk Müslümanlardan Zeyd bin Harise.
 Z. +ile 58b/1250
zeyn (Ar.): Süs.
z. it-: Süslemek. 51a/1093
Zeyneb (şa): Peygamberimiz Hz. Muhammed’in kızıdır.
 Z. 53a/1134

Zeyyenehu'llāh : Salât ve selâm
Sen'in üzerine olsun, Ey Allah'ın
kendisini zînetlendirdiği/süslediği
zât!

Z. 58a/1243

zî-'ayīb (Ar.): Ayıplı, kusuru olan.

z. +lar 45b/967

zîkr (Ar.): Sözü nü etme, ismini
söyleme, anma.

z. 53b/1147

z. eyle-: İsmi ni söylemek,
bahsini etmek, anmak 1b/2

z. it-: Allah'ı zikretmek.
53b/1144

zînet (Ar.): Ziy net.

z. +i 27b/572

zinhār (Far.): Sakın, asla.

z. 37b/792, 37b/796

zîrā (Far.): Şundan dolayı, çünkü.

z. 27b/574, 37b/794, 53b/1142,
56b/1214

zîr ü zeber (Far.): Altüst.

z. ol-: Altüst olmak. 44b/947

zî-sa'âdet (Ar.): Saadetli, mutlu.

z. 5b/88, 5b/89, 26b/557

ziyā (Ar.): Işık.

z. 14a/280, 30b/646

ziyān (Far.): Zarar.

z. it-: Zarar vermek. 12b/249

z. ol-: Zarar olmak. 22a/459

ziyāret (Ar.): Ziyaret.

z. eyle-: Ziyaret etmek. 4a/59

zuhūr (Ar.): Meydana çıkma, baş
gösterme.

z. eyle-: Meydana çıkmak.
25b/526

z. it-: Meydana çıkmak.
39b/837

zulmet (Ar.): Karanlık.

z. 7b/130

z. ol-: Karanlık olmak. 2a/8,
7a/124

zulüm (Ar.): Zulüm.

z. +dür 30a/626

zübān (<zebān: Far.): Dil.

z. +ı 15b/307

Zübeyr (şa): Peygamberimiz Hz.
Muhammed'in halasının oğlu.

Cennetle müjdelenen on sahâbeden
biri.

Z. 9a/169, 24b/513, 58b/1250

Z. İbn-i 'Avām 11a/214

zülāl (Ar.): Tatlı.

z. 26b/550

2. EKLER DİZİNİ

+A- (isimden fiil yapma eki): beñzemez 26b/550 (2), beñzemiş idi 15b/313, beñzer 8b/155 (12), beñzerdi 36a/760, diledi 3a/40 (2), dilediler 27a/561, dileğim 27a/563, dilemişler 45a/958, dileñ 42b/903, diler 9b/179 (6), dilerem 2b/25 (7), diler idüñ 49a/1044, diler iseñ 3a/34, dilermiş 45a/958, dilerse 8b/160 (4), dilerseñ 5a/80 (6), dilersin 29b/614, dileyecek 6a/104, dileyince 52b/1126, dileyüp 49b/1059, oynadı 22b/465, yarlıgamazsañ 2b/28

-A (<gA, fiilden isim yapma eki): kışadur 6a/106

+A (yönelme hâli eki): ‘Abbāsa 12b/244, āb u gile 1b/4, ağzına 20a/408, Aḥmede 5b/90 (2), ‘aḳluña 41b/883, ‘āleme 7b/136, ‘ālimlere 14b/292, Allāha 3b/48 (4), ‘ammūsına 54b/1161, aña 2b/26 (91), anaya 38b/818, anlara 31a/653 (2), araya 18b/374 (4), ‘aşkına 10b/204, atına 10a/191 (2), ‘Ātikeye 39a/828 (5), ‘avrata 45a/952, aya 15b/313 (3), ayağına 9b/184 (2), ayağına 16b/338, babama 40b/861, babasına 41b/881 (2), bağına 51a/1091 (2), bakmağa 29a/612, baña 4b/66 (56), başa 23b/492, başıma 9a/165, başına 20a/406, başuña 47a/1005, bedr-i aya 15b/313 (2), bedrine 36a/760, beḳāya 5a/84, bilmege 43a/910, bir birine 29a/610, birine 2a/15, bize 2b/29 (15), boynuna 3b/47, bu güne 56a/1196, buña 11a/207 (9), bunlara 11b/225 (6), büryānına 16a/320, cāna 36b/771, cānānına 34a/713, cānıma 4a/53 (3), cānlara 7b/139 (2), cāzūya 22b/469, Cebrā’ile 55a/1171, cennet-i ‘adna 56a/1200, cihāna 26b/552 (3), cinn ü inse 57a/1221, cismine 53b/1143, cümlemüze 2b/27, cümlesine 35a/741, çışnıgırlere 33b/710, dağa 12b/243, da‘vete 57a/1220, deftere 37b/791, dehre 25b/528, delüğine 15a/305, derde 38b/811, derdime 38b/815, dervişe 44b/941 (2), deryāsına 3a/31, deveye 11a/207 (2), devletedür 16b/337, devşürmege 10a/188, deyre 28b/582 (2), dibine 26a/538 (3), dile 36a/762, diline 13b/270, dimāğa 44b/948, dīne 55a/1173 (5), dīnine 56a/1198 (2), dizime 39b/830, dizine 13b/264 (2), dosta 3a/40, dostına 8b/152 (2), dükkānıma 50b/1075, Ebū Bekre 41a/872 (3), Ebū Cehle 28a/589 (2), Ebu’l-‘Āşa 53a/1136, Ebū Ṭālibe 5a/77 (2), egnine 8b/157 (5), egnüme 9a/164, ehl-i islāma 57b/1236, ehline 5b/88 (4), eline 3b/51 (8), eteklerine 18b/381, eve 5a/78 (5), evine 4a/52 (16), eviñe 5b/89, evlādılarına 56a/1202, evveline 33a/691, Faḥr-i cihāna 13b/271, fikrine 58a/1239, ġarba 57b/1230, gezmege 10a/188, gitmege 11a/209, göge 19a/390 (2), gölgelere 26a/543, göñline 41b/877, göynüne 14b/286, göze 24b/514, gözine 12a/233 (3), gözlerine 30b/637 (2), gözüne 42a/885, güne 26b/557 (3), ḡabībime 55a/1172, ḡaddüne 20b/425, Ḥadīceye 33a/700 (3), ḡadimlerine 33b/702, ḡāk-i pāyına 25a/524 (3), Ḥaḳḳa 39b/835 (4), ḡaḳḳına 48b/1035, ḡaḳḳuma 9b/182, ḡalimüze 2b/29, ḡalka 28a/584 (5), ḡalkına 36b/773, Ḥamzaya 18b/372 (2), ḡaşına 52b/1126, ḡaşre 2b/22 (11), ḡaṭıra 38a/797, ḡatuna 11a/210 (7), ḡatunına 11a/216 (2), ḡayra 39b/832, ḡazāna 54b/1163, Ḥazrete 29b/618, ḡazretine 49b/1050, her birine 16b/331, herkese 6b/113, hilāle 54a/1155, ḡizmete 6b/115 (2), ḡizmetine 4b/66 (2), Ḥudāya 56a/1203, ḡuşūşa 49b/1055, ḡükmine 45b/971, ḡürmetine 2a/17 (2), içine 21a/433 (3), ĩmāna 58b/1250 (2), inine 26a/538, işe 10b/200 (5), işine 7a/122, itlere 18a/366, itmege 27b/570 (2), itmeklige 58a/1244, Ka‘beye 8a/151, ḡabına 24b/509, ḡabre 3b/50, ḡabrine 5b/85, ḡadre 56a/1203, kāğıda 13b/268, ḡağına 37a/782, ḡalbe 2a/11 (2), ḡana 36b/772, ḡapusına 30a/631 (3), ḡapuya 30a/633, ḡarāra 10a/187, kārübāna 24b/510 (4), ḡatına 10a/191 (5), Kenāna 10a/191 (2), kendülere 38b/810, kendüye 10b/198 (4), kendüzine 12a/233, kerīmeye 37b/789,

kına 18a/368, kırka 53a/1137, kime 6a/107 (6), kimselere 38b/812, kimseye 17a/344 (5), kişilere 44b/940, kişiye 19b/402, koyuna 11a/207, kulına 8b/160 (2), kullarına 27b/573, kurbına 14b/290, kuyuya 18b/380 (3), la'îne 20a/411, lezzetine 26b/550, libāsa 16a/325, luṭfına 42a/894, māha 6b/114, maḥlūka 30a/625 (2), maḥsūdına 30b/645, mālına 27b/573, ma'sūḫına 8a/142, mehlikāya 57a/1225, Mekkeye 32a/675 (3), menzile 1b/4 (3), menziline 31b/658 (2), Meysereye 34b/729, misk-i 'anbere 13b/266, miskine 50b/1078, mu'abbire 13b/267, mu'abbirlere 13b/262, Muḥammede 6b/117 (4), Muḥammed Ḥazretine 48a/1022, murāda 27a/565 (2), Muṣṭafāya 8b/153 (10), muṣṭuluḡa 32a/672, müfsidlere 29a/612, müsteḥakkına 51a/1092, müşkile 6b/115, nereye 28a/588 (3), neye 56b/1212, nihayetine 56b/1204, ni'metlere 26b/558, nūra 39b/831, oda 20a/410 (5), oḡluna 29b/621, oḡullarına 4a/60, olduḡına 4a/53, ortaya 39a/822, 'Osmāna 53a/1136, ota 12a/236, oṭaya 33b/702 (3), 'Ömere 60b/1268, öñden soña 8a/149 (6), öñine 24a/499, öñlerine 28b/582, özine 1b/1, 'özre 48a/1025, Peyḡambere 15a/296 (2), pür-uşüle 23b/487, raḥmete 2a/16, Rasüle 23b/487 (3), resme 54a/1152, risālâtına 3b/44, risāletine 56a/1195, ruhbāna 57b/1226, rūḥına 7a/128, sa'ādet ḥāneye 34a/713 (3), şadra 5b/92 (4), şadrına 5a/78, şahrāya 51b/1103, saña 4b/68 (62), sarāya 15b/313, semāya 3b/49, şıdkına 50b/1078, sırı 52b/1120, sırrına 52b/1116, size 6a/102 (9), sizlere 41a/870, söze 7a/128 (2), sözime 40b/858, sözine 36a/763 (2), söziñüze 40b/857, sözüme 52b/1122, sözüne 5a/74, suçlarına 32b/684, sulṭānına 19a/390, şürete 30a/633, şuya 22b/466 (4), şuyına 15a/295 (2), şāha 6b/114, Şāma 6b/109 (3), Şarka 56b/1210 (2), şehr-i Başraya 31b/660, şehrine 32a/670, şenligine 25a/515, şükrāna 46a/975, tā'ate 8a/142, taḡa 10a/188, taḡına 12a/238 (4), tāmā 25b/534, tāmuya 46a/979, taña 23a/475, taşa 10a/188 (2), tenime 50b/1075, ticārete 1b/0, topraḡa 29b/623, uğruna 51a/1087, ulularına 52b/1122, uyana 24a/498, uyanlara 31a/653, üstine 8a/145 (6), üstümüze 15b/314, üstüne 17a/341, üzerine 52a/1115 (2), vādiye 20a/407, virmege 19a/389, vişāle 11b/219, vücūda 15a/300, yağrınınā 28a/592, yakınına 23a/481, yaña 21a/431 (5), yapraḡına 37a/782, yarına 24b/505, yaşına 3a/39, yemege 28a/583, yere 3b/50 (3), yerine 17a/341, yer yüzine 13b/264, yetīme 39a/824, yıla 32b/682, yire 8a/145 (18), yirlere 27a/562, yir yüzine 26b/549, yola 11a/209 (17), yolına 3b/43 (5), yoluna 16a/236 (5), yoluña 22a/449 (4), yüke 16b/333, yüzine 25b/532 (4), yüziñe 3b/41, yüzüne 31a/648, zāhire 60a/1266

-A (teklik üçüncü şahıs istek eki): alına 9b/179, bekleye 28a/591, besleye 4b/65, bile 38b/813, bitüre 32a/679, bula 2b/20 (13), buluşa 39a/819, devşüre 9b/179, diñleye 15b/307, dire 9b/179, diyeler 9b/181, döke 59b/1261, eyleye 6b/113 (5), gele 19a/383 (6), getüre 32a/679, geyeydün 8b/157, gide 11a/209, göreydim 3b/44, göstere 2b/25, güldüre 40a/843, ide 7b/135 (4), ire 22a/459, irgüreydüm 3b/44, kıla 19a/383, kılaydı 7b/130, kese 59b/1261, kıla 3a/38 (2), kırıla 19a/383 (2), kona 20b/418, koya 6b/115 (2), ola 2b/26 (18), olına 6b/113, olmaya 37b/796, olmayaydı 7b/130, şata 9b/179, toḡuna 38a/797, vire 2b/25 (4), yana 16b/338 (2), yuya 42b/896

-A (gelecek zaman işlevinde teklik üçüncü şahıs eki): bula 11b/228, bulmaya 39b/835, dola 57b/1230, gele 13b/272 (7), gide 23a/477, göndere 37b/787, ide 23a/477 (3), kıla 15a/298 (3), kopa 44b/946, kırtula 23a/479, n'ide 43b/928, ola 13b/272 (22), öldüre 46b/992 (2), tola 39b/833, toymaya 29a/612, uça 23a/477, uma 55b/1184, uymaya 29a/612, vire 23a/479 (2)

- A (geniş zaman işlevinde teklik üçüncü şahıs eki):** bozula 51b/1098, düşe 23b/492, gele 30a/633, ide 41a/869, incine 51b/1098, kıla 30a/633, kıla mı 35a/735, kona 29b/616, kopara 23b/492, n'ola 37b/796 (2), ola 13a/257 (10), ola mı 35a/735
- A (zarf-fiil eki):** aқа қал- 17a/341, бақа қал- 17a/341, ide bil- 52a/1111, ire gel- 34b/727, таña қал- 29b/622
- A (zarf-fiil kökenli yapım eki):** deye 51b/1099, göre 6b/118
- ACAK (gelecek zaman eki):** gelecek 40a/842, қopaқaқдur 55b/1183, olacaқдur 42b/903
- AcAK (sıfat-fiil eki):** alacaғın 31b/667, deyecek 51b/1100, dileycek 6a/104, gelecek 15a/300 (2), idecegimi 41a/867, olacaғı 51b/1099, varacaғını 34a/723, varılacaқ 56a/1200, yetecek 6b/116
- AK (fiilden isim yapma eki):** siñegini 12b/242, siñek 53b/1143
- +Al- (isimden fiil yapma eki):** buñaldı 44b/948, yöneldi 17a/340
- A-lAr (çokluk üçüncü şahıs istek eki):** alalar 38b/810, bekleyeler 6b/112, diyeler 9b/181 (2), geleler 49b/1053, ideler 40b/863, kıllalar 38b/810 (2), kılmayalar 40b/862, olalar 49b/1053, söyleyeler 40b/862, yazılalar 6b/111
- A-lAr (geniş zaman işlevinde çokluk üçüncü şahıs eki):** gideler 17a/348
- AldAñ (<-AldAn, zarf-fiil eki):** düzeldenñ 29a/603
- AlI (zarf-fiil eki):** görelі 40a/845, yaradılalı 47a/998
- AlIm (çokluk birinci şahıs emir eki):** başlalayım 7a/128, bilelim 5b/91 (2), gelelim 33a/691, kılalım 5b/91 (2), қоналım 22a/454, neyleyelim 6a/105, yetürelim 39a/824 *bk. -AlUm*
- AlUm (çokluk birinci şahıs emir eki):** bilelüm 11b/226, diñlenelüm 22a/454, direlüm 9b/181, diyelüm 20b/419 (2), dönelüm 47b/1016, duralum 18b/372 (2), getürelüm 12a/234, giçelüm 20b/424, gidelüm 6a/107 (3), girelüm 7a/128, göçelüm 18b/373, görelüm 27b/577, idelüm 6a/105 (4), kılalum 11b/226 (2), қurtaralum 47b/1008, n'idelüm 13a/253 (2), oқуyalum 26b/556, olalum 20b/420, seçelüm 20b/424, тұralum 11a/210 (2), uғrayalum 21a/432, varalum 20b/418 (4), virelüm 7a/128 (3), yalvaralum 6a/107 (2), yürüdelüm 20b/420 *bk. -AlIm*
- +Am (teklik birinci şahıs bildirme eki):** anasıyam 56a/1201, benem 59a/1255, Cebra'iliyem 55b/1185, degülem 21b/439, dıvem 21b/439, muñı'am 21b/438, tәlibem 56b/1205, ümmiyem 55a/1176 *bk. +Im teklik birinci şahıs bildirme eki*
- Am (teklik birinci şahıs eki):** aғlaram 25a/523, almazam 9b/174, baғlaram 25a/523, bilürem 9b/176 (6), bulmışam 56a/1201, çekmişem 35b/754, deyem 55b/1191, dilerem 2b/25 (7), dimezem 24b/512 (2), direm 25a/524 (3), döymezem 10b/200, eylerem 5a/77 (2), geymezem 9b/175, giderem 34a/714, girmişem 56a/1198, gitmezem 18a/370 (2), görmezem 44b/941, görmişem 21b/440 (3), gözlerem 21b/448, içmezem 30b/641, iderem 33a/697 (5), idinmezem 18a/370, irmişem 27a/565 (4), isterem 40a/846, keserem 47b/1014, kılaram 41a/867, kılmazam 18a/362, kıluram 2b/24 (4), қorқaram 47b/1007, қoyusaram 47b/1014, olmamışam 54b/1161, olmazam 18a/362, olmışam 37a/778 (3), шақınuram 4b/73, şatmazam 50b/1074, severem 5b/94, sevmişem 43a/912,

şınamışam 42b/904, söylerem 40b/859, tırmışam 21b/440, ururam 18a/363, varmışam 56a/1200, viriserem 25b/530, virmezem 44b/941, virmişem 56a/1197, virürem 31a/650 (2), yemezem 9b/175 (2), yordurmuşam 39a/829 *bk. -m, -ñ, -vAñ*

-A-m (teklik birinci şahıs istek eki): alam 9b/177, ayrılam 3b/42, bilem 44b/945, eyleyem 2b/19 (2), gidem 6b/114, gitmeyem 45a/955, gönderem 38b/809, görem 11b/218, görem mi 56a/1195, güdem 10b/200, idem 6b/114 (5), irgürem mi 56a/1195, itmeyem 45a/955, kılam 38b/811, kılam 32b/686 (4), n'idem 10b/200, olam 9b/177 (2), söyleyem 2b/19 (2), varam 35b/749, virem 9a/169 (3), yaşılam 38b/811 *bk. -A-ñ*

-AmAz (<-A u-mAz, olumsuz geniş zamanın yeterliği): ayıramaz 16b/328, bilemez 28a/586, bulamaz 28a/586, çıkamazuz 23b/492, diremez 16b/328, doyamaz 10a/188, idemez 29a/608 (2)

+An (isimden isim yapma eki): oğlandır 28a/591, oğlanları 11a/216 (2), oğlanlarımda 21b/442, oğlanlarımda 5a/80

-An (fiilden isim yapma eki): yalan 8a/143 (5)

-A-ñ (teklik birinci şahıs istek eki): diyeñ 6a/102 *bk. -A-m*

-An (sıfat-fiil eki): diñleyen 2b/20 (2), eyleyen 7a/119 (2), geçenlerüñ 23b/489, gelenler 19a/384, gidenler 6b/111, görenler 53b/1139, görenleri 15b/308, görenüñ 3b/47, isteyenler 44b/942, kılan 41b/880, kılanı 16a/321 (2), kılanında 17b/358, okuyan 2b/23, olan 16b/336, olandır 47a/999, olanlar 57a/1216, şatanlarda 31b/666, sevmeyen 47a/999, uyan 21b/447, uyana 24a/498, uyanlar 18b/375 (3), uyanlara 31a/653, vireni 9b/176, yakan 41b/877, yaradansın 19a/393, yedenler 6b/111 *bk. -Añ (sıfat-fiil eki)*

-Añ (<-An, sıfat-fiil eki): dökileñ 36b/774, geleñ 51a/1084, gireñ 59b/1257, göçeñ 22b/467, ideñ 22b/468 (3), kılañ 30a/625, okudañ 2b/23, vireñ 2a/11 (2) *bk. -An (sıfat-fiil eki)*

+Ar (isimden isim yapma eki): üçer 50a/1065

-Ar- (fiilden fiil yapma eki): çıkar 16a/323, çıkardı 16a/323, gider 57a/1219, gidergil 9a/172

-Ar (geniş zaman eki -teklik üçüncü şahıs-): açar 28a/584, akar 38a/806, akardı 53b/1147, batar 36b/771, çeker 10a/194 (2), çıkardı 53b/1147, çöker 30b/642, çökerdi 16b/333, degerdi 25b/531, direr 9b/184, dizerdi 38a/801, dökerdi 33a/695, düşer 18b/374 (3), geçer 45b/971, geyerdi 53b/1138, gider 2a/15 (4), gider idi 9b/183, giderse 60b/1270, içerdi 46b/987, içer-idi 44a/931, ider 1b/5 (17), iderdi 12b/240 (6), iderdim 56a/1199, ider-ise 11b/226, idermiş 45b/965, iderse 38a/799, iderseñ 3a/30, iderseñüz 18a/363, iner 13b/264 (4), irer 26b/552, kaçır 9a/165, kılar 59b/1260, kıları 4a/52, kılar iseñüz 39b/840, koardı 53b/1140, konar 13b/264 (2), n'idersen 18b/379, öperdi 16b/332, şalarsañüz 15b/314, seçer 45b/971, severdi 4a/56 (3), şorarsañüz 10b/206, sürer 9b/184, sürer idi 16b/333, tolar 12a/233, tutar 55a/1180, tutardı 16b/334, tutar-ıdı 12b/246, tutarsa 60b/1271, umardım 3b/44, umar idim 40a/845, yaçar 25a/522, yanar 20a/415, yanardı 17a/344 (2), yanar idi 38a/806, yeder 32a/676, yiter idi 24b/506 *bk. -Ir, -r, -Ur (geniş zaman eki)*

-ArAK (zar-fiil eki): gülerek 39a/820, kılarak 39a/820

- Ar-Am (geniş zaman teklik birinci şahıs eki):** giderem 34a/714, iderem 33a/697 (5), keserem 47b/1014, kılarım 41a/867, korğaram 47b/1007, severem 5b/94 *bk. -r-Am, -Ur-Am, -Ur-vAñ*
- Ar-Iz (geniş zaman çokluk birinci şahıs eki):** severiz 48a/1027 *bk. -r-Uz, -Ur-Uz*
- Ar-lAr (geniş zaman çokluk üçüncü şahıs eki):** içerler 56b/1204, iderler 7a/120 (5), iderlerdi 59a/1253, şeşerlerdi 16b/332, umarlar 37b/786 *bk. -Ur-lAr*
- Ar-sIn (geniş zaman teklik ikinci şahıs eki):** düzersin 19a/392, gider misin 34a/713, yitersin 33b/708 *bk. -Ar-sİñ, -Ur-sIn (geniş zaman teklik ikinci şahıs eki)*
- Ar-sİñ (<-Ar-sIn, geniş zaman teklik ikinci şahıs eki):** idersin 44b/944 *bk. -Ar-sIn, -Ur-sIn (geniş zaman teklik ikinci şahıs eki)*
- Ar-sIz (geniş zaman çokluk ikinci şahıs eki):** idersiz 40b/855 *bk. -Ir-sİñIz, -Ur-sIz*
- +ArU (yön gösterme eki):** içeri 30a/635 (5), ileri 5a/74 (3)
- A-sIn (gelecek zaman işlevinde teklik ikinci şahıs eki):** getüresin 5b/89, göndüresin 11b/228, olasin 13b/271 (4) *bk. -A-sİñ (gelecek zaman işlevinde teklik ikinci şahıs eki)*
- A-sIn (geniş zaman işlevinde teklik ikinci şahıs eki):** şanasın 5a/76 (2)
- A-sIn (teklik ikinci şahıs istek eki):** alasin 38a/799, bilesin 5a/82, bilmeyesin 10a/193, bulasin 5a/79 (2), eyleyesin 27a/564, gelesin 16a/318 (2), göresin 54b/1160, görmeyesin 10a/193, iletisin 40a/848, ırgüresin 38a/798, olasin 5a/82 (3), olmayasın 43a/916, sevesin 5a/80, süresin 38a/798, toylayasın 27a/564, varasın 37b/796 (2), viresin 37b/796, yıkasın 10a/192 *bk. -A-sİñ (teklik ikinci şahıs istek eki)*
- A-sİñ (<-A-sIn, gelecek zaman işlevinde teklik ikinci şahıs eki):** olasin 58b/1247 *bk. -A-sIn (gelecek zaman işlevinde teklik ikinci şahıs eki)*
- A-sİñ (<-A-sIn, teklik ikinci şahıs istek eki):** dimeyesin 5a/81, geçüresin 5a/78, koymayasın 5a/81, olasin 60a/1266, varasın 5a/78 *bk. -A-sIn (teklik ikinci şahıs istek eki)*
- A-sIz (çokluk ikinci şahıs istek eki):** eyleyesiz 2b/24, göndüresiz 40b/861, işitesiz 11b/227, kılasız 30a/627 (2), öğredi viresiz 40b/861, şalasız 30a/628, viresiz 49b/1060
- A-sIz (gelecek zaman işlevinde çokluk ikinci şahıs eki):** bulasız 23a/479
- A-sIz (geniş zaman işlevinde çokluk ikinci şahıs eki):** deyesiz 53a/1127
- A-vUz (çokluk birinci şahıs istek eki):** alavuz 39a/825, bulavuz 6b/115, evlendirevüz 6b/117 (2), virevüz 6b/117, yeyevüz 24a/502
- A-vUz (gelecek zaman işlevinde çokluk birinci şahıs eki):** bulavuz 5b/90, eyleyevüz 49a/1041, idevüz 49b/1060, kalavuz 23a/471, olavuz 5b/90, ölevüz 23a/471, virevüz 49b/1052 (2)
- AyIm (teklik birinci şahıs emir eki):** aındurayım 37b/789, arturayım 35b/751, bileyim 37a/779, bitüreyim 50a/1070, eyleyeyim 35b/755, göreyim 3b/41 (4), ideyim 38b/813 (3), ireyim 30b/645, kılayım 4b/67 (3), kırtarayım 8b/159,

n'ideyim 28a/588, süreyim 3b/41 (3), tırayım 27b/579, varayım 29b/617 (4), vireyim 4b/70 (6), yedüreyim 18a/366 *bk. -AyIn, -AyUm*

-AyIn (teklik birinci şahıs emir eki): dikeyin 24a/502 *bk. -AyIm, -AyUm*

-AyUm (teklik birinci şahıs emir eki): alayum 9a/164, bileyüm 42b/906, dileyüm 36a/757 (2), evlendüreyüm 36a/758, gideyüm 28a/588, göreyüm 36a/758, keseyüm 18a/366, olayum 10b/199, varayum 32a/674 (2), vireyüm 9a/167 (5) *bk. AyIm, -AyIn*

+cA (eşitlik hâli eki): aķca 29a/610, anca 7b/133 (2), ardınca 18b/373 (4), bilesince 18b/377, boyunca 52a/1112, bunca 50a/1068 (6), kemālince 4b/67, kulağınca 54b/1160, nece 16a/323 (2), neceler 5a/83, nice 6a/105 (21), nice+durur 29a/604, nicedür 36b/772 (3), nice ise 14b/293, niceler 56b/1204, niceleri 59a/1256, nicesi 42a/888 (3), önce 20b/420 (3), önce idi 20a/408, önce 50b/1080, önlerinde 23a/480, önünce 32a/676, önünce 23a/477, sağca 35a/742, semizce 35a/742, yalıñuzcaydı 37a/775, yolınca 6b/113, zerrece 3a/31

+cAK (isimden isim yapma eki): gökcek 36a/764, yakınca 32a/670

+cI (isimden isim yapma eki): deveci 28a/590, deveciler 16b/331, kapucılar 50b/1081, kullukçılar 27b/575, müzdecı 33a/696, müzdecıyı 33b/702, otçılar 9b/180, otçılar 12a/237, temāşacı 1b/3 *bk. +cU*

+cIIAyIn (isimden isim yapma eki): ancılayın 17a/347 (2), buncılayın 22a/451

+cU (isimden isim yapma eki): muştucular 32a/671 *bk. +cI*

+cUGAz (isimden isim yapma eki): evcügezlerim 45a/955

+cUK (isimden isim yapma eki): azacuk 29a/610

+dA (bulunma hâli eki): ağzında 12b/242, āhiretde 32b/686, 'ālemde 4b/72 (4), alnında 55b/1188, alnındaki 15b/306, altında 43a/917, anda 4a/60 (35), andadur 43b/918, andağı 35b/753, anda idi 8b/153, arada 51b/1104, 'aşrında 10b/202, bābında 34b/728, bende 45b/968, beñzinde 12b/246, bularda 26b/556, bunda 11a/215 (13), burada 19a/384, cānımızda 5b/91, ciñānda 15b/309 (4), dağda 54a/1150, demde 12b/245 (4), devāmda 38b/818, dilimizde 6a/106, dilinde 17a/345, dillerde 45b/972, dükkānda 49b/1055, dünyāda 42a/892 (3), düşde 54a/1151, düşinde 54b/1167, düşünde 13b/262, 39a/829, egnindeki 29a/605, elde 54b/1164, elimüzde 6a/106, elinde 28a/584, elümüzde 6a/104, elünde 12b/247, elündeki 28b/601, gökdeki 39b/830, gök yüzündeki 43a/914, günde 7b/140 (5), günlerde 54b/1170, ĥasebde 20b/423, ĥayālinde 15a/304, ĥizmetinde 21b/440, ıssılarda 10a/188, içinde 11b/223 (14), İncilinde 25b/520 (2), işde 17b/352 (3), kademde 29b/617, kanda 8b/155 (4), kandadur 12a/234 (3), kandasın 37a/778, kapuda 47b/1012, kapuñda 21a/437, karşusunda 44a/931, katarıda 35a/742, katında 5a/79 (10), kelīsāda 25a/517, kendümde 48a/1024, kimsede 52b/1120, konağda 34a/718, mağarada 59a/1253 (2), mağşerde 5b/90 (2), meclisinde 2b/21, Mekke 10b/201 (2), nesebde 20b/423, nesebde 47a/1003, ortada 28b/597, ortalarında 44a/929, ortasında 31a/647, öninde 9a/171 (4), özüñde 4b/72, pazarda 9b/179, rahminde 3a/37, sā'atde 55a/1171 (2), şabālikde 4b/64, şahrāda 10a/186, şahrāsında 52a/1110, seferde 17b/351, sende 8b/155, soñında 33a/711, sözüñde 4b/72, şüretinde 36b/770, şehrinde 15a/298, tağında 54b/1170 (3), Tivrāt 14a/273 (3), ticāretde idi 57a/1222, üstinde 8a/144 (4), üstünde 25b/529, vakitde 26a/539, vañanda 5b/95 (2), yevm-i mağşerde 7b/130, yabandadur 12a/234,

yakında 25b/526, yanında 26a/540, yedinde 21a/436, yerde 20b/417 (2), yirde 8a/146 (6), yirlerde 17b/351, yir yüzinde 43a/914, yolda 20a/413 (3), yüz biñde bir 2b/28, zamānda 10b/203 (3)

+dAn (ayrılma hâli eki): ‘ademden 7a/119, andan 7a/128 (4), babamdan 9a/163, benden 50b/1076, bizden 49b/1051, bundan+içün 1b/2, cānımdan 5b/94, cümleden 7b/134, dilinden 17b/358, günden 7b/139, öñden şoña 8a/149 (2), senden 1b/6 (2), şehrinden+idi 15a/301, şimden-girü 40b/860 (4), ta‘āmdan 52a/1107, üstinden 23a/477 *bk. +dAñ*

+dAñ (<+dAn, ayrılma hâli eki): ‘ademdeñ 19a/393, ‘adūdañ 43b/921, ağlamakdañ 33a/694, ağzındañ 20a/409 (3), ‘Alīdeñ 5b/94, anadañ 3b/46 (2), andañ 3a/31 (12), aradañ 37b/786, atadañ 3b/45 (2), atdañ 9b/184, ‘aybdañ 45b/966, aydañ 7b/139, babadañ 3a/38, babañdañ 9a/166, bāṭıladañ 45b/971, belāsındañ 20b/420, bendeñ 21b/446 (4), bizdeñ 10b/198 (6), bu günden 56a/1200, bulardañ 21a/431, bulutlardañ 22a/458, bundañ 45a/955 (3), buradañ 22a/457 (2), cāndañ 37a/778, cān ı dildeñ 14a/276 (2), cān ı gönüldeñ 40b/859, cānındañ 4a/56, cān u dildeñ 32b/684, cefādañ 4b/73, cehennemdeñ 56a/1199, cümledeñ 14b/294, cümlesindeñ 2a/18, çehizindeñ 10b/206, çokdañ 56b/1205, delüğindeñ 20a/415, derūndañ 15a/299, derūnındañ 4a/61, dest-i rencümdeñ 9b/182, devedeñ 20a/414, devesindeñ 23b/486, deyrdeñ 29b/618, dırnağındañ 24a/497, didüğimdeñ 35b/751, dīnindeñ 59a/1256, dīzārındañ 38b/811, du‘ādañ 2b/22, dükkānındañ 49b/1057, dūndeñ 37a/778, düşdeñ 13b/266, düşmāndañ 51b/1101, eldeñ 3b/47 (2), elindeñ 4a/62 (2), eliñdeñ 5a/79, evdeñ 35b/749, evvelindeñ 42a/895, ezeldeñ 30a/629, ġā’ibdeñ 23a/476, ġazādañ 4b/73, gökdeñ 13b/263, gözindeñ 17a/341, gözlerindeñ 25a/520 (2), ġuşşadañ 44b/947, gümüşdeñ 29a/611, gündeñ 60b/1272, Ḥadīcedeñ 37b/786 (2), Ḥaḫdañ 29b/624, ḥalkdañ 28b/599 (3), ḥāredeñ 19a/392, ḥarīrdeñ 29a/609 (2), ḥasretindeñ 25a/523, hīc kimsedeñ 54b/1161, ḥurmādañ 24a/509, ıssıdañ 24a/494, ilindeñ 31b/665, kadrūñüzdeñ 10a/195, kalanındañ 17b/358, kamusındañ 27b/572, kandañ 51b/1099 (3), kapudañ 14a/280 (4), kardañ 26b/550, karşudañ 34a/720 (2), kārubāndañ 34a/716, kavimdeñ 37a/785, kavümdeñ 36a/757, kazandüğünüzdañ 9b/177, kendülerdeñ 30b/636, kirpüğimdeñ 36b/774, kırkılardañ 19b/396, korkusundañ 12b/246, Kureyšdeñ 17a/346, kuyudañ 19b/394 (4), mālımdañ 33a/697, Muḥammeddeñ 54a/1156 (2), mülkindeñ 5a/84, nedeñ 12b/247 (3), noḫşāndañ 45b/966, nūrdañ 46a/977, nuṭfedeñ 19a/392, nübüvvetdeñ 54b/1166, oğlanlarımdañ 21b/442, oğlanlarındañ 5a/80, oradañ 41a/872 (2), öñdeñ şoña 13a/256 (4), peygamberlerdeñ 39b/835, Rasūldeñ 38b/815, şafādañ 13b/266, şatanlardañ 31b/666, sebepdeñ 6b/115, sendeñ 4b/68 (5), sevgülideñ 5b/94, sevinmekdeñ 12a/233, sizdeñ 9b/174 (4), sizlerdeñ 2b/24, sudañ 24a/495 (3), şuşuzlukdañ 19a/388, sütdeñ 26b/550, Şamdañ 58a/1239, şazılıkdañ 11a/217, şekerdeñ 41b/876, şimdideñ 49a/1039 (2), ta‘nındañ 34b/725, Tañrıdañ 17a/339, toprakdañ 19a/393, ululardañ 48b/1038, ümmetiñdeñ 27a/564 (2), yañadañ 17a/346, yanımdañ 39b/830, yanındañ 4a/56, yerindeñ 18a/365 (6), yoklukdañ 8b/159, yoldañ 32a/678 (2), yüzindeñ 16b/328 (2), zerdeñ 52b/1119 *bk. +dAn*

+dAş (isimden isim yapma eki): kardaş 43b/926 (7), kardaşımı 48b/1031 (2), kardaşum 12a/229 (2), qarındaş 6a/102 (2), qarındaşı 6a/100, sırdaş 38b/814, yoldaş 2b/26 (2)

-dl (görülen geçmiş zaman eki -teklik üçüncü şahıs-): açdı 30b/646 (2), açıldı 44b/948 (2), açmadı 31b/662 (2), ağladı 29b/623 (2), ağlar-ıdı 25a/520, ağlaşurlardı 33a/695, ağırdı 53b/1147, ağıdı 19b/395 (2), alçağı+ıdı 30a/632, aldı 9b/178 (17), Allāh idi 7b/134, anda idi 8b/153, aındı 23b/485 (2), aınmış-ıdı 11b/222, arşun+ıdı 50a/1065, arşun idi 52a/1109, arttı 60b/1272, artuğ+ıdı 27b/572, āsān idi 8a/150, ‘āşık+ıdı 8a/142, avladı 45b/967, ayıldı 46b/994, bağışlardı 7b/139, bağladı 54a/1149, bağıdı 4a/60 (5), başdı 14b/288 (2), başladı 44a/934, batdı 23b/486 (2), beklerdi 33a/698, belürdi 54b/1166, belürmedi 23b/486 (3), beñzemiş idi 15b/313, beñzerdi 36a/760, bildi 13b/269 (6), bildürdi 57a/1220, bildürmedi 33a/693, bilmiş-idi 15a/299, bilürdi 14b/291 (4), bindi 10a/191 (2), bitdi 24b/507, boyandı 13b/266, bu idi 7b/137 (2), bulmuş-ıdı 25a/519, bulurdi 53b/1146, buñaldı 44b/948, buyurdi 11b/224 (6), buyurdi ise 55b/1192, büyüdi 6a/103, büzüldi 20b/416, Cebbār idi 7b/134, cevher-dār idi 52a/1112, cilvelendi 16a/326, çaldı 24b/505, çalmurdi 44a/931, çekdi 18a/365, çekildi 33a/711, çıkardı 16a/323 (2), çıkıdı 3b/49 (11), çoğ+ıdı 8a/148 (3), çökerdi 16b/333, dedi 27a/565 (4), degerdi 25b/531, demsāz idi 8a/142 (2), derdi 14b/286 (2), derilmişdi 47b/1011, didi 3b/41 (220), dikdi 24b/506, diledi 3a/40 (2), dimezdi 17a/344, dimişdi 11b/220 (2), diñledi 29b/622 (3), diñler-idi 47b/1012, dirdi 12a/233, dir idi 33a/696 (3), dirildi 53a/1132, dirlerdi 15a/303 (2), dirler idi 25a/521, ditredi 60a/1263, dizerdi 38a/802, doldı 4a/61, dökdi 44b/948, dökerdi 33a/695, döküldi 31a/648, dökülürdi 37a/780, dönderdi 59a/1256, döndi 12b/243 (10), durdı 9b/178 (14), durmuş idi 49b/1055, duruldi 32a/675, dutdı 19a/390 (2), dutmuşdi 11b/223, duydu 59a/1254, dükendi 54b/1164, dürdi 43b/923, düşdi 9b/184 (6), düşmez idi 53b/1142, düzdi 16a/324, düzmedi 29a/603, egdi 37a/781, eglendi 57a/1217, egler idi 38a/801, enmedi 8a/145, erir idi 15b/307, eyledi 2a/16 (22), eylemedi 42b/905, Falkīr idi 25a/517, geçdi 14b/289 (10), geçindi 5b/95, geçürdi 5b/92 (2), geldi 4a/58 (41), gelmedi 12a/234 (5), getürdi 4a/52 (8), geydi 36a/760 (2), geydürdi 57a/1225, geyerdi 53b/1138, geymiş idi 8b/152, geyürdi 50b/1078, gider idi 9b/183, girdi 14a/280 (7), girmiş-idi 8a/151, giryān idi 33a/694 (2), gitdi 3b/47 (21), gizledi 12b/244, göçdi 18b/375 (4), göçmedi 22b/460, gönderdi 13b/267 (2), gönderi vardı 27a/562, göndermedi 37b/788, gördi 8b/153 (33), görmedi 44b/940 (2), görmüş idi 13b/262 (3), görülmemiş idi 50a/1065, görürler idi 54b/1166, göstermedi 42a/885, gösterürdi 7b/140, göyünürdi 17a/344, gözler idi 17a/345 (2), guşşalanurdi 53b/1145, gürledi 22a/456 (2), Hādīce-di 10b/205, hāfız+ıdı 8a/149, hālası idi 6a/101, Hāş+ıdı 17b/350, hayrān idi 10b/204, hāzır idi 4a/60, hōpladı 46b/994, hūb idi 53b/1141, hūp+ıdı 10b/201 (3), ışmarladı 5a/84, içerdı 46b/987, içeri-idi 44a/931, içildi 27a/560, içmedi 30b/641 (2), içüldi 39a/822, içürdi 5b/92 (2), iderdi 12b/240 (6), iderlerdi 59a/1253, idinmiş-idi 54b/1169, ihtiyārsız idi 48a/1023, inanmadı 23b/487, incitdi ise 54a/1159, indi 21a/435 (5), indirdi 59a/1255, indirmedi 57a/1217, iñler-idi 17a/343, irdi 19a/386 (19), irişdi 13b/269 (6), irmedi 52b/1120, istedi 28a/586, istemişdi 40a/844, isterdi 54a/1150, işitdi 11a/217 (10), işledi 52b/1125, itdi 5a/84 (16), itdi ise 54a/1159, itmişdi 51a/1093, itmiş-idi 56a/1193, kaçdı 12b/244 (2), kalaydı 7b/130, kaldı 16b/328 (6), kaldı mı 9a/163 (2), kaldırdı 21a/433 (2), kalkdı 8b/162 (4), kalkmadı 48a/1020, kalkmış idi 34a/719, kalmadı 9a/166 (7), kalmış-ıdı 4b/64, katdı 30b/642, kaynadı 26b/549, kayurdi 54a/1153, kelīsāy+ıdı 25a/516, kesdüm-idi 28b/597, kılardı 4a/52, kıldı 3b/47 (24), kılındı 27a/560, kılmadı 16b/329, kılmış-ıdı 11a/209 (2), kılurdi 8a/147 (2), kılur idi 8a/151, kızardı 37a/782, kızlar idi 53a/1134, kōdı 14b/284

(2), koğardı 53b/1140, komazdı 4a/57, kondı 20b/426 (5), konmaz idi 53b/1143, konmuş-ıdı 26a/538, kopdı 12a/232 (3), korıdı 12b/243 (4), koşdı 12b/250, koymadı 47a/998, kurıdı 26a/539 (2), lāyık+ıdı 8b/157, lāyık idi 17a/339, maḥbūb+ıdı 10b/203, meşğūl idi 25b/532, Meysere idi 11a/208, mu‘īn idi 53b/1139, Muştafā idi 17a/345, muştıladı 49a/1043, müzdeledi 33a/700, nāşır+ıdı 8a/149, n’oldı 20a/412 (2), nūr idi 53b/1142, oğdı 11b/224 (4), oldı 3a/38 (92), ol idi 54a/1150, olmadı 3b/45 (2), olmayaydı 7b/130, olmaz-ıdı 8a/146, olmışdı 11b/219 (2), olmuş-ıdı 8a/147 (5), olundu 53a/1132, olurdı 15a/304 (8), oturdı 14b/289 (3), oturmadı 44b/950, oturmuşdı 25b/532 (2), oturmuş-ıdı 54b/1170, oturmuş idi 49b/1055, oynadı 16a/327 (2), ögmüş-ıdı 11b/222, önce idi 20a/408, öpdı 18a/367 (2), öperdi 16b/332, parladı 22b/465, reyḥān+ıdı 10b/204, saçdı 24b/511 (2), Şādıku’l-kūl idi 8a/143, şaldı 18b/380 (3), şandı 14a/281 (2), şatdı 31b/666, şatmadı 31b/664, segirtti 25b/534 (2), sergerdān idi 33a/694 (2), severdi 4a/56 (3), sevindi 5a/76 (4), şıçradı 18a/365 (2), şıfatlu idi 5b/87, şolmuş idi 54a/1152, şordı 11a/215 (5), şormuş-ıdı 14b/292, şormuş idi 13b/262, söyledi 28a/589 (11), söylemedi 8a/143 (2), söyler-ıdı 8b/152 (2), söyleşürlerdi 47b/1012, sultān idi 8a/150, şundı 30b/642 (2), sūz idi 53b/1139, sürdi 27a/562 (3), sürer idi 16b/333, şakıdı 51b/1094, şehinden+ıdı 15a/301, şeşerlerdi 16b/332, şırīn idi 41b/876, tācir+ıdı 11a/208, tağıldı 27a/560, Tāhir idi 53a/1133, tāradı 36a/761, tendi 12b/248, ticāretde idi 57a/1222, toğdı 14a/281, toğunmadı 8a/145, tıldı 11a/217 (7), tıldırdı 29b/623, tılmış-ıdı 56b/1210, tıonatdı 16a/324, tıoyladı 2a/16, tıoylandı 52a/1106, tıurdı 5b/95 (2), tıurmaz idi 8a/141, tıururdı 8a/144, tıutardı 16b/334, tıutar-ıdı 12b/246, tıutdı 18a/367 (3), tıutmadı 31b/664, uğradı 9b/183 (3), urdı 20a/406 (4), utandı 36a/761, uyandı 12b/245 (4), uyanıkdı 33a/700, uyanmadı 32a/678, uyurdı 53b/1144, uyur-ıdı 32a/678, uyur idi 33a/698, ürkdi 21a/435, vardı 12a/239 (15), var+ıdı 7b/133 (12), var idi 5b/87 (4), varmadı 20b/417 (4), varmaz idi 8a/141, varurdı 54b/1168, varur-ıdı 12a/239 (2), viridi 3b/49 (11), virildi 53a/1136, virmedi 44a/938, yağmalamışdı 11b/223, yalıñuzcaydı 37a/775, yanardı 17a/344 (2), yanar idi 38a/806, yandı 43b/928, yanmaz idi 53b/1143, yaratmadı 36b/773, yatmış idi 12b/241, yayıldı 26a/545 (2), yazdı 13b/267 (2), yazılmışdı 14b/293, yazılı idi 30a/633, yedi 24a/500, yedürdi 5b/92, yemezdi 53b/1148, yendi 16a/321 (2), yenildi 27a/560, yigitdi 8b/155, yimezdi 4a/57, yir+ıdı 25a/518, yir idi 25a/519, yitdi 24b/507 (4), yiter idi 24b/506, yoğ+ıdı 7b/133 (5), yoldaşı idi 23b/483, yordı 39b/832, yöneldi 17a/340, yürüdi 50b/1080, yürüdi 21a/434 (3), zerrīn idi 52a/1114 *bk. -dU*

-dIK (sıfat-fiil eki): ağıladığım 4b/63 (2), dağıladığım 4b/63, girdiğin 60a/1265, gördiğin 43b/927 (2), gördiğünüz 52b/1123, sevdiğim 3b/43, söylediğin 38a/797, söyledigün 29a/613, virdiğin 38b/810 *bk. -dUK*

-dI-lAr (görülen geçmiş zaman çokluk üçüncü şahıs eki): ağıladılar 3b/50 (2), aldılar 18b/378 (4), bakdılar 35a/741, bildiler 34b/730 (3), buldılar 31a/651, bulmadılar 24a/495, dediler 59b/1261, devşürdiler 24a/501, didiler 4a/59 (31), dilediler 27a/561, dökdiler 16a/320 (5), döndiler 32a/669, döşediler 11b/224, durdılar 11a/214 (5), düşdiler 30b/637, düzdiler 27a/559, ekdiler 16a/320, eylediler 4a/59 (5), geçdiler 18b/378 (2), geldiler 11b/224 (12), getürdiler 16b/331 (8), geydirdiler 33b/712, gezdiler 24a/495, girdiler 27b/571 (4), gitdiler 12a/236 (8), gitmediler 18b/376, göçdiler 22a/459 (2), gönderdiler 51a/1084, gördiler 9b/180 (13), görmediler 52b/1116, görüşdiler 48a/1026, içdiler 18a/371 (3), inandılar 27b/573, indirdiler 33b/703, irdiler 17a/349 (3), irmediler 52b/1116,

istediler 42a/885 (2), itdiler 16a/321 (10), kaçdılar 48a/1018, kaldılar 18b/376 (4), kalkdılar 12a/236 (2), kandılar 18b/378, kıldılar 19b/396 (8), kılmadılar 27b/580, kodılar 3b/50 (2), kondılar 17a/349 (7), kondırdılar 51a/1084, korkdılar 44b/946, kurtuldılar 22b/467, oldılar 14a/279 (11), oturdılar 28b/582 (3), şaldılar 18b/381 (3), şandılar 27b/573, şatdılar 31b/661, sevindiler 22b/467 (2), şordılar 12a/237, sökdiler 22b/464, sürdiler 30b/637, tırdılar 14a/279 (4), tıtdılar 31b/664, uğradılar 23b/482, urdılar 16b/331 (3), vardılar 12a/237 (7), virdiler 5a/76 (4), yalvardılar 24a/49, yaydılar 52a/1110, yediler 33a/711, yitdiler 25a/515 (3), yitürdiler 51a/1092 *bk. -dU-lAr (görülen geçmiş zaman çokluk üçüncü şahıs eki)*

-dI-m (görülen geçmiş zaman teklik birinci şahıs eki): azdım 32a/678, bağışladım 32b/681 (2), bildim 48a/1025, bilmedim 48a/1024, didim 47a/1001, dir idim 40a/845 (2), eyledim 32b/681, geldim 43a/910 (2), göreydim 3b/44, ısmarladım 3b/48, iderdim 56a/1199, istemedim 40a/844, işitdim 43a/910, itmişdim 50a/1068, kıldım 50b/1074, kılmadım 48a/1024, oldım 56a/1194, umardım 3b/44, umar idim 40a/845 *bk. -dU-m*

-dI-ñUz (görülen geçmiş zaman çokluk ikinci şahıs eki): eylediñüz 40b/854, geldiñüz 49b/1057, kaldıñız 10a/195 (2), şaldıñız 10a/195 (2) *bk. -dU-ñUz*

-dIr- (fiilden fiil yapma eki): evlendirevüz 6b/117 (2), inandır 40b/857, indirdi 59a/1255, indirdiler 33b/703, indirmedi 57a/1217, kaldırıp 31a/649 (2), kondırdılar 51a/1084, yerindirmem 4a/54 *bk. -dUr-*

-dU (görülen geçmiş zaman eki -teklik üçüncü şahıs-): kandı 39a/822 *bk. -dI*

-dUGInca (zarf-fiil eki): geldüğince 5a/79, kalduğınca 45b/972

-dU-K (görülen geçmiş zaman çokluk birinci şahıs eki): bakduk 20b/419, bulduk 26b/556, didük 13a/255, dimedük mi 34a/722, geldük 11b/227 (3), geldük-ise 51b/1099, gördük 28b/596, idindük 18a/364, istedüğim 28a/588, itdük 54a/1156, koduk 20b/425 (2), olduk 18a/361 (3), söyledük 13a/255 (2), tanışur-idük 41b/882, varduk 13a/255

-dUK (sıfat-fiil eki): ağıladüğim 40a/847, bindügi 21a/435, didügi 46a/981, didüğimdeñ 35b/751, didüğün 29a/613, didüğünüz 42b/902, didükleri 19b/399, durduğı 8a/146, evlendügidür 1b/0, geldüğümüz 44a/934, geldüğün 1b/2 (2), geldüğünü 15a/300 (2), gitdügi 1b/0 (2), gördüğünü 13b/268 (2), gördüğüm 43a/913, indügi 57a/1222, irdüğünü 56b/1212, istedüğim 28a/588 (2), işitdügi 56b/1211, işitdüğün 43b/927, itdüğün 58b/1248, kazandüğünuzdañ 9b/177, kıldüğün 43a/916, koduğı 19b/398, olduğı 43b/922, olduğına 4a/53, olduğını 15a/300, olduğunı 35b/747, olunduğı 49b/1053, varduğı 12a/238 *bk. -dIK*

-dUkCA (zarf-fiil eki): oldukça 4a/54

-dU-lAr (görülen geçmiş zaman çokluk üçüncü şahıs eki): döndüler 20b/417 *bk. -dI-lAr (görülen geçmiş zaman çokluk üçüncü şahıs eki)*

-dU-m (görülen geçmiş zaman teklik birinci şahıs eki): buldum 56b/1213, degildüm 48a/1024, dimedüm 24b/512 (2), döndüm 54b/1163, gördüm 12b/248, ırgüreydüm 3b/44, istedüm 12b/249 (2), işitdüm 45a/958, itdüm 48b/1031 (2), kesdüm-idi 28b/597, kıldum 6b/108, korkdum 12b/249, n'itdüm 47a/995, oldum 3b/42 (4), olmuş-ıdum 56a/1194, şığındum 21a/432 (2), virdüm 43a/912 *bk. -dI-m*

-dU-ñ (görülen geçmiş zaman teklik ikinci şahıs eki): ‘ayıblamazduñ 43a/913, başduñ 50b/1075, bildüñ 29b/620 (2), bildürdüñ 48a/1021, bulduñ 44b/943, didüñ 44b/944 (3), didüñse 47a/997, diler idüñ 49a/1044, eyledüñ 42a/887 (2), geldüñ 14b/287, geyeydüñ 8b/157, gördüñ mi 47b/1015, görmedüñ mi 42a/890, görseyidüñ 43a/913, gösterürdüñ 41b/883, güldürdüñ 48a/1021, hoş geldüñ 29b/619, işitdüñ mi 47b/1015, itdüñ 19a/393, itdüñ-ise 10a/190, korkduñ 12b/247, olduñ 3b/46, olmuşduñ 3b/46, şıduñ 44b/944, söyledüñ 42a/888, sürdüñ 48a/1020, uyduñ 60b/1268, virdüñ 28b/598

-dU-ñUz (görülen geçmiş zaman çokluk ikinci şahıs eki): didüñüz 40b/854, kıldıñuz 11b/225 *bk. -dl-ñUz*

-dUr- (fiilden fiil yapma eki): aldurur 46b/990, aındurayım 37b/789, bildür 55a/1179 (2), bildürdi 57a/1220, bildürdüñ 48a/1021, bildürmedi 33a/693, bildürse 33a/696, evlendüreyüm 36a/758, geydürdi 57a/1225, güldürdüñ 48a/1021, güldüre 40a/843, kaldurdu 21a/433 (2), kaldurur 16b/335, konduruñ 33b/702, öldüre 46b/992 (2), öldürübeñ 46b/990, öldürüp 59b/1258, öldürür 46b/990 (2), öldürürler 46b/989, söyündürüp 10a/192, taldurdu 29b/623, ulaşdur 4b/66, uşandurur 20a/410, yandurur 20a/410, yedürdi 5b/92, yedüreyim 18a/366, yordurmuşam 39a/829 *bk. -dlr-*

+dUr (bildirme / pekiştirme eki): ‘aklı kāmildür 17b/360, andadur 43b/918, anuñdur 8b/161 (5), anuñ+içündür 40a/847 (2), arıdur 7b/139 (2), aşıldur 41a/865, ‘avratıñdur 51b/1098, ayruğuñdur 46a/980, bākīdür 40a/846, baydur 48a/1022, bī-görkölüdür 45a/960, birdür 31a/650, bitmişdür 43b/926, budur 2a/10 (8), bulısdur 55b/1182, cān mıdur 36b/770 (2), cāzūdur 19b/404 (3), cāzūlukdur 24b/512, cevherdür 11a/213, degildür 1b/3 (3), delmişdür 36b/774, dervīşdür 44b/944 (2), devletdür 16b/337, dimişdür 57a/1215 (2), diridür 47b/1013, doğrıdur 8b/154, düş midür 26a/554, ehlidür 48a/1017, ehl-i keremdür 6b/116, envārıdur 2a/14, evlendügidür 1b/0, eylemişlerdür 21a/429, Faḥr-i ‘ālemdür 60b/1269, faḥrimüzdür 28b/595, fānīdür 40a/846, ğamdur 6b/116, gelmemişdür 26b/552, gelmişdür 11a/212 (2), gibidür 16b/335, göriserdür 5a/83, güneşidür 7b/131, güzeldür 42a/892, ḥaberdür 46b/992, Ḥabībümdür 57a/1215 (2), ḥācetdür 44a/935, Ḥaḳdur 15b/309, ḥāldür 52a/1110, ḥarāmdur 30b/641, Ḥātemu’l-enbiyādur 39b/834, hemrāhımızdur 23b/490, idiserdür 39b/838, insān mıdur 36b/770, ırgüriserdür 28a/587, irmiş midür 26b/554, işdür 34b/724, kandadur 12a/234 (3), kānıdur 43b/919, kan mıdur 36b/772 (2), kerīmdür 42a/891, kışadur 6a/106, kopaçaḳdur 55b/1183, kulumdur 57b/1235, küfürdür 30a/626, leylādur 39a/826, maḳbūlümdür 57b/1235, maḳsūdıdur 31b/659, maşlaḥatdur 15b/314 (5), medḥidür 1b/7, melekdür 1b/250, muḥāldür 15b/310, Muḥammeddür 17b/360, Muḥammediñdür 52b/1124, Muḥammed Muştafādur 41a/864, muşibetdür 10a/185, muştılamışdur 25a/525, müşterīdür 45a/956, nedür 6b/118 (12), nesebtedür 47a/1003, neslidür 41a/865, nicedür 36b/772 (3), nişedür 12b/247, nūrıdur 14a/281, odur 22b/468, oğlandur 28a/591, olacaḳdur 42b/903, olandur 47a/999, oldur 9b/182 (7), olısdur 14a/275 (2), olmaḳdur 17b/357, olmuşdur 32a/677 (4), ortadur 36a/764, öküşdür 32a/670, peykān mıdur 36b/771, rasūldür 60b/1269, rencīdedür 13a/256, revādur 9b/177, sa‘ādetdür 43b/922, şāḥib-cemāldür 15b/310, senüñdür 15b/316, serverimüzdür 28b/595, sevgilüdür 57b/1232, şolmışdur 54a/1155, söylemişdür 57a/1215, sözlüdür 12a/229, sözüñdür 23a/472, sulṭan mıdur 36b/773, şehridür 57b/1228, şerḥidür 1b/7, ṭama‘dur 42a/889, uludur 28b/599 (2), ululardur 45a/957, ‘ummānıdur 43b/919,

unutmuşdur 37b/794, vaktidür 16a/319, vardır 25b/536 (3), var mıdır 11b/226 (3), viriserdür 5a/83, virmişdür 45a/953 (2), yabandadır 12a/234, yahşıdır 43b/922, yarıdır 2a/14, yaşlar mıdır 36b/774, yazılmışdur 14a/273, yegdür 45a/952, yetimdür 5a/81, yıldı 21b/448, yokdur 4b/68 (8), zāt-ı şerifündür 33b/706, zulümdür 30a/626

-durur (bildirme / pekiştirme eki): açılmış-durur 44a/939, ahmaq+durur 19b/399, almiş-durur 37b/791, anuñ+durur 42a/894, āsān+durur 17b/359, ay+durur 55b/1188, bālīga durur 44a/937, bir durur 43a/917, bu durur 29a/605 (3), cāzū durur 22a/452, cāzūluk+durur 34b/734, degül durur 42b/902, doğru durur 43a/911, düzmiş-durur 59b/1256, Ebū Bekir durur 57b/1228, faḥri durur 42a/893, gelmiş-durur 37b/791, ḥaḳ+durur 19b/399, ḥarāb durur 46b/988, herze durur 19b/403, kim+durur 9b/176, ma‘den-i kān+durur 17b/359, müşteri+durur 45a/954, ne+durur 28b/601 (2), nice+durur 29a/604, oğlu durur 29a/613, ol durur 2a/11 (7), olmuş-durur 15b/315 (3), rāḡib durur 43a/915, rāzī durur 44a/939, söz durur 42a/888, taḥsīn durur 19b/399, Ṭalḥa durur 17b/354, ulu durur 44a/937, var+durur 14b/291 (4), vaṣfi durur 28b/602, yaradılmış-durur 15a/295, yaraqlanmış-durur 15b/315, yok+durur 1b/5 (7), yüce durur 20a/414 (2) *bk. ṭurur*

+düz (isimden isim yapma eki): gündüz 8a/142 (8)

-AsI (fiilden isim yapma eki): geyesin 8b/156, yeyesin 8b/156

+ḡi (aitlik eki): andaḡı 35b/753, ḡanḡı 38b/816, ḡanḡısı 16b/334, ḡanḡısını 45a/954 *bk. +ki*

-GII (teklik ikinci şahıs emir çekiminde kullanılan pekiştirme eki): aldanmaḡıl 1b/4, bağlamaḡıl 1b/4, bilḡıl 3a/37, buyurḡıl 37a/779, digil 45a/954 (3), durḡıl 35b/756, eyleḡıl 1b/2 (5), eylemegil 37a/783, gelgil 8b/158 (3), gidergil 9a/172, görgil 31b/663, itgil 38a/805 (2), itmegil 46a/977, ḡaḡımaḡıl 18a/368, ḡılḡıl 16b/337 (2), ḡılmaḡıl 29b/624 (3), olḡıl 8b/158 (7), olmaḡıl 47b/1006 (2), oturḡıl 9b/181, söylegil 7b/138 (4), ṭutgil 46a/978, urḡıl 48b/1030, varḡıl 35b/750 (2), virgil 9a/164 (3)

-GU (fiilden isim yapma eki): ḡayḡu 24a/498, ḡayḡulu 44b/950, ḡayḡısı 8a/148, sevgüliden 5b/94 *bk. -ḡu (fiilden isim yapma eki)*

-GUn (fiilden isim yapma eki): azḡunları 46a/979

-gür- (fiilden fiil yapma eki): irḡür 55a/1172, irḡürem mi 56a/1195, irḡüresin 38a/798, irḡüreydüm 3b/44, irḡüriserdür 28a/587

-I (fiilden isim yapma eki): diri 26a/537 (2), diridür 47b/1013, ḡatı 10a/185 (7), yazılı idi 30a/633 *bk. -U*

-I (kalıplaşmış zarf-fiil eki): daḡı 2a/14 (99)

-I (zarf-fiil eki): alı vir- 6b/117, gönderi var- 27a/562, öḡredi vir- 40b/861, ṭurı gel- 27a/561 *bk. -I (kalıplaşmış zarf-fiil eki), -U (zarf-fiil eki)*

+I (teklik üçüncü şahıs iyelik eki): adı 5b/93 (13), adını 13b/270 (5), aḡacı 50a/1064, aḡzı 20a/415, aḡzın 22b/464, aḡzına 20a/408, aḡzında 12b/242, aḡzındañ 20a/409 (3), aḡzını 29a/608, aḡzınıñ 24b/505 (2), aḡvālını 33a/693 (2), ‘aḡlı 14a/282 (2), ‘aḡlını 12a/232 (3), alacaḡın 31b/667, alını 33a/699, alnında 55b/1188, alnındaki 15b/306, altında 43a/917, ‘ammūları 18b/377 (2), ‘ammūlarınıñ 10a/191, ‘amūları 35b/753, ardınca 18b/373 (4), arslanı 24b/513,

aşlı 41b/883 (2), aşıldur 41a/865, 'aşırında 10b/202, 'aşkı 25a/522 (2), 'aşkına 10b/204, 'aşkını 16b/329, atına 10a/191 (2), ayağı 29a/609 (2), ayağın 16b/332, ayağına 9b/184 (2), 'aybı 45b/962 (2), 'aybını 45a/959, bābında 34b/728, bağın 16b/332, bağrına 51a/1091 (2), bağrının 37a/780, başı 17b/352 (6), başın 21a/432, başına 20a/406, başını 9a/171 (3), başısıñ 4b/71, başları 37a/780, bedrine 36a/760, begleri 44b/940 (2), beli 29a/608 (2), beñzi 39a/827 (4), beñzinde 12b/246, bili 36a/764, bindüğü 21a/435, bir birine 29a/610, biri 24b/506 (3), biri birin 52b/1116, birin 24b/506 (2), birine 2a/15, birisi 19b/396 (3), boyı 36a/764, bölüğü 17b/354 (3), budağı 50a/1064 (2), buḥārı 44b/948, burnı 20a/415, bünyādını 16b/330, büryānına 16a/320, büyüklüğünü 52a/1109, cānı 5a/76 (8), cānındañ 4a/56, cānının 28b/602, Cebra'iliyem 55b/1185, ceddı 3b/51 (2), cemālin 2b/19 (2), cismi 3a/40 (3), cismine 53b/1143, cūdı 45a/961, çakeri 43a/914, çehizindeñ 10b/206, çeşm-i mesti 38a/803, çigidin 24a/500 (2), çoğı 35a/742, delüğindeñ 20a/415, delüğüne 15a/305, derdi 36b/774, derdini 35b/748, derūnındañ 4a/61, dırnağındañ 24a/497, dibine 26a/538 (3), didüğü 46a/981, dili 29a/609 (2), dilinde 17a/345, dilinden 17b/358, diline 13b/270, dīnindeñ 59a/1256, dīnine 56a/1198 (2), dişleri 29a/607, dīvārının 14b/290, dīzārın 2b/25 (2), dīzārındañ 38b/811, dizin 16b/333, dizine 13b/264 (2), dizini 30b/642, dizinūñ 28b/593, dostına 8b/152 (2), dostları 34a/718 (2), durduğı 8a/146, dükkānındañ 49b/1057, dürrinūñ 43b/919, düşün 57b/1226, düşünde 54b/1167, düşmānı 34a/718 (2), ecdādı 41a/865, egni 45b/963, egnindeki 29a/605, egnine 33b/712 (3), ehli 14b/294 (2), ehliḍür 48a/1017, ehline 5b/88 (3), eli 60a/1263, elin 3b/51 (4), elinde 28a/584, elindeñ 4a/62 (2), eline 3b/51 (9), elini 5b/92 (2), ellerin 24a/496, ellerini 42b/896, emri 34a/717 (4), emrin 55a/1180, emriyle 55a/1174, envārıdur 2a/14, esmā'ı 7b/133, eşğālī 37b/794, evine 4a/52 (16), evlendügidür 1b/0, evvelindeñ 42a/895, evveline 33a/691, faḥri durur 42a/893, faẓlı 45a/961, fer'ı 45a/960, fiğānı 3b/49, fikri 14b/285 (3), fikrine 58a/1239, fi'li 36a/762 (2), gayreti 10a/185, geldügin 1b/2 (2), geldüğünü 15a/300 (2), girdigin 60a/1265, gitdüğü 1b/0 (2), gönli 12a/232 (8), gönline 41b/877, gördigin 43b/927 (2), gördüğünü 13b/268 (2), gözi 11a/217 (8), gözün 16b/333 (2), gözindeñ 17a/341, gözine 12a/233 (3), gözünü 23a/473, gözünün 54a/1158, gözleri 4a/61 (11), gözlerin 24b/514, gözlerindeñ 25a/520 (2), gözlerine 45a/951, gözlerinin 36b/774, göz yaşı 38a/802, göz yaşım 54b/1163, göz yaşın 17a/340, gülzārını 1b/2, güneşidür 7b/131, günleri 46a/979, ḥabibi 14a/274 (2), ḥadd-ü zātı 14b/293, ḥādımelerine 33b/702, ḥāk-i pāyın 30b/637, ḥāk-i pāyına 25a/524 (3), ḥaḳḳı 21b/438, ḥaḳḳı+çun 40b/858 (2), ḥaḳḳın 37b/790 (2), ḥaḳḳına 48b/1035, Ḥālīk 30a/625, ḥālī 38a/800 (2), ḥālın 28a/586 (4), ḥālını 33a/693 (3), ḥalkı 35a/740 (2), ḥalkına 36b/773, ḥanı 17a/342, ḥanısın 13a/252, ḥāşına 52b/1126, ḥasretindeñ 25a/523, ḥatırı 28a/581 (2), ḥatırın 4a/55 (2), ḥatunı 5b/87, ḥatunına 11a/216 (2), ḥayālī 38a/801, ḥayālinde 15a/304, ḥayrānı 39a/827, ḥazreti 16b/334, ḥazretine 49b/1050, her biri 26a/543 (6), her birin 2a/16, her birini 59b/1257 (2), her birine 16b/331, her birinūñ 52b/1119, her birisi 19b/396 (2), her birisin 2a/16, ḥışmeti 27b/572, ḥic birini 17b/356, ḥic birisi 21a/427, ḥic birisinin 20b/416, ḥikāyetin 2b/19, ḥizmetinde 21b/440, ḥizmetine 4b/66 (2), ḥulḳı 36a/764 (4), ḥūyı 36a/764, ḥükmine 45b/971, ḥürmetine 2a/17 (2), ḥüsni 53b/1141, ḥüsünün 36a/762, içi 8a/151 (3), içinde 11b/223 (14), içine 21a/432 (3), igeri 52b/1119, iḥtiyārı 3b/47 (2), iḳliminūñ 30a/629, ilāhı 54b/1162, ili 1b/7, ilindeñ 31b/665, ilinūñ 25a/515 (2), imānı 2a/15, İncilinde 25a/520 (2), indüğü 57a/1222, inine 26a/538, irdüğünü 56b/1212, ismi 14a/275 (2), işi 53b/1147, işine 7a/122, işitdüğü 56b/1211,

işitdiğin 43b/927, işleri 2b/26, itdiğin 58b/1248, kabına 24b/509, kabrine 5b/85, kaddi 29a/607 (2), kadri 15a/303, kadrini 5a/82 (2), kağına 37a/782, kalanı 16a/321 (2), kalanındañ 17b/358, kâli 38a/800, kânı 6b/116, kânıdur 43b/919, kânısın 13a/252 (2), kaplarını 18b/378, qaravaşı 10b/205, qardaşı 46b/986, qardaşın 46b/989, qarındaşı 6a/100, kārübānı 6b/109, qaşdı 19a/383 (2), qaşları 29a/610, qatına 10a/191 (5), qatında 5a/79 (10), qavlini 36a/757, qavmi 19a/383 (5), qavminüñ 3b/49, kelāmın 57a/1218, kemāline 4b/67, kendüzin 12b/244 (2), kendüzine 12a/233, kızın 41b/881, kirpigi 36b/771, kirpükleri 15b/308, qoduğı 19b/398, qolayını 31b/663, qolları 26a/545, qudretin 7b/135, qulağınca 54b/1160, qulı 2a/13 (3), qulına 8b/160 (2), qulları 10a/186 (2), qullarına 27b/573, qumaşı 35a/744, qumāşın 31b/664 (2), qurbına 14b/290, quyruğın 21a/434, lebi 53b/1138, lebleri 29a/608, leblerinüñ 36b/772, leşini 47b/1014, lezzetine 26b/550, luṭfı 45a/960, luṭfına 42a/894, maḥfili 46a/983, maḥşüdi 27b/577, maḥşüdidür 31b/659, mālı 47a/1003 (3), mālın 11a/207 (2), mālına 27b/573, mālını 41b/884 (2), ma‘şūḳına 8a/142, meclisinde 2b/21, medḥidür 1b/7, medḥin 2b/23, menzili 46a/983, menziline 31b/658 (2), Merḳabı 12a/239, mestligi 46b/994, mişli 15b/309, mu‘cizātı 43b/921, mu‘cizātın 25b/528 (2), murādātın 2b/25, murādı 54a/1150 (2), murādını 54a/1150, mührini 13b/269 (3), mülki 52b/1123, mülkindeñ 5a/84, müsteḥaḳḳına 51a/1092, müzdeciyi 33b/702, nāmı 2b/22 (2), naşibi 53a/1135, nefsi 45a/961, nesli 14a/274, neslidür 41a/865, nihayetine 56b/1204, nūrı 5a/75 (5), nūridür 14a/281, odı 14b/286 (3), oğlanları 11a/216 (2), oğullarına 4a/60, olacağı 51b/1099, olduğı 43b/922, olduğına 4a/53, olduğını 15a/300, olunduğı 49b/1053, ‘ömri 3a/39 (3), öñince 50b/1080, öñinde 9a/171 (4), öñine 24a/499, özi 51b/1101, özine 1b/1, parmağın 31a/649, pazarı 31b/664, pehlüvānı 4b/69, peygamberi 11b/221, peygamberinüñ 57b/1229, peygamberisin 31a/650, pisi 18a/361, Rabb-i Kerimi 53b/1139, rāhını 31b/663, raḥmānı 57b/1234, raḥminde 3a/37, raḥtı 35a/744, raḥtını 27b/579, rasūlinüñ 55b/1185, rasūlisiñ 60a/1264, rāzın 8b/152, rāzını 37a/783, rehberi 21a/428 (2), rengi 29a/606, rengini 36b/772, risāletine 56a/1195, rūḥı 2b/22 (3), rūḥına 7a/128, şacı 10b/204 (5), şacını 36a/761, şadrına 5a/78, şalkımları 24b/508, selāmın 34b/727 (3), serveri 42a/893 (2), serverinüñ 57b/1229, şıdkına 50b/1078, şıfātı 7b/133 (3), şıfātın 57a/1215, sırrına 52b/1116, silāḥın 59b/1259, siñegini 12b/242, sıretini 7b/138, şöḥbeti 29a/609 (2), şöñında 33a/711, sözi 5b/87 (5), sözün 19a/390, sözine 36a/763 (2), sözünü 23a/473, sözleri 17a/345 (3), şuçı 34a/717, şuçını 32b/686, şuçlarına 32b/684, Sultānı 1b/7, Sultānına 19a/390, sultānınıñ 28b/602, sultānısın 30a/629, şüreti 16a/326 (4), şüretin 29a/604, şüretinde 36b/770, şuyı 18b/382, şuyın 22b/464, şuyına 15a/295 (2), sünnetin 60b/1271, şāhı 1b/7, şehri 35a/741 (2), şehridür 57b/1228, şehrinde 15a/298, şehrindeñ+idi 15a/301, şehrine 32a/670, şenligine 25a/515, şerḥidür 1b/7, şuğlı 37b/794, tağına 12a/238 (4), tağında 54b/1168 (3), tākati 60a/1263, taḷ‘ati 34b/728, taḷları 26a/545, ta‘nındañ 34b/725, taşı 8a/151, tedbiriñi 17b/356, teni 29a/611, tışın 46b/989, tönı 36a/762, tönları 27b/572, tönların 36a/760, tönlarını 42b/906 (2), toprağı 24a/494, uluları 4a/58 (2), ulularına 52b/1122, ulularını 40b/860 (3), ‘ummānıdur 43b/919, ümmeti 57a/1216 (2), ümmetini 40a/842, ümmetlerinüñ 56a/1201, üstinde 8a/144 (4), üstinden 23a/477, üstine 8a/145 (6), üzerine 52a/1115 (2), vaḳti 6a/103 (6), vaḳtidür 16a/319, varacağını 34a/723, varduğı 12a/238, varlığın 11b/223, vaşfi 36a/762, vaşfi durur 28b/602, vaşfın 11b/220, vaşfiyımış 28a/585, vaşlı 36b/769, veziri 57b/1236, vücudı 15a/298, yağrına 28a/592, yaqınına 23a/481, yanında 26a/540, yanındañ 4a/56, yaprağı

24a/494, yaprağına 37a/782, yārıdır 2a/14, yarın 26b/548, yarına 24b/505, yaşı 7b/137 (5), yaşına 3a/39, yaşını 37a/781, yaşları 37a/780, yedinde 21a/436, yerindeñ 18a/365 (6), yerine 17a/341, yer yüzi 45b/971, yer yüzine 13b/264, yir yüzinde 43a/914, yir yüzine 26b/549, yir yüzünüñ 42a/893, yoldaşı idi 23b/483, yolu 9b/183, yolına 3b/43 (5), yolınca 6b/113, yolların 38b/816, yükin 16b/331 (2), yükleri 15b/315, yüzi 3b/48 (18), yüzün 12b/244 (7), yüzündeñ 16b/328 (2), yüzine 25b/532 (4), yüzünüñ 28b/593, zātını 25a/524, zehrin 56b/1204, zīneti 27b/572, zübānı 15b/307 *bk. +sI, +U (teklik üçüncü şahıs iyelik eki)*

+I (belirtme hâli eki): ‘Abbāsı 12b/246, Ādemi 19a/393, adını 13b/270 (5), adını 29b/620, ağzını 29a/608, Aḥmedi 4a/56, aḥvālını 33a/693 (2), ‘aqlını 12a/232 (3), ‘ālemi 7a/119 (3), ‘ammusını 9a/163, ‘amūlarımı 41b/880, anları 11a/216 (5), arkañı 30b/645, ‘arşı 15a/297, ‘aşkıını 16b/329, ‘aybını 45a/959, ayruluğı 38b/812, azğunları 46a/979, bağırımı 36b/774, başı 14b/284 (2), başını 9a/171 (3), başuñı 18a/366 (3), bedr-i māhı 13b/263, bedrūñı 10a/193, beni 4b/66 (23), bizi 2a/17 (12), buları 2a/16, bunları 26a/541 (5), bünyādını 16b/330, büyüklüğünü 52a/1109, cānı 3b/49 (2), cānımı 4b/70, cānları 41b/876, Cebrā’ili 56b/1212, cihānı 5a/76 (4), cinānı 15a/297 (2), civānı 4b/65, cümlemüzi 3a/32, cümlesini 43b/927 (2), çigidi 24b/505, derdini 35b/748, develeri 27b/578, devesini 10b/200 (2), devleti 11b/218, deyrümüzi 30a/628, dilüñi 1b/1, dīni 60a/1262 (2), dizini 30b/642, du‘āmı 15b/312, düşi 40a/845, düşmānları 48a/1021, düşümi 39a/829 (2), düşüni 13b/268 (2), Ebū Bekri 51a/1083, ecdehāyı 35b/747, elini 5b/92 (2), ellerini 42b/896, eşvābı 50a/1071 (5), faḥri 29b/614, Faḥr-i ‘ālemi 56a/1201, Faḥr-i cihāmı 4a/52 (3), faḥiri 52b/1126, faẓluñı 10a/193 (2), fikrimi 38b/814, geldüğünü 15a/300 (2), gögi 7a/119, gökleri 29a/603, gölgeñüzi 15b/314, göñlüñi 1b/4, göñlüni 11b/222 (3), gördüğünü 13b/268 (2), görenleri 15b/308, göynüni 30b/643, gözini 23a/473, gözünü 32a/675, gülzārını 1b/2, günleri 38b/812, Ḥabībullahı 15a/305, ḥaḥkı 45b/971 (3), ḥalāli 55a/1173, ḥālī 49a/1043 (3), ḥālümüzi 22b/470, ḥālını 33a/693 (3), ḥalkı 3a/33 (16), ḥarāmı 55a/1173, ḥāş u ‘āmı 55a/1173, ḥatunı 44a/936, ḥazreti 11b/218, her birini 59b/1257 (2), ḥic birini 17b/356, ḥikmeti 24b/504, ḥil‘atı 34b/728, ḥizmeti 50a/1069, ḥüplüğünü 41b/884, ḥūrı 15a/297 (2), ḥurmāsını 24a/502, ḥurmāyı 24a/499 (2), ḥüsnüni 11b/222, idecegimi 41a/867, iḥtirāmı 4a/52, ‘ilmi 15a/299, irdüğünü 56b/1212, issini 28a/586, işi 4b/67 (15), işleri 22b/468, ḳadrini 5a/82 (2), ḳadrüñi 10a/193, ḳangısını 45a/954, ḳaplarını 18b/378, ḳapusını 18a/369, ḳapuyı 48a/1018, ḳardaşımı 48b/1031 (2), ḳarubānı 6b/112 (3), ḳavlini 36a/757, ḳavlümü 35b/751, kendüsini 32a/678, kendüyü 14b/286, kendüzünü 16b/328, kişizādeyi 39a/825, ḳolayını 31b/663, ḳudreti 24b/504, ḳullarımı 42b/897, ḳulunu 11a/211, Ḳur‘ānı 55a/1179 (2), ḳuşūrı 57b/1233, ḳuyuyı 26a/547, kürsi 15a/297, la‘ini 27b/571, leşini 47b/1014, leşüñi 18a/366, leyl-i siyāhı 13b/263, maḳālī 56b/1211, mālı 37b/792 (4), mālını 41b/884 (2), ma‘mūruñı 10a/192, melālını 57a/1219, milki 56a/1197, Muḥammedi 4b/73 (6), murādı 54a/1150, murādını 54a/1150, Muştafāyı 9b/184 (2), muştuluğı 32a/673 (2), mührini 13b/269 (3), mülki 40a/846, mümkinātı 7b/135 (2), münācātı 21b/439, naḳdimi 42b/897, nāmeyi 14a/276 (3), nehyi 55a/1179, nesneyi 50a/1061, neyi 13a/255, niceleri 59a/1256, nīk-aḥteri 29a/603, ni‘metleri 27a/559, Nūrı 7b/136, nūruñı 10a/192, odı 41b/877, olduğıını 15a/300, olduğıını 35b/747, otcıları 12a/237, ‘ömri 56a/1195, özünü 14a/282, piri 5b/85, pūr-uşülü 5b/86, rāhını 31b/663, raḥtını 27b/579, Rasūli 5b/86, Rasūlu’llāhı 55b/1187, rāzını 37a/783, rengini 36b/772, rūḥ-ı revānı 4b/69, saçını 36a/761, şadruñı 10a/193, Şafāyı 5a/83, selāmumı 21b/444, seni 1b/5 (20),

serveri 59b/1258, sırrı 59a/1254, sîli 35b/747, siñegini 12b/242, sîretini 7b/138, siyâhı 15b/308, sizi 20b/424 (5), şofraları 26b/555, sözi 5a/76 (17), sözünü 23a/473, sözleri 40b/853 (3), sözümüzi 44b/944, sözünü 29b/615, su'âli 54a/1156, su'bânı 21b/438, suçını 32b/686, suçumuzu 2b/28, Sultânı 26b/556, süresini 55a/1177 (2), şuyı 23b/483 (2), şehbâzı 29b/616, şükri 55b/1191, ta'âmı 4a/57, ta'bîri 57b/1226, tacı 56a/1197, tahtı 56a/1197, tedbîrini 17b/356, teni 25a/522, teşvîşümü 39b/832, Tevrâtı 14b/290 (2), tonlarını 42b/906 (2), toprağı 20a/410, toprakı 18b/380, tunı 24b/513, uluları 11b/224, ulularını 40b/860 (3), ululuğunu 41b/884, ümmetini 40a/842, ümmetüñi 32b/681, varacağını 34a/723, varlığını 25b/530, varımı 42b/897, vireni 9b/176, yaşını 37a/781, yeri 7a/119, yerleri 29a/603, yolu 20a/406 (3), yollarını 17a/345, yüklerini 34a/719, yükünü 28a/591 (2), yüzümü 3b/41, yüzünü 14a/282 (2), za'îfeyi 38a/805, zâtını 25a/524 bk. +n, +ñ, +nI, +U (belirtme hâli eki)

-IcAGAz (zarf-fiil eki): olıcağaz 35b/756 (2), toğıcağaz 7a/122

-IcAK (zarf-fiil eki): bakıcağ 36a/763 (2), durıcağ 48b/1028, düşiceğ 46a/981, gidiceğ 4b/65 (2), giriceğ 3a/39, göriceğ 9a/163 (3), irişiceğ 23a/475, işidiceğ 41a/871

+IIA (vasıta hâli eki): 'Abbās+ıla 12a/236 (3), açluğ+ıla 23a/471, anuñ+ıla 18a/370 (2), aşl+ıla 28b/599 (2), at+ıla 10a/186, âvâz+ıla 37a/777, cân+ıla 14b/284 (3), ceng+ile 18a/369, derd+ile 34a/716 (2), emrûñ+ile 16a/317, firâk+ıla 4b/63, hâl+ile 53a/1132, huşûr+ıla 5b/95, imân+ıla 3a/32, kârübân+ıla 17a/342 (3), kemâl+ile 19a/391, Qur'ân+ıla 55a/1172, luţf+ıla 11b/225 (3), luţfuñ+ıla 7a/120, māl+ıla 6b/117 (3), mûm+ıla 8a/146, nâz+ıla 37a/777, nûr+ıla 7a/123 (4), pıçağ+ıla 18a/363, rahmet+ile 2a/16, rıfık+ıla 38a/797, ruhbân+ıla 30a/631, sağlğ+ıla 48b/1028, senüñ+ile 39b/838, şıdık+ıla 58b/1249 (3), şıdık+ıla mı 40b/857, sihr+ile 59a/1256, şems+ile 51a/1090, şevk+ile 41b/878, taş+ıla 18b/382, ta'zîm+ile 33b/703, toprak+ıla 18b/382 (2), vakt+ıla 31b/664, vech+ile 51b/1096 (2), vuşûş+ıla 32a/677, yaş+ıla 4a/61 (5), zevk+ile 41b/878, Zeyd+ile 58b/1250 bk. +IA (vasıta hâli eki)

+Im (teklik birinci şahıs bildirme eki): derd-mendim 32b/685, peyk-i celîlim 55b/1185 bk. +Am (teklik birinci şahıs bildirme eki):

+İñ / +In (ilgi hâli eki): 'avratıñdur 51b/1098, eviñ 14a/280, 'Ömeriñ 60a/1263; aşhâbın 2a/14, bunların 2a/15, cümleñüzün 27b/579, düşmânın 34b/725, kulların 52b/1126, tulumların 22b/464, zehrin 56b/1204 bk. +Uñ / +nUñ (ilgi hâli eki)

-IncA (zarf-fiil eki): deyince 19b/395, dikince 24b/506, dileyince 52b/1126, gelince 12a/235 (3), görince 48a/1019, kılınca 21b/439, olınca 8b/156 (2), söyleyince 28a/592

-Ir- (fiilden fiil yapma eki): bişirüñ 26b/555 bk. -Ur- (fiilden fiil yapma eki)

-Ir (geniş zaman teklik üçüncü şahıs eki): gönderir imiş 11a/211, yitürir 14a/282 bk. -Ar, -r, -Ur (geniş zaman eki)

-Ir-slñlz (geniş zaman çokluk ikinci şahıs eki): gönderirsiñiz 34a/722 bk. -Ar-slz, -Ur-slz

-IsAr (gelecek zaman eki -teklik üçüncü şahıs-): bulısardur 55b/1182, eyleyiser 25b/526, geliser 14b/294 (5), göriserdür 5a/83, idiserdür 39b/838, ırgüriserdür

28a/587, kalısar 45b/972, kılısar 25b/528 (2), kopısar 57b/1231, olısar 2b/29 (6), olı Sardur 14a/275 (2), ödeyiser 50b/1072, tolısar 57a/1216, viriserdür 5a/83

-IsAr-Am / -UsAr-Am (gelecek zaman teklik birinci şahıs eki): koyusaram 47b/1014, viriserem 25b/530

-IsAr-lAr (gelecek zaman çokluk üçüncü şahıs eki): süriserler 46a/979

-Iz (çokluk birinci şahıs eki): severiz 48a/1027 *bk. -Uz*

+im (birinci şahıs zamirlerinde ilgi hâli eki): benim 4b/63 (15), bizim 2b/28 (5) *bk. +üm*

-K (çokluk birinci şahıs eki): bakduk 20b/419, bulduk 26b/556, didük 13a/255, dimedük mi 34a/722, geldük 11b/227 (3), geldük-ise 51b/1099, gördük 28b/596, idindük 18a/364, itdük 54a/1156, koduk 20b/425 (2), olduk 18a/361 (3), söyledük 13a/255 (2), tanışur-idük 41b/882, varduk 13a/255

-(I)K / -(U)K (fiilden isim yapma eki): aksak 35a/742, artuk 5b/94 (4), artuk+ıdı 27b/572, aruk 35a/742, ayruğundur 46a/980, ayruk 29b/624, büyük 15a/302, delüğindeñ 20a/415, delüğine 15a/305, dileğim 27a/563, döşek 11b/224 (6), döşekler 44a/933, ırak 11a/209, konukluk 52a/1107, küçük 15a/302, şovuk 26b/550, tanuk 48b/1035, tanukluk 31a/650, uyanıkdı 33a/700, yaraqlanmış-durur 15b/315

-ken (zarf-fiil eki): görür-iken 35b/755, okur iken 25a/520, rahminde iken 3a/37, söyler-iken 23a/473 (2), söyleşürken 26a/542, uyurken 32a/679, virmiş iken 1b/6, yetim iken 32b/680, yoğ+iken 7b/135

+ki (aitlik eki): alınıdaki 15b/306, egnindeki 29a/605, elündeki 28b/601, gökdeki 39b/830. gök yüzündeki 43a/914 *bk. +ğı*

-ku (fiilden isim yapma eki): uyku 23a/473 *bk. -GU (fiilden isim yapma eki)*

-kun (fiilden isim yapma eki): arkun 23a/477 (2)

-(I)l- / -(U)l- (fiilden fiil yapma eki): açıldı 44b/948 (2), açılmış-durur 44a/939, açıluban 33a/701, aılur 2b/21, ayıldı 46b/994, ayrılma 3b/42, bozula 51b/1098, çekildi 33a/711, derilmişdi 47b/1011, derilüp 3b/50, derilürler 51b/1096, dirildi 53a/1132, dökileñ 36b/774, döküldi 31a/648, dökülür 18b/374, dökülürdi 37a/780, duruldu 32a/675, egülür 16b/332, gidülür 46a/980, görülmemiş idi 50a/1065, içildi 27a/560, içüldi 39a/822, işidilmemiş 52b/1120, kırıla 19a/383 (2), kırıluruz 19a/388, saçılur 20a/414 (2), varılacak 56a/1200, virildi 53a/1136, virilmiş 55b/1189, yakılma 38b/811, yaradılalı 47a/998, yaradılmış-durur 15a/295, yarılur 21a/434, yayıldı 26a/545 (2), yazılalar 6b/111, yazılmışdur 14a/273, yenildi 27a/560, yenilüp 39a/822

+IA- (isimden fiil yapma eki): avladı 45b/967, ‘ayıblamazduñ 43a/913, bağışladım 32b/681 (2), bağışlar 45b/964, bağışlardı 7b/139, bağışlayup 32b/686, bağladı 54a/1149, bağlar 16b/335, bağlaram 25a/523, başlayalım 7a/128, bekler 13a/251, bekleye 28a/591, gizledi 12b/244, gizleme 45b/962, gözler idi 17a/345 (2), gürlledi 22a/456 (2), hopladı 46b/994, horladup 5a/81, ışmarla 5a/75, ışmarladı 5a/84, ışmarladım 3b/48, iñler-idi 17a/343, işledi 52b/1125, işlemese 32b/683, işler 55a/1180, meskenetle 40b/862, muştıladı 49a/1043, muştılamışdur 25a/525, muştılar 25b/530, müzdeledi 33a/700, müzdeleyüp 33a/696, parladı 22b/465, şaklar 13a/251 (3), söyle 1b/1 (3), söyledi 28a/589 (11), söyledük 13a/255 (2),

söyledün 42a/888, söylegil 7b/138 (4), söylemedi 8a/143 (2), söylemişdür 57a/1215, söylemişsin 47a/996, söyleñ 6b/118, söyler 2b/21 (4), söylerem 40b/859, söyler-idi 8b/152 (2), söyler-iken 23a/473, söylersin 40b/857, söylese 15b/307, söyleşürken 26a/542, söyleşürlerdi 47b/1012, söyleyem 2b/19 (2), söyleyince 28a/592, toyladı 2a/16, toylayasın 27a/564, yağmalamışdı 11b/223, yükledürler 34a/719

+IA (vasıta hâli eki): anuñla 13b/265 (3), Benî Hâşimle 47b/1006, bunuñla 23b/492, cāzūlukla 22a/453, dostlarıñla 2a/17, emriñüzle 50a/1070, emriyle 55a/1174, Fâtımayla 53a/1134, gözümle 43a/913, kefenle 46a/980, neseble 47a/1002, nevbetle 33a/698, ‘Ömerle 60a/1262, senüñle 44b/945, sizüñle 27b/580, şefā‘atüñle 27a/564, şerī‘atla 39b/833 *bk.* +IIA (vasıta hâli eki)

+IAn- (isimden fiil yapma eki): cilvelendi 16a/326, evlendirevüz 6b/117 (2), evlendüreyüm 36a/758, evlenmesinüñ 6a/103, guşşalanurdi 53b/1145, sürmelenmiş 29a/606, toylandı 52a/1106, yaraqlanmış-durur 15b/315

+IAR (çokluk eki): ağaçların 26a/543, ağular 20a/414, āferīnler 50b/1078, ‘ālemlerüñ 57b/1234, ‘ālimlere 14b/292, ‘ammūlar 42b/902, ‘ammūları 18b/377 (2), ‘ammūlarınuñ 10a/191, ‘amūlar 9a/173, ‘amūları 35b/753, ‘amūlarımı 41b/880, anlar 11a/214 (11), anlara 31a/653 (2), anları 11a/216 (5), atlar 52b/1118, azğunları 46a/979, başlar 18b/374 (3-k-), başları 37a/780, begler 40a/844 (2), begleri 44b/940 (2), bevvāblar 38b/818, bular 2a/13 (5), bularda 26b/556, bulardañ 21a/431, bularuñ 45a/957, bulutlardañ 22a/458, bunlar 2a/14 (11), bunlara 11b/225 (6), bunları 26a/541 (5), bunların 2a/15, bunlaruñ 47b/1016, cānlar 7b/139 (3), cānlara 7b/139 (2), cānları 41b/876, cāriyyeler 33a/698, civānlar 6b/112, çişnigirlere 33b/710, deveciler 16b/331, develer 35a/740 (3), develeri 27b/578, develerüñ 33b/705, diller 10b/204, dillerde 45b/972, dişleri 29a/607, dostlar 51a/1088, dostları 34a/718 (2), dostlarıñla 2a/17, dōşekler 44a/933, du‘ālar 22b/467 (3), dūşmānlar 8a/148 (3), dūşmānları 48a/1021, ellerin 24a/496, ellerini 42b/896, enbiyālar 2a/9 (2), evcūgezlerim 45a/955, evlādlarıma 56a/1202, geçenlerüñ 23b/489, gelenler 19a/384, gidenler 6b/111, gökleri 29a/603, gölgelere 26a/543, gönüller 1b/7 (2), görenler 53b/1139, görenleri 15b/308, gözleri 4a/61 (11), gözlerim 5a/75 (3), gözlerimüz 36a/758, gözlerin 24b/514, gözlerindeñ 25a/520 (2), gözlerine 45a/951, gözlerinin 36b/774, günlerde 54b/1170, günleri 38b/812 (2), hādimler 50b/1080, hādimlerine 33b/702, hāsıdler 51b/1097, hecīnler 52b/1118, ıssılarda 10a/188, isteyenler 44b/942, işler 17b/351 (3), işleri 2b/26, işleri 22b/468, itlere 18a/366, kāfırlar 8a/147, kanlar 18b/374, kaplarını 18b/378, kapucılar 50b/1081, kaşları 29a/610, katırlar 52b/1118, kendüler 31b/661, kendülerdeñ 30b/636, kendülere 38b/810, keşişler 25a/517 (4), keşişlerüñ 25b/531, kızlar idi 53a/1134, kimselere 38b/812, kirpükleri 15b/308, kişilere 44b/940, kolları 26a/545, korkulardañ 19b/396, kulları 10a/186 (2), kulların 52b/1126, kullarına 27b/573, kullukcılar 27b/575, lebleri 29a/608, leblerinüñ 36b/772, melekler 43a/914, menāziller 17b/351, meş‘aleler 20a/415, mu‘abbirlere 13b/262, muşibetler 34b/724, muştucular 32a/671, müfsidlere 29a/612, münādīler 6b/110 (2), müşkiller 8a/150 (2), nebīler 26a/538 (2), neceler 5a/83, neler 3a/38, neler 54b/1160, niceler 56b/1204, niceleri 59a/1256, ni‘metlere 26b/558, ni‘metleri 27a/559, oğlanları 11a/216 (2), oğlanlarımdañ 21b/442, oğlanlarımdañ 5a/80, oğullarına 4a/60, oğlar 36b/771, olanlar 57a/1216, otcılar 9b/180, otcıları 12a/237, otlar 21a/434, pādīşāhların 54b/1162, pehlüvānlar 4b/71, peygamberlerdeñ 39b/835, şalkumları

24b/508, şatanlardañ 31b/666, seller 22a/458, sizlerden 2b/24, sizlere 41a/870, sofralar 28b/582, sofraları 26b/555, sözleri 17a/345 (6), şuclarına 32b/684, şerifler 41a/865, şifalıklar 4a/59, şükürler 27a/565, təcirler 31b/665, taları 26a/545, tedārikler 6b/118, tonlar 8b/157 (4), tonları 27b/572, tonların 36a/760, tonlarını 42b/906 (2), tulumların 22b/464, ulular 17b/350 (3), ululardañ 48b/1038, uluları 4a/58 (3), ulularına 52b/1122, ulularını 40b/860 (3), ulularuñ 10a/185, uyanlar 18b/375 (3), uyanlara 31a/653, ümmetlerinüñ 56a/1201, veliler 55b/1184, yaşlar 12a/233 (2), yaşları 37a/780, yaşlar mıdur 36b/774, yedenler 6b/111, yerleri 29a/603, yıllar 21b/440, yirlerde 17b/351, yirlere 27a/562, yolların 38b/816, yükler 28b/600, yükleri 15b/315, yüzler 4b/70 (2), zī-‘ayıblar 45b/967

-IAr (çokluk üçüncü şahıs eki): ağıladılar 3b/50 (2), ağlaşurlardı 33a/695, alalar 38b/810, aldılar 18b/378 (4), bağıdılar 35a/741, bekleyeler 6b/112, bildiler 34b/730 (3), buldılar 31a/651, bulmadılar 24a/495, bulurlar 7a/123, dediler 59b/1261, derilürler 51b/1096, derler 21a/430, devşürdiler 24a/501, didiler 4a/59 (31), dilediler 27a/561, dilemişler 45a/958, dirler 7b/131 (4), dirlerdi 15a/303 (2), dirler idi 25a/521, diyeler 40b/864, donatmışlar 35a/740, dökdiler 16a/320 (5), döndiler 32a/669, döndüler 20b/417, döşediler 11b/224, durdılar 11a/214 (5), düşdiler 30b/637, düzdiler 27a/559, ekdiler 16a/320, eylediler 4a/59 (5), eylemişlerdür 21a/429, geçdiler 18b/378 (2), geldiler 11b/224 (12), geleler 49b/1053, getürdiler 16b/331 (8), geydirdiler 33b/712, gezdiler 24a/495, gideler 17a/348, girdiler 27b/571 (4), gitdiler 12a/236 (8), gitmediler 18b/376, göçdiler 22a/459 (2), gönderdiler 50b/1084, gördiler 9b/180 (13), görmediler 52b/1116, görürler idi 54b/1166, görüşdiler 48a/1026, içdiler 18a/371 (3), içerler 56b/1204, ideler 40b/863, iderler 7a/120 (5), iderlerdi 59a/1253, idinsünler 18a/369, inandılar 27b/573, indirdiler 33b/703, irdiler 17a/349 (3), irmediler 52b/1116, istediler 42a/885 (2), istemesinler 48b/1032, istemişler 46a/974, itdiler 16a/321 (10), kağıdılar 48a/1018, kaldılar 18b/376 (4), kalkdılar 12a/236 (2), kandılar 18b/378, kılalar 38b/810 (2), kıldılar 19b/396 (8), kılmadılar 27b/580, kılmayalar 40b/862, kodılar 3b/50 (2), kondılar 17a/349 (7), kondırdılar 50b/1081, korğıdılar 44b/946, kırtuldılar 22b/467, okurlar 32a/677, olalar 49b/1053, oldılar 14a/279 (11), olurlar 55a/1181 (2), oturdılar 28b/582 (3), öldürürler 46b/989, şaldılar 18b/381 (3), şandılar 27b/573, şatdılar 31b/661, sevindiler 22b/467 (2), sevinürler 51b/1095, şordılar 12a/237, sökdiler 22b/464, söyleşürlerdi 47b/1012, söyleyeler 40b/862, sürdiler 30b/637, süriserler 46a/979, şeşerlerdi 16b/332, tırdılar 14a/279 (4), tırsunlar 52a/1107, tıtdılar 31b/664, uğradılar 23b/482, ululardur 45a/957, umarlar 37b/786, urdılar 16b/331 (3), vardılar 12a/237 (7), virdiler 5a/76 (4), virmişler 5b/89, yalvardılar 24a/496, yaydılar 52a/1110, yazılalar 6b/111, yazsunlar 34a/714, yediler 33a/711, yitdiler 25a/515 (3), yitürdiler 51a/1092, yükledürler 34a/719

+IArI (çokluk üçüncü şahıs iyelik eki): ‘ayıbları 45a/957, didükleri 19b/399, eteklerine 18b/381, gönülleri 21a/431, gözlerine 30b/637, himmetleri 27a/559, işleri 32a/669, kolları 35a/744, ortalarında 44a/929, önlerince 23a/480, önlerine 28b/582, özlerin 40b/862, sözlerin 40b/862, şuların 26b/551, ulularınıñ 25a/517, yolları 20a/407, yollarını 17a/345 *bk. +IArU*

+IArU (çokluk üçüncü şahıs iyelik eki): yüklerini 34a/719 *bk. +IArI*

+II (isimden isim yapma eki): gizli 38b/814 (2), kuyruklu 29a/606, pahalı 33b/712 (2), sevgüliden 5b/94 *bk. +IU*

+IIK (isimden isim yapma eki): akçalık 50b/1072, bahtlılık 19b/394, dervişliğim 9a/165, dervişlik 45b/968, dirlik 53a/1132, düşmânlık 48a/1021, hürmetsizlik 30a/626, ıssızlık 24a/493, kavümlük 28b/597, mestliği 46b/994, şabîlikde 4b/64, sağlığıyla 48b/1028, şazılıkdañ 11a/217, şifâlıklar 4a/59, varlığım 36b/769, varlığın 11b/223, varlığum 43a/912 (2) *bk. +IUK*

+IU (isimden isim yapma eki): adlu 5b/87 (2), aşşılı 33b/705, atlu 6b/112, ‘ayıblu 47a/996 (2), bahtlı 19b/400 (2), bî-görkölüdür 45a/960, boylu 29a/607, deñlü 2b/22 (9), dertlü 4a/53 (2), dürlü 4a/52 (13), gölgeli 26a/546, görklü 7a/128 (2), kaygulu 44b/950, kıymetlü 49b/1060 (3), otlu 22a/454, sevgilüdür 57b/1232, şıfatlu idi 5b/87, silâhlu 6b/112, sözlü 11a/212 (2), sözlüdür 12a/229, şulu 10b/201 (3), tatlu 5b/87 (3), yazılı idi 30a/633, yüklü 16b/331 (2), zahmetlü 17b/351 *bk. +II*

+IUK (isimden isim yapma eki): açluğ+ıla 23a/471, ayruluğı 38b/812, büyüklüğünü 52a/1109, cāzūlukdur 24b/512, cāzūluk+durur 34b/734, cāzūlukla 22a/453, günlük 34b/734, hūpluğunu 41b/884, karañuluk 2a/8 (2), konukluk 52a/1107, kulluk 11b/226, kullukçılar 27b/575, muştuluk 58a/1245, muştuluğa 32a/672, muştuluğı 32a/673 (2), muştuluk 19a/385 (3), şuşuzlukdañ 19a/388, tanukluk 31a/650, tulluk mı 45a/952, ululuğunu 41b/884, yoklukdañ 8b/159 *bk. +IIK*

-m (teklik birinci şahıs eki): alam 9b/177, ayrılam 3b/42, azdım 32a/678, bağışladım 32b/681 (2), bildim 48a/1025, bilem 44b/945, bilmedüm 48a/1024, bilmem 55a/1176 (2), buldum 56b/1213, degildüm 48a/1024, didim 47a/1001, dimedüm 24b/512 (2), dir idim 40a/845 (2), döndüm 54b/1163, eyledim 32b/681, eyleyem 2b/19 (2), geldim 43a/910 (2), gidem 6b/114, gitmeyem 45a/955, gönderem 38b/809, gördüm 12b/248, görem 11b/218, görem mi 56a/1195, göreydim 3b/44, görsem 25a/524, güdem 10b/200, ısmarladım 3b/48, idem 6b/114 (5), iderdim 56a/1199, irgürem mi 56a/1195, irgüreydüm 3b/44, istedüm 12b/249 (2), istemedim 40a/844, işitdim 43a/910, işitdüm 45a/958, itdüm 48b/1031 (2), itmeyem 45a/955, itmişdim 50a/1068, kalam 38b/811, kesdüm-idi 28b/597, kılam 32b/686 (4), kıldım 50b/1074, kıldum 6b/108, kılmadım 48a/1024, korkdum 12b/249, n’idem 10b/200, n’idersem 18b/379, n’itdüm 47a/995, olam 9b/177 (2), oldum 3b/42 (4), olsam 13a/251, şıgındım 21a/432 (2), söyleyem 2b/19 (2), sürsem 25a/524, umardım 3b/44, umar idim 40a/845, virdüm 43a/912, virem 9a/169 (3), yağılam 38b/811, yerindirmem 4a/54 *bk. -Am, -ñ, -vAñ*

-(I)m (fiilden isim yapma eki): alım satım 31b/663

+(I)m / +(U)m (teklik birinci şahıs iyelik eki): ağladığım 4b/63 (2), ağladuğım 40a/847, ‘ammim 49b/1059, ‘ammüm 37a/785, ‘amūlarımı 41b/880, anam 45b/965, atam 29b/620 (3), babama 40b/861, babamdan 9a/163, bağırımı 36b/774, başıma 9a/165, başum 43b/925, cānım 3b/43 (2), cānıma 4a/53 (3), cānımdan 5b/94, cānımı 4b/70, cenānım 3b/43, cihānım 50a/1067, dāğladığım 4b/63, dedem 29b/620, derdime 38b/815, dervişliğim 9a/165, dest-i rencümdeñ 9b/182, didüğimdeñ 35b/751, dileğim 27a/563, dizime 39b/830, dostum 50b/1073, du‘āmı 15b/312, dükkānıma 50b/1075, düşümi 39a/829 (2), egnüme 9a/164, elüm+ile 9b/176, evcügezlerim 45a/955, evlādıma 56a/1202, fikrimi 38b/814, gördüğüm 43a/913, göynüm 25a/523 (2), gözlerim 5a/75 (3), gözüm 5b/93 (3), gözümle 43a/913, göz yaşım 54b/1163, günāhım 47a/995, habībim 3b/43 (2), habībime 55a/1172, Habībümdür 57a/1215 (2), hācetüm 30b/644, haqquma

9b/182, hocam 19b/399, ideceğimi 41a/867, ihtiyarım 54b/1164, istediğim 28a/588 (2), i'timādım 4b/68, kararım 54b/1164, kardeşimi 48b/1031 (2), kardeşum 12a/229 (2), kavlümi 35b/751, kendümde 48a/1024, kızım 44a/937 (4), kızum 45b/969 (2), kirpüğimdeñ 36b/774, kullarımı 42b/897, kulum 50b/1076, kulumdur 57b/1235, mähim 40b/856, mahremim 38a/804, maķbülumdür 57b/1235, maķşūdıma 30b/645, mālımday 33a/697, mekânım 57b/1228, naķdimi 42b/897, nem 39b/839, nesnem 46b/990, nūr-ı 'aynım 50a/1067, oğlanlarımdağ 21b/442, oğlum 5b/93, 'ömrüm 3b/44 (2), özüm 8b/154, revânım 3b/43, şabrım 54b/1164, şanıım 57b/1228, selāmımı 21b/444, sevdiğim 3b/43, seyyidim 58b/1247, sözime 40b/858, sözüüm 1b/7 (7), sözüme 52b/1122, suçum 48a/1025, şāhım 40b/856, şekkim 33b/709, şühem 60a/1264, tabībim 4a/53, tenime 50b/1075, teşvışümi 39b/832, ümidüm 4b/68, varlığım 36b/769, varlığum 43a/912 (2), varlığımı 25b/530, varımı 42b/897, virdiğim 38b/810, yanımdağ 39b/830, yüzüm 25a/524 (4), yüzümü 3b/41

-mA (fiilden isim yapma eki): evlenmesinüñ 6a/103, sürmelenmiş 29a/606

-mA- (fiilden fiil yapma eki, olumsuzluk eki): açma 18a/369, açmadı 31b/662 (2), ağlama 4a/53, aldanmağıl 1b/4, ayırmayup 4a/56, bağlamağıl 1b/4, belürmedi 23b/486 (3), bildürmedi 33a/693, bilmedim 48a/1024, bilmem 55a/1176 (2), bilmemiş 34a/723, bilmeyesin 10a/193, bitmemiş 24a/494, bulmadılar 24a/495, bulmamış 34a/723, bulmaya 39b/835, dimedük mi 34a/722, dimedüm 24b/512 (2), dimeñ 18b/373, dimeyesin 5a/81, dimeyüp 38a/799, düzmedi 29a/603, enmedi 8a/145, eyleme 6a/102 (2), eylemedi 42b/905, eylemegil 37a/783, gelmedi 12a/234 (5), gelmemişdür 26b/552, gitmediler 18b/376, gitmeñ 12a/235, gitmeyem 45a/955, gizleme 45b/962, göçmedi 22b/460, göndermedi 37b/788, görmedi 44b/940 (2), görmediler 52b/1116, görmedün mi 42a/890, görmemiş 46a/974, görmeyesin 10a/193, görülmemiş idi 50a/1065, göstermedi 42a/885, göstermesün 38b/812, içmedi 30b/641 (2), inanmadı 23b/487, incinme 40b/864, indirmede 57a/1217, irmedi 52b/1120, irmediler 52b/1116, istemedim 40a/844, istemesinler 48b/1032, işidilmemiş 52b/1120, işlemese 32b/683, itmegil 46a/977, itmeyem 45a/955, kaķımağıl 18a/368, kaķmadı 48a/1020, kaķmadı 9a/166 (7), kaķmamış 12b/246 (3), kılmadı 16b/329, kılmadılar 27b/580, kılmadım 48a/1024, kılmağıl 29b/624 (3), kılmayalar 40b/862, koymayasın 5a/81, olma 23a/474, olmadı 3b/45 (2), olmağıl 47b/1006 (2), olmamışam 54b/1161, olmañ 19a/389, olmasa 2a/12 (2), olmasun 22a/459, olmayasın 43a/916, olmayaydı 7b/130, oturmadı 44b/950, öğme 20a/405, şanma 12b/250 (2), şanmañ 43a/911, şatmadı 31b/664, sevmeyen 47a/999, söylemedi 8a/143 (2), tınmayup 40b/863 (2), toķunmadı 8a/145, toymaya 29a/612, tutmadı 31b/664, tutmañ 42b/903, uyanmadı 32a/678, uymasa 21b/447, uymaya 29a/612, varma 37b/792 (2), varmadı 20b/417 (4), virme 37b/792 (2), virmedi 44a/938, virmemiş 46a/974, virmesün 38b/812, yaratmadı 36b/773, yemese 32b/683, yerindirmem 4a/54

-mAdAn (zarf-fiil eki): olmadan 34a/717 *bk. -mAdAñ, -mAdIn*

-mAdAñ (zarf-fiil eki): gelmedeñ 54a/1151 *bk. -mAdAn, -mAdIn*

-mAdIn (zarf-fiil eki): görmedin 11b/219, irmedin 11b/219, olmadın 24a/503 *bk. -mAdAn, -mAdAñ*

-mAK (fiilden isim yapma eki): ağlamaķdağ 33a/694, baķmağa 29a/612, bilmege 43a/910, bilmek 52a/1111, devşürmege 10a/188, demek 49a/1041, ditmek

44b/945, etmek 54a/1149 (2), gelmek 35a/735, gezmege 10a/188, gitmege 11a/209, irmek 42a/889, itmege 27b/570 (2), itmek 15b/310 (4), olmağ 19b/402 (2), olmağdur 17b/357, sevinmekdeñ 12a/233, söylemek 44b/945, urmağ 12b/249, virmege 19a/389, yemege 28a/583, yemegüñüz 9b/175, yemek 16a/320 (2)

-mAK gerek (gereklilik eki): neylemek gerek 20a/405

-mAKLIK (filden isim yapma eki): itmeklige 58a/1244, ölmeklik 47a/997

-mAz (olumsuz geniş zaman eki): aňlamaz 31b/663, ‘ayıblamazduñ 43a/913, beñzemez 26b/550 (2), bilmez 36b/772 (2), dimez 38a/807, dimezdi 17a/344, dimez ise 40b/863, durmaz 10a/187 (3), düşmez idi 53b/1142, eylemez 38b/808, geçmez 21a/427 (2), gelmez 36a/762 (2), gerekmez 46a/978, görmez-imiş 24b/514, görünmez 22a/455, inanmaz 40b/855, itmezse 41a/866, kılmaz 28b/600, kıomazdı 4a/57, kıonmaz idi 53b/1143, olmaz 3a/33 (13), olmaz-ıdı 8a/146, kıurmaz idi 8a/141, varmaz 47a/1001, varmaz idi 8a/141, virmez 24a/503, virmez imiş 24b/514, yanmaz idi 53b/1143, yarlıgamazsañ 2b/28, yemez 37b/790 (2), yemezdi 53b/1148, yimezdi 4a/57, yürümez 21a/427

-mAz-Am (olumsuz geniş zaman teklik birinci şahıs eki): almazam 9b/174, dimezem 24b/512 (2), döymezem 10b/200, geymezem 9b/175, gitmezem 18a/370 (2), görmezem 44b/941, içmezem 30b/641, idinmezem 18a/370, kıılmazam 18a/362, olmazam 18a/362, kıatmazam 50b/1074, virmezem 44b/941, yemezem 9b/175 (2)

-mAz-sIn (olumsuz geniş zaman teklik ikinci şahıs eki): almazsın 13a/253, aňlamazsın 28b/594, içmezsın 46b/988, olmazsın 4b/73 *bk. -mAz-sİñ*

-mAz-sİñ (<-mAz-sIn, olumsuz geniş zaman teklik ikinci şahıs eki): görmez misin 60b/1270 *bk. -mAz-sIn*

-mAz-Uz (olumsuz geniş zaman çokluk birinci şahıs eki): bilmezüz 22b/469, gitmezüz 18a/371, itmezüz 18a/364, kıılmazuz 17b/356

-mİ (soru eki): ‘ayıb mı 44b/943, cān mıdur 36b/770 (2) dimedük mi 34a/722, doğru mı 43a/910, düş midür 26a/554, egri mi 43a/910, emlākin mi 51b/1100, gider misin 34a/713, gördüñ mi 47b/1015, görem mi 56a/1195, görmedüñ mi 42a/890, görmez misin 60b/1270, görür misin 45b/969, ħālīñ mi 51b/1100, insān mıdur 36b/770, ırgürem mi 56a/1195, ırmış midür 26a/554, işidür mi 46b/989, işitdün mi 47b/1015, kıaldı mı 9a/163 (2), kıan mıdur 36b/772 (2), kııla mı 35a/735, latife mi 40b/855, maşhara mı, melek mi 36b/770, ola mı 35a/735, peykān mıdur 36b/771, revā mı 10a/192, şıdk+ıla mı 40b/857, sultān mıdur 36b/773, kıulluk mı 45a/952, var mı 11a/215 (2), var mıdur 11b/226 (3), varur mısın 45b/969, yaşlar mıdur 36b/774

-mİş (öğrenilen geçmiş zaman eki -teklik üçüncü şahıs-): açılmış-durur 44a/939, almış-durur 37b/791, aňmış-ıdı 11b/222, azmış 34a/723, belürmiş 55b/1188, beñzemiş idi 15b/313, bilmemiş 34a/723, bilmiş-ıdı 15a/299, bitmemiş 24a/494, bitmişdür 43b/926, bulmamış 34a/723, bulmuş-ıdı 25a/519, delmişdür 36b/774, derilmişdi 47b/1011, dilermiş 45a/958, dimişdi 11b/220 (2), dimişdür 57a/1215 (2), dir imiş 11a/211 (2), dönmiş 20b/421, durmuş idi 49b/1055, dutmuş 28a/584, dutmuşdı 11b/223, düzmiş-durur 59b/1256, eylemiş 15b/306 (2), gelmemişdür 26b/552, gelmiş 20a/413, gelmişdür 11a/212 (2), gelmiş-durur 37b/791, geymiş

34b/728, geymiş idi 8b/152, girmiş-idi 8a/151, gönderir imiş 11a/211, görmemiş 46a/974, görmez-imiş 24b/514, görmüş idi 13b/262 (3), görülmemiş idi 50a/1065, içmiş 46b/992, idermiş 45b/965, idinmiş-idi 54b/1169, ırmış 24b/508, ırmış midür 26b/554, istemişdi 40a/844, işidilmemiş 52b/1120, itmiş 27b/576 (3), itmişdi 51a/1093, itmişdim 50a/1068, itmiş-idi 56a/1193, kalkmış idi 34a/719, kalmamış 12b/246 (3), kalmış-ıdı 4b/63, kılmış-ıdı 11a/209 (2), konmuş-ıdı 26a/538, kurumuş 26a/547, muştılamışdur 25a/525, olmuş 2a/9 (7), olmuşdı 11b/219 (2), olmuşduñ 3b/46, olmuşdur 32a/677 (4), olmuş-durur 15b/315 (3), olmuş-ıdı 8a/147 (5), olmuş-ıdum 56a/1194, oturmuşdı 25b/532 (2), oturmuş-ıdı 54b/1170, oturmuş idi 49b/1055, ögmüş-idi 11b/222, şolmuş 54a/1158, şolmuşdur 54a/1155, şolmuş idi 54a/1152, şormuş-ıdı 14b/292, şormuş idi 13b/262, söylemişdür 57a/1215, sürmelenmiş 29a/606, toğmuş 56b/1214, tolmuş 19a/387, tolmuş-ıdı 56b/1210, unutmuşdur 37b/794, vaşfıymış 28a/585, virilmiş 55b/1189, virmemiş 46a/974, virmez imiş 24b/514, virmiş 55b/1188, virmişdür 45a/953 (2), virmiş iken 1b/6, yağmalamışdı 11b/223, yanmış 24a/494, yaradılmış-durur 15a/295, yaraklanmış-durur 15b/315, yatmış idi 12b/241, yazılmışdı 14b/293, yazılmışdur 14a/273, yetişmiş 24b/508, yitmiş 24b/508, yürümüş 10a/186, yürümüş 10a/194 (2)

-mİş-Am (öğrenilen geçmiş zaman teklik birinci şahıs eki): bulmuşam 56a/1201, çekmişem 35b/754, girmişem 56a/1198, görmüşem 21b/440 (3), ırmışem 27a/565 (4), olmamışam 54b/1161, olmuşam 37a/778 (3), sevmişem 43a/912, şınamışam 42b/904, tırmışam 21b/440, varmışam 56a/1200, virmişem 56a/1197, yordurmuşam 39a/829

-mİş-lAr (öğrenilen geçmiş zaman çokluk üçüncü şahıs eki): dilemişler 45a/958, donatmışlar 35a/740, eylemişlerdür 21a/429, istemişler 46a/974, virmişler 5b/89

-mİş-sIn (öğrenilen geçmiş zaman teklik ikinci şahıs eki): dimişsin 47a/996, eylemişsin 46b/991, ister-imişsin 11b/228, söylemişsin 47a/996

-mİş-sİñUz (öğrenilen geçmiş zaman çokluk ikinci şahıs eki): olmuşsıñuz 54a/1157

-mİş-Uz (öğrenilen geçmiş zaman çokluk birinci şahıs eki): şatmışuz 31b/668

-mur (fiilden isim yapma eki): yağmur 22a/458 (3)

+(I)mUz / +(U)mUz / +mİz / +mUz (çokluk birinci şahıs iyelik eki): Allāhımız 3a/30, cānımızda 5b/91, cümlemüze 2b/17, cümlemüzi 3a/32, deyrümüzü 30a/628, dilimizde 6a/106, elimüzde 6a/106, elümüzde 6a/104, faħrimüzdür 28b/595, geldüğümüz 44a/934, gözlerimiz 36a/758, hācetümüz 44a/935, hālimüz 6a/104, hālimüze 2b/29, hālimüzi 22b/470, hemrāhımızdur 23b/490, mālımız 6a/104, Muħammedimiz 54a/1154, muħtācımız 28b/595, serverimiz 17b/357, serverimizdür 28b/595, serverümüz 10a/194 (2), seyyidimiz 10a/186 (3), seyyidümüz 17b/357, sözümüzü 44b/944, suçumuzu 2b/28, tācımız 28b/595, ulumuz 27b/574, üstümüze 15b/314, vaṭanımız 3a/30; ḳamumuzıñ 28b/595

+n (belirtme hāli eki): ağzın 22b/464, alacağın 31b/667, ayağın 16b/332, bağın 16b/332, başın 21a/432, biri birin 52b/1116, birin 24b/506 (2), cemālin 2b/19 (2), cümlesin 18b/381 (2), çigidin 24a/500 (2), devāsın 5a/80, dīzārın 2b/25 (2), dizin 16b/333, du‘asın 16a/321, düşün 57b/1226, elin 3b/51 (4), ellerin 24a/496, emrin 55a/1177, geldüğün 1b/2 (2), girdiğin 60a/1265, gördüğün 43b/927 (2), gözün 16b/333 (2), gözlerin 24b/514, göz yaşın 17a/340, hāḳ-i pāyın 30b/637, ḥaḳḳın

37b/790 (2), hâlin 28a/586 (4), hâşırın 4a/55 (2), her birin 2a/16, hikâyetin 2b/19, ikisin 51a/1092, issin 36b/771, işitdügün 43b/927, itdügün 58b/1248, kamusun 52b/1125, kardaşın 46b/989, kelâmın 57a/1218, kelimesin 55b/1191, kendüzün 12b/244 (2), kızın 41b/881, kudretin 7b/135, kumâşın 31b/664 (2), kuyruğun 21a/434, mâlın 11a/207 (2), medhın 2b/23, mu‘cizâtın 25b/528 (2), murâdâtın 2b/25, özlerin 40b/862, pahasın 49b/1052, pâresin 54b/1160, parmağın 31a/649, râzın 8b/152, selâmın 34b/727 (3), şıfâtın 57a/1215, silâhın 59b/1259, sözün 19a/390, sözlerin 40b/862, şuların 26b/551, şüretin 29a/604, şuyın 22b/464, sünnetin 60b/1271, Tañrısın 23b/485, tesellîsin 58a/1238, tışın 46b/989, tonların 36a/760, ‘ulûfesin 37b/788, varlığın 11b/223, vaşfın 11b/220, yarın 26b/548, yolların 38b/816, yükin 16b/331 (2), yüzün 12b/244 (7), zehrin 56b/1204 *bk. +I, +ñ, +nI, +U (belirtme hâli eki)*

+ñ (<+n, belirtme hâli eki): devesiñ 35a/743, gönüñ 38a/801 (2), müşkilüñ 54b/1167, ‘ulûfesiñ 37b/787 *bk. +I, +n, +nI, +U (belirtme hâli eki)*

-ñ (teklik birinci şahıs eki): diyeñ 6a/102 *bk. -Am, -m, -vAñ*

-ñ (teklik ikinci şahıs eki): ‘ayıblamazduñ 43a/913, başduñ 50b/1075, bildüñ 29b/620 (2), bildürdüñ 48a/1021, bulduñ 44b/943, didüñ 44b/944 (3), didüñse 47a/997, diler idüñ 49a/1044, diler iseñ 3a/34 (10), dilerseñ 5a/80 (6), eyledüñ 42a/887 (2), geldüñ 14b/287, gelseñ 19a/385, geyeydüñ 8b/157, gezseñ 47b/1009, gördüñ mi 47b/1015, görmedüñ mi 42a/890, görseyidüñ 43a/913, gösterürdüñ 41b/883, güldürdüñ 48a/1021, hoş geldüñ 29b/619, iderseñ 3a/30, işidürseñ 47b/1008, işitdüñ mi 47b/1015, itdüñ 19a/393, itdüñ-ise 10a/190, kıılır iseñ 33b/708, korkduñ 12b/247, olduñ 3b/46, olmuşduñ 3b/46, şıduñ 44b/944, söyledüñ 42a/888, sürdüñ 48a/1020, uyduñ 60b/1268, virdüñ 28b/598, yarlıgamazsañ 2b/28

-(I)n (fiilden isim yapma eki): gelin 6b/116 (3)

-(I)n- / -(U)n- (fiilden fiil yapma eki): alına 9b/179, boyandı 13b/266, çalınurdu 44a/931, eglendi 57a/1217, geçindi 5b/95, görünmez 22a/455, idindük 18a/364, idinmiş-idi 54b/1169, idinsünler 18a/369, incine 51b/1098, incinme 40b/864, kılındı 27a/560, kona 20b/418, konalım 22a/454, konar 13b/264, kondı 20b/426 (2), kondılar 17a/349 (6), kondırdılar 50b/1081, konduruñ 33b/702, konmuş-ıdı 26a/538, okunur 59b/1260, olına 6b/113, olundu 53a/1132, olunduğı 49b/1053, olunsa 3a/33 (10), şaķınuram 4b/73, sevindi 5a/76 (4), sevindiler 22b/467 (2), sevinmekdeñ 12a/233, sevinüben 49b/1056 (2), sevinüp 5a/82 (3), sevinürler 51b/1095, şıgındum 21a/432 (2), tolunsa 2a/8 (2), yendi 16a/321, yenildi 27a/560, yenilüp 39a/822

+(I)ñ / +(U)ñ / +(I)n / +(U)n (teklik ikinci şahıs iyelik eki): aduñ 29b/622 (2), ‘aķluña 41b/883, ‘amüñ 9a/172, arķańı 30b/645, ayruģuñdur 46a/980, babańdañ 9a/166, başıña 47a/1005, başuñı 18a/366 (2), bedrüñi 10a/193, cānuñ 3a/34 (12), da‘vetüñ 30a/630, dedeñ 29b/619, derdüñ 5a/80, develerüñ 33b/705, devletüñ 38b/818, didüģüñ 29a/613, dilüñi 1b/1, dostlarıñla 2a/17, eliñdeñ 5a/79, elüñde 12b/247, elüñdeki 28b/601, emrüñ+ile 16a/317, eviñe 5b/89, fażluñı 10a/193 (2), fikrüñ 23a/472, ğamuñ 9a/172, gönüñ 45a/952 (3), gönüñi 1b/4, görenüñ 3b/47, gözüñ 25a/521, Ğabîbüñ 15b/312, ħâcetüñ 37a/779, ħâliñ mi 51b/1100, ħâlüñ 1b/1, himmetüñ 27a/561 (2), işüñ 19b/402 (2), ‘izzetüñ 21b/438, ħadrüñi 10a/193, ħapuñda 21a/437, ħılıçuñ 18a/368, kızuñ 47a/1005, ħudretüñ 21a/436, leşüñi

18a/366, luṭfuñ 3b/44, luṭfuñ+ıla 7a/120, maḳşūduñ 37a/784, māluñ 33b/704 (2), ma‘mūruñ 10a/192, mekānuñ 57b/1227, menzilüñ 46a/973, Muḥammediñdür 52b/1124, nūruñ 10a/192, öñüñce 23a/477, özüñde 4b/72, Rabbüñ 57a/1219, şadruñ 10a/193, söyledigüñ 29a/613, sözüñ 28b/594 (2), sözüñde 4b/72, sözüñdür 23a/472, şefā‘atüñle 27a/564, ṭāḳatüñ 47b/1006, ümmetiñ 55b/1182, ümmetiñdeñ 27a/564 (2), ümmetüñi 32b/681, yoluña 22a/449 (3), yurduñ 1b/3, yüziñe 3b/41, yüzüñ 4b/72 (2), zāt-ı şerīfūñdür 33b/706; atan 29b/619, ayağına 16b/338, beñzin 54a/1158, buban 29b/619, cānānına 34a/713, egnine 8b/157 (2), emlākin mi 51b/1100, geyesin 8b/156, ḥaddüne 20b/425, kılduğın 43a/916, melālini 57a/1219, oğlanlarındañ 5a/80, risālātına 3b/44, söyledigin 38a/797, sözüni 29b/615, yeyesin 8b/156, yolına 3b/43, yoluna 33b/707 (3)

-(U)ñ (çokluk ikinci şahıs emir eki): açuñ 43a/911, bilüñ 4b/63 (4), bişirüñ 26b/555, buyuruñ 11b/226 (3), devşürüñ 24a/500, dileñ 42b/903, dimeñ 18b/373, eyleñ 11a/207, gelüñ 18b/379 (2), getürüñ 12a/235 (2), gidüñ 27b/579, gitmeñ 12a/235, göçüñ 23a/476, göndürüñ 12a/235, görüñ 3a/38, idüñ 33b/710 (2), isteñ 41b/881, kıluñ 18b/379, konduruñ 33b/702, olmañ 19a/389, oluñ 23a/476 (4), oturuñ 12a/235, şanmañ 43a/911, şoruñ 34b/724, söyleñ 6b/118, тұruñ 26b/555 (3), tūtmañ 42b/903, uyuñ 59a/1255, varuñ 33b/702 (5), virüñ 41b/881 *bk. -(U)ñUz (çokluk ikinci şahıs emir eki)*

+nI (belirtme hâli eki): anı 4a/56 (83), bunı 3b/49 (14) *bk. +I, +n, +U (belirtme hâli eki)*

-ñUz (çokluk ikinci şahıs eki): didüñüz 40b/854, eylediñüz 40b/854, geldiñüz 49b/1057, iderseñüz 18a/363, ıaldıñuz 10a/195 (2), kılar iseñüz 39b/840, kılduñuz 11b/225, kılsañuz 9b/174, kılursañuz 12a/231, şalarsañuz 15b/314, şaldıñuz 10a/195 (2), şorarsañuz 10b/206

+(I)ñUz / +(U)ñUz (çokluk ikinci şahıs iyelik eki): aḥvāliñüz 54a/1157, ayağıñuz 14b/288, biriñüz 33a/696, cümleñüz 49a/1039, cümleñüzin 27b/579, devletüñüz 26b/555, didüğüñüz 42b/902, emriñüzle 50a/1070, fālīñuz 49b/1058, ğayretiñüz 10a/195 (2), geyesüñüz 9b/175, gölgeñüzi 15b/314, gördiğıñüz 52b/1123, göynüñüz 30a/628, ḥālīñüz 49b/1058 (2), ḳadriñüz 10b/197, ḳadrüñüzdeñ 10a/195, ḳayduñuz 11a/215, ḳazandüğüñuzdañ 9b/177, ḳuluñuz 50a/1070, malīñuz 9a/173, murādīñuz 6b/118 (2), söziñüze 40b/857, tedbiriñüz 17b/352, yemegüñüz 9b/175, yiriñüz 17b/352

-(U)ñUz (çokluk ikinci şahıs emir eki): eydüñüz 11a/215, bilüñüz 42b/902 (2), diñleñüz 17b/350, diñüz 23a/478, oluñuz 9a/173 (2) *bk. -(U)ñ (çokluk ikinci şahıs emir eki)*

-r (geniş zaman eki -teklik üçüncü şahıs-): ağlar 38a/807, ağlar-ıdı 25a/520, bağışlar 45b/964, bağışlardı 7b/139, bağlar 16b/335, bekler 13a/251, beklerdi 33a/698, beñzer 42a/886 (3), beñzerdi 36a/760, der 37b/794, diler 9b/179 (6), diler idüñ 49a/1044, diler iseñ 3a/34 (10), dilermiş 45a/958, dilerse 8b/160 (4), dilerseñ 5a/80 (6), diñler-ıdı 47b/1012, dir 10b/198 (27), dir idi 33a/696 (3), dir idim 40a/845 (2), dir imiş 11a/211 (2), dirse 41b/881 (2), egler idi 38a/801, erir idi 15b/307, eyler 11a/213, gözler idi 17a/345 (2), iñler-ıdı 17a/343, ister 39a/819, isterdi 54a/1150, ister-imişsin 11b/228, işler 55a/1180, ḳorur 12b/242, muştılar 25b/530, n’eyler 19a/384, oğur iken 25a/520, şağlar 13a/251 (3), söyler 2b/21 (4), söyler-ıdı 8b/152 (2), söyler-iken 23a/473 (2), uyur 32a/677, uyur-ıdı 32a/678,

uyur idi 33a/698, uyurken 32a/679, yer 54a/1149 *bk. -Ar, -Ir, -Ur (geniş zaman eki)*

-r (sıfat-fiil eki): beñzer 8b/155 (9), yarar 6b/112 (2) *bk. -Ur (sıfat-fiil eki)*

-r-Am (geniş zaman teklik birinci şahıs eki): ağılaram 25a/523, bağlaram 25a/523, dilerem 2b/25 (7), direm 25a/524 (3), eylerem 5a/77 (2), gözlerem 21b/448, isterem 40a/846, söylerem 40b/859 *bk. -Ar-Am, -Ur-Am, -Ur-vAñ*

+rA (yön gösterme eki): burada 19a/384, buradañ 22a/457 (2), içre 2a/9 (13), nereye 28a/588 (3), oradañ 41a/872, şöñra 5a/82 (8), üzre 16b/335 (6)

-rA (fiilden fiil yapma eki): şıçradı 18a/365 (2), şıçrayup 49b/1057

+rAK (isimden isim yapma eki): yigirek 9b/182 (2)

-r-lAr (geniş zaman üçüncü çokluk şahıs eki): derler 21a/430, dirler 7b/131 (4), dirlerdi 15a/303 (2), dirler idi 25a/521, okurlar 32a/677 *bk. -Ar-lAr, -Ur-lAr*

-r-sIn (geniş zaman teklik ikinci şahıs eki): ağılarsın 25a/521, dilersin 29b/614, söylersin 40b/857 *bk. -Ar-sIn, -Ur-sIn*

-r-sIz (geniş zaman çokluk ikinci şahıs eki): dersiz 53a/1127 *bk. -Ar-sIz, -Ir-sIñIz, -Ur-sIz*

-r-Uz (geniş zaman çokluk birinci şahıs eki): isterüz 44a/936 *bk. -Ar-Iz, -Ur-Uz*

-sA (şart eki): bildürse 33a/696, buyurdi ise 55b/1192, derviş ise 47a/1002, didünse 47a/997, dilerse 8b/160 (4), dimez ise 40b/863, dirse 3a/33 (11), dirse 41b/881, dise 32b/685, düşse 53b/1143, ider-ise 11b/226, iderse 38a/799, irse 20a/410, itdün-ise 10a/190, geçse 32b/683, geldük-ise 51b/1099, gelse 21a/432, giderse 60b/1270, görse 39a/827, görseyidün 43a/913, görür ise 48b/1036, her ne ise 40b/863, incitdi ise 54a/1159, irişürse 24a/503, işlemese 32b/683, itdi ise 54a/1159, itmezse 41a/866, kuvvet ise 16b/336, lāyık ise 8b/161, ne ise 54a/1151 (3), nice ise 14b/293, olmasa 2a/12 (2), olsa 7a/121 (4), olunsa 3a/33 (10), olur ise 36b/769, olursa 16b/334 (2), otursa 4a/57, söylese 15b/307, toğsa 2a/10 (3), tolunsa 2a/8 (2), tursa 4a/57 (3), tutarsa 60b/1271, uğrasa 53b/1140, uymasa 21b/447, uysa 31a/653, var+ısa 9a/164 (3), varsa 55a/1178, virse 6b/116, virür ise 48b/1032, virürse 39a/824, yemese 32b/683, yetişse 32b/682, yoğ+ısa 47a/1003, yoğsa 18b/374, yok+ısa 28b/597, yürüse 8a/144 (2)

-sA-m (teklik birinci şahıs şart eki): görsem 25a/524, n'idersem 18b/379, olsam 13a/251, sürsem 25a/524

-sA-ñ (teklik ikinci şahıs şart eki): diler iseñ 3a/34 (10), dilerseñ 5a/80 (6), gelseñ 19a/385, gezseñ 47b/1009, iderseñ 3a/30, işidürseñ 47b/1008, kıılır iseñ 33b/708, yarlıgamazsañ 2b/28

-sA-ñUz (çokluk ikinci şahıs şart eki): iderseñüz 18a/363, kıılar iseñüz 39b/840, kıılırsañuz 9b/174, kıılırsañuz 12a/231, şalarsañuz 15b/314, şorarsañuz 10b/206

+sI (teklik üçüncü şahıs iyelik eki): 'ammesi 42b/904, 'ammetsi 47b/1011, 'ammüsü 11b/220 (3), 'ammüsına 54b/1161, 'ammüsını 9a/163, anası 3a/39, anasıyam 56a/1201, atası 5a/77, babası 5a/77, babasına 41b/881 (2), babasınıñ 5a/74, ba'zısı 17b/354, beķası 1b/5, belāsındañ 20b/420, bilesince 18b/377, birisi 53a/1133 (2), cümlesi 4a/62 (15), cümlesin 18b/381 (2), cümlesindeñ 2a/18, cümlesine 35a/741, cümlesini 43b/927 (2), çehresi 20b/416, dānesi 52a/1112,

deryāsına 3a/31, devāsın 5a/80, devesi 21a/435, devesiñ 35a/743, devesindeñ 23b/486, devesini 10b/200 (2), du'āsın 16a/321, evlenmesinüñ 6a/103, gevdesi 20a/414, gölgesi 8a/145 (3), ħalası idi 6a/101, her birisi 19b/396 (2), her birisin 2a/16, hiç birisi 21a/427, hiç birisinüñ 20b/416, ħurmāsını 24a/502, ikisi 37b/793 (2), ikisin 51a/1092, issi 11a/208, issin 36b/771, issini 28a/586, kāmı 9b/181 (3), kāmı 52b/1125, kāmındañ 27b/572, kāmınuñ 17b/356, kañğısı 16b/334, kañğısını 45a/954, kāmı 30a/632, kāmına 30a/631 (3), kāmını 18a/369, karşı 44a/931, kañğısı 8a/148, kelimesin 55b/1191, kendüsi 16b/335 (3), kendüsini 32a/678, kesmesi 52b/1119, kórkusındañ 12b/246, küllisi 52a/1106, nicesi 42a/888 (3), ortasında 31a/647, paħasın 49b/1052, pāresin 54b/1160, şaħrāsında 52a/1110, seħāsı 43b/920, süresini 55a/1177 (2), 'ulūfesin 37b/787, ulusı 27b/573, Tañrısın 23b/485, tesellisin 58a/1238, 'ulūfesin 37b/788, vefāsı 1b/5, yarusı 21a/427, zehresi 20b/416 *bk. +I, +U (teklik üçüncü şahıs iyelik eki)*

+sIn (teklik ikinci şahıs bildirme eki): dervīşsin 8b/156, ħanısın 13a/252, hümāsın 1b/3, kandasın 37a/778, kānısın 13a/252 (2), peygamberisin 31a/650, şādıkşın 4b/72, sensin 4a/53 (3), sultānısın 30a/629, tūvānāsın 19a/391 *bk. +sIn, +sUn (teklik ikinci şahıs bildirme eki)*

+sIn (teklik ikinci şahıs bildirme eki): başısın 4b/71, kişisiñ 4b/71, rasūlisin 60a/1264 *bk. +sIn, +sUn (teklik ikinci şahıs bildirme eki)*

-sIn (teklik ikinci şahıs eki): aġlarsın 25a/521, alasın 38a/799, almazsın 13a/253, alursın 37a/784, añlamazsın 28b/594, bilesin 5a/82, bilmeyesin 10a/193, bilürsin 6b/109 (2), bulasın 5a/79 (2), dilersin 29b/614, dimişsin 47a/996, düzersin 19a/392, eylemişsin 46b/991, eyleyesin 27a/564, gelesin 16a/318 (2), gelürsin 57b/1227 (2), getüresin 5b/89, gider misin 34a/713, göndüresin 11b/228, göresin 54b/1160, görmeyesin 10a/193, görür misin 45b/969, içmezsın 46b/988, idinürsin 28b/601, iletisin 40a/848, irgüresin 38a/798, ister-imişsin 11b/228, kalursın 28b/596, kılursın 19a/392, olasın 5a/82 (7), olmayasın 43a/916, olmazsın 4b/73, şanasın 5a/76 (2), sevesin 5a/80, söylemişsin 47a/996, söylersin 40b/857, süresin 38a/798, toylayasın 27a/564, uğraşursın 21b/445, varasın 37b/796 (2), varur mısın 45b/969, viresin 37b/796, virürsin 46a/975 (2), yaradansın 19a/393, yatarsın 12b/248, yıķasın 10a/192, yitersin 33b/708 *bk. -sIn (teklik ikinci şahıs eki)*

-sIn (teklik ikinci şahıs eki): dimeyesin 5a/81, geçüresin 5a/78, görmez misiñ 60b/1270, idersin 44b/944, koymayasın 5a/81, varasın 5a/78 *bk. -sIn (teklik ikinci şahıs eki)*

-sIn / -sInUz (çokluk ikinci şahıs eki): gönderirsiniñ 34a/722, olmışsiniñ 54a/1157 *bk. -sIn (çokluk ikinci şahıs eki)*

-sIn-lAr (çokluk üçüncü şahıs emir eki): istemesinler 48b/1032 *bk. -sUn-lAr*

+sInUz (çokluk ikinci şahıs bildirme eki): daħısiniñ 20b/423 *bk. +sIn (çokluk ikinci şahıs bildirme eki)*

+sIn (isimden isim yapma eki): ansız 4a/57 (2), emgesiz 52b/1126, ħürmetsizlik 30a/626, ihtiyārsız idi 48a/1023, libāssız 5a/81 *bk. +sIn (isimden isim yapma eki)*

+sIn (çokluk ikinci şahıs bildirme eki): kişisiz 11a/215 *bk. +sIn / +sInUz (çokluk ikinci şahıs bildirme eki)*

- sIz (çokluk ikinci şahıs eki):** bilürsüz 40a/844, bulasız 23a/479, dersiz 53a/1127, deyesiz 53a/1127, eyleyesiz 2b/24, göndüresiz 40b/861, idersiz 40b/855, işitesiz 11b/227, kılasız 30a/628, öğredi viresiz 40b/861, şalasız 30a/628, viresiz 49b/1060 *bk. -sİñIz (çokluk ikinci şahıs eki)*
- +sUn (teklik ikinci şahıs bildirme eki):** ulusun 20b/423 *bk. +sIn, +sİñ (teklik ikinci şahıs bildirme eki)*
- sUn (teklik üçüncü şahıs emir eki):** eylesün 9a/171 (3), gitsün 18b/372, görsün 48b/1036, göstermesün 38b/812, istesün 46a/982, itsün 55a/1173, kılsun 9a/170 (2), kosun 9a/171, olmasun 22a/459, olsun 1b/6 (23), virmesün 38b/812, virsün 36a/757 (4), yesün 20b/420
- sUn-lAr (çokluk üçüncü şahıs emir eki):** idinsünler 18a/369, tursunlar 52a/1107, yazsunlar 34a/714 *bk. -sIn-lAr*
- +sUz (isimden isim yapma eki):** başsuz 47b/1014, gönülsüz 17a/343, gülsüz 17a/343, ıssuzluk 24a/493, öksüz 28a/591, şuşuz 19a/383, şuşuzlukdañ 19a/388 *bk. +sIz (isimden isim yapma eki)*
- (İ)ş- / -(U)ş- (fiilden fiil yapma eki):** ağlaşurlardı 33a/695, çağrışup 9b/181, devşürdiler 24a/501, devşüre 9b/179, devşürmege 10a/188, devşürün 24a/500, devşürür 9b/180 (4), görüşdiler 48a/1026, irişdi 13b/269 (6), irişicek 23a/475, irişüp 24a/503, irişür 27a/563 (2), irişürse 24a/503, koşuşuban 50b/1082, koşuşup 33b/703, söyleşürken 26a/542, söyleşürlerdi 47b/1012, ulaşdur 4b/66, yetişmiş 24b/508, yetişse 32b/682
- (İ)t- (fiilden fiil yapma eki):** ağladur 25a/522, eydünüz 11a/215, eydür 16a/322 (17), eydü vir- 54a/1156, horladup 5a/81, incitdi ise 54a/1159, okudañ 2b/23, yükledürler 34a/719
- tırur (bildirme eki, fiillerde kuvvetlendirme/ihtimal eki):** yer tırur 22a/454 *bk. durur*
- U (fiilden isim yapma eki):** ayru 20b/424, kapu 30a/633, kapucılar 50b/1081, kapuda 47b/1012, kapudañ 14a/280 (4), kapuñda 21a/437, kapusı 30a/632, kapusına 30a/631 (3), kapusını 18a/369, kapuya 30a/633, kapuyı 48a/1018, korķu 19b/397, korķulardañ 19b/396, korķusundañ 12b/246, tolu 22b/463 (2), toptolu 25b/526 *bk. -I*
- +U (teklik üçüncü şahıs iyelik eki):** adunı 29b/620, ‘ahdu 45b/963, başunı 37a/781, boynuna 3b/47, boyunca 52a/1112, düşünde 57a/1223, düşüni 13b/268 (2), gök yüzündeki 43a/914, gönlü 11b/223 (5), gönlün 38a/801 (2), gönlünü 11b/222 (3), göynü 36a/767, göynüne 14b/286, göynünü 30b/643, gözüne 42a/885, gözünü 32a/675, hulkı 10b/203, hūpluğunı 41b/884, hūsnü 10b/203, hūsnünü 11b/222, kulunı 11a/211, maħbūbu 15b/309 (2), müşkilün 54b/1167, oğlu 4a/60 (3), oğlu durur 29a/613, oğluna 29b/621, olduğunı 35b/747, öñünce 32a/676, özünü 14a/282, sözüne 5a/74, uğruna 51a/1087, ululuğunı 41b/884, üçü 3b/50, üstünde 25b/529, üstüne 17a/341, yoluna 16a/326 (2), yoluña 41a/868, yükünü 28a/591 (2), yüzüne 31a/648, yüzünü 14a/282 (2) *bk. +I, +sI (teklik üçüncü şahıs iyelik eki)*
- +U (belirtme hâli eki):** cānu 25a/522, māl u mülkü 33b/708, şuyu 19a/392 *bk. +I, +n, +ñ, +nı (belirtme hâli eki)*

-U (zarf-fiil eki): deyü 19b/401 (2), deyü vir- 54a/1159, diyü 12a/237, eydü vir- 54a/1156, isteyü 28a/588 (2), karşı 20b/422 (7), karşıdañ 34a/720 (2), karşıusunda 44a/931 *bk. -I (zarf-fiil eki), -I (kalıplaşmış zarf-fiil eki)*

-UbAn (zarf-fiil eki): açıluban 33a/701, açuban 38b/814, aluban 4b/65, bakuban 52b/1116, bilüben 56a/1194, buluban 58a/1238, deyüben 3b/49, dönüben 28a/589, eyleyüben 56a/1193, gelüben 6b/112 (2), gidüben 17a/349, görüben 50b/1079 (2), idüben 2b/28 (8), işidüben 33a/701, kızaruban 39a/827, koşuşuban 50b/1082, oluban 34b/733, saruban 35a/740, sevinüben 49b/1056 (2), şunuban 18a/367 (2), varuban 11a/214 (3) *bk. -UbAñ*

-UbAñ (<-UbAn, zarf-fiil eki): öldürüben 46b/990 *bk. -UbAn*

+Uñ / +nUñ (ilgi hâli eki): ‘Abdu’l-muṭṭalibüñ 9b/183, ağaçlaruñ 26a/543, ağacuñ 26a/538 (2), ağzınuñ 24b/505 (2), Aḥmedüñ 37b/788, ‘âlemlerüñ 57b/1234, ‘Alīñ 53a/1135, Allāhuñ 34b/732, ‘ammūlarınuñ 10a/191, anlaruñ 2a/17 (2), anuñ 2a/15 (46), anuñ+çun 5b/85 (5), anuñdur 8b/161 (5), anuñ+durur 42a/894, anuñ+içün 7b/131, anuñ+içündür 40a/847 (2), anuñla 13b/265 (2), ayuñ 36a/760, babasınuñ 5a/74, bağınuñ 37a/780, biri birinüñ 23b/483, bularuñ 45a/957, bunlaruñ 47b/1016, bunuñ 17b/358 (3), bunuñla 23b/492, cānınuñ 28b/602, cānuñ 53a/1136, cihānuñ 4b/69 (4), derenüñ 20a/408, devenüñ 16b/332, deyrüñ 30a/632 (2), dīvārınuñ 14b/290, dizinüñ 28b/593, dürrinüñ 43b/919, düşmanuñ 51a/1091, düşüñ 58a/1239, Ebū Bekrūñ 51a/1086 (2), enbiyānuñ 42a/893, evlenmesinüñ 6a/103, evliyānuñ 42a/893, evüñ 5a/78, geçenlerüñ 23b/489, gözinüñ 54a/1158, gözlerinüñ 36b/774, gülüñ 3b/51, gülzāruñ 1b/5, Ḥabībūñ 25b/532, Ḥadīcenüñ 13b/264 (8), Ḥaḳḳuñ 31a/650 (7), Ḥaḳ Te‘ālānuñ 2a/13, ḥaḳḳuñ 15a/303 (2), Ḥamzanuñ 18a/367 (2), ḥatunuñ 6b/109 (4), Ḥazret-i Rasūlūñ 1b/0 (2), her birinüñ 52b/1119, hiç birisinüñ 20b/416, ḥüsninüñ 36a/762, İbrāhīm Ḥalīlūñ 12a/239 (3), iḳliminüñ 30a/629, ilinüñ 25a/515 (2), ins ü cinnüñ 43a/914, ḳamumızuñ 28b/595, ḳamunuñ 4a/62, ḳamusınuñ 17b/356, ḳarībānuñ 17b/352 (2), ḳarubānuñ 20b/419 (5), ḳavminüñ 3b/49, ḳavmüñ 27b/573, kendinüñ 10b/205, keşişlerüñ 25b/531, keşişüñ 35b/748, kimsenüñ 8a/141 (4), Ḳureyšüñ 18a/368, la‘īnüñ 24b/511, lātuñ 23b/488, leblerinüñ 36b/772, mālūñ 15b/316, Mekkenüñ 45a/956, Muḥammedüñ 6a/101 (5), Muṣṭafānuñ 2a/14 (10), nebātuñ 24a/494, Nūr-ı Ḥudānuñ 56a/1198, otuñ 9b/178, pādīşāhlaruñ 54b/1162, peygamberinüñ 57b/1229, Peygamberüñ 7b/138, Rabb’ül-celīlūñ 14a/274, raḥmetüñ 3a/31, Rasūlinüñ 55b/1185, Rasūlūñ 3b/51 (4), senüñ 1b/3 (10), senüñ+çün 13a/255 (2), senüñdür 15b/316, senüñ+ile 39b/838, senüñle 44b/945, serverinüñ 57b/1229, serverüñ 7b/138, sevdānuñ 44b/948, sīlūñ 23a/481, sizüñ 9b/175 (2), sizüñle 27b/580, sultānınuñ 28b/602, şuyuñ 23a/477, ulularınuñ 25a/517, ulularuñ 10a/185, ümmetlerinüñ 56a/1201, yir yüzinüñ 42a/893, yüzinüñ 28b/593 *bk. +İñ / +In (ilgi hâli eki)*

-UncA (zarf-fiil eki): ölünce 5b/91

-Up (zarf-fiil eki): açup 31b/661 (2), alup 3b/51 (7), ayırmayup 4a/56, bağışlayup 32b/686, bakup 9b/180 (2), binüp 59b/1259, çağrışup 9b/181, derilüp 3b/50, dileyüp 49b/1059, dimeyüp 38a/799, dönüp 4a/60 (4), durup 47b/1012 (2), egüp 6a/107, eyleyüp 27a/565 (4), geçüp 30b/639 (2), gelüp 6b/111 (4), getirüp 5b/86 (6), giderüp 39b/832, gidüp 34a/714, girüp 28b/582, göçüp 32a/669, görüp 4a/62 (6), gülüp 34a/721, ḥorladup 5a/81, idüp 2b/24 (19), irişüp 24a/503, isteyüp 6a/107, işidüp 4a/58 (9), ḳaḳıyup 46b/993 (2), ḳaldırup 31a/649 (2), ḳalḳup

31b/658 (2), kılup 6a/105 (2), koşup 52b/1117, koşuşup 33b/703, müzdeleyüp 33a/696, okuyup 15a/299, olup 5a/82 (9), oturup 8a/141, öldürüp 59b/1258, öpüp 14b/290, şarılup 3b/47, sevinüp 5a/82 (3), şıçrayup 49b/1057, söyündürüp 10a/192, tınmayup 40b/863 (2), tırup 4a/59 (4), utanup 37a/781, uyanup 34a/719 (2), varup 6a/104 (6), virüp 33a/697 (2), yanup 38b/811, yazup 13b/268 (2), yenilüp 39a/822, yeyüp 52a/1106, yuyup 5b/85

-UpdUr (öğrenilen geçmiş zaman eki -teklik üçüncü şahıs-): görüpdür 22a/451, idüpdür 14a/273, kılupdur 16a/327, olupdur 25b/527, yaradupdur 15a/297 (2)

-Ur- (fiilden fiil yapma eki): arturayım 35b/751, bitüre 32a/679, bitüreym 50a/1070, bitürür 50a/1062, devşürdiler 24a/501, devşüre 9b/179, devşürmege 10a/188, devşürün 24a/500, devşürür 9b/180 (4), geçürdi 5b/92 (2), geçürseñ 5a/78, geyürdi 50b/1078, içürdi 5b/92 (2), yetürelim 39a/824, yitürdiler 51a/1092, yitürir 14a/282, yitürür 24a/499 *bk. -Ir- (fiilden fiil yapma eki)*

-Ur (geniş zaman eki -teklik üçüncü şahıs-): ağladur 25a/522, aldurur 46b/990, alur 4b/65 (3), ańılur 2b/21, bilür 8b/161 (5), bilürdi 14b/291 (4), bitürür 50a/1062, bulur 2b/23, bulurdi 53b/1146, çalınurdi 44a/931, devşürür 9b/180 (4), dökülür 18b/374, dökülürdi 37a/780, durur 12b/248, egülür 16b/332, eydür 16a/322 (17), gelür 13a/251 (5), getirür 24a/499, gidülür 46a/980, gönderür 27b/570, göndürür 13a/254, görür 13b/263 (5), görür-iken 35b/755, görür ise 48b/1036, gösterürdi 7b/140, gösterürdüñ 41b/883, göynür 8b/154, göyünürdi 17a/344, guşşalanurdi 53b/1145, haykırur 18a/365, irişür 27a/563 (2), irişürse 24a/503, işidür 51b/1101, işidür mi 46b/989, işidürseñ 47b/1008, kaldurur 16b/335, kamaşur 36a/763, kılur 16a/326 (15), kılurdi 8a/147 (2), kılur idi 8a/151, kılur iseñ 33b/708, kılursañuz 12a/231, okunur 59b/1260, olur 2a/8 (45), olurdi 15a/304 (8), olur ise 36b/769, olursa 16b/334 (2), oturur 50a/1062, öldürür 46b/990 (2), saçılur 20a/414 (2), söyleşürken 26a/542, tanışur-idük 41b/882, turur 12b/242 (6), tururdi 8a/144, urur 2a/10 (5), uşandurur 20a/410, utanur 47a/1001, uyurdi 53b/1144, varur 16b/333 (2), varurdi 54b/1168, varur-ıdı 12a/239 (2), virür 8b/161 (5), virür ise 48b/1032, virürse 39a/824, yandurur 20a/410, yarılur 21a/434, yatur 20a/409, yitürür 24a/499, yürür 10a/186 *bk. -Ar, -Ir, -r (geniş zaman eki)*

-Ur (sıfat-fiil eki): örür 12b/243 *bk. -r (sıfat-fiil eki)*

-Ur-Am (geniş zaman teklik birinci şahıs eki): bilürem 9b/176 (6), kıluram 2b/24 (4), şakınuram 4b/73, ururam 18a/363, virürem 31a/650 (2) *bk. -Ar-Am, -r-Am, -Ur-vAñ*

-Ur-lAr (geniş zaman üçüncü çokluk şahıs eki): ağlaşurlardı 33a/695, bulurlar 7a/123, derilürler 51b/1096, görürler idi 54b/1166, olurlar 55a/1181 (2), öldürürler 46b/989, sevinürler 51b/1095, söyleşürlerdi 47b/1012, yükledürler 34a/719 *bk. -Ar-lAr, -r-lAr*

-Ur-sIn (geniş zaman teklik ikinci şahıs eki): alursın 37a/784, bilürsın 6b/109 (2), gelürsın 57b/1227 (2), görür misin 45b/969, idinürsın 28b/601, kalursın 28b/596, kılursın 19a/392, uğraşursın 21b/445, varur mısın 45b/969, virürsın 46a/975 (2), yatarsın 12b/248 *bk. -Ar-sIn, -Ar-sInñ, -r-sIn*

-Ur-sIz (geniş zaman çokluk ikinci şahıs eki): bilürsiz 40a/844 *bk. -Ar-sIz, -Ir-sInñIz, -r-sIz*

- Ur-Uz (geniş zaman çokluk birinci şahıs eki):** bilürüz 17b/356 (2), kırılırüz 19a/388, ölürüz 19a/388 *bk. -Ar-Iz, -r-Uz*
- Ur-vAñ (geniş zaman teklik birinci şahıs eki):** bilürveñ 11a/213 *bk. -Ar-Am, -r-Am, -Ur-Am*
- Uz (çokluk birinci şahıs eki):** bilmezüz 22b/469, bilürüz 17b/356 (2), çıkamazuz 23b/492, gitmezüz 18a/371, isterüz 44a/936, itmezüz 18a/364, kılmazuz 17b/356, kırılırüz 19a/388, ölürüz 19a/388, şatmışuz 31b/668 *bk. -Iz*
- +üm (birinci teklik şahıs zamirlerinde ilgi hâli eki):** benüm 9b/182 (2), bizüm 23b/490 *bk. +im*
- vAñ (teklik birinci şahıs eki):** bilürveñ 11a/213 *bk. -Am, -m, -ñ*
- vUz (çokluk birinci şahıs eki):** alavuz 39a/825, bulavuz 5b/90 (2), evlendirevüz 6b/117 (2), eyleyevüz 49a/1041, idevüz 49b/1060, olavuz 5b/90, virevüz 6b/117 (3), yeyevüz 24a/502
- y- (fiilden fiil yapma eki):** kıoya 6b/115, kıymayasıñ 5a/81, kıoyusaram 47b/1014
- (I)yor (şimdiki zaman teklik üçüncü şahıs eki):** geliyor 34a/720 (2)

SONUÇ

Üzerinde çalıştığımız Dâsitân-ı Mustafâ isimli eser, geniş halk kitleleri için sade bir dille, harekeli nesih hatla yazılmıştır. Eserin harekeli olarak yazılması dudak uyumunun incelenmesini kolaylaştırmıştır. Eserin yazılış tarihiyle ilgili kesin bir bilgi yoktur. Ancak eserde tespit edilen bazı dil özellikleri, bilhassa dudak uyumuyla ilgili örnekler ve bazı eklerin Eski Anadolu Türkçesindeki kullanılışlarına göre farklılıklar sergilemesi, eserin Klasik Osmanlı Türkçesine dönemine ait olduğunu göstermektedir.

Araştırmamıza konu olan Dâsitân-ı Mustafâ isimli eserde Eski Anadolu Türkçesinden farklı olarak düzleşmeye veya yuvarlaklaşmaya bağlı olarak yeni uyumsuzluklar görülür. Bu durum yazılış tarihi belirsiz olan eserin Klasik Osmanlı Türkçesi devrinde yazılmış olma ihtimalini destekler niteliktedir. Eserde tespit edilen diğer dil hususiyetleri şunlardır:

Çokluk ikinci şahıs bildirme eki, hem +sIz hem de +sIñUz şeklinde tespit edilmiştir. +sIñUz şekli Osmanlı Türkçesi döneminde görülen bir dil özelliğidir: *dahısıñuz 20b/423*.

EAT’de +sIz şeklinde görülen çokluk ikinci şahıs eki, XVI. yüzyıldan itibaren metinlerde +sIñIz şeklinde de kullanılmaya başlamıştır. Metnimizde de bir örneği vardır: *gönderirsiñiz 34a/722*.

Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde ekleşmeye başlayan -(I)yor şimdiki zaman eki, metnimizde de tespit edilmiştir: *geliyor 34a/720 (2)*.

EAT’de +Am olarak kullanılan teklik birinci şahıs bildirme eki metnimizde hem geniş hem de dar ünlülü olarak görülür. Ekin dar ünlülü olarak kullanılması Osmanlı Türkçesi etkisini göstermektedir: *derd-mendim 32b/685, peyk-i celîlim 55b/1185*.

Teklik ikinci şahıs emir çekiminde kullanılan -GIl pekiştirme eki, kalın ünlülü bir kelimedede kalınlık-incelik uyumuna uymamaktadır: *tutgil 46a/978*.

Bildirme / pekiştirme eki, hem +dUrUr hem +dUr şeklinde kullanılmıştır. 176 örnekte +dUr, 56 örnekte +dUrUr, 1 örnekte de tırur şeklinde tespit edilmiştir.

Bazı kelimeler ünlü ile başlayan ek almalarına rağmen tonlulaşmamıştır: *artuğ+ıdı* 27b/572, *kılıcuñ* 18a/368, *toprakı* 18b/380, *toprak+ıla* 18b/383 (2).

Geçmişten beri dış n'si (ن) ile yazılagelmiş kelime ve eklerin metnimizde bazen ikili kullanıldığı bazen de sadece damak n'si (ن) ile yazıldığı tespit edilmiştir. Tamamen dış n'si ile yazılması gereken örneklerin 472'sinde dış n'si, 286'sında damak n'si kullanılmıştır. Söz konusu nöbetleşme, bugüne kadar yapılan araştırmalarda örneğine rastlanmamış bir hususiyettir. Eserimizde görülen /n/ > /ñ/ nöbetleşmesi bir imla özelliği veya müellif ya da müstensihin ağız özelliği olarak değerlendirilebilir. Ancak biz bu hususiyetin bir imla özelliği olduğu kanaatindeyiz.

Sonuç olarak, Dāsītān-ı Muştafā isimli eser çeşitli yönleriyle incelenerek yazılmış olduğu döneme ışık tutmamıza yardımcı olmuştur. Yapmış olduğumuz çalışma Türk Dili ve Türklük bilimi araştırmacılarının istifâdesine sunulmuştur.

KAYNAKLAR

- AŞCI, Ufuk Deniz (2010), *Mûsâ-nâme, İnceleme-Transkripsiyonlu Metin-Çeviri-Dizin-Tıpkıbasım*, Konya: Palet Yayınları.
- AŞCI, Ufuk Deniz (2013), “Tarih İçinde Türk Dili: Dünden Bugüne Türk Dilinin Yazımı”, (Ed. Abdurrahman Özkan-Ufuk Deniz Aşçı-Mustafa Toker), *Türk Dili -Dil ve Anlatım-*, Konya: Palet Yayınları, s. 50.
- ARAT, Reşit Rahmeti (1979), *Atebetü'l-Hakayık*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- ATMACA, Emine (2016), *Eski Oğuz Türkçesinden Günümüz Türkiye Türkçesine Söz Varlığı ve Anlam Olayları*, Konya: Palet Yayınları.
- ATMACA, Emine (2016), *Zühretü'r-Riyaz, Giriş-İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım*, Konya: Palet Yayınları.
- BANGUOĞLU, Tahsin (1974), *Türkçenin Grameri*, İstanbul: Baha Matbaası.
- BOZ, Erdoğan (2001), “Ünsüz Düşme ve Kaybolmalarında Terim ve Tasnif Sorunu”, *Türk Dili*, S 600, s. 856-864.
- BOZ, Erdoğan (2005), “İmâdü'l-İslâm'da Ünlü Uyumlari”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, C 5 S 2, s. 185-197.
- BROCKELMANN, Carl (1954), *Osttürkische Grammatik der islamischen Litteratur-Sprachen Mittelasiens*, Leiden: E. J. Brill.
- CAFEROĞLU, Ahmet (2011), *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.
- CLAUSON, Sir Gerard (1972), *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish*, Oxford: Oxford University Press.
- DEVELİ, Hayati (1995), *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar*, Ankara: TDK Yayınları.
- DEVELİOĞLU, Ferit (2003), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- DUMAN, Musa (1995), *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri*, Ankara: TDK Yayınları
- DUMAN, Musa (1999), “Klasik Osmanlı Türkçesi Döneminde i/e Meselesine Dair”, *İlmî Araştırmalar* 7, İstanbul, s.65-104.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican (2014), *Kutadgu Bilig Grameri -Fiil-*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican – AKKOYUNLU, Ziyat (2014), *Dîvânu Lugâti't-Türk Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin*, Ankara: TDK Yayınları.
- ERGİN, Muharrem (2018), *Dede Korkut Kitabı 1-2*, Ankara: TDK Yayınları.
- ERGİN, Muharrem (2004), *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basım.

- GABAIN, A. von (2007), *Eski Türkçenin Grameri*, (çev. Mehmet Akalın), Ankara: TDK Yayınları.
- GÜLENSOY, Tuncer (2011), *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, 2 Cilt, Ankara: TDK Yayınları.
- GÜLSEVİN, Gürer (2011), *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara: TDK Yayınları.
- GÜLSEVİN, Gürer – BOZ, Erdoğan (2013), *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin (2015), *Türk Dilinde Edatlar*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin (2016), *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin (2008), *Karahanlı Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yayınları.
- KARASOY, Yakup (1998), *Şiban Han Divanı İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım*, Ankara: TDK Yayınları.
- KARTALLIOĞLU, Yavuz (2011), *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. Yüzyıllar)*, Ankara: TDK Yayınları.
- KORKMAZ, Zeynep (2011), *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, Ankara: TDK Yayınları.
- KORKMAZ, Zeynep (2013), *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*, Ankara: TDK Yayınları.
- KORKMAZ, Zeynep (2014), *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Ankara: TDK Yayınları.
- KORKMAZ, Zeynep (2017), *Marzubân-Nâme Tercümesi Destûr-ı Şâhî*, Ankara: TDK Yayınları.
- KÖKTEKİN, Kâzım (2017), *Eski Anadolu Türkçesi*, Erzurum: Fenomen Yayınları.
- KÜÇÜK, Murat (2014), *Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Satır Arası İlk Kur'an Tercümesi (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)*, Ankara: TDK Yayınları.
- Lİ, Yong-Song (2017), *C. Brockelmann'ın "Doğu Türkçesi Grameri" Dizini*, Ankara: TDK Yayınları.
- ÖZFIRAT, Bayram (2014), "Türk Edebiyatının Manzum İlk Siyeri: Velî'nin Sîretü'n-Nebî'si", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S 12, İstanbul, s. 93-134.
- ÖZFIRAT, Bayram (2016), *15. Yüzyıl Şairlerinden Muhammed'in Sîretü'n-Nebî'si*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- ÖZKAN, Abdurrahman (1999), "Türkçede Fiil Tamlayıcı İlişkisi ve Fiillerin İstem Değiştirmesi", *Arayışlar-İnsan Bilimleri Araştırmaları*, S 1, Isparta, s. 125-143.

- ÖZKAN, Abdurrahman (2002), “Ahmed-i Dâî’nin Tefsir Tercümesinin Manzum Mukaddimesi ve Dil Özellikleri” *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 11, Konya, s. 1-57.
- ÖZKAN, Abdurrahman (2008) “Mehekkü’l- ‘İlim ve’l- ‘Ulemâ Adlı Eserde Dudak Uyumu”, *I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu (23-26 Ekim 2007) Bildirileri*, Isparta, s. 479-496.
- ÖZKAN, Abdurrahman (2009a), *Mehekkü’l- ‘İlim ve’l- ‘Ulemâ, Giriş - İnceleme - Metin - Dizinler - Tıpkıbasım*, Isparta: Fakülte Kitabevi.
- ÖZKAN, Abdurrahman (2009), *Şîrvânî Mahmud Târîh-i İbn-i Kesîr Tercümesi (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)*, Ankara: TDK Yayınları.
- ÖZKAN, Abdurrahman (2012), “Mehekkü’l- ‘İlim ve’l- ‘Ulemâ İsimli Eserde Kelimeler Arası Anlam İlişkileri”, *2. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu (Dil ve Üslup İncelemeleri) (19-21 Ekim 2011) Bildirileri*, 2. Cilt, Isparta, s. 823-842.
- ÖZKAN, Abdurrahman (2013), “Mehekkü’l- ‘İlim ve’l- ‘Ulemâ İsimli Eserde Birleşik Fiiller”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S 34, Konya, s. 1-33.
- ÖZKAN, Abdurrahman (2014), “Netâyicü’l- A‘mâl ve Menâhicü’l- Ebrâr İsimli Eserde Dudak Uyumu”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 36, Konya, s. 1-33.
- ÖZKAN, Abdurrahman (2015), *Netâyicü’l- A‘mâl ve Menâhicü’l- Ebrâr (Amellerin Neticeleri ve İyilerin Yolları), Giriş - İnceleme – Metin- Dizinler – Tıpkıbasım*, Konya: Palet Yayınları.
- ÖZKAN, Abdurrahman (2017), “Tersine Uyumsuzluk”, *Türk Dil Bilgisi Toplantıları 2: Türkiye Türkçesi Ses ve Şekil Bilgisi Bildiriler (Ankara 31 Ekim-1 Kasım 2014)*, TDK Yayınları, Ankara 2017, s. 185-205.
- ÖZKAN, Abdurrahman (2018), *Kitâb-ı Mukaddime-i Ebu’l-Leysi’s-Semerkindî Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler-Tıpkıbasım*, Konya: Palet Yayınları.
- ÖZKAN, Mustafa (1993), *Mahmud b.Kadî-i Manyâs, Gülistan Tercümesi Giriş – İnceleme – Metin – Sözlük*, Ankara: TDK Yayınları.
- ÖZKAN, Mustafa (1995), *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- ÖZKAN, Mustafa (2009b), *Tarih İçinde Türk Dili*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- PAÇACIOĞLU, Burhan (2006), *VIII - XVI. Yüzyıllar Arasında Türkçenin Sözcük Dağarcığı*, Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Şemseddin Sâmî (2007), *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- TAŞ, İbrahim (2009a), *Kutadgu Bilig’de Söz Yapımı*, Ankara: TDK Yayınları.
- TAŞ, İbrahim (2009b), *Süheyl ü Nev-bahar’da Eskicil Öğeler*, Konya: Palet Yayınları.
- TEKİN, Talat (1995), *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*, Ankara.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri (2005), *Eski Türkiye Türkçesi*, Ankara: Akçağ Yayınları.

- TOKER, Mustafa (2011), *Anonim Satır Altı Kur'an Tercümesi I (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım Örnekleri)*, Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi.
- TOKER, Mustafa (2012), *Anonim Satır Altı Kur'an Tercümesi II (Dizin)*, Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi.
- TOKER, Mustafa - UYGUN Muhsin (2017), *Çağatayca Cümcümenâme*, Konya: Palet Yayınları.
- TÜRK DİL KURUMU (2009), *Derleme Sözlüğü*, XII Cilt, 3. baskı, Ankara.
- TÜRK DİL KURUMU (2009), *Tarama Sözlüğü*, VIII Cilt, 4. baskı, Ankara.
- TÜRK DİL KURUMU (2011), *Türkçe Sözlüğü*, 11. baskı, Ankara.
- TÜRK DİL KURUMU (2012), *Yazım Kılavuzu*, 27. baskı, Ankara.
- TÜRK DİL KURUMU (2013), *Yeni Tarama Sözlüğü*, (Düzenleyen: Cem Dilçin), Ankara.
- VURAL, Hanifi - BÖLER Tuncay (2011), *Ses ve Şekil Bilgisi*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- YASTI, Mehmet (2011), *Esrârü'l- 'Ârifîn (İmla-Metin-Gramatikal Dizin)*, Konya: Aybil Yayınları.
- YASTI, Mehmet (2016), *Kitâb-ı Tafsîl-i Tarîki'l-Mukarrebî ve Sebîli'l-Müttebi'în – Rodos Nüshası (Giriş – İnceleme – Metin – Dizinler – Tıpkıbasım)*, Konya: Palet Yayınları.
- YAVUZ, Kemal (1991), *Şeyhoğlu Kenzü'l-Küberâ ve Mehekkü'l-Ulemâ (İnceleme-Metin-İndeks)*, Ankara: TDK Yayınları.
- YAVUZ, Orhan (1991), "Türkçe'de Kapalı e", *SÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S 6, s. 271-306.
- YAVUZ, Orhan (2006), *Anadolu Türkçesiyle Yazılan En Eski Tezkiretü'l-Evliyâ Tercümesi ve Dil Özellikleri (İnceleme-Gramer-Metin)*, Konya: Tablet Yayınları.
- YELTEN, Muhammet (1998), *Şirvanlı Mahmud, Tarih-i İbn-i Kesir Tercümesi Giriş – İnceleme – Metin – Sözlük*, Ankara: TDK Yayınları.

<http://www.kubbealtilagati.com>

<http://www.otukensozluk.com>

www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts

<https://www.tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> [Erişim tarihi: 29.07.2019]

http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/kutuphane3/yazmalar/MC_Yz_O0053.pdf [Erişim tarihi: 30.07.2019]

88.255.225.19:8091/tarama.php?cmd=search&genel=koyunoğlu [Erişim tarihi: 16.06.2017]

TIPKIBASIM

Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu'nda

13775 numarada kayıtlı nüsha

1a

بسم الله الرحمن الرحيم

در کتابخانه

صوفی

کتابخانه

کتابخانه

KONYA KÜTÜPHANE VE ARŞİVİ	
KİTAPLARI	
No. :	13746
a) Eski :	
b) Yeni :	
c) Genel :	

10250

کتابخانه

کتابخانه

(بسم الله الرحمن الرحيم)

4

2

8

1b

2a

حضرت رسول الله

اچ دیلوی سونله ای بیلدیم
اول آن کونلری ذکر ایلدی
کیم سنک یوردن دکلر یوسکا
کوخلوی بغله مغل بومیز له
کیم یولزارن بقا سی یوقدر
سونله مهلت ویرمشکن روز
کیم کونل قشاه شجید رسور

کدوک و اولند و کیدر

کند و حاله کند و اولند
بوتیم نچون کلد و کین کلد
برما شاجی هلا سین سن
کی صغیر اولنغیل حاله
تیک ایدر سنی و فاسی یوقدر
تا قیامت سنون اولسون ایدر
جان ایی لطفانی مدحیدر

هرچن طولسنه کون اولور
انبار ایچین اول شاه جهان
هرچن طوغسه کون اولور
اول حبیب الله محمد مصطفی
سونله بیک اولسنه خیر جهان
هم ابو بکر عمر عثمان علی
دخی بولر مصطفی ناله یادر
هرکیم بولون رینه بقض ایدر
حق بولری رحمتله طو یادی
حرمتنه انلرک یا ربیب
راضی ولسی عیلم سنورک اول

قرآن لوق ظلمت اولور ای چوله
کوبک یچر کون کی اولمش عیان
عالم لیچ بوق اورور دایم بدور
اولدور دایم ویرک قلبه صفا
بری بحر ای کونش اسمان
حق تعالینک بولر مقبول
جمله اصفایین دخی انواردر
سونله بیک انار ایانی کیدر
هرچین رحمت غرق ایلدی
ایله بری دوشلر خله اشین
رضوان الله علیهم اجمعین

جست اعلیٰ اوله و طاعت
 زجه انورکین ایله مدد
 عاقبت ایمانله کوندربری
 صوح اولنسه حسنک اولنغان
 و برصوات بررسوی مصطفی
الصلوة والسلام علیک یا احمد
الصلوة والسلام علیک یا محمد
 انا رحمتہ ائین نیکل ایل
 نذرقله کورکیم اولوستان
 انا ہی عودی دخی اولوی تمام
 دیلدی روحی واصل اوله

فضل ابد رسد ای برم الله
 رحمتک دریا سنه یوقدر عود
 یا ارحمی دیرم جمله منری
 کربو عالم خلق دیرسه ضعیف
 کوریلر ایدک بول جانتک صفی
الصلوة والسلام علیک یا محمد
الصلوة والسلام علیک یا احمد
 انا رحمتہ ائین نیکل ایل
 نذرقله کورکیم اولوستان
 انا ہی عودی دخی اولوی تمام
 دیلدی روحی واصل اوله

مصطفی نازک حویب جالین سوبلیم
 بنی حنی دانستان مصطفی
 کیمکه سوبلیم وود خیر رسل
 حشر و غلو نامی نازک یاد اولور
 دخی مدحین او قودک اولور شاب
 دیرم بنی حنی سیزلردک رجبا
 دیرم کیم حق مراد ائین و بینه
 جمال جمال شکاری اسان اوله
 مصطفی نازک حرمینه ای خدا
 کربیزم یوز بیکله برصو چو منری
 وای نرم خالین یا سست خان

حریجه حکایتین شرح ایلیم
 سوبله کیمکه دخیلیم بوله صفی
 بخلدور مجلسین دعا ایله اول
 دایما روحی دعا دتک شاد اولور
 اوقیان دخیلیم بولور ثواب
 لطف ایدوب ایلیم بر خیر دعا
 جنت اچین دیزارین کونست
 عاقبت یولداش ایش ایمان اوله
 رحمت ایلله لطف ایلله جمله من
 عدل ایدوبین یارلقاز سز بزی
 کیم جهنم بینه اولیتر مکانات

4a

قیلار دی ایشا د لولواسترام
 که سساین در تلوجانه بییم
 که حقیق ایدوب یو یویم سن
 قلہ حق ایشا د یزاین نجلی
 سور دی ائی لهم اوز که جانید
 طعام دی دخی ایچ انسیز یز دی
 ایشا د ب مکر اولولوی کلدی
 شفا قیرویم ایشا دده
 دونوب اوغلانیه یانیه اولایم
 دروتوز ایدوبین ناله قلدی
 قوتلار کندی ایشا د ایشا د

کوردی اوبنه خیرجهانی
 بییم اولوغنه اقله حبیبیم
 تنکم عرم اولوغجه بلای جان
 رسولار حاطوبین قلہ تسلی
 ایدوب احمدی تهریز یا نندار
 اونور طوره لهم قومار دی
 مکریم اولایکون پر حسمه اولار
 طور حاطوبین زیارت ایلک یلر
 کیم اوج اوغلانیه بله ایلی
 همانم کوردی یا شاله دولوی
 کوردی جملای ائی قلدی زاری

3b

ددیلم یا محمد کفر کونه رسم
 که سندن ایرلام که چو اویار
 جیم سودیک جانم جنا نتم
 اومار د سنه لطفه کوردیم
 مسرا اولوی لکمه لسته
 ایشا د بییم اولوشلار ائی جان
 صابر لوب یونونه قلدی زاری
 ددیلم یا محمد ائی یوزی ماه
 بوی بویلله دیوبین ویردی
 ده ریلوب تیریم چوقا اقله یلر
 که عیبه لطلبید جمدی رسولار

تیریز یوزمی یوزیکه سونلار
 بقایت خسته اولدم شولار
 فردی اولسون یولدر روح روار
 رسالارنه عرم ایز کوردیم
 بقایت راضی اولدم احمد
 انه دخی دخی بییم اولارک الا
 کوردی ناله کندی ایشا د اختیار
 سنی اصهار لوبیم الله لکرمه
 سمایه چیقدی قومندار فغان
 صوکر اوجود قن ایدوب قن
 الین اینه اوب عیبه کولار

کوردی

5a

بابا سندا سوزونه اولوي رايي
 محمدي بختا اضا له ايله انسان
 صا سين ملخا ويرد يلد جهاني
 وصيت ايلق سگاد دي اتاي
 اولد صدر نه اي کچور سبار
 بول سين حق قيتن سن عزت
 ديلر سار بوله سنان دوزد وراي
 که خورکوب ييمرد ييمر سبار
 سونوب شاز اولوب خندان اوله
 عجه لر اول صفاي کوريسرور
 فنا ملکنزه بقايه رسچلک اتوي

لغة قايه طبعه

4b

ددي بلارک بيم افلا د بيم سو
 محمدي بيم قايي يدي اي جان
 که چايک جوي بيم الور جوي
 ابولهب د يکه لطايت بختا وراي
 کما لجة ملخا حومت قيله بيم
 ددي سندا بيم يوقدر ايمور
 دخي سخن جهاند پهلوان اي
 افلا خند مننه بوز لر سوزد بيم
 ددي سن بر ستن جوي کيش سبار
 که صا د قيتن سوزدک اولرک حق
 ولي سن خالي اولر سين غزادک

فراقيله سگاد افلا د بيم سو
 صبي که افلاک افلا د بيم سو
 المون که سبيله فخر جهاني
 افلا خند مننه بني اولر سوز
 بولش جاننه مينه قيله بيم
 بيم سگاد کندر اغتا د بيم
 ددي وير بختا اولر وچ روان
 بولنه جانني قران قران وراي
 دخي هم پهلوانلر ياشي سبار
 کيم اولر سن ايکي عالمه بوزدک
 محمدي صا قورم سغادک

بوز

5b

يُؤَيِّبُ أُولَئِكَ قَدْرَهُ قُدْرَتُهُ	أَنْتَ خَلَقْتَ عَالَمَ الْغَدِيرِ
أَوْطَابُ الْوَيْسُ خَلْدِي رَسُولِي	أَوَيْتَهُ كُتُوبُ أُولَئِكَ أَصُولِي
وَأَلْبِي خَاوِي قَاطِعُهُ أَدْلُو	عَلَا صَفَقُوا أَيْدِي سَوِي
دِدِي أَهْلَكُمْ نَهْ ذِي سَعَادَتِ	نَضِيبُ أُولَئِكَ بَنِي بَوَيْلَهُ بَوَيْلَتِ
أَوْيَكُهُ كُتُوبُ سِينِ ذِي سَعَادَتِ	شَكَرْكُمْ بَنِي وَبِشَارِ إِحْسَانَتِ
مُحَمَّدُ أَحْمَدُ طَاهِيَةٌ أُولَئِكَ	يَا أَرْبَابَ عَشْرَةِ لَهْمِ حَتَّى بَوَيْلَتِ
الْبَنِي جَانِزُهُ مَيْتُ بَيْتِ لَيْمِ	أُولَئِكَ بَنِي الْغَايَةِ قِيَادَتِ
أَلْبِي الْبَنِي بِنِزْصَدْلِي كُجُورِي	طَعَامُ كُتُوبِ يَدُورِي إِجْزَارِي
دِدِي كُتُوبُ نَوْرِي مُحَمَّدُ	لَهُ أَوْغَاوُمُ أَدَى عَالِي سَنَاءِ أَحْمَدُ
سَيِّدُ أَرْبَابِ سَوْرِي بَنِي عَالِي لَيْمِ	دَخِيَ جَانِزَتِ أَرْبَابِ سَوْرِي
مُحَمَّدُ مَطْلَقِي بَنِي طُورِي أَرْبَابُ	حَضْرَتُهُ كَيْتُ بَنِي أُولَئِكَ
كُتُوبُ سَنَاءِ بَوَيْلَهُ جَانِزَتِ صَفَا	وَبِزْصَلَوَاتِ بَرِ سَوْرِي مَصْطَفَا

هـ

6a

اللَّهُ زَادَهُ مُحَمَّدٌ شَهْرِي	صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا
الْقَلْبُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَحْمَدُ	الْقَلْبُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَحْمَدُ
الْقَلْبُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَاهِي	الْقَلْبُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَاهِي
عَنْكَ أُولَئِكَ زَيْنُ الشَّيْءِ وَأُولَئِكَ	أَيُّ طَائِفِ الْبَنِي غَايَةِ سَوْرِي
مُحَمَّدُ أُولَئِكَ حَالَةُ أَيْدِي أَيْ يَارَ	أَيُّ طَائِفِ أَوَيْتِهِ خَلْدِي بَيْلَتِ
دِدِي كُتُوبُ كُتُوبُ نَوْرِي قُرُونِ الشَّيْءِ	سِينَتُهُ بَرِ سَوْرِي دِيَارَةِ أَيْلَهُ فَاشِ
مُحَمَّدُ يَدُورِي وَبَيْتِ أُولَئِكَ	أَنَاءُ أُولَئِكَ سَنَاءُ وَفَقِي سَعَادَتِ
وَلَكِنْ أُولَئِكَ مَالِزُ يَوْفِ	وَأَرْبَابِ قَدْرِهِ حَالُ دِيَارَتِهِ
الْبَنِي مُحَمَّدُ أَيْدِي تَدِيرُ أَيْدِي لَيْمِ	نَهْ قَلْبُ نَيْلَتِهِ نَيْلَتِهِ نَيْلَتِهِ
أَيُّ طَائِفِ دِدِي كُتُوبِ أَيْمَنُ دَهْ	سِيمُ دِرْ يَوْفِ قَيْضُهُ دِرْ يَدُورَتِهِ
يَا أَهْلَ الْبَيْتِ كَيْتُ كَيْتُ كَيْتُ	كَيْتُ بَوَيْلَتِ الْوَيْسُ كَيْتُ بَوَيْلَتِهِ

هـ

7a

بربا قایم کوی د وار ایلمین
 دور لید لر بوجهای کون
 روشن اولور بوجهای خیا
 ایشنه مشغول اولور هر که وار
 جس کونش نور یله بولور کمال
 قرآن کون ظلمت اولور ای حوجه
 گوید ایچ کون کبی اولمش عیان
 عالم ایچ برق اور دایم بدور
 اولور در دایم ویرک قلم صفا
 سونه اندون بشکیم کیم لور
 بربا ایچری ای کونش آسمان

6b

عینکه ددی ای یار وفادار
 حریجه خانو نایم خا یار
 بخاری وقتی خلدی دخیل ای جان
 خلوب یاز یله تر شا چه کونتر
 یاران ائلوسلا حلو مرد جویانتر
 علوفه ایله حالو خالیجه
 دیلم بنه خا کیدم اول شا
 محمدی قویه بر حن منه اول
 مروت خانی بر اعلی کرم
 ای اول مایله اولندیه ور
 مراد یکن نرسونلک بیلیم

که بن بر فکر قدیم دخیل ای یار
 بلورسین شامه کیدم هر سیر ای
 منا دیندن اقلدی قران
 علوفه ایله ات ده ویندر
 محلو بن خا یار بی کیمیه کر
 رعایت اولنه هر کسه یولجه
 که عرض حال ایوم اول یوز ما
 بوله وز اول سیرک خیمکله یول
 یجده دخیل مال و برسه نه غم
 عجمه کاین ای وین وین
 لاش کونه تار خا قیده ییم

دی کونیه

خافزله اوتورور بطور طازان
 عاشقیدی مصروفه و مسازیدی
 صادق القول ایدی خلق انجیل اوی
 طور طور ایدی یورسه اولور و ان
 لاجرم کونکه سی یمن اندر
 حاجت اولان ایدی یورمیه یان
 دشمن اولشیدی فلور ایدی مکر و
 الا انک قیغوسی ییغ یوغدی
 کجه کوندر تا ابر اولور صو
 صورتا درویش اولوسلطان ایدی
 قیغور ایدی اچی صافی طازان

کسناه اول اویسه وارسان
 کجه کونر طاعته و مسازیدی
 برکت ایدی بر یلان سولیدی
 برکت ایدی بولوت و سندن عیان
 اوستنه هر کونش طوقدی
 کجه اولسه دور و دی برده
 جمله طافرنر شیا طین دخی دیو
 کجه دشمنانر یقایت چوغدی
 حافیظیدی ناصریه حق یان
 جمله مشکطرنر آسان ایدی
 کونمیدی کعبیه برون طوا

اولمای ایدی یوم عیسه ده سبب
 اویچون دیر لر طازان ایدی جان
 ایش جین حش طیر و هم ملک
 یور و کونک نار حبت یوغدی
 جمله دن اول غنی جبار ایدی
 دیندیکم قدرین اظهان ایدی
 اول نور عجد مصطفی
 بوی ایدی چونکه یکت اولور ایدام
 سینه یی اول کیم ییغ بر ر
 الا کوندن ایدی ایدر یوز
 کونستور و دی کوننه درو یوز

ظلت اچی ایش جین فالیدی
 ایدی جهان ایدی کونشید ره مان
 عرش کون ایدی کونش لغم فالک
 اجه اسمای صفاقی وار ایدی
 لهر نزل و یی و ال الله ایدی
 فکمانی یوغکن اول وار ایدی
 خلق ایدو بین عالمه و بریدی
 لهر کون دوت یا شی اولور
 سوله طر اول حش جیبی سرور
 جانک جانک یغشیدی سوز
 حل اولور قانتن جمله مشکط

اسکی قستان کیش ایوی اوسته
 اول ابو جهل لعین الله ایری
 یا محمد بن سکا کو بیور اوزوم
 اشبو صورت بو جمال کم سله وار
 الاد ویش سینه کیه سینه یوقدر
 عتشانه ابو طونلر سکا
 حل طرا نوکر اول غلام سن سکا
 حال وین یر شولقد اول غلام غنی
 مصطفی دخی دید یکه اول الله
 حال انکر ملک انکر اول ویر
 غیرت انری قالدی کنوی کله سول

سولکری دی کنوی راضیان دوسینه
 چوکی کوردی مصطفایه اول
 بلکی دغیریدر بلان دکل سولر
 سکا یگزیر یکت دیقنه وار
 اخشام اولغیه ییه سینه یقد
 لا یقیدی کم کیدک اکینه
 کم ابو طونلر وین یر بن سکا
 صور یریم اشبو یوقلوق دسنی
 قولنه وین دیرسه یا شاه
 لهرکه نه لایق ایه اولدی
 پس ابو طالب اویته کله اول

مکون

سنه قلدی بیامدن هجر سکا
 الایوم انکه کم اوش یوکون
 باشه درویش لکم قاقار هان
 قلوی سنه بیامدن شوله پل
 ویر یوم وارنه دیرسانه ال
 بیلد درهم کومش یا ابن اخی
 لهر یر دخی ویردی بیله درهم
 وین یر تله برک کلسون کرم
 لوت اوکینه باشی یر قوسون
 کورنه دی کیدر سکل عمارت
 ینه سینه سلامت اولو کون

10a

قلدي بھنج اولادك غدرق
قوالكري صحر اده ابله بورر
بورقرا دانا دورق زمان
دويز طاشه طافه كز مكه
دمدم بر دلو اولاد اشكار
بركشي بول خدومت ايدم بن لاشا
كلدي نيز غوكريك فاپسته
سندوب يقه سين مقورق
كودم سين ففلكي صدق نيز
بورقرا اولاد دورق زمان
دورق دانا غول فافا فافا

ديوي اھ كم بو صبر رھي
سيديز بورقرا اولاد دورق
مصطفی ديدكم لاشا يا كنان
كم بولاسلر ده اولاد دورق
هر زمان بر نوعه درم زور
كر شفقت ادد و كسيه سن بكا
بن كنانه دردي بدي ائنه
ددي يا سلكر رواله نورق
بليسين فضلكي لهم قدر
سيديز سرور من مصطفی
غدر بكنر ائنه بيه صلكر بكنر

9b

المازم والله سبرك بر دهم
يمزم دحي عاكوزن سبروك
بن الويله فوت حاصل قلوب
نه رواككه بن ببال اولاد
لھان دوردي بولاي الذي ائنه
ديكراوت دبره دورق ائنه
چون اوچيلر يقوب كور ديلاي
قوس چغفر شوب فريد ايدرك
اولاد ديكه دست رنجونك كوك
اندر عبد المطلبوك بر قلاب
يا قدي كوردي مصطفی اولاد

سبرنه دكلو فلسه كز كز كز
كمزم دحي كيه سوك سبرك
ورق و برقي كدر رين بلور
كم خانن و غلن دك اولاد
الذي اولاد كوي اولاد
كم ابي صاته يازارده ائنه
كده اولاد دورق اولاد جلا
اوتور خيال سن بر ديه كز
كم بوم حقومه اولاد بركر
كور ايدم ائنه اوغوردي بول
دورق ائنه ائنه بول

دورق

سید بر سر و بر سر مصطفی
 غم کن بنشین به صالو کن
 در اوطا بک صوچ بزرگ دک
 پس کناه دیدیم اول دیری بشا
 شیشه که افاده و سنی کوم
 مکده و اریدی بر خافون او
 کنوی عصر نه اند کبی کوزل
 خافو کور کور حسن غایت خو
 کوز لری ترکس صبی ریحانی
 کنه بنای آدی حدیجه دی همان
 کور بهر نوزک صور ارستر نشان

یوز و میش اوت و دوزخ
 قدر کنز بویله غافل قل کنز
 اول ایش اول کندی به قلدی
 بر کنی بول اولیم تو کر لیا
 اندک لوتق ایشنه دوزخ
 خویدی لعل غایه یوزی صدو
 بوغدی هم خوید لیا بول
 اول زمانه غایت اول محبوس
 جات دل و عشقه حیران
 هم دخی الفی قش و ایش و ایدی
 و ایدی یوز فرق دخی الفی

بوی

باقی ما این لعل بوخا ایلک قیاس
 بوا و لعل عقل استی قونی و ایدی
 قلسیون بوله کنگله سراق
 پس اوطا بد دیکه طوره لم
 اول قولوی بوله کونن زایش
 اوش محک طوغر و سوز لولم
 بین بلور و ک اول قول ایلر یونی
 دورد بلور حسن زهر این علوم
 بر فرا و ش صور دیکه سیر لول
 کوردی عبد المطالب او غافل
 چونکه ایشادی حدیجه بوسوز

قویونه یاده و به خود نه
 تا جریدی میسر ایدی
 که تجارت ایلیم کین ایراق
 اول حدیجه خاتونه یلواله
 بر امین کشتی اولسه دیر ایش
 هم دیانت بوله کاشدر بیان
 بجه جوفلر در لعل اول بلور یونی
 وار و برین دردی دخی انلر تمام
 نه کیش سیر بوننه وار می صد و
 واروب دیدی خاتونه انلری
 نشان لوتق یا شیشه طولوی کوزی

عراق

12a

طوخی و سوز لوز در بغایت لعل
 آله بگزیر بر بخت دی قند وار
 سین امین و بر لعل برده ای
 عقیق عسوی ایلدی بی خوش ایادی
 نینه عقیق دیردی کندوز نه
 دیدل کتوره لم یابانه دور
 بون اول کلیم کتازه اوتور
 کند یاز اول اوتنه کندوکی
 پس عجم قند دیو صورت یلر
 دایما وار و غمی یلر نینه اول
 وار دینده وار و غمی یلر نینه

قد اشوم او غلو عجم کیم یقین
 لعل دیانت لعل شجاعت انز وار
 کیم قول قیلور سکر سیرانی
 کول کلیدی خانو تاز چو لعل
 سوغه کتاز طو لور یاشا کتور نه
 یله بچون کلدی اول صند در
 دیو ادم کونور و ک سیر کتور
 پس کتازه قلقد یلر عجم سله
 وار دیلور و عجماری کور در
 دیو لرتدی حرم طاعت اول
 انز ابراهیم خلد لعل صر قی

11b

دیو این شاء الله شول عجم حفری
 عایشق اولمشدی جمالین کور
 بر خوشی واریدی وارقه ایدی
 دیشدی اولدور و رر صبر قران
 لعل جمال حسنی او کیشدی
 جان یچین کولور و عجمدی
 این بونردی کم دوشده دور
 بونلر لطفله بظلم ایله دی
 وار حد حاجت بیورک بیله لم
 پس ابوطالب ددیکم ای عجم نر
 بر مین کیشی استریش نین کیم بو
 یله اوله کورم اول بولور
 صا دقا اولمشدی و صالده
 مصطفی وصفین کتازه عجمدی
 اولدور و پیغمبری اخر زمان
 اول حرمجه کولور و عجمدی
 وار لغین یغالمشدی عجمی
 اول اولوری او قودی کلیدی
 خوش مسرفا فالور کتور دی
 طاقت ایند رسته قانی قبله لم
 تراش یچون کلدی اشته سیر
 کونور و عجم صلس ایله سله

قوله

12b

وارورید الله قیلورد نماز	کلاه نیاز ایدردی دوزنه کلاه
وارورید الله قیلورد نماز	راحت اولوب بئیش اید الله
بریلان اغزند بریدر طور	هم بیت اید هم سیکان قور
قوی عباس اوی قلم پور کمان	یعنی اور بر دانه دندی
حمله قلدی عباسه دندی یوز	چیدی عباس کنز ایدر دندی
بیس اولاندی اول کول الله عیاش	کندی غایب اولدی اولدنه
کوردی عباسی طوئار کمان	قور قور سنک قلم سنک بئیش
دد باغونور قور قور ندر	بولاندی قیلد اکره ندر
دیدی کوردم بر اولوتو اجدها	سنک یوز سبیل اولدی باغونور
قور قور اندکله بریدر الله	اور من اسدهم هم طردی اول
دیدی باغونور قور قور قور	اولمکله بر قور قور قور

دیدی

13a

کجه کونور دایما صقلر بنی	قنه اولسم اول طوئور بکلر بنی
دیدی والد کرامت کمان سن	هم دیانت هم مروت خان سن
طوئور وریا جانی عیاش کلام	نسنه الز سن چو بئیش اید
اوش چو عیاش کونور مالین بوله	بر امین کبی دیر سله اوله
واردی ایش سن سن سولک	اول قبول قلدی بنی کیم بزدیرک
بر سفر رنجیده در لبق سیکان	دایما کیم یوقدر اولد صو
مصلطی اولد کول سهل اوله	ایش قور دی اولور چو کیش ایل اوله
کریو عالم خلق دیر سه صیر شام	مدح اولسنه حسن دن اولر تمام
کوردی سله بوله جانک صفا	ویر صولات بر رسولی مصلطی
الصلوة والسلام علیک یا عیاش	الصلوة والسلام علیک یا طاهر
الصلوة والسلام علیک یا عیاش	الصلوة والسلام علیک یا طاهر

انگن خلق ایدور مکننا فی	که تورانه یازلشد صفاتی
حبیبی اوله اولرت الحبابا	دخی سنی اوله بر ایلیم خلیا
برادی اوله محو برادی احمد	اولسدر اندا اسنی محمد
بقایت جانی دلک راضی اولدی	که نامه حدیجه اوقدی بلدی
القنوة والسلام علیک یا طیب	القنوة والسلام علیک یا مطهر
القنوة والسلام علیک یا رسول	القنوة والسلام علیک یا سید
اول حدیجه ناز اوینه خلدن	طوره لر اندک روانه اولدر
طلوی اویلا ایچن نورله ضیا	چون قیودک کردی او مصطفی
یا خود کوشن نور رطلدی اوه	اول حدیجه صندی آی طغدی اوه
عقل کیدر یوریر کندر اوزن	بقدی چون کوردی رسول اوزن
لهم لطافت لهم طرافت لهم جمال	کوردیم حسنی ملاحت برکال

عقبر کین فی صور شری ایدی	حدیجه نوره کوروش ایدی
تمامت نور ایدوب لیل ساهی	کور کورک نور منور بدی ماهی
قونار اولوم حدیجه نازدن	نور ایدوب ایدر اول بر یوزینه
سونوب شازا اولور جین اوم	انکار و رشن اولدی سجا عالم
صفادک صیدک عنبر بویانوب	حدیجه اول سعادت و شرف اولدی
عقبر لیلان کوریدی ادم	دوبت الوب اینه یازی اولدم
یازوب طایفه فی قادی تقریر	دوشونی نیجه کور و کنی بریر
کوروب مهر فی اوقودی بلدی	ایرشدی نامه چو کنه واصل اولدی
کوردی الله ایدی و لیسته	قاله الوب معتبر اولدم لیسته
نصیب اولر سبت اول غنچه	دودی پیغمبری اخیر زمانه
سجنان انکار اوله میسر	حله مکرده هم اول نور اکبر

که نورانه

عاشق اولدی برکتی بیک جا زله	قودی باشی یوله خانو مالله
عقار فکری تار مار اولدی همدن	کندی کوخلی بیقرار اولدی همدن
کرچه دوشدی عشق اودی کونیو	غیرت انوی کندوی دردینه
دید که خوش سلاک ایضا بجه جمال	مرحبا ای سید صاحب کمال
چون صباک ایاغ کنر ناکه صاف	باصدی پور نور اولدی ایشو
اجازت اولدی چون کجی اوتور	محمد کلد و کین حدیجه کوردی
که توراق اوبوب الینه الی	اوطله دیوار ناکه قرینه سلاک
حدیجه جمله توراق بلور دی	نکه کلو وار درانی بلور دی
مگر توراق اینجه کورمش ایدی	دخی عالم ده صور مشدی
یا زلشدی عجز ک صر فاف	حقیقت نیه ایسه حد ذات
جمله و ز صکر کابیر محمد	شفاعت اهل اولیس محمد

ناله

ناله یوزی صوبه جمله عالم	براد لشد در هم جرم آدم
توبه یوزی رهبر اولیسر	ولی نبی افشا محتاج اولیسر
الکین یار د برحق جهمانی	که عرش کرسی حور هم جهمانی
وجود مکه شهر نه سله اول	قو خلق دینه دعوت قیله اول
بوعلی چون اویوب بلشیدی	دروند افشا مشاق اولشیدی
ناله سله جمله وقت اولو وعی	محمد هم وجوده سله و کینی
چومکه شهر نه ای سبانی	کونش کپی عیان اولشیدی اوجانی
بیوت کو چوک قو جمله بانی	سودی جمله سی خضر جهمانی
محمدی امین در بر دی شقا	قو خلاق قتل قدری اعلی
ناله قورق حدیجه بلور دی	کجه کوند خیلانه اولور دی
دینار د لوند یوزین کوردی	کیم اول سلاغت حبیب الله کوردی

کوزلری قلدی یوزن دانه ایمن	عشقی قلادی الا اشکار	غیر انری یعنی صفرا آد	چون د و جبارده کوردیلر	هر د و ناه کیم شمشردی یانین	سور ای بی یوزن کوزن اول	قنغی غیر اولور سر کی قن	ضکی بر بطبات کبیر قلدر	حاضر اولان دیوی جمله افین	خاتونه قریل بشارت دیو کتر	ایه غونه کلدی د و لک بر کمال
واله اولدی کندورف دیو کتر	کیم بغایت اولدی لیلی اولنگار	جان ایچینه قلدی عشق بیدار	هر برینه یوکلو یوکلن اولدر	اوشکورا ویردی عجب ایغین	بش اولور کیم چو کوردی د بوزن	ای طوطا دی عجب حصص	کند و سن باغارد و اوزر اولور	قوت ایسه انجی اولور افین	د و لته در بشارت دیو کتر	کند و سی کلدی ندر یانه خود

لا یوز

بوسعدا دنگر یوزن اولدی سسکا	اول حیدیه کوز یاشین قلدی وان	کوز نوزک یاش برینه قان اقه قادی	قول کیم کیم خان بیله	فتان ایودی بیلل بیله کلسوز	دنگردی کلسیه جانی کو یوزن	مصطفی ایوی د لند سوز لری	کندر اندر دخی یوله بیله	برخه انجلین بیله هکین	کیم بو یوله د لخی کیم کتر بیله	قندر بر کون ایویرده طور کتر
لا یوز ایوی لرجم کلدی سسکا	چون یوزلوی یولونه کاران	سرای اوستونه چیتدی باقه قادی	کوز کیم کیم یازانه بیله	ایکیم ایکیم ایکیم یوزن سوز	بو عشق اودی بینه نهان بید	یوزلری کوز لر ایوی کوز لری	اول یخاد کیم و غیا سله	له قریش ک اول ابو جهل لعین	جماسی دخی بیله چیتدی یوله	کیم و بن بر مینله چو کتر بیکر

لا یوز

اول ابو جهل لعین آدم بیس
بن ابی هریر مقدم فلان
اوش پیاغیاه او ورم بن
باش ایدنک اتمز هر بن آف
جکدی قیلن یابن ایلدی طور
ایتلن یورن یهم له شکی
حن ناک هم صنوبن اوینک ابن
سن قافا غا غر شیک اهلنه
کیم تو خلق باش ابو نسولک اف
کیم اولور سه بن انو کیمله کیم
کیم آنو کیمله کیم یوله کیمله

راضی اولوق دیم یغی جماسی
دیری بن ایشه راضی اولور
طاران باشی ایدر سکر اف
پس بنی غرورن دیم یز سنی
صیردی حن یز ناک حیرور
ددای احقا کسه یوم باشی
تیز محمد صیرادی طوتی ابن
دیری یاعمو قلیچاق قن قینه
جکمله اجه سفر فابوسنی
حن ایدر بن باش ایدر غرور
میس اند اچیلر عبا سله

ای اولور دخلک کز ایدر دیم
نجه دیر ده اشلر دشار اولور
ناهر لیشه بر اوله دیم
طاران باشی اولسون دیم
دیم کیم طاران اوله خوش
بر یلوی دیم ابو جهل کز
بر یلوی دیم ابو سفیان اوله
قلار دیم یز صیر یغی بر یغی
سید ورم سر ورم یز صفی
هید یلور ز ر ی دیندن انا
جمله مشکله یوغا اساندور
هید دیم کیم محمد ر او نو

ای اولور دخلک کز ایدر دیم
نجه دیر ده اشلر دشار اولور
ناهر لیشه بر اوله دیم
طاران باشی ایدر سکر اف
پس بنی غرورن دیم یز سنی
صیردی حن یز ناک حیرور
ددای احقا کسه یوم باشی
تیز محمد صیرادی طوتی ابن
دیری یاعمو قلیچاق قن قینه
جکمله اجه سفر فابوسنی
حن ایدر بن باش ایدر غرور
میس اند اچیلر عبا سله

انده صوصوز قله جملله
 او طانلر بوننه نيلر كورد بدي
 مستلق جوق مال و بين يوم بين
 چونك اورد يسي رسول اول منزل
 قلده مش اينچنك انده بر قطر صو
 اوشده صوصوز لقلده الورز عو
 حق بن صوصوز يركله عاجز دخل
 صود بر سلطان بنه سويلر سوز
 سله توانا سين كايله قديم
 نطقه دله دم و ورز سين اوش
 بر اوج طبراقه انده اوه من

حنن به بونلرد ديلر يا بيلولان
 انلرك ارديجه بركون صكر بيل
 بخشه خنده و وشراره سرور
 كجدي كدي اول ابو جهل لعين
 مصطفياه هيد او نيلر قلده بيل
 برنجيه كجدي چو كورد ي مصطفى
 برنجيه صندل صراجهل كجدي بيل
 پس ابو جهل لعين ايدار طلاك
 بر انده طبراقه ادي اول لعين
 لعن انكلا بيه طبراقه ادي بيل
 طاشته طبراقه طولدي صو

بن و ورم كسوت انلر نر زمان
 كوچه لوم بوق دانجه دمه بوم
 دوكلور قنلار يسه بشلر دسر
 الحشا او نيلر يله كدي لعين
 كند بيلر اول كون انه طور بيل
 عمو كدي بيله سجه خوش صفا
 انده صوصوز قنلار يني صندل
 بن ندر سم سبزه اچي اتي قلاك
 صندل اتي قويه صالدي كيم
 جمله سبين اول قيو بيه چو صا ادي
 صلكه انده بوغدي قطر صوصو

اي لعين اولكه ديدى ايني نىخا
چي ايله اندك دونوب طونوي يولي
يوللري واردي اوردو ايلما بر واديه
چون ده نه ناز اغزنه ايردي همين
هر نفس اغزنه اولوگيم رها
طاشه ايرسه كولكي اوشندور
قورقدي قاجدي ايلما ندم اول لعين
ديگيم بوز ايله ايردي سىخا
بوده نى لعين وار بر اجدها
پين اغزنه اغزلر ساجيلور
اغزي بوردي ده كولگندك ايت ايت

بن بلورم نىلك كرك سىخا
دوندي بىر سىج باشنه اوردى ايني
كچد يلر جان كو سىخا بارديه
اولكه ايدى اول ايدو جهل لعين
كوردوگيم يانور بىر اولو ازدها
طيرغى قىقان اوده ياندور
حمله قلدى اول لعينه اول لعين
ديگيم نوكي ايني سىخا
سكلى ايشويونل بىر بىر بار
برده ورك كوده سى بوجا دور
مشعل توكي كوزلري يئاز

سنا صوبىر سىل بو قودك ياكريم
مصطفى دىجه بوسوزي ايلمان
ايرىر سى قلد ياك سىل اغزىر
ديگيم بوسوز دىجى قورقور بىر
اول لعين انه قود دىغى كيش
ودى كول حوسيم بىر احمدرور
كيم بوغا دشمان اولور كره اولور
دوندي قول كندى چوكله وار اول
ديدى ايني سىل سىل ايشا دىكل
ديدى اول ايت بوغله هرره و
اول لعين ايدى اولو جاز و دور اول

چون پىل ايني ايلدي بىر اول لعين
چىقدي قىودك صوبادى راز
قورقور دىك قىو اولو يلك امين
چونكى هرره اولدى بوجان بىر
چونكى كوردى يلكى ايل ايشويون
خسبان دور دىكلى حىقور
بخنلو اول كيشى بوشا ايله اولور
حال خله اولدى دىو صوبوردي
اول كيشه دشمان اولمى حق و
ددى اول قول ايني كيم بىر كوز
خله زىحبت ايردى اندك بىر يول

هېچ بریسی یو روزم زنجیر یوله
 کار یاناکه جوړ کړی سترگین زهري
 ښه بر مگر ایا د سترگین در تمام
 بر بل اوله دیر تر یو تلر کشا
 اولدی کو کمالی هېچ یاکه دور
 اوغی په نوم هر نه سلسه خوش
 ناکهات قلدر وړدی باشین لیدو
 پیر یار یو روزم زنجیر یوله
 انوی پیر یاق اولدی اول صفا
 قدر یاقیدن جمله سی زبون
 جمله عجب اهل قبو کور خور اولدی

دون یو رسی کو چدی اړود غلامه
 دیدی عباس یارسول اوچر یو
 دیدی یاعو بو خلق سولر یان
 یو روزم او کچه کور یو تلر کشا
 کور یو تلر کشا کور یو تلر کشا
 لکن الله صفتد م یو یوله
 چون ده زنجیر کړه مصطفی
 یو روزم انور نوز اولر سا جلود
 اور کړی بند وړی ده وری مصطفی
 وړدی ای حق اویا وړی کور وړون
 سلاک انسان هر کله د سوز اولدی

جملی قور قور دی یو روزم لوی جملی
 وار موی کسه ایلور و وند وند
 جی ابو جهل لعین دیر طولی کور
 سکا بقه وړی دیه نوم پیر یقین
 او کچه اری یو روزم لوم احمدی
 چونکه اړودی تر کون انور اولر
 جملی قور وړی وړی وړی سلام
 دیو لوی کور اولوسن سکا ستره
 جملی ستر کور ایلور و پیر کور
 سکا حد و نه قور دی جمله باشی
 مصلحت دیدی عباس خوش اوله

قلای هېچ بر سترگین زهري
 قور یو لوی اولور و اولر کور
 هر کله قور قور وړی وړی
 کار یاناکه باشی سکا اولر کور
 یسول اولر لوم بلل ستر کور
 ایه دوعش یو روزم خور وړی
 دست یو لوی ایلور لوی خلق نام
 که فاضل دخی ستر کور حسینه
 یا ستر یو پیر کور ایلور کور
 سکا اولر کور یاناکه جمله باشی
 قور دی اندر دخی انور یو لوی

22a

کیم شفاعت ایلیم یارین سخا
 د نیک سیران اولم اولم سحران
 کیم کورور بور بویله روشن
 د بوی وای کیم جاردورور یویش
 د اخی نه اشتر قله کیم نه یسور
 اولم صولور یورور وکجه نام
 قوی بی کیم کورور وکجه نام
 کیم قی قی اولم یو ججهان
 بورور دق بر یو ججه بی کیم نام
 بود دق صحر وکجه سلاک اولور
 اولم قوم تیر کورور وکجه نام

مصطفی دیدی یورور کیم یولده
 غایب اولدی اجد عاکم کیم یهان
 جود ددی یورور جلالین عجز
 جود ابوجهل لعین کورور ایشی
 جاز و قله هر نه و یلر قیلور
 پید ددی یورور بر کیم قوتله نام
 جود اکیور اولدی بر بر و سیاه
 کورور قی کورور بر قی اولدی عیان
 مصطفی ددی یورور دورور
 بورور دق قی یورور سلاک
 اولم سلاک اولدی سیران ایشی

21b

عجز ناز سخی کیم یورور سخا
 یورور جانی قلیجه مصطفی
 بن خلیل الله یورور کورور
 بن شفاعت استوم دیکر کیم
 اولم ناز کیم دنا ایشی اولور
 طار یا نیکه صله اولم یورور
 سلاک یورور سلاک یورور
 هم عیسی نبی دیدی دخی کیم
 اولم قی قلیجه و صیت ای امام
 اولم دیدی ایشی ایشی
 نیکه نیکه یورور کورور

قال صخر کیم مصطفی بن سخا
 بن قریم دیم دورور ازها
 خیز متین نیکه پیلور طورور
 کیم شفاعت مصطفی ایشی
 اولم یورور اوغلان کیم
 نیکه د شفاعت ایلیم یورور
 کیم یورور اوغلان کیم
 دیدی یورور مصطفی یورور
 کیم نیکه ایشی
 ایشی یورور روشن اولور

اول

برای سوزن حق ایسی یارده قوتی
 یارم من الله سائک یار غی
 پس ملول اولوی صودی اول کار
 پس مبارک اکثرین اولد یار
 ایچدی یار کور یار اول سار
 سکا او یانه نه قیحو دیور
 مصطفی نکه او گنه یار یور
 دیوی چکیرین دورک دی
 دیوی عیاسن یا رسول الله چون
 کیم کوچاره یوز خر ماسی
 پس نیلا اولدین ارشوب قیوم

برخیه کون جویکه انلر کونلر
 استیون قیقار یاتش طبع غی
 کوز یار یولک یار صودی نشان
 کله یار یار د یار پیغمبر
 دیر نه غیزک چقد صودی
 چوقا سونه یار عاقل قله یار
 نرطیق خورما یی عیاس کور
 یوی خر مای لهر اول شای جهان
 پس دورک یار چکیرین انلر
 دیوی یوز یارده دیکه یار
 دیوی خر مای یار سوز سه لعلین

دیوی بسم الله یا الله مصطفی
 لجه یوز صودی وی ایکی ش
 دیوی بسم الله یا الله اول بر
 لکرسین اکثر بسم الله دیوی
 باتوی صودی نایب اولوی لهر
 انغدی دیوی پس اول رسول
 اکثری نر نر اونی اول ناکهان
 اول چکندر قوسی اولدی شاد
 لهر عاقل لهر شکر ایلم یار
 اول ابو جهل لعین ایله لهر
 یوز یوز چقه مرز باشه

اوغری یار صودی کونلر خوش صفا
 کیم بر یار نر ایوی یول ش
 اوغری یار یار صودی کون بر
 چونک صودی صودی یار
 بیش دواستونک یار موی نشان
 عاقل اولم اولدی بر صودی
 باتوی عرق اولوی صودی اولم
 لهر رسول قله یار چن اعتقاد
 کیم بر لهر لهر در دیور
 دیوی کیم اول نه جاز و عجب
 اجه فینه قوبان باشد و شه

25a

شام ایلی ناک شندکینده یتر
خوب کچلیسا یدای غایت خوب
اولو لار ناک آدی قالدیر ایدی
کی مبارک یدری صا حیدر
بولسیدی لهر اول ایدی اهل از
اغلی یدی کوزلر ناک یاش یاز
کوز ناک قان یا شال اولور طلور
اغلی رعشی یقرجان و تح
کجه کوز کوز کوز کوز کوز
خاکیا ینه یوزم سورسم دیرم
مشیدل مشیدل ریخا اولاجان چچان

برنجیه کون کجه کوز کوز کوز
ولاری یدی بر یوجه یدر اندر چچان
اول کچلیسا ده کشتار چو غری
لهر بصلر دایچی دیرلری لقب
ساله خوزده یدر یدی لهر غری
انجانده او قور ایکی اول زار زار
دیرلر ایدی یخچن اغلی سار اولور
اول دیرلر کچلیسا شوق بی
بن کچلیسا شوق اغلی لارم
اول مبارک دایچی کوزم دیرم
اول دیرلر کچلیسا شوق بی

24b

دیری یا عوجا یدر قدر
لهر اندم صونون سچکیدی ایدی
ای دیری کچلیسا و اری یدی
تام اولوی کوز نه یدر یدی خرم
کجه یخچن کچلیسا اغاج اولور
لهر اندم دیری عیاس و اری یدی
کوز یدی عاری نه یدر یدی
ابو جهل لعینک کوز کوز کوز
دیرلر کچلیسا و اری یدی
سچکیدی ایدی کجه اغاج اولور
خاکیا اولور کوز کوز کوز کوز

سحلا شال ایله سوز کچلیسا
صبارک اغلی ناک یاز نه چچلی
برنج یدی کچلیسا یری یدی
ایر شوی کچلیسا تانه یدی
یخچن خرم صا حیدر یدی
او حرم دایچی کوز کوز کوز
لهر لارن اغلی کچلیسا دیرم
بیلر کچلیسا کوز اولور ایله یاز
بو حرم دایچی کوز کوز کوز
کوز کوز کوز کوز کوز کوز
کجه کوز کوز کوز کوز کوز

برنج کون

مصطفیٰ صلوات الله علیه اول ظهور بودی
 قفسیدی اول اغا جاک دینه
 بو اغاچ اول وقتن قورق اولی
 اول زمانه اولدی هم قورق
 بونلری اول دینه دیری قلیسر
 سلمای ایدی اول بر قدی روا
 هر بیری کو ککککک قند کک
 اول قورق آغچ دینه قورق اول
 بیدی دورق پاکه یالیدی قورق
 بر اغاچ بوق لغا بکر کو ککک
 کیم قورق قله شصود کک نشان

واریدی الله بر اغاچ قوری
 جوق شیکر اول اغا جاک دینه
 چونکی کیدی عیسی کو کله یقین
 هم لاکه یانین بر جاکه واریدی
 ددی عیسی کیم محمد سلمایسر
 بوقی بوله سولیشور کک کاران
 یاش اغا جاک دینه قند کک
 طوقری سلمای مصطفیٰ بیز لیدی
 اول اغاچ اویانیدی فی الحان طالادی
 بیدی بیز اق سلمای اودی اولی
 مصطفیٰ کورق قیوی بیس نهان

بو یقینه اول ظهور ایلیسر
 جمله دیر لر لکلا جیهان
 خار یانله بودن سلمایسر
 اوله کیم برون کله اول کاران
 کیم اکی شیکر اولسه کیم کک
 هر کون اول سولر بوی آشیو
 برون اول تور مشرقی قلیق دینه
 دیر کیم سلمای بجومش کاران
 بیز سکر تری طامه چیدی اول
 تاراق اول بولوت اولستن عیان
 دیری اولش بر نشان اولدی

عالمی ططلو نور ایلیسر
 شمدی اولو پور اول تاز جان
 صحرایین بوندن حاکم قلیسر
 بر یانه اق بولوت اولستن عیان
 وار لغوی ویر یسر مین لک
 بوله کورق کیش لک کز
 مشغول ایدی اول جیهان بوزنه
 بیز لک اق بولوت اولستن عیان
 کورق کیم سلمای بر اولو کاران
 طور سه طور یور و سه اولور
 الله وار دیر بر دخی اولو نشان

واریدی

حَبَابِ اِيْمَانِ اَوْلَادِ اِيْمَانِ
 دَعَا قَائِدِي وَطَائِفَتِي
 لِقِيَةِ هَيْمَتِكَ اَوْسُوْنِ دِيْدِي
 بِنَةِ تَكَرُّرِ يَوْمِزِيْنِ يَرْزِيْ سُوْرَتِ
 حَقِّكُمْ سَكَا اِيْرَشُوْرَتِ
 يَا اِيْنِ شَفَا عَمَلْ طَوْبِيْ
 صِرْدَه اِيْرَشْمِ لِحَقِّ لِيْ
 مَدْحِ اَوْلُوْشِه حَسْرَتِ اَوْسُوْغِيْ
 وَيَرْصَلُوْا تَبْرِيْ سُوْرَتِ مَصْرُفِيْ
 الصَّلَاةِ وَالْاَسْلَامِ عَلَيْكَ يَا مَعْصُوْمِيْ
 الصَّلَاةِ وَالْاَسْلَامِ عَلَيْكَ يَا سُوْرَتِ

خَوْبِ شِيْرِيْنِ نَعْمَتِيْ وَوَرْدِيْ
 بِلَادِيْ وَاِيْجَادِيْ دُرُوْغِيْ
 طَوْبِيْ كَلُوْبِ اِحَاذَتِ دِيْدِي
 طَوْبِيْ عُمْدِيْ كُوْنِيْ رِيْ وَارِدِ
 بُوْرْدِ سُوْرَتِ دِيْلِكِيْ يَا عَمْدِ
 بِنِيْنِ اَمْتِدَادِ اِيْلِيْه سِيْنِ
 شُكْرِ اِيْلِيْوْبِ دِيْ كِيْ اِيْ مَاهِ
 كُرْبُوْعَالِمْ خَلْقِ دِيْ سَمِجِ شَامِ
 كُرْدِ سَاة بُوْلَه جَانْدَه صَفَا
 الصَّلَاةِ وَالْاَسْلَامِ عَلَيْكَ يَا مَعْصُوْمِيْ
 الصَّلَاةِ وَالْاَسْلَامِ عَلَيْكَ يَا سُوْرَتِ

پِيْسِ مَبَارَكِ اَخِرَتَاْ يَا اِيْنِ هِيْمِيْنِ
 قِيْسِيْ صُوْجُوْمِيْ قِيْمِ دَقَرِ وَانِ
 سُوْرَتِ اَقَا قَارْدَه صُوْغِيْ صُنْجِيْ لَانِ
 سَارِ يَانَاْ قُوْمِيْ سَكَلِيْ يَلِيْ
 دِيْ كُرْمِيْ بُوْخَا بَكْزِيْ بَرِيْشِيْ
 چُوْنِ بِيْشِيْ ياقُوْ كُوْرِيْ بُوْلِيْشِيْ
 عَقْلِيْ كَلِيْ اِيْدِيْ اَشِيْوْ دَشِيْوْ
 يَنْ طُوْرَتِ سِيْزِ صَفَرِيْ كُوْرِيْ
 اَوْ قِيْلِمِ اَشِيْوْ طَارِيْ بِيْزِيْ
 ذِيْ سَعَا دَتِ اِيْرِيْ بِيْزِيْ كُوْرِيْ
 اَوْلِ شِيْشِيْ كَرْمَلِه اُوْرُوْ دُوْرِيْ

اَلدِيْ صَالِدِيْ صُوْ بُوْيه اَوْلِ شَاهِ
 بِيْزِيْ بُوْرِيْه اَوْلِيْ اَقْدِيْ هِيْمِيْنِ
 لَدِيْنِه بَكْمِيْ مَرِ هِيْجِيْ بَالِ حَالِ
 صُوْرِيْ دِيْ دُوْ كُوْرِيْ اَنْزَا اَلْوَلِيْ
 سَكَلِ مَشْدَرِ بُوْجَه اَنْزَا اِيْرَانِ
 عَقْلِيْ كَلِيْ وَالِه اَوْلِيْ اَوْلِ كَشِيْ
 وَغَدِ وَفَقِيْ دَا اِيْ اِيْرَشِيْ دَرِ
 دُوْ كُوْرِيْ اِيْرِيْ سِيْزِيْ بِيْشِيْ
 كِيْمِ بُوْلِيْ دِه بُوْلِيْ اَوْلِ سُلْطَانِ
 بَكْمِيْ مَرِ بُوْ كُوْرِيْ بِيْزِيْ مَرِ دُوْ
 دُرُوْغِيْ نَعْمَتِيْ بِنِيْ اَوْلِ دِيْ يَلِيْ

یوزی تالان خاطر خرم صفا
 اوخارینه صفر کنور د یار
 ساه بصر کوخو کوخو د یار
 ساه آچار وکاه بوخته کوسر
 اول اف قلیسری طایم سب
 دنی سیران اولدی خالین یار
 چرخ مراده ایز کو سیر زنی
 اف ایشیمو نیه کینه یوس
 بوند سیزد ک کسه قلدی دی
 برده وه چی وار که بیله کلدی
 تالیک بکلیله بوخاقلار یوسکی

کنی ایلر قالدی انه مصطفی
 وار د یار دیمه کیروب اوتور
 پس یکه مشغول اولدی یوسر
 بروراق دوشش انکه اولاطور
 مصطفی لک و صیفش اولوق
 رسی استدی بولنه بولس
 دیم کیم و احسن شاعیم قنی
 ایلدو کیم بولنه یوقدر نین
 پس ابوجهلله د ونون سول
 دیمه یزدک انه کسه قلدی
 اوکسوز وغان ندر قودق انه

پس بصر برکش کونده
 سار یانای چون ایچنه کیرد یار
 قولدی و طونلری و زینتی
 اول دور و قومه اولوی صاتی
 دیم یلر کیم اولوق صالوی یزی
 اولوچی خاص عام جماله بیله
 پس ابوجهل لعین دیدی یزی
 مصطفی طورک انه وار لوم
 دیم کیم یوز قنتله کیم طولر
 مصطفی دیر سیز کینک من طوله
 خالق قبول قیلاد یلر اول دی

سار یانی دعوت انکه وارور
 اول ابوجهل لعین کورد یار
 قانوسیندک اربوقی مشقی
 حالنه قولکینه اینا نر یار
 زیم دعوت انکه کلر سیر
 قول کچی قول قیلارده بیله اولم
 دعوت ایش اول دهیم هم سیر
 مصمودی یوزدک ندر برکوله
 بوده وه لری کالجه کیم کور
 جماله کونین رختی بن کور
 کیم ص سیر کله اغار سور یچن

دو ز مدي اخلين نيا اختري
مجد و در صوره اين شرح الله
نور اوله الكنه كي روشنا
سوريش كوزي قورقلا اختري
قوي اورته يو يلو اوله يوري
اغزني خود خواجه اين مز بودني
دي صلتو عصبتي كي شيرين اوله
كي از اجق يرا وله لجه لهين
اق حورينه كه دحي يومشاق اوله
پاله اوله مفسد لي هيج اوييه
قرداشم او غلوه و در سويله ديو

حق و در لوكو طري الله يري
ديدي عباس يا جبر سويله
ديدي اول بود و در اندك نشان
يوري ركي اق قيرل كول كبي
ديشلي انجوكبي سايجي سياه
بلي اجه ليلري كي مقدر يال
ايغي كو چوك حورينه كه نرم اوله
قشكري بوزينه اوله يقين
هم تني داجي كو مشوقه برقي اوله
يوزينه بقماغه كسه طوييه
ديدي عباس يا جبر ديو و كوفه

يوي يويله سويله نا كههان
سويله كم و شري يوزينه او سینه
ديدي كي خنيس عرب سويله سوزك
ختر مز در سوز يوز در ثاجين
مجن اين نجه كن كوردك عيان
كر قوطق يوقسه اور تاده هين
پس جبر ادي ياستي امان
حورينه بزيكيت وارد سياه
خلدي يوطل قننه قلدي اول
يا جبر يوا لكه كي و رف
ديدي يوا خري زمان سله طاننا

ايدي بر يورق يا غري ننه هان
حسن كادي هم در نياك او سینه
يعني نيجون لظه مزين كنوزي
قامو مينر و ان لظا عجبنا
شويله اخمقي قاور سين زهان
ياشكي كسو و مدي شدي يقين
قند در اول اولو كم و يوزك
كم يوخاندك اول اولو در
بزنه خلو سويله كه قالا قبول
نور در كم ايرون سين سبي
نانه
وصفي در زرا و جها نانه جا

خانی قیلور مساوی عیالو قه
 لهم ظالمور لهم كفرد رشوبله بیل
 کیم قدم رنجیمه قیله ستر اولقدرد
 دیر و مزی لهم عنور قیلله ستر
 لهم آبر اقلینک سلطات ستر
 دعو تاز اولدی سکا لهم چوق نوب
 چون کیمسا قیوسته سکر پلر
 کیم ایچینه قوشوبی صونه جن
 یعنی کیم اول صوره قه سیمه قیلله
 قاپو قالدی یوجیه دیری مصحبا
 کوردی آتی قامو خلق طوردی ایچورو

عجابه قیلاندی کیم عیالو قه
 قتی حوریت ستر لک اولور قالدی
 بهر عید ایدی یاسین مکر
 غالی کو سوکر آتی صاله ستر
 لهم از لور سن سعادت حاکم ستر
 بهر رسول الله دیر کیم مصحبا
 مصطفی رهبالله لهم طوردی پلر
 قیوسنی ایچا قیدی دیرک قتی
 یاز لور ایدی هرکله فایود قه سکه
 چون کیم ابرشدی قیویه مصطفی
 مصطفی خوش دوزخ کیم دیر ایچورو

خوبو خردی وار قیلریت سن
 مسکنت نرله سوروی سولر
 کورقونه بر نور اوله بو اشیا
 هر قورمن یکه یوزم سوله
 ایدی چون یوز یکه اور قی حوریت
 کیم ائان یونان دوزک عید القادر
 یانه بلورک ائام دم اوف
 ویردی بیلورک ایچانه خوش عیال
 بو فی رهبالله قلدی طرک
 اغلده یی یا شیشه طوردی کورن
 حقدورک ابرق کیمه صیور دوزک

کوردی ستر کیم دیر آخ
 بلور ایچا ستر کیم ایلله حیل
 لهر تاز لک شهبازی بهمان
 رهلب ایدور یوزم اورک واره
 چوقدی دوزک سکر کیم حفرته
 بهر خوش سکر لک اقی طیب طیب
 دوزی یا ستر کیم بلورک ستر
 دیری اولکیم مزور اوخلور نه نشان
 اولدیری اوزک سترک واهی سکا
 عیاله قلدی طبر فاه اوزک یوزن
 مصطفی صیغ ایدی دیری قالدی عیال

31a

عقلی کنی کو رجا و کولوی یوزنه
اغدی یا شلر و کولوی یوزنه
یار مصلین نیز قلدر یوزب اولوم
سله حقایق بیجا یوزب این شاه
بولدی یوزب اهل ایمان اولدی
پیل حرام اولدی طمو او دی سکا
دخیلکه اویسه انداز تمام
مدح اولسه حسدک اولمز تمام
ویر صلوات بر رسولی مصطفی
الصلوة والامام علیاک یا اخیال
الصلوة والامام علیاک یا مومنین

ایکی یاغرین اورته سندن مهری
عقلی کله او یوز سوز کولر
چون نبوت مهری کولر کیش
دی طاعتلق ویرورم برورد
اول کیشلر هب مسلمان اولور
رسول الله دیکم یا زهبا سکا
هم سکا اویسکه اولدی حرام
کولور غلام خانی دیرسه صبر شام
کر دیر سلا بوله جانان صفا
الصلوة والامام علیاک یا اخیال
الصلوة والامام علیاک یا مومنین

30b

اول کیشلر کولرجه فریاد ایلر
مصطفی ناکه یاغینه دوشدیلر
دیولر بود حقیقت اول جویان
رسول صول کجوب اوتوردیلر
پیل الله دی زاهد برقد سح
مصطفی مع انی کندی اچیلر
سود کوردی هم کفایتدی شکر
الهی انی مصطفی نوش ایلدی
چون عید ایلدی یا سکن سکا
سولا مبارک از قدس ایلر کولر
ارقه ایلدی اولوم مصطفی

والله اولوب کندی کولر کولر
شاک پالین کولر کولر سوزدیلر
کیم بود بیجا یوزب ایلر
پیل یوزدی حق طعام کولر
شکر ایلور دی بولدی قادی
بوشلر کولر ایلور دی
مصطفی به صولدی دیردی چولر
اول عید کولر یوزب خوش ایلدی
وارد در برجا جوم لعل ایلر
وقت ایلر دی مصطفی ایلر
صلودی دیردی ایلر کولر

32a

کجه کوندر ساه کو چو تگاه قوندر
 حکله شهر نه یقیق پندر یلر
 لهر پسر مشو چو رساله یلر
 مستولوغه یور و سندن یامین
 اول کور ییگ سنی دخی بول و پر
 پس ده و به بند یور و دی بوله
 پور و دی حکله کلدی هین
 هم میکانیل دخی ارغله کیدر
 رسول خوش فارغ اولمشور او یور
 کنور سنی ازوم یولار صاندی
 نجه درلو مشکلا ایشا بسو

اشاری چون حاصل اولدی دنو یلر
 سوزا کو شد منزل بملر کیدر
 بر نه قوندر آرام اتر یلر
 رسوله میسر دی هین
 کیم حدیجه مشو چی چوق و پر
 مصطفی دی و ارا یوم خوش اوله
 اختتام اولدی او یخو الی کوزنی
 جبرائیل و سنی او کجه بد
 صوح او قور لر جمله و حویشلا یلر
 چون او یور دی دخی اویانغدی
 سن او یور کن طوغرو یوله کوله

31b

قلوب انور منور یلر کلر یلر
 صحت اتری کلدی اول کجه کیش
 اوتیه اولدی کو چدی انور کتر یلر
 یولکونور کین چوب انور صاندی یلر
 مصطفی ایتادی اول کون یونکی
 طغنی قلدی دی دی کور کلر راهنی
 کجی یازاری قوماشین صاغدی
 کلدی یار نر اسی کون تور قلا
 مصطفی اجدی قوماشین صدری
 لهم انصا غین دخی الی ارجوز
 سوله کیم جمله حسو ایلر یلر

دخی اول پیرده چن آرام غلام
 لهر کیم مصهو دیو یلر ایشیش
 تاکه شهر بصره انور پندر یلر
 کنور و دخی نه یولک طوطی یلر
 چون ابو جهل لعل کور دخی
 اخلر اتم صائم قولا سنی
 و قتله لهم یولک طوطی
 شام ایلنور اولو تاخیر لر سله
 اول صندلر دلا دماچی اتری اول
 کیم قوماشین چوق کلدی و او یور
 جیف چون صانتور بر دیلر

بندو

33a

كذبي ده و نه طوغور يولنه
 اول ساعت مكيه ايرده هان
 كسيه بلورودي احوالني
 اغلور كوز كوز كوز تويان اير
 اغاله سور كوزي الحظ قول قوش
 مزده ليوب بركيز بنگا بلور
 دحي چوق شنه ويروب شاد اير
 كچه نوبيله اولور اير يونلر
 اول يوزي كول النبي اي بدني
 حديجيه مزده لوي شاد ميان
 ايلويون كول يوزي حندان اولور

بركيزيم سوز اوليسنه
 حق تقاي امر ايراي اي جان
 حديجانه دغله ايردي خالني
 شوبله كم مشاق سركردان اير
 كوز لوزك دانا و كوز ياش
 دبر ايريك مزده چي كلك و كوز
 بن لني مالورك ازاد اير
 طبع شام بكاردي حارته كر
 جيون اير شوي انه اولدم مصطفى
 ايركي خاربه او يا تقوي نعماني
 جيون حديجه ايريدوبين شاد

32b

سلايم ايرك سگلا احسان ايرك
 ايتكي نه سگلا يا غشلا ديم
 ايتكي شوبلكم بركيز سنك
 كچم عري خبر غل ايتكسه
 عاقيت صوجلاينه اوزار ايلوب
 ديسه كم يارب صيفندرم سگلا
 صوجي يا غشلا يوب كمت قلام
 كر يوغا لم خاني دبر سره صبح شام
 كر دبر سگلا ايسلا يوبه جاندازه صفا
 الصلوة واللام عليك يا عبد الله
 الصلوة واللام عليك يا صفي الله

ايركي جهانه سني سلطان ايرك
 يا غجر سگلا احسان ايرك
 عري بيتش يله بيتشله ايرك
 اخون چون فكر ايروب كمت
 جان دلو ك توبه ايتك ايرك
 در دمنديم يعني دومان ايرك
 اخركله مسكه ناله جنت قلام
 ملح اولسه حشر ك اولور بنگام
 دبر صلاوات بركيز صوفي مصطفى
 الصلوة واللام عليك يا حبيب الله
 الصلوة واللام عليك يا غني

دولم

34a

سازانه یا سعادت خانه
نامه یاز سونکر پندوب عشق
ویرد یکر محمل اولدی روان
در دیله یکرک نعم الله دی
صداقت اولدک اولمز کار
دوستلری شاد اولدی دشمنانی
یوکلر و یی یوکلر در شادمان
فرشودک کایبور اول بر صفا
طعن ایورکر قهقهه ایله کولوب
یا نجه ادم کونکر ریز سیمز کونکر
نیه وار جعفری دیله مشر

ددی کیدر پسرین اول جانانده
ددیم بن کار نانه کیمه رم
نامه یازدی حدیجه اولما
کار نانه یخا چون عزریله
حق تعالی امریله یل ای یار
اول قوناقه کار نانه ایرو اول
اولیا توپ قالدی ایو یهید ناجرا
کور دیکر اول عجب مصطفی
ابو جهل اولهیب شاد اولوب
دیم یی یز سسفا یا مبر
بولدک از مشر بو کجه بول یومش

33b

مرید رخا مدرینه یتر وارک
قوش شوب خادیم و یوب وارک
مصطفی کردی همای و یودی سلام
مستلق اولسون که کلدی ای عزیز
پس کلوین دیو اول خان کون لقا
کیم فرزا اولسون یولونه یا شمس
کر قبول قبول ایسک جمله سفا
ددیم قالدی شکیم یا الله
جشکیم کر یودی اولیجا
پس طغام چکلدی آنه یی یار
بر اغیر تعالی ققتان و یودی

همزه جی خا صر و طبله و بود
تعظیمه او طبله انور زلر
دیو مالک صناع سلامت اولما
مالک اصلوه ده کونکر خور
مستلق دایت شریک کونکر
مال ملک قول قر و ش خان
مال ملک سن یتر سین هم
بود اول ایکی جهل یاشه
پتر طغام خا صر یوز دیو
صومکته طبله الله و دیکر
مصطفی ناکه کینه کیم یودی

بُوبِي عَالَمِ كَسَنَه قَبْلَه مِي
 حَرَجِ اُولَسَنَه حَسَنَه دَاوَلَا عَا
 وَبَرَصَلَوَاتِ بَرِ رَسُوِي مَضَلَقِي
الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيَاكَ يَا خَاتَمَ
الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيَاكَ يَا عَجَبِي
 خُشْدُ دُونَا نَشَارَدَه وَهَرِ سَارَانِ
 سَحَابَا نَا زَهْ جَاهِ سَنَه بَا قَدِيرِ
 بَرَقَارَدَه بَرِ سَمِيحَه سَاغِيحَه
 خُشْدُ تَفَرُّجِ اَيَّدِيرِ دَوَرِ دِيرِ
 رَحْمَتِي اَرُو قَوْمَانِي لَهْم غَايَرِ
 كَمِ حَسْبِ اِيْرُوِي تَقْصِيْبِ اَنْوِيْرِ

وَارُوِيْن لَهْم كِرُو طَلَاكِ اُولَا مِي
 كِرُو بُو عَالَمِ خَلْقِي دِير سَمِيحَه شَا
 كِرُو دِير سَلَامُ بُو لَه جَانَا زَهْ صَدَقَا
الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيَاكَ يَا حَلِيمُ اللّٰهُ
الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيَاكَ يَا خَاتَمَ
 سَحَابَا نَا خَلْقِي جَوْنِ اُولَا دِيرِ رُوَا
 سَهْرُ قَوْمِي جَاهِ قَرَشُو سَمَلَدِيرِ
 كَمِ دَه وَهَرِ جَوْنِي اَفْسَا قُجُو
 جَوْنِ حَدِيحَه نَا زَهْ دَوَه سَلَاكُورِ
 قَوْلِي نَا زَهْ دَوَه لَوْ صَاغِ سَمَلَرِ
 مَكَمِ قَوْمِي جَوْنِي تَقْصِيْبِ اَنْوِيْرِ

كَلِي بُو بَرِ جَرِ صَوْرَتِ اَسْخَا
 مِيسُ بُو سُو زِي اَشْتِي جَوْنِ
 بِيْسِ اَبُو بَكْرِي اَوْتُوِي مَكُولِ
 اَبُو صَلُوِي بُو تَلِي وَبَرِ دِي سَلَامِ
 كُوْر دِيرِ كَنَه كَشِ خَلْقِي
 صَوْبُوِي مِيسُ يَه اُولَا نَا مَشَا
 مِيسُ نَا مَه اَوْتُوِي بِلْدِيرِ
 كُوْر دِيرِ بُو جَوَانِ حَدِيحَه نَا
 اَبُو كِرِ مِيسُ شَا اُولُو دِيرِ
 اَبُو جَوْنِ اَبُو لَهْبِ اُولُو دِيرِ
 دِيرِ بُو جَوَانِ لَهْم غَايَرِ عَمَلَانِ

بُو مِيسُ سَهْلِ اَشْتِي سَلَامِ
 دَشْتِي اَيْنِ طَعْنَرِ اُولُو دِيرِ
 اُولُو سَاعَدِ اَيْنِ اَبُو دِيرِ
 بِيْسِ سَلَامِ بِيْسِ اُولُو اَنَا غَا
 دَوَلْتِي بَا بِيْنِ لَهْم طَلْعِي
 غَلْغَلَه دَوَشُوِي بُو خَلْقِي
 جَهْلَه خَلْقِي بُو اَسِيْهَه حَيْرَانِ
 بِلْدِيرِ مَهْرِ اَنَا زَهْ خَطِ اَكَلَرِ
 بُو دَرِ اَلْهَارِ حَبِيْبِي بِلْدِيرِ
 حَوْرَاوَلُو بِيْنِ نَاسِ قَشَقِ قَالِدِيرِ
 بِيْسِ اَوَجِ نَا زَهْ بُوِي بَرِ قَوْمِي

36a

قیز دله یوم یز قوملار بن سکا
کوز لر یز ر و شاک اولسک کوز لر
کوتلی ر و شاک خا طری حرم صفا
صورتی بکوز دله بدرینه
کون یوزن کوزی اوشدی اونا
کند و پاک فعلی ری طونی یز
عقل جانلر و اله اولور سوزنه
بیلغایت اجه اورتا در بو ی
چونک قیورک ایچور کوزی اول
کیم سال حاک حسن ایچله برکمال
جانی کویتو تارمان اولدی بنه

قوی و یز سون سکا ال سکا شاک
صلحت و سنی اولور و له یوم
طکار جی دوری تر نکه مقصطفی
کیدی فایر طوندین خور کنته
صا چنی طری دی صیدی مسیارنا
حسنه و صنی و له خلطو عریز
کوزقا شور باقی کون یوزن
دی صتلو خلقی کونجی خور خوی
پس حریجه ناکه اوبنه وار دی اول
باقی کوزی اول حریجه بیجا
عقل کوزی بی تار اولدی بنه

35b

میس یس خا توننه سوزیلدی
اجدها یس سوزیلدی عیان
هم کیشک و صیو جان سوزیلدی
مصطفی سوزی دد خا تون یخا
یس ددی خا تون کرای کوزم تور
مسو یوغی قوی هم و یز یوم
دونوی انور وار دی اوه
انور عیو کوزی یس سوزیلدی
یس ابوطالب دد یا جان عم
کوزنیم کوزور یکن کل یس
سک صلیح اولیجیخ و زغلا و غلا

هر کیم کوز یس یز یوله دی
هم قیورک اولور و یز صوزان
خا تونلار یز دین یز الیه
و یز اجازت کیم وارم اودا
وارخیل انا یز یز کلک یز
اول دی و یز کوز دجی اوتور
اول ابوطالب اوبنه اول صفا
کوز یز یز یز شاک خور اولور
بن سکا یز یز یز یز
کوز ایلیم یز شاک ایت یز
اول حریجه خا توننه وار غلا و غلا

نوی

اول حديجه خانوڻ الله اوڻمان	راوي ايدر لال محمد حيدري لھمان
مصطفى وريدي سدا مھوش اول	قائدي اياق اوزر عزت قلبي اول
پس لطيف دل وريوب اواز يله	مصطفی يه سويلدي اول ناز يله
قند سين دونڻ ٻروڻي جان سڻا	ڪل ڪي ششاق اوليم جانڻ سڻا
حاجده وارن پور غيال بيله	جان ديار سدا اوڻن قريان قبله
سولاي ٻيڻ وڻوڻي ياشاري	باغ نڙاڻ چوغي لھر ياشاري
مصطفى چن کوري کوري ياشي	اوتوب اکڙي مبارڪ ياشاري
هم قراڻي صدي ويا شافند	صنڪي زاله ووشي کون پير افند
پس ددي خاتون کڙي شاهجهان	راڙي ايله مڪل بندڻ مھان
اشبو التوت ڪم وريور وريور	بودڻ نه نه الور سين سدا
مصطفى ددي علم ددي بڻا	قندر ددي بر قوم ڪڻ سڻا

ڪڙو ڪڙو ديه ددي بوجال	خاقت قندور بني بويال
ڪڙي صيب اولور ليه وڻي بڻا	بخشيش اولسون جهان واليه
شعر	حديجه الكبرى
ديدي يار بوملڪي ياخود بر اشنا ندر	ڪوڙي بڻا قندور ڪوڙي اسين سورن
ياخود ايشان صوره تنه بوجي جان ندر	ڪڙيڪ جانه ياتارا وڻوڻ اور بڻا ندر
ڪيسه بلز بلز نڙاڻ ڪڙي ڪم نچور	فهم ايله مز قندور يا قاته ڪڙيڪ جان ندر
حق بر نما ددي بونڻ ڪي آدم بلي	جهان دني خاتنه بويور عجب سلطان ندر
ڪوڙي نڙاڻ ددي دليشور دتو بويور	ڪڙي پو ڪوڻاڻ وڻوڻاڻ ياشاري

38a

سَوِيلَ بَيْنَ سَوِيْلِهِ فَقِيلَهُ	حَاطَ طَوْقُوه سَوِيْلَكَ فِيمَ يَلَهُ
هَمْدِي بِيْرَكَ سَلَامَ اِيْرُوْنَهُ	خَالِكَ يَا سَيِّدَهُ اَنْكَ يُوْرُوْ سُوْرَهُ
هَمْدُهُ لِمَ اِحْسَانِ اِيْدُ اَلِهَ سَيِّدِ	اَنْ جَوَقَ دِيْمُوْبَ اَلُوْبَ كَالِهَ سَيِّدِ
بُوَيْخَا سَلَامَكَ حَمِيْدِيْهِ حَالَتُهُ	وَكَلَهُ اَمْدِيْ فِكْرِيْ نَدْرَ فَا لِيْنَهُ
صِيْدِيْ فِكْرِيْ حَبَابِيْ يَا اِيْلَهُ	كُوْشَاكَ سَلَامَ اِيْدِيْ اَوَّلَ سُوْرَتِهِ
كَلِمَةُ كُوْنُوْنِ اَوْ عُوْظُ كَلِمَتِيْ	كُوْزِ يَاشِيْ اِنْجُوْدِيْ بُوْرُوْدِيْ
جِيْمِيْ صَفِيْ لَاجِيْمِيْ كُوْرِيْ اِيْدِيْ	سَوِيْلَهُ كَلِمَ مَشْتَقِ سُوْرَتَانِ اِيْدِيْ
دِيْرَ اِيْدِيْكُمْ يَا اَلَهَ الْعَالَمِيْنَ	حَمْدِيْ اَوَّلَهُ عُمْدَ اَمِيْنِ
بِنَ صَفِيْمِيْ فِيْ لُغَا اِنْجَلِ صَفِيْبِ	فِيْلَ بَنِيْ جَارِيْهِ لُغَا يَا حَمِيْبِ
يَا نَا اِيْدِيْ بِلِكَلِيْ شَيْئَانِ اِيْدِيْ	كُوْرُوْ يَاشِيْ اَفَاْرَدِيْ اِيْدِيْ
كُوْرِيْ اَفَاْرَدِيْ شَامَ نَالَتِيْ اِيْدِيْ	اَلَا لِكِسِيْهِ دِيْمَرُ بَنَهَانِ اِيْدِيْ

37b

اَوِيْلَهُ اَوْمَارُ لِمَ حَمِيْدِيْكَ اَعِيَانِ	بُوَا اِدَا اِيْكَ اِيْمَ اِيْمَ بُوْرُوْمَانِ
سَيِّدِيْ عُمْدَتِيْ عُلُوْفَهُ سَيِّدِيْ رِيْدِيْ	يَعْنِيْ لِمَ اَلِيْجَهُ وَالدُّنْيَا كُوْنَتُهُ
عُلُوْفَهُ سَيِّدِيْ اَحْمَدُكَ كُوْنُوْرِيْ	كَلِمَتِيْ بِيْرَا كَلِمَتِيْ بُوْرُوْمِيْ
اَوَّلَ كُوْرِيْمِيْ اِنِّيْ اَلدُّوْرَهُ يَمِ	دِيْرَ غَاثِيْ اِيْ بِيْرَادِيْ بِنَ وَلِيْ
لِكِسْمَتِيْ حَقِيْقِيْنَ يَمِ اَوَّلَ اِيْلَهُ	دِيْرَ اَبُوْطَالِبِ اَنَّهُ كَلِمَتِيْ سَلَامِيْ اَوَّلِ
بَلَكِيْ اِنِّيْ دَقَقْتُ الْمَشْرُوْرِيْ	بِيْ قِيَاسَ مَا لِكَلِمَتِيْ شَمِيْدِيْ كَلِمَتِيْ
وَارَمَهُ زَهَارُ اَنْدَرُ وَبِيْرُوْمَانِ	شَمِيْدِيْ اَنْدَرُ قِيْلُوْرُ اَوَّلَ مَا لِيْ حَسَانِ
بِيْنَهُ اِيْكِيْ بِيْرَا اِيْ سَلَامِيْ	كَلِمَتِيْ بِيْرَا بِيْنَهُ فَا رِيْ اَوَّلِيْ
زَهْرَا غَاثِيْ شَغْلِيْ وَاَرَا شَغْلِيْ	دَرَا نَكَلَهُ ظَاهِرُ اَوْنُوْمُوْمُوْرُوْرُوْ
تَهُ سَبِيْبُ اَوَّلِيْهِ وَدُرُورِيْ	بِيْسَ اِحَا زَتِ وَبِيْرِيْ اِيْمَ فَا لِيْ
اَوَّلِيْهِ زَهْرَا تَقَاَصَا وَبِيْرِيْ	دِيْرَ اَبُوْطَالِبِ كَلِمَتِيْ وَارَسِيْ

كَلِمَتِيْ دِيْمَرُ

39a

دستور است بولوشه حیدیه
عزت عظیم اکرام قیاد راق
کوروب صدای چو زلفی
بینوب ایچولدی چو قند و نبات
ای طایب خایکاینه سلام
ای خراج ایوب یونلر انجی
برکشی زاده کلین الوند
صباحی لیلادرهمان یونلر
کول اگر کورسه اولور حیدرین
یوکه اولسون فدی جانیه تار
هم دوشمی اهلنه یورد رستم

عنه کلدی سعادت خاینه
پس حیدیه قوشو کلدی کولر
الوی انی ایننه اول زمان
اورتیه یالیدی چو صف صمان
دیر غایکه سوزا چو یول قلم
نه ویررسه ددی بیتیه دخی
اندا انی اولونیر
چو استدی بوسوزی اول ماه
قیده روبین اولدی بکری لوله
دیر عتکه به هم یا جان چها
دیده بن سالیفا دوش کورم

38b

خلقه اظهار اینلر احوالی
دیرا کور بن ایجه انون کونلر
ویردیم ایجه ایله کلین الوند
بلا دیزارنورک محروم قلام
حق یخا اول کونلری کوشورسون
یوایشه بن صبر اینر نه اوله
سوزا چوبن انی سیر کلش اینر
حق غنایت ایلنه توفیق اوله
کوزلریدی دایما یولکون اول
غایکه دخی غیان اولدی یهان
ودی یوایر حیدیه انا یه

کندو بلورینه کندو حالین
یعنی کور محمدک حیدین ویر
انی کندولر محرم قیده لر
قاید بودرده یانوب یا قیدار
ایرو لوغی کسلر ویرسون
کیم باله ایم غایکه یوله کله
کیزی فکریم لکشا فاش اینر
اول رسولرک دزیده درماون
حق کون کله عجب دیرلری اول
پس سعادت خاینه ایودی روا
دولکله دوا من اولسون نایب

عنه

اَجْمَلُ تَوْرَاتِهِ مَوْحِ الْمَيْمَنَةِ خُذَا
 قَبْلَهُ دَعْوَتِ اِقْتِنَى اَوَّلِ اَمَلَيْنِ
 كَوَلَدُونِ بَنِي دَخِي اَوَّلَكَ صَوْنَا
 سَبْزِ يَلُورِ سَبْزِ اِسْتَمَدِمِ اَنْزَلِي
 بَيْنَ اَوَّلَةِ خَفَرِ غَالَةِ دِرْ اِيْدِيْمِ
 اِسْتَرَمِ اَوَّلِ دَارِي خَلْدِ بَا قَيْدِ
 كَيْجِه كُونَمَزْ اَهْ اِيُوْبِ اَخْلَادِ
 اَبُو طَالِبِه خَبَرِ اِيْلَتِه سَبِينِ
 مَوْحِ اَوَّلَتِه حَشَرِ دَاكِ اَوَّلِ اَنْتَامِ
 دِرْ طَلُوفِ بَرِ رُسُوْلِي فَضْلَتِي
 الشَّلَقُ وَالْاَلَامُ عَالِيَهْ يَامَنْ كَرَّمَكَ اللهُ

اَوَّلِ حَسْبِ اللهِ مُحَمَّدٌ مَصْطَفَى
 كُلُّ جَلَدٍ لَمْ يَخْطِ حَبِيْرٌ بِلَا اَمِينِ
 دِلْمِ اللهِ وَبِرْهْ اِنِّي بَشَا
 بِيْجِه بَكَلِ اِسْتَشْوِي حَوَالِ بَنِي
 بُو دُشِي كُوْرِي بِنِ اَوْمَارِ اِيْمِ
 يَلُورِ بُو مَالِي مُلْكِي فَا بِيْدِرِ
 اَنْجِيُوْر بَيْنِ اِسْتَوِ سَبِينِ
 دِرْ دِيْمِ غَا نَكِيهْ نِيْزْ وَارِ سَبِينِ
 كَرِ بُو عَالِ خَلْدِ دِرْ سَهْ صَحْ شَامِ
 كَرِ دِلْمِ اَسَدِ بُوْلَهْ خَالِدِ صَفَا
 الشَّلَقُ وَالْاَلَامُ عَالِيَهْ يَامَنْ كَرَّمَكَ اللهُ

كَوَلَدُونِ بَرِ اَوَّلِسْ اِيْ اَنْزَلِي رَوَا
 نُوْرِ غَرْقِ اَوَّلِي جِهَانِ اَوَّلِمِ
 تَعْبِيْرِ اَنْزَلِي بَرِ كَشِي بُو دُشِي
 دِرْ سَهْ بِيْعِيْرِي اَخِرِ زَمَانِ
 اَوَّلَهْ اِسْمِي هَمْدِ مَصْطَفَى
 جِهْلِهْ بِيْعِيْرِ لُورْدِ اَوَّلِ اَوَّلَهْ اَوَّلِ
 اَعْلَا اِسْلَامِ اِيْچِرِ اَوَّلِ مُحَمَّدِ اَوَّلَهْ
 وَفَتِي خَلْدِ دِرْ اَوَّلِ اِيْ اِيْظَهْوَرِ
 حَقِ اِيُوْبِيْرِ دِرْ سَبِي اَشَا نَصِيْبِ
 دِرْ حَبِيْعِيَهْ غَا نَكِيهْ نَكِهْ وَارِ
 سَبْزِهْ بَنِي قَبْلِ اِيْسَهْ كُوْرِ قَبُوْلِ
 صَاغِ يَانُوكِ دِرْ يَهْ قُوْنُوْلِي
 جَنَّتِ اَوَّلِي كُوْرِ اَكْمِ رُوِي
 خَبَرِ يُوْرِي كِيْمِهْ رُوِي شَتُوِي
 كِيْمِ شَرِ عَقَالَهْ طُولَهْ اَشُو جِهَانِ
 خَاتَمِ اَلْاَنْبِيَا دِرْ اَوَّلِ اَوَّلِ
 حَقِهْ اَسْبِرْ كَسِهْ بُوْلِيهْ يُوْلِ
 بِرَادِي دَخِي حَسْبِ اَللهِ اَوَّلَهْ
 اَنْجِيُوْر جَنَّتِ وَغُلَامِ حَوْرِ
 سَبْزِ اَعْلَا اَوَّلَهْ اَوَّلِ اَوَّلِ حَسْبِ
 بِنِ سَبْزِ جَارِيَهْ اَوَّلِ اَوَّلِ
 جَانِهْ فِتْنَتِ قِيْلُوْرِ اَوَّلِ اَوَّلِ

طیبوب صبر اینده لر هره نه ایسه
 کیم قهرم مقصطفی در مختیار
 دخی ابراهیم خدیجک شایدار
 طیبوب سوزی قیاد لیختصر
 بک لکشا اید جکیم سیکو ریم
 دستور اولدی یو لکه اولوب روم
 نقل ایند یوسوز لری اولدم لکشا
 شرح ایوم نفر کیم سولیدک لکشا
 حمد ایوب الکمه شکر لکشا
 که ابوبکر ابرشور شاد مان
 اولده دخی شکر ایوب تو بیدار

کیم اگر اول ویرمه نر دیز ایه
 دیزل انجده سحر ای اختیار
 جمله اجدادی شریف اصدار
 کوجه یوسوز دخی انتر سه اثر
 انشاء الله بن ابی راضی قیاد
 یوبی ارشدی غانکه چو لکشان
 غانکه ابردی ابوطالب فائنه
 دیر حمد یجه سیر لریور سلام
 ابوطالب ایشیک شاد اولور
 بین هاندم اوردی اولور روان
 جمله یوسوزی لکشا تقریر ایدر

اللهم والحمد علیک یا نا صبر
 غانکه چون دخی یوسوز لری
 ددی ای شاه جهان خوش دیزور
 لک کو یوم نفر لری انانز اش
 غلام دیم بود رای شایم بزم
 صد قیله می سولر سیرن یوسوز
 دیر حمد یجه غانکه نیر ای جان
 یوسوزی جانی کو شکر سوز
 دیر حمد یجه لکشا وارک لکشان
 جمع ایوبین بابا مه کو نودول
 مستکنه سولیده لر سوز لری

اللهم والحمد علیک یا مقصود
 یا شاه طودی مبارک کوز لری
 کوجه یوسوز لری شرح ایلد دیز
 یوسوز لری ایدر سیرن کجا
 ای صحرای لید یوزی حالیم بزم
 که انانز سوز لری سن بری
 لکشا حقیق سوز لری ای جان
 صحرای لری لکشا ایلر ص
 مکه اولور لری جمله عیان
 لکشا یونلده او کدی ویر سیر
 کیم لکشا قیله لر اوز لری

کیم

كِسْمَه اِيچ كوزونه كوسترمدى
 نر لطيفه اشوي بگوزارلاستى
 مستر مى ايلك بىزى دىزى
 سدا بىزى بو خلة رسوايىلا
 خام طمعد ر يوقا هوى اوكا صو
 يعنى لايق كوزمدى بويى
 لهر كرم لهر شوق لهر حبيب
 بولكه بگوزارلاستور دينا ده بىز
 اوليا لاه انبىا لاه ر بىزى
 جملة عالم لطيفه محتاج انوك
 تلمدى تلمدى بگوزارلاستور

اولو بىكل استوي كوزا
 نه ديه نوم شوي واروز بىلا
 دوردى بولوب بىزلا سول
 بويجه سى سوز دورده سول
 سدا حديجه خاتونه ارلاستى
 دوندى عىناس دىم اى ناكس كى
 بو عىل لهر حبيب لهر سىب
 لهر كوزلور حسن اچينه قى بىز
 بىز بوز بىك خى دور سوز
 شىخ انوك دور براق تاج اندا
 اولانك انور اويجه زمان

مصطفى استوي شادان اولدى
 كرم حديجه كى بردا بى كوزل
 لهر شكوراك شىمىن ايدى سوز
 عشق حديجه كوزلوقا اودى
 كوزلوشادان اولدى طوقا شوق
 دوردى بىز اولدم بىزك اولغىز
 ددى ياغور دورور كوز بولكه
 اول حديجه ناه يا ايسه واراك
 بىز بوللا بى دونوب دىزى لاه
 كوسروردك لهر لى ايله بىز
 سدا بولور سىن خود حديجه حلا

حافى ميل ايدى كوزلوقا
 عطر اچينه بوغرى لاه بول
 جانلوى حيران ايدى كوزل
 مصطفى ناه كوزلوقا دىق قوزى
 خرم اولدى خوش صفا و دوقا
 بىز بوللا بى اويجه واراك بىز
 لهر قالدان محرومى ال بىلا
 قزىن ايسك لهر نه دىزى بىز
 بىز لهر ايشك طانسور بىز
 بىشدى نولوى عفا لاه بوسوز
 حوبولوى اولو لغى مالدى

ههان کور کور دی خانو انی دور
 صور دی خاین بادی عزت الی
 وار سور حاجت بیورک انی سیر
 سکر بر انی بلکه یا اگر حب
 سیر کورک اچک کورک ایلر نهان
 وار لغم ویردم لاشا جانی بیله
 کور سیرک غیب لردک بنی سن
 بیز یوزنه انس جیشا سوز
 اول دخی راغب دور لغم بلنجا
 اوکیا ساین انی قلد و غیر طلب
 بیز دور اول یوق لاشا بیز چور

حدیجه خانو نکه اوینه وار
 قوشو سکر دی کور دی عزت الی
 پس دیوی اهل و سهار یا عزیز
 اول دی بر سور استیم دور
 دیب اول سوز و غرور و رخصه
 مصطفیٰ ی سومش بن جانیله
 یا صغیه کور و کور و نه بار
 کورک یوزونه کی مکرار چاکری
 جان دلک طالب اولتم لاشا
 پس صغیه دیوی یا خنوق عجب
 کیم کورک التی بر او سنن لاشا

کور مبارک الکری اول یو یه
 ماله یلر سه ویر یوم بن وار
 کور یو غلام خلق دیر سه صغیه
 کور یلر ایلر بوله جانیله صفا
 الصلوة والصلوة علیک یا شهید
 الصلوة والصلوة علیک یا شهید
 مصطفیٰ دیوی عیسیٰ یلور کور
 سیر وارک انی ولله اخی بها
 پس صغیه مصطفیٰ ناله سی
 مصطفیٰ هر کز بلات سوز یلری
 بن وار یوم بیلیوم دخی یکن

لا یق اولن او اجدی صغیه
 نقوی قویون ده و نه قور
 مدح اولسه حسن وک اولن قور
 ویر صلوات بر رسولی مصطفیٰ
 الصلوة والصلوة علیک یا شهید
 الصلوة والصلوة علیک یا شهید
 سیر دید و کور کور دکل دور
 او جقدز اولور اول طوبی لاشا
 اول دید یکن بن صغیه سی
 اول حدیجه لغم نزاع الی
 قلقدی کیدی طوبی انی اول

44a

مصطفیٰ اور تائید ای رجب
 دستور اولی چون ایچ ویزدیلر
 فرسوسن چالغوزی جلد رباب
 دوروی فرشواری حرمت الاهی
 لهم بیوردی کم طعام کوردیلر
 باشلدی دیر کله وکیز بیز سینه
 دیری بیورک نه حاجدیر کم اول
 مصطفیٰ به اسسور و سندرک انی
 لهم اولودورر کتخا کچن سور
 کسبه لهم کز رضا اول ویزدی
 اندک اچلسن و رر اشبو یول

دور بیلر پس جمله غم لری
 او اخی بیلوی منزلینه واردیلر
 او او تور مشدی ایچر بوی شراب
 بونلوی کوردی چون عزت الیدی
 تیزده شکله صالدیلر او نور دیلر
 چون طعام یانی ابوطالب
 حاجبوم و اردورر قلعا قبول
 ایدر اولوریم حدیقه خاتون
 اولدیکه بالغه دورر قریب
 چوق اولور استیلر وارعدی
 دیری بونلر بیز راضی دورر

43b

انده در حسن شما لیل لهم جمال
 لهم ملاحت لهم بلاغت سماندر
 یازک دامن دوز و سوزلو بهاولان
 معجزاتی خود معاین اشکبار
 راضی اولدوغی انده والله سکا
 دردی خاتون تیرنهای طولنری
 حمله ساین بخشیش ایدوب لهم
 باشوم او سینه ددم دردی
 ایدری قوداش او نور نیرطو
 کوریکین اشک و کین همد سیدای
 الای عوس ابو لهب اوده

لهم بهما و لهم ظرافت لهم کمال
 لهم فصاحت در تله عافی
 لهم دیانت لهم سخا سبیل
 لهم در و دیک صفاتی کرکار
 خوش سعادت در بخشدر او کدر
 التون ایچو بسته یوزده وار
 یازدم ایت کمال اشبو استی
 واروی ابوطالب اوبنه اولدم
 اش خود به شدر سیز دای وارک
 جمله سنی شما دخرم ایلدی
 بیزی اوده دوشدی جانی بلزله

دردیلر

کوزینه اولدی بود نیاطلمو
 وارقه وارقه قاتنه دیر باغو
 وارقه ایدر ایدر دیر کوخلو
 یلخا ادم ویر مشدر هر بری
 کیم قوشی مشدر برر سکا
 اشبو اوچکن لریم ترک ایم
 مسکیر سکا بلورسین یونکی
 اولد لدر وار وور ویریلدی
 مصطفی ایچن دینار سوزی
 وارسه دیکل سن آنک عیبی
 لطیف کور کور در حال جمل
 کور خالی غایت ایدر نفس کریم

اولدی بای کیشانه واروی
 شمدی برور وسته انی بریم
 کیم عرب ایچن عار اولور کشا
 حن بین القوب دیکل ایچین
 عار لور سکا یعنی در ویش در و
 اوش سوطه بین بلم شمو نکرو
 پس قارنی دخی قالد بلر همان
 چون حدیجه خاتونه نیدی خبر
 دماغه چقدی سودا ندر بخاری
 در دله خفه اول یانا ندر نهان
 جانی اولدی صفور کور کور ملول

کوزینه

هر دو عالمه اولاد بين بختلو
 عقل خود يوق کوزي دني کوزي
 کم ککاخ ايدم بکون آني سخا
 قول قر ووش مال ملک سيم زر
 تله بني اول نوردن ايمک جلد
 نوتنا ايدم زم ملوککل سوزم
 سور سر لوطا مويه از غولک
 برکتله ايدم بونونک همان
 باش قويسنه دور شجاء اوليا
 ايسته سون حق بختايمت ايلسون
 قامو خلقتک بوجه دور درجه

حق قيتنه منزه اولور اولور
 ددي ايمتله انام ورميش
 ددي شکرانه ته ويررسين
 ددي يا عموکم کونکله ديلر
 والقم يا عمو بونونه فدا
 وارقه ايدم مال کونک يا قونم
 اولجاغ اول قيايمت کونکري
 اير وختکدر مال ملک خانان
 نيسي نيسي ديدوکي و قيايمت
 بختا اول کوننه شفاعت ايلسون
 کيم انکه الله قيتنه منزه لي

ديدم خانون وارسته عيني درخيل
 ددي اول يوزي ککش آني شر
 بالحق بوزيه ککاز صوري
 ديدمي خانون بالده عيني تور
 ديدم والله قامو عيبوز اولاد
 الله اولادي زي عيب کرا آني
 ددي خانون درو شجاء عيني همان
 وارقه ايدم کيم قيرم وار رسين
 ددي وارکيم اولور در صا حيدر
 يرموزي جمله انکه حکيمه کچر
 تا قيايمت قلده عيني روزگار

کيم انکه آني بندن سن سويلکل
 کوزري جاد و سوزي عمو
 جانک جانک بختل عيني
 انام انام عاز ايدم رش ندر
 جمله نقصا نکل دني اولور
 يعني درو شجاء کونک دوزي
 بيمه چوق مال ملک خانان
 خانون ايدم مصلحت کونکري
 اولور درو شجاء اير زمان
 حقي باطلونک جهاند اول
 قايمة قلده آني يادگار

حنّیه ننو مکله بنی اولور در
 عیب لویش سبیل محمد حضرت
 واجب اولش سکا اطفاله لاله لاله
 قومی برکه بگز یاک دان
 دشقان اولور کافک کلمه کیم
 قیروم ایستو کلمه کیم کیم
 سر نش ایدر لر اوتا نور نور
 اول نسیمه اصلیه سنه اولور
 اصیل یاک کتو آری فعلی قیمر
 حل اولور قیمره جمله شکلات
 باشکاف قصه ایله دیم سکا

دیمی ای قوداش کتاهمه در
 ددی بر سوز سولش سبیل قتی
 کرد گسه ایستو سوز سبیل
 کیم بر ایدلای ایستو کلمه کیم
 سومین کیش ای اولور کیم
 دیم قوداش عیله یاک کیم
 بین دیم در ویش وارم قیمر
 ددی در ویش ایسه نوله ای کیم
 مالی یوغیه سبیل در عزیز
 ظاهرا یور کیم در ویش کیم
 راض اولور قیمره کیم کیم

هم شفیع المؤمنین اولور کیم
 ددی یاعوزمان اولور کیم
 وارقه پس اولور کیم کیم
 اول شراب ایچدی و بر دی ایچدی
 ددی قوداش نیمی ایچدی کیم
 وارقه ددی کیم کیم کیم
 ددی ای قوداش بنی اولور کیم
 دیمی عیله کلمه کیم کیم
 حنّیه کیم کیم اولور کیم
 انوار حنّیه کیم کیم
 چون استوی خویله یور کیم

اولور در محبوب کیم کیم
 کیم شفاعت ایله یاک کیم
 سوزدی قوداش کیم کیم
 کیم کیم کیم کیم کیم
 یاک کیم کیم کیم کیم
 اولور کیم کیم کیم کیم
 اولور کیم کیم کیم کیم
 سکا دشقان ایله سبیل کیم
 اولور کیم کیم کیم کیم
 کیم قیمره یاک یاک کیم
 مست کیم کیم کیم کیم

کرم کرم اهلدارانک سبکدور
 ورقه ایله بیس خویله کیردیلر
 بخش اکر اتم ایدر کوردی انلری
 سلاقمودنک بری سورقده یاکلا
 یعنی دشمانلنک نلدرنک هین
 یعنی یا یور قیریم اول در
 اختیار ستر ایدر اول اوکونک
 لهر ایشی بویله نهور قلدیم
 لطفله عقیقل چوم یا یکلوان
 بیس خویله ایله کور و سولر
 ستر قوم قیله یوم سور برین

دردک
صنعا

هکان

بریزی

دیری بن انلاری راضی قیلور
 بیس قیوی قاقدر یون و برین
 چون اوطای کورجه بونلر
 حن قلعا دی دیدی لامر حبا
 برنه دشمانلری کوردرنک ایمان
 لهر محمد حفر تنه عیب دیدک
 بیس خویله دی دیدی یا سید شها
 کند و کند و سه دلدیم بلدی
 چونکی بلدی غزه کالیم بن
 سولیه دیدی دردی کور یکلوان
 ورقه دیدی یا یا یکلوان

طاقتار یوقدر یواشی قافل
 اولور نالان اینه و دان
 و برنه لم انی سنی خورانه لم
 یوقدر دینا ده کز سلا سر
 اول ای طایب اویته کیردیلر
 ده ریشری جملهی اول و کلنه
 دوروب و کوردی قایوده نو
 اولقلیل بونک در یورلجی
 سولیه یا شمسور یوسور
 سوزم کرجاء اشدکی ایشی
 بونلرک قانتنه عیبه وانه لم

دیری

کرم بی هاشماله دشان اولقل
 قورقورکی بویجه حن سنی
 سوز ایشیدر سلا طور و وارنه
 لهر حیدریه خا بونه بونلر یاکلا
 بیس خویله وارقه ایله وار دیلر
 عوسی عه شعی جملهی انده
 یوسور سولیه سورقده انلر
 حن اندر یا عجل سن معلول
 کسرم بویجه اندر یا سنی
 ددی قوداش یجور کور و کیشی
 چون خویله دیدی واریم دو

و...
 جمال من حاضر اول و کور شمع پند
 اول حدیجه اوینه خلایق شو
 دیاده اولور ادیبی بوند سسکا
 سکل دی کوی اول حدیجه اوینه
 کی تر انا ایله خلایق سن دیدی
 شول اشیکم دیر ایزک اولیسر
 کو خلیفایت حرم اولدی اولی
 مدح اولور حشر ده اولور غام
 ویر صلوکات بر سو فی صمصافی
 صلوکیه و سسکا سسالیگ
 الصلوة والسلام علیا یا محمد

لکن ادیبی دیمرم شمع پند
 طحطا سیز برین جمع اولور کفو
 تانجام ایلموز اندر اشیا
 دیدی بوی اولور دیک دندی
 شتلا دی خالی لاشا سو یادی
 کم اولور طحطاه بوند کلبیسر
 پس حویجه خاتون اولدی شاد
 کی نو خال خلق دیر سچ شام
 کی دیر پند بوند جانانه صفا
 الله زاده عیسی تعظیف
 الصلوة والسلام علیا یا احمد

صاعقه یله دورخی یارنه صلی
 در دیر صبح جلاله اکران اتیلر
 لهر خویله دیر ای سینه سسکا
 فردا شمع پند وکیل اتم یقین
 هویکه ویرزاسه ویرسون آتی
 ورده دیدی دیلم بوی نهان
 وار دیر ساسانات اولور سسکا
 فردا شمع پند وکیل اتم بیلاک
 هویکه دیر سسکا ویرسون اول
 وارده قلدری باشی سسکا
 بوا اولور دیک حدیجه پند اول

حاضر اولور قیل اولور غم
 بوند چوق درو لغام اولور
 بر سو زور وار قوی اولور غم
 اول حدیجه خاتونه ایلی
 کلبه دایمی استی سسکا
 کعبه سادات اولور غم
 اول خویله دیدی یارنه
 اول حدیجه حقیقه طاق اولور
 کله زین کور راسه کورون اول
 یارینی زلفش قوی غم
 کتور و زین کور و قیادی

50a

دېکې لطف اېله سلا او تور هاله	دېکې لطف اېله سلا او تور هاله
پس محمد صدق کچو او تور	پس محمد صدق کچو او تور
اون طبق النون بله دخی کش	اون طبق النون بله دخی کش
دخی مرجان افانچي هم اي انچي	دخی مرجان افانچي هم اي انچي
هم بر غيکه او جبر آرسوندي	هم بر غيکه او جبر آرسوندي
حافظ ايتري دخی اون اعلى قوما	حافظ ايتري دخی اون اعلى قوما
دېکې اي نور عيم مصطفى	دېکې اي نور عيم مصطفى
بوجه اثواب کيم کور ز شکراني	بوجه اثواب کيم کور ز شکراني
جمله سې هې يو که اولسون فوا	جمله سې هې يو که اولسون فوا
امر پکړله بن قو کور وار نه يم	امر پکړله بن قو کور وار نه يم
دېر محمد کيم ايا روحي روان	دېر محمد کيم ايا روحي روان

49b

دېر ابو طالب محمد اي يار	دېر ابو طالب محمد اي يار
سويله کور يزدن سلام ايله لخوا	سويله کور يزدن سلام ايله لخوا
صکر لخوا بن پهاسيان وېر وړ	صکر لخوا بن پهاسيان وېر وړ
لهم دخی کندوسي حافظ اولم کر	لهم دخی کندوسي حافظ اولم کر
پس محمد ايشلاوب اولوي روان	پس محمد ايشلاوب اولوي روان
اولوي د خاندان او نور ورس ايدي	اولوي د خاندان او نور ورس ايدي
و شوق د خاندان کور دي کلور	و شوق د خاندان کور دي کلور
صحرابوب د خاندان اندي همان	صحرابوب د خاندان اندي همان
دېکې اي يار حال کور ندر	دېکې اي يار حال کور ندر
دېکې عيم سېن سلام قلاور	دېکې عيم سېن سلام قلاور
وېر سېن سېن برقيتمو بن	وېر سېن سېن برقيتمو بن

دېکې لطف

اَلدَّيْلُ جَمْلَه سَلَامَتِن بِالْاَتْمَامِ
 سَلَامَتِ اَنَوَابِي اِيچِرُو كُونْدُرْدِيلَر
 دَدِي بُوخْدَلَكْ اَوَلُقْ حَالِ
 دِيرْ اَبُو بَكْرَكْ اَوَلَه بُوْرَقَانِ
 فخر غلام اوغرونه فو اقبيلور
 دوستلار شاد اولدي دشانلار
 جملَه سبي اول ارايه خاضر اولور
 بَر ارايه جمع اولوب شمسيله
 دشاندق بغيرينه اورديلر دوكور
 حقي مستحقته يئورد ييلر
 كندري دحي كوكلكم بذر اولش اي

بونلر دِيرْدِي اَبُو بَكْر سَلَامَت
 اَبُو بَكْرِي اوطيله فونديرديلر
 چون حديجه كورد بويجه دَر
 شاد وگلار سبلورم ايني عيان
 سونوبن كندري ماني ويرير
 اَلدِي اَنَوَابِي بولر قلدي قبول
 مَكَه اَوَلُون رَفِي دعوت قِلور
 اولدم اِيچَر قلد بِلر عتد نكاح
 چونكه بَر قاج كون هم اوتولر
 اِكسين بَر ارايه كندريد ييلر
 حديجه زين ايتيدي بَر سَر اِي

اِكْمُونْدِيكْ اَقَه لُق واردر اشبي
 دِيرْ اَبَا بَكْر يَا دَوْسَم جَسَم
 صالترم بن بوني سَكْ اَبَا يَار
 سَلَامَتْ قَدَم بَصُولَكْ بُو كُون دَكَايَه
 حَمْد لَه چونكه اولدم بَر مَراد
 تَرَكْ ايدوبن بويجه اَنَوَابِي مَالِي
 اَفَر بِنلر اولسون اَنَكْ صِدْقَه
 پس حَمْد كُور ورن قلدي عَجِب
 كُور ورن اَنَوَابِي خاندملر هَمَان
 حديجندق فابوسينه ايرديلر
 فوشوشوبن باباسينه ايرديلر

صكك بوني كيم اوده بير دحي
 بولونه اولسون فو احايه سِنر
 جملَه سبي سَكْ اَقَلْدِي بَر كُونْدَار
 كيم حيات ايردي سِنر بُو تَنخِه
 اَوْن قُونم اولسون بُو كُون بِنْدُون
 اَوْن قُول اَز اَدْلَدِي هَم اَوَل
 طون كُور دي دحي هم اَوْتَسِكْمَه
 صِدْقَه لَر اَن اَفَر ورن اولسون اَنَكْ
 كندري اوتخه يور بِي شاد مَان
 فابو چونكم ايني كوزديلر
 مَرْدَه ايدوب اَتخا بَقْلَم قلد بِلر

بونلر

52a

اړ و غورن جلمې جمع اولون
 جلمې ولېدې یوله خاص غام
 پس طعامو مسکن طوسونلر
 برجون دوشاک کوردی اوله
 دوت یوزار شون ایدې هم بلای
 خلق عالم یونه حالدر بولر
 کسه اې شرح اینه بلیک محال
 دخی هر دانه سی جوهر لایدی
 پی حساب پی قیاس دوتن قاش
 جلمه سی دوتن ایدې بلیک لایر
 دوتن لول دوشاک اوزنه جلمه

قومه خلقی انه سندر
 جلمه یونر میوی انجیر طعام
 یونل قایت قوتقلق ایلدی
 کورنه قیلور حدیجه بعد الطعام
 اولد و شاک یو یو طوکنی بلای بار
 مکه صحر سینه اې یاند یلر
 دوشاک اوزنه دوتن لولر
 اربوبو یو یو کوب انجیر و اید
 لعلی یاقوت هر بری قیلور طام
 دوشاک و میوی یو غان پی شمار
 میوی شامی طونلر جلمه هر لید

51b

بریر جمع اولوی چون اې کوش
 اې طایر ایلله غایکه شاز اولوب
 د ریلور لر بر ایه شادمان
 چو که خاسور یو یو خوش کوردی
 خورنگر بو یو یو مایله مثال
 اولیجی بودر اې بختیار
 یوننه سناک مالی املا کین پیروار
 چو که د شاک اوزنه ایدور یوسون
 چون ایدور بلیک اوه اولور
 ناکه بر صحر ایه انگر جمع اوله
 قلدی تر ایلله مناد بلر نرا

شاد قدی یلدی کیم قول و ایش
 سونور لر حقه شکر لولر
 کجی یو و جهله ايام برز مان
 هر بری یو و جهله طلق ایلر
 برکون اوله انجینه یوزوله حال
 دیه قاندق شکر و کینه ایلر
 یا کجا سوز دیه جلمه حالق و ایلر
 ساجه حله غورون اولور دی اوی
 مکه اولور دی دغوت قیلور
 اعلی مکه اولور کیم یلر سکه
 پس طعام حله ایلر یو اولد اوه

یعنی در سبزه عالی یوقا نور منبر
 و سبزه شاد اولدی دشتانی
 و بر صلوٰات پر رسولی مصطفیٰ
 الصلوة والسلام علیک یا عجمی
 الصلوة والسلام علیک یا زکی
 غیہ ایام بو حال اولد اولدی
 بری فایم بری ظاهر ابدی
 که قنزلاریدی فاطمیه بنور
 رقیه ام سلمه ای حبیبی
 بری سبزه بو الفاصه اوجانده
 که معلوم اوله تا تم اکی فرقه

غیہ دیه سبزه محمد فقیر
 و سبزه اولدی تلخا رب جلیل
 که بر صلوٰات پر رسولی مصطفیٰ
 الصلوة والسلام علیک یا عمری
 الصلوة والسلام علیک یا مدنی
 بولار خوش حالیه دراک و بری
 حدیقه دراک هم اکی و عک اولدی
 رقیه ام سلمه زینب ایار
 علی نده فاطمه اولدی نصیبی
 که عثم نه و بریدی اکی انا
 رسولک یا نبی ابدی چونکه فرقه

باقون بری برین کور مو بلر
 دخی و چور کوله بشور خازین
 کجده ورت یوزده وه دروچین
 هر یازده اکی و کسمه سبی
 و دیکو بو دلو مال برکسه ده
 و دیکر کسمه استی و ب کور موی
 و دی مکده اولور رینه بیلاش
 دیکو بو کور دیکو کز خیل حشم
 بو درده وه فائز مال طوار
 بیلورن بواشی بویله ایشلورن
 حق تعالی دلیقم قنری یا یاز

کسته بونده سبزه ابرو بلر
 قوشوب خدمت ابرو لر لاله
 یار انا در دخی درو فائز
 سیم زردک اولسین جمال
 کور و برن ایشولش دنیا ده
 کسمه بوسه عقلی ابرو موی
 سبزه سیم بوسوزمه شاهد اولار
 قول خازین مال ملک مختار
 هر یازده در هر کده وار
 قاشوبین محمد یا غشدر
 قولورن خاصینه اکسیر مال

صبارك بغیر تبه هم بغلدي طاش
 مرادي اول ايدي الله هادي
 مرادي نه ايسه معلوم اولودي
 مبارک بگزي كول وش صولت
 واروب عايكيه بوحالي صور
 محمد يمين يمز اولدي اناك واش
 هما كول بگزي صولتور روانه
 سينه ايدو پرورو نه ايسه حا
 هلا ن اولتني سگن احوا لکونه
 محمد اولتني کوز نينا ياشي روا
 ديور بير بخا اتي کيم نه انوي

کهي اوج کونه نيز اتمکي اش
 کذاستري اول د آغدن مرادي
 رساند سلاک د شنه بلوردي
 سورسه حقه طايپ اولتشي
 کوروب حسن اناک حايين قبول
 نه غايکه د بگزي اي قرينه اش
 محمد دونوي اناک قوتی هلاک
 محمد داک اتوک ديوي سوالی
 د بگزي يا محمد حال کنگز ته
 شول کول بگزي نين شين صولت
 اگر کيسه سني انجند ايسه

کهي

کوردی شاه پيا طاه احمد
 صعين ايدي لشاريت کرکمي
 قين نيز يوله اوج سه او سوز
 بغايت خوب ايدي حصني و خلقي
 اناک کونکه سي دوشن ايدي بير
 صبي اوده دوشنه يا غز ايدي
 ايدوي دائي دکر ليک طاعت
 کهي غمکين اولودي شاهي خندان
 کهي صلت اولوب ايدو غزل
 عبادت و کر طاعت دائي ايشي
 چغا دي اولد سراط غينه دائي

سوزي سگريوزي طاکي کور
 کور ناز سوز ايدي بالاقوي
 قوتاري اوج کونه دك سيار
 مستقر قاردين حق لشاريت خاني
 قوجسي اناک نور ايدي زير
 سبکک جينجه اصاد قوت ايدي
 کچه الحق اويوزدي ايدي سلا
 شاه غصه نوزدي شاهي شادان
 بولوزدي روي اناک حقا و
 کهي افاري دورو کور ياشي
 يزد ي نيز ايکي کون اولودي

دیدی جبرائله کرم یا عبادی	دیدی اولی ساعته الله عالمی
دیدی قرائله قیل لکشا اشارت	یوری ابورجر جسمه رسالت
عیان انسوت حکایتی و حیرامی	دینا دعوت ابورین خاصامی
اولوق ساعته حیر طایفه قوی	حقایق امریاله جبرائیل اندی
بقاییت حقوق ابورین قوی جلاله	رسول الله بقوی کوردی ایندی
بن اقصیم ندر یلکم عباد دین	دیدی افریدی یلکم قرارت
نکم حق امری اتی معلوم اتدی	یکم افریدی سوسنی تعلیم اتدی
نکم حق امری وارسه اتی سوبه	دیدی وار حقایق دینه دعوت
که تعلیم ایله خانقه حق یلدر	اوقو قرانی امری بهی یلدر
سولیم منکر اشتر حقیقت انکدر	اولکم امریت طوقار جنت انکدر
اولور لر هریری امانته لهدم	حقایق امری ایله جنت جهنم

نکر قیل لکشا سن برکوله سیرین	قولایغیه ایوم هریری یار سیرین
دیدی عوسسه اتی یار وفادار	که بن اولنه منیم بهی کسکدر
بخاشار یلدی عشقی الهی	کیم اولدر یار و شاهلارک الهی
انکه عشقی ایله دونم حراته	اوقو یلکون کوز یاتیم اولمدر رطا
که هر کون الله یوقدر اختیارم	دو کندی قالمکی صبریم قرارم
ایشیمی یوسوزی اول یهلمو انچون	دیدیکم یارین اولسون قود یلچون
کورد لر ایوی اتی چوق کر امت	بلوریدی چون نبوت عیلا
ایور حق مشکلاک دوشمنه اقام	لهین ظاهری کیم اولور عیلا
حیر طایفه واروریدی هم اکثر	اولوریدی طایفه انکه یار منور
ایوریدی طایفه اوزر نده عیادت	که دایم یوبله ایو کیشیا عادت
رسول الله مکر کونلده برکون	حیر طایفه اوقور منیم

شهادت ایلوین اتی مکرار
 یلوین نامل اولویم شعی الان
 رسالتنه عمری ابرکورمی
 بوکونه ابرمشم الحمد لله
 یولینه ویرمشم الحمد لله
 دینه کیرمشم الحمد لله
 خلاص اولوم علیه الحمد لله
 بوکون داک وارمشم الحمد لله
 که خیرعالی بولمشم الحمد لله
 شفاعت ایلده رض الحمد لله
 که قدره ابرمشم الحمد لله

میسر ایشیدی ایشا اقرار
 که منظر اولمشم بونجه زمانه
 دیرایوم بالایی بن کورمی
 ددیکم کورمشم الحمد لله
 قوتاجی وختی ملک حالی
 محمد مصطفی نورم خدا ناز
 جهمه بقایت خوق ابرورم
 یارین وارالیمی جنت عزه
 قواشکر ینا انه سسیم
 یارین محسوده هم اولاد اریه
 خدایه محمد اولسون پی نهاییه

سنه یوزک صومیه باعمر
 قویا جعفر اخر یوم القیامت
 نیلر وویلر خلق عالم
 که بن یحیی کیم ینک جالبیم
 همدن اولدم جبرائیل غائب اولم
 حدیجه کوروب انی فرستو واردی
 نبوت نوری التذکره بکورمشم
 حدیجه ددی ایشا یا محمد
 ددیکم یا حدیجه حق تعالی
 ایدوب بیجه قلدی شکر یندان
 شهادت کلامه سین تعلیم اتی

بولسردر قور امتیاز رحمت
 سنه اوله قوخالقه شفاعت
 شفاعت اومه سندک جین ادم
 حقارک رسولانه جبرائیلیم
 حبیب الله طوروب اوییه کلدی
 بغایت شاد رسول اللهی کورم
 صناسین ایدر کیم شعله ویر
 که کمر سگنا ویریش رسالت
 رسالت ویردی یخاشق تعالی
 نه دیم یخا تعلیم اتی قرآن
 کیم بیوردی ایسته انی طوطی

لِشَا الله حَبِيبٌ دُرْدِيشْدَر
لِشَا مُنْكَرٌ اَوْلَدُ اَوْده يَانَه
بَلَوْر مَدِي كِه وَجِي اَبُو رَمْدِي بِل
كُودِي اَحْمَد حَقَّاق كَارَمِين
مَلَا لَبِي كِيد رَاوَل شَا حَبِيبَان
تُرُول اَبُو ب دَا اَوَل دَعْوَتَه
كِه سَنَسَان قُوجِي اَنَسَه هَر
خَجَار تَه اَبُو وَجِي اَبُو
كِه اَنَه بَرِيحِه دُوشَنه كُودِي
مَطْلَع اُولُو لَر كِه دِر سَه سُوْرِيَه
اَو يَا زُوب عَاشِق اُولُو مَه لَقَائِه

قُو عَقِيبِي صِفَانِي سُوْلِيْدَر
اَنَّا اَمْتِي طُوْلِسَر جِهَانَه
كِه صَنُكِي حَبِي كَانُوِي جِهَانِي
كِه بَر كُون جِهَانِي اَلله سَلَامِين
دُوبِي بَاك سَلَام اَبُو سَخَا اَحْيَان
لِشَا صُوْر سُوْر سِي بَلَد رَد اَوَل
اَوْلَسِين سَمُو نَكُور سُوْر
اَبُو بَر مَكُور اَوَل زَمَانِي
خَجَارَت اَتَمَكِي شَامَه اَبُوِي
اَبُو اِي كُوش قُودَا رَد زِينَه
لِيَانَس كِيدِي كَش اَبَه آيَه

نِيحِه زَهْرِي اَبُو لَر بُوْر زَهْرِي
كِه بِن طَابِم جُوْقَدَا رَتَه
كُر بُوْر عَالَم خَلَقِي دِر سَه مَطْع شَام
كُر دِل سُوْر بُوْلَه جَانَا صَفَا
الصَّلَو وَالسَّلَام عَالِيَاك يَا رُكْنَه
الصَّلَو وَالسَّلَام عَالِيَاك يَا مَن اَكْرَمَه
كِه بَر زَهْرِيَان وَل اَبُو اَدِي لَه وَرَقَه
حَدِيحِه دِي لِيَا اَشَبُو خَالِب
حَرِ طَاغَنَه نِيَه اَبُو وَكِي
اَشَبُو ب وَرَقَه جُوْلَكِه بَلَد اَحَب
دَقِي لَكِي لِيَه طُوغَش اَوَل مَاه

نِيحَا بِيْتَه اَبُو سَم حَكْمَد لِيَه
كِه اَوَصِل اَوَل سَم لَهْد لِيَه
مَدَح اَوَل سَه حَشَر دُوْلُو لَر اَم
دِرِي صَالُو اَبُو رُوْر بُوِي ضَطَقِي
الصَّلَو وَالسَّلَام عَالِيَاك يَا غَفْلَه
الصَّلَو وَالسَّلَام عَالِيَاك يَا غَفْلَه
كِه فَا صِي طُوْلِسِيْدِي شَام شَرَقَه
مَحْمُود لَر اَشَبُو كِي صَفَا لِي
كِه جَبَر اَلِي اَنَه كُودِي وَكِي
دُوبِي بُولَدِم جِهَانِي رُوْج خَانِي
زِيْر اَبُو رَان اَبِيْتَه اَبِي اَلله

ههههه اوله سېن يار و فادان	ايک غلله اوله سېن شا يار
تسلي سېن بولوبين کيرونه ونوي	ابوبکر استوي وسوندي
اولودي دوشاخه کيرونه شوقول	دوتوب شامک سکون هم مکون اوله
روح اوله حشر دکه اوله نام	کون عالم خلقي دپرسه جرح شام
وېر صلوات پر رسول صراطي	کون دلسلاف بوله شول جاد و صفا
الصلوة والسلام عليك يا من ارسله الله	الصلوة والسلام عليك يا حجة الله
الصلوة والسلام عليك يا من ترسله الله	الصلوة والسلام عليك يا نبيه الله
رسول الله صلي الله عليه وآله	فصل رسالت
چونکه ابرشوي غمکه رسالت بل اي جان	
دعوت اتمکله مشغول اولدي سلطان جهان	
ددي ابوبکر غمکه مشغول اولسون سگفا	

دوشين شرح ايلکون تقير صورتي	دوتوب سېر ايچن رهبانه واردي
کماله نه يره قدره سکون سېن	ددي رهبان شا قدره سکون سېن
ابوبکر دور دوز آيو صابون	دديکون مکه شهر يور مکا نيم
دخي آخر رمضان پيچر نيزه	ددي ايک جهان قدره سکون سېن
کيه سرقه غره دکلوه وله آمد	اوله فر انا دي محمد
سکله جاده وفتي اولدي انشا الله	قوبس مکه شهر ايچن اوله ماه
حقاره قينه غايه سونجودر	چونکه خلق قينه اول اولودر
دخي حوري قصوري و جفا	انويچن يار دوتوب حق جهان
قورالمرکه رحمان الله	يازوب توران ايچنه اني الله
چينيم در بغايت مقبولدر	دپيشدريم غمکه خاص قورلدر
وردي اوله سېن ساره انشاء الله	دخي هم اهل اسلام اوله ماه

دکله

60a

قادر یروب ابن دعا قلدی رسول الله همین	
ددی یارب عمر له ايله دینی جاودان	
اول ساعت دتردی عمر یکه الی و آیاهی	
طاق طاق اولدی یکنی کویا کیم اولدی حزان	
ددیکه قلای شهبم سله رسول سید حقا	
صدوقه ایمان کوروب دینه خلدی اول زمان	
دینه کیم دیکین کوروب غایت سوندی مصطفی	
دخی اصحاب سونوب تکیم اندیلر شادمان	
ددی عمر یا محمد نیجه بنهوان اوله سید	
ظاهری جیتی دینه دعوت ايله بو خلق عیان	
چیقدی اندی نصرت دینی اشکار ایلدی	

59b

خلق صید اندی ایچون دوز مسدور دینه یازان	
سندی اندی کیم دوز دینه کیتی اربعین	
هر برینی شرح ایروب ددی فلان بن فلان	
بن سخا یوز ده وه دیریم بر وقیه دخی کیش	
اولدوروب اول سروری سله برطفه ویرمه امان	
بوسونری عمر ایشوی فاقوب طور رهمان	
انتیه بنوب سلاجین الی اولوب روان	
کوروی اول مغاره دونه نکر ناز قیلار قو	
سوره طه او قونور دخی اول بهلوان	
ددیکیم یا محمد حاضر اولمشدر عمر	
بودور قصدی اندی کیم کسه یا شتر دونه قان	

قادر یروب

60b

Yeremy Aslams ikiyevarak

(62x2=124)

59 varaklar

لَعَلَّاهُ دَعَوَاتِ اِيْدُرْ هِيْرِيْزِيْنِ اَوَّلْ عَالِيْشَانْ	
دِيْرْ اَبُو جَهْلْ عَمْسْ نِيْمْ قَانِيْ غِيْرْتْ يَاغَرْ	
يَاخِيْهْ اَوِيْدُرْ لِيْشَانْ قَانِيْ بُوْنِيْجَهْ اَوِيْ وَصَانْ	
دِيْرْ اَبُو جَهْلْ عَمْسْ نِيْمْ شَبَهْ يُوْقْدُرْ لِيْشَانْ اِيْچ	
اَوَّلْ رَسُوْلْدُرْ غِيْرْ عَالِيْشَانْ يُوْقْدُرْ لِيْشَانْ	
اِيْنِيْهْ كُوْرْمِيْزْ مِيْشِيْكَ بِيْرَاقْ يُوْلُوْتْ دَاغْ اَنْدَا	
نِيْهْ يَكُوْرْسَهْ اَوْلُوْرْ اَوْرْ رِيْئَهْ سَايَاْن	
لَهْرِيْهْ اِيْنِيْهْ اَوْلُوْشَانْ طُوْشَانْ سَنِيْن	
بِيْ سَاْنْ اَوْتُوْچُوْنْدُرْ حُوْرِيْ غِيْلَانِيْ جِيْنَانْ	
چُوْنَكِهْ كُوْنُوْشَانْ كُوْنُوْشَانْ اَرْتُوْ اَمْتِيْ قَلْمْ سَمِيْعْ دِيْن	
اِيْنِيْ جِيْنَانْ اَوْلُوْشَانْ مَشْرِقْ لَهْمْ رَمِيْنْ اَسْمَانْ	

محمود

ÖZ GEÇMİŞ

Recep ÇOŞKUN

1990 yılında Konya'nın Meram ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Konya'da tamamladı. 2011 yılında Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 2012 - 2016 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yaptı. 2016 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi KONDİL'de Türk Dili Okutmanı olarak göreve başladı. Hâlen KONDİL'de görev yapmakta ve 2018 yılından beri Türkçe Bölümü Başkanlığı görevini yürütmektedir.

Çalışmaları:

Atebetü'l-Hakâyık'ta Söz Yapımı, Yüksek Lisans Semineri, Konya 2017.